CHARLOTTE BRONTË * Geçmişin Gölgesinde Vil

KIRMIZIKEDI

Geçmişin Gölgesinde
Villette

CHARLOTTE BRONTË

Çeviren :
NEVHİZ AKSUNKUR

KIRMIZIKEDI
KLASİKLER

Charlotte Brontë

Charlotte Brontë 1816'da Yorkshire'da İrlanda Anglikanı bir papazın kızı olarak doğdu. Altı çocuklu Brontë ailesinin üçüncü çocuğu ve İngiliz edebiyatının klasikleşmiş yazarları olan Brontë kız kardeşlerin en büyüğüdür. 1821'de annelerinin ölümünden sonra, Charlotte, Emily, Maria ve Elizabeth kardeşler din adamlarının çocuklarının devam ettiği bir yatılı okula yerleştirilir, okulun ağır şartları bir yıl içinde Maria ve Elizabeth'in sağlıklarını yitirip tüberkülozdan ölmelerine yol açar. Charlotte daha sonra bu okuldan aldığı ilhamla *Jane Eyre*'deki Lowood Okulu'nu yaratacaktır. Yazar 1841'den itibaren mürebbiyelik ve Belçika'da Constantin Heger'nin okulunda İngilizce öğretmenliği yaparak hem geçimini sağlar hem de *The Professor* ve *Villette* kitapları için malzeme biriktirir. 1847'de yayımlanan *Jane Eyre*'in elde ettiği büyük başarı 1848 Eylül'ünde erkek kardeşleri Branwell'in, Aralık'ta Emily'nin ve 1849 Mayıs'ında Anne'ın ölümüyle gölgelenir. Charlotte, 1854'te babasının yardımcısı olan Arthur Bell Nicholls'la evlenir ve 1855'te kardeşlerinin yası ve kendi bozulan sağlığıyla mücadele edemeyerek yaşamını yitirir.

Nevhiz Aksunkur

1952 yılında İstanbul'da doğdu. Eğitimini Üsküdar Amerikan Lisesi (1971) ve Şişli İktisadi Ticari İlimler Yüksekokulu'nda (1975) tamamladıktan sonra İstanbul'daki bazı yabancı şirketlerin idari kadrolarında görev yaptı. 2004 yılında emekli olduktan sonra, film senaryosu ve kitap çevirileri yapmaya başladı. Film senaryoları: Devil's Due (İngilizceden Türkçeye), Yandım Ali Son Osmanlı, Zeytin Dalı ve Denizden Gelen (Türkçeden İngilizceye); kitap çevirileri: Kadın, Yemek ve Tanrı.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 63
Dünya Klasikleri: 2

Özgün adı: *Villette*

Villette: Geçmişin Gölgesinde
Charlotte Brontë
Çeviren: Nevhiz Aksunkur

©Bu çevirinin yayın hakları Kırmızı Kedi Yayınevi'ne aittir.

Editör: Nur Özkan
Kapak Tasarımı: Melis Rozental
Düzelti: Serra Tüzün
Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Baskı: Pasifik Ofset 0212 412 11 77

Birinci Basım: Temmuz 2011
ISBN: 978-9944-756-67-9

Kırmızı Kedi Yayınevi
www.kirmizikedikitap.com
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Charlotte Brontë

VİLLETTE
GEÇMİŞİN GÖLGESİNDE

Çeviren: Nevhiz Aksunkur

ROMAN

KIRMIZIKEDİ

Birinci Bölüm

1
Bretton

Vaftiz annem temiz ve eski bir kasaba olan Bretton'da güzel bir evde yaşıyordu. Kocasının ailesi nesillerdir orada yaşamış ve soyadlarını doğdukları yerden, Bretton'dan almışlardı; bu belki bir tesadüftü, belki de atalarından biri öylesine önemli bir kişiydi ki adını oturduğu bölgeye vermişti, bunu bilemiyorum.

Küçük bir kızken yılda iki kere Bretton'a giderdim ve evet, bu ziyaretleri çok severdim. Özellikle ev ve içinde yaşayanlar beni mutlu ederdi. Büyük ve huzurlu odalar, dikkatlice yerleştirilmiş mobilyalar, pırıl pırıl geniş pencereler, dışarıdaki balkonu, sanki her gün pazar veya tatil günüymüş gibi sessiz ve tertemiz kaldırımlarıyla eski ve şık bir yola tepeden bakan bir ev. Bütün bunlar bana çok keyif verirdi.

Yetişkinlerle dolu bir evde bir çocuk genellikle fazlasıyla önemsenir; daha ben onu tanımadan önce bir erkek çocukla dul kalan Bayan Bretton da sessizce benimle ilgilenirdi. Doktor olan kocası o daha çok genç ve güzelken ölmüştü.

Benim hatırladığım zamanlarda artık genç değildi, ama hâlâ güzel, uzun boylu, sağlam yapılıydı ve teninin rengi bir İngiliz kadınına göre koyu olmasına rağmen esmer yanaklarında her zaman sağlıklı bir berraklık, neşeli siyah gözlerinde bir canlılık okunurdu. İnsanlar güzelliğini oğluna verememiş olmasının üzücü olduğunu düşünürlerdi. Oğlunun mavi gözlerinin bakışı çocukluğunda bile deliciydi, uzun saçları için arkadaşları bir renk belirtemezler, sadece güneş vurduğunda altın gibi parladığını söylerlerdi. Annesinin hatlarını almıştı ve onun gibi güzel dişlere sahipti; duruşu annesi gibiydi (veya henüz tam olarak büyümemiş olduğundan ileride öyle olacak gibi görünüyordu) ve en iyi tarafı annesinin kusursuz sağlığını, aynı ruh halini, neşesini almıştı ki bu sahibi için bir servetten daha değerlidir.

Bretton'da kaldığım yılın sonbaharında, vaftiz annem o sırada

yanlarında yaşadığım akrabalarımdan beni alarak bana sahip çıkmıştı. Sanırım gelecekte yaşanacak ve benim asla tahmin bile edemeyeceğim ama en ufak bir şüphesi bile keder getiren olayları o, önceden görmüştü ve içinde bulunduğum durum ile çevreyi değiştirerek beni çok mutlu etmişti.

Vaftiz annemin yanındayken zaman benim için pürüzsüzce akıp gidiyordu; gürültülü bir hızla değil ama tatlılıkla, bir ovadan akan nehir gibi kayarak. Ona yaptığım ziyaretler Christian ile Hopeful'un[1] "her iki kıyısında, yemyeşil ağaçların ve bütün bir yıl boyunca zambakların süslediği çayırlar olan hoş bir ırmağın kenarında" konaklamasına benziyordu. Değişikliğin cazibesi veya yaşanan bir olayın heyecanı yoktu ama huzur beni öylesine mutlu ediyordu ve değişikliği o kadar az arıyordum ki, her türlü heyecanı huzursuzluk olarak algılıyor, benden uzak durmasını arzu ediyordum.

Bir gün, içeriği Bayan Bretton'ı şaşırtan ve kaygılandıran bir mektup geldi. Önce mektubun evden geldiğini sandım ve ne olduğunu bilmediğim bir felaket haberi olduğunu düşünerek ürperdim, ancak bana bir şey söylenmedi, bulutlar dağılmış gözüküyordu.

Bir sonraki gün, uzun bir yürüyüşten dönüp odama girdiğimde beklenmedik bir değişiklikle karşılaştım. Kuytu bir girintideki kocaman yatağımın yanında beyaz kumaşla kaplanmış küçük bir yatak ve maun şifoniyerimin yanında gül ağacından yapılmış minicik bir sandık duruyordu. Donup kaldım, baktım ve düşündüm.

"Bunlar neyin işareti olabilir?" diye sordum. Cevap çok açıktı. "Bir misafir daha geliyor: Bayan Bretton başka konuklar bekliyor."

Akşam yemeğine inildiğinde açıklamalar birbirini takip etti. Küçük bir kızın yakında bana eşlik edeceği söylendi; Dr. Bretton'ın eski bir arkadaşı ve uzak akrabası olan birinin kızı. Bu küçük kızın yakın bir zamanda annesini kaybettiğini eklediler, çok geçmeden Bayan Bretton, aslında kaybın göründüğü kadar büyük olmadığını söyledi. Bayan Home (anlaşılan adı Home'du) güzel ama hoppa, düşüncesiz

1 John Bunyan'ın *The Pilgrim's Progress* (1678) adlı alegorik eserinin iki ana karakterine atıfta bulunuluyor. (yay. n.)

bir kadındı, çocuğunu ihmal etmiş ve kocasını hayal kırıklığına uğratarak umudunu kırmıştı. Bu birleşme o kadar uyumsuzdu ki sonunda ayrılık gelmiş, karşılıklı anlaşarak boşanmadan ayrılmışlardı. Bu olaydan kısa bir süre sonra Bayan Home katıldığı bir baloda fazla dans edip terlemiş, üşütmüş, ateşlenmiş ve kısa bir hastalık sürecinden sonra ölmüştü. Doğası gereği duygusal bir adam olan kocası bu haberi aniden alınca tarifsiz bir şekilde sarsılmış ve anlaşılan, gösterdiği katılığın –yeteri kadar sabırlı ve hoşgörülü olmamasının– eşinin ölümünü hızlandırdığına inandığından bunun doğru olmadığına ikna edilememişti. Bu düşünce uzun süre kafasını meşgul etmiş ve sonunda ruh hali ciddi bir biçimde etkilenmişti; doktorlar çare olarak seyahat etmesini önermişler, Bayan Bretton da küçük kızıyla ilgilenmeyi teklif etmişti. "Ve umarım," diyerek sözlerini tamamladı vaftiz annem, "çocuk, annesi gibi, aklı başında hiçbir erkeğin onunla evlenmek zayıflığını göstermeyeceği kadar aptal, aklı havada ve fingirdek olmaz. Çünkü," diye ekledi, "Bay Home pek becerikli olmasa da, kendi çapında mantıklı bir adamdır; bilime tutkundur, zamanının yarısını laboratuvarında deney yaparak geçirirdi; bu da uçarı karısının anlayacağı ve tahammül edebileceği bir şey değildi. Tabii, itiraf etmeliyim ki bu benim de hoşuma gitmezdi."

Benim bir sorum üzerine, rahmetli kocasının, Bay Home'un kendisini bilime verişinin dayısı olan bir Fransız bilginden kaynaklandığını söylediğini anlattı. Anlaşılan Bay Home Fransız ve İskoç köklerden geliyordu, hatta Fransa'da yaşayan, birçoğunun soyadının başında "de" bulunan ve asil olduklarını söyleyen hısımları vardı.

O gece saat dokuzda hizmetkârlardan biri küçük misafirimizi getirecek arabayı karşılamak için gönderildi. Bayan Bretton ve ben kızın gelmesini oturma odasında bekledik; John Graham Bretton köyde yaşayan bir okul arkadaşını ziyaret ettiğinden evde değildi. Kızı beklerken vaftiz annem akşam gazetesini okudu, ben de dikiş diktim. Yağmurlu bir geceydi, yağmur damlaları camları kamçılıyor, rüzgâr öfke ve huzursuzlukla uğulduyordu.

Ara sıra "Zavallı çocuk," diyordu Bayan Bretton. "Seyahat etmek

için ne kötü bir hava! Keşke şimdi yanımızda, güvende olsaydı."

Saat ona gelirken kapının zili Warren'ın geri geldiğini bildirdi. Kapı açılır açılmaz aşağı koştum; yerdeki sandığın ve birkaç kutunun yanında bakıcıya benzer bir kız duruyordu ve Warren kucağında şala sarılmış bir çocukla merdivenlerin başındaydı.

"Çocuk bu mu?" diye sordum.

"Evet, küçük hanım."

Şalı kaldırıp yüzüne bakmaya çalışırken, suratını aceleyle Warren'ın omzuna döndürdü.

Warren oturma odasının kapısını açarken küçük bir ses "Lütfen beni yere bırakın," dedi, "ve bu şalı üstümden alın," diye devam etti, aynı anda minik eliyle iğneyi çekti ve üzerindeki biçimsiz örtüyü titizlikle ve aceleyle çıkardı. Ortaya çıkan varlık şalı katlamak için el çabukluğuyla bir girişimde bulundu; ancak kumaş onun küçücük elleri ve kollarının tutamayacağı kadar ağır ve büyüktü. "Lütfen onu Harriet'a ver, o da kaldırsın," talimatı üzerine döndü ve gözlerini Bayan Bretton'a dikti.

"Buraya gel küçüğüm," dedi hanımefendi, "Gel de üşüyüp ıslandın mı bir bakayım, gel de seni ateşin başında ısıtayım."

Çocuk hemen yaklaştı. Üzerindeki örtüden kurtulunca fazlasıyla küçük duruyordu; ama derli toplu, kıyafetleri üzerine mükemmelen oturan küçük bir kızdı, hafif, narin ve olması gerektiği gibiydi. Vaftiz annemin geniş kucağında otururken oyuncak bir bebeğe benziyordu; balmumu kadar hassas boynunun, ipeksi buklelerle çevrili başının bu benzerliği artırdığını düşündüm.

Bayan Bretton bir taraftan çocuğun ellerini, kollarını, ayaklarını ovuştururken bir taraftan da sevgi dolu küçük cümlelerle konuşuyordu; önce hüzünlü bakışlarla, sonra hemen bir gülümsemeyle karşılandı konuşması. Bayan Bretton genelde kucaklayıp okşayan bir kadın değildi; derin bir sevgiyle sevdiği oğluna bile, davranışları nadiren duygusaldı, genellikle tam tersiydi; ama bu küçük yabancı ona gülümsediğinde kızı öptü ve "Küçüğümün adı ne acaba?" diye sordu.

"Bayany."

"Bayany'den başka?"

"Baba ona Polly diyor."

"Polly benimle yaşamaktan mutlu olacak mı?"

"Hep değil; ama baba eve dönünceye kadar. Baba uzakta." Başını anlamlı bir şekilde salladı.

"Polly'ye geri dönecek veya onu yanına çağıracak."

"Bunu yapacak mı Hanımefendi? Bunu yapacağını biliyor musunuz?"

"Sanırım öyle olacak."

"Ama Harriet öyle düşünmüyor, hiç değilse uzun bir süre için. O hasta."

Gözleri doldu. Elini Bayan Bretton'ın avucundan çekti ve kucağından inmek için bir hamle yaptı; önce engellendi ama "Lütfen, inmek istiyorum, taburede oturabilirim," dedi.

Bayan Bretton'ın kucağından inen kız bir tabureyi alarak oldukça karanlık bir köşeye götürdü ve tabureye oturdu. Bayan Bretton ciddi konularda otoriter ve buyurgan bir kadın olmasına rağmen, basit konularda genellikle pasifti, çocuğun istediğini yapmasına izin verdi. Bana "Şimdi onunla ilgilenme," dedi. Ama ben ona bakıyordum; Polly'nin minicik dirseğini küçücük dizinin üstüne koymasını, başını eline dayamasını seyrediyordum; bebek etekliğinin bebek cebinden ufak bir mendil çıkarmasını seyrettim, sonra ağladığını duydum. Diğer çocuklar üzüntü ve can acısıyla bağırarak ağlarlar, utanmadan ve kendini sıkmadan; ama bu varlık gözyaşı döküyordu, arada sessizce burnunu çekmesi duygularına tanıklık ediyordu. Bayan Bretton bunu duymadı, bu da iyiydi. Çok geçmeden köşeden gelen ses "Harriet için zili çalın," diye buyurdu.

Zili çaldım, bakıcı çağırıldı ve geldi.

"Harriet, artık yatmam gerek," dedi küçük hanımefendi, "Yatağımın nerede olduğunu sormalısın."

Harriet bunu çoktan öğrendiğini belirten bir işaret yaptı.

"Benimle mi yatacağını sor Harriet."

Bakıcı "Hayır küçük hanım," dedi ve beni göstererek, "bu genç hanımın odasını paylaşacaksınız."

Küçük hanım yerinden kıpırdamadı ama gözlerinin beni aradığını fark ettim. Birkaç dakika sessizce inceledikten sonra, köşesinden çıktı.

Bayan Bretton'a "Size iyi geceler dilerim hanımefendi," dedi ama benim yanımdan sessizce geçti.

"İyi geceler Polly," dedim.

Cevabı "Aynı odada yattığımıza göre iyi geceler demeye gerek yok," oldu ve bu sözle birlikte oturma odasından çıktı. Harriet'ın onu yukarı kucağında taşımayı teklif ettiğini duyduk. Cevap gene "Gerek yok," oldu, "gerek yok, gerek yok!" ve küçük ayakları yorgun adımlarla merdivenlerden çıkmaya başladı.

Bir saat sonra yatmaya gittiğimde, onu hâlâ uyanık buldum. Yastıklarını küçük bedenini oturur pozisyonda tutabilecek şekilde düzenlemişti: elleri, biri diğerinin içinde, çarşafın üzerinde, çocuklara hiç yakışmayan eski tarz bir sakinlikle, kıpırtısız duruyordu. Bir müddet onunla konuşmaktan kaçındım ama tam ışığı söndürürken ona uzanmasını tavsiye ettim.

"Birazdan," diye cevap verdi.

"Ama üşüyeceksin Bayany."

Yatağının yanındaki iskemlenin üstünden küçük bir giysi parçası aldı ve omuzlarına sardı. İstediğini yapması için onu rahat bıraktım. Bir müddet karanlıkta dinledim, hâlâ ağladığının farkındaydım; çekinerek, sessizce ve ihtiyatla ağlıyordu.

Gün ışığıyla uyandığımda damlayan suyun sesini duydum. İşte! Kalkmış, leğenin yanındaki tabureye çıkmış, özenle ve zorlukla (yerinden kaldıramadığı) ibriği eğmeye ve içindeki suyu leğene dökmeye çalışıyordu. Yıkanıp giyinirken onu seyretmek ilginçti, o kadar küçük, dikkatli ve sessizdi ki. Kendi temizliğini yapmaya pek alışık olmadığı belliydi; düğmelerin, bağcıkların ve kancaların ona çıkardığı zorlukları azimle karşılamasını seyretmek hoştu. Geceliğini katladı, yatağının örtüsünü özenle düzeltti; sonra köşeye gidip beyaz perdenin onu gizleyen eteklerinin ardına çekildi ve sessiz kaldı. Ne yaptı-

ğını görmek için hafifçe doğrulup başımı uzattım. Dizlerinin üstüne çökmüş, başını ellerine dayamıştı, bence dua ediyordu.

Bakıcısı kapıyı tıklatınca, birden ayağa fırladı.

"Giyindim Harriet," dedi, "kendimi giydirdim ama derli toplu hissetmiyorum. Beni derli toplu yap."

"Neden kendin giyindin Bayany?"

"Şşş! Yavaş konuş Harriet, kızı uyandırma." (Benden bahsediyordu, bense gözlerim kapalı yatıyordum.) "Öğrenmek için kendi kendime giyindim, eğer bir gün beni bırakırsan diye."

"Gitmemi mi istiyorsun?"

"Bana kızdığında birçok kez gitmeni istedim, ama şimdi değil. Lütfen kuşağımı düzgün bağla, saçımı düzelt."

"Kuşağın yeteri kadar düzgün. Ne kadar özel bir çocuksun!"

"Yeniden bağlanması gerekiyor. Lütfen bağla."

"Tamam o zaman. Ben gittiğimde o genç bayanın seni giydirmesini istemelisin."

"Asla."

"Neden? O çok hoş bir genç kız. Umarım ona iyi davranır ve hava atmazsın küçük hanım."

"O asla beni giydirmeyecek."

"Seni komik ufaklık!"

"Tarağı saçımdan düzgün geçirmiyorsun Harriet; çizgisi çarpık olacak."

"Eh, memnun edilmesi zor birisin. Böyle oldu mu?"

"Oldukça iyi. Şimdi giyindiğime göre nereye gitmeliyim?"

"Seni kahvaltı odasına götüreceğim."

"Hadi gidelim o zaman."

Kapıya doğru yürüdüler. Küçük kız durdu.

"Oh, Harriet, keşke burası babamın evi olsaydı! Ben bu insanları tanımıyorum."

"İyi bir çocuk ol Bayany."

"İyiyim ama burası ağrıyor." Elini kalbinin üstüne koydu ve inleyerek "Baba! Baba!" diye tekrarladı.

Yatakta doğruldum ve hâlâ kontrolden çıkmamışken bu sahneyi izlemek için kalktım.

Harriet, "Genç hanıma günaydın de," diye ihtar etti. Polly, "Günaydın," dedi ve bakıcısını takip ederek odadan çıktı. Aynı gün Harriet yakınlarda yaşayan arkadaşlarını ziyaret etmek için birkaç günlüğüne evden ayrıldı.

Aşağı indiğimde Paulina'yı (kendisine Polly diyordu ama tam adı Paulina Mary idi) kahvaltı masasında Bayan Bretton'ın yanında otururken buldum; önünde bir fincan süt, masanın üstünde kıpırdamadan duran elinde bir parça ekmek vardı, bir şey yemiyordu.

Bayan Bretton bana "Bu ufaklığın gönlünü nasıl alalım," diye sordu, "bilemiyorum ki, hiçbir şeyin tadına bakmıyor ve görünüşe göre hiç uyumamış."

Zamanın ve şefkatin etkilerine olan güvenimi ifade ettim.

"Bu evde hoşlandığı birisi olsa kısa zamanda yerleşir, ama o zamana kadar mümkün değil," diye cevap verdi Bayan Bretton.

2
Paulina

Günler geçti ve görünüşe göre henüz evdekilerin hiçbirine yakınlık hissetmiyordu. Tam olarak yaramaz veya inatçı değildi: itaatsiz olmaktan çok uzaktı; rahatlığa hatta huzura bundan daha az vesile olan öyle bir şey vardı ki Bayany'de; insanın böylesine şahit olması zordu. Bayany surat asıyordu; hiçbir yetişkin bu keyifsiz işi daha iyi beceremezdi.

Avrupa'dan uzakta sürgünde olan ve Avrupa'ya özlem duyan hiçbir yetişkinin alnındaki kırışıklıklar, onun çocuk yüzündeki, ev özlemini açıklayan çizgilerden daha belirgin olamazdı. Yaşlanıyormuş ve bu dünyaya ait değilmiş gibi görünüyordu.

Ben, Lucy Snowe, heveskâr ve tutarsız bir hayalcilik illetinden mustarip olmadığımı biliyorum; ama ne zaman bir odanın kapısını

açsam onu bir köşede başını minik ellerine dayamış durumda, yalnız otururken buluyordum ve o oda bana içinde kimse yokmuş, hatta periliymiş gibi geliyordu.

Ve gene, ayın ışıldadığı gecelerde uyandığımda, üzerindeki gecelikle bembeyaz parıldayan bedenini görüyordum, yatakta dizlerinin üstünde dimdik duruyor ve ateşli bir Katolik veya Metodist gibi –büyümüş de küçülmüş bir bağnaz veya zamansız gelmiş bir azize gibi– dua ediyordu. Neler düşündüğümü pek bilmiyorum ama bu çocuğun zihnindekilerden daha sağlıklı veya mantıklı olduğunu da pek zannetmiyorum.

Nadiren dualarından bir kelimeyi yakalayabiliyordum çünkü çok alçak sesle fısıldanıyorlardı: aslında bazen fısıldanmıyorlardı bile sadece sözcükler olmadan yakarılıyorlardı; kulağıma çalınan bu nadir cümlelerin ağırlığı bakiydi, "Baba; canım babacığım!" Bunu, bir kadın veya erkeğin en talihsiz laneti olan sabit fikirlilik eğilimini açığa vuran saplantılı bir tabiat olarak görüyordum.

Eğer farkına varılmasaydı, bu huysuzluğun sonunun neye varacağı olsa olsa tahmin edilebilirdi: bir gün ani bir dönüş yaşandı.

Bir öğleden sonra Bayan Bretton onu her zaman oturduğu köşeden kalkmaya ikna ederek pencerenin önündeki koltuğa oturttu ve dikkatini dağıtarak yoldan geçenlere bakmasını ve belli bir süre zarfında kaç hanımın yoldan aşağı yürüdüğünü saymasını istedi. Orada ilgisizce oturdu, neredeyse hiç dışarı bakmadan ve saymadan; ben gözlerimi ona dikmiş bakarken birden gözbebeklerinde ürkütücü bir değişim fark ettim.

Duygusal denilen bu ani ve tehlikeli tabiatlar, daha sakin olan karakterleri sayesinde onların keskin aşırılıklarına katılmayanlar için ilginç bir görüntüdür.

Sabit ve ağırlaşmış bakışları döndü, titredi ve alev alev yanmaya başladı; küçük ve endişeli alnı yumuşadı; minyon, karamsar hatları aydınlandı; üzgün çehresi kayboldu ve yerinde ani bir sabırsızlık ve yoğun bir beklenti belirdi. "Bu!" dedi.

Bir kuş veya bir ışın ya da herhangi bir hızlı şey gibi odadan fır-

lamıştı bile, evin kapısını nasıl açtırdığını bilmiyorum; belki aralıktı; belki Warren oradaydı ve düşüncesizce onun emirlerine uydu. Sakince pencereden dışarı bakarken, minik siyah elbisesi ve kurdeleli önlüğüyle (çocuk önlüğünü sevimsiz buluyordu) yolun yarısına kadar fırladığını gördüm ve tam dönüp Bayan Bretton'a çocuğun çılgın gibi dışarı fırladığını ve hemen peşinden gitmek gerektiğini söylemeye hazırlanırken birisi tarafından yakalanıp benim ve sokaktaki diğer insanların bakışlarından saklandığını gördüm. Bu iyiliği yapan bir beyefendiydi ve şimdi kızı peleriniyle sararak onu çıktığını gördüğü eve teslim etmek üzere ilerliyordu.

Kızı hizmetkârlardan birine teslim edeceğini tahmin ettim ama o içeri girdi: kısa bir süre alt katta oyalandıktan sonra merdivenlerden yukarı çıktı.

Karşılanış şekli Bayan Bretton'ın onu tanıdığını belli ediyordu; Bayan Bretton onu görünce selamladı ama aynı zamanda hafifçe titredi, şaşırmış ve hazırlıksız yakalanmış gibi görünüyordu. Bakışları ve davranışları sitemkârdı ve beyefendi, sözlerinden ziyade davranışına cevaben Bayan Bretton'a "Elimde değildi Madam: onun rahatça yerleştiğini görmeden ülkeden ayrılmak benim için imkânsızdı," dedi.

"Ama onu huzursuz edeceksiniz."

"Umarım öyle olmaz. Peki, babasının Polly'si nasıl bakalım?"

Bu soru Paulina'ya sorulmuştu, kendisi otururken kızı yavaşça yere bırakmıştı.

Babasının dizine yaslanıp yüzüne bakarken "Polly'nin babası nasıl?" diye cevap verdi.

Gürültülü ve çok sözlü bir sahne değildi: bunun için müteşekkirdim, ama duygu doluydu ve bardak iyice köpürmedikçe ya da taşmadıkça insan kendini daha da ezilmiş hissediyordu. Bütün ateşli ve kontrolsüz durumlarda, küçümseme ve istihza duyguları yorgun izleyiciyi rahatlatır; halbuki ben, sağduyunun tesiri altında koca bir esir gibi kendi isteğiyle eğilen bu tip bir duygusallığı son derece külfetli buluyordum.

Bay Home, belki de acımasız görünüşlü demeliyim; sert hatlı bir adamdı: alnında çizgiler ve çıkık, göze çarpan elmacıkkemikleri var-

dı. Yüzünde belirgin bir İskoç karakteristiği vardı; ama gözleri ve tedirgin çehresi duygu doluydu. Konuştuğunda, kuzeyli aksanı dış görünümüyle uyum içindeydi. Hem mağrur hem de gösterişsiz görünüyordu. Elini kızın başına koydu. "Polly'yi öp," dedi küçük kız.

Kızı öptü. İçimin rahatlaması ve huzur bulmak için, Polly'nin isterik bir çığlık atmasını istedim. Kız harikulade sessizdi: istediği her şeyi almış olmanın tatminiyle kendinden geçmiş gibi görünüyordu. Ne tavırları ne de yüz hatları babasına benziyordu ancak gene de aynı ailedendi: beyni, sürahiden bardağa doldurulan su gibi babası tarafından doldurulmuştu.

Kendini içten içe nasıl hissederse hissetsin, Bay Home'un inkâr edilemez, erkekçe bir iradesi vardı. "Polly," dedi küçük kızına bakarak, "hole git, orada iskemlenin üzerinde babanın pelerinini göreceksin; elini cebine sok ve oradaki mendili bana getir."

Kız itaatle çıktı ve maharetle çabucak geri döndü. Geri geldiğinde adam Bayan Bretton'la konuşuyordu ve kız mendili elinde tutarak bekledi. Minik bedeni, derli toplu ve düzgün görüntüsüyle onu babasının dizinin dibinde dururken görmek bir resme bakmak gibiydi. Babasının konuşmaya devam ettiğini ve onun geri döndüğünün farkında olmadığını görünce, elini aldı, parmaklarını açtı ve mendili içine koyup parmaklarını birer birer mendilin üstünde kapadı.

Babası hâlâ onu görmemiş ve hissetmemiş gibiydi, ama yavaş yavaş kızı dizlerine oturttu, kız ona iyice sokuldu ve sonraki bir saat boyunca birbirlerine bakmamış ve konuşmamış olsalar da sanırım her ikisi de durumdan hoşnuttular.

Çay sırasında, miniğin davranışları ve hareketleri, her zamanki gibi, bütün dikkatleri üstüne çekti. Önce iskemleleri yerleştiren Warren'ı yönlendirdi.

"Babamın iskemlesini buraya koy, benimkini de onun yanına, babamla Bayan Bretton'ın arasına; babamın çay servisini ben yapmalıyım."

Kendi yerine oturdu ve eliyle babasına işaret etti.

"Benim yanıma otur, sanki evimizdeymişiz gibi, baba."

Ve sonra, babasına uzatılan fincanı alıp şekerini ve kremasını kendi koyarken devam etti: "Evimizde de senin için bunu hep ben yaptım baba; kimse daha iyi yapamazdı, sen bile."

Çay sofrası devam ettiği sürece bu ilgisini sürdürdü, oldukça da tuhaf görünüyordu. Şeker maşası onun küçük elleri için çok genişti ve maşayı kullanmak için iki eliyle birden tutuyordu; gümüş sütlüğün, ekmek ve tereyağı tabaklarının, çay fincanı ve tabağının ağırlığı yetersiz kuvvetini ve yeteneğini zorluyordu ama şunu kaldırıp bunu uzatıyor ve şans eseri bütün bunları yaparken hiçbir şeyi kırmamayı başarıyordu.

Laf aramızda biraz işgüzar olduğunu düşünüyordum ama babası, bütün ebeveynler gibi, sanki gözüne perde çekilmiş bir halde onun kendisine hizmet etmesinden son derece memnun gözüküyor ve hatta ona destek oluşunda teselli buluyordu.

"O benim avuntum," diyordu Bayan Bretton'a. O an için orada değildi ama Bayan Bretton'ın da daha büyük bir ölçekte emsalsiz bir "avuntusu" vardı, bu nedenle adamın bu zafiyetini anlıyordu.

Bu ikinci "avuntu" gecenin devamında sahneye çıktı. Dönüşü için bugünün planlandığını biliyordum ve Bayan Bretton'ın bütün bu saatler boyunca onu beklediğinin farkındaydım. Çaydan sonra ateşin etrafında otururken Bay Graham bize katıldı, daha doğrusu bizi dağıttı çünkü gayet tabii gelişi bir telaşa neden oldu; karnı aç geldiği için hafif yiyecekler getirildi. O ve Bay Home birbirlerini eski tanıdıklar gibi selamladılar; bir müddet küçük kızı fark etmemiş gibi davrandı.

Yemeği bittikten ve annesinin sayısız sorusunu cevapladıktan sonra masadan şömineye doğru döndü. Oturduğu yerin tam karşısında Bay Home vardı ve dirseğinin dibinde de çocuk. Çocuk dediğimde anlamlı ve tanımlayıcı olmayan bir kelime; büyücek boy bir bebeğe rahatlıkla uyabilecek siyah yas elbisesinin içine giydiği beyaz bluzuyla, üzerinde beyaz vernikli tahtadan oyuncak çalışma kutusunun durduğu yüksek bir sehpanın yanında, bir çocuk sandalyesinde oturan ve elindeki mendil parçasını bastırmaya çalışan bu ağırbaşlı küçük insan yerine herhangi bir resmi akla getiren bir terim kullanmış oluyorum.

Parmakları arasında bir iğneyle elindeki mendili azimle deliyor, ara

sıra iğneyi eline batırdıkça, ince beyaz keten parçasının üzerinde minik kırmızı noktalar oluşuyor ve bazen elindeki huysuz silah kontrolünden çıkarak daha derine saplandığında irkiliyor ama gene de sessizce, gayretli, tüm dikkatini elindekine vermiş kadınsı bir şekilde çalışıyordu.

O tarihlerde Graham yakışıklı, sadakatsiz görünen on altı yaşında bir delikanlıydı. Sadakatsiz görünen diyorum ama yaradılışı sadakatsiz olduğundan değil, bu lakabı, onun yakışıklılığının açık renkli Kelt (Sakson değil) karakterini, dalgalı açık kumral saçlarını, çevik simetrisini, sık sık gülümsemesini, cazibeden ve incelikten yoksunluğunu (asla kötü anlamda değil) doğru tarif ettiğini düşündüğüm için kullanıyorum. O sıralarda şımarık, havai bir çocuktu.

Bay Home'un kısa süre odadan çıkmış olmasının onu yarı-gülümser mahcubiyetinden, (çekingenlikle ilgili tek bildiği buydu) kurtarmasıyla bir süre önündeki küçük bedeni sessizce süzdükten sonra "Anne," dedi, "Anne, içinde bulunduğum toplulukta tanıştırılmamış olduğum genç bir bayan görüyorum."

Annesi "Bay Home'un küçük kızından bahsediyorsun sanırım" dedi.

"Aslında, hanımefendi" diye cevapladı oğlu, "İfadenizi resmiyetten çok uzak buluyorum: sözünü ettiğim hanımefendiden bahsetmek cüretini gösterdiğimde Bayan Home demeliydim."

"Hadi Graham, o çocuğa sataşmana izin vermeyeceğim. Onu maskaran yapmana göz yumacağımı zannederek kendi gururunu okşama."

"Bayan Home," diye üsteledi Graham, annesinin sitemlerinden hiç etkilenmeden, "kimse bize bu iyiliği yapmak istemediğine göre, kendimi tanıtma şerefine nail olabilir miyim? Köleniz, John Graham Bretton."

Kız ona baktı, o ise ayağa kalktı ve oldukça ciddi bir şekilde eğilerek selamladı. Kız elindeki yüksüğü, makası ve işi dikkatlice masaya bıraktı, sandalyesinden ihtiyatla indi, anlatılamaz bir ciddiyetle dizini kırarak selamladı ve "Nasılsınız?" dedi.

"Hızlı bir yolculuğun getirdiği hafif bir yorgunluk haricinde sağlığımın iyi olmasından onur duyuyorum. Umarım siz de iyisinizdir Hanımefendi?"

Minik kadın tutkuyla "Son derece iyiyim," diye cevap verdi ve eski yerine oturmayı denedi. Ancak bunun biraz zorlayıcı olacağını ve tırmanması gerektiğini fark edip, nezaketten de ödün vermek söz konusu olmadığından, yabancı genç bir beyefendinin yanında yardım almaya asla tenezzül etmeyeceği için yüksek çocuk iskemlesi yerine Graham'in kendi sandalyesini yaklaştırdığı alçak bir tabureye oturmayı tercih etti.

"Umarım annemin evi yaşamanız için uygundur Hanımefendi."

"Tam olarak değil, evime gitmek istiyorum."

"Son derece doğal ve övgüye değer bir arzu Hanımefendi, ancak gene de ben buna karşı çıkmak için elimden geleni yapacağım. Annemin ve Bayan Snowe'un bana vermeyi başaramadığı keyfi sizden alabileceğimi düşünüyorum."

"Yakında babamla birlikte gitmem gerekecek; annenizin evinde uzun zaman kalamayacağım."

"Evet, evet, eminim benimle kalacaksınız. Binebileceğiniz bir midillim ve size gösterebileceğim sınırsız sayıda resimli kitabım var."

"Siz de artık burada mı yaşayacaksınız?"

"Evet. Bu sizi memnun eder mi? Beni sevdiniz mi?"

"Hayır."

"Neden?"

"Tuhaf olduğunuzu düşünüyorum."

"Yüzüm mü, Hanımefendi?"

"Yüzünüz ve sizinle ilgili her şey: Uzun kırmızı saçlarınız var."

"Lütfen Hanımefendi, saçlarım kumral veya altın rengi, annem öyle diyor, diğer arkadaşları da. Ama 'uzun kırmızı saçlarım'la bile (iftiharla saçlarını salladı, sarımsı bir kahverengi olduğunu gayet iyi biliyordu ve saçlarının bu aslana özgü renk tonuyla gurur duyuyordu) siz hanımefendi kadar tuhaf olamam."

"Bana tuhaf olduğumu mu söylüyorsunuz?"

"Elbette."

(Bir an durakladı.) "Sanırım artık yatmam gerekiyor."

"Sizin gibi küçük bir şeyin saatler önce yatmış olması gerekiyordu, ama belki de beni görmek için bu kadar beklediniz."

"Hiç değil."

"Eminim varlığımın getirdiği zevkin tadını çıkarmak istediniz. Eve döneceğimi biliyordunuz ve beni görmek için beklediniz."

"Babam için oturdum, sizin için değil."

"Pekâlâ, Bayan Home. Yakında gözdeniz olacağımı, babanızdan bile önce geleceğimi söyleyebilirim."

Polly, Bayan Bretton'a ve bana iyi geceler diledi; bir eliyle onu yakalayıp havaya kaldırdığında, Graham'in de aynı ilgiyi hak edip etmediği hususunda bir tereddüt yaşadı. Şöminenin üzerindeki aynada kendini böyle havaya kaldırılmış olarak gördü. Bu hareket fazlasıyla ani, saygısız ve serbestti.

Kızgınlıkla "Ne ayıp Bay Graham," diye bağırdı "beni yere bırakın!" ve tekrar ayaklarının üstüne indiğinde "Ben size bu şekilde davransam, Warren'ın küçük kediyi kaldırdığı gibi (elini havaya kaldırdı), elimle sizi havaya kaldırsam, benim hakkımda kim bilir neler düşünürdünüz?" diyerek odadan çıktı.

3
Oyun Arkadaşları

Bay Home iki gün kaldı. Ziyareti süresince dışarı çıkmaya ikna edilemedi: bütün gün, bozuk moraline uygun bir davranışla, kimi zaman sessizce kimi zaman Bayan Bretton'ın fazla cana yakın değil ama sevimsiz olmayan, mantıklı, hatta biraz anaç (Bayan Bretton bunu yapabilecek kadar büyüktü ondan) sohbetine katılarak şöminenin başında oturdu.

Paulina'ya gelince, çocuk aynı anda mutlu, sessiz, meşgul ve tetikteydi. Babası sık sık onu dizlerine oturtuyordu, babasının rahatsız olduğunu düşündüğü veya hissettiği zamana kadar orada oturuyordu; sonra "Baba beni yere indir, ağırlığımla seni yoruyorum," diyordu.

Ve ağır yük halının üstüne kayıp "baba"nın ayağının dibine,

halıya veya tabureye otururken beyaz iş kutusuyla kırmızı benekli mendil ortaya çıkıyordu. Anlaşılan bu mendil "baba"ya hatıra olarak verilecekti ve onun gidişinden önce bitirilmeliydi; bu nedenle küçük terzinin sıkı çalışması gerekiyordu (yarım saatte hemen hemen yirmi dikiş yapabiliyordu).

Akşam saatlerinde, Graham'in annesinin çatısı altında olmasıyla (gündüzleri okulda geçiyordu) artan bir hareketlilik oluyordu; bu canlılık Graham ve Bayan Paulina tarafından oynanması kesin sahneler sonucunda azalmıyordu.

Polly'nin mesafeli ve mağrur tavırları, Graham'in geldiği ilk akşam küçük düşürülmesinin sonucuydu: Graham ona bir soru sorduğunda genellikle "Şimdi sizinle ilgilenemem; düşünmem gereken başka şeyler var," cevabını veriyordu. Bunların ne olduğu sorulduğunda ise:

"İş," diyordu.

Graham, masasının çekmecelerini açarak içindeki muhtelif şeyleri sergiliyordu: mühürler, parlak balmumu çubuklar, zaman içinde edindiği, kimileri canlı renklerde üzerlerinde çeşitli oymalar bulunan çakılar gibi. Bu güçlü baştan çıkarma gayreti tamamen boşa gitmiyordu: kız elindeki işten ayırdığı kaçamak bakışlarla, üzerinde birçok resim bulunan yazı masasına sık sık gözucuyla bakıyordu.

Uzun tüylü ve uzun sarkık kulaklı bir Blenheim spanyeliyle oynayan bir çocuk gravürü yere düşmüştü.

Küçük kız "Küçük şirin bir köpek!" dedi mutlulukla.

Graham özellikle ilgilenmedi. Çok geçmeden Paulina köşesinden çıkarak hazineyi daha yakından incelemek üzere yaklaştı. Köpeğin kocaman gözleri, uzun kulakları ve çocuğun şapkasıyla üzerindeki tüyler karşı konulmazdı.

"Güzel bir resim," dedi.

"Tamam, senin olabilir," dedi Graham.

Kız tereddüt etti. Sahip olma arzusu kuvvetliydi ama kabul etmek, saygınlığından ödün vermesi anlamına gelecekti. Hayır. Resmi yere bıraktı ve arkasını döndü.

"İstemiyor musun Polly?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Eğer resmi almayı reddedersen onu ne yapacağımı söyleyeyim mi?"

Dinlemek için hafifçe döndü.

"İnce şeritler halinde kesip lamba yakmak için kullanacağım."

"Hayır!"

"Ama yapacağım."

"Lütfen, yapmayın!"

Graham kızın sesindeki yalvarışı duyduğunda acımasızlaştı; annesinin iş sepetinden makası aldı.

"İşte gidiyor," dedi tehditkâr bir hareketle, "tam Fido'nun başının ortasından ve küçük Harry'nin burnunu ikiye bölerek."

"Hayır! Hayır! HAYIR!"

"O zaman yanıma gel. Çabuk gel yoksa keserim."

Tereddüt etti, duraksadı ama boyun eğdi.

Kız önünde durduğunda "Şimdi, alacak mısın?" diye sordu.

"Lütfen."

"Ama karşılığında bir ödeme isterim."

"Ne kadar?"

"Bir öpücük."

"Önce resmi elime ver."

Bunu söylerken Polly oldukça güvenilmez duruyordu. Bir anda alacaklıdan kaçıp babasına koştu ve onun dizinde kendini emniyete aldı. Graham yalancı bir öfkeyle yerinden kalkıp onu takip etti. Kız yüzünü Bay Home'un ceketine gömdü.

"Baba, baba... Gönder onu!"

"Gitmeyeceğim," dedi Graham.

Yüzü hâlâ başka tarafa çevrili olarak onu uzakta tutmak ister gibi elini uzattı.

Graham "O zaman elini öpeceğim," dedi ama o anda el minyatür bir yumruk haline geldi ve hiç de öpücüğe benzemeyen bir ödeme yaptı.

Küçük oyun arkadaşının kurnazlığından pek de aşağı kalmayan Graham yenilmiş bir şekilde geri çekildi; kendini sedirin üstüne attı ve başını bir yastığa dayayarak acı çekiyormuş gibi uzandı. Polly

onun sessizliğini fark edince gözucuyla baktı. Gözlerini ve yüzünü elleriyle kapatmıştı. Babasının dizine geri döndü ve kaygıyla uzun uzun düşmanına baktı. Graham inledi.

"Baba, ne oldu?" diye fısıldadı.

"Ona sormalısın Polly."

"Canı mı acıdı?" (Bir inleme daha.)

Bay Home "Canı acımış gibi ses çıkarıyor," dedi.

Graham "Anne," dedi yavaşça, "sanırım doktoru çağırsan iyi olacak. Oh, gözüm!" (Yeniden sessizlik, duyulan tek ses Graham'in iç çekmesiydi.)

"Ya kör olursam?" dedi.

Cezalandırıcısı buna dayanamadı. Dosdoğru yanına gitti.

"Gözünüze bakmama izin verin: Ona dokunmak istememiştim, sadece ağzınıza dokunacaktım; o kadar çok sert vurduğumu zannetmiyordum."

Ona sessizlik cevap verdi. Yüz hatları değişti. "Özür dilerim; özür dilerim!"

Ve sonra duygular boşaldı, sarsılarak ağlamaya başladı.

Bayan Bretton "Yeter artık çocukla uğraştığın Graham," dedi.

Bay Home "Hepsi şaka bir tanem," dedi.

Ve Graham onu yakalayarak bir kez daha havaya kaldırdı ve kız da onu bir kez daha cezalandırdı; bir taraftan aslan yelesi gibi buklelerini çekerken bir taraftan da onu "dünyadaki en yaramaz, en kaba, en kötü, en yalancı insan" ilan etti.

Bay Home'un gideceği günün sabahında, o ve kızı bir pencerenin kenarında baş başa, benim de bir kısmına kulak misafiri olduğum bir konuşma yaptılar.

"Ben de çantamı toplayıp seninle gelemez miyim baba?" diye fısıldadı azimle.

Babası başını iki yana salladı.

"Sana dert mi olurum?"

"Evet, Polly."

"Küçük olduğum için mi?"

"Küçük ve narin olduğun için. Sadece büyük ve kuvvetli insanlar seyahat edebilirler. Ama üzgün durma küçük kızım; bu kalbimi kırıyor. Baba çok yakında Polly'ye geri gelecek."

"Elbette, elbette, üzgün değilim, hiç değilim."

"Polly babasına acı çektirirse üzülür değil mi?"

"Hem de çok üzülür."

"O zaman Polly neşeli olmalı: ayrılırken ağlamamalı; sonradan da kaygılanmamalı. Tekrar buluşmamızı dört gözle beklemeli ve bu zaman zarfında mutlu olmaya çalışmalı. Bunu yapabilir mi?"

"Yapmaya çalışacak."

"Yapacağını biliyorum. O zaman allahaısmarladık. Gitme vakti geldi."

"Şimdi mi? Hemen şimdi mi?"

"Hemen şimdi."

Titreyen dudaklarını uzattı. Babası hıçkırdı ama onun ağlamadığını fark ettim. Bay Home onu yere bırakıp diğerlerinin elini sıktı ve evden ayrıldı.

Sokak kapısı kapandığında "Baba!" diye bağırarak dizlerinin üstüne bir iskemlenin yanına çöktü.

Uzatarak ve alçak bir sesle söylemişti, sanki "Beni neden terk ettin?" der gibiydi. Takip eden birkaç dakika boyunca şiddetli bir acı çektiğini gördüm. Çocuk hayatının o kısacık anında bazı insanların hiçbir zaman hissetmedikleri duyguları yaşadı, bu onun yapısında vardı; yaşadığı müddetçe böyle anlar çok olacaktı hayatında. Kimse konuşmuyordu. Kendisi de bir anne olduğu için, Bayan Bretton birkaç damla gözyaşı döktü. Yazı yazmakta olan Graham gözlerini kaldırıp ona baktı. Ben, Lucy Snowe, sakindim.

Böylece, rahatsız edilmeden kendi haline bırakılan küçük yaratık kimsenin yapamayacağını yaptı; dayanılmaz bir duyguyla mücadele etti ve çok geçmeden bu duyguyu bir dereceye kadar bastırdı. O gün hiçbir şey onu teselli edemedi, sonraki gün de, daha sonraları biraz daha uysallaştı.

Üçüncü akşam yorgun ve sessizce yerde otururken Graham odaya girdi ve hiçbir şey söylemeden onu yavaşça kucağına aldı. Karşı koymadı: tam tersine yorgunmuşçasına onun kollarına yaslandı. Graham oturduğunda başını ona dayadı ve birkaç dakika içinde uyuyakaldı; Graham onu yatağına götürdü.

Ertesi sabah ilk sözünün "Bay Graham nerede?" olması beni hiç şaşırtmadı.

Görünüşe göre Graham kahvaltı masasına gelmiyordu; o sabahki dersi için yapması gereken ödevler vardı ve annesinden çalışma odasına bir fincan çay göndermesini istemişti. Polly çayı götürmek için gönüllü oldu: kendisini bir şeylerle oyalamak, birisiyle ilgilenmek zorundaydı. Fincanı ona verdiler çünkü huzursuz olsa da dikkatliydi. Çalışma odası kahvaltı odasının tam karşısında olduğu ve kapılar birbirine baktığı için gözlerimle onu takip ettim.

Kapının eşiğinde duraklayıp "Ne yapıyorsunuz?" diye sordu.

"Yazıyorum," dedi Graham.

"Neden gelip annenizle kahvaltı yapmıyorsunuz?"

"Çok işim var."

"Kahvaltı istiyor musunuz?"

"Elbette."

"Tamam o zaman."

Ve bir gardiyanın tutuklunun suyunu hücresinin kapısına bıraktığı gibi, fincanı halının üstüne bırakıp geri çekildi. Sonra geri döndü.

"Çayın yanında yemek için ne istersiniz?"

"Lezzetli bir şey. Bana özellikle güzel bir şey getir, sen nazik bir küçük kadınsın."

Küçük kız Bayan Bretton'a geldi.

"Lütfen hanımefendi oğlunuza güzel bir şey yollayın."

"Sen onun için seç Polly, oğlum ne yesin?"

Masadaki en güzel şeyden bir porsiyon seçti, hemen geri dönüp fısıldayarak birazcık marmelat istedi. Onu da alıp (çünkü Bayan Bretton her ikisinin de her istediğini veriyordu) Graham'e götürdükten kısa bir süre sonra Graham'in onu havaya kaldırdığı ve bir gün kendisinin

bir evi olduğunda onu kâhyası yapacağına ve belki de (eğer iyi yemek pişiriyorsa) aşçısı bile olabileceğine söz verdiği duyuldu. Geri gelmediğini görünce ona bakmak için gittim ve Graham'le baş başa kahvaltı yaptıklarını gördüm; Graham'in dirseğinin dibinde duruyor ve marmelat hariç onun yediklerini paylaşıyordu, marmeladı kibarca reddediyordu çünkü sanırım aldıklarını sadece Graham için değil, kendisi için de aldığının düşünülmesini istemiyordu. Bu tip hoş düşünceleri ve nazik içgüdüleri her zaman açığa vuruyordu.

Bu şekilde kurulan arkadaşlıkları aynı hızla yok olmadı, tam tersine, zaman ve şartlar bu arkadaşlığı gevşetmek yerine beton gibi sağlamlaştırdı. Yaşları, cinsiyetleri, arayışları vb... her ne kadar farklı olsa da birbirlerine söyleyecek çok şeyleri vardı. Paulina'nın gerçek karakterinin sadece genç Bretton'ın yanında ortaya çıktığını gözlemledim. Zaman içinde eve yerleşip alıştığı için Bayan Bretton'ın yanındayken yumuşak başlıydı. Bütün gün hanımefendinin ayaklarının dibindeki taburenin üstünde oturup ona verilen işi öğreniyor, dikiş dikiyor veya bir yazı tahtasına şekiller çiziyordu ama asla tek bir kez bile yaratıcılığını canlandırmıyor veya acayip tabiatından bir tek parıltı bile göstermiyordu. Böyle durumlarda onu seyretmekten vazgeçiyordum çünkü hiç ilginç olmuyordu.

Ancak akşamları Graham'in kapıya vurması duyulduğunda bir değişim meydana geliyordu; bir saniyede merdivenlerin başına gidiyordu. Onu karşılarken ya azarlıyor ya da tehdit ediyordu.

"Ayakkabılarınızı paspasta iyice temizlemediniz. Annenize söyleyeceğim."

"Küçük işgüzar! Orada mısın?"

"Evet ve siz bana ulaşamazsınız: sizden daha yüksekteyim." (Bu sırada tırabzanın arasından bakıyor olurdu çünkü boyu üzerinden bakmaya yetmiyordu.)

"Polly!"

"Sevgili oğlum!" (Bu ona hitaplarından biriydi ve annesini taklit ediyordu.)

Graham sözde bitkin bir şekilde koridorun duvarına yaslanarak,

"Yorgunluktan bayılabilirim," derdi. "Dr. Digby," (okul müdürü) "beni gereğinden fazla çalıştırarak yordu. Aşağı gel de kitaplarımı taşımama yardım et."

"Ah, kurnazlık yapıyorsunuz!"

"Hiç değil Polly, doğru söylüyorum. Bir ot kadar güçsüzüm. Aşağıya gel."

"Gözleriniz sıçramaya hazır bir kedi gibi bakıyor."

"Sıçramak mı? Mümkün değil, halim yok. Aşağıya gel."

"Belki gelirim; dokunmayacağınıza, yakalamayacağınıza ve döndürmeyeceğinize söz verirseniz."

"Ben mi? Yapamam ki!" (Aynı anda bir koltuğa gömülürdü.)

"O zaman kitapları ilk basamağa koyun ve üç metre geriye gidin."

Graham onun söylediğini yaptıktan sonra temkinle ve gözlerini Graham'den ayırmadan merdivenlerden inerdi. Elbette onun yaklaşması Graham'i hemen canlandırıyordu: sonunda mutlaka itişip kakışırlardı. Bazen öfkeli olurdu, bazen olay yumuşaklıkla hallolurdu ve merdivenlerden yukarı çıkarlarken "Gel bakalım sevgili oğlum, çayını al, eminim yiyecek bir şeyler istersin," dediğini duyardık.

Graham akşamüstü kahvaltısını yaparken yanında oturuşunu izlemek oldukça eğlenceliydi. O yokken sakin bir karakter sergiliyordu ama onun yanındayken küçük bedeninin elverdiği kadar işgüzar ve kıpır kıpırdı. Sık sık kendi işine bakıp sakin olmasını istiyordum ama Graham'in yanında kendini kaybediyordu: ne yeteri kadar hizmet ettiğini ne de yeteri kadar ilgilendiğini düşünüyordu; onun gözünde Graham, Haşmetli Türk'ten[1] bile büyüktü. Tabakları yavaş yavaş onun önüne diziyordu ve tam isteyebileceği her şeyin önüne konmuş olduğunu düşündüğünüzde başka bir şey daha aklına geliyordu; Bayan Bretton'a "Hanımefendi," diye fısıldıyordu, (eliyle servis masasını işaret ederek) "belki oğlunuz birazcık kek, biliyorsunuz tatlı kek, istiyordur, orada biraz var." Bayan Bretton kural olarak çay saatinde tatlı keki onaylamazdı ama o talebinde ısrar ederdi;

1 Batı'da Osmanlı hükümdarlarının gayriresmi unvanlarından biri. (yay. n.)

"Küçük bir parça, sadece onun için, o okula gidiyor, Bayan Snowe ve benim gibi kızların böyle bir ikrama ihtiyacı yok ama onun hoşuna gidecektir."

Elbette Graham'in hoşuna giderdi ve hemen hemen her zaman kek verilirdi. Adil olmak için ödülünü onunla paylaşmayı isterdi çünkü onun sayesinde kek yiyebiliyor olurdu; ancak küçük kız buna hiçbir zaman izin vermezdi: ısrar etmek bütün gece boyunca tedirgin olmasına neden oluyordu.

Onun istediği ödül Graham'in dizinin dibinde durup konuşmalarını ve ilgisini tekeline almaktı, bir parça keki paylaşmak değil.

Onu ilgilendiren konulara tuhaf bir istekle uyum sağladı. İnsan, çocuğun kendine ait bir zihni veya hayatı olmadığını ancak bir başkasının içinde yaşaması, hareket etmesi ve var olması gerektiğini düşünüyordu.

Şimdi babası ondan uzakta olduğu için Graham'e yerleşmişti ve onun duygularıyla hissediyor gibiydi, onun varlığında var oluyor gibiydi. Bütün okul arkadaşlarının ismini bir çırpıda öğrenmişti; karakterlerini, onun anlattığı şekilde, ezberlemişti: birisi hakkındaki tek bir açıklama yeterli oluyordu. Kim olduklarını asla karıştırmıyor veya unutmuyordu, bütün gece onunla hiç görmediği insanlar hakkında konuşabiliyor ve onların bakış açıları, davranışları ve planlarını tamamen anlamış gibi gözüküyordu. Bazılarını taklit etmeyi öğrenmişti: anlaşılan genç Bretton'ın hoşlanmadığı bir müdür yardımcısının birtakım tuhaflıkları vardı ve bunları bir saniyede Graham'den kapmış ve onu eğlendirmek için tekrarlamıştı; ancak bu Bayan Bretton'ın hoşuna gitmeyince bir daha yapmasını yasaklamıştı.

İkili nadiren kavga ediyordu, ancak gene de bir keresinde bir anlaşmazlık oldu ve Paulina'nın duyguları ciddi olarak sarsıldı.

Bir gün doğum günü nedeniyle Graham'in arkadaşları, kendi yaşıtları yemeğe gelmişti. Graham'in en sık bahsettiği bu arkadaşların gelişi Paulina'nın çok ilgisini çekmişti. Yemekten sonra gençler yemek odasında yalnız bırakıldı ve kısa zamanda eğlenmeye ve gürültü yapmaya başladılar. Koridordan geçerken Paulina'yı merdivenlerin en alt basamağında tek başına otururken gördüm, kaşlarını meraklı

ve düşünceli bir şekilde çatmış, gözlerini yemek odasının kapısındaki parlak panolara dikmişti.

"Ne düşünüyorsun Polly?"

"Belirli bir şey değil; sadece kapının şeffaf camdan yapılmış olmasını ve içeriyi görebilmeyi dilerdim. Oğlanlar çok eğleniyor gibiler ve ben de oraya gitmek, Graham'le beraber onları seyretmek isterdim."

"Seni oraya gitmekten alıkoyan nedir?"

"Korkuyorum ama deneyebilir miyim, sen ne dersin? Kapıya vurup içeri girmek için izin isteyebilir miyim?"

Onu bir oyun arkadaşı olarak görüp aralarına katılmasına itiraz etmeyeceklerini düşünüp Polly'yi teşvik ettim.

Kapıya vurdu, önce duyulmayacak kadar yavaş ama ikinci vuruşundan sonra kapı açıldı, Graham'in başı göründü, keyifli ama sabırsız görünüyordu.

"Ne istiyorsun küçük maymun?"

"Yanınıza gelmek istiyorum."

"Öyle mi? Sanki seninle uğraşabilirmişim gibi. Annemin ve Bayan Snowe'un yanına git ve seni yatırmalarını söyle." Kumral başı ve kırmızı yüzü kayboldu, kapı otoriterce kapandı. Paulina afallamıştı.

"Neden böyle konuşuyor? Daha evvel hiç böyle konuşmamıştı," dedi hayretle. "Ben ne yaptım ki?"

"Hiçbir şey Polly, ama Graham okul arkadaşlarıyla ilgilendiği için meşgul."

"Ve onları benden daha fazla seviyor! Şimdi onlar burada olduğu için bana arkasını dönüyor!"

Onu teselli etmek ve durumu düzeltebilmek, yaşadığı sarsıntıyı hafifletebilmek için felsefi bir şeyler söylemeye çalıştım. Ancak ilk kelimelerle beraber parmaklarıyla kulaklarını kapatarak beni durdurdu ve yüzükoyun halının üstüne yattı. Onu bu pozisyondan ne Warren ne de aşçı kaldırabildi: kendi kendine kalkmaya karar verinceye kadar bu şekilde bıraktık.

O akşam, sabırsızlığını çoktan unutmuş olan Graham, arkadaşları gittikten sonra her zamanki gibi kıza yanaştı ama o gözleri ateş sa-

çarak kendini onun ellerinden kurtardı, ne iyi geceler diledi ne de yüzüne baktı. Ertesi gün Graham onunla ilgilenmedi, o da soğuk davrandı. Bir sonraki gün Graham neden böyle davrandığını bildiğini söyleyerek ona takıldı, o ise ağzını bile açmadı. Elbette Graham kendi açısından gerçek bir öfke duymuyordu: bu arkadaşlık hiçbir açıdan birbirine denk değildi; onu sakinleştirmeye ve ikna etmeye çalıştı. "Neden bu kadar öfkeliydi? O ne yapmıştı?" Yavaş yavaş gözyaşları ona cevap verdi, Graham onu okşadı ve gene arkadaştılar. Ama bu tip olayları unutmayan biriydi: bu şekilde reddedildikten sonra bir daha onu aramadığını, peşinden gitmediğini ve hiçbir şekilde dikkatini çekmeye çalışmadığını fark ettim.

Bir seferinde Graham çalışma odasındayken ona bir kitap veya başka bir şey götürmesini söyledim.

Gururlu bir şekilde "Dışarı çıkıncaya kadar bekleyeceğim," dedi, "kapıyı açmak için yerinden kaldırarak onu rahatsız etmeyi istemem."

Genç Bretton'ın sık sık bindiği gözde bir midillisi vardı; onun gidişini ve geri gelişini her zaman pencereden seyrediyordu. Avluda onun midillisine binmeye izin verilmesi en büyük arzusuydu ama böyle bir şeyi asla dile getirmiyordu. Bir gün Graham atından inerken seyretmek üzere bahçeye indi; çite yaslanmış bakarken midilliye binme arzusu gözlerinde parladı.

Graham fazla ilgi göstermeden, "Gel Polly, binmek ister misin?" diye sordu.

Sanırım Graham'in çok ilgisiz olduğunu düşündü.

"Hayır, teşekkür ederim," dedi ve büyük bir soğukkanlılıkla arkasını döndü.

"Gelsene. Eminim seveceksin," diye ısrar etti Graham.

Cevap "Hiç umurumda değil," oldu.

"Bu doğru değil. Lucy Snowe'a midilliye binmeyi çok arzu ettiğini söylemişsin."

"Lucy Snowe malavracının teki," dediğini duydum (en gelişmemiş yönü kötü telaffuzuydu) ve bunu söyleyerek eve girdi.

Biraz sonra eve gelen Graham, "Anne, sanırım bu yaratık perilerin değiştirdiği bir çocuk: bir tuhaflıklar yumağı ama onsuz çok sıkılırdım, hem sizden hem Lucy Snowe'dan fazla eğlendiriyor beni," dedi.

Paulina bana "Bayan Snowe," dedi, (artık akşamları odamızda yalnızken ara sıra benimle konuşmaya başlamıştı) "Graham'i en çok haftanın hangi gününde sevdiğimi biliyor musun?"

"Bu kadar garip bir şeyi nasıl bilebilirim ki? Haftanın geri kalan altı gününden farklı olduğu bir gün mü var?"

"Elbette! Görmüyor musun? Bilmiyor musun? Ben onun pazar günleri en mükemmel olduğunu düşünüyorum; o zaman bütün gün bizimle beraber ve sessiz, akşamında da çok nazik."

Bu gözlemi çok da yersiz değildi: kiliseye gitmek, vb... Graham'in pazar günleri sessiz olmasına yol açıyordu ve akşamları da genellikle salonda ateşin yanında huzurlu ve tembel bir akşam geçirmekten hoşlanıyordu. Divana oturuyor ve Polly'yi yanına çağırıyordu.

Graham yaşıtlarına benzemeyen bir gençti, hareket halinde olmak tek zevki değildi: ara sıra derin düşüncelere dalabiliyordu, okumaktan zevk alıyordu, kitapları da rastgele alınmış değildi; seçimlerinde karakteristik tercihlerin pırıltısı ve hatta içgüdüsel bir beğeni vardı. Doğrusu okudukları hakkında nadiren bir fikir beyan ediyordu ama onu oturup düşünürken görürdüm.

Polly onun yanında halının üstündeki küçük bir yastığa diz çökmüş vaziyette otururken mırıltıyla konuşurlardı, konuştukları duyulmazdı ama yatıştırıcıydı. Ara sıra mahiyetini kapabiliyordum ve doğrusunu isterseniz her günkünden daha iyi ve ince bir etki Graham'i böyle zamanlarda nazik bir ruh haline sokuyordu.

"Bu hafta yeni bir ilahi öğrendin mi Polly?"

"Dört dizelik çok güzel bir tane öğrendim. Söyleyeyim mi?"

"O zaman güzel söyle, acele etme."

İlahi melodik bir sesle tekrarlanırken, daha doğrusu neredeyse şarkı gibi söylenirken, Graham tarzına itiraz edip ona ilahi söylemeyi öğretiyordu. Çabuk öğreniyordu, taklit etmekte ustaydı ve üstelik

Graham'i mutlu etmek onu mutlu ediyordu: yetenekli bir öğrenciydi. İlahiyi biraz okuma takip ediyordu; bazen İncil'den bir bölüm...

Burada düzeltme gerekmiyordu çünkü kız hikâye şeklinde yazılmış basit şeyleri çok güzel okuyabiliyordu ve eğer konu anlayabileceği ve ilgisini çeken bir şeyse, ifadeleri ve vurguları görülmeye değerdi. Kuyuya atılan Joseph, Samuel'e gelen çağrı, aslanların inindeki Daniel onun en sevdiği bölümlerdi, özellikle birincisindeki kederi son derece iyi hissediyordu.

Bazen "Zavallı Jacob," diyordu dudakları titreyerek, "Oğlu Joseph'i ne çok seviyordu!" "Benim," diye ekledi bir seferinde, "benim seni sevdiğim kadar çok Graham; eğer sen ölürsen," (ve kitabı tekrar açtı, dizeyi buldu ve okumaya başladı) "teselli edilmeyi reddedeceğim ve senin için yas tutarak mezara gireceğim."

Bu kelimelerle birlikte küçük kollarıyla Graham'e sarıldı, uzun bukleli başını kendisine doğru çekti. Bu hareketin bana garip ve düşüncesizce geldiğini hatırlıyorum; doğası gereği tehlikeli ama ustalıkla yarı evcilleştirilmiş ve son derece dikkatsizce okşanan bir hayvanı görünce yaşanan bir duyguyu harekete geçirmiş gibiydi.

Graham'in onu inciteceğini veya kabalıkla durduracağını düşündüğümden değil ama böyle kabaca reddedilme riskine maruz kalabileceğini ve bunun onun için bir tokattan daha kötü olacağını düşünüyordum.

Ancak genel olarak bu tip davranışlar sessizce geçiştiriliyordu: hatta bazen onun samimi beğenisi karşısında Graham'in gözlerinde kayıtsız bir şaşkınlıkla bir gülümseme belirirdi. Bir seferinde "Beni sanki kız kardeşimmişsin gibi seviyorsun Polly," dedi.

"Ah! Evet, seni seviyorum," dedi, "seni çok seviyorum."

Bu karakter incelemesiyle eğlenmeme fazla izin verilmedi. Bretton'da kalmaya başlamasından hemen hemen iki ay sonra Bay Home'dan bir mektup geldi. Mektupta Kıta Avrupası'nda anne tarafından akrabalarının yanına yerleştiğini, İngiltere ona artık tamamen tatsız geldiğinden belki uzun yıllar boyunca geri dönmeye niyeti olmadığını ve küçük kızının hemen yanına gelmesini istediğini yazıyordu.

Mektubu okuduktan sonra Bayan Bretton "Bu haberi nasıl karşılayacağını merak ediyorum," dedi. Ben de merak ediyordum ve bunu ona bildirmeyi üstüme aldım.

Oturma odasına gittiğimde onu yanındaki pencerenin perdelerinin loş bıraktığı bir sedirin üstünde küçük bir odalık gibi otururken gördüm. Burası onun yalnız kalmayı sevdiği huzurlu, güzel dekorlu bir odaydı ve burada oturmasına izin vardı çünkü hiçbir şeye dokunmaz veya en azından dokunduğu hiçbir şeyi kirletip bozmazdı.

Mutlu görünüyordu, onu oyalayacak her şey yanındaydı; beyaz tahta iş kutusu, bir-iki parça muslin, bebek şapkasında kullanılabilecek bir-iki kurdele parçası. Gecelik ve gece bonesi giydirilmiş bebeği beşiğinde yatıyordu; hisleri olduğuna ve uykusunun geldiğine olan inancıyla onu uyutmak için sallıyordu; aynı zamanda gözleri kucağındaki resimli kitaptaydı.

"Bayan Snowe," diye fısıldadı, "bu harika bir kitap. Candace," (bebek Graham tarafından vaftiz edilmişti çünkü kirli rengi ona daha çok bir Etiyopyalı görünüşü veriyordu) "Candace şimdi uyuyor, ben de size anlatabilirim, ancak çok yavaş sesle konuşmamız lazım yoksa uyanır. Bu kitabı bana Graham verdi, uzak memleketlerden bahsediyor, İngiltere'den çok çok uzakta, hiçbir seyyahın denizde binlerce mil gitmeden ulaşamayacağı memleketlerden. Bu ülkelerde bizim kıyafetlerimizden farklı giyinen vahşi adamlar yaşıyor, Bayan Snowe, hatta bazıları serinlemek için neredeyse hiçbir şey giymiyor çünkü oralarda hava çok sıcak.

"İşte burada, ıssız bir yerde, kumla kaplı bir düzlükte, bir palmiye ağacının altında onlara vaaz veren siyahlar giymiş bir adamın, iyi bir İngiliz, bir misyonerin etrafında toplanmış binlercesinin resmi var." (Bu anlattığına uyan renkli bir resim gösterdi.) "Ve buradaki resimler de," diye devam etti, "ondan daha tuhaf." (Arada grameri unutuyordu.) "Buradaki Büyük Çin Seddi, burada ayağı benimkinden bile küçük olan bir Çinli kadın var. Burada Tatarların vahşi atı var ve burada da, hepsinin en tuhafı; buz ve kar ülkesi var, orada hiç yeşil tarlalar, ağaçlar veya bahçeler yok. Bu ülkede bazı mamut kemikleri

bulmuşlar: şimdi mamutlar yok. Ne olduğunu bilmiyorsun ama ben sana söyleyebilirim çünkü Graham bana anlattı. Çok güçlü, gulyabani gibi bir yaratık, bu oda kadar boyu var ve koridor kadar uzun; ama Graham onun hiddetli ve çiğ et yiyen bir şey olduğunu düşünmüyor. Eğer ormanda karşılaşırsam, onun yoluna çıkmadığım sürece beni öldürmeyeceğini düşünüyor; eğer yolunun üstündeysem, benim çayırda yürürken bilmeden bir çekirgeyi ezdiğim gibi o da beni çalıların arasında ezermiş."

Ve bıcır bıcır konuşmaya devam etti.

"Polly," diyerek onu susturdum "seyahat etmek ister misin?"

İhtiyatla "Henüz değil," diye cevap verdi, "ama belki yirmi yıl sonra, büyüyüp Bayan Bretton kadar uzun boylu bir kadın olduğumda Graham'le seyahat edebilirim. İsviçre'ye gitmeyi ve Mont Blanc'a tırmanmayı düşünüyoruz, bir gün de yelkenliyle Güney Amerika'ya gideceğiz ve Kim-Kim-Borazo'nun tepesine yürüyeceğiz."

"Ama eğer baban seninle beraber olsaydı, şimdi seyahat etmeye ne derdin?"

Kısa bir sessizlikten sonra verdiği cevap beklenmedik bir dönüşle ona hiç uymayan ruh halini ortaya çıkardı.

"Böyle aptalca konuşmanın ne faydası var?" dedi. "Neden babamdan bahsediyorsun? Babam senin için ne ki? Tam mutlu olmaya başlamışken ve onu o kadar düşünmezken, şimdi her şeye yeniden başlamam gerekiyor."

Dudakları titredi. Aceleyle, aldığımız mektubun içindekileri ve verilen talimatları açıkladım ve Harriet'la birlikte en kısa zamanda sevgili babasına gideceğini söyledim. "Peki, şimdi mutlu olmadın mı Polly?" diye sordum.

Cevap vermedi. Kitabı bıraktı ve bebeği sallamayı kesti; ağırbaşlılık ve samimiyetle bana baktı.

"Babana gitmeyi istemiyor musun?"

"Elbette," dedi sonunda benimle konuşurken kullandığı etkili ses tonuyla; bu Bayan Bretton'la konuşurken kullandığından da, Graham'le konuşurken kullandığından da farklıydı.

Ne düşündüğünü bilmek istiyordum ama hayır, tek kelime daha etmedi. Aceleyle Bayan Bretton'a giderek onu sorguya çekti ve benim verdiğim haberin teyidini aldı. Aldığı haberin önemi ve ağırlığıyla bütün gün son derece ciddiydi. Akşam, Graham'in geldiği duyulduğu anda onu bir anda yanımda buldum.

Boynumdaki madalyonun kurdelesini düzenlemeye başladı, saçımdaki tarağı çıkardı, sonra tekrar taktı ve o bunlarla meşgul olurken Graham içeri girdi.

"Biraz sonra söyle ona," dedi fısıltıyla, "ona gideceğimi söyle."

Çay sırasında benden istediğini yaptım. O sırada Graham'in zihni okuldaki bir ödülle meşguldü ve o da bu ödül için yarışıyordu. Onun doğru dürüst dikkatini çekene kadar haberi iki kere söylemek zorunda kaldım, o zaman bile sadece bir an ilgi gösterdi.

"Polly gidiyor mu? Ne yazık! Sevgili küçük farecik, onu kaybetmek beni üzecek; bize gene gelmeli anne."

Aceleyle çayını içerek bir mum ve kitaplarını aldı ve küçük bir masanın üstünde çalışmaya başladı.

"Küçük farecik" yanına gitti ve ayaklarının dibine, halının üstüne yüzükoyun uzandı, yatma vakti gelinceye kadar sessiz ve hareketsiz bu durumda kaldı. Bir keresinde Graham'in, onun orada olduğunun farkına bile varmadan, ayağını hareket ettirdiğinde onu ittiğini fark ettim. Dört beş santim uzaklaştı. Bir dakika sonra küçük bir el başının altından uzandı ve dikkatsiz ayağı usulca okşadı. Dadısı onu çağırdığında ayağa kalktı ve hepimize donuk bir şekilde iyi geceler dileyerek odadan çıktı.

Bir saat sonra yatmaya giderken çekindiğimi söyleyemem ama gene de o çocuğu huzurlu bir uykuya dalmış bulmayacağımı sezinliyordum. Sezgilerim doğru çıkmıştı, onu bulduğumda yatağının yanına beyaz bir kuş gibi tünemişti, uyanıktı ve buz gibi olmuştu. Ona nasıl yaklaşacağımı bilemiyordum çünkü başka hiçbir çocuğa benzemiyordu. Ancak o bana yaklaştı. Kapıyı kapatıp elimdeki lambayı şifoniyerin üzerine koyduğumda bana "Uyuyamıyorum, uyuyamıyorum ve böyle yaşayamam," dedi.

Onu rahatsız edenin ne olduğunu sordum.

"Deşşetli bir ıstırap" dedi yürek parçalayıcı bir pelteklikle.

"Bayan Bretton'ı çağırayım mı?"

"Bu çok aptalca," diye sabırsızca cevap verdi, aslında Bayan Bretton'ın ayak seslerini duysa yorganının altında fare gibi sessizce yatacağını biliyordum. Tuhaflıklarını herhangi bir sevgi gösterisinde bulunmadığı benim yanımda rahatça sergilediği halde vaftiz anneme içindeki kişiliği asla göstermemişti, ona göre bu çocuk uysal belki biraz tuhaf küçük bir kızdı.

Onu kontrol ettim, yanakları kıpkırmızıydı, kocaman açılmış huzursuz gözlerinde hem sıkıntı hem de bir pırıltı vardı; sabaha kadar bu durumda kalmaması gerektiği açıktı. Sorunun ne olduğunu tahmin ettim.

"Graham'e tekrar iyi geceler demek ister misin?" diye sordum. "Henüz odasına çekilmedi."

Anında onu kaldırmam için küçük kollarını uzattı. Vücuduna bir şal sararak onu oturma odasına geri götürdüm. Graham tam o sırada odadan çıkıyordu.

"Sizi bir kez daha görmeden ve sizinle konuşmadan uyuyamıyor," dedim. "Sizi bırakacağı düşüncesini sevmiyor."

"Onu şımarttım," dedi güler yüzle kızı kucağımdan alıp, alev alev yanan yüzünü ve dudaklarını öperken. "Polly beni babandan daha fazla seviyorsun, şimdi..."

"Sizi seviyorum ama siz beni hiç sevmiyorsunuz," diye fısıldadı.

Bunun doğru olmadığına ikna etmeye çalıştı, tekrar öptü ve benim kucağıma geri verdi; ben de onu odaya götürdüm ama maalesef teskin olamamıştı.

Beni dinleyeceğinden emin olduğumda, "Paulina, Graham'in seni senin onu sevdiğin kadar çok sevmediğini düşünerek kendini üzme. Böyle olması gerekiyor," dedim.

Başını kaldırıp soran gözlerle neden diye baktı.

"Çünkü o bir erkek, sen de bir kızsın; o on altı yaşında, sen ise altı yaşındasın; onun güçlü ve neşeli bir tabiatı var, seninse tam tersi."

"Ama ben onu o kadar çok seviyorum ki o da beni birazcık sevmeli."

"Seviyor. Sana düşkün. Sen onun gözdesisin."

"Ben Graham'in gözdesi miyim?"

"Evet, tanıdığım herhangi bir çocuktan daha fazla."

Bu güvence onu teskin etti, keder içinde gülümsedi.

"Ama," diye devam ettim "endişe etme ve ondan çok şey bekleme yoksa senin sıkıntı verdiğini hisseder ve o zaman her şey biter."

"Biter," diye yumuşakça tekrarladı, "o zaman iyi olacağım. İyi olmaya çalışacağım Lucy Snowe."

Onu yatağına yatırdım.

Ben soyunurken "Bu seferlik beni affeder mi?" diye sordu. Affedeceğini, hiçbir şekilde yabancılaşmadığını ama gelecekte dikkatli olması gerektiğini söyledim.

"Gelecek yok," dedi, "ben gidiyorum. İngiltere'den ayrıldıktan sonra bir daha hiç görebilecek miyim onu?"

Onu cesaretlendirecek bir cevap verdim. Mumu söndürdükten sonra sessiz bir yarım saat geçti. Uyuduğunu zannetmiştim ki beyaz bir karaltı yatağında doğruldu ve küçük bir ses, "Siz Graham'i seviyor musunuz Bayan Snowe?" diye sordu.

"Sevmek mi? Evet biraz."

"Sadece biraz mı! Benim gibi seviyor musunuz?"

"Sanmam. Hayır; senin gibi değil."

"Çok mu seviyorsunuz?"

"Sana söyledim, biraz seviyorum. Onu o kadar çok sevmenin ne anlamı var ki, bir sürü kusuru var."

"Öyle mi?"

"Bütün oğlanların kusuru var."

"Kızlardan daha mı fazla?"

"Öyle olmalı. Bilge insanlar herhangi birinin mükemmel olduğunu düşünmenin akılsızlık olduğunu, sevmeye ve sevmemeye gelince, herkesle arkadaş olmamız ama kimseye tapmamamız gerektiğini söylerler."

"Siz bilge bir insan mısınız?"

"Öyle olmaya çalışıyorum. Hadi uyu artık."

"Uyuyamıyorum. Graham'i terk etmek zorunda kalacağını düşündüğünde buranda bir acı hissetmiyor musun? (Minik elini minik göğsünün üstüne koydu.) Çünkü burası senin de evin değil."

"Polly," dedim, "çok yakında babana kavuşacakken bu kadar acı duymaman gerekir. Onu unuttun mu? Onun küçük refakatçisi olmayı artık istemiyor musun?"

Bu soruyu derin bir sessizlik takip etti.

"Çocuğum, hadi yatağına uzan ve uyu," diye ısrar ettim.

"Yatağım soğuk," dedi. "Ben ısıtamıyorum."

Küçüğün titrediğini gördüm. "Yanıma gel," dedim, buna razı olmasını istiyordum ama pek ümidim yoktu çünkü çok tuhaf, kaprisli ve özellikle bana karşı değişken bir küçük yaratıktı. Ancak halının üstünde kayan bir hayalet gibi yanıma geldi. Onu yatağa aldım. Üşüyordu, onu kollarımın arasında ısıttım. Gerginlikle titriyordu, teskin ettim. Böylece şefkat görerek sakinleşip sonunda uyudu.

Ay ışığında onun uyuyan yüzünü seyrederken "Çok kendine mahsus bir çocuk," diye düşündüm, mendilimle parıldayan gözkapaklarını ve ıslak yanaklarını dikkatle, yumuşakça sildim. "Bu dünyada nasıl ayakta kalacak veya bu hayatla nasıl savaşacak? Yaşayacağı sarsıntılara ve reddedilmelere, küçük düşürülmelere ve yalnızlığa nasıl dayanacak? Kitapların ve kendi mantığımın bana anlattığına göre bunların hepsi insanlar için."

Ertesi gün evden ayrıldı, giderken yaprak gibi titriyordu ama kendine hâkim olmaya çalışıyordu.

4
Bayan Marchmont

Paulina'nın ayrılışından birkaç hafta sonra ben de Bretton'ı terk ettim, oraya bir daha geri dönmeyeceğimi, sakin, eski sokaklarında dolaşamayacağımı aklıma bile getirmeden altı aydır uzak olduğum evime döndüm. Elbette yakınlarımın kucağına dönmekten mutlu

olduğumu tahmin edersiniz. Pekâlâ! Hoş bir tahminin zararı olmaz, onun için itiraza gerek yok. Olumsuz konuşmaktan uzaklaşıp, okuyucunun beni bundan sonraki sekiz yıl boyunca, durgun bir havada, kıpırtısız bir limanda pinekleyen bir tekne gibi, küçük güvertesinde yüzü gökyüzüne dönük, gözleri kapalı, uzun bir duaya gömülmüş dümenci gibi hayal etmesine izin vereceğim.

Kadınların ve kızların büyük bir çoğunluğunun hayatlarını buna benzer bir şekilde geçirmeleri beklenir, benim diğerlerinden ne farkım olacak ki?

O zaman beni tembelce uzanıp yatarken, şişman ve mutlu, parlayan güneşin sıcaklığında ve esen hafif rüzgârla sallanarak yastıklarla bezenmiş bir güvertede güneşlenirken düşünün. Bu durumdayken güverteden aşağı düştüğüm veya en azından bir kaza geçirdiğim gizlenemez. Ben de soğuk, tehlike ve mücadele dolu bir zamanı, çok uzun bir zamanı, hatırlıyorum. Hâlâ gördüğüm karabasanlarda, tuzlu dalgaların boğazıma dolması ve ciğerlerimin üstündeki buz gibi baskı tekrarlanıyor. Bir fırtına olduğunu da biliyorum ve bir saat veya bir gün değil. Birçok gün ve gece boyunca ne güneş ne de yıldızlar görüldü, halatları gemiden kendi ellerimizle fırlattık, şiddetli bir fırtınanın içindeydik ve kurtarılacağımıza dair bütün ümitlerimiz yok olmuştu. Uzun lafın kısası gemi kaybedilmiş ve mürettebat yok olmuştu.

Hatırlayabildiğim kadarıyla, bu sıkıntılardan kimseye şikâyet etmedim. Aslında kime şikâyet edebilirdim ki? Bayan Bretton'ı çok uzun zamandır görmüyordum. Başkaları tarafından yaratılan engeller yıllar önce önümüze çıkmış ve yolumuzu kesmişti. Üstelik zaman onun da hayatında değişiklikler yapmıştı: oğlunun vasisi olarak ona bırakılan zenginlikle ana sermaye taahhüdü olarak yatırım yapılmış ve ufak bir miktarına kadar eriyip gitmişti. Tesadüfen duyduğum söylentilere göre Graham bir meslek edinmiş ve annesiyle beraber Bretton'dan ayrılmıştı; artık Londra'da yaşadıkları söyleniyordu. Böylece bir başkasından destek bekleme ihtimali kalmamıştı; sadece kendime güvenebilirdim.

Kendine güvenen ve hareketli bir tabiatım olduğunu bilmiyor-

dum ama şartlar nedeniyle binlerce başka insanın da mecbur kaldığı gibi kendime güvenmek ve gayret göstermek zorunda kalmıştım ve böylece, aynı çevrede yaşayan evlenmemiş bir hanım olan Bayan Marchmont beni çağırdığında, bana yapabileceğim bir iş vermesi umuduyla davetini kabul ederek oraya gittim.

Bayan Marchmont zengin bir kadındı ve güzel bir evde yaşıyordu, ama romatizmalı, eli ayağı tutmayan sakat bir kadındı ve yirmi yıldır böyle yaşıyordu. Hayatı üst katta geçiyordu, oturma odası yatak odasına bitişikti. Bayan Marchmont ve tuhaflıklarını (çok garip bir kişiliğe sahipti) her zaman duyardım ama bugüne kadar kendisini hiç görmemiştim. Karşımda kırışık yüzlü, gri saçlı, yalnızlığıyla mağrur, uzun zamandır çektiği acıyla katılaşmış, aynı zamanda hırçın ve müşkülpesent bir kadın gördüm.

Anlaşılan ona yıllardır hizmet eden, daha doğrusu refakatçisi olan kadın evlenmek üzereydi, benim güç durumda olduğumu duyup bu kadının yerini alabileceğimi düşünmüş ve beni çağırtmıştı. Teklifini çaydan sonra ikimiz şöminenin yanında baş başa otururken yaptı.

Samimiyetle "Kolay bir iş değildir," dedi, "çünkü benimle devamlı ilgilenmen gerekecek ve hapsedilmiş gibi olacaksın; ancak belki de, son zamanlarda yaşadıklarınla karşılaştırıldığında senin için tahammül edilir olabilir."

Biraz düşündüm. Elbette tahammül edilebilir görünüyor olmalı, diye geçirdim içimden, ama tuhaf bir talihsizlikle, hiç de öyle görünmüyordu. Burada, bu dört duvar arasında bir ıstırabın seyircisi olmak, belki de zaman zaman huysuzluğun boy hedefi haline gelmek, hepsi bittiğinde, bütün bunlar yüzünden gençliğim, en hafif deyişle gençliğim mutsuz geçip gitmiş olacaktı.

Bir an için kalbim boğuldu, sonra yeniden canlandı çünkü kötülükleri düşünmeye kendimi zorladığım halde sanırım onları gözümde canlandıracak ve daha sonra abartacak kadar hayal gücüm yoktu.

"Bu işin üstesinden gelebilecek kadar gücüm olduğundan şüpheliyim," dedim.

"Benim de tereddütüm bu," dedi, "çünkü çok yıpranmış görünüyorsun."

Öyleydim. Kendimi aynada yas elbisem ve çukura kaçmış gözlerimle gördüm. Gene de bitkin görünüşümün üstünde durmuyordum. Bozulmanın sadece dış görünüşümde olduğuna inanıyordum; yaşamın kaynaklarında hâlâ hayatı hissediyordum.

"Görünürde başka bir iş var mı?"

"Henüz net bir şey yok, ama bir şey bulabilirim."

"Böyle düşünüyorsan belki de haklısındır. O zaman kendi yolunu dene, eğer başarılı olamazsan benimkini denersin. Sana yaptığım teklif üç ay geçerli olacak."

Bu nazik bir davranıştı. Bunu ona da söyledim ve minnettarlığımı belirttim. Ben konuşurken şiddetli bir ağrı nöbeti geçirdi. Ona yardım ettim, talimatlarına uyarak gerekenleri yaptım ve rahatlamaya başladığında aramızda çoktan bir yakınlık oluşmuştu. Kendi açımdan ben bu nöbeti atlatma şeklinden dayanıklı ve sabırlı (fiziksel ağrıya karşı sabırlı, ancak bazen belki de uzun zihinsel bozukluklar karşısında kolay heyecanlanabilen) bir kadın olduğunu öğrendim. Ve o da yardımına koşmak için gösterdiğim iyi niyetten benim şefkat duyguma etki edebileceğini öğrendi. Ertesi gün tekrar beni çağırttı ve sonraki beş altı günü birlikte geçirdik. Onu kusurları ve tuhaflıklarıyla daha iyi tanımak, saygı duyabileceğim bir karakterin varlığını da ortaya çıkardı. Zaman zaman katı ve öfkeli olsa da, davranışlarımızın, varlığımızın ve temasımızın hizmet ettiğimiz kişiyi memnun ettiğini ve rahatlattığını fark ettiğimizde bizi kutsayan o sakinlikle, ona hizmet edip yanında oturabiliyordum. Beni azarladığında bile, ki bunu ara sıra hem de sertlikle yapıyordu, gene de küçük düşürücü olmuyor ve geride bir sızı bırakmıyordu; daha çok çabuk hiddetlenen bir annenin kızını değerlendirmesi gibiydi, sert bir hanımın hizmetlisini paylaması gibi değildi: aslında tam olarak paylamıyordu, nadiren fırtınalar estiriyordu. Dahası öfkesinin üzerinden bir mantık damarı geçiyordu: kızgınken bile mantıklıydı. Çok geçmeden bu ışığın altında bana onun refakatçisi olabileceğimi düşündürmeye başlayan bir bağlılık

hissi gelişti, ikinci haftanın sonunda onunla kalmayı kabul ettim.

Böylece iki kapalı ve sıcak oda bütün dünyam, sakat ve yaşlı bir kadın hanımım, arkadaşım, her şeyim oldu. Ona hizmet etmek görevim, onun acısı benim derdim, onun rahatlaması benim umudum, onun kızgınlığı benim cezam, onun saygısı benim armağanım oldu. Bu hasta odasının buhardan donuklaşmış penceresinin dışında tarlalar, ormanlar, nehirler, denizler ve sürekli değişen bir gökyüzü olduğunu unuttum ve neredeyse bundan mutluluk duyuyordum. İçimdeki her şey benimle sınırlandı. Tabiat olarak evcil ve sakin, kaderim nedeniyle disiplinli olduğum için açık havada yürüyüşler talep etmedim, iştahım hastaya verilen küçük porsiyonlardan fazlasına ihtiyaç göstermedi.

Bütün bunlara ilaveten yaşlı kadın, bana ilginç karakterini inceleme şansı verdi: sarsılmaz meziyetlerine, tutkularının gücüne hayran oldum; duygularının gerçekliğine güvendim. O bütün bunlara sahipti ve ben de bunlar için ona sıkıca tutundum.

Eğer yirmi sene daha bu sabır gerektiren hayatını sürdürseydi, sahip olduğu bu şeyler için, ben de onunla yirmi sene sürüklenebilirdim. Ama kaderde yazılan farklıydı. Görünüşe göre harekete geçmeye teşvik edilmeliydim. Kışkırtılmam, yönlendirilmem, acı çekmem ve çaba göstermeye zorlanmam gerekiyordu. Sert bir inci gibi değerli gördüğüm insan sevgisi parmaklarımın arasında erimeli, bir dolu tanesi gibi eriyip gitmeliydi. Sahiplendiğim küçük görev kolaylıkla tatmin olan bilincimden çekilip alınmalıydı.

Ara sıra yaşanacak büyük ıstıraplardan kaçınmak için mahrumiyet içinde bir hayatı ve küçük acıları seçerek Kader'le uzlaşmak istemiştim. Kader bu şekilde yatıştırılamayacak, Tanrı'nın takdiri de bu daralan uyuşukluğu ve yüreksiz kayıtsızlığı mubah görmeyecekti.

Çok iyi hatırlıyorum, bir şubat akşamı Bayan Marchmont'un evinin yanında bir ses duyuldu; bu sesi evde yaşayanların hepsi duydu ancak sadece bir tanesi ne olduğunu anladı. Sakin bir kıştan sonra baharla beraber fırtınalar başlamıştı. Bayan Marchmont'u yatağına yatırmıştım, ateşin yanında dikiş dikiyordum. Rüzgâr camlarda uğul-

duyordu, aslında bütün gün uğuldamıştı ama gece ilerledikçe uğultu derinleşmiş, keskin, delici bir vurguyla sanki bir şeyler söyler gibi, yürek parçalayan kederli bir feryada, her esişte titreyen bir sese dönüşmüştü.

Aklımdan rahatsızlıkla "Ah, sus, sus!" diye geçirdim, elimdeki işi bırakıp bu hilekâr ve keskin çığlığı duymamak için ellerimle kulaklarımı kapatmaya çalıştım. Aynı sesi daha evvel de duymuştum ve neyi işaret ettiğine dair, zorunlu gözlemlerle oluşmuş bir teorim vardı. Hayatım boyunca üç kez yaşanan olaylar, fırtınanın bu farklı tonunun, bu huzursuz, umutsuz çığlığının hayatın kötü bir evresini gösterdiğini öğretmişti.

Zorlukla soluyan, hıçkırarak ağlayan, işkence görmüş, uzun süredir yas tutan doğu rüzgârlarının salgın hastalıkların habercisi olduğuna inanıyordum. Böylece Banshee[1] efsanesi geldi hatırıma. Dünyanın birbirinden uzak yerlerinde, volkanların patlayışını, nehirlerin birdenbire yataklarından taştığı, garip kocaman dalgaların öfkeyle alçak kıyılara vurduğu haberlerini bazen aynı zamanda aldığımızı fark ediyordum, ancak bunların arasında herhangi bir bağlantı olup olmadığını bilecek kadar filozof değildim. "Dünyamızın," dedim kendi kendime, "böyle zamanlarda düzeni bozuluyor; Banshee zayıf olanlarımızı, dumanı tüten volkanlardan boşalan hastalıklı nefesiyle kurutuyor."

Titreyerek etrafı dinledim, Bayan Marchmont uyuyordu.

Gece yarısı, bir buçuk saat kadar süren fırtına dindi. Ölü gibi yanan ateş canlandı. Havanın değiştiğini, keskinleştiğini hissettim. Storları ve perdeyi kaldırıp dışarı baktım ve buzlanmanın parıltısını yıldızlarda gördüm.

Arkama döndüğümde Bayan Marchmont'un uyanık olduğunu ve başını yastığından kaldırarak farklı bir yakınlıkla bana baktığını gördüm.

"Güzel bir gece mi?" diye sordu.

Öyle olduğunu söyledim.

1 Ölüm perisi. (ç.n.)

"Ben de öyle düşünmüştüm," dedi, "çünkü kendimi çok güçlü ve iyi hissediyorum. Beni kaldır. Bu gece genç hissediyorum," diye devam etti, "genç, tasasız ve mutlu. Belki de şikâyetlerim yok olmak üzere ve ben de sağlıklı bir hayattan keyif almaya başlarım. Bu bir mucize olurdu."

Kendi kendime onun bu şekilde konuşmasına hayret ederek, "Bunlar mucize günleri değil," diye düşündüm. Konuşmasına geçmişten bahsederek devam etti, beklenmedik bir canlılıkla geçmişteki olayları, manzaraları ve kişileri hatırlıyordu.

"Bu gece hafızamı seviyorum," dedi, "onu en iyi arkadaşım olarak görüyorum. Şu anda bana büyük bir mutluluk veriyor: sıcak ve güzel bir hayatın gerçeklerini; yalnızca birer düşünce olmayan, gerçekten yaşanmış olanları kalbime geri getiriyor; uzun zamandır bunların çoktan çürüdüğünü, eridiğini ve mezar küflerine karıştığını düşünüyordum. Şu anda gençliğimin saatlerine, düşüncelerine, umutlarına sahibim. Hayatımın aşkını; tek aşkını, hemen hemen tek şefkatini yeniliyorum, çünkü ben özellikle iyi bir kadın değilim: sevimli biri değilim. Gene de güçlü ve yoğun duygularım vardı; bu duyguların çok sevdiğim tek bir hedefi vardı, kadınların ve erkeklerin çoğu ise bakışlarını sayısız hedefe dağıtıyorlardı. Sevdiğim ve sevildiğim müddetçe var olmaktan ne kadar zevk aldım. Ne harika bir yıldı, nasıl da berrak hatırlıyorum. Nasıl canlı bir bahar, ılık, mutlu bir yaz, sonbahar gecelerini gümüşe çeviren yumuşacık bir ay ışığı, kışın buz tutmuş suların ve kırağı düşmüş tarlaların altındaki umudun kuvveti! Bütün o yıl boyunca kalbim Frank'in kalbiyle yaşadı. Benim asil Frank'im, sadık Frank'im, iyi kalpli Frank'im! Benden o kadar iyiydi ki; her konuda ne kadar yüksek standartları vardı!

"Bunu şimdi görebiliyorum ve diyorum ki, benim onun kaybıyla çektiğim ıstırabı çekmiş olan birkaç kadın varsa, onun aşkından aldığım zevki almış olan da birkaç kadındır.

"Bilinenin çok ötesinde bir aşktı, ne aşkımızdan ne de ondan, hiç şüphe etmedim: öylesine şerefli, korunmuş ve yüceltilmiş bir aşktı, verildiği kadını ne kadar mutlu etmişti. Şimdi, şu anda aklım böyle-

sine tuhaf bir biçimde berraklaşmışken sorayım, neden benden geri alındığını düşüneyim. On iki aylık bir mutluluktan sonra hangi suç nedeniyle otuz yıllık bir kedere mahkûm oldum?"

Biraz durduktan sonra "Bilmiyorum," diye devam etti "nedenini anlamıyorum, gene de daha evvel hiç söylemediğim bir şeyi samimiyetle söyleyebilirim: Sırrına Erişilmez Tanrı'm, senin istediğin olur! Ve artık ölümün beni Frank'e kavuşturacağına inanabilirim. Bu ana dek buna hiç inanmadım."

Yavaş bir sesle "Öldü mü?" diye sordum.

"Sevgili kızım," dedi, "Bir Noel akşamı giyindim, süslendim ve yakında kocam olacak sevgilimi beklemeye başladım. O gece beni ziyarete gelecekti. Oturup bekledim. O anı tekrar yaşıyorum şimdi... Onun beyaz yoldan atıyla gelişini görebilmek için perdesini açık bıraktığım pencereden içeri süzülen alacakaranlığı görüyorum; şöminedeki ateşin ipek elbisemin üstündeki yansımasını ve genç bedenimin penceredeki aksini görüyor ve ateşin sıcaklığının beni ısıttığını hissediyorum. Soğuk bir kış gecesinde siyah çalıların ve topraktaki gümüşi çimenin üzerinde parlayan yusyuvarlak, parlak ve soğuk ayın ışıltısını görüyorum. Heyecanla nabzım atarak ama kalbimde hiç şüphe duymadan bekliyordum. Alevler söndüğü halde şömine hâlâ kor doluydu, ay iyice tepeye çıktı ama hâlâ görünüyor pencerenin kafesinden, saat ona yaklaşıyor, genelde bu kadar oyalanmazdı, ama bir-iki kez geç kalmıştı.

"Beni ilk defa yüzüstü mü bırakacaktı? Hayır – tek bir kere bile bunu yapmazdı; şimdi gelecekti – ve kaybettiği zamanı telafi etmek için hızla gelecekti. 'Frank! Seni öfkeli binici,' dedim içimden, mutlulukla ama aynı zamanda endişeyle yaklaşan atının sesini dinleyerek, 'bunun için azarlanacaksın: sana tehlikeye attığının ben olduğumu çünkü senin olan her şeyin daha sevgili ve daha özenli bir anlamda benim olduğunu söyleyeceğim.' İşte orada, onu görüyorum, ama sanırım gözümdeki yaşlar görmemi engelliyor. Atı gördüm, ayağını yere vuruşunu duydum; en azından bir karaltı gördüm, bir feryat duydum. Bu bir at mıydı? Değilse yerde duran ve çayırı sürükle-

nerek geçen o ağır şey neydi? Ayın ışığında önümde duran neydi? Ruhumdan fışkıran duyguyu nasıl söyleyebilirdim?

"Derhal dışarı koştum. Frank'in büyük siyah atı titreyerek, nefes nefese ve homurdanarak kapının önünde duruyordu, onu tutan adamı Frank zannettim.

'Ne oluyor?' diye sordum. Uşağım Thomas sertçe 'Eve girin hanımefendi,' diye cevap verdi. Sonra sanki içgüdüsel olarak mutfaktan fırlayan bir başka hizmetkâra seslenerek 'Ruth hanımı doğru eve sok,' dedi. Ama ben, daha önce sürüklendiğini gördüğüm ve şimdi karların üstünde yatan karaltının yanında diz çökmüştüm. Onu kaldırıp kendime doğru çektiğimde derin bir nefes aldı ve göğsümün üstünde inlediğini duydum. Ölmemişti, tam olarak kendinden geçmemişti. Onu içeri taşıttım, bana ne yapmam gerektiğini söylemelerine izin vermedim. Sadece kendimin değil diğerlerinin de hanımı olacak kadar toparlanmıştım. Tanrı'nın tokadını yiyen herkese davrandıkları gibi bana da çocuk muamelesi yapıyorlardı. Ama doktor hariç hiçbirini dinlemedim ve o yapılabilecek her şeyi yaptıktan sonra ölmekte olan Frank'imle yalnız kaldım.

"Beni kollarına alacak kuvveti, adımı söyleyecek gücü kalmıştı, onun için yavaşça dua ederken beni duyabiliyordu, şefkatle ve sevgiyle onu rahatlatmaya çalışırken beni hissediyordu.

'Maria,' dedi, 'Cennet'te ölüyorum.' Son nefesini benim için harcamıştı. Noel sabahının ilk ışıklarıyla Frank'im Tanrı'ya kavuşmuştu."

"Ve bu," diye devam etti, "otuz yıl önce oldu. O zamandan beri acı çektim. Yaşadığım felaketten iyi bir şey çıkardığımı sanmıyorum. Yumuşak ve sevecen tabiatlı olanlar ermiş mertebesine yükselebilir, güçlü ve kötü ruhlar şeytana dönüşür; bense sadece kederli ve bencil bir kadın oldum."

"Çok da iyilik yaptınız," dedim çünkü bolca dağıttığı sadakalarla tanınırdı.

"Yani demek istediğin, acımı hafifleteceği durumlarda parayı esirgemedim. Ne anlamı var? Vermek için bir çaba sarf etmem veya kendimi sıkıntıya sokmam gerekmedi. Ama bugünden itibaren daha iyi bir ruhsal duruma girmek üzere olduğumu düşünüyorum, kendimi Frank'e

kavuşmaya hazırlamalıyım. Görüyorsun Frank'i hâlâ Tanrı'yı düşündüğümden daha fazla düşünüyorum ve eğer birini, sadece tek bir insanı bu kadar çok ve uzun zaman severek en azından Yaradana bir saygısızlık yapmadığım göz önüne alınmazsa, kurtuluş şansım çok az. Bunun hakkında ne düşünüyorsun Lucy? Benim vaizim ol ve söyle bana."

Bu soruyu cevaplayamazdım, bunun için kelime yoktu. Sanki cevap verdiğimi düşünüyor gibiydi.

"Tamam çocuğum. Tanrı'nın affedici ama arada bizim için anlaşılmaz olduğunu kabul etmeliyiz. Ne olursa olsun kendi kaderimizi kabul etmeliyiz ve başkaları için mutlu olmaya çalışmalıyız. Öyle değil mi? Tamam o zaman yarın seni mutlu etmeye çalışmakla başlayacağım. Senin için bir şey yapmaya gayret edeceğim Lucy: ben öldükten sonra senin faydalanabileceğin bir şey. Çok konuşmaktan şimdi başım ağrıyor, gene de mutluyum. Sen de yat. Saat iki oldu. Ne kadar geç yatıyorsun veya daha doğrusu ben kendi bencilliğimle seni ne kadar geç saatlere kadar ayakta tutuyorum. Ama şimdi git, benim için kaygılanma, iyi uyuyacağıma inanıyorum."

Kendisini uyuyacakmış gibi yerleştirdi. Ben de aynı odadaki bir dolabın içindeki yatağıma yattım. Gece sessiz geçti, onun sonu da sessizce gelmiş olmalıydı, huzurlu ve acısız; sabah onu ölü bulduk, hemen hemen soğumuştu ama sakin ve rahat görünüyordu. Daha önceki ruhsal heyecanı ve haletiruhiyesindeki değişiklik bir krizin başlangıcı olmuştu; bu kadar uzun zamandır ıstırapla yaşanmış bir hayatın ipini koparmaya bir kriz yeterli olmuştu.

5
Yeni Bir Sayfa Açmak

Hanımım ölüp ben bir kez daha kendi başıma kaldıktan sonra yeni bir yer aramaya başladım. Artık az (çok az) da olsa sinirlerim bozulmuştu. İyi görünmediğimi kabul ediyorum hatta tam tersine zayıf, bezgin, gözleri çukura kaçmış, bütün gece uyanık kalmış, fazla çalış-

maktan bitkin düşmüş bir hizmetkâr veya borç içinde yersiz yurtsuz bir insana benziyordum.

Aslında borcum yoktu, çok fakir değildim çünkü her ne kadar Bayan Marchmont'un son gece söylediği gibi benim için bir şey yapmaya zamanı olmadıysa da, cenazeden sonra ikinci kuzeni ve mirasçısı tarafından maaşlarım ödenmişti.

Para canlısı gözüken, ince burunlu ve şakakları dar olan bir adamdı ve sonradan duyduğuma göre tam bir cimriydi: cömert akrabasının tam tersiydi ve onun bugün bile fakir ve ihtiyaç sahibi olanların hâlâ rahmet diledikleri hatırasının da önüne geçmişti. Böylece ben, on beş pound sahibi, sağlıklı, yorgun ama parçalanmamış ve aynı ruh haliyle kalmıştım; birçok başka insana kıyasla gene de kıskanılacak bir durumda olduğum söylenebilirdi. Ancak aynı zamanda beni biraz utandıran bir durumdu ama bir gün vahim bir şekilde tam bir hafta sonra yaşadığım yerden ayrılmam gerektiğini fark ettim ve henüz gidecek başka bir yerim yoktu.

Bu ikilem içindeyken son ve tek kaynağımı, Bayan Marchmont'un evinden çok uzak olmayan bir malikânede kâhyalık yapan ailemizin eski bir hizmetkârını görmeye ve ona danışmaya gittim. Onunla birkaç saat geçirdim, beni teselli etti ama nasıl bir tavsiye vereceğini bilemedi. İçim kararmış bir halde alacakaranlıkta ondan ayrıldım; önümde yürümem gereken iki millik bir yol vardı, açık ve soğuk bir geceydi. Yalnızlığıma, fakirliğime ve zihnimin karışıklığına rağmen henüz yirmi üç yaz bile yaşamamış gençliğimin enerjisiyle beslenen ve sarmalanan kalbim zayıfça değil ama hafifçe atıyordu. Zayıf olmadığına eminim aksi halde tek başıma yürürken korkudan titrerdim çünkü önümde, çevresinde bir köy, bir çiftlik evi ve hatta bir kulübe bile olmayan sessiz tarlalar vardı. Ay ışığının yokluğunda cesaretimi kaybedebilirdim çünkü karanlık yolu sadece yıldızların yönlendirmesiyle zorlukla görebiliyordum. Bu gece kuzeyde parlayan hareket halindeki gizemli Kutup Işıklarının[1] olağandışı varlığı cesaretimi daha

1 Dünyadaki manyetik alanların yön verdiği ışık tayflarından kuzey yarımkürede oluşanlara verilen ad; Aurora Borealis. (yay. n.)

da kırabilirdi. Ancak bu muhteşem yabancı beni korkularımın aksi yönünde etkiledi. Bana yeni bir güç veriyor gibiydi. Yolunun üstünde esen keskin ve hafif rüzgârın enerjisini içime çektim. Zihnime cesur bir düşünce gönderildi ve zihnim bunu alabilecek kadar güçlendirildi.

"Bu ıssız yeri terk et ve buradan uzaklaş," dedi.

"Nereye?" diye sordum.

Çok uzağa bakmama gerek yoktu, İngiltere'nin ortasındaki bu zengin düzlükteki kırsal bölgeden bakarken henüz kendi gözlerimle görmediğimi sanki elle tutulacak kadar yakınımda gördüm: Londra'yı gördüm.

Ertesi gün tekrar malikâneye gittim ve kâhyaya planımdan bahsettim.

Bayan Barrett, dünyayı belki benden biraz daha fazla görmüş olmasına rağmen, ciddi ve mantıklı bir kadındı ve bana aklımın başında olmadığını söylemedi. Gerçekten de bana özgü temkinli bir tavrım vardı ve bu beni her zaman kalın yünlü kumaştan yapılmış bir pelerin ve kapüşon gibi sarmalamıştı, heyecan ve kararsızlıkla yapılsa bazılarının hayalcilik ve fanatizm kabul edebileceği görevlerin üstesinden paylanmadan ve hatta övgüyle gelmemi sağlamıştı.

Kâhya bir taraftan marmelat yapmak için portakal rendelerken, yavaş yavaş belirli zorlukları ortaya koydu, o sırada küçük bir çocuk pencerenin önünden koşarak geçti ve bir anda odaya daldı. Tatlı bir çocuktu, o gülerek dans ederken ben dizlerimi kırarak onu selamladım. Aslında ne o ne de bu evin kızı olan annesi bana yabancıydı.

Şimdiki sosyal durumlarımız farklı olsa da, ben on, o da on altı yaşında genç bir kızken, çocuğun annesiyle okul arkadaşıydık. Annesinin güzel ama biraz renksiz ve benden daha alt bir sınıfta olduğunu hatırlıyordum.

Oğlanın koyu renkli güzel gözlerine bakarken annesi, genç Bayan Leigh odaya girdi. O iyi huylu, sevimli ama fazla zeki olmayan genç kız ne kadar güzel ve nazik bir kadın olmuştu. Ondan daha az istikbal vaat edenleri de değiştirdiği gibi, evlilik ve annelik onu öylesine değiştirmişti ki. Beni tanımamıştı. Ben de değişmiştim ama korkarım

daha iyiye doğru değil. Kendimi ona tanıtmak için bir gayret göstermedim. Bunu neden yapacaktım ki? Ona yürüyüş yaparken eşlik etmesi için oğlunu almaya gelmişti, arkasından da kucağında bir bebekle dadı geliyordu. Bundan bahsetmemin nedeni de dadıya hitap ederken Bayan Leigh'in Fransızca konuşmasıydı, (bana ister istemez okul günlerimizi hatırlatan iflah olmaz bir aksanla, çok kötü Fransızca konuşuyordu) ve dadının yabancı olduğunu anladım. Küçük oğlan da akıcı bir Fransızcayla gevezelik ediyordu. Hepsi gittikten sonra, Bayan Barrett genç hanımının bu yabancı dadıyı iki sene evvel Kıta Avrupa'sına yaptığı bir yolculuktan geri dönerken beraberinde getirdiğini, dadıya neredeyse mürebbiye gibi davranıldığını ve bütün yaptığının bebekle dolaşmak ve Küçük Bey Charles'la Fransızca konuşmak olduğunu anlattı, "ve yabancı ailelerde," diye devam etti "onun gibi çalışan pek çok İngiliz bayan olduğunu söylüyor."

Bu sıradan bilgiyi, dikkatli ev kadınlarının görünüşte değersiz öteberiyi ileri görüşlü davranıp gün gelir işe yarar diye düşünerek sakladıkları gibi, zihnimin bir kenarına yerleştirdim. Yaşlı arkadaşımdan ayrılmadan evvel bana şehirde eskiden amcalarımın da kaldığı, saygıdeğer ve eski bir yolcu hanının adresini verdi.

Londra'ya gitmekle, okuyucuların düşündüğünden daha az risk almış, daha az atılganlıkta bulunmuştum. Aslında aradaki mesafe sadece elli mildi. Maddi durumum oraya gitmeye, birkaç gün kalmaya ve kalmak için bir neden bulamazsam, geri gelmeye yeterliydi. Bunu bir kereye mahsus olmak üzere, bir ölüm kalım macerası yerine yorgun bedenime ve zihnime verdiğim kısa bir tatil olarak kabul ettim. Yaptıklarınızı makul bir değerlendirmeyle ele almak gibisi yoktur: bedeni ve zihni sakin tutar; halbuki abartılı kavramlarla düşünürseniz hem bedeniniz hem de zihniniz ateşler içinde kalır.

O zamanlar elli mil bütün gün süren bir yolculuktu (uzun zaman öncesinden bahsediyorum, kısa süre öncesine kadar zamana karşı koyan saçlarım, artık beyaz bir bonenin altında kar gibi bembeyaz duruyor). Bir şubat akşamı saat dokuz civarında Londra'ya vardım.

Biliyorum ki okuyucum şiirsel ilk izlenimlerimin süslü tekrarları-

na müteşekkir olmayacaktır, zaten benim de genişliği ve yabancılığı, doğanın bana bahşetmiş olabileceği berrak zihni, kendine güven duygusunu sonuna dek zorlayan bu Babil'e, bu yabanıl topraklara, karanlık, soğuk, rutubetli ve yağmurlu bir gecede, geç saatte varmışken, bu türden izlenimler güdecek ne zamanım ne de halim kalmıştı.

Arabadan indiğimde arabacının ve çevredeki diğer insanların tuhaf konuşmaları bana yabancı bir dil gibi gelmişti. Hayatımda hiç İngilizcenin bu şekilde parçalandığını duymamıştım. Gene de arabacıyla, kendimi ve bavulumu adresini almış olduğum yolcu hanına taşıtabilecek anlaşmayı başardım. Kaçışım ne kadar zor, bunaltıcı ve şaşırtıcı gözüküyordu. Yorucu bir yolculuktan sonra karanlıktan kafası karışmış, soğuktan titreyerek, nasıl davranmam gerektiği hakkında herhangi bir tecrübem veya bu konuda bana verilen bir tavsiye olmadan hareket etmek, üstelik mecburiyetten hareket etmek, ilk defa Londra'da, ilk defa bir handa olmak.

Bu durumu sağduyuma havale ettim. Aslında sağduyum da diğer yeteneklerim gibi üşümüş ve şaşkındı; ancak amansız bir gerekliliğin teşvikiyle sarsılarak sorumluluğunu yerine getirebildi. Bu zorlamayla hamalın parasını ödedi: içinde bulunduğu krizi göz önüne alınca, büyük ölçüde kandırılmış olmasından dolayı onu suçlamadım, uşaktan bir oda istedi, çekinerek oda hizmetçisini çağırdı, dahası, tam olarak ezilmese de, gelen genç kadının son derece kibirli tavırlarına katlanmak zorunda kaldı.

Bu oda hizmetçisinin şehirdeki güzellik ve zarafetin bir örneği olduğunu anımsıyorum. Beli, elbisesi ve bonesi o kadar biçimliydi ki bunların nasıl yapıldığını merak ettim. Aksanındaki edalı akıcılık benimkine ders verir nitelikteydi, titiz giyimi benim basit kırsal kıyafetimi küçümsüyordu.

"Yapacak bir şey yok," diye düşündüm "burası yeni bir yer, ortada yeni bir durum var ve ben iyi olacağım."

Bu kendini beğenmiş küçük hizmetçiye ve sonra da rahibe benzeyen, siyah ceketli, beyaz boyunbağlı uşağa karşı sessiz bir tavır sergileyerek kısa zamanda onlardan nezaketle karşılık gördüm. Sanırım en

başında benim bir hizmetkâr olduğumu zannettiler, ama kısa bir süre sonra fikirlerini değiştirip, nasıl davranacaklarını bilemeden hor görme ve nezaket arasında kaldılar. Bir şeyler içip ateşin başında kendimi ısıtıncaya kadar dayandım ve neredeyse kendi odamdaymışım gibi hissettim; ama yatağın yanına oturup başımı ve kollarımı yastığa dayadığımda üstüme korkunç bir sıkıntı çöktü. Bir anda bir hayalet gibi durumum gözlerimin önünde belirdi. Orada aykırı, terk edilmiş ve neredeyse tamamen umutsuz bir şekilde duruyordu. Burada, bu kocaman Londra'da tek başıma ne işim vardı? Ertesi gün ne yapacaktım? Hayattan beklentilerim neydi? Yeryüzünde herhangi bir arkadaşım var mıydı? Neden gelmiştim? Nereye gitmeliydim? Ne yapmalıydım?

Gözlerimden akan yaşlar yastığı, kollarımı, saçlarımı ıslattı. Bu patlamayı en kötü düşünceler takip etti, ama attığım adımdan pişman olmadım ve onu geri almayı da istemedim. Geri gitmektense ileri gitmenin daha iyi olduğuna, ileri gidebileceğime, o yol ne kadar dar ve zorlu olsa da zaman içinde açılabileceğine dair kuvvetli, müphem bir kanı diğer duyguları bastırdı: etkisi onları öylesine susturdu ki sonunda kendimi sakinleştirip duamı ettim ve yatağa yattım. Tam mumu söndürüp yatmıştım ki, gecenin içinden derin, alçak ve güçlü bir ses duyuldu. İlk başta ne olduğunu anlamadım, ama on iki kere tekrarlandı; on ikinci büyük uğultudan ve titrek matem çanının çalışından sonra kendi kendime "St. Paul'ün[1] gölgesinde yatıyorum," dedim.

6
Londra

Ertesi gün mart ayının ilk günüydü ve uyanıp yataktan kalkınca perdeleri açtığımda doğan güneşin sisin arasından kendini göstermeye çalıştığını gördüm. Başımı kaldırdığımda evlerin damlarının üstünde neredeyse bulutlarla aynı yükseklikte vakur, küre şeklinde,

1 Londra'daki St. Paul Katedrali. (ç.n.)

koyu mavi ve silik kütleyi; "Kubbe"yi gördüm. Ona bakarken iç benliğim harekete geçti, ruhum zincire vurulmuş kanatlarını silkeleyerek serbest bıraktı, aniden bugüne kadar aslında gerçekten yaşamamış benliğimin artık hayatın tadına bakacağını hissettim. O sabah ruhum Yunus Peygamber'in asmakabağı[1] kadar hızlı büyüdü.

"Gelmekle iyi ettim," dedim hızlıca ve itinayla giyinirken. "Büyük Londra'nın etrafımda hissettiğim ruhunu sevdim. Korkaklardan başka kim bütün hayatını küçük köylerde geçirir ve bütün yeteneklerini belirsizliğin yiyip bitiren pasına terk eder ki?

Giyindikten sonra aşağıya indim, artık yol yorgunu ve bitkin değil, derli toplu ve tazelenmiştim. Uşak kahvaltımı getirdiğinde onunla ciddiyetle ama neşeli bir şekilde konuşmaya başladım; on dakikalık bir görüşmenin sonunda birbirimizi yeteri kadar tanımıştık. Kır saçlı, yaşlıca bir adamdı ve anlaşılan yirmi yıldır burada yaşıyordu. Bunu öğrendikten sonra, on beş yıl önce sık sık burada kalan amcalarım Charles ve Wilmot'u hatırlayacağına emindim. İsimlerini söyledim, gayet iyi ve saygıyla hatırladı. Bağlantılarımı açıkladıktan sonra onun gözündeki durumum düzeldi ve açıklığa kavuştu. Charles amcama benzediğimi söyledi; sanırım doğruyu söylüyordu çünkü Bayan Barrett da hep aynı şeyi söylerdi. Daha önceki rahatsız ve şüpheli davranışlarının yerini şimdi istekli ve nazik bir hürmet almıştı; bundan sonra mantıklı bir soruya medeni bir cevap alabilmek için uğraşmama gerek yoktu.

Küçük oturma odamın penceresinin baktığı yol dar, son derece sessiz ve temizdi, geçenler taşra kasabalarındakilere benziyordu; burada ürkütücü bir şey yoktu ve tek başıma dolaşabileceğime emindim.

Kahvaltımı yapıp, dışarı çıktım. Kalbimde coşku ve keyif vardı; Londra'da tek başına yürümek başlı başına bir macera gibiydi.

1 Semavi dinlere göre, Hazreti Yunus, Ninova kıyılarına çıktığında, Tanrı ona güneşten korunması için bir asma kabağı hediye eder. Bir gün içinde boy atan kabak, bir gün sonra kuruyup gider. Tanrı, Yunus, (üstelik emek vermeden sahip olduğu) asma kabağına nasıl acıyorsa, kendisinin de yok etmek üzere olduğu Ninova şehrine acıdığını açıklar. (yay. n.)

Kendimi klasik bir yerde, Paternoster Row'da buldum. Jones adında birinin sahibi olduğu bir kitapçıya girdim, küçük bir kitap aldım; zorlukla karşılayabileceğim bir savurganlık, ama bir gün bu kitabı Bayan Barrett'a verebileceğimi veya gönderebileceğimi düşündüm. Tuzu kuru bir işadamı olan Bay Jones masasının arkasında duruyordu: o en büyük, bense en mutlu varlıklar gibiydik.

O sabah yaşadığım muazzam bir hayattı. Kendimi St. Paul'ün önünde bulduğumda, içeri girdim; kubbeye tırmandım ve oradan nehri, köprüleri ve kiliseleriyle Londra'yı gördüm, ilkbaharın mutlu ve mavi gökyüzünün altında, üzerlerinde güneş parlayan eski Westminster'i, yeşil Temple Bahçeleri'ni ve onların arasında çok yoğun olmasa da bir sis bulutu gördüm.

Aşağı indikten sonra, hürriyet ve keyfin getirdiği coşkuyla şansımın beni yönlendirdiği gibi yürüdüm ve nasıl olduğunu bilmeden şehir hayatının kalbine ulaştım. Sonunda Londra'yı görmüş ve hissetmiştim: Strand'e girdim, Cornhill'den yukarı yürüdüm, çevremdeki yaşamla karıştım, geçitlerdeki tehlikelere meydan okudum. Bunları yapabilmek, tek başıma yapabilmek bana belki mantıksız ama gerçek bir zevk verdi. O günlerden sonra West End'i, parkları, muhteşem meydanları gördüm ama şehri çok daha fazla seviyorum. Şehir daha samimi gibi geliyor bana: şehirdeki iş hayatı, telaşı, gürültüsü son derece ciddi olaylar, görüntüler ve seslerdir. Şehir hayatını kazanır; West End zevklerin tadını çıkarır. West End'de eğlenebilirsiniz ama şehirde derinden heyecanlanırsınız.

Sonunda halsiz düşüp acıkınca (bu kadar sağlıklı bir açlık hissetmeyeli yıllar olmuştu), saat iki gibi karanlık, eski ve sessiz hanıma geri döndüm. İki çeşit yemek yedim: bir parça sade et ve sebze; her ikisi de harikaydı. Bayan Marchmont'un aşçısının ikimizin iştahının bir kişinin iştahı bile etmediği serzenişiyle, nazik, cansız hanımıma ve bana yolladığı küçük ve karmakarışık yemek porsiyonlarından ne kadar farklıydı! Mutlu ve yorgun, bir saat kadar üç iskemlenin üstünde uzandım (odada bir sedir yoktu). Uyudum ve uyandıktan sonra iki saat düşündüm.

Ruhsal durumum ve eşlik eden bütün şartlar yeni, kararlı ve cesurca –belki umutsuzca– bir hareket tarzını benimsemem yolundaydı. Kaybedecek hiçbir şeyim yoktu. Geçmişteki yalnızlığımdan duyduğum sessiz nefret geri dönmemi yasaklıyordu. Şimdi yapmaya niyetlendiğim şeyi başaramazsam benden başka kim acı çekecekti? Evden, aslında bir evim yoktu, İngiltere'den uzakta ölseydim kim benim için ağlardı?

Istırap çekebilirdim; ıstıraba alışıktım; ölümün kendisi, diye düşündüm, yumuşaklıkla yetiştirilenlere verdiği dehşeti bana vermiyordu. Evvelden ölüm düşüncesini sükûnetle karşılıyordum. Böylece her şeye hazırlıklı olarak bir plan yaptım.

Aynı akşam arkadaşım olan uşaktan Boue-Marine limanına giden gemilerle ilgili bilgi aldım. Kaybedecek zaman olmadığını gördüm: O gece gemide olmalıydım. Aslında gemiye binmek için sabaha kadar bekleyebilirdim ama geç kalma riskini almak istemedim.

"En iyisi bir an evvel gemide olmanız bayan," diye öğütledi uşak. Onunla aynı fikirdeydim, hesabımı ödedim, arkadaşımın, şimdi çok fazla olduğunu bildiğim ücretini verdim. Miktar onun gözünde akılsızcaydı ama gene de parayı cebine indirirken, parayı verenin bilgisi hakkındaki fikrini açıklayan bir şekilde hafifçe gülümsedi ve bir araba çağırmak üzere gitti. Beni arabacıya emanet ederken sanırım aynı zamanda beni rıhtıma götürmesini ve kürekçilere bırakmamasını söyledi; arabacı bu talimata uyacağı sözünü verdi ama sözünü tutmadı, tam tersine beni bir kurban, yağları akan kızarmış bir parça et gibi kalabalık bir kürekçi grubunun ortasında arabadan inmek zorunda bıraktı.

Bu son derece rahatsız bir durumdu. Karanlık bir geceydi. Arabacı parasını alır almaz uzaklaştı, kürekçiler, sandığım ve benim için bir mücadeleye başladılar. Küfürlerini şimdi bile duyabiliyorum: beni gecenin karanlığından, tek başına bırakılmamdan veya durumun tuhaflığından daha fazla sarstılar. Biri elini sandığımın üzerine koydu. Baktım ve sessizce bekledim; ama sonra bir başkası elini benim üzerime koydu, o zaman konuştum, elini silkeledim ve sert bir şekilde sandığımın da yanıma getirilmesini söyleyerek derhal bir sandala

bindim; "Tam buraya," ve bu anında yapıldı çünkü seçtiğim sandalın sahibi yandaşım olmuştu: küreklere asılarak beni oradan uzaklaştırdı.

Nehir mürekkep gibi simsiyah akıyordu; etraftaki binalardan üzerine ışıklar yansıyordu, tekneler gövdelerinin üzerinde sallanıyorlardı. Beni birkaç teknenin yanına götürdüler, fenerin ışığında koyu renkli bir zeminin üstüne büyük beyaz harflerle yazılmış isimlerini okudum. "The Ocean", "The Phoenix", "The Consort", "The Dolphin" sırayla geçti ama benim bineceğim geminin adı "The Vivid" idi ve o biraz daha uzaktaydı.

Koyu renkli akıntıyla kayar gibi gidiyorduk, Stiks'i[1] ve yalnız bir ruhu Gölgeler Ülkesi'ne götüren Kharon'u[2] düşündüm. Yüzüme esen soğuk rüzgâr ve başıma yağmur damlaları bırakan karanlık bulutlar, bana eşlik eden ve manasız küfürleri hâlâ kulağımı tırmalayan iki kaba kürekçiyle yabancı bir yerde üzülüyor muydum yoksa korkmuş muydum? İkisi de değildi. Şimdikine nazaran çok daha güvenli durumlarda birçok kez öyle hissetmiştim. "Bu nasıl oluyor?" diye sordum. "Sanırım kendimi karamsar ve kaygılı değil canlanmış ve uyanık hissediyorum." Nasıl olduğunu anlamıyordum.

Sonunda, karanlık gecenin içinde bembeyaz ve parlayan "The Vivid" görüldü. "İşte geldik," dedi kürekçi ve derhal altı şilin istedi.

"Çok istiyorsun," dedim. Sandalı gemiden uzaklaştırdı ve istediği parayı ödeyene kadar beni gemiye çıkartmayacağına yemin etti. Sonradan kamarot olduğunu öğrendiğim genç bir adam geminin yanından bakıyordu, bir münakaşa beklentisi içinde sırıtıyordu; onu hayal kırıklığına uğratmak için parayı ödedim. O gün üç defa şilin vermem gerekirken kron ödemiştim; ama kendimi "Bu tecrübenin bedeli," diye teselli ettim.

Gemiye çıktığımda "Sizi kandırdılar!" dedi, kamarot sevinerek. Soğukkanlılıkla "Biliyorum," dedim ve aşağı indim.

Kadınların kamarasında şişman, güzel ve gösterişli bir kadın kamarot vardı. Yatacağım yeri göstermesini istedim, bana baktı ve yol-

1 Yunan mitolojisinde ölüler ülkesi Hades'i çevreleyen yedi nehirden biri. (ç.n.)
2 Yunan mitolojisinde ölüleri Hades ırmaklarından geçiren kayıkçı. (ç.n.)

cuların o saatte gemiye gelmelerinin alışılmadık olduğu hakkında bir şeyler mırıldandı, pek nazik olmaya niyeti yok gibiydi. Yüzü güzel, küstah ve bencildi.

"Şimdi gemide olduğuma göre, elbette burada kalacağım," diye cevap verdim. "Zahmet olmazsa bana yatağımı gösterin."

Asık suratla ondan isteneni yaptı. Bonemi çıkardım, eşyalarımı düzenledim ve yattım. Zorlukların bazıları atlatılmıştı, bir çeşit zafer kazanılmıştı: benim evsiz, gezgin ve desteksiz zihnimin kısa bir dinlenme için gene boş vakti vardı. "The Vivid" limana varana kadar yapmam gereken bir şey yoktu; ama o zaman... Ah! İleriye bakamıyordum. Yorgun ve bitkin, sanki kendimden geçmiş gibi yattım.

Kadın kamarot bütün gece konuştu, benimle değil ama tıpatıp kendisine benzeyen oğlu genç kamarotla. Genç adam hiç durmadan kabine girip çıktı: gece boyunca yirmi kez tartıştılar, kavga ettiler ve sonra tekrar barıştılar. Kadın babasına bir mektup yazdığını söyledi, beni zerre kadar önemsemeden bazı yerlerini yüksek sesle okudu; belki de uyuduğumu düşünüyordu. Okuduğu bölümlerden bazıları aile sırlarını ifşa ediyordu ve özellikle Charlotte adında birinden, mektuptan yanlış bir seçim olduğu anlaşılan hatalı bir romantik ilişkiye girmek üzere olan küçük kız kardeşinden bahsediyordu; yaşlıca kadın bu uygunsuz ilişkiye yüksek sesle itiraz ediyordu. Saygılı oğlu annesinin mektubunu küçümseyerek güldü. Kadın yazdıklarını savundu ve oğluna öfkelendi. Tuhaf bir ikiliydiler. Kadın otuz dokuzkırk yaşlarında olmalıydı ama yirmi yaşındaki bir genç kız gibi neşeli ve parıltılıydı. Katı, gürültülü, kendini beğenmiş, hoyrat zihni ve bedeniyle pişkin ve ölümsüzmüş gibiydi. Sanırım çocukluğunda umumi yerlerde yaşamış ve büyük ihtimalle gençliğinde de barlarda çalışmıştı.

Sabaha doğru konuşmaları yeni bir konu üzerinde yoğunlaşmıştı: görünüşe göre tanıdığı ve ödeyecekleri ücretten iyi bir kâr bırakacakları için onun tarafından saygı gören "Watson'lar" ailece yola çıkacaklardı. "Bu ailenin her yolculuğunun ona küçük bir servet getirdiğini" söyledi.

Şafakta herkes ayaktaydı ve güneş doğduğunda yolcular gemiye çıktılar. Kamarot Watson'ları taşkınlıkla karşıladı ve onların şerefine inanılmaz bir koşuşturma başladı. Dört kişiydiler, iki erkek ve iki kadın. Onlardan başka bir de, kibar ama ruhsuz görünüşlü bir erkeğin eşlik ettiği genç bir kadın vardı. Bu iki grup birbirlerinden tamamen farklıydı. Şüphesiz Watson'lar zengin insanlardı çünkü davranışlarında zenginliğin farkında olmanın getirdiği bir güven vardı; kadınların her ikisi de gençti ve bir tanesi fiziksel olarak çok güzeldi. Kıyafetleri zengin, hoppa ve içinde bulundukları şartlara göre gülünçtü. Üzerinde parlak renkli çiçekler olan boneleri, kadife mantoları ve ipekli elbiseleri ıslak bir gemi güvertesinden çok bir parka veya yürüyüşe uygundu. Erkekler kısa boylu, sade, şişman ve kabaydı, bir müddet sonra daha yaşlı, yalın, yağlı görünüşlü ve şişman olanın güzel kadının kocası olduğunu anladım, aslında kız o kadar gençti ki büyük ihtimalle henüz evlenmişlerdi. Bu beni hayretler içinde bıraktı, beni daha da fazla şaşırtan böyle bir birleşmeyle perişan olması gereken kızın hoppalığa varacak kadar neşeli olmasıydı. "Kahkahası," diye düşündüm "umutsuzluğun taşkınlığı olmalı."

Sessizce ve tek başıma geminin yanındaki parmaklıklara dayanmış, bu düşünceyi henüz kafamdan geçiriyordum ki, bu tamamen yabancı kız hafif ve çevik adımlarla yanıma geldi. Elinde bir kamp taburesi vardı ve yüzündeki gülümsemenin hafifmeşrepliği, her ne kadar kusursuz bir dizi dişi ortaya koyduysa da, beni şaşırttı ve irkiltti, genç kadın elindekini oturmam için bana uzattı. Elimden geldiğince nazik davranarak teklifini geri çevirdim, fütursuzca ve dans eder gibi geri gitti. İyi huylu bir insan olmalıydı, ama acaba bir yağ fıçısına benzeyen bu adamla evlenmesine sebep olan neydi?

Kibar beyin eşlik ettiği diğer kadın yolcu oldukça hoş biriydi: basit emprime elbisesi, sade hasır şapkası ve kibarca omuzlarına aldığı büyük şalı Quakerlar[1] için bile basit bir kıyafetti ama ona son derece yakışmıştı. Yanındaki beyefendinin ondan ayrılmadan önce, sanki sorumluluğu al-

1 17. yüzyılın ortalarında İngiltere'de ortaya çıkan bir Hıristiyan mezhebi. (ç.n.)

tında olan bu hanımı kimlerin refakatinde bırakacağını tespit edebilmek için, diğer yolculara göz gezdirdiğini fark etim. Gözlerini çiçekli şapkalı kadınlardan hoşnutsuzlukla uzaklaştırdı, bana baktı ve sonra kızı, yeğeni veya her nesiyse ona bir şeyler söyledi, kız da bana doğru baktı ve küçük sevimli dudaklarında hafif bir kıvrılma oldu. Bu küçümsemenin nedeni ben veya benim yas tutan halim olabilirdi, büyük bir ihtimalle de her ikisi birden. Bir zil çaldı, babası (sonradan babası olduğunu öğrendim) onu öperek gemiden ayrıldı. Gemi hareket etti.

Yabancılar tek başına seyahat etmeleri konusunda sadece İngiliz kızlarına güvenilebileceğini söylerler ve İngiliz ebeveynlerin veya hamilerin bu cesur güvenlerine içten içe hayret ederler. "*jeunes meess*"e[1] gelince bazıları onların cesaretini erkekçe ve "*inconvenant*"[2] buluyor, diğerleri ise düzgün bir "*surveillance*"la[3] düşüncesizce uygulanan bir eğitici ve dini bir sistemin pasif kurbanları olarak görüyorlar. Bu genç hanımın güvenle tek başına bırakılabilecek tip olup olmadığını bilmiyordum, daha doğrusu o zaman bilmiyordum; ama kısa zamanda yalnızlığın itibarının ona göre olmadığı ortaya çıktı. Bir iki kere güvertede bir aşağı bir yukarı yürüdü, gösterişli ipeklere ve kadifelere, ortada dans ederek dikkat çeken şişmanlara küçümseyen bir havayla baktı ve sonunda yavaş yavaş bana yaklaşıp konuşmaya başladı.

"Deniz seyahatlerinden hoşlanır mısınız?" diye sordu.

Ona hoşlanıp hoşlanmadığımın bu seyahatte belli olacağını çünkü daha önce böyle bir yolculuk yapmadığımı izah ettim.

"Ah, ne kadar hoş," diye bağırdı, "sizin yaşadığınız bu yeniliği ne kadar kıskanıyorum: bilirsiniz, ilk izlenimler ne kadar hoştur. Ben bu kadar çok yolculuk yaptıktan sonra artık ilk seferini unuttum bile: ben denizden de diğerlerinden de zevk almıyorum artık."

Gülümsemekten kendimi alamadım.

Önceki konuşma tarzından daha çok beğendiğim samimi bir alınganlıkla "Neden bana gülüyorsunuz?" diye sordu.

---

1 Genç bayanlar.
2 Yakışıksız.
3 Gözetim.

"Çünkü herhangi bir şeyden zevk almamak için çok gençsiniz."

(Övünerek) "On yedi yaşındayım," dedi.

"On altı bile göstermiyorsunuz. Yalnız yolculuk yapmayı seviyor musunuz?"

"Yok! Hiç umurumda değil. Manş Denizi'ni on kez tek başıma geçtim, ama aslında uzun zaman yalnız kalmamaya dikkat ediyorum; her zaman arkadaş edinirim."

"Sanırım bu yolculukta çok arkadaş edinme şansınız pek yok," dedim (kahkahalarla gülen ve güvertede oldukça fazla gürültü yapan Watson grubuna bakarak).

"Bu tiksindirici erkekler ve kadınlarla değil," dedi, "bu tip insanlar ara güverte yolcusu olmalılar. Okula gidiyor musunuz?"

"Hayır."

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Boue-Marine Limanı'nın ötesinde hiçbir fikrim yok."

Gözlerini dikip baktı, sonra ilgisizce devam etti:

"Ben okula gidiyorum. Hayatım boyunca o kadar çok yabancı okula gittim ki! Ve hâlâ oldukça cahilim. Hiçbir şey bilmiyorum, inanın bu dünyada hiçbir şey bilmiyorum, sadece çok güzel enstrüman çalıyorum ve dans ediyorum, ve tabii Fransızca ve Almanca konuşmayı biliyorum ama onları da pek okuyup yazamıyorum. Biliyor musunuz, geçenlerde kolay bir Almanca kitaptan bir sayfayı İngilizceye çevirmemi istediler ve yapamadım. Babam öyle mahcup oldu ki: okul ücretlerimi ödeyen vaftiz babam, Mösyö de Bassompierre'in parasını sokağa attığını söyledi. Tarih, coğrafya, aritmetik gibi bilgi içeren diğer konularda da bir bebek gibiyim, İngilizceyi de çok kötü yazıyorum, bana gramerimin ve imlamın çok kötü olduğunu söylüyorlar. Üstelik dinimi de neredeyse unuttum, bana Protestan olduğumu söylüyorlar ama aslında öyle olup olmadığımdan emin değilim; Romanizm[1] ve Protestanlık arasındaki farkı pek bilmiyorum. Ama bu pek de umurumda değil. Bir zamanlar Bonn'dayken Lutherciydim[2], ah sevgili Bonn, büyüleyici

1 Roma Katoliklerine verilen bir isim.

2 Reformist bir Hıristiyan hareketi.

Bonn! Orada ne çok yakışıklı öğrenci vardı. Okuldaki her güzel kızın bir hayranı vardı, bizim dışarı çıktığımız saatleri bilirlerdi ve yürüyüş sırasında mutlaka yanımızdan geçerlerdi: onların "*Schönes Mädchen*"[1] dediklerini duyardık. Bonn'dayken fazlasıyla mutluydum."

"Şimdi neredesiniz?" diye sordum.

"Oh, eee - *chose*"[2] dedi.

Bayan Ginevra Fanshawe (genç kızın adı buydu) bu "chose" kelimesini asıl kelimeyi unuttuğu için onun yerine kullanmıştı. Bu onun bir alışkanlığıydı, konuşurken her sıkıştığında, o an hangi lisanı konuşuyorsa konuşsun, unuttuğu herhangi bir kelimenin yerine "chose" kullanıyordu. Fransız kızlar genellikle böyle yapıyorlardı, o da bu âdeti onlardan kapmıştı. Bu sefer "*chose*" büyük Labassecour krallığının başkenti olan Villette yerine kullanılmıştı.

"Villette'i seviyor musunuz?" diye sordum.

"Oldukça. Yerlileri, bilirsiniz son derece aptal ve kaba, ama bazı hoş İngiliz aileler var."

"Okulda mısınız?"

"Evet."

"İyi bir okul mu?"

"Oh, hayır! Korkunç, ama her pazar dışarı çıkıyorum; maitresse'ler, professeur'ler veya öğrenciler hiç umurumda olmuyor ve dersleri de "*au diable*"[3] gönderiyorum (bunu İngilizce söylemeye kimse cesaret edemez ama Fransızca söylenince kulağa oldukça hoş geliyor) ve böylece geçinip gidiyorum... Gene mi bana gülüyorsunuz?"

"Hayır, sadece kendi düşüncelerim beni gülümsetti."

"Nedir onlar?" (Cevabı beklemeden) "Şimdi lütfen bana nereye gittiğinizi söyleyin."

"Kader beni nereye götürürse. Benim işim bulabildiğim yerde hayatımı kazanmak."

"Kazanmak!" (Dehşete düşmüştü.) "Yani fakir misiniz?"

---

1 Güzel kız.

2 Şey.

3 Şeytanlara. (yay. n.)

"Eyüp[1] kadar fakirim."

Biraz duraksadıktan sonra "Uff! Çok sevimsiz! Ama ben fakir olmanın ne demek olduğunu biliyorum: evdekiler de, yani annem, babam ve diğerleri, oldukça fakirler. Babam Yüzbaşı Fanshawe yarım maaş alan bir subay, ama iyi bir aileden geliyor ve bazı akrabalarımızın durumu çok iyi; ama bize yardım eden tek kişi Fransa'da yaşayan dayım ve vaftiz babam de Bassompierre, biz kızların eğitimini o karşılıyor. Beş kız kardeşim ve üç erkek kardeşim var. Zamanı geldikçe hepimiz tahminen parası olan yaşlı beyefendilerle evleneceğiz, bu işlerle babam ve annem ilgileniyor. Kız kardeşim Augusta şimdi babamdan daha yaşlı duran bir adamla evli. Augusta çok güzeldir, bana benzemez, esmerdir; kocası Bay Davies Hindistan'dayken sarıhummaya yakalanmış ve rengi hâlâ sapsarı, ama zengin. Augusta'nın kendi arabası ve evi var, onun çok iyi durumda olduğunu düşünüyoruz. Bu, sizin deyiminizle 'hayatını kazanmak'tan daha iyi. Bu arada siz zeki misiniz?"

"Hayır, hiç değilim."

"Çalıp şarkı söyleyebilir, üç dört lisan konuşabilir misiniz?"

"Hiçbir şekilde."

"Gene de zeki olduğunuzu düşünüyorum." (Durakladı ve esnedi.)

"Sizi deniz tutar mı?"

"Sizi?"

"Hem de çok! Denizi gördüğüm anda, şimdiden hissetmeye başladım. Aşağı insem iyi olur, o şişman iğrenç kamarotu nasıl koşturacağım! *Heureusement je sais faire aller mon monde.*"[2]

Aşağı indi.

Kısa bir süre sonra diğer yolcular da onu takip ettiler; bütün öğleden sonra güvertede tek başımaydım. O saatleri huzurlu hatta mutlu bir ruh haliyle geçirdiğimi ve içinde bulunduğum durumun, bazılarının ümitsiz diyebileceği tehlikelerini hatırladığımda düşündüm ki:

1 Semavi dinlerde, Tanrı'nın inancını sınamak için kendisine bahşettiği tüm zenginliği ve refahı elinden aldığı karakter. (yay. n.)

2 İyi ki çevremdekileri nasıl idare edeceğimi biliyorum. (ç.n.)

Taştan duvarlar değildir hapishane,
Ne de demir parmaklıklar eder bir hücre,[1]

öyleyse, tehlike, yalnızlık, belirsiz bir gelecek, kasvetli ve kötü olmak zorunda değildir, yeter ki yapı sağlam olsun ve melekeler kullanılabilsin ve özellikle Özgürlük bize kanatlarını ödünç versin ve Umut bize yıldızıyla rehberlik etsin.

Margate'i geçtikten uzun bir zaman sonraya kadar hastalanmadım, denizin rüzgârını içime çekmekten derin bir haz aldım; Manş Denizi'nin inip çıkan dalgaları, tepelerindeki deniz kuşları, uzak karanlığındaki beyaz yelkenler, hepsinin üstünde duran sessiz ve bulutlu gökyüzü bana ilahi bir zevk verdi. Hayalimde Avrupa kıtasını gördüğümü düşündüm, geniş bir hayal ülkesi gibi, uzakta. Güneş üstünde parlıyor, bütün sahili altın bir şeride döndürüyordu, salkım gibi duran şehrin ve karla parıldayan kulenin zarif mimarisi, yoğun ormanlar, yarılmış tepeler, dümdüz çayırlar ve damarlı nehirler metal parlaklığında bir geleceği süslüyordu. Arka plana vakur, koyu mavi ve görkemli bir umutla azametli, büyülü renklerle yumuşacık, kuzeyden güneye Tanrı'nın büktüğü bir yay, bir umut kemeri gibi gökyüzüne yayılmıştı.

İstersen bütün bunları görmezden gel okuyucu veya daha iyisi bir kenara koy ve bundan şu hisseyi çıkar: Hayaller şeytanın sanrılarıdır.

Deniz tuttuğundan kendimi çok hasta hissettiğim için sendeleyerek kamaraya indim.

Bayan Fanshawe'un yatağı benimkinin yanındaydı ve maalesef bütün rahatsızlığım süresince bitmek bilmez bencilliğiyle bana işkence etti. Sabırsızlığının ve huysuzluğunun sınırı yoktu. Kamarotun utanmazca taraf tutarak hizmet ettiği Watson'lar da çok kötü durumdaydılar ama genç kıza nazaran çok daha dayanıklıydılar. Ginevra Fanshawe gibi hafif ve pervasız tabiatlı, kayda değer ve narin güzellikte insanların tahammül kapasiteleri yoktu: gök gürültüsünün se-

1 17. yüzyıl İngiliz şairi Richard Lovelace'in hapishanede yazdığı, en ünlü şiiri "Hapishaneden Althea'ya"dan alıntıdır.

siyle boğulan önemsiz sözler gibi bir zorluk karşısında hemen hırçınlaşıyorlardı. Böyle bir kadını eş olarak alan bir adam onun sadece güneşli bir yaşam sürmesini güvence altına almalıydı. Sonunda artık insana eziyet eden hırçınlığından duyduğum öfkeyle, ters bir şekilde "dilini tutmasını" söyledim. Bu azar ona iyi geldi ve bunun beni daha az sevmesine neden olmadığı da belliydi.

Gecenin karanlığı yaklaştıkça deniz daha da sertleşti: daha büyük dalgalar gemiye vurmaya başladı. Çevremizi saran bu karanlığın ve suyun içinde gürültüye, yükselen dalgalara, şiddetini artıran rüzgâra rağmen geminin görünmeyen bir yolu yararak dümdüz gitmesini görmek garip bir histi. Bazı mobilya parçaları düşmeye başladı ve onları oldukları yere bağlamak gerekti; yolcular gittikçe daha çok hastalanmaya başladı; Bayan Fanshawe inleyerek ölmek üzere olduğunu beyan etti.

Kamarot "Henüz değil tatlım," dedi, "limana varmak üzereyiz." Ve böylece çeyrek saat sonra hepimiz sakinleştik ve hemen hemen gece yarısında yolculuğumuz sona erdi.

Üzgündüm... Evet üzgündüm. Dinlenme sürem bitmişti; sorunlarım, beni zorlayacak sorunlarım yeniden başlıyordu. Güverteye çıktığımda gecenin soğuğu ve somurtan karanlığı haddimi bilmeden buralara geldiğim için beni azarladı: yabancı liman kasabasının ışıkları, bu yabancı limanın çevresinde ışıldayarak sayısız tehditkâr göz gibi karşıladı beni. Watson'ların arkadaşları onları karşılamak üzere güverteye çıktılar, koca bir aile ve arkadaş grubu Bayan Fanshawe'un çevresini sararak onu götürdü; bir an için bile durumlarımızı karşılaştırmayı düşünmeye cüret etmedim.

Ama nereye gidecektim? Bir yere gitmem gerekiyordu. Gereklilik hoş değildi. Kamarota ücreti ödediğimde kaba tahminiyle beklediğinden biraz daha fazla para vermiş olmama şaşırmıştı, "Lütfen beni bu gece kalabileceğim sessiz ve saygıdeğer bir hana yönlendirin," dedim.

Bana istediğim yönlendirmeyi yapmakla kalmayıp şirketin bir temsilcisini çağırıp benimle ilgilenmesini söyledi, sandığımsa gümrük binasındaydı.

Kaba taşlarla döşenmiş ve ayın kesik ışığıyla aydınlanan bir sokakta bu adamı takip ettim, söylenen hana ulaştım. Ona altı peni vermek istedim ama reddetti, yetersiz olduğunu düşünerek bir şilin teklif ettim ama kabul etmedi ve anlamadığım bir lisanda sertçe bir şeyler söyledi. Hanın bir lambayla aydınlatılmış girişine gelen bir uşak bozuk bir İngilizceyle benim paramın yabancı bir para olduğunu ve burada geçmediğini söyledi. Ona değiştirmesi için bir altın lira verdim. Bu küçük sorunu hallettikten sonra bir oda istedim, yemek yiyecek halim yoktu çünkü deniz tutmasından kendimi hâlâ iyi hissetmiyordum, cesaretim kırılmıştı ve titriyordum. En sonunda küçük odanın kapısı kapanıp bitkinliğimle baş başa kaldığımda ne kadar mutlu olmuştum. Gerçi şüphe bulutları yarın gene yoğun olacaktı ama şimdi dinlenebilirdim; gayret göstermek zorundaydım, yoksulluk tehlikesi yakınlaşmış, var olabilmek için savaşmak gerekliliği şiddetlenmişti.

7
Villette

Ertesi sabah uyandığımda cesaretim yerine gelmiş, ruhum yenilenmişti, bedenimin bitkinliği artık sağduyumu zayıflatamıyordu, zihnim berrak ve harekete geçmeye hazırdı.

Tam giyinmemi bitirmiştim ki kapıya vuruldu: "Girin," dedim oda hizmetçisini bekleyerek ama içeri kaba bir adam girdi ve bozuk bir İngilizceyle,

"Anahtarlarınızı verin Meess," dedi.

"Neden?" diye sordum.

"Ver," dedi sabırsızca ve anahtarları neredeyse elimden kaparak alırken, "Tamam, yakında sandık gelecek," dedi.

Bereket versin ki bir sorun olmadı, adam gümrükten gelmişti. Kahvaltı etmek için nereye gitmem gerektiğini bilmiyordum ama gene de tereddüt etmeden aşağıya indim.

Akşam yorgunluktan fark edememiştim ama han aslında büyük bir oteldi. Merdivenlerden yavaş yavaş inerken, aşağı inmek için bir acelem olmadığından, her basamakta duraklıyordum. Tepemdeki yüksek tavanlara, çevredeki resimli duvarlara, binayı ışıkla dolduran geniş pencerelere, üzerinde yürüdüğüm damarlı mermerlere (üzerinde halı olmamasına ve pek de temiz sayılmamalarına rağmen basamaklar mermerdi) bakıyor, bütün bunları, içindeki gösterişsiz eşyalarla bana oda olarak verilen küçük yerle karşılaştırıyordum. Kendimi filozofça düşünen bir ruh halinde buldum. Garsonlar ve oda hizmetçileri tarafından odaları misafirlere paylaştırmakta gösterilen saggörüye şaşırdım. Han uşakları ve kamarotlar her yerde, tek bir bakışta mesela benim, önemsiz ve kısıtlı paraya sahip biri olduğumu nasıl anlıyorlardı? Ama belli ki biliyorlardı, hepsinin bir saniyede benim böyle biri olduğumu hesapladıklarını açıkça gördüm. Bu bana ilginç ve anlamlı geldi: neyi işaret ettiğini kendimden saklayacak değildim ancak gene de bu baskıya rağmen ruh halimi yüksekte tutmayı başardım.

En sonunda güneş ışığı içindeki geniş salona indiğimde kahvaltı odasını buldum. Bu odaya girdiğimde tuhaf bir şekilde titrediğimi, kendimi kararsız, yalnız, acınacak halde hissettiğimi inkâr edemem. İyi mi yoksa kötü mü yaptığımı bana söylemesi için Tanrı'ya yakardım, sonuncusu olduğundan emindim ama kendime hâkim olamıyordum. Bir kadercinin sakinliği ve ruh haliyle küçük bir masaya oturdum ve bir garson derhal kahvaltımı getirdi. Sindirebileceğimden pek de emin olmadığımı düşündüğüm yiyecekleri yemeye başladım. Odadaki diğer masalarda bir sürü insan kahvaltı ediyordu, eğer aralarında tek bir kadın olsaydı daha mutlu hissedebilirdim; ancak bir tane bile yoktu, kahvaltı salonundakilerin hepsi erkekti. Ama hiç kimse yanlış bir şey yapıyormuşum gibi davranmadı, beylerden bir iki tanesi arada şöyle bir bana baktı ama bakışları hiçbir şekilde rahatsız edici değildi. Sanırım durumda gördükleri herhangi bir tuhaflığı "*Anglaise*"[1] kelimesiyle açıklıyorlardı.

1 İngiliz.

Kahvaltım bitince tekrar harekete geçmem gerekiyordu, ama nereye doğru? İçimden bir ses "Villette'e git," dedi, bunun büyük bir ihtimalle bana veda ederken Bayan Fanshawe'un öylesine önemsizce söylediği basit bir cümleyi hatırlamamla ilgisi vardı. "Madam Beck'in yanına gelmenizi isterdim, ilgilenebileceğiniz bir sürü dağsıçanı var orada, o da bir İngiliz *gouvernante*[1] istiyor, en azından iki ay evvel istiyordu."

Madam Beck kimdi, nerede yaşıyordu hiçbir fikrim yoktu; sormuştum ama duymamıştı: Bayan Fanshawe arkadaşları tarafından aceleyle götürülürken cevap vermedi. Villette'te yaşadığını kabul ettim, Villette'e gidecektim. Kırk mil uzaktaydı. Ümitsizlik içinde her çareye başvurduğumun farkındaydım ama kendimi içinde bulduğum bu geniş ve karışık çukurda örümcek ağlarına bile tutunabilirdim. Villette'e nasıl gidebileceğimi araştırdıktan sonra posta arabasında yerimi ayırttım ve bu ana hatlardan, daha doğrusu bir planın ancak gölgesi sayılabilecek şeylerden güç alarak yola çıktım. Okuyucu, bu davranışın ihtiyatsızlığı üzerine bir şey söylemeden önce başladığım noktaya geri dönüp baksın, terk ettiğim çölü ve riske atacak ne kadar az şeyim olduğunu düşünsün: Oynadığım oyunda oyuncu kaybedemezdi, ama kazanabilirdi.

Artistik bir yaradılışım olmadığını kabul ediyorum, gene de içinde bulunduğum durumun keyfini sonuna dek çıkarabilecek kadar sanat yeteneğim olmalıydı: elbette benim zevklerime uyuyorsa. Yağmur yağdığı, soğuk olduğu, yavaş yolculuk yaptığımız halde o günden keyif aldım. Oldukça çıplak, düz ve ağaçsız olan yol boyunca yarı cansız yılanlar gibi kıvrılarak giden ince kanallar gördüm; üstleri düzgün bir şekilde budanmış söğütler sebze bahçesi gibi işlenmiş dümdüz tarlaları çevreliyordu. Gökyüzü de monoton bir griydi, hava durgun ve rutubetliydi; gene de bütün bu boğucu etkilere rağmen hayallerim yeniden filizlendi ve kalbim güneşin tadını çıkardı. Ancak bütün bu duygular, pusuda bekleyen gizli ve sonu gelmeyen bir endişeyle, ormanda sinmiş bekleyen bir kaplan gibi, kontrol atında tutu-

1 Mürebbiye.

luyordu. O vahşi hayvanın nefesi hep kulaklarımdaydı; kızgın kalbi benimkinin yanında atıyordu, ininde hiç kıpırdamadan duruyordu ama onu hissedebiliyordum; gözü dönmüş bir halde gizlendiği pusudan fırlamak için güneşin batmasını bekliyordu.

Gece inmeden Villette'e varabilmeyi ümit ediyordum, böylece karanlığın bilinmeyen bir yere ilk defa gidenleri içine düşürdüğü derin sıkıntıdan kendimi kurtarabilirdim. Ancak yolculuğumuzun yavaşlığı ve durduğumuz yerlerde uzun süre beklememiz nedeniyle şehrin dış mahallelerine vardığımızda yoğun sis ve kuvvetli bir yağmurla birlikte karanlık çökmüştü bile.

Lamba ışığında görebildiğim kadarıyla askerlerin beklediği bir kapıdan geçtiğimizi biliyorum, sonra çamurlu *chaussée*'yi[1] arkada bırakıp garip bir şekilde pürüzlü ve sert bir yolda takırtılarla yolumuza devam ettik. Posta arabası bir büronun önünde durdu ve yolcular indi. İlk işim bavulumu almaktı, incir çekirdeğini doldurmaz bir iş gibi gözükse de benim için önemliydi. Eşyamı almak için sabırsız ve ısrarcı olmamanın, bunun yerine kendi bagajımı görünceye kadar sessizce beklemenin ve gördüğümde hemen sahiplenip emniyete almanın daha iyi olacağını anladığımdan biraz uzakta durdum. Gözlerim, arabanın, küçük bavulumun güvenli bir şekilde yerleştirildiğini gördüğüm ve şimdi üzerinde koca bir çanta ve kutu yığını olan, bölmesine dikiliydi. Bunların birer birer indirilmesini ve sahipleri tarafından alınmasını izledim.

Benimkinin de şimdiye kadar gözükmesi gerektiğinden emindim ama göremiyordum. Bir bakışta tanıyabilmek için valiz etiketini yeşil bir kurdeleyle bağlamıştım: ne yeşil bir püskül ne de yeşilden bir eser vardı. Bütün paketler çıkarıldı, bütün teneke kutular ve kahverengi kâğıda sarılı paketler dışarı alındı; muşamba örtü kaldırıldı; ne bir şemsiye, ne bir pelerin, ne bir baston, şapka kutusu veya bir başka kutu kaldığını açıkça gördüm.

Benim valizim, birkaç parça giyim eşyam ve içinde on beş pound'dan arta kalanları saklayan küçük cep kitabım, onlar neredeydi?

1 Şose yol.

Bu soruyu şimdi sorabiliyorum ama o zaman soramıyordum, hiçbir şey söyleyemiyordum, bildiğim hiçbir Fransızca cümle yoktu ve şimdi bütün dünya çevremde hızlı ve anlaşılmayan bir şekilde Fransızca, sadece Fransızca konuşuyordu. Ne yapmalıydım? İdareciye yaklaşarak sadece elimi kolunun üstüne koydum, önce bir sandığı sonra posta arabasının tavanını işaret ettim ve soruyu gözlerimle sormaya çalıştım. Beni yanlış anladı, gösterdiğim sandığı yakaladı, neredeyse bir arabaya yüklemek üzereydi.

Bir ses iyi bir İngilizceyle "Onu bırakır mısınız?" dedi, sonra düzelterek "*Qu'est-ce que vous faites donc? Cette malle est à moi,*"[1] diye devam etti.

Ama vatanımın sesini duyunca içim sevinçle doldu; ona doğru dönerek "Beyefendi," dedim yabancıya, o üzüntümün içinde neye benzediğine bile dikkat etmeden, "Fransızca konuşamıyorum. Bu adama benim sandığımı ne yaptığını sormanızı rica edebilir miyim?"

O anda, gözlerimi dikmiş olduğum bu yüzün nasıl bir yüz olduğunun ayrımına varmadan, hitabımdan hafif bir şaşkınlık duyduğunu ve bu işe karışmanın akıllıca olup olmadığı şüphesini hissettim.

"Lütfen sorun; ben de sizin için bu kadarını yapardım," dedim.

Gülümseyip gülümsemediğini bilmiyorum ama son derece kibarca, yani ne sert ne de korkutucu olan bir sesle, "Sizinki nasıl bir sandıktı?" diye sordu.

Tarifime yeşil kurdeleyi de dahil ederek ayrıntılarını verdim. Yabancı, hiç vakit kaybetmeden idareyi ele aldı ve fırtına gibi esen bir Fransızcayla idareciyi tepeden tırnağa fırçaladı. Sonra tekrar bana döndü.

"Adam fazla yük olduğu için siz yüklendiğini gördükten sonra sandığınızı indirip diğer paketlerle beraber Boue-Marine'de bıraktığını itiraf ediyor; ama yarın göndereceğine söz verdi, yani öbür gün güvenle bu bürodan alabilirsiniz."

"Teşekkür ederim," dedim ama içim daraldı.

---

1 Ne yapıyorsunuz öyle? Bu sandık benim.

Bu arada ne yapmalıydım? Bu İngiliz beyefendi yüzümden cesaretimin kırıldığını anlamış olmalı ki nazikçe "Bu şehirde arkadaşınız var mı?" diye sordu.

"Hayır, ayrıca gidebileceğim bir yer de bilmiyorum."

Kısa bir duraklama oldu ve bu arada tam olarak ışığa doğru döndüğünde onun genç, seçkin ve yakışıklı bir adam olduğunu gördüm; lord olabilirdi, bildiğim bir şey varsa o da tabiatın onu bir prens kadar yakışıklı yarattığı, diye düşündüm. Yüzü çok hoştu; mağrur görünüyordu ama kibirli değildi, erkeksiydi ama küstah değildi. Onun gibi birisinden daha fazla yardım talep edemeyeceğimin bilincinde olarak arkama dönerken, beni durdurarak:

"Bütün paranız o sandığın içinde miydi?" diye sordu.

Gerçeği söyleyebildiğim için ne kadar müteşekkirdim, "Hayır, çantamda yeteri kadar var," (çünkü yaklaşık yirmi frankım vardı) "öbür güne kadar sakin bir handa kalabilirim; ama Villette'e yabancıyım, yolları ve hanları bilmiyorum."

"Size istediğiniz gibi bir hanın adresini verebilirim," dedi, "ve çok da uzak değil, benim tarifimle kolaylıkla bulabilirsiniz."

Cep defterinden bir sayfa kopardı, üzerine bir şeyler yazıp bana verdi. Onun nazik biri olduğunu düşündüm ve ona, tavsiyesine veya verdiği adrese güvenmemek İncil'e güvenmemek gibi olacaktı. Çehresinde iyilik ve parlak gözlerinde onur okunuyordu.

"En kestirmesi bulvarı takip edip parkı geçmeniz olur," diye devam etti, "ama bir kadının tek başına parktan geçmesi için saat çok geç ve etraf çok karanlık; oraya kadar size eşlik edeceğim."

Yürümeye başladı, ben de karanlıkta, yağmur altında onu takip ettim. Bulvar tamamen terk edilmişti, yol çamurluydu, ağaçlardan sular damlıyordu; park gece yarısı karanlığındaydı. Ağaçların ve sisin karanlığında rehberimi göremiyordum, sadece ayak seslerini takip edebiliyordum.

En ufak bir korkum yoktu; bu dürüst ayak seslerini bütün gece boyunca dünyanın sonuna kadar takip edebilirdim.

Parkın bir ucundan diğer ucuna kadar yürüdükten sonra "Şimdi,"

dedi, "merdivene varıncaya kadar bu geniş yoldan gidin, iki lambanın ışığında merdiveni göreceksiniz; basamaklardan inin. Aşağıda daha dar bir yol var, onu takip edin, yolun sonunda hanınızı bulacaksınız. Orada İngilizce konuşurlar, onun için sıkıntılarınız şimdilik sona erdi. İyi geceler."

"İyi geceler beyefendi," dedim, "size minnettarım." Ve ayrıldık.

Hiç dostu olmayan biri için dostane bir ışık taşıdığına emin olduğum yüzünü, hem sıkıntıda ve zayıf olanla hem de genç ve güzel olanla nezaketle konuşan ve kulağımdan gitmeyen sesini hatırlamak aradan uzun bir zaman geçtikten sonra bile kalbime güç verecekti. Bu genç adam gerçek bir İngiliz beyefendisiydi.

Yoluma devam ettim, muhteşem bir yoldan ve gösterişli evlerin çevrelediği, ortasında siluetinden kilise veya saray olduğunu tahmin ettiğim büyük bir bina bulunan meydandan aceleyle geçtim. Tam bir sundurmanın yanından geçerken sütunların arkasından aniden bıyıklı iki adam çıktı, puro içiyorlardı; kıyafetlerinde beyefendilik özentisi vardı ama zavallılar! Ruhları çok aşağı tabakadandı. Küstahça konuşuyorlardı; ben hızlı hızlı yürüdükçe uzun bir süre benim adımlarıma uydular. En sonunda bir devriyeye rastladım, ürkütücü avcılarım takipten vazgeçtiler; ama beni tahminimden daha uzağa yürütmüşlerdi; kendime geldiğimde nerede olduğumu artık bilmiyordum, herhalde merdiveni çoktan geçmiştim. Şaşkın ve nefes nefeseydim, önleyemediğim bir heyecanla kalbim çarparak ne yöne gideceğimi bilemedim. O sakallı, alaycı budalalarla tekrar karşılaşma düşüncesi korkunçtu, ancak aynı yoldan geri dönmem ve merdiveni bulmam gerekiyordu.

Sonunda eski ve harap bir merdivene ulaştım, söylenenin bu olduğuna kesin gözüyle bakarak basamaklardan indim. Merdivenin ulaştığı yol gerçekten de dardı ama orada bir han yoktu. Yürümeye devam ettim. Çok sessiz, temiz ve düzgün taş döşeli bir yolda etrafındakilerden bir kat daha yüksek, oldukça büyük bir evin kapısının üstünde yanan ışığı gördüm. Nihayet; han bu olmalıydı. Aceleyle yürüdüm; artık dizlerim titriyordu, gittikçe bitkin düşüyordum.

Burası bir han değildi. Arabaların girdiği kapıyı süsleyen pirinç levhanın üstünde "*Pensionnat de Demoiselles*"[1] yazıyordu, altında da bir isim: "Madam Beck".

İrkildim. Bir saniyede aklımdan yüzlerce düşünce geçti. Ancak plan yapmamıştım ve hiçbir şey düşünecek zamanım olmamıştı. Tanrı, "Burada dur. Senin hanın burası," dedi. Kader beni güçlü ellerine aldı, dileğime hâkim oldu, hareketlerimi yönlendirdi: Kapının zilini çaldım.

Beklerken bir şey düşünmek istemedim. Gözlerimi kapıdaki lambanın aydınlattığı taşlara diktim, onları saydım ve şekillerini, köşelerindeki ıslaklığın pırıltısını inceledim. Zili tekrar çaldım. Sonunda açtılar. Başında güzel bir keple bir hizmetçi önümde duruyordu.

"Madam Beck'i görebilir miyim?" diye sordum.

Sanırım eğer Fransızca konuşsaydım beni içeri almayacaktı, ama İngilizce konuştuğum için *pensionnat*'yla[2] ilgili bir iş için gelen yabancı bir öğretmen olduğum sonucunu çıkardı ve saat o kadar geç olmasına rağmen, isteksizliğini belirten tek kelime bile etmeden, hiç duraksamadan beni içeri aldı.

Bir saniye sonra soğuk, aydınlık bir salonda oturuyordum, odada yanmayan bir çini soba ve altın yaldızlı aksesuvarlar vardı, yerler cilalıydı. Şöminenin üstünde duran sarkaçlı saat dokuzu vurdu.

Aradan bir çeyrek saat geçti. Nabzımın atışını nasıl da bütün bedenimde hissediyordum! Nasıl da bir donuyor bir ateşler içinde yanıyordum! Gözlerimi kapıya, pervazları altın varaklı büyük beyaz katlanır kapıya dikmiş oturuyordum; bir kanadının hareket edip açılmasını bekliyordum. Ne bir ses, ne bir tıkırtı duyuluyordu, beyaz kapılar kapalı ve hareketsizdi.

Bir ses bozuk bir İngilizceyle kulağımın dibinde, "İngiliz misiniz?" dedi. Ses o kadar beklenmedikti ve ben yalnız olduğuma o kadar emindim ki neredeyse yerimden fırlıyordum.

Yanımda duran bir hayalet veya hayal değildi, sadece omuzların-

1 Genç Kızlar Okulu.
2 Okul.

da büyük bir şal, sırtında bedenini saran bir elbise ve temiz, şık bir gece bonesi olan anaç, tıknaz bir kadındı.

İngiliz olduğumu söyledim, derhal başka bir giriş cümlesine gerek görmeden dikkate değer bir sohbetin içine girdik. Madam Beck, (Madam Beck oydu, arkamdaki küçük bir kapıdan girmişti ve ayağındaki ses çıkarmayan ayakkabılarla ne gelişini ne de bana yaklaştığını duymuştum.) "İngiliz misiniz?" dediğinde Ada lisanına olan hâkimiyetinin sonunu getirmiş, kendi dilinde yüksek sesle konuşmaya başlamıştı. Ben de kendi dilimde cevap verdim. O beni kısmen anlıyordu ama ben onu hiç anlamadığım için pek ilerleme sağlayamadık; –gerçi ikimiz birlikte korkunç bir gürültü çıkarıyorduk. (Madam'ın konuşma yeteneği gibisini o güne kadar ne duymuş ne de tahayyül etmiştim.) Çok geçmeden yardım almak için zili çaldı, yardım bir *"maitresse"*[1] şeklinde geldi. Bu kadın, bir süre bir İrlanda manastırında eğitim görmüştü ve İngilizce dilinin ustasıymış gibi saygı görüyordu. Küçük bir sahtekârdı oysa; –tepeden tırnağa Labascour'luydu ve Albion[2] şivesini katlediyordu! Gene de ona tercüme etmesi için hikâyeyi basitçe anlattım. Bilgimi geliştirmek ve ekmeğimi kazanmak için kendi memleketimi nasıl terk ettiğimi, yanlış ve onur kırıcı olmadığı sürece faydalı bir şey yapabilmek için yardım etmeye nasıl hazır olduğumu, bir çocuğun dadısı veya bir hanımın hizmetçisi olabileceğimi, hatta gücümün yeteceği ev işlerini bile reddetmeyeceğimi söyledim. Madam bunu duydu; yüzündeki ifadeden neredeyse hikâyenin ilgisini çektiğini düşündüm:

"Il n'y a que les Anglaises pour ces sortes d'entreprises" dedi, *"sont-elles donc intrépides ces femmes là!"*[3]

Adımı, yaşımı sordu; oturup bana baktı – acıyarak değil ama ilgiyle de değil: bütün görüşme süresince yüzünde bir şefkat ışığı ya da merhametin gölgesi belirmedi. Hisleriyle tek bir adım bile atmayan bir kişiliği olduğunu düşündüm; sağduyusuna danışarak ve

1 Yardımcı.
2 Britanya'nın eski adı.
3 Bu tip işler sadece İngilizlerin elinden geliyor, bu kadınlar ne kadar gözü kara!

hikâyemi inceleyerek ciddi ve düşünceli gözlerle bana baktı. Bir zil çaldı.

"*Voilà pour la prière du soir!*"[1] diyerek ayağa kalktı. Tercümanı vasıtasıyla bana şimdi gitmemi ve ertesi sabah gelmemi söyledi ama bu bana uymuyordu; sokağın ve karanlığın tehlikelerine geri dönmeye tahammül edemezdim.

Enerjik ama aynı zamanda kontrollü bir şekilde maitresse'e değil de doğrudan ona hitap ederek, "Emin olun Madam, benim hizmetlerimi şimdi kabul ederseniz sizin çıkarınıza olur, bundan bir zarar görmezsiniz. Benim, yaptığım işte aldığım ücreti tamamen karşılayacak kadar özverili çalıştığımı göreceksiniz. Bu akşam burada kalmam daha iyi olacak; Villette'te tanıdığım hiç kimse yokken ve ülkenin dilini bilmeden kendime kalacak bir yer nasıl bulabilirim ki?"

"Bu doğru," dedi, "ama en azından bir referans verebilir misin?"

"Hiç referansım yok."

Eşyamı sordu, geleceğini söyledim. Düşündü. O sırada antrede bir erkeğin hızlıca dış kapıya doğru giden ayak sesleri duyuldu. (Hikâyenin bundan sonrasını sanki her şeyi anlamışım gibi anlatacağım, çünkü o zaman anlaşılabilir değildi, sonradan bana tercüme edildi.)

Madam Beck ayak seslerini dinleyerek "Dışarı çıkan kim?" diye sordu.

"Mösyö Paul," dedi öğretmen, "Birinci sınıfa okuma yaptırmak için bu akşam geldi."

"Şu an en çok görmeyi istediğim insanın ta kendisi. Onu buraya çağır."

Öğretmen salonun kapısına koştu. Mösyö Paul çağrıldı. Adam içeri girdi: kısa, esmer ve ince yapılı, gözlüklü bir adamdı.

"*Mon cousin,*"[2] diye başladı Madam, "fikrinizi almak istiyorum. Fizyonomi konusundaki yeteneğinizi biliyoruz; şimdi kullanın onu. Bu çehreyi okuyun."

1 İşte akşam duası
2 Benim kuzenim.

Küçük adam gözlerini benim üzerime dikti; dudaklarındaki kararlı büzülme, kaşlarının çatılması içimi görmeye niyetli olduğunu söylüyordu ve hiçbir peçe onu engelleyemezdi.

"Okudum," dedi.

"*Et qu'en dites vous*?"[1]

Kehanet gibi cevabı "*Mais – bien des choses*,"[2] oldu.

"Kötü mü iyi mi?"

"Şüphesiz her ikisi de," diye devam etti kâhin.

"Sözüne güvenilir mi?"

"Önemli bir konunun pazarlığını mı yapıyorsunuz?"

"Onu *bonne* ya da *gouvernante* olarak işe almamı istiyor, tutarlı bir hikâye anlattı ama referansı yok."

"Yabancı mı?"

"Görüldüğü gibi bir İngiliz kadını."

"Fransızca konuşuyor mu?"

"Tek bir kelime bile konuşmuyor."

"Anlıyor mu?"

"Hayır."

"O zaman insan onun yanında açık açık konuşabilir mi?"

"Şüphesiz."

Dimdik baktı; "Onun hizmetlerine ihtiyacınız var mı?"

"İşime yarayabilir. Biliyorsunuz Madam Svini'den nefret ediyorum."

Adam beni incelemeye devam etti. Hüküm, nihayet verildiğinde ondan önce gelen kehanet kadar belirsizdi.

"İşe alın. Eğer doğasındaki iyilik üstünse, bu hareket kendi ödülünü getirir; eğer kötülük üstünse; *eh bien! Ma cousine, ce sera toujours une bonne oeuvre*."[3] Sonra eğilerek "*Bon soir*,"[4] dedi kaderimin bu anlaşılmaz yargıcı ve gözden kayboldu.

1 Peki, size ne dedi?
2 Pek çok şey söyledi.
3 Kuzinim, bu her zaman iyi bir iş olacak.
4 İyi akşamlar.

Madam o gece beni işe aldı, Tanrı'nın lütfuyla, yapayalnız, kasvetli ve tehlike dolu sokaktan tekrar geçmekten kurtuldum.

8
Madam Beck

Maitresse'in gözetimine verildikten sonra uzun ve dar bir koridordan temiz ama çok garip bir yabancı mutfağa yönlendirildim. Yemek pişirilecek hiçbir şey yoktu, ne şömine ne de fırın. Bir köşeyi tamamen kaplayan büyük siyah bir ocağın gayet elverişli bir şeklide bunların yerine geçtiğini anlayamamıştım.

Gurur kalbimde fısıldamaya henüz başlamamıştı, gene de, tahmin ettiğim gibi mutfakta bırakılmadım, *cabinet*[1] olarak adlandırılan, bir odaya götürülünce içim rahatladı.

Ceketli, kısa etekli, tahta ayakkabılı bir aşçı bana yemeğimi getirdi: yani, tuhaf ve asitli ama güzel bir sosla servis edilen ne olduğu belli olmayan bir parça et, ne olduğundan emin olamadığım bir şeyle, belki de sirke ve şekerle tatlandırılmış doğranmış patates, bir *tartine*, yani bir dilim ekmek ve fırında pişmiş bir tereyağlı armut.

Aç olduğum için yedim ve minnettarlık duydum.

Prière du soir'dan[2] sonra Madam beni tekrar görmek için geldi. Onu merdivenlerden yukarı takip etmemi istedi. Sonradan, eski zamanlarda rahibelerin hücreleri olduğunu öğrendiğim, tuhaf görünüşlü bir sıra yatakhaneden ve kilise olarak kullanılan, iki mumun gölgeli aydınlığı muhafaza ettiği, alçak, kasvetli, duvarında soluk bir haç asılı odadan geçirerek beni minicik yataklarında uyuyan üç küçük çocuğun olduğu bir daireye götürdü.

Yanan soba odanın havasını bunaltıcı bir hale getirmişti, üstelik pek hoş olmayan, ağır bir koku vardı. Aslında bu şartlar altında şaşırtıcı ve beklenmeyen bir kokuydu, sanki dumanla alkollü bir esansın

1 Kiler.
2 Akşam duası.

karışımı, bir başka deyişle viski kokusuydu.

Üstünde şamdanın içinde eriyen bir mum olan masanın yanındaki iskemlede geniş çizgili parlak bir ipek elbise ve yünlü kumaştan önlük giymiş iri bir kadın uyuyordu. Uyuyan güzelin dirseğinin dibinde bu resmi tamamlayan ve durumu iyice açıklayan bir şişe ve boş bir bardak vardı.

Madam bu kayda değer tabloyu büyük bir sakinlikle karşıladı; ne gülümsedi ne de kaşlarını çattı; ciddi görüntüsünü bozacak bir öfke, tiksinme veya şaşkınlık belirtisi göstermedi, kadını uyandırmadı bile! Sakin bir tavırla dördüncü yatağı işaret ederek benim yatacağım yeri gösterdi; daha sonra mumu söndürüp yerine gece lambasını bıraktı ve aralık bıraktığı bir kapıdan kayarcasına kendi bölümüne geçti. Aradan görülebildiği kadarıyla geniş ve iyi döşenmiş bir odaydı.

O akşamki dualarım hep şükran doluydu. Sabahtan beri garip bir şekilde yönlendirilmiştim ve beklenmeyen bir şekilde gereksinimlerim sağlanmıştı. Yolculuk edenleri koruyan dışında bir koruyucum ve belirsiz bir umut bulutu hariç bir beklentim olmadan Londra'dan ayrılışımın üstünden kırk sekiz saat bile geçmediğine inanamıyordum.

Uykum hafiftir, gecenin geç bir saatinde birdenbire uyandım. Hiç ses yoktu ama odada beyaz bir figür vardı, Madam geceliğiyle odadaydı. Hiç ses çıkarmadan yataklarında uyuyan çocukları kontrol etti, sonra bana yaklaştı; uyuyormuş gibi yaptım, uzun bir süre beni inceledi. Bunu görülmemiş bir pantomim izledi. On beş dakika kadar yatağımın kenarında oturup yüzüme baktı. Sonra biraz daha yaklaştı, üzerime eğildi, başımdaki boneyi hafifçe saçımı ortaya çıkaracak şekilde kaldırıp kenarını kıvırdı, yatak örtüsünün üstünde duran elime baktı. Sonra yatağın ayakucunda duran ve üzerinde elbiselerimin olduğu iskemleye doğru döndü.

Onlara dokunduğunu ve kaldırdığını duyunca ihtiyatla gözlerimi açtım, çünkü ben de araştırmasını nereye kadar sürdüreceğini merak ediyordum. Epey ileri götürdü, her bir eşyamı inceledi. Bunu yapmasının gerekçesini düşündüm; herhalde giysilerden sahibinin durumu, olanakları, temizliği vs. hakkında bir kanıya varmak istiyordu.

Sonuçta kötü niyet yoktu ama kullandığı yol pek de adil ve mazur görülebilir değildi. Elbisemdeki cebin içini dışına çıkardı; çantamdaki parayı saydı, küçük defterimi açtı ve içinde yazanları dikkatle okudu, Bayan Marchmont'un, defterin sayfaları arasında duran küçük gri saç örgüsünü aldı. Sandığıma, çalışma masama ve iş kutuma ait üç anahtara özel bir ilgi gösterdi: aslında kısa bir süre için anahtarları da alarak kendi odasına gitti. Yavaşça yatağımda doğrulup gözlerimle onu takip ettim: bu anahtarlar yan odadaki tuvalet masasındaki balmumunun üstünde izlerini bırakmadan geri getirilmediler. Bütün bunlar bir düzen içinde ve doğru dürüst yapıldıktan sonra eşyam yerine kondu, kıyafetlerim yeniden düzgünce katlandı. Bu incelemeden çıkarılan sonuçlar neydi? Olumlu muydu yoksa değil miydi? Nafile bir soru. Madam'ın taş gibi yüzü (salonda, daha evvel söylediğim gibi insanca ve anaçtı ama gecenin bu saatinde, burada taş gibiydi) hiçbir şeyi dışarı vurmuyordu.

Görevini yaptıktan sonra –onun gözünde bu yaptığının bir görev olduğunu hissettim– yerinden kalkıp bir gölge gibi sessizce kendi odasına doğru yürüdü; kapıda durdu, geriye döndü, gözlerini şişenin hâlâ uyuyan ve yüksek sesle horlayan sahibine dikerek baktı. Bayan Svini, İngilizce veya İrlandaca Sweeny, olduğunu tahmin ettiğim kadının kaderi Madam Beck'in gözlerindeydi; o gözlerde kararlı bir niyet okunuyordu: Madam'ın kusurlarla ilgili görüşleri yavaş oluşuyor olabilirdi ancak kesindi. Bütün bunlar hiç İngilizvari değildi: ben gerçekten yabancı bir memleketteydim.

Sabah Bayan Sweeny'yi daha iyi tanıdım. Görünüşe bakılırsa kendisini işverenine durumu bozulmuş bir İngiliz hanımefendisi olarak tanıtmıştı, hikâyesine göre Middlesex'in yerlisiydi ve İngilizceyi katıksız bir büyükşehir aksanıyla konuşuyordu. Madam, zaman içinde gerçeği öğrenmesini sağlayacak şaşmaz yöntemine olan güveniyle, görülmemiş bir cesaretle ve düşünmeden eleman alıyordu (bu benim durumumda da kanıtlanmıştı). Bayan Sweeny'yi üç çocuğu için mürebbiye olarak işe almıştı. Okuyucuya bu hanımın aslında İrlandalı olduğunu açıklamama gerek yok; konumunu tespit ettiğim iddiasın-

da değilim: "bir markinin kızı ve oğlu gibi yetiştirildiğini" çekinmeksizin açıkladı. Ben onun büyük ihtimalle İrlandalı bir ailenin yanında bir asalak, hemşire, evlatlık veya çamaşırcı olduğunu düşünüyorum: üzerine tuhaf bir şekilde doğu Londra tonlaması bindirilmiş boğuk bir aksanla konuşuyordu. Nasıl olduysa dikkati çekecek kadar güzel ve kuşkulu giysiler edinmişti; üstüne tam uymayan ve görünüşe göre bir başkasının ölçülerine göre yapılmış sert ve pahalı ipekten elbiseler, kenarları gerçek dantelli başlıklar giymişti, bunların içinde en esaslısı gerçek bir Hint şalıydı. Bu şalın büyüsüyle, normalde küçümsenerek çalıştırılan öğretmenleri ve hizmetkârları susturarak, bir şekilde evdekilerin saygısını elde ediyordu ve bu muhteşem şal geniş omuzlarında olduğu sürece Madam'ı bile etkiliyordu. Madam Beck saygı ve hayretle "*un véritable cachemire*"[1] diyordu. Bu kaşmir olmadan bu *pensionnat*'daki[2] işini iki gün bile devam ettiremeyeceğinden oldukça emindim, sadece bu şal sayesinde bir ay devam edebilmişti.

Ancak Bayan Sweeny onun yerini doldurmak için işe alındığını öğrendiğinde gerçek yüzünü gösterdi, var gücüyle Madam Beck'e isyan etti, alabildiğine üstüme geldi. Madam bu açıklamalara ve belaya o kadar iyi ve soğukkanlı bir şekilde tahammül etti ki ben de utanıp sakince karşıladım. Madam Beck bir saniyeliğine odadan çıktı, on dakika sonra karşımızda bir polis duruyordu. Bayan Sweeny ve eşyaları evden çıkarıldı. Bütün bu sahne boyunca Madam'ın kaşları kıpırdamamış, dudaklarından tek bir sert söz çıkmamıştı.

Bu hareketli ve kısa olay kahvaltıdan önce yaşanıp bitti; gitme emri verilmiş, polis çağırılmış, isyancı kovulmuş "*chambre d'enfants*"[3] ilaçlanmış ve temizlenmiş, pencereler sonuna kadar açılmış, işi biten Bayan Sweeny'den kalan bütün izler –en göze çarpan yönünün kurnaz ve öldürücü işaretini veren hafif esans ve alkol kokusu bile– Rue Fossette'ten yok edilmişti: bütün bunlar Madam Beck'in Aurora[4] gibi

1 Gerçek kaşmir.
2 Okul.
3 Çocukların odası.
4 Roma mitolojisinde şafak tanrıçası. (yay. n.)

odasından çıktığı anla sakince oturup ilk kahvesini fincanına koyduğu an arasında olmuştu.

Öğle vaktinde Madam'ı giydirmem istendi. (Görünüşe bakılırsa benim görevim mürebbiye ve hanımın hizmetçisinin karışımıydı.) Öğlene kadar evde üzerinde sabahlık ve şalı, ayaklarında ses çıkartmayan terlikleriyle hayalet gibi dolaşmıştı. Böyle bir âdeti bir İngiliz okulunun müdiresi nasıl onaylayabilirdi?

Saçını yapmakta zorlandım; kırk yaşında olmasına rağmen kır düşmemiş kestane rengi saçları çok gürdü. Benim utandığımı görünce "Kendi memleketinde hiç *femme-de-chambre*[1] olarak çalışmadın mı?" diye sordu.

Kaba ve saygısız davranmadan fırçayı elimden alıp beni kenara çekti, saçını kendi taradı. Giyinip kuşanması bitene kadar yapılması gereken diğer işlerde de hiç sinirlenmeden ve sabırsızlık göstermeden bazen beni yönlendirdi bazen yardım etti. Dikkatinizi çekerim; bu onu giydirmemi istediği ilk ve son seferdi. O günden sonra bu görevi kapıcı kadın Rosine devraldı.

Giyinmesi tamamlandığında Madam Beck oldukça kısa ve şişman bir görüntü verdi ama gene de garip bir şekilde zarifti; bu, bedeninin orantılı olmasından kaynaklanan bir zarafetti. Al yanaklı değildi ama teni taze ve canlı, gözleri mavi ve berraktı, koyu renk ipek elbisesi üzerine tam da ancak Fransız bir terzinin dikebileceği kadar iyi oturuyordu. Biraz burjuva gibi ama gene de iyi görünüyordu, zaten aslında bir burjuvaydı.

İçini kaplayan ahengin ne olduğunu bilmiyordum ama yüzü aynı zamanda bir zıtlık sergiliyordu; genellikle böyle bir tazelik ve sükûnetin birleşimi olan bir tende rastlanmayan yüz hatları vardı.

Hatları sertti: alnı yüksek ama dardı; enginlik değil ama kudret ve iyilikseverlik ifade ediyordu; huzurlu ama dikkatli gözleriyse kalpte tutuşturulan ateşi veya oradan akan sevecenliği hiç bilmiyordu. Ağzının çizgileri katıydı, biraz gaddar gibiydi; dudakları incey-

1 Oda hizmetçisi.

di. Önsezi ve zekâ konusunda bütün sevecenliği ve gözü pekliği ile Madam'ın, Minos'un[1] eteklik giymiş hali olduğunu düşünüyordum.

Zaman içinde eteklik giymiş başka bir şey daha olduğunu öğrendim. İsmi Modeste Maria Beck, kızlık soyadı Kint idi: Ignacia olması gerekirdi. Çünkü yardımsever bir kadındı ve pek çok iyilik yapıyordu. Kuralları daha yumuşak olan bir okul müdiresi yoktur. Çakırkeyifliğine, düzensizliğine ve genel ilgisizliğine rağmen tahammül edilemeyecek biri olan Bayan Sweeny'yi bir kez bile azarlamadığını söylediler; ancak gitmesinin uygun olacağı ilk anda gönderilmişti. Ne öğretmenlerin ne de eğitmenlerin bu işletmede hiçbir zaman hatalı görülmedikleri de söylenmişti bana, ancak hem öğretmenler hem de eğitmenler sık sık değişiyordu: nasıl olduğunu kimse izah edemiyordu ama birileri ortadan kayboluyor, onların yerini başkaları alıyordu.

Kuruluş hem yatılı hem de gündüzlü bir okuldu: gündüzlülerin sayısı yüzü geçiyordu; yatılılar ise yirmi kişi kadardı. Madam yüksek idare gücüne sahip olmalıydı: dört eğitmen, sekiz öğretmen, altı hizmetkâr ve üç çocukla birlikte tüm öğrencileri yönetiyordu; aynı zamanda öğrencilerin ailelerini ve arkadaşlarını da mükemmel bir şekilde idare ediyordu. Üstelik bunu görünüşte hiçbir güç sarf etmeden, koşuşturmadan, yorgunluk göstermeden, ateşlenmeden veya yakışıksızlık, heyecan belirtisi göstermeden yapıyordu; her zaman bir işle meşguldü ama nadiren yoğundu. Bu muazzam makineyi çalışır halde tutmak ve idare etmek için Madam Beck'in kendine özgü bir sistemi vardı ve bu çok güzel bir sistemdi; benim ceplerimin tersyüz edilmesi ve özel günlüğümün okunmasıyla okuyucu bunun bir örneğini gördü. "Gözetim" ve "casusluk" onun parolalarıydı.

Gene de Madam dürüstlüğün ne olduğunu biliyor ve seviyordu; elbette dürüstlük uğruna vicdanını beceriksizce harekete geçirip kendi isteklerini ve çıkarlarını zora sokmadığı sürece. *Angleterre*'e[2] özel bir saygısı vardı, *les Anglaises*'e[3] gelince, kendi çocuklarıyla ilgi-

1 Yunan mitolojisinde Girit kralı. (yay. n.)
2 İngiltere.
3 İngilizler.

lenmesi için, eğer mümkünse, bundan başka bir ülkeden bir kadın istemiyordu.

Akşamları, bütün gün planlar ve karşı planlar yaptıktan, casusluk ettikten ve casuslarından rapor aldıktan sonra, alnında gerçek bir yorgunluğun izleriyle genellikle benim odama gelir ve çocuklar İngilizce dua ederken oturup onları dinlerdi. Bu küçük Katoliklerin Tanrı'nın Duası ve "Nazik İsa" ile başlayan ilahiyi benim dizlerimin dibinde tekrarlamalarına izin veriliyordu. Ben onları yataklarına yatırırken benimle İngiltere ve İngiliz kadınları hakkında, onların, kendi deyimiyle yüksek zekâlarının ve daha gerçek ve güvenilir dürüstlüklerinin nedenleri hakkında konuşurdu (kısa zamanda onu anlayabilecek ve hatta yanıt verebilecek kadar Fransızca öğrenmiştim). Çoğu zaman çok iyi bir sağduyu gösterir, çok sağlam fikirler öne sürerdi; kızları kuşkulu bir baskı, kör bir cehalet ve tek başlarına kalabilecekleri bir köşe veya boş bir saniye bile bırakmayan bir gözetim altında tutmanın, büyüdüklerinde dürüst ve alçakgönüllü kadınlar olmaları için en iyi yol olmadığını biliyor gibiydi; ama Kıta Avrupası'ndaki çocuklar üzerinde başka bir metot denenmesinin de tahripkâr sonuçlar vereceğini öne sürüyordu. Onlar baskıya o kadar alışıktılar ki, herhangi bir rahatlama, ne kadar gözetim altında olurlarsa olsunlar yanlış anlaşılabilir ve kaçınılmaz bir şekilde suiistimal edilebilirdi. Kullanmak zorunda olduğu yöntemlerin onu hasta ettiğini ama başka çaresi olmadığını söylüyordu; benimle yaptığı bu genellikle ağırbaşlı ve hassas konuşmalardan sonra *souliers de silence*'la[1] uzaklaşıyor ve her yeri izleyerek ve gözetleyerek, her anahtar deliğinden bakıp her kapının arkasını dinleyerek bir hayalet gibi kayarak evin içinde dolaşıyordu. Sonuç olarak, hakkını vermem gerekir ki, Madam'ın sistemi kötü değildi. Öğrencilerin iyiliği için onun düzenlemelerinden daha iyisi olamazdı. Zihinleri fazla zorlanmıyordu; dersler gayet iyi dağıtılmıştı ve son derece kolaylaştırılmıştı, istedikleri gibi eğleniyorlardı, beden eğitimi kızların sağlık-

1 Sessiz ayakkabılar.

lı olmasını sağlıyordu. Yiyecekler bol ve lezzetliydi; Rue Fossette'te tek bir soluk yüz ve çelimsiz beden görmek mümkün değildi.

Madam öğrencilere hiçbir tatili çok görmüyordu; uyumak, giyinmek, yıkanmak, yemek yemek için bol vakit veriyordu; bütün bu konularda kullandığı yöntem kolay, serbest, sağlıklı ve mantıklıydı; eğer hoşgörüsüz İngiliz ebeveynler izin verse, İngiliz okul müdirelerinin birçoğunun onu gayet iyi taklit edebileceklerine ve bunu yapmaktan memnun olacaklarına inanıyorum.

Madam Beck işleri casuslukla idare ettiği için bir casus kadrosu da vardı; kullandığı araçların niteliğini gayet iyi biliyordu, pis bir iş için en kötüsünü kullanmakta tereddüt etmediği halde –portakalı sıktıktan sonra kabuğunu attığımız gibi bu tipleri fırlatıp atarak– temiz işler için saf maden aramaktaki hızını da biliyordum. Ve bir kez kansız ve paslanmamış bir enstrüman bulduğunda, bu ödüle karşı özenli davranır, onu ipekler ve pamuklar içinde tutardı. Gene de güvenilir olmanın kendi çıkarına olmadığı zamanlarda ona azıcık bile olsa güvenenin vay halineydi; çıkar Madam'ın tabiatının temel niteliğiydi –dürtülerinin şahdamarıydı– a'dan z'ye hayatıydı. Duygularına hitap edenleri görmüş ve onlara yarı acıyarak yarı küçümseyerek gülümsemiştim. Hiçbiri bu yolla onun güvenini kazanamamıştı veya amacını değiştirememişti. Tam tersine kalbine dokunmaya çalışmak onun hoşnutsuzluğunu kazanmak ve gizliden gizliye düşmanı olmak için birebirdi.

Dokunulabilecek bir kalbi olmadığı kanıtlanmıştı; bu ona yetersiz ve ölü olan noktasını hatırlatıyordu. Hayırseverlik ve acıma arasındaki ayırım onda olduğundan daha iyi örneklenemezdi. Şefkat göstermekten yoksun olduğu halde mantık ölçüleri dahilinde yeteri kadar iyilikseverdi; hayatında hiç görmediği insanlara, daha doğrusu bireylerden çok sınıflara hemen bir şeyler vermeye hazırdı. Kural olarak fakir bir adam için kapalı tuttuğu cüzdanını *pour les pauvres*,[1] rahatça açardı. Toplum yararına yapılan hayırsever projelere keyifle katılırdı; şahsi bir keder ona dokunmazdı: tek bir kalpte

1 Fakirler için.

yoğunlaşan kederin gücü veya büyüklüğü onun kalbini delemezdi. Gethsemane'deki[1] hiçbir ıstırap, Calvary'deki[2] hiçbir ölüm onun gözlerinden tek bir damla yaş bile getiremezdi.

Tekrar söylüyorum, Madam son derece haşmetli ve becerikli bir kadındı. O okul onun yetenekleri için çok kısıtlı bir dünyaydı; bir millete hükmetmeliydi; çalkantılı bir yasama meclisinin lideri olmalıydı. Kimse onu sert sözlerle yıldıramazdı, sinirlerini kimse bozamazdı, sabrını zorlayamazdı veya kurnazlığını alt edemezdi. Kendi içinde bir başbakanın ve polis müfettişinin görevlerinin birleşiminden oluşuyordu. Akıllı, sert, hain; sır dolu, şeytani, tutkusuz; dikkatli ve gizemli; ciddi ve duygusuz –bununla beraber son derece ağır başlı– daha ne istenebilirdi ki?

Duyarlı bir okuyucu bütün bu bilgileri, onun hesabına bir ayda veya altı ayda edindiğimi düşünmeyecektir. Hayır! İlk gördüğüm, büyük ve gelişen bir eğitim kurumunun dört başı mamur dış yüzeyiydi. Zahmetli uğraşlara katlanmadan veya boşa nefes tüketmeden, fevkalade kolay bir yöntemle bilgi edinen, hepsi iyi giyimli ve birçoğu güzel, sağlıklı, canlı kızlarla dolu bir evdi söz konusu olan. Belki herhangi bir şeyde çok çabuk ilerleme kaydetmiyorlar, biraz yavaştan alıyorlardı ama gene de her zaman çalışıyorlardı ve hiçbir zaman baskı altında tutulmuyorlardı. Burada, öğrencileri kurtarmak için kafa çalıştırmayı gerektiren bütün işleri onlar yaptıklarından, çok zor koşullar altında çalışan bir eğitmenler ve öğretmenler ordusu vardı, ama görevleri öyle bir şekilde düzenlenmişti ki iş ağırlaştığında çabucak birbirlerinin yerini alarak ötekileri rahatlatıyorlardı. Kısacası bu yabancı okuldaki hayat, hareket ve çeşitlilik, dengi olan İngiliz okullarının eksiklerini tamamlıyor, onlara karşı, hoşa giden bir tezat yaratıyordu.

Evin arkasında büyük bir bahçe vardı ve yazın öğrenciler neredeyse tamamen bahçede, güllerin ve meyve ağaçlarının arasında yaşıyorlardı. Madam, yazın asma yapraklarıyla kaplanmış geniş bir

1 Hz. İsa ve havarilerinin Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesinden önceki gece dua ettikleri yer. (ç.n.)

2 Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği yer. (ç.n.)

berceau'nun[1] altındaki yerini alır ve çevresinde oturmaları, dikiş dikip okumaları için sırayla sınıfları yanına çağırırdı. Bu arada öğretmenler gelip gider, ders anlatmak yerine belirli bir konu üzerinde kısa ve hareketli konuşmalar yaparlardı, öğrenciler de içlerinden nasıl gelirse, onların açıklamalarını not alırlar veya almazlardı, çünkü nasıl olsa arada not almayı ihmal etmiş olsalar bile arkadaşlarının notlarını ödünç alabilirlerdi. Olağan aylık *jours de sortie*'lerin[2] yanı sıra Katoliklerin bayram günleriyle tatiller, bütün bir yıl boyunca birbirini kovalıyordu. Bazen parlak bir yaz sabahında veya ılık bir yaz gecesinde yatılılar *gaufres*[3] ve *vin blanc*[4] veya taze süt ve *pain bis*[5] veya *pistolets au beurre*[6] ve kahveli şahane yiyecekler eşliğinde kırlarda yürüyüşe götürülürdü. Bütün bunlar çok hoştu ve Madam iyiliğin ta kendisi gibi görünüyordu; eğitmenler de daha kötü olabilirlerdi; öğrencilerse belki biraz gürültülü ve kabaydılar, ama sağlıklı ve keyifliydiler.

Biraz uzaktan bakmanın büyüsüyle manzara böyle gözüküyordu; ama mesafenin benim için yok olduğu bir an geldi; şimdiye kadar gözlemlerimi yaptığım yerden, çocuk odasındaki gözetleme kulesinden aşağıya çağrıldığım ve Rue Fossette'in küçük dünyasıyla daha yakın bir ilişkiye girmek zorunda bırakıldığım bir zaman geldi.

Bir gün her zamanki gibi yukarıda oturmuş çocukların İngilizce derslerini dinleyip aynı zamanda Madam için ipek bir elbisenin eteğini bastırırken Madam dikkatinin başka bir yerde olduğunu, alnında derin düşüncelere daldığını belli eden ve onu hiç cana yakın göstermeyen bir ifadeyle ağır ağır yürüyerek odaya girdi. Kendini karşımdaki koltuğa attı ve birkaç dakika sessizce oturdu. En büyük kızı Désirée, Bayan Barbauld'un kısa denemelerinden birini bana okuyordu, ben de okurken bir taraftan da ona İngilizceden Fransızcaya ter-

1 Pergola.
2 Dışarı çıkma günleri.
3 Gofre.
4 Beyaz şarap.
5 Esmer ekmek.
6 Tereyağlı çörek.

cüme ettiriyordum; bu şekilde okuduğunu tam olarak anladığından emin oluyordum: Madam da dinliyordu.

Bir anda herhangi bir ön konuşma ya da giriş yapmadan, neredeyse suçlar gibi bir ses tonuyla "Meess, İngiltere'de öğretmenlik mi yapıyordun?" diye sordu.

"Hayır, Madam," dedim gülümseyerek, "yanılıyorsunuz."

"Bu öğretmenlikteki ilk denemen mi, benim çocuklarımla?"

Öyle olduğuna temin ettim. Tekrar sessizleşti; ancak iğne yastığından bir iğne alırken ona doğru baktığımda beni incelediğini gördüm, gözleri üzerimdeydi; kafasının içinde beni evirip çeviriyor gibiydi; bir amaç için benim uygun olup olmadığımı, bir planın içindeki değerimi ölçüyordu sanki. Madam daha önce sahip olduğum her şeyi incelemişti ve inanıyorum ki ne olduğumu bildiğini düşünüyordu; ama o günden sonra iki hafta kadar beni yeni testlerle sınadı. Çocuklarla içerideyken beni kapının arkasından dinledi, onlarla dışarı çıktığımda tedbirli bir mesafeden beni takip etti, parkın veya caddenin ağaçları yeterli siper olduğunda kulak menziline girdi: Bu şekilde titiz bir ön çalışma yaptıktan sonra harekete geçti.

Bir sabah aniden bana gelip heyecanla kendisinin bir ikilem içinde olduğunu söyledi. İngilizce öğretmeni Bay Wilson saatinde gelmemişti ve hasta olmasından korkuyordu; öğrenciler sınıfta bekliyordu; ders verecek kimse yoktu; öğrenciler İngilizce derslerini yapamadıklarını söylemesinler diye acaba ben bir seferlik kısa bir dikte çalışması yaptırabilir miydim?

"Sınıfta mı Madam?" diye sordum.

"Evet, sınıfta; ikinci bölümde."

"Altmış öğrencinin olduğu yerde," dedim çünkü sayıyı biliyordum, her zamanki korkaklığımla sümüklüböceğin kabuğuna çekilmesi gibi büzülüverdim ve bu işten kaçabilmek için sözde yetersizliğimi ve bu işe uygun olmadığımı bahane ettim. Bana kalsa bu şansın elimden kayıp gitmesine mutlaka izin verirdim. Bir tutkunun dürtüleriyle heyecanlanıp maceraya atılmadan, yirmi sene boyunca küçük çocuklara alfabeyi öğreterek, ipek elbiseleri bastırarak ve ço-

cuk elbiseleri dikerek yaşayabilirdim. Bu çılgınca teslimiyet gerçek bir tatmin vermiyordu; işimin ne bana göre bir çekiciliği vardı ne de ilgimi çekiyordu ama ağır kaygılar taşımamak ve sıkı bir denemeden geçmemek bana iyi geliyordu; bana göre mutluluğa en yakın şey, şiddetli bir ıstırabın yokluğuydu. Üstelik iki hayat yaşıyor gibiydim; düşüncelerimdeki hayat ve gerçek hayat; ilkinin hayallerin garip ve olağanüstü keyfiyle yeterince beslenmesi durumunda, ikincisinin ayrıcalıkları günlük ekmek, bir saatlik çalışma ve başımın üstündeki damla sınırlı kalabilirdi.

Ben bir çocuk önlüğü kesip çıkarmak için öne eğilmiş, her zamankinden meşgul görünmeye çalışırken, "Gel," dedi Madam, "elindekini bırak."

"Ama Fifine istiyor bunu Madam."

"Fifine istemeye devam etsin çünkü seni ben istiyorum."

Madam beni gerçekten istediği ve buna karar vermiş olduğu için –zamanında gelmediği ve öğretme yöntemindeki ilgisizlik nedeniyle İngilizce öğretmeninden uzun zamandır memnun değildi– ve aynı zamanda ben yoksun olsam da olmasam da kendisi karar verme ve uygulama yetisinden yoksun olmadığından, hemen iğne ipliği bıraktırdı; beni elimden tutup merdivenden aşağıya indirdi. Mesken olarak kullanılan bölümle okul arasındaki kare şeklindeki büyük hole; *carrê*'ye[1] vardığımızda durakladı, elimi bıraktı, yüzüme bakarak beni inceledi. Kıpkırmızı oldum, tepeden tırnağa titremeye başladım; aramızda kalsın, sanırım ağlıyordum. Aslında önümdeki güçlükler tamamen hayal ürünü değildi; bazıları son derece gerçekti; en elle tutulur olan zorluk, dersi öğrencilere onların anadili aracılığıyla vermek zorunda oluşum ve bu dile hâkim olmak isteyişimde yatıyordu. Villette'e geldiğimden beri Fransızca çalışıyordum, gündüzleri uygulamasını, akşamları her boş anımda, ev yönetimi mum ışığına izin verdiği sürece, geç saatlere kadar teorisini öğreniyordum; ama henüz doğru konuşabildiğime inanmaktan çok uzaktım.

1 Meydan.

"*Dîtes donc,*" dedi Madam sertlikle, "*vous sentez vous réellement trop faible?*"[1]

"Evet," deyip çocuk odasının belirsizliğine geri dönebilir ve orada belki de hayatımın geri kalanını çürütebilirdim; ama Madam'a baktığımda yüzünde karar vermeden önce iki kere düşünmemi gerektiren bir şey gördüm. O anda bir kadın gibi değil bir erkek gibi duruyordu. Bütün hatlarına özel bir güç sinmişti ve bu güç benim sahip olduğum gibi değildi: uyandırdığı duygular ne anlayış, ne yakınlık, ne de teslimiyetti. Orada durdum; teskin olmadan, onun safına geçmeden ve baskı altında kalmadan. Sanki birbirine karşıt yetenekler arasında bir güç savaşı var gibiydi ve ben aniden özgüven eksikliğimin bütün onursuzluğunu, arzu duymaktaki tembelliğimin korkakça olduğunu hissettim.

Eliyle önce mesken olarak kullanılan eve giden küçük kapıyı, sonra da sınıflara açılan büyük tahta kapıları işaret ederek "İleri mi yoksa geri mi gideceksin?" diye sordu.

"*En avant,*"[2] dedim.

"Ama," diye devam etti, ben heyecanlanırken o sakinleşiyordu, bakışları sertliğini koruyordu. Beni güçlendiren ve kararlılığımı artıran bakışlarındaki o sevimsizlikti, "öğrencilerin karşısına çıkmaya hazır mısın yoksa gereğinden fazla mı heyecanlısın?"

Bunu söylerken küçümseyerek hafifçe güldü; sinirden kaynaklanan bir heyecan pek de Madam'ın tarzı değildi.

"Şu taştan," dedim bir taraftan ayağımla yerdeki dikdörtgen taşa vururken ve bakışlarına karşılık verirken, "veya sizden daha heyecanlı değilim," diye devam ettim.

"*Bon!*[3] Yalnız şunu söyleyeyim, karşındaki kızlar sessiz, süslü İngiliz kızları değil. *Ce sont des Labassecouriennes, rondes, franches, brusques, et tant soit peu rebelles.*"[4]

"Biliyorum, gene biliyorum ki buraya geldiğimden beri Fransızca

1 Sahiden kendinizi çok zayıf mı hissediyorsunuz?
2 İleriye.
3 İyi.
4 Bunlar Labassecour'lu etine dolgun, dobra, patavatsız ve biraz isyankârlar.

çalıştığım halde hâlâ gereğinden fazla duraksayarak konuşuyorum; onların saygısını kazanabilecek kadar doğru konuşmuyorum. En cahilinin bile beni hor görmesine neden olacak birtakım hatalar yapacağım. Gene de ders vermeyi istiyorum."

"Çekingen öğretmenlere her zaman kafa tutarlar," dedi.

"Bunu da biliyorum Madam; Bayan Turner'a nasıl isyan ettiklerini ve zulmettiklerini duydum." Bayan Turner, Madam'ın işe aldığı ve gözünü kırpmadan gönderdiği zavallı, arkadaşı olmayan İngilizce öğretmeniydi; merhamet uyandıran hikâyesine yabancı değildim.

"*C'est vrai,*"[1] dedi kayıtsızca, "Bayan Turner'ın onların üzerinde mutfak hizmetkârlarından daha fazla bir kontrolü yoktu. Zayıftı ve bocalıyordu; ne idare etmeyi biliyordu ne zekâsı ne de saygınlığı vardı, kararsızdı. Bayan Turner bu kızlar için hiç uygun değildi."

Cevap vermeyip sınıfın kapalı kapısına doğru yürüdüm.

"Benden veya herhangi başka birinden yardım bekleme," dedi Madam. "Bu, senin bu iş için yetersiz olduğunu gösterir."

Kapıyı açtım, kibarca geçmesini bekledim ve arkasından yürüdüm. Üç sınıf vardı, hepsi de büyüktü.

Benim ders vereceğim ikinci bölümdeki sınıf en büyüğüydü ve daha kalabalık, daha karışıktı ve kesinlikle diğer ikisinden daha kontrol edilemez öğrencileri barındırıyordu.

Sonraki günlerde ortamı daha iyi tanıdıktan sonra, bazen, böyle bir karşılaştırma yapılabilirse, sessiz, kibar ve eğitilmiş birinci bölümle kaba, isyankâr, duygularını açığa vuran ikinci bölüm arasındaki farkın İngiltere'deki Lordlar Kamarası ve Avam Kamarası arasındakine benzediğini düşündüm.

İlk bakışta kızların çoğunun neredeyse genç kadın olduğunu gördüm; bazılarının asil ailelerden (Labassecour'da olabileceği kadar asil) geldiğini biliyordum ve her birinin benim Madam'ın yanındaki durumumu bildiğinin farkındaydım. Öğretmenin masasının ve iskemlesinin bulunduğu *estrade*'a[2] (yerden bir basamak yüksekteki küçük plat-

1 Doğru.
2 Platform.

form) çıkınca, karşımda fırtınalı bir havanın habercisi gözler ve yüzler gördüm; gözler küstahlıkla parlıyordu ve yüz ifadeleri mermer gibi sert ve küstahtı. Kıta Avrupa'sının "kadın"ı Ada'daki aynı yaş ve sınıfa mensup "kadın"dan çok farklıdır: İngiltere'de hiçbir zaman böyle gözler ve suratlar görmedim. Madam Beck beni soğuk bir cümleyle tanıştırdı, kayar gibi odadan çıkarak beni namımla baş başa bıraktı.

O ilk dersi ve hayatın ve kişiliklerin önümde açılan gizli akıntılarını asla unutamam. İlk defa o zaman, bir romancının ve şairin ideal *jeune fille*'i[1] ile gerçek hayattaki *jeune fille* arasındaki uçurumu açıkça görmeye başladım.

Görünüşe göre ilk sırada oturan üç soylu ve güzel kız bir *bonne d'enfants*'ın[2] onlara İngilizce dersi vermemesi gerektiğine çoktan karar vermiş gibilerdi.

Şimdiye kadar uygun bulmadıkları öğretmenlerden kurtulmayı başardıklarını biliyorlardı; Madam'ın okulda sevilmeyen bir *professeur* veya *maitresse*'i her an işten çıkarabileceğini –zayıf birine yerini sağlamlaştırması için asla yardım etmeyeceğini– eğer savaşacak güce veya sivrilebilmek için gereken inceliğe sahip değilse alaşağı edileceğini biliyorlardı; "Bayan Snowe"a bakıp kolay bir zafer elde edeceklerine karar verdiler.

Blance, Virginie ve Angélique Matmazeller, birtakım kıkırdamalar ve fısıltılarla kampanyayı başlattı; kısa zamanda bunlar mırıldanmalara ve kesik kahkahalara dönüştü, arka sıralardan yansıyarak sesin daha yükselmesine neden oldu. Bu altmışa bir oranında büyüyen ayaklanma böylesine acımasız bir baskı altındaki kısıtlı Fransızca bilgimle kısa zamanda oldukça can sıkıcı bir hale geldi.

Eğer anadilimde konuşabilseydim kendimi duyurabileceğimi düşündüm çünkü ilk olarak, zavallı bir yaratık gibi görünüyordum, birçok bakımdan öyleydim de, ancak gene de tabiat bana heyecanlandığımda yükselen ve duygulandığımda toklaşan, duyulabilecek bir ses vermişti.

---

1 Genç kız.
2 Dadı.

İkinci olarak, normal şartlar altında çok akıcı olmasa da hafif bir duraksamayla konuşabiliyordum ancak –şimdiki gibi isyankâr bir kitle tarafından kışkırtıldığımda– kınanması gereken bu hareketlerini kınayan cümleleri İngilizce olarak peş peşe sıralayabilirdim; sonra biraz alaycılıkla, elebaşlarına yöneltilmiş küçümseyici sertlikle, onların peşine takılan, ama daha zayıf ve daha az sahtekâr olanlara yaptığım şakalarla rahatlayarak bu vahşi sürüyü kontrol altına alabilir ve onları eğitebilirdim.

Tek yapabildiğim sınıftakilerin en büyüğü, en uzunu, en güzeli ve en hırçını olan Blanche'a; genç bir barones olan Matmazel de Melcy'ye doğru yürümek, sırasının önünde durup elinin altındaki çalışma defterini almak, tekrar *estrade*'e çıkarak çok aptalca bulduğum kompozisyonunu acele etmeden okumak ve gene acele etmeden bütün sınıfın önünde sayfayı yırtmak oldu.

Bu davranış dikkatlerini çekmeyi ve gürültüyü kontrol altına almayı başardı. Sadece tek bir kız sessizliğin içinde, bitmeyen bir enerjiyle gürültüye devam etti. Dikkatlice ona baktım. Solgun bir yüzü, simsiyah saçları, kalın ve gür kaşları, keskin yüz hatları ve karanlık, isyankâr, kötülük saçan gözleri vardı, kitapların konulduğunu bildiğim küçük bir dolabın kapısının yakınında oturuyordu. Çıkardığı gürültüyü daha serbest bir enerjiyle yönetebilmek için ayakta duruyordu. Boyuna posuna baktım ve kuvvetini tahmin etmeye çalıştım. Hem uzundu hem de güçlü görünüyordu; ama gene de mücadele kısa ve saldırı beklenmedik bir anda olursa onu alt edebileceğimi düşündüm.

Sınıfın gerisine doğru yürürken olabildiğince soğukkanlı ve umursamaz gözükmeye çalıştım, kısaca, *ayant l'air de rien*,[1] kapıyı hafifçe ittim ve aralık olduğunu fark ettim. Bir anda sert bir hareketle kızın üzerine atladım. Bir saniye sonra dolabın içindeydi, kapı kapanmış, anahtarı da cebime konmuştu.

Anlaşılan adı Dolores olan bu Katalan kız bütün arkadaşlarının korktuğu ve nefret ettiği birisiydi; yukarıda anlatılan bu ani hareketin

1 Hiçbir şey olmamış gibi. (yay. n.)

herkes tarafından onaylandığı belliydi; sınıftakilerin içinde bu yapılanı kalbinin derinliklerinde hoşnutlukla karşılamayan tek bir kişi bile yoktu. Bir an sessiz kaldılar; sonra bir gülümseme –kahkaha değil– bütün sınıfa yayıldı, sonra ben sakince ve ciddiyetle *estrade*'a dönüp nazikçe sessiz durmalarını istediğimde ve sanki hiçbir şey olmamış gibi dikte vermeye başladığımda kalemler huzurla sayfaların üstünde hareket etmeye başladı ve dersin geri kalanı bir düzen ve çalışma içinde geçti.

Heyecanlı ve biraz da bunalmış bir durumda sınıftan çıktığımda Madam Beck *"C'est bien,"*[1] dedi. *"Ça ira."*[2]

Bütün ders boyunca Dolores anahtar deliğinden bakmış ve kapının arkasından dinlemişti.

O günden sonra çocukların dadısı olma görevini bıraktım ve İngilizce öğretmeni oldum. Madam maaşımı artırdı; yine de Bay Wilson'ın aldığının yarısına beni onun üç katı çalıştırmış oluyordu.

9
Isidore

Artık zamanım tamamen ve kazançlı bir şekilde doluydu. Başkalarına ders verip kendim de sıkı bir çalışmaya girince bir saniye bile boş vaktim kalmamıştı. Çok hoştu. İyi gittiğini hissediyordum; yattığım yerde tembelce küflenip paslanmıyor, tam tersine yeteneklerimi parlatıyor ve sürekli kullanıp bileyerek keskinleştiriyordum. Önümde pek hafife alınmayacak bir deneyim vardı. Villette kozmopolit bir şehirdi ve okulda Avrupa'nın hemen her ülkesinden gelmiş kızlar vardı; tabii hepsinin hayattaki mevkii farklıydı. Labassecour'da eşitlik uygulanırdı; şekil olarak değil ama içerik olarak oldukça cumhuriyetçiydi ve Madam Beck'in okulundaki sıralarda genç bir kontesle genç bir burjuva yan yana otururdu.

1 Bu iyiydi.
2 Kabul edilebilir.

Dış görünüşlerine bakarak hangisinin asil hangisinin sıradan bir insan olduğunu anlamak her zaman mümkün değildi; ancak ikincilerin davranışları genellikle daha açıksözlü ve daha nazikti. İlk gruptakiler ise küstahlık ve yalanın gayet ince bir ayarla dengelendiği bir karışım sergiliyorlardı. Birincilerde çoğunlukla bataklık çamuruyla karışmış ateşli Fransız kanı vardı; üzülerek söylemeliyim ki bu hayat dolu sıvının etkisi özellikle dalkavukluk ve yalanla, daha hafif ve canlı, ama kalpsiz ve samimiyetsiz bir şekilde dillerinden akan aşırı nazik yüzeysellikte ortaya çıkıyordu.

Herkese adil davranmak için belirtelim, dürüst, yerli Labassecour'luların da kendilerine özgü bir riyakârlıkları vardı; ama bu çok az insanın kanabileceği kaba bir düzendi. Herhangi bir durumda yalan söylemek gerektiğinde bunu kaygısız bir rahatlıkla, bir nefeste vicdanlarının sesinden rahatsız olmadan söylüyorlardı. Madam Beck'in evinde, bulaşıkçıdan Madam'ın kendisine kadar hiç kimse yalan söylemekten utanmıyordu; bunun üstünde durmuyorlardı bile, uydurmak bir erdem olmasa da kusurların en kolay affedilebilir olanıydı. "*J'ai menti plusieurs fois,*"[1] her kızın ve kadının aylık günah çıkarmalarında kullandığı bir cümleydi; rahip şaşırmadan dinler ve gönülsüzlük göstermeden affederdi. Ayine gitmezlerse veya bir romandan bir bölüm okurlarsa durum farklıydı, bunlar, kaçınılmaz sonucu azarlanma ve kefaret ödeme olan suçlardı.

İşlerin gidişatının ancak yarı yarıya bilincinde olduğum ve neyin nereye varacağını bilmediğim halde bu yeni dünyamda gayet iyi gidiyordum. Tehlikenin ortasında ve ayaklarımın altında gürleyerek gözlerime kıvılcımlar ve sıcak dumanlar gönderen manevi bir volkanın kenarında yaptığım ilk birkaç zor dersten sonra, benim açımdan patlamaya teşne ruh durumu yatışmış görünüyordu. Zihnim daha çok başarıya odaklanmıştı: hayatta ilerlemek için yaptığım bu ilk girişimde zapt edilmez bir asilik ve kötü niyetli bir yaramazlık yüzünden afallama düşüncesine tahammül edemezdim. Geceleri saatlerce uyanık kalıp

1 Birçok defa yalan söyledim.

bu isyankârları yola getirebilmek, bu kibirli kabileyi kalıcı bir etki altına alabilmek için en iyi planın ne olduğunu düşünüyordum. İlk önce Madam'dan hiçbir yardım beklememem gerektiğini açıkça gördüm; haklı olarak, onun istediği, öğretmenlerin rahatı veya hakkının verilmesi uğruna öğrencilerin gözündeki popülerliğinin hiçbir şekilde kesintiye uğramamasıydı. Herhangi bir itaatsizlik durumunda bir öğretmenin onun desteğini istemesi kendisinin işten çıkarılmasını sağlamakla aynıydı. Öğrencileriyle olan ilişkisinde Madam sadece hoş, sevimli ve öneri niteliğinde olan her şeyi üstleniyordu; ama gerekli müdahalenin anında yapılması öğrenciler nezdinde mutlak bir gözden düşüş anlamına geldiği için her can sıkıcı buhranda katı bir şekilde yardımcılarının baş etmelerini bekliyordu. Bu nedenle sadece kendime güvenebilirdim.

Bir kere, bu kaba kalabalığın zor kullanarak yönetilemeyeceği gün gibi aşikârdı. Eğlendirilmeli, sabırla katlanılmalıydı; saygılı ama aynı zamanda yatıştırıcı bir davranış şekli onları etkiliyordu; çok ender yapılan şaka yollu bir takılma iyi oluyordu. Zihinlerini zorlayacak sürekli bir uygulamaya tahammül edemiyorlardı ya da etmek istemiyorlardı: hafızalarını, mantıklarını kullanmaları veya dikkatlerini vermeleri hususunda ağır bir talebi kesin olarak reddediyorlardı. Orta kapasite ve uysallıktaki bir İngiliz kızının bir ödevi sessizce kabul edip, anlamaya ve öğrenmeye çalışmak için kendini tamamen vermesine karşın, bir Labassecour'lu yüzünüze güler ve "*Dieu, que c'est difficile! Je n'en veux pas. Cela m'ennuie trop*!"[1] diyerek size iade ederdi.

İşini bilen bir öğretmen bunu derhal, hiç duraksamadan, itiraz etmeden veya eleştirmeden geri alır, abartılmış bir dikkatle her zorluğu yumuşatmaya, onların anlayacağı seviyeye indirmeye çalışır ve değiştirilmiş haliyle onlara tekrar geri vererek sakınmaksızın alay etmeye hazırlanırdı. Acıyı hisseder, onun altında biraz irkilirlerdi; ama alay çok acımasız değil kalpten olduğu müddetçe, kaçanın yetersizliğinin, bilgisizliğinin ve tembelliğinin farkına varacağı şekilde açık, aydınlatıcı ve cesurca onlara yardımcı olduğu sürece, böyle bir hü-

1 Allah'ım, ne kadar zor! İstemiyorum. Canım sıkılıyor.

cum karşısında, kötülük düşünmezlerdi. Bir derste fazladan üç satır için kıyameti koparırlardı; ama haysiyetlerine aldıkları bir yaraya isyan ettiklerini asla görmedim: varolan bu hususiyetlerini ezmek üzere eğitilmişlerdi ve sert bir topuğun baskısı tercih ediliyordu. Onların dilinde gitgide daha rahat ve akıcı bir şekilde konuşmaya ve onların durumlarına uyan zor deyimleri kullanmaya başladıkça, yaşça daha büyük ve daha akıllı kızlar kendilerine göre beni sever gibi oldular; bir öğrenci kayda değer bir rekabetin heyecanını ya da dürüst bir utancın canlandığını ruhunda hissetmeye başladığında kazanılmış oluyordu. Tek bir kere bile gür, parlak saçlarının altındaki (genellikle büyük) kulaklarının kızarmasını sağlarsam her şey nispeten iyi gidiyordu. Yavaş yavaş sabahları masamın üstüne çiçek buketleri bırakılmaya başlandı; teneffüs sırasında bazen birkaç tanesini elimde tutarak bu küçük, kaynağı belirsiz ilgiye teşekkür ediyordum. Konuşmalarımız sırasında bir-iki kere, prensiplerinin son derece çarpık bazı kavramlarını düzeltmek için önceden planlanmamış bir girişimde bulundum; özellikle kötülük ve yalan söylemenin ne kadar alçakça olduğu ile ilgili fikirlerimi ifade ettim. Beklemedikleri bir anda, her ikisi de yanlış olsa da, yalancılığın ara sıra kiliseye gitmemekten daha kötü olduğunu düşündüğümü söyledim. Zavallı kızlar Protestan öğretmenin her söylediğini Katolik kulaklara fısıldamak üzere eğitilmişlerdi. Bu sözlerin eğitici bir sonucu ortaya çıktı. Bir şey –görülmeyen, belirsiz, adlandırılamayan bir şey– benimle en iyi öğrencilerimin arasına girdi: çiçekler gelmeye devam etti ama o günden sonra konuşma yapamaz olduk. Koridorlarda dolaşırken ya da masamda otururken kızların hiçbiri sağımda belirmedi ama sihirli bir biçimde solumda hep bir öğretmen belirdi. Aynı zamanda, bunu söylemek hoşuma gidiyor, Madam'ın ses çıkartmayan ayakkabıları başıboş bir esinti gibi hızlı, sessiz ve beklenmedik bir şekilde, onu hep arkama getirdi.

Katolik arkadaşlarımın benim dini görüşlerimle ilgili fikirleri bir seferinde bana saflıkla ifade edildi. Küçük bir yardımda bulunduğum yatılı öğrencilerden biri bir gün yanımda otururken "Matmazel, Protestan olmanız ne yazık!" diye bağırdı.

"Neden, Isabelle?"

"*Parce que, quand vous serez morte vous brulerez tout de suite dans l'Enfer.*"[1]

"*Croyez-vous?*"[2]

"*Certainement que j'y crois: tout le monde le sait; et d'ailleurs le prêtre me l'a dit.*"[3]

Isabelle tuhaf ve lafını sakınmayan küçük bir yaratıktı. Fısıltıyla, "*Pour assurer votre salut la-haut, on ferait bien de vous brûler toute vive ici-bas,*"[4] dedi.

Güldüm, zaten başka bir şey yapmam mümkün değildi.

Okuyucu Bayan Ginevra Fanshawe'u unuttu mu? Eğer öyleyse o genç kadını Madam Beck'in başarılı bir öğrencisi olarak yeniden size tanıtmama izin verin; çünkü öyleydi. Benim aniden buraya yerleşmemden bir-iki gün sonra Rue Fossette'e geldiğinde beni çok hafif bir şaşkınlıkla karşıladı. Damarlarında dolaşan kan iyi olmalıydı çünkü hiçbir düşes ondan daha mükemmel, köklü, doğal soğukkanlılığa sahip değildir; hayret duygusu onun için zayıf ve kısa süreli bir şaşkınlıktan başka bir şey değildi. Diğer duyularının birçoğu da aynı zayıflıktaydı; hoşlanması ve hoşlanmaması, sevmesi ve nefret etmesi sadece örümcek ağı ve ipliği gibiydi; ama onda yeteri kadar kuvvetli ve dayanıklı olan bir şey varsa, o da bencilliğiydi.

Mağrur değildi ve ben *bonne d'enfants*[5] olduğum için beni hemen bir çeşit arkadaş ve sırdaş olarak kabul etti. Okul kavgaları ve ev ekonomisi ile ilgili binlerce sıkıcı şikâyetle bana eziyet etti; yemekler onun ağız tadına uygun değildi; çevresindeki insanları, öğretmenleri ve öğrencileri, yabancı oldukları için hor görüyordu. Cuma günleri verilen tuzlu balık ve katı yumurtalarla ilgili kötü sözlerine –çorba,

1 Çünkü öldüğünüzde hemen cehennemde yanacaksınız.
2 Öyle mi düşünüyorsunuz?
3 Tabii ki öyle: bunu herkes biliyor ve zaten papaz da böyle söyledi.
4 Yukarıdaki kurtuluşunuzu garantiye almak için sizi burada aşağıdayken canlı canlı yakmak gerekir.
5 Dadı.

ekmek, kahve hakkındaki küfürlerine– sabırla bir süre için tahammül ettim; ama sonunda tekrarlarından sıkılıp sertleştim ve onu yola getirdim: bunu en başında yapmam gerekirdi çünkü uygun bir azar ona her zaman yarıyordu.

Benden talep ettiği işlere daha uzun bir süre dayanmak zorunda kaldım. Dışarıda giyeceği kıyafetler açısından giysileri güzel ve şıktı; ama o kadar özenli kullanılmamış başka kıyafetler de vardı, nesi varsa sık sık tamir gerektiriyordu.

İğneden, angarya işten nefret ediyordu; çoraplarını filan tamir etmem için öbek öbek bana getiriyordu.

Birkaç hafta boyunca boyun eğdim ve bunun dayanılmaz bir sıkıntıya dönüşeceği endişesiyle, sonunda kendi giysilerini kendisinin tamir etmeye karar vermesi gerektiğini açıkça söyledim. Bunu duyunca ağladı ve beni arkadaşı olmaktan vazgeçmekle suçladı; ama kararına sadık kaldım ve sinir krizlerinin geçmesini bekledim.

Bu kusurlarına ve tek tek saymanın gereksiz olduğu diğer huylarına –hiçbiri kibar ve yüce değildi– rağmen, ne kadar güzeldi! Güneşli bir pazar sabahı, uzun sarı bukleleri beyaz omuzlarına dökülmüş, açık leylak rengi elbisesiyle, şık ve keyifli bir şekilde aşağıya indiğinde ne kadar büyüleyici görünüyordu. Pazar tatillerini şehirdeki arkadaşlarıyla geçiriyordu; bana hemen bu kişilerden bir tanesinin arkadaşlığın ötesine geçmeye çok hevesli olduğunu söylemişti. Kaçamak bakışlar ve imalardan anladım ve Ginevra'nın bakışlarındaki ve davranışlarındaki canlılıkla çok geçmeden o coşkulu hayranlığın –belki gerçek aşkın– onun emrinde olduğu kanıtlandı. Talibinden "Isidore" diye bahsediyordu: ancak bana onun gerçek adının bu olmadığını, onu vaftiz ederek isim vermenin kendisini mutlu ettiğini ve asıl isminin "çok güzel" olmadığını ima etti. Bir keresinde "Isidore"nin bağlılığının şiddetiyle ilgili böbürlenirken onu sevip sevmediğini sordum.

"*Comme cela*,"[1] dedi, "yakışıklı ve beni çılgınca seviyor, ben de böylece neşeleniyorum. *Ça suffit*."[2]

1 Böylece.
2 Bu yeterli.

Bu işi gelgeç tabiatına göre düşündüğümden, daha uzun sürdürmesi üzerine bir gün bu beyefendinin ebeveyninin ve özellikle –geçimini sağlayan– amcasının onaylayacağı biri olup olmadığını sorgulamaya karar verdim. Bunun şüpheli olduğunu söyledi, çünkü "Isidore"nin çok parası olmadığını sanıyordu.

"Ona cesaret veriyor musun?" diye sordum.

"Bazen *furieusement*."[1]

"Onunla evlenmene izin verileceğinden emin olmadan mı?"

"Of, ne kadar eski kafalı birisin! Ben evlenmek istemiyorum. Daha çok gencim."

"Ama eğer seni söylediğin kadar çok seviyorsa ve sonu gelmezse çok acı çekecektir."

"Elbette kalbi kırılacak. Eğer öyle olmazsa şaşırırım ve hayal kırıklığına uğrarım."

"Bu Mösyö Isidore'nin aptal olup olmadığını merak ediyorum," dedim.

"İş bana gelince öyle oluyor; ama başka şeylerde akıllı, à ce qu'on dit.[2] Bayan Cholmondeley onu son derece zeki buluyor; yetenekleriyle ilerleyeceğini söylüyor. Bütün bildiğim benim yanımdayken içini çekmekten başka bir şey yapmadığı, ben de onu küçük parmağımda oynatıyorum."

Bu aşktan aptala dönmüş, bana göre durumu hiç tekin olmayan Mösyö Isidore hakkında daha kesin bir fikir sahibi olabilmek için onu bana tarif etmesini istedim; ama tarif edemedi: ne tarif edici cümleler kuracak kelimeleri biliyordu ne de bunları bir araya getirebilecek gücü vardı. Hatta ona doğru dürüst bakmamış gibiydi; görünüşünde, yüzündeki değişikliklerde hiçbir şey onun kalbini etkilememiş ya da belleğinde kalmamıştı. Bütün söyleyebildiği "*beau, mais plutôt bel homme que joli garçon*"[3] oldu. Onu dinlerken aslında sabrım tükenebilir, ilgimi kolayca kaybedebilirdim, ama bir şey vardı; bütün imaları, ver-

1 Israrla.

2 Dediklerine göre.

3 Şık giyimli ama olgun bir yakışıklılığa sahip bir erkek, tatlı bir delikanlı.

diği bütün ayrıntılar, hepsi farkında olmadan bana Mösyö Isidore'nin bağlılığını büyük bir incelik ve saygıyla sunduğunu düşündürüyordu. Ona açıkça Mösyö Isidore'nin kendisi için fazla iyi olduğunu ve aynı açıklıkla onun sadece kendini beğenmiş bir koket olduğunu düşündüğümü söyledim. Güldü, gözlerinin üstüne düşen buklelerini salladı ve sanki ona iltifat etmişim gibi dans ederek uzaklaştı.

Bayan Ginevra'nın dersleri geçerliden biraz daha iyiydi; ciddiyetle çalıştığı sadece üç şey vardı, onlar da müzik, şarkı ve danstı; bir de hazırını satın almaya gücü yetmediği için ince keten mendiller işlemek; tarih, coğrafya, gramer ve aritmetik dersleri gibi ıvır zıvır şeyleri yapmıyordu ya da başkalarına yaptırıyordu.

Zamanının büyük çoğunluğu ziyaretlerle geçiyordu. Onun okulda kalacağı sürenin sınırlı olduğunun ve ilerleme kaydetse de kaydetmese de uzatılmayacağının farkında olan Madam ona aşırı serbestlik tanımıştı. Neşeli ve modern bir kadın olan refakatçisi Bayan Cholmondeley, kendi evinde davet verdiğinde her zaman onu da çağırıyordu ve bazen de arkadaşlarının evinde verilen gece partilerine götürüyordu. Bu Ginevra'ya gayet iyi uyuyordu; sadece bir tek sakıncası vardı; iyi giyinmek zorundaydı ve farklı kıyafetler alacak parası yoktu. Bütün gücüyle bu problemi düşünüyordu; bütün benliğiyle çözüm yolları bulmak için uğraşıyordu. Normal şartlarda miskin olan zihninin bu konudaki hareketliliğine şahit olmak, parlama arzusu ve ihtiyaç duygusuyla kışkırtılan pervasızlığını görmek harikaydı.

Bayan Cholmondeley'e çekinmeden yalvardı, çekinmeden diyorum; gönülsüz bir utançla değil, şu şekilde:

"Sevgili Bayan C., gelecek haftaki partinizde giymeye uygun hiçbir şeyim yok; bana –mutlaka– beyaz, muslin bir elbise vermelisiniz ve sonra bir de *ceinture bleu celeste*...[1] Lütfen... Siz bir meleksiniz! Olur mu?"

"Sevgili Bayan C." önce teslim oldu; ama sonra isteklerin karşılandıkça arttığını fark edip, kısa sürede, Bayan Fanshawe'un bütün arkadaşları gibi saldırılara direnç göstermeye mecbur kaldı. Bir müddet

1 Gök mavisi kemer.

sonra Bayan Cholmondeley'in hediyelerinin arkası kesildi ama ziyaretler ve kesinlikle gerekli elbiseler gelmeye devam etti; aynı zamanda bir sürü pahalı ufak tefek şeyler: eldivenler, buketler, hatta değersiz ziynetler. Bunlar alışkanlıklarının ve hatta doğasının aksine –çünkü kapalı kutu değildi– bir süre özenle gözden uzak tutuldu ama bir gece özel bir itina ve şık bir kıyafet gerektiren bir partiye giderken benim odama gelip bütün ihtişamıyla kendini göstermekten uzak kalamadı.

Çok güzel görünüyordu; o kadar genç, o kadar taze, sadece bir İngiliz'e mahsus bir esneklikteydi ki, teni öyle narin ve Kıta kadınlarında bulunmayan bir cazibeye sahipti ki... Elbisesi yeni, pahalı ve mükemmeldi. Bir bakışta, zevkli bir bütünlük havası veren pahalı detayların hiçbirinin eksik olmadığını fark ettim.

Onu tepeden tırnağa inceledim. Kendisini her yönden görebileyim diye hafifçe döndü. Cazibesinin farkında ve keyfi yerindeydi; oldukça küçük mavi gözleri neşeyle parlıyordu. Okul çocuğu tarzıyla sevincini göstermek için beni öpmek üzereyken, "Dur bakalım! Duralım ve ne olduğumuzu bilelim ve ihtişamımızın anlamını öğrenelim," dedim ve onu daha yakından incelemek için kol uzaklığında tuttum.

"Olmuş muyum?" diye sordu.

"Olmak mı?" dedim. "Olmanın pek çok farklı anlamı var, inan ki senin ne kastettiğini anlamadım."

"Yani nasıl görünüyorum?"

"İyi giyimli görünüyorsun."

Övgünün yeteri kadar sıcak olmadığını düşündü ve kıyafetindeki çeşitli süsleri işaret etmeye başladı. "Şu *parure*'e[1] bakın," dedi. "Broş, küpeler, bilezik; okulda kimsenin hatta Madam'ın bile böyle bir seti yok."

"Hepsini görüyorum." (Durakladım.) "Bu mücevherleri sana Bay de Bassompierre mi verdi?"

"Amcamın bunlardan haberi yok."

"Bayan Cholmondeley'in hediyesi mi?"

"Aslında onlar değil. Bayan Cholmondeley huysuz ve cimri bir

1 Mücevher takımı.

yaratık; bana artık hiçbir şey vermiyor."

Daha fazla soru sormamayı tercih ettim ve aniden arkamı döndüm.

"Hadi ama yaşlı Huysuz, yaşlı Diyojen," (bunlar aynı fikirde olmadığımız zamanlarda bana hitap ederken kullandığı terimlerdi) "ne oldu ki şimdi?"

"Git buradan. Sana veya *parure*'üne bakmak bana hiç keyif vermiyor."

Bir an için şaşırmış gözüktü.

"Şimdi ne var Bilge Ana? Bunun için borca girmedim; –yani ne mücevherler, ne eldivenler ne de buket için. Elbisemin de parası ödenmedi ama de Bassompierre Amca faturayla onu da ödeyecek, kalem kalem incelemez, sadece toplamına bakar; o kadar zengin ki birkaç guinea[1] fazla veya az olmasının üstünde durmaya gerek yok."

"Gider misin? Kapıyı kapatmak istiyorum... Ginevra, insanlar sana bu balo kıyafetinin içinde çok güzel olduğunu söyleyebilirler ama benim gözümde hiçbir zaman seni ilk gördüğümde üzerinde olan pamuklu kumaştan elbise ve hasır şapkanla olduğun kadar güzel olmayacaksın."

Öfkeyle, "Diğer insanların sizin gibi tutucu zevkleri yok," diye cevap verdi. "Üstelik bana vaaz vermeye hakkınız olduğunu düşünmüyorum."

"Elbette! Çok az hakkım var ve senin gösteriş ve heyecanla benim odama gelmeye belki daha da az hakkın var; ödünç alınmış tüyleri olan bir alakarga. Senin tüylerine en ufak bir saygım yok Bayan Fanshawe; özellikle de *parure* dediğin tavus kuşu gözüne; çok güzel şeyler, eğer kendine ait olan ve harcayabileceğin bir parayla satın alsaydın; ama bu şartlar altında hiç güzel değiller."

Kapıcı "*On est la pour Mademoiselles Fanshawe*!"[2] dedi ve kız sekerek yürüyüp uzaklaştı.

İki üç gün sonra kendiliğinden itiraf etmek için gelinceye kadar bu

1 Yirmi bir şilin değerinde eski İngiliz altını. (ç.n.)

2 Matmazel Fanshawe için geldiler.

parure'ün gizemi çözülmedi.

"Bana surat asmanıza gerek yok," diye başladı, "babamı veya Mösyö de Bassompierre'i büyük bir borca sürüklediğimi düşünmeyin. Sizi temin ederim, son zamanlarda edindiğim birkaç elbise dışında her şeyin parası ödendi."

"İşte," diye düşündüm, "gizem de burada; onların sana Bayan Cholmondeley tarafından verilmemiş olması ve senin imkânlarının da çok dikkatle harcadığını bildiğim birkaç şilinle sınırlı olması."

"*Ecoutez*!"[1] diye devam etti bana iyice yaklaşıp en mahrem ve ikna edici ses tonuyla konuşarak; benim "surat asmam" onun işine gelmiyordu: benim konuşan ve dinleyen halimi seviyordu, sadece ayıplamak için konuşsam ve azarlamak için dinlesem bile. "*Ecoutez, chère grogneuse*![2] Size her şeyi anlatacağım; o zaman her şeyin nasıl doğru olduğunu ve nasıl zekice yapıldığını göreceksiniz. Bir kere dışarı çıkmam şart. Babam dünyayı görmemi istediğini bana kendisi söyledi; Bayan Cholmondeley'e, yeteri kadar tatlı olduğum halde sıradan yemekler yediğimi, bir okul kızı havasında olduğumu ve İngiltere'de sosyeteye ilk takdimimden önce buradaki sosyeteye tanıtılarak bunlardan kurtulmamı arzu ettiğini özellikle belirtti. Bu durumda dışarı çıkacaksam giyinmek zorundayım. Bayan Cholmondeley cimrileşti ve artık bir şey vermiyor; ihtiyacım olan her şeyi amcama ödetmek merhametsizlik olurdu, bunu inkâr edemezsin, bu senin kendi öğütlerine uyuyor. Tamam, ama Bayan Cholmondeley'e sıkıntılı durumumdan ve bir-iki süs almak için ne kadar zorlandığımdan şikâyet ederken (sizi temin ederim tamamen şans eseri) beni duyan BİRİSİ –birine bir hediye vermekte gönülsüz olmaktan çok uzak birisi– birkaç önemsiz şey takdim etmesine izni verilmesi fikrinden çok hoşlandı. Bundan ilk defa bahsettiğinde ne kadar *blanc-bec*[3] gözüktüğünü, nasıl tereddüt ettiğini, kızardığını ve kesinlikle reddedilme korkusuyla titrediğini görmeliydiniz."

"Bu kadarı yeter Bayan Fanshawe. Sanırım bundan hayırseverin

1 Dinleyin!
2 Dinleyin, sevgili huysuz.
3 Acemi.

Mösyö Isidore olduğunu anlamam gerekiyor; yani o pahalı *parure*'ü ondan aldığını; buketlerini ve eldivenlerini de onun aldığını."

"Kendinizi o kadar uzlaşmaz bir biçimde ifade ediyorsunuz ki," dedi, "insan nasıl yanıt vereceğini bilemiyor; demek istediğim zaman zaman Isidore'ye önemsiz bir şey takdim ederek hürmetini sunma şerefini ve zevkini ihsan ediyorum."

"Aynı anlama geliyor... Şimdi, Ginevra, yalın gerçeği söylemem gerekirse, bu konulardan pek anlamam; ama çok yanlış yaptığına inanıyorum; ciddi bir hata. Ancak, belki şimdi Mösyö Isidore'yle evlenebileceğinden eminsindir, ebeveynin ve amcan onay vermiştir ama sen kendi açından onu tam anlamıyla seviyor musun?"

"*Mais pas du tout!*"[1] (Özellikle kalpsizce ve ahlaksızca bir şey söyleyeceği zaman Fransızcaya dönüyordu.) "*Je suis sa reine, mais il n'est pas mon roi.*"[2]

"Affedersin, bu anlamsız konuşmanın cilveden ibaret olduğuna inanıyorum. Olağanüstü bir tarafın yok, gene de tamamen kayıtsız olduğun bir adamın iyi huyundan ve cüzdanından faydalanmanın da ötesine geçiyorsun. Bana kalırsa Mösyö Isidore'yi düşündüğünden veya itiraf edebileceğinden çok daha fazla seviyorsun."

"Hayır. Geçen akşam ondan bin kat daha fazla sevdiğim genç bir subayla dans ettim. Sık sık Isidore'ye karşı neden bu kadar soğukluk hissettiğimi düşünüyorum çünkü herkes onun yakışıklı olduğunu söylüyor ve diğer kadınlar ona hayran; ama bir nedenle beni sıkıyor; nasıl olduğunu bir anlasam..."

Aklını çalıştırmak için çaba sarf ediyor gibi gözüküyordu. Onu teşvik ettim.

"Evet," dedim, "ne düşündüğün hakkında net bir fikir sahibi olmaya çalış. Aklın karmakarışık gibime geliyor; paçavra torbası gibi düzensiz."

Hemen "Öyle bir şey," diye bağırdı: "adam çok romantik ve bana bağlı, benden olabileceğimden fazlasını bekliyor. Mükemmel oldu-

1 Kesinlikle hayır.

2 Ben onun kraliçesiyim ama o benim kralım değil.

ğumu düşünüyor; şimdiye kadar sahip olmadığım ve sahip olmaya niyetlenmediğim bütün değerli niteliklere ve sağlam erdemlere sahip olduğumu zannediyor. Onun yanındayken iyi düşüncelerini haklı çıkarmak için gayret göstermemek mümkün değil ama iyilik timsali olmaya çalışmak ve mantıklı konuşmak –çünkü benim gerçekten akıllı olduğuma inanıyor– o kadar yorucu ki.

"Sizinle beraberken çok daha rahatım yaşlı bayan –siz sevgili huysuz– beni en kötü halimle kabul ediyor, koket ve cahil, havai, maymun iştahlı, sersem olduğumu ve sizinle benim karakterimin bir parçası sayıldığında hemfikir olduğumuz bütün o diğer sevimli şeyleri biliyorsunuz."

"Bunların hepsi tamam," dedim bu mizah dolu açıksözlülükle sarsılma tehlikesinde olan ağırbaşlılığımı ve ciddiyetimi korumaya çalışarak, "ama bu, hediyeler konusundaki berbat durumu değiştirmiyor. İyi ve dürüst bir kız gibi onları topla Ginevra ve geri gönder."

"Elbette yapmayacağım," dedi kararlılıkla.

"O zaman Mösyö Isidore'yi aldatıyorsun. Onun hediyelerini kabul ederek ona bir gün karşılığını alabileceğini beklemesi için makul bir sebep veriyorsun, senin gözünde..."

"Ama almayacak," diye araya girdi, "karşılığını şimdi alıyor, beni onları kullanırken görme zevki onun için oldukça yeterli: o sadece bir burjuva."

Bu cümle, mantıksız küstahlığıyla, sesimin tonunu ve bakış açımı rahatlatan geçici zafiyetimi tamamen yok etti. Israrla konuşmaya devam etti:

"Şimdiki işim gençliğin keyfini çıkarmak; şu veya bu adama verilen bir söz veya yeminle kendimi engellemeyi düşünmek değil. Isidore'yi ilk gördüğümde eğlenmeme yardım edeceğine inandım. Güzel bir kız olmamın onu tatmin edeceğine inandım; iki kelebek gibi karşılaşıp ayrılacağımıza, kanatlarımızı çırpacağımıza ve mutlu olacağımıza inandım. Ama işte! Zaman zaman onu, bir yargıç gibi ciddi, derin duygulu ve düşünceli buluyorum. *Bah! Les penseurs, les hommes profonds et*

passionnés ne sont pas àmon goût.[1] Le Colonel Alfred de Hamal bana çok daha uygun. *Va pour les beaux fats et les joli fripons! Vive les joines et les plaisirs! A bas les grandes passions et les séveres vertus!"*[2]

Bu tirada bir cevap bekledi. Vermedim.

"J'aime mon beau Colonel,"[3] diye devam etti, *"je n'aimerai jamais son rival. Je ne serai jamais femme de bourgeois, moi!"*[4]

Artık odamın onun varlığının şerefinden azade olmasının zorunlu bir gereksinim olduğunu belirttim; gülerek uzaklaştı.

10
Dr. John

Madam Beck çok tutarlı bir kişiliğe sahipti; bütün dünyaya karşı sabırlıydı ama hiç şefkatli değildi. Kendi çocukları bile onu sabırlı sakinliğinin değişmez çizgisinden saptıramazdı. Ailesi için kaygılanır, onların çıkarları ve bedensel sağlıkları konusunda önlem alırdı ama küçük çocuklarını kucağına almak, pembe dudaklarını öpmek, sevgiyle kucaklamak, müşfikçe okşamak, sevgi sözcükleri söylemek gibi bir arzusu yoktu.

Bazen onu, bahçede oturup, küçük arılarını *bonne*'ları Trinette'le ilerideki bir yolda yürürlerken, ihtiyatlı ve dikkatli yüz ifadesiyle uzaktan seyrederken görürdüm. Sık sık *leur avenir*[5] diye adlandırdığı o düşünceyi endişeyle kafasında evirip çevirdiğini biliyordum. Ama en küçükleri, o cılız, narin ama sempatik çocuk, onu görmek için dadısından kaçıp koridorda sendeleyerek heyecanla, gülücüklerle ve nefes nefese gelip dizlerine yapıştığında, çocuğun ani saldırısıyla

1 Öf! Düşünenler, bilgili ve tutkulu adamlar bana göre değil.
2 Çünkü onlar tatlı çılgınlar. Yaşasın zevkler ve neşeler. Kahrolsun büyük tutkular ve yoğun erdemler.
3 Yakışıklı Albayımı seviyorum.
4 Onun aksi birini hiçbir zaman sevmeyeceğim. Hiçbir zaman bir burjuvanın karısı olmayacağım.
5 Onların geleceği.

rahatsız olmamak istercesine Madam sakince elini uzatır, duygusuzca: "*Prends garde, mon enfant*!"[1] derdi. Sabırla birkaç saniye yanında durmasına izin verir, sonra ne bir gülümseme ne bir öpücük ne de şefkatli bir kelimeyle yerinden kalkar ve çocuğu yeniden Trinette'e götürürdü.

En büyük kıza karşı tavrı da bir başka şekilde kendine özgüydü. Bu hırçın bir çocuktu. Onun için söylediği cümle, mutfakta veya sınıfta "*Quelle peste que cette Désirée! Quel poison que cet enfant la!*"[2] olurdu. Diğer becerileri arasında tahrik sanatındaki ince yeteneği vardı, *bonne*'unu ve hizmetkârları zaman zaman deliye döndürürdü. Gizlice onların tavan arasındaki odalarına girer, çekmecelerini ve kutularını karıştırır, durup dururken en iyi şapkalarını yırtar ve en iyi şallarını kirletirdi. *Salle-à-manger*'deki[3] büfeye gidebildiğinde porselen ve camları kırardı veya kilerdeki dolaplara ulaşabildiğinde konserveleri talan eder, tatlı şarabı içer, kavanozları ve şişeleri kırıp kuşkuları aşçının ve aşçı yamağının üzerine çekmenin bir yolunu bulurdu. Madam bütün bunları gördüğünde ve olanlar hakkında rapor aldığında yaptığı tek yorum benzersiz bir sükûnetle söylediği şu cümle olurdu:

"*Désirée a besoin d'une surveillance toute particulière.*"[4] Buna göre bu umut verici zeytin dalını hep yakınında tutardı. Sanırım tek bir kere bile ona kusurlarını içtenlikle söylemedi, bu tip alışkanlıkların ne kadar kötü olduğunu izah etmedi ve bunun ardından gelecek sonuçları göstermedi. Düzelmesi için gözetim gerekiyordu. Elbette başarılı olmadı. Désirée hizmetkârlardan uzak tutuldu ama o da bunun yerine annesiyle alay edip onu yağmaladı. Madam'ın çalışma veya tuvalet masasında eline geçirebildiği her şeyi çaldı ve sakladı. Madam bütün bunları gördü ama görmezden geldi; ruhunda çocuğu ahlaksızlığıyla yüzleştirecek dürüstlük yoktu. Zararın tazminini gerektirecek bir şey kaybolduğunda, Désirée'nin bunu oynamak için aldığını düşünmeyi

1 Dikkat et çocuğum.
2 Bu Désirée ne kadar sevimsiz. Bu çocuk ne kadar kötü bir tohum.
3 Yemek odası.
4 Désirée'nin sürekli bir gözetime ihtiyacı var.

tercih ediyor ve ona geri vermesi için yalvarıyordu. Désirée bu şekilde aldatılamazdı; yalanı hırsızlığın yardımına çağırmayı öğrenmişti ve broşa, yüzüğe veya makasa el sürdüğünü inkâr ederdi. Bu içi boş sistemi devam ettiren annesi sükûnetle ona inanır gibi yapar ve sonra gizli yerlerini buluncaya kadar hiç ara vermeden onu izlerdi. Bu gizli yer, bahçe duvarındaki bir delik, tavan arasında veya evin dışında bir yarık veya kuytu bir yer olabilirdi. Sonra Madam, Désirée'yi *bonne*'uyla birlikte bir yürüyüşe gönderir ve yokluğundan faydalanarak soyguncuyu soyardı. Ne yüzünde ne de davranışlarında kaybını fark ettiğinde uğradığı hayal kırıklığını ele verecek bir keder gösteren Désirée, kurnaz annesine layık bir kız olduğunu kanıtlamıştı.

İkinci çocuk Fifine'in ölmüş babasına benzediği söylenirdi. Elbette annesi ona sağlıklı yapısını, mavi gözlerini ve pembe yanaklarını vermişti ama ruhsal yapısını ondan almamıştı. Dürüst, neşe dolu küçük bir ruhtu; aynı zamanda tutkulu, sıcakkanlı, hareketliydi ve sık sık onu tehlike ve zorluklarla yüz yüze getirecek hatalar yapardı. Bir gün dik, taş merdivenin en tepesinden aşağı düştü; Madam sesi duyduğunda (her zaman her sesi duyardı) *salle-à-manger*'den fırladı, onu kaldırdı ve çok hafif bir sesle "*Cet enfant a un os cassé*,"[1] dedi.

Önce durumun öyle olmadığını ümit ettik. Ancak öyleydi, küçük tombul kol güçsüz bir şekilde sallanıyordu.

"Meess," (beni kastediyordu,) "onu alsın," dedi Madam; "*et qu'on aile tout de suite chercher un fiacre.*"[2]

Hayran olunacak bir soğukkanlılıkla ve kendine hâkim olarak hemen *fiacre*'a[3] bindi ve bir cerrah getirmek üzere ayrıldı.

Anlaşılan aile doktorunu evde bulamamıştı ama bu önemli değildi: aklındakinin yerini tutabilecek birini buluncaya kadar aradı ve onu alıp eve getirdi. Bu arada ben çocuğun giysisinin kolunu kesmiş ve onu soyup yatağına yatırmıştım.

Hiçbirimiz (yani küçük ve sıcak odada toplanmış bulunan *bonne*,

1 Bu çocuk bir yerini kırdı.
2 Ve biri derhal bir araba getirsin.
3 Küçük atlı araba.

aşçı, kapıcı ve ben) odaya girdiğinde yeni doktora dikkatle bakmadık. En azından ben çığlıkları kulakları tırmalayan (ciğerleri güçlüydü) Fifine'i teskin etmekle meşguldüm.

Yabancı, yatağına yaklaştığında çığlıklar iki misli arttı; onu kucağına aldığında bozuk İngilizcesiyle (diğer çocuklar gibi o da İngilizce konuşuyordu), şiddetle "Yalnız bırakın!" diye bağırdı. "Seni değil, Dr. Pillule'yi!"

Cevap kusursuz bir İngilizceyle "Ve Dr. Pillule benim çok iyi arkadaşım," oldu "ama o üç fersah uzakta bir yerde ve çok meşgul, onun yerine ben geldim. Şimdi, biraz sakinleşince işimize bakmamız gerekiyor; çok kısa sürede o şanssız küçük kolu bandajlayıp düzelteceğiz."

Bunları söyledikten sonra bir bardak *eau sucrée*[1] istedi ve bu tatlı sudan birkaç çay kaşığı içirdi (Fifine ciddi bir oburdu; midesinden geçerek herkes kalbine ulaşabilirdi) ve işlem bitince biraz daha vereceğine söz vererek derhal işe koyuldu. Yardım gerektiğinden gürbüz ve güçlü kolları olan aşçıdan yardım istedi ama o, kapıcı ve dadı anında kaçtılar. Acılar içindeki o küçük kola dokunmak hoşuma gitmiyordu ama başka bir seçenek olmadığından isteneni yapmak için elimi uzatmıştım bile.

Benden önce davranan biri vardı, Madam Beck elini uzatmıştı; onunki hareketsiz dururken benim elim titriyordu.

"*Ça vaudra mieux*,"[2] dedi doktor, benden ona doğru dönerken.

Seçiminde akıllılık göstermişti. Benim elimin görünüşteki soğukkanlılığı ve dayanıklılığı zorlama olacaktı. Onunki ne görünüşteydi ne de zorlama. İşini bitirdiğinde doktor, "*Merci Madam; très bien, fort bien*!"[3] dedi. "*Voilà un sang-froid bien opportun, et qui vaut mille élans de sensiblité déplacé.*"[4]

Doktor Madam'ın dayanıklılığından, Madam da onun iltifatından memnundu. Aynı zamanda büyük ihtimalle doktorun genel görünüşü, sesi, havası ve davranışı Madam'ın nezdinde bütünüyle onun le-

1 Şekerli su.
2 Daha iyi olur.
3 Teşekkürler Madam, çok iyi, çok çok iyi!
4 Tam yerinde bir soğukkanlılık gereksiz bir duyarlılıktan daha iyidir.

hine bir izlenim yaratıyordu. Aslında ona, getirilen lambanın ışığında –çünkü gece oluyordu ve akşam karanlığı çökmüştü– iyice baktığınızda Madam Beck kadın olmasaydı da durumun değişmeyeceğini görebilirdiniz. Bu genç doktorun (gerçekten gençti) görüntüsünde sıradan hiçbir şey yoktu. O küçük odada son derece heybetli duruyordu ve o Hollandalı kadınlar grubunun ortasında görünüşü düzgün, güzel ve anlamlıydı. Belki de gözleri çok canlıydı, çok çabuk ve çok sık bir kadından diğerine gidiyordu; ama çok karakteristikti, aynı şekilde ağzı da öyleydi; geniş, ortası çukur, mükemmel bir Grek çenesi vardı. Gülümsemesine gelince, insan ilk bakışta ona uygun bir sıfat bulmakta zorluk çekebilirdi; hoşa giden bir tarafı vardı ama aynı zamanda birdenbire insanın bütün kusurlarını ve zayıflıklarını akla getiriyordu; insan kahkahalarla gülebilirdi ona bakarken. Ancak Fifine bu belirsiz gülüşten hoşlanmış ve sahibini cana yakın bulmuştu; her ne kadar doktor canını acıttıysa da arkadaşça iyi geceler dilemek için ona elini uzattı.

Adam küçük eli hafifçe okşadı ve sonra Madam'la birlikte merdivenlerden aşağı indiler; Madam en keyifli ve yüksek sesiyle konuşuyordu, o da babacan bir rahatlık içinde ve biraz da tarif etmekte zorlandığım yaramaz bir çapkınlıkla dinliyordu.

İyi Fransızca konuştuğu halde İngilizcesinin daha iyi olduğunu fark ettim; üstelik teni, gözleri ve yapısı da İngiliz'e benziyordu. Daha fazlasını da fark ettim. Odadan çıkarlarken yanımdan geçtiğinde bana hitap etmek için değil ama Madam'la konuşmak için yüzünü bir an bana doğru çevirdi ve orada dururken hemen hemen nedensiz bir şekilde başımı kaldırıp ona baktım; sesini ilk duyduğum andan itibaren kafamda şekillenmeye çalışan bir anı birden ortaya çıktı. Bu centilmen, şirketin ofisinde konuştuğum, sandığımla ilgili olarak bana yardım eden, karanlık ve ıslak parkta rehberim olan adamın ta kendisiydi. Uzun geçitten yürüyerek sokağa çıkmasını izledim, sular akan ağaçların altında yürürken takip ettiğim kararlı ve ölçülü adımların aynısıydı. Bu genç cerrah-doktorun Rue Fossette'e yaptığı bu ilk ziyaretin aynı zamanda son olması beklenirdi. Saygıdeğer Dr.

Pillule ertesi gün geri döneceğinden, geçici olarak onun yerini alan doktorun tekrar onu temsil etmesine gerek kalmayacaktı; ama Kader hükmünü başka türlü yazmıştı.

Dr. Pillule eski üniversite şehri Bouquin-Mois'da yaşayan zengin ve yaşlı bir hastalık hastası için çağırılmıştı; ona verdiği reçete hava değişimi ve seyahat olunca, çekingen hastaya birkaç haftalık bir gezinti için eşlik etmek üzere tutulmuştu; böylece ister istemez yeni doktor Rue Fossette'e gelmeye devam edecekti.

Geldiğinde genellikle onu görüyordum, çünkü Madam küçük hastayı Trinitte'e emanet edemiyordu ve benden zamanımın çoğunu çocuk odasında geçirmemi istemişti. Onun bakımında Fifine çabucak iyileşti ancak hastasının durumunun düzelmesi doktorun ziyaretlerini azaltmadı. Sanki kader ve Madam Beck aynı takımdaydılar ve her ikisi de doktorun Rue Fossette'in bahçesindeki geçitle, özel merdivenler ve üst kattaki odalarla daha yakından tanışması gerektiğine karar vermişlerdi.

Fifine onun bakımından çıktığında Désirée hasta olduğunu ilan etti. O cinli çocuk taklit konusunda dâhiydi, odasındaki ilgi ve hoşgörüyle büyülenerek hasta olmanın işine geleceği sonucuna varınca bu kararını uygulayarak kendini yatağa bıraktı. İyi rol yapıyordu, annesi bu konuda daha da iyiydi; durumun içyüzü Madam Beck için gün gibi aşikâr olsa da, bu konuya şaşırtacak kadar ciddi ve iyi niyetle yaklaşıyormuş gibiydi.

Beni şaşırtan Dr. John'un, (genç İngiliz, Fifine'e onu böyle çağırmasını söylemişti ve hepimiz ona bu isimle hitap etmeye başladık, sonunda bu alışkanlık yerleşti ve Rue Fossette'te kimse ona başka bir isimle hitap etmedi) Madam'ın taktiklerini derhal benimsemesi ve onun çevirdiği dolapların içine düşmesi oldu. Aslında doktor bir keresinde gülünç bir kuşkuyu açığa vurdu, bakışları birkaç kez hızla çocuk ve annesi arasında gidip geldi, kısa bir süre kendi kendine durumu tarttı, ama sonunda bu komedideki rolünü oynamaya nezaketle teslim oldu. Désirée aç bir kurt gibi yemek yedi, gece gündüz yatağında atlayıp zıpladı, çarşaflar ve battaniyelerle çadır

kurdu, yastıkların ortasında bir Türk gibi kuruldu, *bonne*'una ayakkabı fırlatıp kız kardeşlerine yüzünü buruşturarak kendini oyaladı; kısacası hak etmediği bir sağlık ve ruhundaki kötülükle dolup taştı, sadece annesinin ve doktorun günlük ziyaretleri sırasında halsizmiş gibi yaptı. Biliyordum ki Madam Beck her ne pahasına olursa olsun kızının yaramazlık yapmadan yatakta kalmasından memnundu; ancak Dr. John'un bu işten sıkılıp sıkılmadığını merak ediyordum. Her gün aksatmadan bu anlamsız bahaneyle kontrole geldi; Madam onu her zaman aynı samimiyet, aynı parıltı, çocuğu için duyduğu hayranlık uyandıran sahte endişe havasıyla aynı şekilde karşıladı. Dr. John hasta için zararsız reçeteler yazdı ve anneyi gözlerinde kurnazca bir parıltıyla izledi. Madam onun alaycı bakışlarını yakaladığında sinirlenmedi; bunu yapmayacak kadar sağduyuluydu. Genç doktorun uysal görünüşü insanın ona kızmasını engelliyordu. Doktorun bu söz dinler tavrını işvereninin gözüne girmek amacıyla benimsemediği aşikârdı; *pensionnat*'daki yerinden ve garip bir şekilde Rue Fossette'te oyalanmaktan hoşnut olduğu halde bağımsızdı ve neredeyse umursamaz bir hali vardı; ancak gene de sık sık düşünceli ve meşgul görünüyordu.

Onun davranışlarındaki gizemi incelemek veya nereden kaynaklandığını ya da amacını araştırmak belki benim üstüme vazife değildi ama bulunduğum konumda buna engel olamıyordum. Dr. John, odadaki varlığıma, benim durumumdaki bir insanın genelde bekleyebileceği derecede; yani dikkati çekmeyen bir mobilya parçasına, sıradan bir marangozun yaptığı iskemlelere ve deseni hiç dikkat çekmeyen halılara gösterildiği kadar dikkat gösterip önem vererek, kendini benim gözlemlerime tamamen açmıştı. Genelde Madam'ı beklerken yalnız olduğunu zanneden bir adam gibi düşünceye dalıyor, gülümsüyor, izliyor ve dinliyordu. Bu arada ben onun yüzünü ve hareketlerini şaşkınlıkla inceleyip, onu binalarla dolu bir şehrin ortasında gözlerden uzak kalmış bu yarı manastıra benzeyen yere bağlayan (şüphe ve tuhafsamayla karışık, belki açıklanamaz bir büyünün etkisi altındaki) özel ilginin anlamını çözmeye çalışıyordum.

Yüzümde gözlerimin olduğunu hele de onların arkasında bir beyin bulunduğunu asla aklına getirmediğini düşünüyorum.

Bunun hiçbir zaman farkına da varmayacaktı ama bir gün o günışığının altında otururken, ben kuvvetli ışığın altında tehlikeli bir güce sahip olduğu ortaya çıkan saçlarının, favorilerinin ve teninin rengini seyrediyordum ki (aslında, kral Nebukadnezar'ın[1] kurduğu "altın görüntü"yle onun ışıldayan başını zihnimde karşılaştırdığımı anımsıyorum) cazibesinin boyun eğdiren kudretiyle yeni, ani ve irkilten bir düşünce, dikkatimi bir noktaya çekti. Hâlâ ona nasıl bakmış olduğumu bilmiyorum: şaşkınlığımın ve farkına vardığım şeyin baskısı bana kendimi unutturdu ve ancak dikkatini çektiğimi ve pencerenin yanındaki aynadan, (ki bu ayna vasıtasıyla Madam genelde bahçede dolaşanları gizlice gözetlerdi) hareketimi yakaladığını gördüğüm zaman kendime geldim. Neşeli ve iyimser tabiatına rağmen, doğrudan ve sorgulayan bir bakıştan rahatsız olan belirli bir asabi duyarlılığı vardı. Beni bu şekilde gafil avladıktan sonra dönüp nazik olmakla birlikte hafif bir rahatsızlık yansıtan ve söylediklerine sitem katan kuru bir sesle, "Matmazel gözünü benden alamıyor, onun dikkatini çekmemin nedeninin meziyetlerim olduğuna inanacak kadar kendini beğenmiş değilim; bu durumda neden bir kusur olmalı. Ne olduğunu sormaya cüret edebilir miyim?" dedi.

Okuyucunun tahmin edebileceği gibi, allak bulak olmuştum ama toparlanamayacak kadar değil; bu serzenişe maruz kalmamın nedeninin dikkatsiz bir hayranlık duygusu veya mazur görülemeyecek bir merak olmadığının farkındaydım. O an kendimi temize çıkarabilirdim ama yapmadım. Konuşmadım. Onunla konuşma alışkanlığım yoktu. Onu istediğini düşünmekte ve beni neyle isterse suçlamakta serbest bırakıp düşürdüğüm işi elime aldım ve orada olduğu sürece yaptığım işten kafamı kaldırmadım. Zihnin bazen yanlış anlamayla rahatsız olmak yerine sakinleşmek gibi aksi bir hali vardır ve kendimizi olduğumuz gibi tanıtamayacağımız yerlerde tam olarak yok

1 Yahuda Krallığını ve Kudüs'ü ele geçirip Yahudileri sürgüne gönderen ve Babil'in Asma Bahçeleri'ni yaptıran Babil İmparatoru. (ç.n.)

sayılmaktan sanırım bir tür zevk alırız. Tesadüfen hırsız olarak kabul edilen hangi dürüst adam bu hata nedeniyle sinirlenmek yerine eğlenmez ki?

11
Kapıcı Kadının Küçük Odası

Mevsim yazdı ve hava çok sıcaktı. Madam'ın en küçük kızı Georgette ateşlendi. Désirée bir anda tamamen iyileşmiş ve Fifine'le birlikte enfeksiyondan korunmaları için taşradaki *bonne-maman*'a[1] gönderilmişti. Bu sefer gerçekten tıbbi yardıma ihtiyaç vardı; Madam, Dr. Pillule'nin geri döndüğünü ve bir haftadır evde olduğunu göz ardı etmeyi tercih ederek İngiliz rakibinin viziteye devam etmesinin bir yolunu bulmuştu. Bir-iki yatılı öğrenci baş ağrılarından şikâyetçiydi ve başka yönlerden de Georgette'in hastalığına benzerlik gösteriyorlardı. "Şimdi, nihayet," diye düşündüm, "Dr. Pillule çağırılacak; ihtiyatlı müdire öğrencileriyle o kadar genç birinin ilgilenmesine izin vermeye asla cesaret etmez."

Müdire çok tedbirliydi ama aynı zamanda korkusuzca risk alabiliyordu. Dr. John'u binanın okul bölümüne alıp gururlu ve güzel Blanche de Melcy ve onun kendini beğenmiş cilveli arkadaşı Angélique'le ilgilenmesine izin verdi. Dr. John'un böyle bir güven göstergesinden memnun kaldığını düşündüm; eğer davranışlardaki dikkat böyle bir adımı makul gösterebilirse, Dr. John bunu fazlasıyla başarmıştı. Ancak burada, bu manastırlar ve günah çıkartma odalarıyla dolu ülkede, bir *pensionnat de demoiselles*'deki varlığı cezasız kalmazdı. Okul dedikodularla çalkalandı, mutfaktakiler fısıldaştı, kasabada dedikodular duyuldu, ebeveynler protesto mektupları yazıp ziyarete geldiler. Zayıf bir insan olsaydı Madam tamamen yok olurdu; bir düzine rakip eğitim kurumu bu hatalı adımdan –eğer hatalı bir adımsa– faydalanarak onu mahvetmeye hazırdı. Ama Madam zayıf

1 Büyükanne.

değildi, ne kadar küçük bir Cizvit de olsa, bu olaydaki katılığını, ruh halini, yetenekli idaresini ve hünerli davranışlarını kalbimden alkışlayıp "Bravo!" dedim.

Endişeli ebeveynleri, son derece güler yüzlü ve rahat bir nezaketle karşıladı, bunu bir *rondeur et franchise de bonne femme*[1] sahibi olmaya mı yoksa öyleymiş gibi yapmaya mı borçlu olduğunu bilemiyorum, ancak ciddi bir ağırbaşlılığın ve mantığın başarısız olacağı birçok durumda kısa yoldan ve tam bir başarıyla hedefine ulaştı.

Küçük tombul beyaz ellerini ovuşturarak "*Ce pauvre Docteur Jean*!"[2] diyordu, "*Ce cher jeune homme! Le meilleur créature du monde*!"[3] ve onu nasıl kendi çocukları için işe aldığını, çocukların onu ne kadar çok sevdiğini, başka bir doktorun düşüncesiyle bile çığlıklar attıklarını, kendi çocukları için ona güvendiğinden diğerleri için de ona güvenmeyi ne kadar doğal bulduğunu, *au reste*[4] geçici bir süre için en elverişli çare olduğunu, Blanche ve Angélique'in migrenleri olduğunu, Bay John'un bir reçete verdiğini izah etti. "*Voila tout!*"[5]

Ebeveynlerin ağızları kapatılmıştı. Blance ve Angélique bir ağızdan doktorları hakkında övgüler düzüp geri kalan sorunları da hallettiler. Diğer öğrenciler de onları taklit etti ve hep bir ağızdan, hastalandıklarında başka bir doktoru değil sadece Dr. John'u isteyeceklerini bildirdiler; ebeveynler de Madam'la birlikte güldü. Labassecour'luların çocuk sevgisi çok gelişmiş olmalıydı; en azından çocuklarına gösterdikleri hoşgörü çok ileriydi, evlerin çoğunda çocukların istekleri kanun gibiydi. Madam bu olayda anaç bir düşkünlükle davrandığı için övgüye şayandı, bu işten başarıyla sıyrıldı, insanlar müdire olarak onu eskisinden de çok beğeniyorlardı.

Bugüne kadar hâlâ Dr. John için neden kendi çıkarlarını böyle bir riske attığını anlamadım. Elbette insanların neler söylediklerini gayet iyi biliyordum; bütün ev –öğrenciler, öğretmenler, hizmetkârlar dahil

1 Yaşlı bir kadının dobralığı ve açıksözlülüğü.
2 Zavallı Doktor Jean.
3 Bu sevgili genç adam dünyanın en iyi yaratığı.
4 Ayrıca.
5 Hepsi bu.

olmak üzere– Madam'ın onunla evleneceğinden emindi. Demek aralarında anlaşmışlardı, onların gözünde aradaki yaş farkı engel teşkil etmiyordu; durum bu olmalıydı.

Kabul etmek gerekir ki genel görüntü bu fikri tamamen yalanlamıyordu; Madam onun hizmetlerinden yararlanmak için o kadar kararlıydı ve eskiden himaye ettiği Pillule'ye karşı o kadar ilgisizdi ki. Hastalar için geldiğinde doktoru kendisi karşılıyordu, ona karşı her zaman neşeli, mutlu ve sevecendi. Bunun da ötesinde hemen hemen aynı günlerde giyimine belirgin bir şekilde özen göstermeye başlamıştı. Sabahları giydiği ev elbisesi ve gece bonesiyle şalı yok olmuştu. Dr. John erken saatlerde geldiğinde onu kestane rengi örgüleri düzgün bir şekilde toplanmış, üzerine oturan ipekli elbisesi, terlikler yerine şık dantelli botlarıyla görüyordu: kısacası bir manken gibi bütün süsü yerinde ve bir çiçek kadar tazeydi. Ancak, bütün bunları yaparken niyetinin çok yakışıklı bir adama kendisinin de pek sıradan bir kadın olmadığını göstermekten öteye gittiğini pek düşünmedim, aslında hiç de sıradan bir kadın değildi. Zarif bir bedeni ve güzel hatları olmamasına rağmen görenin beğenisini kazanıyordu. Genç değildi, gençliğin canlılığından yoksundu ama neşeliydi. İnsan onu görmekten bıkmazdı; hiçbir zaman monoton, yavan, renksiz veya donuk değildi. Rengi bozulmamış saçları, ölçülü mavi bakışlarıyla gözleri, yanaklarındaki sağlıklı bir meyveye benzer parlaklık; bütün bunlar dengeli, tutarlı bir görünüm sağlıyordu ona.

Gerçekten Dr. John'u iyi döşenmiş evine koca olarak almakla, ölçülü bir hayat sürdürecek miktarda olduğu söylenen birikimlerini onun için harcamak ve hayatının sonuna kadar onu rahat ettirmekle ilgili uçarı hayalleri var mıydı acaba? Dr. John böyle hayalleri olduğundan şüpheleniyor muydu? Madam'ın yanından dudaklarında yaramaz bir tebessümle, gözlerinde erkeksi, kibirli, gururlu ve keyifli bir bakışla çıkarken görmüştüm. Bütün yakışıklılığına ve iyi huyuna rağmen mükemmel değildi; Madam'ın amaçlarını sonuca ulaştırmaya niyeti olmaksızın bunları kurnazlıkla teşvik ediyorsa

mükemmel sayılmamalıydı. Ama acaba sonuca ulaşmalarını istemiyor muydu? İnsanlar doktorun parasının olmadığını söylüyorlardı, tamamen işine bağımlıydı. Madam –ondan on dört yaş büyük olmasına rağmen– hiç yaşlanmayacak, solmayacak, ruhen yıkılmayacak tipteki kadınlardandı. Aralarının iyi olduğu kesindi. Belki âşık değildi ama bu dünyada kaç kişi gerçekten sever veya en azından aşk için evlenir ki. Hepimiz bu işin sonunu bekliyorduk.

Doktor John'un ne beklediğini bilmiyorum, neyi gözettiğini de; ama davranışlarındaki tuhaflık, beklentili, dikkatli, hevesli görüntüsü hiçbir zaman yok olmadı, hatta daha da yoğunlaştı. Hiçbir zaman tam olarak anlayamamıştım onu, şimdi de sanırım daha da anlaşılmaz olmuştu.

Bir sabah küçük Georgette ateşlendi ve bir süre sonra ateşi daha da yükseldi; ağlıyordu, teskin edilmesi mümkün değildi. Doktorun yazdığı ilaçlardan biri çocuğa dokundu diye düşündüm ve ilaca devam edip etmemek konusunda tereddüte düştüm, kendisine danışmak için doktorun gelişini sabırsızlıkla bekliyordum. Kapının zili çaldı, doktoru içeri aldılar; bundan emindim çünkü kapıcı kadına hitap eden sesini duymuştum. Merdivenleri üçer üçer çıkıp doğruca sürpriz yaparak bizi hazırlıksız yakaladığı çocuk odasına gelmeyi alışkanlık edinmişti. Aradan beş dakika geçti –on dakika– ve ben onu ne görüyordum ne de sesini duyuyordum. Ne yapıyor olabilirdi ki? Muhtemelen alt kattaki koridorda bekliyordu. Küçük Georgette hâlâ ince sesiyle inleyerek ağlıyor, beni çağırdığı isimle "Minnie, Minnie ben çok kötü," diyerek içimi dağlıyordu. Neden gelmediğini öğrenmek için aşağıya indim. Koridor boştu. Nereye kaybolmuştu? Madam'la birlikte *salle-à-manger*'de miydi? Bu imkânsızdı; Madam'dan kısa bir süre evvel ayrılmıştım, odasında giyiniyordu. Etrafı dinledim. Üç öğrenci bitişik odalarda çalışıyordu, yemek odası, büyük ve daha küçük oturma odaları, ki sonuncusuyla koridor arasında, kapıcı kadının salonlarla bağlantısı olan ve ilk başta yatak odası olarak tasarlanmış, küçük odasından başka bir şey yoktu. Daha uzakta, küçük kilisede bir düzine veya daha fazla öğrenci mü-

zik dersi yapıyordu, tam o sırada *barcarole*'a[1] başladılar (sanırım adı buydu), ki hâlâ *fraîche*,[2] *brise*[3] ve *Venise*[4] kelimelerini hatırlıyorum. Bu şartlar altında ne duyabilirdim ki? Aslında eğer amaç duymak olsaydı çok daha fazlasını duyabilirdim.

Evet, yukarıda bahsettiğim, kapısının yanında durduğum küçük odadan gelen hoppa ve tiz bir kahkaha duydum, kapı yarı aralıktı, yumuşak, boğuk ve yalvaran bir erkek sesi bir şeyler söyledi, sadece "Tanrı aşkına!" dediğini anlayabildim. Birkaç saniyelik bir sessizlikten sonra Dr. John dışarı çıktı, gözleri parlıyordu ama neşeyle veya zaferle değil; açık tenli İngiliz yanakları kızarmıştı, yüzünde şaşkın, eziyet görmüş, endişeli ama gene de yumuşak bir ifade vardı.

Açık kapı bana perde görevi gördü; ama inanıyorum ki tam yolunun üstünde de olsaydım beni görmeden geçerdi. Biraz hayal kırıklığı biraz da güçlü bir can sıkıntısı ruhunu ele geçirmişti veya o zaman algıladıklarımı şimdi yazarsam biraz keder biraz da haksızlık diyebilirim. Gururunun kırıldığını sanmıyordum, bana göre duyguları yaralanmıştı hem de zalimce. Ama bu işkenceyi yapan kimdi? O evde yaşayanların hangisi onu hâkimiyeti altına almıştı? Madam'ın odasında olduğuna inanıyordum; çıktığı oda sadece kapıcı kadının kullanımına ayrılmıştı ve Rosine Matou da ilkesiz ama güzel küçük bir Fransız işçi kızıydı; havalı, havai, gösterişli kıyafetleri olan, kendini beğenmiş ve çıkarcı; doktorun yaşadığı sıkıntıya onun yol açmış olması mümkün müydü?

Bunları düşünürken, Rosine'in hareketli bir Fransız şarkısı söylemeye başlayan berrak ama biraz sert ve titrek sesi hâlâ aralık duran kapıdan dışarı taştı; duyularımdan şüpheye düşerek içeri baktım. Orada masanın başında, üzerinde gül rengi, ince pamuklu elbisesiyle oturuyor ve minik sarı bir boneyi düzeltiyordu, odada ondan başka bir canlı yoktu, cam bir kavanozun içindeki Japon balığını, saksılardaki çiçekleri ve parlak temmuz güneşini saymazsak.

---

1 Venedik gondolcülerinin şarkısı. (ç.n.)
2 Serin.
3 Esinti.
4 Venedik.

Burada bir sorun vardı ama yukarı çıkıp ilaç sormak zorundaydım.

Dr. John, Georgette'in yatağının yanındaki iskemlede oturuyordu; Madam ise onun önünde ayaktaydı; küçük hasta muayene edilmiş ve rahatlatılmıştı, şimdi yatağında sakince yatıyordu. Ben içeri girerken Madam Beck doktorun kendi sağlığıyla ilgili tartışıyordu, görünüşündeki gerçek veya hayal mahsulü olan değişiklikle ilgili bir şeyler söylüyor, onu çok çalışmakla suçluyor ve dinlenmesini, hava değişimini tavsiye ediyordu. Doktor sakince ama ilgisizce gülerek dinleyip ona *trop bonne*[1] olduğunu ve kendisini gayet iyi hissettiğini söyledi. Madam bana işaret etti; Dr. John onun hareketini benim kadar önemsiz bir çalışana danışılmasından duyduğu şaşkınlıkla izledi.

"Siz ne düşünüyorsunuz Bayan Lucie?" diye sordu Madam, "Daha solgun ve zayıf görünmüyor mu?"

Dr. John'un yanında tek hecelik kelimelerden fazlasını söylediğim çok nadirdi, benim her zaman etkisiz ve pasif olduğumu düşünecek biriydi o. Ancak bu sefer bir cümleyle yanıtlamayı göze aldım ve bilerek oldukça anlamlı bir cümle kurdum.

"Şu anda hasta gibi duruyor; ama belki de bu geçici bir nedenden dolayıdır, belki de Dr. John'un canını sıkmışlar veya çok yormuşlardır." Anlayabilmek için yüzüne bakmadığımdan Dr. John'un bu konuşmayı nasıl karşıladığını söyleyemem. Bu sırada Georgette bozuk İngilizcesiyle bana bir bardak *eau sucrée* içip içemeyeceğini soruyordu. Ona İngilizce yanıt verdim. Sanırım ilk kez onun dilini konuştuğumu fark etti, şimdiye kadar bana *mademoiselle* diye hitap ederek beni bir yabancı saymıştı ve çocukların tedavileri için gereken talimatları Fransızca olarak vermişti. Yorum yapmak üzereydi ki, düşünüp dilini tuttu.

Madam ona tavsiyelerde bulunmaya devam etti; o da başını salladı, gülerek ayağa kalktı, ona nezaketle, ama istenmeyen aşırı ilgiden bıkan ve şımaran vurdumduymaz bir havayla iyi günler diledi.

O gittikten sonra Madam onun kalktığı koltuğa oturdu, çenesini

1 Çok iyi.

eline dayadı, yüzündeki bütün canlılık ve sevimlilik kayboldu; yerine taş gibi sert, neredeyse incinmiş ve asık suratlı bir ifade geldi. Tek bir kez ama derinden içini çekti. Sabah derslerine çağıran zil çaldı. Madam yerinden kalktı, üzeri aynalı tuvalet masasının yanından geçerken aksine baktı. Tek bir beyaz saç teli fındık rengindeki buklelerinin üstünde bir çizgi gibi duruyordu, ürpererek onu kopardı. Yaz günlerinin parlak ışığında yüzünün, rengini hâlâ korusa da gençliğin dokusunu kaybettiği açıkça görülüyordu; sonra gençliğin çizgileri neredeydi? Ah, Madam! O kadar bilge olduğunuz halde siz bile zafiyeti tattınız. Daha önce Madam'a hiçbir zaman acıma duymamıştım ama üzüntüyle aynaya arkasını döndüğünde kalbim ona karşı yumuşadı. Başına bir felaket gelmiş sayılırdı: o şirret hayal kırıklığı ona dehşetli bir selam verirken Madam'ın ruhu bu samimiyeti reddediyordu.

Peki ya Rosine! Bu konudaki şaşkınlığım tariflere sığmaz. O gün küçük odanın önünden geçmek için beş fırsatım oldu, cazibesini inceleyebilmek ve etkilerinin sırrını anlayabilmek için. Genç ve güzeldi, iyi dikilmiş bir elbise giyiyordu. Bunların hepsi iyiydi ve sanırım sakince düşünüldüğünde, Dr. John gibi genç bir adamın ıstırap çekmesi ve dikkatinin dağılması için fazlasıyla yeterliydi. Gene de adı geçen doktorun benim kardeşim olması veya hiç değilse ona nazikçe nasihat verebilecek bir kız kardeşi veya annesi olması konusunda hafif bir istek duydum. Hafif bir istek diyorum; zamanı geldiğinde hassas bir ahmaklık olduğunu fark edip tam bir istek olmadan onu kırdım ve fırlatıp attım. "Birisi," diye itiraz ettim "genç doktoru konusunda Madam'a nasihat vermeli: peki bu ne işe yarar?"

Sanırım Madam kendi kendine nasihat verdi. Zayıf davranmadı ya da kendini hiçbir şekilde gülünç duruma düşürmedi. Ne üstesinden gelmesi gereken güçlü duyguları ne de ona acı verecek hassas duyguları olduğu doğruydu. Aynı şekilde önemli bir meşgalesi, bütün zamanını dolduran, düşüncelerini başka yöne çeken ve ilgisini bölen gerçek bir işi vardı. Ne bütün kadınlara ne de bütün erkeklere nasip olan gerçek bir aklıselim sahibi olduğu özellikle doğruydu ve bütün bu avantajların birleşmesinin verdiği güçle akıllıca davrandı;

ağırbaşlı davrandı. Bir kez daha bravo Madam Beck! Apollyon[1] gibi bir duyguyla eşleştiniz, iyi bir mücadele verdiniz ve galip geldiniz!

12
Mücevher Kutusu

Rue Fossette'teki evin arkasında bir bahçe vardı; şehrin ortasında olduğu göz önüne alındığında büyük bir bahçeydi ve bugün hatırladığım kadarıyla keyif vericiydi. Ama zaman tıpkı mesafe gibi, bazı manzaraları yumuşatır, dört bir taraf taşsa, boş duvarlar ve sıcak kaldırımlarla doluysa, bir çalı ne kadar kıymetlidir, etrafı çevrilmiş ve ekilmiş bir parça toprak ne kadar güzeldir!

Madam Beck'in evinin eski zamanlarda manastır olduğuna dair bir söylenti vardı. Uzun yıllar önce –ne kadar zaman önce olduğunu bilemiyorum ama sanırım birkaç yüzyıl– şehir bu bölgeye yayılmadan evvel, burası sadece işlenmiş toprak ve ağaçlı bir yolken, dini bir mekâna uygun düşecek şekilde kuytuda, bol yeşillikli bir inzivayken, korku uyandıran ve dehşet saçan bir olay yaşandığı söylentisi buraya bir hayalet hikâyesi miras bırakmıştı. Siyahlı-beyazlı bir rahibenin yılın bazı gecelerinde çevrede göründüğüne dair müphem bir hikâyeydi. Hayalet birkaç yıl önce silinip gitmiş olmalıydı, çünkü şimdi her yer evlerle doluydu ama yaşlı ve devasa meyve ağaçları gibi bazı manastır kalıntıları, o mekânı kutsallaştırıyordu. Bir tanesinin altında, baharda hâlâ mis gibi kokan çiçekler, sonbaharda ise birkaç dalından bal gibi tatlı meyveler sarkan, gerisi kurumuş çok yaşlı bir armut ağacının dibinde, yarısı toprağın üstünde kalan köklerini örten yosunlu toprağı kazıdığınızda ortaya çıkan düz, sert, siyah levhayı görebilirdiniz. Doğrulanmamış ve güvenilir olmayan ama gene de yayılan efsaneye göre bu bir mezar kapısıydı ve üzerinde otlar

1 Vahiy Kitabı'nda, zulmeden çekirgelerin kralı, dipsiz kuyunun meleği olarak adlandırılan bir zebani. John Bunyan'ın The Pilgrim's Progress'inde Christian'la çarpışır. (yay. n.)

bitmiş, çiçekler açmış toprağın derinlerinde karanlık ortaçağın papaz meclisi tarafından yeminini ihlal eden bir günah işlediği için diri diri gömülen bir kızın kemiklerinin bulunduğu söylenirdi. Zavallının kemikleri toza dönüştükten sonra gölgesi kuşaklar boyunca insanları korkuyla titretmişti. Ürkek gözlerin, ay ışığının ve gölgelerin oyunuyla siyah cüppe ve beyaz rahibe başlığı sandığı şeyler, gece rüzgârıyla bahçedeki ağaçların arasında dalgalanırdı.

Bu romantik saçmalıktan bağımsız olarak o eski bahçenin kendine has bir çekiciliği vardı. Yaz sabahlarında yalnız başıma orasının keyfini çıkarmak için erken kalkardım; yaz gecelerinde ise yalnız kalmak, yükselen ayla buluşmak, akşam melteminin öpücüğünü hissetmek veya düşen çiğ damlacıklarının tazeliğini hissedip keyiflenmek için bahçeye giderdim. Çimenler yemyeşil, taş döşeli yürüme yolları beyazdı; güneşte parlayan latin çiçekleri, cinsaçı sarmaşığının sardığı kurumuş dev orkidelerin etrafında kümelenmişti. Üzerindeki akasyanın gölge yaptığı büyük bir pergola vardı; yüksek ve gri bir duvar boyunca ilerleyen, bir güzellik düğümü gibi filizlerini birbirine kenetlemiş, salkımlarını sevecen bir bereketle yasemin ve sarmaşığın birleştiği noktaya sallandırmış ve onları evlendirmiş asmaların arasına gizlenmiş daha küçük duran bir çardak vardı az ileride.

Kuşkusuz güneş tepeye çıktığında, gün ortasındaki saatlerde, Madam Beck'in okulundaki kalabalık başıboş bir halde dışarı boşaldığında, gündüzlüler ve yatılılar yakındaki erkek okulunun sakinleriyle rekabete girişerek etrafa yayıldığında, ciğerlerini, kol ve bacaklarını serbestçe çalıştırdıkları egzersiz saatlerinde bahçe yıpranıp ayaklar altında çiğnenen bir yer oluyordu. Ama güneş batarken ya da doğarken, gündüzlülerin evlerine gittiği ve yatılıların sessizce ders çalıştıkları zamanlarda huzurlu patikalarında yürümek, St. Jean Baptiste'in tatlı, yumuşak, asil çanlarını duymak çok keyif vericiydi.

Gene böyle bir akşam yürüyordum; daha da derinleşen sükûnet, keyifli bir serinlik, güneş ışığının hiçbir şekilde ortaya çıkarmayı başaramayacağı rayihalarını yağan çiyin ikna etmesiyle salıveren çiçeklerin kokusunu içime çekerek, her zamankinden daha uzun bir za-

man, alacakaranlık çökene kadar kaldım. Evdeki Katoliklerin o sırada akşam duası için toplandığı küçük kilisenin camında bir ışık gördüm, Protestan olduğum için ara sıra bu törene gitmeme hakkımı saklı tutuyordum.

"Bir saniye daha," diye fısıldadı yalnızlık ve yaz mehtabı, "bizimle kal; şimdi her şey sessiz; bir çeyrek saat daha yokluğun fark edilmeyecek; günün sıcaklığı ve koşuşturması seni yordu; bu değerli dakikaların tadını çıkar."

Bu bahçeye inşa edilmiş evlerin penceresiz arka cepheleri, komşu okulun yatakhane binasının uzun duvarıyla çevriliydi. Yatakhane binasının bu cephesi, düz, taş bir duvardı, sadece en tepesinde kadın hizmetkârların yatak odalarına açılan yuvarlak tavan arası pencereleri görülüyordu; bir de alt katlardan birinde erkek öğretmenlerden birinin yatak veya çalışma odasına açıldığı söylenen bir pencere vardı. Bu kadar korunaklı olduğu halde bahçenin o tarafında çok yüksek bir duvar boyunca giden bu patikaya öğrencilerin girmesi yasaktı. Gerçekten de bu yola *l'allée défendue*[1] deniliyordu; oraya adım atan bir öğrenci Madam Beck'in yumuşak kurallarının izin verdiği ölçüde ağır bir cezaya maruz kalırdı. Öğretmenler oraya rahatça gidebilirlerdi ama yol dardı, bakımsız çalılar da çok büyüyüp iki taraftan birbirlerine yaklaşarak tepede güneş ışınlarının girmesine pek az izin veren bir çatı gibi birbirine dolaşmış olduklarından gündüzleri nadiren kullanılan bu yoldan güneş battıktan sonra tamamen uzak durulurdu.

Başından beri bu uzak durma kuralına bir istisna yapmayı istiyordum; yolun gözlerden uzak olması ve kasveti beni cezbediyordu.

Uzun bir süre garipsenmek korkusuyla uzak durdum ama yavaş yavaş insanlar bana ve âdetlerime, tabiatımda var olan tuhaflıklara alıştıkça, –bunlar ilgi çekecek kadar çarpıcı ve itici gelecek kadar belirgin değildi ama benimle birlikte doğmuşlardı, benim içimdeydiler ve kişiliğimin bir parçasıydılar– bu dar geçide sık sık gitmeye başladım. Birbirine bitişik çalıların arasında büyüyen bazı solmuş çiçeklere

1 Yasak geçit.

bakım yaptım, geçmiş sonbaharlardan yolun sonundaki tahta bankın üstünde kalan pislikleri temizledim. Aşçı Goton'dan bir kova su ve fırça alarak burayı yıkadım. Madam beni çalışırken gördü ve takdirle gülümsedi; samimi olup olmadığını bilemem ama öyle gözüküyordu.

"*Voyez-vous*," diye bağırdı, "*comme elle est propre, cette demoiselle Lucie? Vous aimez donc cette allée, Meess?*"[1] "Evet," dedim, "burası sessiz ve gölgelik."

"*C'est juste*,"[2] diye bağırdı iyi niyetle, kendimi istediğim kadar buraya kapatmamı tavsiye etti ve gözetim görevim olmadığından öğrencilerle yürümeme gerek olmadığını; sadece kendi çocuklarının benimle İngilizce konuşmak için buraya gelmelerine izin verebileceğimi söyledi.

Söz konusu gecede mantar ve yosunlardan temizlenmiş bu saklı bankta oturmuş, şehrin uzak sesleri olduğunu düşündüğüm sesleri dinliyordum. Gerçekte uzak değillerdi, bu okul şehrin ortasındaydı, parktan sadece beş dakikalık, saraya benzer görkemli binalardan ise on dakikalık bir yürüme mesafesindeydi. Oldukça yakınımızda parlak ışıklarla aydınlatılmış geniş yollar vardı ve bu saatlerde hayat doluydu, arabaların tekerlekleri balolara veya operaya doğru dönüyordu. Aynı saatlerde yanı başımızdaki neşeli şehirde zevkli eğlencelere çağıran ziller çalarken, bizim manastırımızda her lambanın söndürüldüğü, her yatağın arkasındaki perdenin kapatıldığı sokağa çıkma yasağının çanları çalıyordu. Ben bu karşıtlığı düşünmüyordum aslında; eğlenmek için dürtü hissetmezdim pek, hayatımda hiç baloya veya operaya gitmemiştim, sık sık anlatıldığını duyduğum ve hatta görmeyi istediğim halde bu arzu, eğer ulaşabilse bundan zevk alacağını ümit eden, o yöne doğru yolunu bulabilse uzak ve parlak bir gök kubbede parlayacağını düşünen birinin arzusu değildi; elde etmek için güçlü bir istek, tadına bakmak için bir açlık değil, sadece yeni bir şey görmek için duyulan vasat bir arzuydu.

Gökte ay vardı, dolunay değil ince bir hilaldi. Onu tepemdeki ağaç

1 Bakın ne kadar temiz, değil mi Matmazel Lucie? Demek ki bu geçidi seviyorsunuz Bayan, öyle mi?

2 Doğru.

dallarının arasından görüyordum. O ve yanındaki yıldızlar her şeyin yabancı olduğu yerde yabancı değillerdi; çocukluğum onları tanıyordu. Karanlık oyuğuyla o altın işareti, çok eskide kalan günlerde eski İngiltere'deki eski bir tarlanın tepesindeki eski bir diken öbeğinin yanındayken gökyüzünde görmüştüm, aynen şimdi Kıta Avrupası'nın bu şehrinde görkemli çan kulesine yaslandığı gibiydi.

Ah, çocukluğum! Duygularım vardı; hareketsiz yaşasam da, az konuşsam da soğuk dursam da geçmiş günleri düşündüğümde hissediyordum. Şimdiki zaman için heyecana kapılmamak, gelecek içinse –benimki gibi bir gelecek için– ölmek daha iyiydi. Vücudum kaskatı kesilip kalınca hemen tabiatımın canlılığına yapıştım.

Çok iyi hatırlıyorum, o sıralar beni heyecanlandırabilecek her şeyden, mesela bazı hava olaylarından neredeyse ödüm kopardı çünkü bunlar benim içimde sakladığım bir varlığı uyandırır ve bir türlü tatmin edemediğim güçlü bir özleme çığlık attırırdı. Bir gece gök gürültülü bir fırtına çıktı, bir kasırga bizi yataklarımızda sarstı; Katolikler panikle kalkıp azizlerine dua ettiler. Bana gelince, fırtına zorbalıkla bana hükmetti; kaba bir şekilde uyandırılmıştım ve yaşamak zorundaydım. Yataktan kalkıp giyindim, sürünerek yatağımın yanındaki pencerenin dışına çıkıp pervaza oturdum, ayaklarım bitişik binanın bizimkinden daha alçak çatısının üstündeydi. Hava nemliydi, vahşiydi ve zifir gibi karanlıktı. Yatakhanedekiler dehşet içinde, bir gece lambasının etrafında toplanmış yüksek sesle dua ediyorlardı. İçeri giremezdim; hiçbir dilin söyleyemediği bir ağıtın çanlarını çalan bu vahşi, karanlık ve gök gürültülü anda kalmanın zevkine karşı konulamazdı, beyaz ve kör edici yıldırımlarla delinen ve ikiye yarılan bulutların görünüşü muhteşemdi.

O zaman ve sonraki yirmi dört saat boyunca kalbim sızlayarak bir şeyin beni mevcut varoluşumdan çekip alarak yukarı, ileri götürmesini arzu ettim. Bu ve benzer bütün arzulara bir son vermek gerekiyordu; ben de bunu yaptım, Yael'in Sisera'ya[1] yaptığı gibi şakaklarına

1 Eski Ahit'in Hâkimler Kitabı'nda, İsrail'i ele geçiren Kenan ordusunun generali Sisera'yı, çadırına davet edip uykusunda, şakağına kazık çakarak öldüren Yael, Kenli'lerden Hever'in karısı. (yay.n.)

kazık çakarak. Sisera'nın aksine ölmediler; geçici olarak sersemlediler ve ara sıra kazığa isyan ettiler, o zaman şakaklardan kan akıyordu ve beyin, çekirdeğine kadar korku içinde titriyordu.

Bu gece ne o kadar isyankârdım ne de o kadar mutsuz. Benim Sisera'm sessizce çadırda yatmış uyuyordu; uykuda yaraları sızladığında, meleğe benzer bir şey –İdeal– yanında diz çöküyor, rahatlayan şakaklarına merhem sürüyor, kapalı gözlerinin önüne sihirli bir ayna tutuyor, o aynadaki tatlı, muhteşem görüntüler rüyasında tekrarlanıyor; kıpırdamadan uyuyanın, çadırın eşiğinin dışarıdaki doğanın üzerine ay ışığının aydınlattığı kanatlarının ve elbisesinin yansımalarını döküyordu. Acımasız kadın Yael, esirine acıyarak ama daha çok sadakatle Hever'in eve dönüşünü bekleyerek ayrı bir yerde oturuyordu. Bunlarla demek istediğim, gecenin serin huzurunun ve çiyli tatlılığının içimi umutla doldurduğu; belirli bir konuyla ilgili beslenen bir umuttan çok, genel bir cesaret ve iç rahatlığıyla.

Böylesine tatlı, huzurlu ve ender bir ruh hali iyiliğin müjdecisi olmamalı mıydı? Yazık ki sonu iyi gelmedi! Az sonra kaba Gerçek hoyratça içeri doldu, genelde olduğu gibi tamamen şeytani, alçakça ve mide bulandırıcı olarak.

Patikaya, ağaçlara ve yüksek duvara hâkim o taş yığınının derin sessizliğinin içinde bir ses duydum; bir pencere gıcırdadı. Hangi kattaki hangi pencere olduğunu veya kim tarafından açıldığını görmek için başımı kaldırıncaya kadar üstümdeki ağaçlardan biri, sanki bir şey atılmış gibi sallandı ve ayaklarımın dibine bir şey düştü.

St. Jean Baptiste'in saati dokuzu vuruyordu, gün soluyordu ama henüz karanlık bastırmamıştı; hilal görmeye biraz yardımcı oluyordu, yaz alacakaranlığını asıl sürdüren gökyüzünde güneşin son parıltısıyla kaplanmış o altın nokta ve üstündeki geniş alanın kristal berraklığıydı. Karanlıktaki yürüyüşümden sonra ulaştığım açıklıkta, küçücük harflerle yazılmış bir yazıyı bile okumama izin verecek kadar ışık mevcuttu. Oraya vardığımda, düşen şeyin küçük, beyazlı-renkli fildişi bir kutu olduğunu kolayca görebildim, gevşek kapağı elimde açılıverdi, içinde menekşeler vardı; sıkıca katlanmış, üstünde "*pour la*

robe grise"[1] yazan pembe bir kâğıt parçasını gizleyen menekşeler. Ben de Fransız grisi bir elbise giyiyordum.

Güzel. Bu bir *billet-doux*[2] muydu? Daha evvel duyduğum ama bugüne kadar görmek veya elime almak şerefini tatmadığım bir şey. Şu anda parmaklarımın arasında tuttuğum böyle bir şey miydi?

Pek değil; bir an bile bunu hayal etmedim. Benim düşüncelerimde bir talip veya hayran şekillenmemişti. Bütün öğretmenlerin bir sevgili hayalleri vardı; bir tanesi (tabiat olarak her şeye inanma eğilimindeydi) gelecekte bir kocası olacağına inanıyordu. On dört yaşın üstündeki bütün öğrenciler müstakbel kocalarını tanıyorlardı; iki üç tanesini aileleri çoktan nişanlamıştı, hatta çocukluklarında, ama benim ne somut işaretlere dayanan varsayımlarım ve ne de hayal gücüm, hiçbir zaman böyle beklentilerin yol açtığı duygu ve ümit âlemine girmeme izin vermemişti. Diğer öğretmenler şehre gittiklerinde, geniş caddelerde yürüdüklerinde ya da sadece ayinlere katıldıklarında (sonradan anlattıklarına göre) "karşı cins"ten biriyle karşılaşacaklarından, onun kendinden geçmiş ve samimi bakışının kendilerinin etkileme ve cezbetme gücünü tartışmasız kılacağından son derece emindiler. Bu konuda benim tecrübelerimin onlarınkiyle bağdaştığını söyleyemem. Kiliseye gittim, yürüyüş yaptım ve kimsenin beni fark etmediğinden son derece eminim. Rue Fossette'te genç doktorumuzun mavi gözlerinde en az bir kez gördükleri hayranlık ışığına tanıklık edemeyen, etmeyen tek bir kız ya da kadın yoktu. Ne kadar alçaltıcı görünse de, kendimi hariç tutmak zorundayım; konu ben olduğumda o mavi gözler masum ve rengini aldıkları gökyüzü kadar sakindiler. Diğerlerinin konuştuklarını duyduğumda neşelerine, güvenlerine ve kendilerini tatmin edişlerine hayret ediyordum ama gözlerimi kaldırıp ayaklarının altına serilmiş olduğundan emin oldukları o yola bakmaya zahmet etmedim. O zaman bu *billet-doux* değildi ve aksine olan inancım o kadar güçlüydü ki yavaşça açtım. Yazılanları çeviriyorum:

"Rüyalarımın meleği! Teşekkürler, verdiğin sözü tuttuğun için

1 Gri elbise için.
2 Aşk mektubu.

binlerce teşekkür; yerine getirileceğini ummaya biraz bile cüret edemiyordum. Sana inanıyorum, aslında latife yapıyorum; üstelik sen bu girişimin tehlikelerle dolu olduğunu düşünüyor gibiydin –o kadar uygunsuz bir saatti ve geçit öylesine tenhaydı ki, o ejderhanın, o İngiliz öğretmenin sürekli yanında bulunduğundan o kadar sık bahsettin ki –*une véritable bégueule Britannique a ce que vous dites – espece de monstre, brusque et rude comme un vieux caporal de grenadiers, et revêche comme une religieuse.*"[1] (Sevimliliğimin iltifat mahiyetindeki bu taslağını orijinal lisanının örtüsü altında bırakmak alçakgönüllülüğünü gösterdiğim için okuyucu beni affetsin.) "Farkındasındır," diye devam ediyordu bu değerli itiraf, "o küçük Gustave, hastalığı nedeniyle bir erkek öğretmenin odasına yerleştirildi, –penceresinden senin hapsolduğun yeri gören o özel oda. Dünyanın en iyi amcası olan benim onu orada görmeme izin veriliyor. Pencereye nasıl titreyerek yaklaştım ve Cennet'ine baktım– senin için bir çöl ama bana göre Cennet! Orada senin yokluğunu veya bahsettiğim ejderhayı görmekten nasıl korktum! Kıskanç ağaçların dallarının aralıklarından zarif hasır şapkanı ve gri elbisenin dalgalanmasını gördüğüm an kalbim nasıl mutlulukla çarptı, o elbiseyi binlercesinin arasında hemen tanırım. Ama neden, meleğim, neden yukarı bakmadın? Beni o tapılası gözlerinden mahrum bırakmak zalimlik! Tek bir bakış beni nasıl canlandırırdı! Bunları hummalı bir aceleyle yazıyorum, doktor, Gustave'ı muayene ederken ben tatlı bir çiçek buketiyle birlikteyim –ama gene de senin kadar tatlı değil Peri'm; benim büyüleyici Peri'm!– bunu küçük bir kutuya koyma fırsatını yakalayacağım; her zaman senin; kim olduğumu çok iyi biliyorsun!"

"Keşke bilseydim," diye yorumda bulundum, bu seçkin mektubun hitap ettiği kişinin kim olduğunu bilmeyi ise yazarını bilmekten daha da çok istiyordum. Belki de öğrencilerden birinin nişanlısındandı ve bu durumda bir zarar gelmemişti, gelmeyecekti de; sadece küçük bir uygunsuzluktu. Kızların bazılarının, aslında birçoğunun, yan-

1 Sizin dediğiniz gibi gerçek bir İngiliz namus timsali– bir canavar, yaşlı bir piyade onbaşısı gibi patavatsız ve kaba, bir rahibe gibi katı.

daki kolejde erkek kardeşleri veya kuzenleri vardı. Ama *la robe grise, le chapeau de paille*[1] buradaki asıl ipucuydu; ve çok muğlaktı. Hasır şapkayı benden başka herkes bahçede korunmak için giyiyordu. Gri elbise de daha belirgin bir ipucu vermiyordu. Madam Beck'in kendisi de her zamanki gibi şu anda gri bir elbise giyiyordu, bir başka öğretmen ve yatılı öğrencilerin üçü benimkinin tonunda ve aynı kumaştan gri elbise satın almıştı, o zamanlar moda olan günlük bir elbiseydi.

Bir yandan düşünüp dururken içeri girmem gerektiğini de biliyordum. Yatakhanelere doğru giden ışıklar dualaın bittiğini ve öğrencilerin yatmaya gittiğini ilan ediyordu. Yarım saat sonra bütün kapılar kilitlenecek ve bütün ışıklar söndürülecekti. Dışarının serinliğini sıcak eve taşıyabilmek için ön kapı hâlâ açıktı, kapıcı kadının odasında uzun koridorun her iki yanındaki terk edilmiş oturma odalarının kapısını gösteren bir lamba yanıyordu ve büyük sokak kapısı görüntüyü kapatıyordu.

Bir anda kapının zili kısaca çaldı –kısaca ama yüksek sesle değil– ihtiyatlı bir çıngırtı, ikaz eden madeni bir fısıltı gibi. Rosine odasından fırlayarak kapıyı açmak için koştu. İçeri aldığı kişi iki dakika onunla konuştu; bir duraksama, bir oyalanma vardı sanki. Rosine elinde lambayla bahçe kapısına geldi, merdivenlerde durdu, lambasını kaldırarak belli belirsiz etrafa baktı.

"*Quel conte!*"[2] diye bağırdı işveli bir kahkahayla "*Personne n'y a été.*"[3]

"Girmeme izin ver," diye yalvardı tanıdığım bir ses, "sadece beş dakikanı istiyorum." Uzun ve azametli (Rue Fossette'tekilerin hepsi böyle düşünüyordu), tanıdık bir figür evden çıktı ve çiçek tarhlarının arasında, gezi yolunda yürümeye başladı. O saatte bir adamın oraya izinsiz girmesi saygısızlıktı, ama ayrıcalıklı olduğunu biliyordu ve belki de gecenin dostluğuna güveniyordu. Bir o yana bir bu yana bakarak geçitlerde dolaştı –araştırmasını sürdürürken çalıların

1 Gri elbise, hasır şapka.
2 Ne masal.
3 Oraya kimse gitmedi.

arasında kayboldu, çiçekleri ezdi, ağaç dallarını kırdı– en sonunda "yasak yola" tecavüz etti. Ve orada sanırım bir hayalet gibi karşısına çıkmış bulundum.

"Dr. John! Bulundu."

"Kim buldu," diye sormadı çünkü dikkatli bakışları onu elimde tuttuğumu fark etmişti.

"Onu ele verme," dedi sanki gerçekten bir ejderhaymışım gibi bana bakarak.

"İhanete o kadar niyetli olsam bile bilmediğim bir şeyi ele veremem," diye cevap verdim, "notu okuyun, ne kadar az şey açıkladığını göreceksiniz."

"Belki de okumuşsunuzdur," diye düşündüm kendi kendime, ancak gene de onun yazdığına inanamıyordum; bu onun tarzı olamazdı: üstelik bana öyle isimler takmasının onun için bir dereceye kadar zor olduğunu düşünecek kadar aptaldım. Notu okurken, görüntüsü bunu doğruluyordu, kıpkırmızı olmuş, terliyordu.

Ağzından, "Bu kadarı da fazla, zalimce bu, aşağılayıcı," sözleri döküldü.

Yüzünün ne hale geldiğini görünce ben de zalimce olduğunu düşündüm. Onun suçlu olup olmadığı önemli değildi ama bana öyle geliyordu ki başka biri daha suçluydu.

"Bu konuda ne yapacaksınız?" diye sordu "Madam Beck'e ne bulduğunuzu söyleyip bir karışıklık, bir *esclandre*[1] mı çıkaracaksınız?"

Madam'a söylemem gerektiğini düşündüm ve bunu belirttim, ne bir karışıklık ne de *esclandre* olacaktı; Madam'ın, okuluyla ilişkili böyle bir durum karşısında gürültü çıkarmayacak kadar sağduyulu olduğunu ilave ettim.

Yere bakarak durdu ve düşündü. Görevimin açıkça bildirmemi gerektirdiği bir noktada, sır tutmamı istemeyecek kadar gururlu ve şerefliydi. Doğrusunu yapmak istiyordum ama onu üzmekten ve yaralamaktan da nefret ediyordum. Tam o sırada Rosine açık kapıdan

1 Rezalet.

dışarı baktı, o bizi göremiyordu ama ağaçların arasından ben onu açıkça görüyordum; elbisesi benimki gibi griydi. Bu durum, daha evvelki hareketlerle birleştirildiğinde, her ne kadar üzücü olsa da bu olayda endişelenmemi gerektiren hiçbir sorumluluk altında olmadığımı düşündürdü bana. Buna uygun olarak, "Eğer burada Madam Beck'in öğrencilerinden hiçbirinin ima edilmediğine beni ikna ederseniz bu işe hiç karışmayacağım. Kutuyu, çiçekleri ve notu alın, kendi hesabıma bütün olayı memnuniyetle unutabilirim," dedim.

Aniden ağaçların arkasını işaret ederek, "Oraya bak!" diye fısıldadı eli kutunun üstüne kapanırken.

Baktım. Sabahlığı, şalı ve terlikleriyle Madam Beck'in yavaşça merdivenden indiğini ve bir kedi gibi sessizce bahçeye girdiğini gördüm, iki dakika içinde Dr. John'u yakalayacaktı. Ancak o bir kedi gibiyse Dr. John da aynı şekilde bir leopara benziyordu, istediğinde hiçbir şey onun adımlarından daha sessiz olamazdı. Bir punduna getirip Madam tam köşeyi dönerken iki sessiz sıçramayla bahçeden çıktı. Madam tekrar göründüğünde o gitmişti bile. Kapıyı onunla avcısı arasında tutarak Rosine ona yardım etti. Ben de uzaklaşabilirdim ama orada Madam'la karşılaşmayı tercih ettim.

Alacakaranlıkta bahçede vakit geçirmek sık sık yerine getirdiğim, alışılmış bir âdetimdi ama gene de hiç bu kadar geç saate kadar kalmamıştım. Madam'ın beni aradığından ve beni bulmak için geldiğinden emindim, suçluyu gafil avlamaya gelmişti. Azarlanmayı bekliyordum. Ama hayır. Madam son derece iyiydi. Ne bir sitemde bulundu ne de en ufak bir şaşkınlık gösterdi. Hatta hiç kimsenin gölgede bırakamayacağına inandığım mükemmel idareciliğiyle sadece *la brise du soir*[1] için dışarı çıkmış olduğunu itiraf etti.

"*Quelle belle nuit*!"[2] diye bağırdı yıldızlara bakarak; ay artık Jean Baptise'in enli kulesinin arkasına inmişti. "*Qu'il fait bon! Que l'air est frais*!"[3]

1 Gece esintisi.
2 Ne güzel bir gece.
3 Ne kadar latif ve ılık bir hava değil mi?

Ve beni içeri göndermek yerine anayoldan aşağı onunla biraz yürümemi istedi. Sonunda her ikimiz de tekrar içeri girdiğimizde ön kapıdaki merdivenden çıkarken destek alırcasına içtenlikle omzuma yaslandı, ayrılırken yanağını dudaklarıma uzattı ve *"Bon soir, ma bonne amie; dormez bien!"*[1] diye nazik bir şekilde gece için veda etti.

Yatağımda düşünceler içinde, uyanık yatarken gülümsediğimi fark ettim. Davranışlarında sergilediği sahte yakınlık ve sevimlilik onu tanıyanlar için zihninin bir tarafında bir çeşit kuşkunun varlığının kanıtıydı. Mutlaka ağaçların arasından veya açık bir pencereden, bir açıklıktan veya tepeden bakarak o geceki olayları uzak veya yakın, yanıltıcı veya öğretici bir an için bile olsa görmüştü. Gözetleme sanatında onun kadar iyi olunca, bahçeye bir kutunun atılması ya da davetsiz bir misafirin onu bulmak için kendi bahçesinde yürümesi, sallanan dallar, hareket eden gölgeler, alışılmamış ayak sesleri veya sessiz mırıldanmaların (Dr. John bana gayet yavaş bir sesle birkaç söz söylediği halde onun tok sesinin manastırın bütün bahçesine yayıldığını düşünüyordum) kendi mülkünde olağandışı bir şeyler olduğunun farkına varmamasını hemen hemen imkânsız hale getiriyordu. Ne olduğunu görememiş veya o anda anlayamamış olabilirdi ama lezzetli ve küçük bir düğüm onun çözmesi için baştan çıkarıcı bir şekilde orada duruyordu, hem bütün bunların ortasında örümcek ağlarıyla tekrar tekrar çevrelenmiş aptal bir sinek gibi beceriksizce bu işe bulaşmış olan *Meess Lucie*'yi ele geçirmemiş miydi?

13
Zamansız Bir Aksırık

Bundan evvelki bölümde anlatılan küçük sahneden sonraki yirmi dört saat içinde Madam'a tekrar gülümsemek –hayır gülmek– için bir nedenim oldu.

1 İyi geceler arkadaşım, iyi uykular.

Villette'in iklimi, o kadar nemli olmasa da, herhangi bir İngiliz şehrinin iklimi gibi değişkendi. O yumuşak gün batımını kuvvetli rüzgârların estiği bir gece takip etti. Ertesi gün boyunca kuru bir fırtına vardı –karanlık, bulutlu ama yağmursuz– sokaklar ağaçlı geniş caddelerden savrulan kum ve toz tanecikleriyle loşlaşmıştı. Hava çok güzel olsaydı bile akşamın çalışma sürelerini ve boş saatlerini dün geçirdiğim yerde geçirmek ister miydim bilmiyorum. Benim geçidim ve aslında bahçedeki bütün yollar ve çalılar yeni ama hoş olmayan bir hal almıştı, tenhalığı artık güvenilmezdi, sükûneti tekinsizdi. Notlar yağdıran o pencere, bir zamanlar gözden uzak olan o sevgili köşe bayağılaştırılmıştı, başka yerlerde çiçeklerin gözleri görme gücü kazanmıştı, ağaçların gövdelerindeki budaklar gizli kulaklar gibi dinliyorlardı. Ayağa kaldırmak, sulamak ve yeniden canlandırmak istediğim bazı bitkileri Dr. John, araştırması sırasında hızlı ve dikkatsiz adımlarıyla ezmişti, tarhların üstünde de ayak izlerini bırakmıştı: ama şiddetli rüzgâra rağmen sabahın çok erken bir saatinde, başka gözler tarafından fark edilmeden önce bunları gizlemek için birkaç dakikalık boş zaman bulmuştum. Öğrenciler akşam ödevlerini yapmak üzere yerlerine yerleştiğinde ve diğer öğretmenler elişlerini aldıklarında düşünceli ama hoşnutlukla masama oturup Almancama başladım.

Etude du soir[1] her zaman yemekhanede yapılırdı. Burası üç sınıftan ya da dersliklerden çok daha küçük bir bölümdü çünkü buraya yatılılar hariç kimse giremezdi, onlar da sadece yirmi kişiydiler. İki masanın üstünde tavandan iki lamba sarkıyordu; bunlar alacakaranlıkta yakılırdı; alevleri okul kitaplarının bir kenara bırakılmasının, ciddi davranılmasının ve zorunlu bir genel sessizliğin işaretiydi; sonra *la lecture pieuse*[2] başlardı. Kısa bir zaman sonra fark ettim ki bu *lecture pieuse* esas olarak Aklın küçük düşürülmesi ve Mantığın aşağılanması için tasarlanmıştı ve Sağduyunun kendi keyfine göre idrakini geliştirmesine izin veren bir tertipti.

Kitap (hiçbir zaman değişmezdi, bittikten sonra baştan başlanır-

1 Gece etüdü.
2 Dini konularda okuma.

dı) saygı uyandıran bir kitaptı, tepeler kadar eski ve Belediye Binası kadar griydi.

Tek bir kere o kitabı elime alıp, kutsal sarı sayfalarını çevirmek, adını öğrenmek ve içindeki muazzam uydurmacaları kendi gözlerimle okumak için iki frank verebilirdim, ancak değersiz bir kâfir olduğum için sadece dehşete düşen kulaklarımla duymama izin vardı. Bu kitapta azizler hakkında efsaneler anlatılıyordu. Aman Tanrı'm! (Bu kelimeleri saygıyla söylüyorum.) Ama ne efsanelerdi onlar! Eğer kahramanlıklarıyla övünen veya bu efsaneleri icat edenler kendileriyse, bu azizler ne böbürlenen alçaklardı. Ancak bu efsaneler, insanın içten içe güldüğü, keşişlerle ilgili saçmalıklardan başka bir şey değildi; bunun yanında bir de papazlarla ilgili konular vardı ve kitabın papazlarla ilgili bölümü keşişlerle ilgili olandan çok daha kötüydü. Çaresizce Katolikliğin yol açtığı ahlaki şehitlik hikâyelerini; bulundukları makamı ahlaksızca kötüye kullanan, soylu kadınları ayaklar altına alarak aşağılayan, kontesleri ve prensesleri dünyanın en çok işkence gören esirlerine dönüştüren bu günah çıkartan papazların ürkütücü böbürlenmelerini dinledikçe her iki kulağım da alev alev yanıyordu. Macaristanlı Conrad ve Elizabeth'in hikâyesi gibi hikâyeler, bütün tüyler ürpertici şiddetiyle, mide bulandırıcı zorbalığı ve koyu dinsizliğiyle üst üste tekrarlanıyordu; eziyet, mahrumiyet ve ıstırap dolu karabasanlardı bu hikâyeler.

Bazı akşamlar mümkün olduğunca bu *lecture pieuse*lerin sonuna kadar sessizce oturmaya çalışıyordum; sadece bir kere elimdeki makasın ucunu önümdeki kurt yemiş masanın deliğine sokarken kırdığımda ses çıkarmıştım. Ancak sonunda öylesine ateş basmaya, şakaklarım, kalbim ve bileklerim hızlı atmaya ve sonrasında uykum öyle bir çarpıntıyla bölünmeye başladı ki daha fazla katılamadım. Sağduyum bundan sonra, o suçlu eski kitap ortaya çıktığı an oradan uzak durmamı tavsiye ediyordu. Mause Headrigg[1] bile Sergeant Bothwell'e karşı tanıklık yapmak için benim bu kötü Katolik *lecture*

1 Sir Walter Scott'un Old Mortality kitabındaki karakterlerden biri. (ç.n.)

pieuse konusunda ne düşündüğümü söyleme arzumdan daha güçlü bir istek hissetmemiştir. Ancak bir şekilde kendimi frenleyip kontrol altında tutmayı başardım ve Rosine lambaları yakmak için odaya girdiği an kendimi dışarı attıysam da gene de bunu o ölüm sessizliği çökmeden önceki hareketlilikten faydalanarak sessizce yaptım ve yatılılar kitaplarını kaldırırken ortadan kayboldum.

Odadan yok olduğumda karanlığa çıkıyordum çünkü mumların taşınmasına izin verilmiyordu ve yemekhaneyi terk eden öğretmen sadece karanlık hole, dersliklere veya yatak odasına sığınabilirdi. Kışın uzun sınıflarda bir aşağı bir yukarı yürüyerek kendimi sıcak tutmaya çalışıyordum; eğer ay parlıyorsa şanslıydım ve şayet sadece yıldızlar varsa, bir müddet sonra onların hafif ışıklarıyla hatta büsbütün yokluklarıyla bile avunuyordum. Yazın hiçbir zaman tam anlamıyla karanlık olmuyordu ve o zaman yukarı, uzun yatakhanenin kendime ait bölümüne çıkıyor, kendi penceremi açıyor (o oda kocaman kapılar kadar büyük beş pencere ile aydınlanıyordu) ve dışarı sarkıp bahçenin ötesindeki şehre bakarak parktaki veya saray meydanındaki bandonun müziğini dinliyordum. Ve bu sırada kendi düşüncelerime gömülmüş, kendi sığ ve durgun dünyamdaki kendi hayatımı yaşıyordum.

O gece de her zamanki gibi Papa ve onun yapıp ettiklerinden kaçarak merdivenlerden çıktım ve yatakhaneye doğru ilerleyip sessizce her zaman kapalı tutulan kapısını açtım; bu evdeki diğer bütün kapılar gibi iyi yağlanmış menteşelerinden sessizce açıldı. Genelde boş olan odada hayat olduğunu görmeden önce hissettim; herhangi bir hareket, nefes veya ses yoktu ama Boşluk da yoktu burada ve Yalnızlık evde yoktu. Bütün beyaz yataklar –şiirsel söyleyişle *lits d'ange*–[1] bir bakışta görülüyordu; hepsi boştu; içlerinde uyuyan hiç kimse yoktu. Kulağıma dikkatlice çekilen bir çekmecenin sesi geldi; biraz yana doğru seyirdim, görüşüm sarkan perdeler tarafından engellenmeden açıldı. Şimdi kendi yatağıma ve üzerinde kilitli iş kutumun durduğu ve altında kilitli çekmeceleri olan şifoniyerime hâkimdim.

1 Meleklerin yatakları.

Çok güzel. Tıknaz anaç bir beden, üzerinde şık bir şal ve tertemiz bir gece bonesiyle şifoniyerin önünde duruyor, görünüşte *meuble*'ü[1] "toplayarak" bana iyilik ediyordu. İş kutusunun kapağı açıktı, en üst çekmece açıktı; her çekmece teker teker açılıyordu ama içlerindeki hiçbir şey kaldırılmıyor veya kurcalanmıyordu, tek bir kâğıda bile bakılmıyor, tek bir kutunun bile kapağı açılmıyordu; el çabukluğu muhteşem, araştırmanın yapılmasındaki özen ibret alınacak gibiydi. Madam gerçek bir yıldız gibi çalışıyordu, "acele etmeden ama sallanmadan". Onu gizli bir keyifle seyrettiğimi inkâr etmeyeceğim. Eğer bir beyefendi olsaydım Madam gözlerimde bir yakınlık görebilirdi, bütün hareketlerinde son derece becerikli, düzenli ve dikkatliydi; bazı kimselerin hareketleri kaba sakarlıklarıyla ruhları uyandırır, onunkiyse düzenli bir titizlikteydi. Kısacası orada hayranlıkla durdum ancak bu büyüyü bozmamak için bir çaba sarf etmek, geri çekilmek gerekiyordu. Araştırıcı arkasına dönüp beni yakalayabilirdi, o zaman yapacak bir şey kalmazdı, o da ben de bir anda karşı karşıya kalıp birbirimiz hakkında her şeyi söylerdik, alışkanlıklar yıkılır, maskeler düşerdi ve ben onun gözlerine bakardım, o da benimkilere, artık birlikte çalışamayacağımızı bilirdik ve yollarımızı bu hayatta sonsuza dek ayırırdık.

Böyle bir faciaya neden olmaya ne gerek vardı? Öfkeli değildim ve onu terk etmek için içimde hiçbir istek yoktu. Boyunduruğu bu kadar hafif ve idaresi bu kadar rahat bir başka işveren bulabilmem çok zordu; üstelik Madam'ı mükemmel sağduyusu nedeniyle gerçekten seviyordum, onun prensipleri hakkında ne düşündüğüm bir tarafa; sistemine gelince bana bir zarar vermiyordu, kendi kalbinde tatmin oluncaya kadar bana bildiğini uygulayabilirdi, bu sürecin sonunda hiçbir şey olmayacaktı. Âşıksız ve aşk beklemeden kalbimin fakirliğiyle casuslara karşı güvendeydim, tıpkı para çantasının yoksulluğu nedeniyle hırsızlara karşı güvende olan dilenci gibi. Böylece arkama döndüm ve kaçtım; benimle aynı anda tırabzanlardan aşağı kayan örümcek kadar hızlı ve sessizce merdivenlerden indim.

1 Mobilya.

Dersliğe vardığımda ne kadar çok güldüm. Şimdi kesinlikle Dr. John'u bahçede gördüğünden emindim, ne düşündüğünü de biliyordum. Kendi uydurmalarıyla yanlış yönlendirilen şüpheci bir yapının görüntüsü beni çok eğlendirmişti. Ancak kahkahalarım dindikçe bir öfke seli beni çarptı, sonra bunu bir burukluk takip etti; çarpılan kaya ve Meribah'ın[1] taşan sularıydı. O gece bir saat boyunca içimde hissettiğim bu garip ve tutarsız kargaşa gibisini hayatım boyunca hiç hissetmemiştim; kırgınlık ve kahkaha, ateş ve elem kendi aralarında kalbimi paylaştılar. Sıcak gözyaşları döktüm, Madam bana güvenmediği için değil –onun güvensizliğinin iki paralık önemi yoktu– başka nedenler yüzünden. Karmaşık ve susmayan düşünceler tabiatımın bütün huzurunu bozdu. Ama sonunda bu karmaşa dindi ve ertesi gün tekrar Lucy Snowe oldum.

Çekmecelerimi kontrol ettiğimde hepsinin sıkıca kilitlenmiş olduğunu gördüm, çok yakından yapılacak bir inceleme tek bir eşyanın bile yerinin bozulduğunu veya değiştirildiğini fark edemezdi. Birkaç elbisem aynı benim bıraktığım gibi katlanmıştı, bir zamanlar bir yabancı tarafından (benim için yabancıydı çünkü birbirimizle hiç konuşmamıştık) sessizce bana verilmiş ve benim de kurutup güzel kokusu için en iyi elbisemin katları arasında sakladığım bir buket beyaz menekşe aynen bıraktığım yerdeydi, siyah ipek eşarbım, dantel bluzum ve yakalarım olduğu gibi, buruşmamış duruyordu. Tek bir parçayı bile buruşturmuş olsaydı onu affetmekte çok daha fazla zorluk çekeceğimden emindim, ama her şeyi hiç buruşmamış ve düzenli bulduğumdan "Geçmiş geçmiştir. Bir zarar görmedim, neden kin duyayım ki?" dedim.

Kafamı karıştıran bir şey vardı, zihnimde ısrarla bu bilmecenin anahtarını arıyordum, aynı Madam'ın tuvalet masamın çekmecelerinde kendisini işe yarar bir bilgiye ulaştırabilecek bir ipucu aradığı gibi. Kutuyu bahçeye atan o değilse, Dr. John bahçeye bir kutu atıldığını nereden biliyordu ve nasıl birdenbire onu aramak için tam yerine gel-

1 Toplu göç sırasında İsraillilerin geçtiği bir yerin adı. (ç.n.)

mişti? Bu noktayı açığa çıkarma isteğim öyle kuvvetliydi ki şu cüretkâr fikri dahi göz önünde bulunduruyordum: "Fırsatım olursa neden Dr. John'un kendisinden bu tesadüfü açıklamasını istemeyeyim?"

Ve Dr. John ortalıkta olmadığı sürece ona böyle bir soru sormak cesaretini bulacağıma gerçekten inandım.

Küçük Georgette artık iyileşmişti ve doktoru onu çok ender yokluyordu; aslında Madam çocuk tamamen iyileşinceye kadar ara sıra uğramasında ısrar etmeseydi hiç gelmeyecekti.

Bir gece ben Georgette'in peltek ve bozuk bir dille söylediği duayı dinleyip onu yatırdıktan hemen sonra çocuk odasına geldi. Küçük kızın elini tutarak *"Cette enfant a toujours un peu de fièvre,"*[1] dedi. Bunu söyler söylemez bana sakin gözlerinin alışık olduğundan daha kısa bir bakış atıp *"Le Docteur John l'a-t-il vue dernièrement? Non, n'est-ce pas?"*[2] dedi.

Elbette bunu evdeki herhangi birinden çok daha iyi biliyordu. "İyi ya," diye devam etti "ben dışarı çıkıyorum *pour faire quelques courses en fiacre.*[3] Dr. John'a da uğrar, onu buraya gönderirim. Bu gece görmesini istiyorum; yanakları kızarmış, nabzı da hızlı atıyor; sen benim yerime onu karşılarsın, ben evde olmayacağım."

Aslında çocuk yeteri kadar iyiydi, sadece temmuz ayının sıcaklığı nedeniyle biraz hararet vardı; doktorun bir reçete yazması için çağrılması, son duasını yapması için bir papazı çağırmaktan daha gerekli değildi ve ayrıca Madam'ın akşam vaktinde onun tabiriyle *courses*[4] yapmak gibi bir alışkanlığı yoktu: üstelik Dr. John geldiğinde bilerek evde olmaması bir ilkti. Bütün bu düzenleme bir planı işaret ediyordu, bunu görüyordum ama endişelenmedim. "Ha! Ha! Madam," diye güldü *Light-heart the Beggar*,[5] "becerikli kıvrak zekân yanlış yolda."

Son derece şık giyinmiş, üstünde pahalı bir şal ve tonu, onunkin-

1 Bu çocuğun her zaman biraz ateşi var.
2 Dr. John son günlerde görünmüyor, değil mi?
3 Arabayla biraz alışveriş yapmak için.
4 Alışveriş.
5 Neşeli Dilenci; Brontë'nin bu eserinde, kaynağı tartışma konusu olagelmiş, buna rağmen karanlıkta kalmış olan bir göndermedir. (yay. n.)

den daha az canlı bir tende çok kötü durabilecek ama ona oldukça yakışan bir *châpeau vert tendre*[1] ile gitti. Ne yapmak istediğini merak ediyordum; gerçekten Dr. John'u gönderip göndermeyeceğini veya onun gerçekten gelip gelmeyeceğini; meşgul olabilirdi.

Madam, Dr. John gelmeden Georgette'in uyumaması için bana talimat vermişti, bu nedenle ona çocuk masalları anlatıp çocuk gibi konuşarak onu eğlendirmekle yeteri kadar meşguldüm. Georgette'i seviyordum, hassas ve sevecen bir çocuktu, onu kucağıma almak veya kollarımda taşımak benim için bir mükâfattı. O gece başımı yatağındaki yastığa koydurdu hatta küçük kollarıyla boynuma sarıldı. Onun sarılması ve yanağını benimkine dayayarak bana sokulması beni neredeyse şefkatli bir acıyla ağlatacaktı. O evde bu cins duygular pek bol olmadığından, saf küçük bir kaynaktan gelen bu saf küçük damla çok tatlıydı; derinlere işledi, kalbi ele geçirdi ve gözlere yaş gönderdi. Aradan yarım veya bir saat geçti; Georgette peltek mırıltısıyla uykusunun geldiğini söyledi. "Uyumalısın da," diye düşündüm, "*malgré maman and medecin*,[2] eğer on dakikaya kadar burada olmazlarsa."

Kulak kesil! Kapının zili ve basamakları geride bıraktığı hızla merdiveni bile şaşırtan adımlar. Rosine, Dr. John'un gelişini bildirdi ve sadece kendisine özgü olmayan, rahat bir tutumla, evdeki herkesin âdeti olduğu üzere, ne dediğini duymak için odada kaldı. Madam'ın varlığı onu girişteki yerine ve odasına geri gönderirdi ama benim varlığım veya herhangi bir diğer öğretmenin veya öğrencinin varlığı umurunda değildi. Süslü, biçimli ve şımarık bir şekilde elleri canlı işçi önlüğünün ceplerinde, canlı bir beyefendi değil de sanki bir resimmiş gibi hiç utanmadan ve korkusuzca Dr. John'u seyrederek orada durdu.

"*Le marmot n'a rien, nest-ce pas*?"[3] dedi çenesinin bir hareketiyle Georgette'i işaret ederek.

Doktor aceleyle zararsız bir reçete yazarken "*Pas beaucoup*,"[4] dedi.

1 Yeşil şapka.
2 Annene ve doktora rağmen.
3 Sincabın bir şeyi yok değil mi?
4 Önemli değil.

"*Eh bien*!"[1] diye devam ederek Rosine ona iyice yaklaştı, o kalemini kaldırırken "Ve kutu- onu aldınız mı? *Monsieur* bir *coup-de-vent*[2] gibi gitti geçen gece; ona soracak zamanım olmadı."

"Evet, buldum."

"Peki, kim atmıştı?" diye devam etti Rosine, benim söylemeyi o kadar istediğim ama cesaret edemediğim sözleri serbestçe söylerken, bazı insanlar, diğerlerinin ulaşılmaz gördüğü noktaya giden yolu nasıl kısaltabiliyorlar!

"Bu benim sırrım olacak," diye cevapladı Dr. John kısaca ama azamet göstermeden: Rosine veya hoppa Fransız işçi kız karakterini iyice anlamış gibi duruyordu.

"*Mais enfin*,"[3] diye devam etti yüzü kızarmadan "*monsieur* atıldığını biliyordu, onu aramaya geldiğine göre; nasıl biliyordu?"

"Yan okuldaki küçük bir hastaya gitmiştim," dedi, "ve onun odasının penceresinden atıldığını gördüm, böylece onu almak için geldim."

Bütün açıklama ne kadar basitti! Notta "Gustave"ı muayene eden bir doktordan bahsediliyordu.

"*Ah ça*!"[4] diye sürdürdü Rosine; "*il n'y a donc rien la-dessous: pas de mystère, pas d'amourette, par example*?"[5]

"*Pas plus que sur ma main*,"[6] diye cevap verdi doktor avucunu göstererek.

"*Quel dommage*!"[7] diye cevapladı hoppa Fransız işçi kız, "et moi, à qui tout cela commençait à donner des idées."[8]

Doktorun soğuk ve kaba cevabı "*Vraiment! Vous en êtes pour vos frais*,"[9] oldu.

---

1 İyi o zaman.
2 Rüzgar gibi.
3 Ama nihayetinde.
4 Ah bu mu!
5 O zaman bunun altında hiçbir şey yok: ne gizem, ne aşk oyunları gibi.
6 Elim kadar açık.
7 Ne kadar yazık.
8 Ben de neler düşünmüştüm.
9 Gerçekten! O sizin kendi hüsnükuruntunuz.

Kızın suratı asıldı. Doktor onun yaptığı *moue*'ye[1] gülmeden duramadı; gülüşünde tuhaf ve cana yakın bir şey vardı. Elini cebine soktuğunu gördüm.

"Geçirdiğimiz ay bana kaç defa kapı açtın?" diye sordu.

"Mösyö'nün bunu biliyor olması lazım," dedi Rosine hemen.

"Yapacak daha iyi bir işim yokmuş gibi!" diye cevapladı; ama ona bir altın verdiğini gördüm; kız ahlaksızca altını aldı ve dans ederek artık beş dakikada bir yarı-yatılıları almaya gelen bir uşak tarafından çalınan zille kapıyı açmak üzere gitti.

Okuyucu Rosine hakkında çok kötü düşünmemeli; bütün olarak kötü bir insan değildi ve eline alabileceği her şeyi kapmanın bir kabalık olduğunu veya Hıristiyanlık âleminde bulunacak en iyi beyefendilerle gevezelik etmenin yüzsüzlük olduğunu düşünmüyordu.

Yukarıdaki sahneden fildişi kutuyu ilgilendirenlerden başka bir şey daha öğrendim; yani Dr. John'un kalbini kırmaktan suçlu olan pembe veya gri *robe de jaconas*,[2] veya fırfırlı ve cepli önlük değildi; belli ki bunlar Georgette'in küçük mavi tuniği kadar suçsuz giysilerdi. İsabet. Peki ama o zaman suçlu kimdi? Bütün bunların nedeni –kaynağı– tam olarak izahı neydi? Bazı noktalar açığı çıkmıştı ama gece kadar karanlıkta kalmış daha neler vardı!

"Gene de," dedim kendi kendime, "seni ilgilendirmez," ve farkında olmadan gözlerimi dikip bakmakta olduğum yüzden öte tarafa dönüp aşağıdaki bahçeyi gören pencereden dışarı baktım. Bu arada Dr. John yatağın yanında durmuş eldivenlerini giyerken, gözleri kapanmış ve gül dudakları uykuyla hafifçe aralanmış hastasını seyrediyordu. Her zamanki gibi, başıyla hızla selamlayıp duyulur duyulmaz bir sesle "iyi geceler" diyerek gitmesini bekledim. Tam şapkasını alırken bahçeyi çevreleyen yüksek evlere dikili gözlerim kafeslerden birinin dikkatlice açıldığını ve içinden beyaz bir mendil tutan bir elin çıktığını gördü; her ikisi de sallandı. Kendi binamızın görünmeyen bir bölümünden bu işarete cevap verilip verilmediğini bilmiyordum

1 Dudak bükme.
2 Pamuklu elbise.

ama hemen sonra beyaz ve parlak bir cisim kafesten aşağı atıldı; elbette ikinci not.

"İşte!" diye haykırdım istemeden.

"Nerede?" diye sordu Dr. John enerjik bir şekilde doğru cama giderek. "Ne bu?"

"Tekrar yaptılar," diye cevap verdim, "bir mendil sallandı ve bir şey düştü," şimdi kapalı olan ve riyakârca boş gözüken kafesi işaret ettim.

"Derhal git, onu al ve buraya getir," diye talimat verdi, "Kimse seni fark etmez; ben görülebilirim."

Doğruca gittim. Biraz aradıktan sonra bir çalının alt dalına takılmış katlı bir kâğıt buldum; onu aldım ve derhal Dr. John'a götürdüm. Bu sefer sanırım Rosine bile beni görmemişti.

Notu okumadan derhal küçük parçalara ayırdı. Bana bakarak "Unutma, bu hiçbir şekilde onun suçu değil," dedi.

"Kimin suçu?" diye sordum. "O kim?"

"O zaman henüz bilmiyorsun?"

"Hiç fikrim yok."

"Tahmin edemiyor musun?"

"Hiç."

"Eğer seni daha iyi tanısaydım, bir sırrı paylaşmak için risk almayı düşünebilirdim ve böylece seni en saf ve mükemmel ama bir şekilde tecrübesiz birinin koruyucusu yapabilirdim."

"Genç bir kıza eşlik eden bir kadın gibi mi?"

"Evet," dedi dalgınca, "etrafında ne tuzaklar var!" diye ekledi düşünceli bir şekilde, ve bu sefer, kesinlikle ilk defa, endişeli bir ifadeyle yüzümü inceledi; eminim ki karanlık güçlerin aleyhine kötü niyetli planlar yaptığı narin bir yaratığı benim ilgime ve hoşgörüme emanet etmesini haklı gösterecek herhangi bir sevecen ifade olup olmadığını görmeye çalışıyordu. Kendimde narin yaratıkların gözetimini üstlenecek bir yetenek görmüyordum ama seyahat ofisinin önündeki sahneyi hatırladığımda ona bir iyilik borcum varmış gibi geldi, o zaman yardım edebileceksem etmeliydim ve nasıl olacağına ben karar

vermeyecektim. Olabilecek en az tereddütle; "Onun alakadar olduğu herhangi biriyle ilgilenmek için elimden geleni yapmaya hazır olduğumu" bildirdim.

"Bir seyirciden öte ilgim yok," dedi övgüye değer olduğunu düşündüğüm bir alçakgönüllülükle "daha şimdiden iki kez karşı binadan buranın kutsallığını ihlal eden oldukça değersiz bir insanı tanıyorum; bu aşağılık girişimlerin hedefindekiyle de toplum içinde karşılaştım. İnsan, seçkin üstünlüğünün ve doğuştan gelen mükemmelliğinin her tür münasebetsizliği onunla ilgili düşüncelerden kovması gerektiğini hissediyor. Ancak durum böyle değil ve onun kadar masum ve kuşkucu olmayan birini elimden gelirse kötülüklerden korumak isterim. Ancak şahsen hiçbir şey yapamıyorum, yanına bile yaklaşamıyorum." Durakladı.

"Peki, size yardım etmeye hazırım," dedim, "sadece bunu nasıl yapacağımı söyleyin." Ve bu kusursuz örneğin, bu yüksek pahadaki incinin, bu kusursuz mücevherin kim olduğunu bulabilmek için aceleyle aklımdan yatılıların bir listesini geçirdim. "Madam olmalı," sonucuna vardım, "Aramızda sadece o üstün görünme yeteneğine sahip, ama kuşku duymadığına, tecrübesizliğine vs. gelince, Dr. John'un bu hususta rahatsız olmasına gerek yok. Ancak bu sadece onun düşüncesi ve ben de onunla aykırı düşmeyeceğim; onu memnun etmek gerekir, onun meleği melek olacaktır."

"Sadece benim ilgimin yönleneceği kişinin adını söyleyin," diye devam ettim ciddiyetle; ama Madam Beck'e veya öğrencilerinden herhangi birine refakatçi tayin edilmem fikrine de içimden kıs kıs gülerek. Dr. John'un hisleri çok duyarlıydı, daha kabaca oluşmuş bir zihnin yakalayamayacağını içgüdüleriyle anında hissetti, yani onunla birazcık eğlendiğimi. Yanakları kızardı, yarım bir gülümsemeyle arkasını dönüp şapkasını aldı, gidiyordu. Kalbim çarpmaya başladı.

"Size... Size yardım edeceğim," dedim hevesle. "Ne isterseniz yapacağım. Meleğinize göz kulak olacağım; onunla ilgileneceğim, sadece bana kim olduğunu söyleyin."

"Ancak bilmelisiniz ki," dedi samimiyetle ama çok alçak bir sesle,

"o kadar lekesiz, o kadar güzel ki bir evde onun gibi iki kişi olması mümkün değil. Elbette kastettiğim..."

Tam o anda Madam Beck'in odasının (çocuk odasına açılan) kapısının kilidinden bir ses geldi, sanki onu tutan el hafifçe sarsılmış gibi; arkasından frenlenemeyen bir aksırığın bastırılmış sesi duyuldu. Bu küçük kazalar hepimizin başına gelebilir. Madam; mükemmel kadın! O sırada görev başındaydı. Sessizce eve gelmiş, parmaklarının ucuna basarak yukarı çıkmış ve odasına girmişti. Eğer aksırmasaydı hepsini duyacaktı ve tabii ben de; ama o şanssız aksırık Dr. John'u susturdu. Orada donakalmışken Madam hemen kendini toparlamış vaziyette, en iyi ve en sakin havasıyla içeri girdi; alışkanlıklarına acemi olan biri o anda geldiğini düşünür ve en azından on dakikadır kulağını kapıya yapıştırmış dinliyor olduğunu aklına bile getirmezdi. Bir kez daha aksırıkla sarsıldı, *enrhumée*[1] olduğunu bildirdi ve sonra yüksek sesle *courses en fiacre*'ı anlatmaya başladı. Dua zili çaldı ve onu doktorla bırakarak odadan çıktım.

14
Şölen

Georgette iyileşir iyileşmez Madam onu köye gönderdi. Üzülmüştüm; o çocuğu seviyordum ve onu kaybetmek beni eskisinden daha da yoksunlaştırmıştı. Ama şikâyet etmemeliyim. Kanlı canlı hayatlarla dolu bir evde yaşıyordum; arkadaşlarım olabilirdi ama ben yalnızlığı tercih ediyordum. Öğretmenlerin her biri sırayla benimle yakınlaşmak için çaba sarf etti; ben de hepsini denedim. Bir tanesini dürüst buldum ama o da dar görüşlüydü ve kaba duygulara sahip bir egoisti. İkincisi, dış görünüşüyle zarif –ancak kalbinde yozlaşmış– inancı, prensipleri, sevgisi olmayan bir Parisliydi, bu kişinin dışındaki nezaket kabuğunu kırdığınızda içinde gizlenmiş bir ahlak çöküntüsü bu-

1 Nezle.

luyordunuz. Hediyelere karşı müthiş bir tutkusu vardı ve bu açıdan aksi halde karaktersiz ve önemsiz görünen üçüncü öğretmen ona çok benziyordu. Bu son bahsettiğimin belirgin bir özelliği daha vardı; o da tamahkârlıktı. Ruhunda sadece para aşkı hüküm sürüyordu. Bir altın parçası gördüğünde gözlerinde garip, yeşil bir parıltı beliriyordu. Bir keresinde bana verdiği önemin bir işareti olarak beni yukarı çıkarmış ve gizli bir kapıyı açarak bana bir hazine, –bir öbek para– beşer franklar halinde yaklaşık on beş *guinea* göstermişti. Bu hazineyi bir kuşun yumurtalarını sevdiği gibi seviyordu. Bunlar onun birikimiydi. Bana gelip daha yirmi beş yaşında bile olmayan birine göre tuhaf, büyülenmiş ve azimli bir tutkuyla bunlardan söz ediyordu.

Diğer taraftan Parisli (mizacından bahsediyorum; davranışlarını bilmiyorum) müsrif ve hovardaydı. Hovarda tabiatını, bir kez yılanbaşını dikkatlice uzatarak bana gösterdi. Kısacık bir an gördüğüm kadarıyla tuhaf bir sürüngene benziyordu; yeni bir şey olması merakımı uyandırdı; eğer cesurca dışarı çıksaydı belki de soğukkanlılıkla duruşumu koruyabilirdim ve o uzun yaratığı çatallı dilinden pullu kuyruğunun ucuna kadar sakince inceleyebilirdim. Ama kötü bir romanın sayfaları arasında hafifçe hışırdadı ve acele ve yanlış yönlendirilmiş bir öfke gösterisiyle karşılaşınca irkilip tıslayarak yok oldu. O günden sonra benden nefret etti.

Bu Parisli her zaman borç içindeydi; maaşının sadece kıyafetleri değil aynı zamanda parfümleri, kozmetik malzemelerini, şekerleri ve diğer çeşnileri de karşılaması bekleniyordu. Her konuda nasıl da soğuk ve katı yürekliydi! Bunu şimdi görebiliyorum. Yüzü ve vücudu zayıftı, hatları sıradandı, mükemmel dişleri, incecik dudakları, büyük ve göze çarpan bir çenesi, doymak bilmez ve nankörce bir ışık saçan, iri ama donuk gözleri vardı. İşinden çok nefret ediyordu ve zamanı yavan, kalpsiz, düşüncesiz bir şekilde harcamayı hobi sayıp seviyordu. Madam Beck bu kadının karakterini gayet iyi tanıyordu. Bir keresinde benimle onun hakkında ayrımcılık, ilgisizlik ve sevimsizliğin garip bir bileşimiyle konuşmuştu. Onu neden okulda tuttuğunu sordum. Basitçe, "böyle yapmak çıkarlarına uygun olduğu için" ya-

rıtını verdi ve Matmazel St. Pierre'in neredeyse sadece ona özgü bir biçimde, disiplinsiz öğrenciler arasında düzeni sağlama gücüne sahip olduğuna işaret etti. Onu saran, ona eşlik eden belli bir sersemletici etkisi vardı; tutku, gürültü ve şiddet göstermeden tıpkı rüzgârsız ayazın gürül gürül akan bir nehri durgunlaştırdığı gibi onları kontrol altında tutuyordu. Bilgi aktarma konusunda fazla işe yaramıyordu ama sıkı bir gözetim ve kuralların uygulanması söz konusu olduğunda eşi bulunmazdı. "*Je sais bien qu'elle n'a pas de principes, ni, peut-être, de moeurs,*"[1] diye samimiyetle kabul etti Madam, ama düşünceli bir şekilde ekledi, "*son maintain en classe est toujours convenable et rempli même d'une certaine dignité: c'est tout ce qu'il faut. Ni les éleves ni les parents ne regardent plus loin; ni, par conséquent, moi non plus.*"[2]

Bu okul tuhaf, eğlence meraklısı, gürültülü bir küçük dünyaydı; zincirleri çiçeklerle gizlemek için büyük çabalar harcanırdı; her düzenlemeyi hafif bir Katoliklik kokusu sarmalıyordu, kıskançlıkla sürdürülen ruhsal kısıtlamaları dengelesin diye fiziksel olana büyük ölçüde hoşgörüyle (sözün gelişi) bakılıyordu. Bütün beyinler esaretle terbiye ediliyordu ama bu konuda düşünmeyi engelleyecek fiziksel eğlenceler için ele geçirilen her fırsattan yararlanılıyordu. Başka yerlerde olduğu gibi orada da KİLİSE, çocuklarının fiziksel olarak güçlü ama ruhsal olarak dayanıksız, şişman, al yanaklı, zinde, neşeli, bilgisiz, düşünmeyen, sorgulamayan bir şekilde yetiştirilmesi için çaba harcıyordu. "Ye, iç ve yaşa!" diyordu. "Bedenlerinize özen gösterin, ruhlarınızı bana bırakın. Onların ilacı bende; onlara ben rehberlik ederim, kaderlerini ben belirlerim." Her gerçek Katoliğin kendisinin kazançlı olduğunu düşündüğü bir pazarlık. Lusifer de aynı koşulları öneriyor; "Sana bütün bu gücü ve onun getireceği şan ve şöhreti vereceğim; çünkü bunlar bana ve benim seçeceğim insanlara teslim edildi. Bu nedenle eğer bana taparsan hepsi senin olacak!"

---

1 Prensipleri ve hatta belki ahlakı bile olmadığını biliyorum.

2 Ama sınıftaki davranışları her zaman uygun ve hatta biraz ağırbaşlı: bu da yeterli. Ne öğrenciler ne de ebeveynler daha fazlasını beklemiyor; ben de beklemiyorum.

O sıralar –yazın en sıcak günlerinde– Madam Beck'in evi bir okulun olabileceği kadar neşeliydi. Bütün gün boyunca geniş katlanan kapılar ve iki kanatlı pencereler ardına kadar açık duruyordu, içeri yerleşen güneş içerideki havayla bütünleşmiş gibiydi; bulutlar çok uzakta, denizlerin ötesine yelken açmış ve şüphesiz İngiltere –o sevgili sisler diyarı– gibi adaların etrafını sarmıştı ama kuru kıtadan tamamen çekilmişti. Evin içinden çok bahçede zaman geçiriyorduk; dersler orada yapılıyordu, yemekler "büyük gölgelik"te yeniyordu. Bunun da ötesinde bir tatil hazırlığı vardı ki bu neredeyse özgürlüğe yetki veriyordu. Uzun sonbahar tatiline iki ay vardı; ama ondan önce büyük bir gün –önemli bir kutlama–, Madam'ın şöleni bekleniyordu.

Bu şölenin yönetimi tamamen Matmazel St. Pierre'in sorumluluğundaydı; Madam kendi şerefine yapılacak etkinliğin hazırlıklarından sözde ilgisizce, farkından olmadan uzak duruyordu. Özellikle ona şık bir hediye almak için her yıl bütün okulun ödemesi gereken bir para olduğunu asla bilmiyordu ve kuşkulanmıyordu bile. Nazik okur, bu konuda Madam'ın kendi odasında kısa ve gizli bir görüşmenin yapıldığını hesaba katmayacaktır.

"Bu sene ne istersiniz," diye soruyordu Parisli yüzbaşı.

"Ah, fark etmez! Boşverin. Zavallı çocuklar franklarını kendilerine saklasınlar." Madam sevecen ve alçakgönüllü görünüyordu.

St. Pierre burada çenesini öne doğru çıkarıyordu; Madam'ı gayet iyi tanıyordu; onun *bonté*[1] tavırlarını *des grimaces*[2] olarak tanımlıyordu. Bir saniye bile buna saygı duyar gibi davranmıyordu.

"*Vite!*"[3] diyordu soğuk bir şekilde. "Ne istediğini söyle. Mücevher mi yoksa porselen, giyim eşyası ya da gümüş mü?"

"*Eh bien! Deux ou trois cuillèrs, et autant de fourchettes en argent.*"[4]

Ve sonuç, içinde 300 frank değerinde tabak bulunan şık bir kutu oluyordu.

1 Lütufkâr.
2 Yapmacık.
3 Çabuk.
4 Tamam! İki üç gümüş kaşık ve aynı sayıda gümüş çatal.

Şölen gününün programında, tabağın takdimi, bahçede yemek, (öğrenciler ve öğretmenler tarafından sahnelenen) bir tiyatro gösterisi, bir dans ve akşam yemeği vardı. İyi hatırlıyorum: Bütün bunlar bana çok etkileyici görünmüştü. Zélie St. Pierre bu işlerden anlıyordu ve becerikli bir şekilde üstesinden gelmişti.

İşin merkezinde Oyun vardı, bir ay öncesinden çalışmaların başlaması isteniyordu. Oyuncuların seçiminde de bilgi ve dikkat gerekiyordu; sonra güzel konuşma, davranış dersleri geliyor ve sayısız yorucu prova yapılıyordu. Tahmin edileceği gibi bütün bunlar için St. Pierre yeterli değildi, onunkinden başka yeteneklere de ihtiyaç oluyordu. Bu da edebiyat öğretmeni Mösyö Paul Emanuel tarafından karşılanıyordu. Mösyö Paul'ün tiyatro derslerine katılmak bana göre değildi ama onu sık sık *carré*'yi (yaşam bölümüyle okul bölümünün arasındaki dört köşe hol) geçerken görüyordum. Sıcak akşamlarda açık kapıların ardında ders verirken onu duyuyordum, ismi onunla ilgili fıkralarla her yönden kulağınıza çalınıyordu. Özellikle eskiden tanıdığımız ve oyunda önemli bir rolü olan Bayan Ginevra Fanshawe boş zamanının büyük bir kısmını bana ayırarak konuşmasını gösterişli sözlerle süslemek için sık sık onun söyledikleri ve yaptıklarıyla ilgili imalarda bulunuyordu. Onu son derece yalın buluyor, ayak seslerini ya da konuşmasını duyduğunda kriz geçirecek kadar korktuğunu itiraf ediyordu. Gerçekten gizemli bir küçük adamdı; sert ve ciddiydi. Kısa, kırpık siyah saçlı başı, geniş solgun alnı, zayıf yanakları, geniş ve titreyen burun delikleri, dikkatli bakışları ve aceleci kişiliğiyle bana bile haşin görünüyordu. Emri altındaki beceriksiz gruptan heyecanla bahsettiğinde insanı sinirlendirdiği söyleniyordu. Bazen bu acemi amatör oyunculara yanlış anladıkları, duygusuzlukları, konuşmalarındaki zayıflık nedeniyle sabırsızca, sertçe patlıyordu. "*Ecoutez!*"[1] diye bağırıyordu ve sesi bütün binada trampet gibi çınlıyordu; Ginevra, Mathilde ya da Blanche'ı taklit ederken tiz bir ses çıktığında aşağılayarak iç çekmenin ya da öfkeyle tıslamanın neden

1 Dinleyin.

uysal yankıyı ödüllendirdiğini anlıyordunuz.

"*Vous n'êtes donc des poupées,*"[1] diye gürlediğini duydum. "*Vous n'avez pas de passions, vous autres. Vous ne sentez donc rien? Votre chair est de neige, votre sang, de glace! Moi, je veux que tout cela s'allume, qu'il ait une vie, une âme!*"[2]

Boşuna bir karar! Ve sonunda kendisi de boşuna olduğunu anladığında her şeyden vazgeçti. O zamana kadar oyuncularla büyük bir trajedi üzerinde çalışıyordu; trajediyi parçalara böldü ve bir sonraki gün küçük, basmakalıp bir komediyle geri geldi. Bunu daha iyi karşıladılar ve o da bütün oyunu onların kıvrımsız, yuvarlak beyinlerine sokabildi.

Matmazel St. Pierre her zaman Mösyö Emanuel'in derslerini yönetiyordu, bana söylendiğine göre davranışlarındaki cila, görünürdeki dikkati, davranışları ve zarafeti beyefendiyi oldukça etkilemişti. Gerçekten de istediği insana, bir süreliğine zevk verebilirdi, ama bu duygu çok uzun sürmezdi, bir saat içinde çiğ damlacığı gibi kurur ve örümcek ağı gibi yok olurdu.

Madam'ın şöleninden bir gün öncesi de şölen havasında geçti. O gün, ortalığın boşaltılmasına, temizlemeye, düzenlemeye ve üç dershaneyi süslemeye ayrılmıştı. Evdeki herkes neşeyle koşuştururdu; sessiz ve yalnız bir insan ne yukarıda ne de aşağıda tabanlarını dinlendirecek bir nokta bulabilirdi; böylece ben de bahçeye çıktım. Bütün gün güneşin sıcaklığını hissederek ağaçların arasına sığındım ve kendi düşüncelerimle arkadaşlık ederek orada tek başıma oturdum ya da dolaştım. O gün biriyle iki cümleden fazla konuşmadığımı gayet iyi hatırlıyorum, yalnız hissettiğim için değil; sessizlik hoşuma gittiği için. Ne gibi değişikliklerin yapıldığını, nasıl bir kulis ve soyunma odası uydurulduğunu, dekorlarıyla küçük bir sahnenin nasıl kurulduğunu, Mösyö Paul Emanuel'in Matmazel St. Pierre ile birlikte her şeyi nasıl yönettiğini ve aralarında Ginevra Fanshawe'un da olduğu hevesli bir öğrenci grubunun onun kontrolü altında nasıl neşeyle ça-

1 Sadece taşbebek gibisiniz.

2 Hiçbirinizin içinde tutku yok. Hiç mi hissetmiyorsunuz? Etiniz kar kanınız buz gibi! Ben her şeyin aydınlanmasını istiyorum, böylece canlanır ve ruhu olur!

lıştığını görmek için dışarıdan bakan birinin odaları bir-iki kere dolaşması yeterliydi.

Büyük gün geldi. Güneş bulutsuz bir gökyüzüne dipdiri doğdu, hava akşama kadar sıcak ve bulutsuz kaldı. Bütün kapılar ve pencereler açılmıştı, bu da hoş bir yaz özgürlüğü hissi veriyordu ve özgürlüğün günün kuralı olduğu tam anlamıyla anlaşılıyordu. Öğretmenler ve öğrenciler kahvaltıya sabahlıkları ve bigudileriyle indi, gecenin şıklığının *avec délices*[1] olacağı beklentisiyle öğleden önceki saatleri, belediye meclisi üyelerinin akşamki ziyafete hazırlanmak için bütün gün bir şey yememeleri gibi, tembelliğin lüksüne teslim etmekten keyif alıyorlardı. Sabah saat dokuz civarında önemli bir görevli; "kuaför" geldi. Saygısızlık edip çalışma mekânını küçük kilisede kurdu ve orada *bénitier*'in,[2] mumun ve haçın yanında sanatının gizemlerini uyguladı. Her kız sırayla onun ellerinden geçmek üzere davet edildi ve oradan mermer gibi pürüzsüz, kusursuz beyaz çizgilerle ayrılmış ve cilalanmış gibi parlayan Yunan tarzı örgülerin çevrelediği bir başla ayrıldı. Ben de diğerleriyle birlikte sıraya girdim, sonradan sonucu görmek için aynaya baktığımda gözlerime inanamadım; kahverengi saçların oluşturduğu kalın çelenk beni hayrete düşürdü; hepsinin bana ait olmadığını düşündüm ve aksini kanıtlamak için örgüleri birkaç kez çekiştirdim. Sonunda kuaförün birinci sınıf sanatçı olduğunu, sıradan bir malzemeyi kesinlikle en iyi şekilde kullandığını kabul ettim.

Küçük kilise kapandı, yatakhaneler temizlenme, giyinme ve ilginç ayrıntılarla süslenme alanına dönüştü. O kadar az şeyi yapmak için bu kadar çok zaman harcamayı başarmaları bir muammaydı ve öyle de kaldı. Süreç amansız, karmaşık ve uzundu, sonuçsa basit. Düz beyaz muslin bir elbise, mavi bir kuşak (Bakire'nin renkleri), bir çift beyaz ya da saman rengi çocuk eldiveni; şölenin üniforması bundan ibaretti ve bir ev dolusu öğretmen ve öğrenci bu kıyafeti tamamlamak için üç öldürücü saat harcadılar. Sade olmakla birlikte mükemmeldi kıyafetleri –modaya uygunluğu, üzerlerinde duruşu ve tazeliği mü-

1 Memnuniyet verici.
2 Kutsama için kullanılan şeyler (mum, çanak, haç vs).

kemmeldi; hepsinin başı zarifçe ve derli toplu bir tarzda süslenmişti –çok sıkı olduğu için göze güzel görünecek şekilde dalgalanamasa da, esnek olamasa da Labassecour'luların hatlarının dolgun ve güçlü çekiciliğine uygundu– bıraktığı genel izlenim övgüye layıktı.

Bu yarı saydam ve bembeyaz kütleyi seyrederken kendimi bir ışık tarlasındaki karanlık bir nokta gibi hissettiğimi gayet iyi hatırlıyorum; saydam bir elbise giymeye cesaretim yoktu: ince bir şey giymeliydim –hava ve odalar dayanıklı kumaşlara tahammül edilemeyecek kadar sıcaktı; bir düzine dükkân dolaştıktan sonra gri-mor renkte –kısaca çiçek açan bir çalıyı kaplayan kül renkli sise benziyordu– krepi andıran bir kumaşa gözüm takıldı. *Tailleuse*'üm[1] elinden geldiğince güzel dikti; çünkü dikkatle incelerken "*Si triste, si pen voyant*,"[2] diyordu, modada özen daha elzemdir; konuya bu açıdan bakması iyi oldu, çünkü kumaşın dikkat çekmesini sağlamak için ne çiçeğim ne de mücevherim vardı ve bunun da ötesinde doğal pembe bir cilde sahip değildim.

Günlük angaryaların tekdüze gidişatında bu eksiklikleri unutuyoruz ama güzelliğin ışıldaması gereken o parlak durumlarda, istenmeyen uyumsuzluklarıyla bizi zorlarlar.

Ancak bu gölge gibi elbisenin içinde kendimi rahat hissediyordum; bu, daha parlak ve dikkat çekici bir giysi giymiş olsam alamayacağım bir keyfin verdiği avantajdı. Madam Beck de beni destekledi; onun elbisesi de neredeyse benimki kadar az dikkat çekiciydi ama o bir bilezik ile altın ve değerli taşlarla parlayan bir broş takmıştı. Merdivenlerde karşılaştık, başıyla beni onayladı ve takdirle gülümsedi. Benim iyi göründüğümü düşündüğünden değil –bu onu ilgilendirecek bir nokta değildi– ama *convenablement*,[3] *décemment*[4] giyindiğimi düşünüyordu ve *la Convenance et la Décence*[5] Madam'ın taptığı iki ilahi, dingin varlıktı. Hatta bir an durdu, parfüm dökülmüş işlemeli

1 Kadın terzi.
2 Çok üzücü.
3 Yerinde.
4 Edebiyle.
5 Geleneğe uygun ve edepli.

mendili tutan eldivenli elini omzuma koydu, öbür öğretmenlerle alay ederek "Hiçbir şey bu kadar komik olamaz," dedi kulağıma, "*des femmes mûres*'lerin[1] on beş yaşındaki kızlar gibi giyinmesi... *Quant à la St. Pierre, elle a l'air d'une vieille coquette qui fait l'ingénue.*"[2]

Herkesten en az iki saat evvel hazırlanmış olduğumdan, hizmetkârların toplantı için uzun yemek masalarını kurdukları, iskemleleri yerleştirdikleri ve örtüleri serdikleri bahçeye değil, şimdi boş, sessiz, serin ve temiz olan dershanelere gittim; duvarları yeni boyanmış, tahta zeminleri ovularak temizlenmiş ve hâlâ nemliydi, duvarlardaki girintilere yerleştirilmiş vazolara taze çiçekler konmuş, büyük pencereleri süsleyen perdeler yeni asılmıştı.

Diğerlerinden daha küçük ve derli toplu olan ilk sınıfa çekildim ve anahtarı bende olan cam kapaklı kütüphaneden, adı ilginç olabileceğini düşündüren bir kitap seçerek oturup okumaya başladım. Bu *classe*'ın yani dershanenin cam kapısı büyük gölgelik yola açılıyordu; akasya ağacının karşı camdaki gül ağacıyla birleşmek ister gibi uzayan dalları pervazlarını okşuyordu, gül ağacının içinde arılar mutlu bir uğraşı içinde vızıldıyorlardı. Okumaya başladım. Tam bu sessiz vınlama, korunaklı gölge ve çekildiğim köşenin ılık ve huzurlu yalnızlığı okuduğum sayfadan anlamları, gözlerimden görüntüyü silmek ve beni hayal dünyasının derinliklerine daldırmak üzereyken, sokak kapısının o yorgun zili hiç olmadığı kadar keskin çaldı, beni hayal dünyamdan koparıp aldı.

Aslında işçilerin, hizmetkârların, kuaförlerin ya da terzilerin şu ya da bu iş için gelip gitmeleri nedeniyle zil sabahtan beri durmaksızın çalıyordu. Ayrıca bütün öğleden sonra da çalmaya devam edecekti çünkü daha yüz kadar gündüzlü öğrenci arabalarla gelecekti; zilin gece boyunca durması da beklenmemeliydi çünkü o zaman da aileler ve arkadaşlar oyunu seyretmek üzere geleceklerdi. Bu şartlar altında zilin çalması –hatta keskince çalması– beklenmeliydi, gene de bu be-

1 Olgun kadınlar.

2 St. Pierre'e gelince, genç bir kız gibi görünmeye çalışan yaşlı bir yosmaya benziyordu.

lirgin sesin hayallerimi kovan, kitabımı dizlerimden düşüren kendine özgü bir tonu vardı.

Kitabı yerden almak üzere eğilirken sert ve hızlı ayak sesleri –girişi geçerek– koridor boyunca, kare alanı, ilk bölümü, ikinci bölümü, büyük salonu aştı, hızlı, düzenli ve kararlı adımlarla ilerlemeye devam etti. Birinci sınıfın –benim sığınağımın– kapalı kapısı bir engel teşkil etmedi; hızla açıldı ve bir *paletôt*[1] ve bir *bonnet grec*[2] görüntüyü doldurdu; önce belli belirsiz bakan sonra bana dikilen bir çift göz.

"*C'est cela,*"[3] dedi bir ses. "*Je la connais: c'est l'Anglaise. Tant pis. Tout Anglais, et, par conséquent, toute bégueule qu'elle soit, elle fera mon affaire, ou je saurai pouquoi.*"[4]

Sonra katı bir nezaketle (sanırım daha evvelki kaba homurtusundaki anlamı yakalamadığımı zannediyordu) ve duyulmamış ölçüde nefret barındıran bir dille, "Meess... oynamalısınız: orada kök saldım."

"Sizin için ne yapabilirim Mösyö Paul Emanuel?" diye sordum: çünkü gelen oydu ve hiç de sakin bir durumda değildi.

"Oynamalısınız. Ürkmenize, kaşınızı çatmanıza ya da erdemlik taslamanıza izin vermeyeceğim. Geldiğiniz gece beyninizi okudum; yapabileceklerinizi biliyorum; oynayabilirsiniz; oynamalısınız."

"Ama nasıl, Mösyö Paul? Ne demek istiyorsunuz?"

"Kaybedecek zaman yok," diye devam etti, artık Fransızca konuşuyordu; "haydi bütün isteksizlikleri, bahaneleri, kırıtmaları bir kenara atın. Oyunda yer almalısınız."

"Vodvilde mi?"

"Vodvilde. Siz söylediniz."

Dehşete düşmüştüm, soluğum kesildi. Bu küçük adam ne diyordu?

"Dinleyin!" dedi, "Durumu anlatacağım, ondan sonra bana evet ya da hayır diyeceksiniz ve bundan sonra sizi yanıtınıza göre değerlendireceğim."

1 Palto.
2 Grek şapka.
3 Tamam!
4 Tanıdım: bu İngiliz bayan. İngiliz ve namuslu da olsa benim amacıma uygun ve nedenini öğreneceğim.

Kolaylıkla huzursuzlanan doğası gereği yanakları bastıramadığı bir güçle parladı, bakışları birer sivri ok oldu; doğası, mantıksız, tatsız, tereddütlü, somurtkan olabilir, etki altında kalabilir, hepsinden öte boyun eğmez, şiddete meyilli ve amansız hale gelebilirdi. Sessizlik ve dikkat başvurabileceğim en iyi ilaçtı, onu dinledim.

"Oyun bir şeye benzemeyecek," diye başladı. "Louise Vanderkelkov hastalanmış; en azından o gülünç annesi öyle olduğunu söylüyor; benim açımdan istese oynayabilirdi, eksik olan sadece iyi niyet. Bildiğiniz gibi, ya da belki bilmiyorsunuz, zaten fark etmez, ona bir *rôle*[1] verilmişti: o *rôle* olmadan oyun durur. Ezberlemek için sadece birkaç saat kaldı; bu okulda ikna olacak ve rolü kabul edecek tek bir kız bile yok. Aslında ilgi çekecek ya da sevilecek bir rol değil, onların değersiz onurları –kadınlarda bolca bulunan o temel özellik– bu rolden nefret etmelerine neden olur. İngiliz kadınları hemcinslerinin ya en iyisi ya da en kötüsüdür. *Dieu sait que je les déteste comme la peste, ordinairement.*"[2] (Bunu ödlekçe dişlerinin arasından söyledi.) "Beni kurtarması için bir İngiliz kadına başvuruyorum. Yanıt nedir: Evet mi yoksa Hayır mı?"

Aklıma bin türlü itiraz geldi. Yabancı dil, kısıtlı zaman, sahnede olması... Eğilimim geriledi, Yeteneğim bocaladı, Özsaygım (o "değersiz özellik") ürktü. Bunların hepsi "*Non, non, non!*"[3] dedi; ama Mösyö Paul'e baktığımda üzgün, öfkeli ve soran bakışlarının tehdidinin ardında bir rica görünce dudaklarımdan "*oui*"[4] kelimesi döküldü. Sert yüzü bir an için hoşnutlukla rahatladı: ancak hemen kendini toparladı ve devam etti:

"*Vite, à l'ouvrage!*[5] İşte kitap; rolünüz burada, okuyun." Ve okudum. Övmedi, bazı bölümlerde kaşlarını çattı, ayağını yere vurdu. Bana bir ders verdi: özenle taklit ettim. Hoşa gitmeyecek bir roldü –bir erkek– boş kafalı bir züppe rolüydü. İnsan role ne kalbini ne de

1 Rol.
2 Tanrı biliyor ki ondan son derece nefret ediyorum.
3 Hayır, hayır, hayır!
4 Evet.
5 Çabuk işe başlayalım!

ruhunu koyabiliyordu; nefret etmiştim. Çok hafif olan oyun hoş bir koketle evlenmek isteyen iki rakibin çabaları üzerineydi. Âşıklardan birinin adı "*Ours*" idi; iyi, cesur ama kaba bir adamdı, işlenmemiş bir elmas gibiydi; diğeri ise bir kelebek, çenebaz ve haindi; ve ben kelebek, çenebaz ve hain olacaktım.

Elimden geleni yaptım ve biliyorum, kötüydüm; bu Mösyö Paul'ü kışkırttı; burnundan soluyordu. Her şeyimi ortaya koyarak elimden gelenin daha iyisini yapmak için gayret ettim; sanırım iyi niyetimden dolayı beni takdir etti; kısmen hoşnut kaldığını söyledi. "*Ça ira*!"[1] diye bağırdı; bahçeden sesler gelmeye ve beyaz elbiseler ağaçların altında dalgalanmaya başlarken. "Uzaklaşmak zorundasınız; bunu ezberlemek için yalnız kalmalısınız. Benimle gelin," diye ekledi.

Düşünecek zaman ve güç bırakmadan, bir solukta kendimi bir kasırgaya kapılıp merdivenlerden yukarı sürüklenirken buldum; iki kat, hayır, aslında üç kat yukarı, (çünkü bu barut fıçısı gibi küçük adam içgüdüsüyle ne tarafa gideceğini biliyor gibiydi) tenha ve büyük tavan arasına götürülmüş, içeri sokulmuştum ve kapı üzerime kilitlenmişti; anahtarı yanına alıp ortadan kayboldu.

Tavan arası hoş bir yer değildi; sanırım ne kadar kötü olduğunu bilmiyordu yoksa beni öylece buraya kilitlemezdi. Yaz günü cehennem sıcağı vardı burada; kışınsa kutuplar kadar soğuk olurdu. Kutular ve tahtalarla doluydu; boyasız duvarlarında eski elbiseler asılıydı, süpürülmemiş tavanından örümcek ağları sarkıyordu. Farelerin ve her türlü böceğin burayı mesken tuttuğu biliniyor muydu; bahçenin hayalet rahibesinin bir kere burada görüldüğü söylentileri vardı. Bir tarafı yarı karanlıktı, bir uçtan öbür uca her biri, darağacındaki suçlular gibi çivilere asılmış, koyu renkli kışlık paltoları saklamak amacıyla gerilmiş koyu kırmızı eski bir perde gizemi daha da artırıyordu. Rahibenin bu paltoların arasından ve perdenin arkasından çıktığı söyleniyordu. Buna inanmıyordum, beni kaygılandırmıyordu; ama çok koyu renkte, iri bir fare gördüm, uzun kuyruğuyla o pis gi-

1 Uygundur!

rintiden çıktı, üstüne bir de gözlerim yerdeki siyah böceklere takıldı. Bunların oradaki toz, tahtalar ve dayanılmaz sıcaktan daha fazla rahatsız ettiğini söylemek doğru olur. Eğer tavan penceresini açmanın bir yolunu bulup içeri biraz taze hava girmesini sağlamasaydım sıcak kısa zamanda dayanılmaz olacaktı. Bu pencerenin altına büyük bir boş sandık çektim, üzerine daha küçük bir kutu koydum, her ikisinin üstündeki tozları sildim, elbisemi (okur hatırlamalı ki en iyi elbisem ve bu nedenle özen gösterilmesi gereken bir nesne) titizlikle belime sardım, bu derme-çatma tahtın üzerine çıktım ve çalışmaya başladım. Bir yandan sanırım farelerden çok siyah böcekleri ve hamamböceklerini kollarken ölümcül bir korku içinde oturup ezberledim.

İlk izlenimim, oynanması mümkün olmayan bir rolü üstlenmiş olduğumdu, elimden geleni yapmaya karar verip başarısız olacağımı kabullendim. Ancak bir süre sonra bu kadar kısa bir oyundaki rolün belleğin birkaç saatte üstesinden gelebileceği bir şey olduğunu fark ettim. Ezberledim, ezberledim; önce fısıltıyla, sonra yüksek sesle. Kimsenin beni duyamayacağı bir yerde olduğumdan rolümü tavan arası haşaratının önünde oynadım. Küçümseyerek, sabırsızlanarak boşluğuna, saçmalığına ve gerçekdışılığına daldım, onu elimden geldiğince aptal göstererek bu *fat*'dan[1] intikamımı aldım.

Bu çalışmayla bütün öğleden sonra geçti, gün geceye doğru kaymaya başladı; kahvaltıdan beri bir şey yememiş olduğum için son derece acıktım. Toplantıyı düşündüm, şüphesiz o sırada aşağıdaki bahçede yemek yiyorlardı. (Antrede bir sepet dolusu küçük *pâtés à la crême*[2] görmüştüm ve hiçbir yiyecek daha güzel görünmemişti bana.) *Pâté* ya da bir parça kek bana çok *à propos*[3] geliyordu ve bu lezzetli şeylere olan iştahım arttıkça bütün tatili yemek yemeden hapsolmuş halde geçirecekmişim gibi geliyordu. Tavan arası sokak kapısından ve girişten çok uzaktı ama çalan zil ve aynı zamanda taşların üstünde durmaksızın dönen tekerleklerin sesi buradan hafifçe duyulabili-

1 Budala.
2 Kremalı pasta.
3 Uygun.

yordu. Evin ve bahçenin kalabalıklaştığını, aşağıdaki herkesin neşeli ve mutlu olduğunu biliyordum; oda kararmaya başlamıştı; böcekler artık görülmüyordu, onların üzerimde yürümeye başlayacakları, görülmeden tahtıma çıkacakları ve beklenmedik bir şekilde eteklerimin altına girecekleri düşüncesiyle titredim. Sabırsız ve endişeli bir halde sadece zaman geçirmek için rolümü tekrarladım. Tam bitirmek üzereyken anahtarın kilitte dönerken çıkardığı sesi –beklediğim sesti– duydum. Mösyö Paul, (alacakaranlıkta Mösyö Paul olduğunu ancak görebiliyordum, çünkü kırpık saçlı kafasının kadife siyahlığını ve alnının soluk fildişi rengini görebilecek kadar hafif bir ışık kalmıştı) içeri baktı.

"Bravo!" diye bağırdı kapıyı açık tutup eşikte dururken. "*J'ai tout entendu. C'est assez bien. Encore!*"[1]

Bir an durakladım.

Sertçe "*Encore!*"[2] dedi. "*Et point de grimaces! À bas la timidité!*"[3]

Rolümü tekrarladım ama kendi kendime yaptığımın yarısı kadar bile iyi olmamıştı.

"*Enfin, elle sait,*"[4] dedi yarı memnun, "ve bu şartlar altında insan müşkülpesent ya da hoşgörüsüz olamaz." Sonra ekledi: "Hazırlanmak için yirmi dakikan daha var; *au revoir!*"[5] Gidiyordu.

Cesaretimi toplayıp "Mösyö!" diye seslendim.

"*Eh bien! Qu'est-ce que c'est, Mademoiselle?*"[6]

"*J'ai bien faim.*"[7]

"*Comment, vous avez faim! Et la collation?*"[8]

"O konuda bir şey bilmiyorum. Görmedim, burada kapalıydım."

"*Ah! C'est vrai,*"[9] diye bağırdı.

1 Hepsini duydum. Neredeyse olmuş. Tekrar!
2 Tekrar.
3 Yüzünüzü buruşturmayın! Utangaçlığı bırakın!
4 Sonunda, biliyor.
5 Hoşçakal.
6 Ne var Matmazel?
7 Çok açım.
8 Aç mısınız? Peki öğle yemeği?
9 Ah! Doğru.

Bir saniyede tahtımdan ayrıldım, tavan arası boşaltıldı, beni buraya çıkaran kasırganın aynısı ters yönde beni bir anda en aşağıya, mutfağa indirdi. Kilere gitmem gerektiğini düşündüm. Aşçıya amirane bir tavırla yiyecek hazırlaması ve aynı tavırla bana da yemem emredildi. Yiyeceklerin sadece kahve ve kekle sınırlı olması hoşuma gitti; şarap ve tatlı verilmesinden korkuyordum çünkü onları sevmiyordum. Benim *petit pâté à la crême* istediğimi nasıl tahmin ettiğini bilmiyorum, bunu söyleyemem; ama, dışarı çıkıp bir yerden bana bir tane getirdi. Oldukça istekli bir şekilde yiyip içtim ve *petit pâté*'yi bir *bonne bouche*[1] olarak en sona bıraktım. Mösyö Paul yemeğimi denetledi ve neredeyse yiyebileceğimden daha fazlası için zorladı.

"*À la bonne heure*,"[2] diye bağırdı daha fazla yiyemeyeceğimi işaret ettiğimde, üzerine yağ sürdüğü dilimi yememek için ellerimi havaya kaldırıp yalvardım. "Beni, bir kadını çatı katında aç bırakan bir despot ve Mavisakal yerine koyacaksınız, halbuki ben böyle bir insan değilim. Şimdi Matmazel, kendinizi sahneye çıkacak kadar cesur ve güçlü hissediyor musunuz?"

Öyle olduğunu düşündüğümü söyledim; ama gerçekte kafam son derece karışmıştı ve nasıl hissettiğimi bile bilemiyordum ama bu küçük adam onu bir anda ezmeye yetecek kadar baskın bir güce sahip olmadığınız takdirde karşı çıkılmaması gereken bir varlıktı.

"Gelin o zaman," dedi elini uzatarak.

Elimi ona verdim ve hızlıca yürümeye başladı, ben de ona yetişebilmek için yanında koşmak zorunda kaldım. *Carré*'de bir an durdu; burası büyük lambalarla aydınlatılmıştı; sınıfların enli kapıları ve bahçeye açılan aynı genişlikteki kapılar ardına kadar açıktı; bu kapıların her iki yanını fıçıların içindeki portakal ağaçları, saksılardaki yüksek çiçekler süslüyordu, çiçeklerin arasında gece kıyafetleri içinde kadınlar ve erkekler gruplar halinde duruyor ve dolaşıyordu. İçeride sınıfların bulunduğu uzun koridor dalgalanan, mırıldanan, el sallayan, akıp giden pembeli, mavili ve yarı şeffaf beyazlı bir kalabalığın

1 En güzel parça.
2 Ne hoş.

toplanmasına tanık oluyordu. Tepede lambalar yanıyordu; en dipte bir sahne, heybetli yeşil bir perde ve bir dizi sahne ışığı vardı.

"*N'est-ce pas que c'est beau?*"[1] diye ısrar etti refakatçim.

Öyle olduğunu söylemeliydim ama kalbim boğazımda atıyordu. Mösyö Paul bunu fark etti ve rahatlamam için hafifçe kaşlarını çatıp beni sarstı.

"Elimden geleni yapacağım ama şimdiden bitmiş olmasını isterdim," dedim ve sonra, "o kalabalığın arasından mı yürümemiz gerekiyor?" diye sordum.

"Hiç değil, bundan daha iyisini yapabilirim; bahçeden geçeceğiz; buyurun."

Bir saniyede kapının dışındaydık, serin ve sakin gece beni bir şekilde canlandırdı. Ay yoktu ama pencerelerden dışarı yansıyan ışıklar iç bahçeyi aydınlatıyordu, hatta geçitlerde bile hafif bir ışık vardı. Gökyüzü bulutsuzdu ve kendi canlı alevlerinin titreyişi muhteşemdi. Avrupa'daki geceler ne kadar yumuşaktı! Ne kadar yumuşak, huzur verici ve güvenliydi. Ne denizlerden gelen sis, ne ürperten nem; öğle saati kadar berrak ve sabah saatleri kadar tazeydi.

Avluyu ve bahçeyi geçtikten sonra birinci sınıfın camlı kapılarına ulaştık. O gece diğerleri gibi o kapı da açıktı; içeri girdik, birinci sınıfı büyük salondan ayıran küçük bir odaya yönlendirildim. Bu oda öylesine ışıklıydı ki gözlerim kamaştı, sağır oldum; gürültülüydü, kaskatı kesildim; son derece sıcak, boğucu ve kalabalıktı.

"*De l'ordre! Du silence!*"[2] diye bağırdı Mösyö Paul. "Buraya kaos mu hâkim olacak?" diye ısrar edince herkes sustu. Bir düzine kelime ve bir o kadar da el hareketiyle oradaki insanların yarısını dışarı çıkardı, kalanları da sıraya dizdi. Kalanların hepsi sahne kıyafetleri içindeydi; onlar oyunculardı ve burası kulisti. Mösyö Paul beni takdim etti. Hepsi gözlerini bana dikti, bazıları kıkır kıkır gülüştü. Şaşırmışlardı, İngiliz kadının bir vodvilde oynamasını beklemiyorlardı. Kendi rolü için çok şık giyinmiş ve büyüleyecek kadar güzel

1 Güzel değil mi?
2 Düzen! Sessizlik!

görünen Ginevra Fanshawe iri iri açtığı kocaman gözlerle bana doğru döndü. Korku ve mahcubiyetin bozamadığı yüksek bir moralle, hatta yüzlerce kişinin önünde parlayacak olmanın düşüncesiyle keyiflenmiş bir haldeyken, benim girişim onun neşesini bozup şaşkınlığa düşürmüş gibiydi. Çığlık atabilirdi ama Mösyö Paul onu da diğerlerini de kontrol altında tuttu.

Bütün grubu inceleyip eleştirdikten sonra bana döndü.

"Siz de rolünüz için giyinmelisiniz."

"Giyinmek mi, yani bir erkek gibi giyinmek!" diye bağırdı Zélie St. Pierre ileri atılarak. "Onu kendim giydireceğim," diye işgüzarlıkla ekledi. Erkek gibi giyinmek fikri beni memnun etmedi, bana uygun değildi. Bir erkek adı almayı ve erkek rolü oynamayı kabul etmiştim; giyimine gelince; *halte là*![1] Hayır. Ne olursa olsun kendi elbisemle kalacaktım. Mösyö Paul kıyamet koparabilir, öfkelenebilirdi. Kendi elbisemle kalacaktım. Böyle söyledim, alçak ama kararlı bir sesle, belki biraz da titreyen kelimelerle.

Hemen kıyamet koparıp öfkelenmedi, ben meseleyi etraflıca düşünürken o da sessizce durdu. Ama Zélie bir kez daha araya girdi.

"Mükemmel bir *petit mâitre*[2] olacak. İşte bütün giysiler burada, hepsi; biraz büyük ama ben düzeltebilirim. Gel *chère amie, belle Anglaise*!"[3]

Ve küçümseyerek güldü, çünkü ben *belle* değildim. Elimden tuttu, beni uzaklaştırıyordu. Mösyö Paul dimdik duruyordu, tarafsızdı.

"Direnmemelisiniz," diye sürdürdü St. Pierre, çünkü direniyordum. "Her şeyi bozacaksınız, eserin neşesini, seyredenlerin keyfini yok edeceksiniz, her şeyi *amour-propre*'ınıza[4] kurban edeceksiniz. Bu çok kötü olacaktır, Mösyö buna asla izin vermez."

Mösyö'nün gözlerine baktı. Ben de aynı şekilde baktım. Mösyö önce ona sonra bana baktı. "Dur!" dedi yavaşça ve hâlâ beni sürük-

1 Burada durun.
2 Küçük bey.
3 Sevgili dostum, güzel İngiliz kadını.
4 Gurur.

lemeye çalışan St. Pierre'i durdurdu. Herkes kararı bekledi. Kızgın değildi, huzursuz değildi; bunu algıladım ve yüreklendim.

"Bu kıyafetleri beğenmediniz mi?" diye sordu parmağıyla erkek giysilerini göstererek.

"Bazılarına itirazım yok ama hepsini giymem."

"O zaman nasıl olacak? Nasıl bir erkek rolü kabul edip kadın kıyafetiyle sahneye çıkacaksınız? Bu amatör bir oyun, bu doğru; bir *vaudeville de pensionnat*;[1] bazı değişikliklere izin verebilirim, ancak daha soylu cinsi çağrıştıracak bir şeyler giymelisiniz."

"Ve giyeceğim Mösyö; ama kendim yapmalıyım; kimse karışmamalı; giysiler konusunda zorlanmamalıyım. Bırakın kendi kendime giyineyim."

Mösyö başka bir şey söylemeden kostümü St. Pierre'den aldı, bana uzattı, soyunma odasına gitmem için bana yol verdi. Yalnız kaldığımda yatıştım ve sakince işe koyuldum. Hiçbir parçasını çıkartmadan kadın kıyafetlerimi korudum ve üstümdekilere ek olarak küçük bir yelek, bir yaka ve kravatla bir küçük bir *paletôt*'nun[2] yeterli olacağını düşündüm; bütün kıyafetler öğrencilerden birinin erkek kardeşine aitti. Saçımı örgülerden kurtarıp arkadaki uzun kısmı sıkıca sardım, ön taraftakileri de yana doğru fırçaladım, Şapkamı ve eldivenlerimi elime alıp dışarı çıktım. Mösyö Paul bekliyordu, diğerleri de. Bana baktı. "Bir okulda bu yeterli olabilir," dedi. Sonra kabalaşmadan ilave etti *"Courage, mon ami! Un peu de sangfroid, un peu d'aplomb, M. Lucien, et tout ira bien."*[3]

St. Pierre soğuk yılan tavrıyla gene küçümseyerek güldü.

Huzursuzdum, çünkü heyecanlıydım; ona döndüm, eğer o bir hanım ben de bir beyefendi olmasaydım, onu dışarı iş başına çağırmak zorunda kalacağımı söylemekten kendimi alamadım.

"Oyundan sonra, oyundan sonra," dedi Mösyö Paul. "O zaman bir çift silahımı aranızda paylaştıracağım ve siz de kurallara uygun

1 Okul vodvili.

2 Palto.

3 Cesaret arkadaşım! Biraz soğukkanlılık, biraz kendine güven, Mösyö Lucien, ve her şey iyi gidecek.

olarak aranızdaki anlaşmazlığı halledersiniz; olsa olsa Fransa ve İngiltere arasındaki bitmeyen kavgaya benzer."

Ancak artık oyunun başlama saati yaklaşıyordu. Mösyö Paul, bir generalin askerlerine görevlerini söylemesi gibi, önümüzde durup bize kısa bir konuşma yaptı. Hepimizin bireysel önemsizliğini hissederek kendimiz olmaktan çıkmamızı tavsiye etti, bundan başka ne dediğini bilmiyorum. Tanrı bilir, bu tavsiyenin bazılarımız için gereksiz olduğunu düşündüm. Bir zil çaldı. Ben ve iki kişi daha sahneye yönlendirildik. Zil bir kez daha çaldı. İlk sözleri benim söylemem gerekiyordu.

"Kalabalığa bakma, düşünme bile," diye kulağıma fısıldadı Mösyö Paul. "Tavan arasında farelerin önünde rol yapıyormuşsun farzet."

Ortadan kayboldu. Perde yukarı kalktı, tavana yaklaşırken buruştu; parlak ışıklar, uzun oda, neşeli kalabalık üzerimize patlar gibi oldu. Siyah böcekleri, eski kutuları, kurt yemiş şifoniyeri düşündüm. Söylemem gerekeni kötü bir şekilde söyledim; ama söyledim. O ilk konuşma zordu; bana şunu anlattı: beni korkutan kalabalık değil kendi sesimdi. Yabancıların, kalabalığın benimle ilgisi yoktu. Onları düşünmedim bile. Bir kere dilim çözüldükten ve sesim gerçek perdesini yakalayıp doğal tonunu bulduktan sonra temsil ettiğim kişilikten başka bir şey düşünmedim ve dinleyen, seyreden ve sahne kenarında sufle veren Mösyö Paul'ü düşündüm.

Yavaş yavaş ihtiyacım olan gücün geldiğini hissederek –bahar içerden gelen taşkınlık ve dirilmeyi bekler– rol arkadaşlarımı fark etmeye yetecek kadar sakinleştim. Bazıları çok iyi oynuyordu; özellikle iki talip arasında cilve yapması gereken Ginevra Fanshawe bunu hayranlık uyandıracak kadar iyi yapıyordu; aslında kendini oynuyordu. Bir iki kere bana yani züppe talibine belirli bir hayranlıkla bakıp davranışlarında bir tercih sergiledi. Beni yüreklendirdiğini öyle bir vurguladı, hareketleriyle öyle bir belli etti ki, dinleyen ve alkışlayan kalabalığa öyle bakışlar fırlattı ki, onu tanıdığım için birden "birisine" rol yaptığını anlayarak bakışlarını, gülümsemesini, el hareketlerini izledim. Ve kısa süre sonra oklarının yakışıklı ve seçkin hedefinin kim olduğunu fark ettim; o okların yolunun tam ortasında, bütün izleyen-

lerden daha uzun ve bu nedenle oklara hedef olması kesin olan ve çok iyi tanınan birisi, Dr. John, sessizce ama istekle oturuyordu.

Görüntü anlamlıydı. Dr. John'un bakışları ne olduğunu söyleyemeyeceğim bir dilde konuşuyordu; bu beni canlandırdı, bundan bir hikâye çıkardım; düşüncemi oynadığım role yansıttım; Ginevra'ya yaptığım kura ilave ettim. *Ours*, ya da dürüst âşıkta Dr. John'u gördüm. Ona eskisi gibi acıdım mı? Hayır, kalbimi katılaştırdım, onunla rekabet ettim ve ona üstün geldim. Bir züppe olduğumu bilmiyordum, ama onun dışlandığı yerde ben hoşa gidebilirdim. Şimdi kazanmak ve ele geçirmek için kararlı ve istekli rol yaptığımı biliyorum. Ginevra beni destekledi; aramızda *rôle*'ün doğasını tepeden tırnağa yaldızlayarak biraz değiştirdik. Perde arasında Mösyö Paul içimize ne girdiğini bilmediğini söyledi ve biraz sitem etti. "*C'est peut-être plus beau que votre modèle, mais ce n'est pas juste*."[1] Ben de içime ne girdiğini bilmiyorum ama bir şekilde *Ours*'u yani Dr. John'u gölgede bırakmayı arzu ediyordum. Ginevra yumuşaktı; ben de şövalye gibi nazik ve cesur olmaktan başka ne yapabilirdim? Mektubu aklımdan çıkarmadan, pervasızca *rôle*'ün ruhunu değiştirdim. Kalpsizce, ilgi göstermeden oynamam mümkün değildi. Oynanması gerekiyordu –içine özlemi çekilen çeşniler katıldı– böylece lezzetlendi ve ben tadını çıkararak oynadım.

O gece ne hissettiysem ve ne yaptıysam, yükselip göğün yedinci katına çıkmaktan başka istediğim bir şey yoktu. Soğuk, isteksiz ve kaygılı bir şekilde bir başkasını mutlu etmek için bu rolü kabul etmiştim; kısa sürede ısındım, ilgimi çekti, cesaretimi topladım ve kendimi mutlu etmek için oynadım. Gene de ertesi gün üzerinde tekrar düşündüğümde bu tip amatör gösterileri pek de doğru bulmadım; Mösyö Paul'e iyilikte bulunduğum ve bir kez bile olsa kendi gücümü denediğim için memnun olmakla birlikte bir daha asla benzer bir durumun içine çekilmemek üzere katı bir karar aldım. Tiyatroya büyük ilgi duymak mizacımın bir parçası olarak ortaya çıkmıştı; yeni fark edilen bu yeteneği yaşatmak ve uygulamak beni bir zevk dünyasıy-

1 Aslından daha iyi olabilir ama doğru değil.

la ödüllendirebilirdi ama hayata sadece uzaktan bakan birine uygun değildi, bu güç ve istek bir kenara bırakılmalıydı, onları bir kenara koydum, o zamandan beri ne Zamanın ne de Kışkırtılmanın açamadığı kararlılık kilidini vurdum üzerlerine.

Oyun bittikten –tamamen bittikten– hemen sonra asabi ve despot Mösyö Paul bir dönüşüme uğradı. İdari sorumluluğu bitmişti, bir anda amirane davranışlarını bir kenara bıraktı, hayat dolu, nazik ve sosyal bir şekilde aramızda kaldı, hepimizin elini teker teker sıkarak teşekkür etti ve baloda hepimizin onunla dans etmesi konusundaki isteğini açıkladı. Benden bu konuda söz alacağı zaman ona dans etmediğimi söyledim. "Bir kere için etmem gerektiğini" söyledi ve eğer bir kenara çekilip ondan uzak durmasaydım beni bu ikinci gösteriye de mecbur edecekti. Ama bir gece için yeterince rol yapmıştım, kendime ve sıradan hayatıma dönme vaktim gelmişti. Kül rengine çalan kahverengi elbisem sahnede bir *paletôt*'nun altında iş görmüştü ama bir vals ya da kadril için uygun değildi. Sakin bir köşeye çekilerek gözlenmeden gözledim; bütün görkemi ve zevkleriyle balo bir gösteri gibi önümden geçti.

Ginevra Fanshawe gene balonun güzeliydi, oradakilerin en güzeli ve en neşelisiydi; baloyu başlatmak için seçilmişti, çok sevimli görünüyordu, son derece zarif dans ediyordu, çok neşeli gülüyordu. Bu tip sahneler onun zaferleriydi; o bir zevk çocuğuydu. Çalışmak ve acı çekmek onu huzursuz ve kederli, güçsüz ve asık suratlı yapıyordu; halbuki eğlence onun kelebek kanatlarını açıyor, altın tozlu parlak noktalarını aydınlatıyor, bir mücevher gibi parlamasını, yüzünün bir çiçek gibi kızarmasını sağlıyordu. Sıradan yiyecek ve içeceklere dudak büküyor, balın üstündeki sinekkuşu gibi kendini kremalar ve dondurmalarla besliyordu; tatlı şarap onun içindi ve günlük ekmeği tatlı keklerdi. Ginevra bütün hayatını bir balo salonunda yaşıyordu; başka yerlerde morali bozulup soluyordu.

Okur, onun sadece dans partneri Mösyö Paul için böyle çiçek gibi açılıp parıldadığını ya da o gece en zarif davranışlarını sadece arkadaşlarının gelişmesi ya da *carré*'yi dolduran balo salonunun çevresi-

ne dizilen anne-babalar ve büyükanne-babalar için ortaya serdiğini düşünmesin; böylesine sıkıcı ve sınırlı koşullarda, soğuk ve ruhsuz güdülerle Ginevra bir kadrili bile bitirmeye tenezzül etmezdi, yorgunluk ve sıkıntı, canlılığın ve güler yüzün yerini alırdı, ama o, aksi takdirde ağır bir davet kalabalığı olacak grubu aydınlatan mayayı biliyordu; heyecan veren bir çeşninin tadına bakmıştı; en seçkin cazibesini sunmasını haklı gösteren nedenleri anlamıştı.

Balo salonundaki izleyicilerin arasında evli ve baba olmayan tek bir erkek yoktu –Mösyö Paul hariç– o da hemcinslerinin arasında, bir öğrenciyle dans etmeye izni olan tek kişiydi. Bu istisnai durum biraz eskiden kalma bir gelenekten (çünkü Madam Beck'in akrabasıydı ve onun güvenini kazanmıştı), biraz kendine has bir tarzı olduğu ve canının istediğini yaptığından, biraz da şerefli biri olduğu için en güzel ve en saf kişilerden oluşan bir alayın bile ona teslim edilebileceği kadar güvenilir olmasından kaynaklanıyordu; onların Mösyö Paul'ün liderliğinde hiçbir şekilde zarar görmeyeceklerine olan mükemmel güvendi bu. Kızların birçoğu –parantez içinde not edilmeli– hiç de saf değillerdi, hatta bunun tam tersiydiler; ama doğal bayağılıklarının hiçbirini Mösyö Paul'ün olduğu ortamlarda göstermeye cesaret edemezlerdi; tıpkı isteyerek onun nasırına basmaya, fırtınalar koparan bir konuşma yaparken yüzüne gülmeye ya da sinirli olduğunda yüzünde zeki bir kaplanın maskesi belirince yüksek sesle konuşmaya cesaret edemeyecekleri gibi. O zaman Mösyö Paul istediğiyle dans edebilirdi; ona yanlış adım attırmaya çalışan bir müdahalenin vay haline.

Madam –(görünürde) isteksizlikle, ricalarla, etkilenerek, baskı altında– izleyici olarak gelen küçük ve mahzun bir *jeunes gens*[1] grubunu, iyi huylu davranmaya kendini zorlayarak salona kabul etti, bütün gece boyunca –şahsi gözetimi altında– *carré*'nin en uzak, en kasvetli, en soğuk, en karanlık yerinde tuttu. Bu gruptakilerin hepsi en iyi ailelerden geliyorlardı, kardeşleri okulda öğrenciydi ve oradaki annelerin büyük oğullarıydılar. O gece Madam hep bu *jeunes gens*'ların

1 Delikanlılar.

yanındaydı, onlarla bir anne gibi ilgileniyordu ama aynı zamanda bir ejderha gibi sertti. Oturdukları yerin önünde bir nevi kordon uzanıyordu ve o *belle blonde*[1] ya da o *jolie brune*[2] ya da *cette jeune fille magnifique aux cheveux noirs comme le jais*[3] ile bir kere dans edip kendilerine gelsinler diye kordonun öbür yanına geçmelerine izin vermesi için yalvararak onu bıktırıyorlardı.

Madam güçlü ve şaşmaz bir kararlılıkla, "*Taisez-vous*!"[4] diye yanıt veriyordu. "*Vous ne passerez pas à moins que ce ne soit sur mon cadavre, et vous ne danserez qu'avec la nonnette du jardin,*"[5] (rahibe efsanesine gönderme yapıyordu). Bu kederli ve sabırsız sıranın önünde, kraliçe edasıyla bir ileri bir geri yürüyüp duruyordu, fare rengi ipek bir elbise içindeki küçük bir Bonaparte gibiydi.

Madam dünyayı tanıyordu; insan doğasıyla ilgili çok şey biliyordu. Villette'teki herhangi bir okul müdiresinin evine bir *jeune homme*[6] kabul etmeye cesaret edeceğini sanmıyorum; ama Madam bunun gibi özel bir durumda böyle bir izin vererek cesur bir adım atabileceğini ve büyük puan kazanabileceğini biliyordu.

Bir kere, ebeveynler bu duruma suç ortağı yapılmışlardı, çünkü bu iş ancak onların aracılığıyla gerçekleşiyordu. İkinci olarak, bu büyüleyici ve tehlikeli çıngıraklı yılanların kabulü Madam'ın en güçlü özelliğini –gözetimi– ortaya çıkarıyordu. Üçüncü olarak, onların varlığı eğlencenin en iştah kabartan malzemesiydi; öğrenciler uzakta parlayan altın elmaları biliyorlar ve görüyorlardı, bu onları başka hiçbir durumun ateşleyemeyeceği bir cesaretle canlandırıyordu. Çocukların neşesi ebeveynlere de sıçrıyordu; balo salonunun çevresinde yaşam ve sevinç dolaşıyordu; *jeunes gens* da engellenmiş oldukları halde eğleniyorlardı: çünkü Madam onların sıkılmasına fırsat vermiyordu ve

1 Sarışın güzel.
2 Neşeli kumral.
3 Kömür karası saçlı büyüleyici genç kız.
4 Dilinizi tutun!
5 Benim cesedimi çiğnemeden buradan geçemezsiniz ve sadece bahçedeki 'nonnette' ile dans edebilirsiniz.
6 Genç adam.

böylece Madam Beck'in şöleni her yıl, bu topraklardaki başka hiçbir müdirenin şöleninin yaşamadığı bir başarıyı garantiye alıyordu.

Dr. John'un başlarda sınıflar arasında rahatça dolaşmasına izin verildiğini gözlemledim; erkekçe, sorumlu bir görünüşü vardı ve bu gençliğinin günahını bağışlatıyor, güzelliğinin kefaretini bir miktar ödüyordu; ama Madam balo başlar başlamaz ona koştu.

"Gelin Kurt, gelin," dedi gülerek, "koyun kılığındasınız ama gene de ağılı terk etmelisiniz. Gelin, *carré*'de yirmi parçalık güzel bir vahşi hayvan koleksiyonum var, sizi de koleksiyonuma katayım."

"Ama önce benim seçtiğim bir öğrenciyle tek bir dans etmeme göz yumun."

"Böyle bir şeyi hangi yüzle istersiniz? Bu delilik, bu saygısızlık. *Sortez, sortez, au plus vite*."[1]

Onu önüne kattı, az sonra kordonun öbür tarafındaydı.

Ginevra, sanırım dans etmekten yorulduğu için, beni sığındığım yerde buldu. Kendini yanımdaki sıraya attı ve kollarını boynuma doladı (bence böyle yapmasa da olurdu).

"Lucy Snowe! Lucy Snowe!" diye hıçkırır gibi biraz da sinirli bir şekilde haykırdı.

Kuru bir sesle, "Ne oldu ki?" diye sordum.

"Nasıl görünüyorum, bu akşam nasılım?" diye ısrar etti.

"Her zamanki gibi," dedim, "budalaca kendini beğenmiş."

"İğneleyici yaratık! Bana tek bir nazik söz söylemiyorsunuz; ama size ve bana gıpta edip iftira atanlara rağmen, güzel olduğumu biliyorum; bunu hissediyorum, bunu görüyorum; çünkü giyinme odasında büyük bir ayna var ve orada kendimi baştan ayağa görebiliyorum. Şimdi benimle oraya gelir misiniz, önünde birlikte duralım?"

"Gelirim Bayan Fanshawe, canınızın istediği kadar eğlenebilirsiniz."

Giyinme odası çok yakındı, içeri girdik. Koluma girdi ve beni aynaya doğru çekti. Direnmeden, itiraz etmeden ya da yorum yapmadan orada durdum ve kendine olan aşkının sevincine ve zaferine izin

1 Çıkın, çıkın, hem de çok çabuk.

verdim; nereye varacağını görmek ilginçti –tatmin olacağı bir nokta var mıydı– başkalarına karşı düşünceli davranmasını söyleyen bir fısıltı kalbine girebilir ve onun kendini aşırı beğenerek coşkuya kapılmasını dengeleyebilir miydi?

Bu mümkün değildi. Beni ve kendisini döndürdü, her ikimize de her yandan baktı; gülümsedi, buklelerini salladı, kuşağına dokundu, elbisesinin eteklerini iki yana doğru açtı ve sonunda benim kolumu bırakıp sahte bir saygıyla reverans yaparak, "Bana krallık verseler bile yerinizde olmak istemem," dedi.

Öfkelenemeyeceğim kadar safça yapılmış bir yorumdu, sadece, "Çok iyi," dedim.

"Peki, ya siz BEN olmak için ne verirsiniz?" diye sordu.

"Tuhaf gelecek ama beş para vermem," diye yanıtladım, "zavallı bir yaratıksınız."

"İçinizden böyle düşünmüyorsunuz."

"Hayır; çünkü kalbimde sizin en ufak yeriniz yok; sizi sadece ara sıra aklımdan geçiriyorum."

"Tamam, ama," dedi sitem içeren bir sesle, "durumlarımızdaki farklılığı dinle ve sonra benim ne kadar mutlu ve senin de ne kadar acınacak halde olduğunu gör."

"Devam edin; dinliyorum."

"İlk önce, ben iyi bir ailenin kızıyım, babam zengin olmasa da beklentilerimi karşılayan bir amcam var. Sonra sadece on sekiz yaşındayım, olabilecek en güzel yaş. Avrupa'da eğitim gördüm, hecelemeyi bilmiyor olsam da birçok yeteneğim var. Ben güzelim, bunu inkâr edemezsiniz; istediğim kadar hayranım olabilir. Sadece bu akşam iki centilmenin kalbini kırdım ve daha şimdi bir tanesi bana ölüyormuş gibi baktı, bu da beni bu ruh haline soktu. Onların kızarmalarını ve solmalarını, birbirlerine kaşlarını çatıp öfkeli gözlerle, ama bana baygın bakmalarını seyretmeyi o kadar çok seviyorum ki. İşte ben, mutlu BEN; ve size gelince, zavallı kız!

"Villette'e ilk geldiğinizde küçük çocuklara baktığınıza göre sanırım siz önemsiz birinin kızısınız; akrabalarınız yok; yirmi üç yaşın-

da genç de sayılmazsınız; önemli bir başarınız yok, güzelliğiniz yok. Hayranlara gelince, bunun ne olduğunu bile bilmiyorsunuz; bu konu hakkında konuşamıyorsunuz bile, diğer öğretmenler fethettiklerinden bahsederken siz dilsiz gibi oturuyorsunuz. Asla âşık olmadığınıza ve bundan sonra da olmayacağınıza inanıyorum; bu duyguyu bilmiyorsunuz, böylesi daha iyi, çünkü böylece sizin kalbiniz kırılabilir ama siz yaşayan hiçbir kalbi kırmazsınız. Bunlar doğru değil mi?"

"Büyük bir kısmı gerçek sayılır ve üstelik zekice. Bu kadar dürüstçe konuşabildiğinize göre iyi biri olmalısınız Ginevra; o yılan Zélie St. Pierre sizin söylediklerinizi söyleyemezdi. Gene de Bayan Fanshawe, gösterdiğiniz kadar talihsiz olsam da, sizi, vücudunuzu ve ruhunuzu satın almak için beş para vermem."

"Sadece akıllı olmadığım için... Ve sizin tek düşündüğünüz bu. Dünyada sizden başka kimse zekâya önem vermiyor."

"Tam tersine, sizin zeki olduğunuzu düşünüyorum, kendi şartlarınızda aslında çok zekisiniz. Ama kalp kırmaktan bahsediyordunuz, o büyük eğlencenin erdemlerine değinmek istemiyorum; bu gece kendini beğenmişliğinizle kimi infaz ettiğinizi düşünüyorsunuz, söyleyin lütfen."

Dudaklarını kulağıma yaklaştırdı; "Isidore ve Alfred de Hamal da burada bu gece," diye fısıldadı.

"Ah, öyle mi? Onları görmek isterdim."

"İşte canım! Sonunda meraklandınız. Beni takip edin, size onları göstereceğim."

Gururla öne düştü. "Ama onları sınıflardan iyi göremezsiniz," dedi bana dönüp. "Madam onları çok uzakta tutuyor. Bahçeden geçip koridora girelim, onlara arkadan yaklaşalım, eğer görülürsek azar işitiriz ama önemli değil."

Bir kerelik olsun umurumda değildi. Bahçeyi geçtik, tenha bir özel kapıdan koridora girdik, gölgede kalarak *carré*'ye yaklaşırken *jeunes gens* grubunu yakından gördük.

Sanırım fetheden de Hamal'ın hangisi olduğunu bana gösterilmeden kendim de bulabilirdim. Düz burunlu, son derece düzgün hatlı

küçük bir züppeydi. Küçük züppe diyorum ama boyu ortalamanın altında değildi; yüz hatları, elleri ve ayakları küçüktü; hoş ve bakımlıydı, bebek gibi süslüydü; çok iyi giyinmişti, bukleleri iyi kıvrılmıştı, çizmeleri, eldivenleri ve boyunbağı güzeldi; aslında çekiciydi. Bunu söyledim. "Ne hoş bir adam!" diye haykırdım ve Ginevra'nın zevkini takdir ettim; ona, kırdığı kalbin kıymetli parçalarını de Hamal ne yaptı diye sordum, koku şişesinin içine koyup güllerin içinde mi saklıyordu? Albayın ellerinin Bayan Fanshawe'un ellerinden sadece biraz daha büyük olduğuna dikkat ettim ve zorunluluk halinde albay onun eldivenlerini de giyebileceğinden bu durumun elverişli sayılabileceğini ileri sürdüm. Sevimli buklelerini çok sevdiğimi söyledim, dar Grek alnı ve zarif, klasik başının mükemmelliğini ifade edecek kelimeler bulamadığımı itiraf ettim.

Zalimce mutlu olan Ginevra "Peki ya o sizin âşığınız olsaydı?" diye sordu.

"Ah! Tanrı'm, ne büyük bir mutluluk!" dedim, "Ama merhametsiz olmayın Bayan Fanshawe, Cennet'ten atılan zavallı Kabil'e orasını uzaktan gösterir gibi benim kafama böyle düşünceler sokmayın."

"O zaman onu sevdiniz mi?"

"Tatlıları, reçelleri, şekerlemeleri ve sera çiçeklerini sevdiğim kadar."

Ginevra zevkime hayran kaldı, çünkü bütün bunlar onun taptığı şeylerdi; bunları benim de sevdiğime hemen inandı.

"Şimdi, Isidore'a gelince..." diye devam ettim. Aslında rakibinden çok onu görmek istiyordum, ama Ginevra tüm dikkatini diğerine vermişti.

"Alfred bu akşam buraya teyzesi Madam la Baronne de Dorlodot'un nüfuzuyla kabul edildi," dedi, "ve şimdi onu görünce benim bütün gece boyunca neden bu kadar mutlu olduğumu, rolümü nasıl o kadar iyi oynadığımı, öyle hayat dolu dans ettiğimi ve kendimi bir kraliçe kadar mutlu hissettiğimi anlıyor musunuz? *Dieu! Dieu!*[1] Önce

1 Tanrı'm! Tanrı'm!

birine, sonra diğerine bakarak ikisini de deli etmek ne kadar eğlenceliydi."

"Ama diğeri, o nerede? Bana Isidore'yi gösterin."

"İstemiyorum."

"Neden?"

"Ondan utanıyorum."

"Hangi nedenle?"

"Çünkü... Çünkü," (fısıldayarak) "öyle, öyle favorileri var ki, turuncu; kırmızı... İşte söyledim."

"Sonunda baklayı ağzınızdan çıkardınız," diye ekledim. "Önemli değil, gene de göstcrin; bayılmayacağıma söz veriyorum."

Etrafına bakındı. Tam o sırada arkamızda biri İngilizce konuştu.

"Her ikiniz de cereyanda duruyorsunuz; bu koridorda kalmamalısınız."

Arkama dönerek, "Bu koridorda cereyan yok Dr. John," dedim.

Ginevra'ya aşırı bir ilgiyle bakarak "O çok çabuk üşütüyor," diye ısrar etti. "O çok narin; ona iyi bakmak gerekir, ona bir şal getirin."

Bayan Fanshawe "İzin verin de kendimle ilgili kararları kendim vereyim," dedi mağrur bir ifadeyle. "Şal istemiyorum."

"Elbiseniz çok ince, dans ediyordunuz, terlemiş olmalısınız."

"Her zaman vaaz veriyorsunuz," diye sertçe karşılık verdi Ginevra, "hep üstüme düşüyor ve azarlıyorsunuz."

Dr. John yanıt verebilirdi, ama vermedi; kalbinin kırıldığı gözlerinden okunuyordu; yüzünün rengi koyuldu, üzüldü, acı çekercesine yana döndü, ama sabırlıydı. Yakınlarda bir yerde bir sürü şal olduğunu biliyordum; koşarak gidip bir tane getirdim.

"Eğer onu zorlayacak gücüm varsa bunu sırtına alacaktır," dedim, şalı, muslin elbisenin üzerine boynunu ve kollarını kapatacak şekilde iyice sararken. "Isidore o mu?" diye kızgın bir fısıltıyla sordum.

Dudağını yukarı kıvırdı, gülümsedi ve başını salladı.

"O Isidore mu?" diye tekrarladım onu sarsarak, bunu birçok kez tekrarlayabilirdim.

"*C'est lui-même*,"[1] dedi. "Albay-Kont'la karşılaştırıldığında ne kadar kaba! Ve sonra, *oh ciel*![2] Favorileri!"

Dr. John yürüyüp gitti.

"Albay-Kont," diye tekrarladım. "Oyuncak bebek, kukla, manken! Zavallı alçak yaratık! Dr. John'la karşılaştırıldığında sadece bir dalkavuk, onun uşağı, ayakçısı! İyi ve cömert; tablo gibi yakışıklı, bir beyefendi onurlu elini ve kahraman yüreğini size sunuyor, sizinle evlenmek istiyor, sizin narin bedeninizi ve sorumsuz beyninizi hayatın güçlükleri ve fırtınaları karşısında korumaya söz veriyor, siz ise tereddüt ediyorsunuz, onu hor görüyorsunuz, iğneliyorsunuz ve ona işkence ediyorsunuz! Bunu yapacak gücünüz var mı? Size bu gücü kim verdi? Nerede? Hepsi güzelliğinizde mi, pembe beyaz teniniz ve sarı saçlarınızda mı? Onun ruhunu size köle eden, boynunu boyunduruğunuzun altında eğdiren bu mu? Onun size olan sevgisini, şefkatini, düşüncelerini, ümitlerini, ilgisini, soylu ve samimi aşkını bunlarla mı satın alıyorsunuz ve sonra da istemiyorsunuz? Küçük mü görüyorsunuz bunları? Sadece duygularınızı gizliyorsunuz: dürüst değilsiniz, onu seviyorsunuz; onu arzu ediyorsunuz; ama kendinize daha da çok bağladığınızdan emin olmak için mi onun kalbiyle oynuyorsunuz?"

"Öf! Nasıl durmadan konuşuyorsunuz! Söylediklerinizin yarısını anlamadım."

Biraz evvel onu bahçeye çıkarmıştım. Bu sefer bir banka oturttum ve sonunda kimi seçeceğini –erkeği mi yoksa maymunu mu– açıklayıncaya kadar kıpırdamamasını söyledim.

"Erkek olarak tanımladığınız adam," dedi, "bir burjuva, açık sarı saçlı, adı da John! *Cela suffit: je n'en veux pas.*[3] Albay de Hamal fevkalade bağlantıları, mükemmel görgüsü, tatlı bir görüntüsü, solgun ilginç bir yüzü, bir İtalyan'a benzeyen saçları ve gözleri olan bir centilmen. Üstelik olabilecek en hoş refakatçi, benimle aynı kafada; diğeri gibi mantıklı ve ciddi değil; ama eşit şartlarda konuşabileceğim biri; düz

1 Ta kendisi.
2 Aman Tanrı'm.
3 Bu kadarı yeter: istemiyorum.

bir levha gibi ve beni sıkmıyor, bunaltmıyor, bana zevk vermeyen inişler, çıkışlar, tutkularla ve hiç hoşlanmadığım becerilerle rahatsız etmiyor. İşte. Beni bu kadar sıkı tutmayın."

Elimi gevşettim, fırlayıp gitti. Onu takip etmek istemiyordum.

Nedense tekrar koridora dönüp Dr. John'u bir kez daha görmek isteğinden kendimi alamadım; ama onunla bahçeye inen merdivende karşılaştım, pencerelerin birinden vuran ışığın altında duruyordu. Orantılı vücudu başkasıyla karıştırılamazdı, içerideki toplulukta onun dengi olabilecek herhangi biri var mıdır acaba diye merak ettim. Şapkasını elinde tutuyordu; açık başı, yüzü ve güzel alnı son derece yakışıklı ve erkeksiydi. Hatları narin, bir kadınınki gibi ince değildi, soğuk, anlamsız ve zayıf da değildi; biçimliydi ama ifadesiz simetriye sahip olmak için anlamını ve özelliğini kaybedecek kadar yontulmuş, ziyan edilmiş değildi. Yüzü zaman zaman daha da anlamlı oluyordu, gözlerinde daha da derin ve sakin bir ifade görülüyordu. En azından benim onun hakkındaki düşüncelerim bunlardı; bana böyle görünüyordu. Bu adama bakarken içimi ifade edilemeyen bir merak kapladı ve hafife alınamayacak biri olduğunu düşündüm.

Bahçede ona yaklaşmak ve hitap etmek niyetinde değildim, tanışıklığımızın şartları böyle bir adıma izin vermiyordu, sadece kendimi göstermeden ona kalabalığın arasında bakmak istemiştim, onunla böyle yalnız karşılaşınca geri çekildim. Ama o beni arıyordu ya da daha doğrusu biraz evvel benimle birlikte olanı; bu nedenle basamaklardan indi ve geçide doğru arkamdan geldi.

"Bayan Fanshawe'u tanıyor musunuz? Epey bir zamandır onu tanıyıp tanımadığınızı sormak istiyordum," dedi.

"Evet, tanıyorum."

"Yakından mı?"

"Arzu ettiğim kadar yakından."

"Onu ne yaptınız şimdi?"

"Ben onun bakıcısı mıyım?" diye sormak istedim ama sadece "Onu iyice sarstım, daha da sarsabilirdim ama ellerimden kurtulup kaçtı," dedim.

"Sadece bu gece için ona göz kulak olmanızı, ihtiyatsızlık etmemesini, örneğin dans ettikten hemen sonra gecenin serinliğine çıkmamasını gözeterek bana bir iyilik yapar mısınız?" diye sordu.

"Öyle arzu ediyorsanız belki biraz ilgilenebilirim onunla; ama kontrol altına alınmaya izin vermeyecek kadar başına buyruk biri."

"O kadar genç ve öyle saf ki," dedi.

"Bana göre o bir muamma," diye yanıt verdim.

"Öyle mi?" diye ilgiyle sordu. "Nasıl?"

"Nasıl olduğunu söylemek zor, en azından size söylemek zor."

"Ama neden özellikle bana?"

"Sizin onun yakın dostu olmanızın onu göründüğünden daha çok memnun edip etmediğini bilmiyorum."

"Ama onun ne kadar dostu olduğum hakkında en ufak bir fikri bile yok. Bu kesinlikle ona öğretemeyeceğim bir şey. Acaba sizinle hiç benim hakkımda konuşup konuşmadığını sorabilir miyim?"

"Sık sık sizden 'Isidore' adıyla bahsetti; ama sizinle 'Isidore'un aynı kişi olduğunu son on dakikanın içinde öğrendiğimi de ilave etmeliyim. O kısacık zaman süresinde bu çatının altında uzun zamandır ilgilendiğiniz kişinin, sizi Rue Fossette'e çeken mıknatısın, bu bahçeye gelmenizin ve rakipler tarafından atılan kutuları aramanızın nedeninin Bayan Fanshawe olduğunu anladım."

"Her şeyi biliyorsunuz."

"Bu kadarını biliyorum."

"Bir yıldan uzun bir süredir ona topluluk içinde rastlamaya alışmıştım. Onun arkadaşı Bayan Colmondeley, benim de tanıdığım biri; böylece her pazar onu görüyorum. Ama 'Isidore' adı altında benimle ilgili sık sık konuştuğunu duydunuz, sizden –onun güvenine ihanet etmeden– sesinin tonunu, yorumlarındaki duyguyu öğrenebilir miyim? Onun gözünde nerede olduğumu merak ediyorum, çünkü bu belirsizlik bana acı çektiriyor."

"Ah, Ginevra değişiyor; rüzgâr gibi yön değiştiriyor."

"Gene de genel bir fikir sahibi olabilirsiniz, değil mi?"

"Olabilirim," diye düşündüm, "ama bu genel fikri size nakletmek

doğru olmaz. Üstelik eğer sizi sevmediğini söylersem bana inanmayacağınızı biliyorum."

"Susuyorsunuz," diye ısrar etti. "Sanırım verecek iyi haberleriniz yok. Eğer benim için bir soğukluk ve isteksizlik hissediyorsa bu onu hak etmediğimi belirten bir işarettir."

"Kendinizden şüphe mi ediyorsunuz? Kendinizi Albay de Hamal'dan daha mı aşağıda görüyorsunuz?"

"Bayan Fanshawe'u, de Hamal'ın herhangi bir insanı sevebileceğinden çok daha fazla seviyorum, ona daha iyi bakabilirim, onu daha iyi koruyabilirim. Eğer de Hamal'a saygı duyuyorsa korkarım bir hayal içinde; adamın karakterini iyi biliyorum, bütün geçmişini, bütün sıkıntılarını. Sizin genç ve güzel arkadaşınıza layık biri değil."

"Benim 'genç ve güzel arkadaşım' bunu biliyor olmalı, kimin ona layık olduğunu bilmeli ve hissetmeli," dedim. "Eğer güzelliği ya da beyni ona bu kadar hizmet etmiyorsa, tecrübenin katı dersini hak ediyor demektir."

"Biraz haşin değil misiniz?"

"Fazlasıyla haşinim; size gösterdiğimden çok daha fazla haşinim. Benim 'genç ve güzel arkadaşıma' uygun gördüğüm eleştirileri duymalısınız, onun narin doğasına şefkatle yaklaşmam sizi çok şaşırtırdı."

"O kadar tatlı ki, insan kendini onu sevmekten alıkoyamıyor. Siz ya da ondan yaşça büyük her kadın, onun gibi basit, masum ve küçük bir kıza benzeyen bir periye karşı bir anne veya abla sıcaklığı hissediyor olmalı. Zarif melek! Saf ve çocukça itiraflarını dinlerken kalbinizde ona karşı bir sevgi beslemiyor musunuz? Ne kadar ayrıcalıklısınız!" Ve içini çekti.

"Ara sıra bu itirafları sertçe durduruyorum," dedim. "Ama beni bağışlayın Dr. John, bir an için konuyu değiştirebilir miyim? O de Hamal ne ilahi bir insan! Yüzündeki o burun; mükemmel! Macun ya da kilden bir heykel yapsanız ondan daha iyisini, düzgününü ya da güzelini yapamazsınız, üstelik dudakları ve çenesi ne kadar klasik ve davranışları ne kadar soylu."

"De Hamal ödlek bir kahraman olmasının yanı sıra berbat bir köpek yavrusu."

"Siz, Dr. John ve ondan daha az kibar bir kalıba sahip her erkek ona karşı hayranlık dolu bir sevgi duyuyor olmalı, tıpkı Mars'ın ve daha kaba diğer ilahların genç ve zarif Apollo'ya duydukları gibi."

"İlkesiz, kumarbaz küçük maymun!" dedi Dr. John tersçe, "istesem herhangi bir gün tek elimle onu belinden havaya kaldırıp köpek kulübesine bırakabilirim."

"Tatlı melek!" dedim. "Ne kadar zalimce bir fikir! Biraz haşin değil misiniz Dr. John?"

Sonra sustum. O gece ikinci defadır kendimi aşmıştım –doğal alışkanlıklarım olarak kabul ettiklerimin dışına taşmıştım– önceden tasarlanmamış, ani bir gerilimle konuşuyordum ve durup düşündüğümde bu beni garip bir biçimde ürkütüyordu. O sabah kalktığımda, gece olmadan önce bir vodvilde neşeli bir âşık rolü oynayacağımı, bir saat sonra Dr. John'la, yaptığı kurun bahtsızlığını içtenlikle tartışacağımı ve hayalleriyle alay edeceğimi tahmin eder miydim? Böyle bir olayı bir balonla gökyüzüne çıkmak ya da Horn Burnu'na bir seyahat kadar bile öngöremezdim.

Doktorla birlikte bir müddet yürüdükten sonra dönerken pencereden yansıyan ışık bir kez daha onun yüzünü aydınlattı; gülümsedi ama gözleri hüzünlüydü. İçinin rahatlamasını ne kadar isterdim! Acıyla düşüncelere dalması ve böyle bir nedenle acı çekiyor olması beni ne kadar üzüyordu! Onca avantaja sahip bir adamın beyhude yere âşık olması! O sırada, fikir değiştirmenin bazı zihinler için en iyi evre olduğunu bilmiyordum; "sağlamken kokmadıkları halde ezildiklerinde koku veren" bitkiler üzerinde de düşünmemiştim.

"Kederlenmeyin, üzülmeyin," dedim. "Eğer Ginevra'nın içinde sizin sevginize layık olacak tek bir kıvılcım varsa, sizin bağlılığınıza karşılık verecektir, vermelidir. Neşelenin, umutlu olun Dr. John. Sizden başka kim umutlu olabilir ki?"

Bu konuşma –sanırım hak ettiğim bir şekilde– bir hayret ifadesiyle karşılandı; ben de pek uygun olmadığını düşünüyordum. Ayrıldık ve ben üşümüş bir halde eve girdim. Saatler ve çanlar gece yarısını çaldı; insanlar hızlıca gidiyorlardı, şölen bitmişti, lambaların ışığı soluyor-

du. Bir saat içinde bütün ev ve okul karanlığa ve sessizliğe gömülmüştü. Ben de yataktaydım ama uyanıktım. Bu kadar heyecanlı bir günden sonra uyumak benim için kolay değildi.

15
Uzun Tatil

Önceki üç haftanın rahatlığı, on iki saatlik gürültülü eğlencesi ve aşırılığı, bir sonraki günün mutlak yorgunluğu ile Madam Beck'in şölenini hareketli bir dönem izledi; iki ay boyunca sıkı, ağır bir çalışma uygulandı. Bu iki ay *année scolaire*'in[1] sonu olduğundan aslında bütün yıl içinde gerçekten çalışılan aylardı. Profesörler, öğretmenler ve talebeler tarafından o zamana kadar her şey –ödüllerin dağıtılmasından önceki sınavlara hazırlanmanın asıl külfeti– ağırdan alınıyordu ve sadece o aylara odaklanılıyordu. O zaman ödüle aday olanlar güçlü bir azimle çalışmak zorundaydı; öğretmenler ve eğitmenler geride kalanları ilerletmek ve daha umut verici olanları özenle eğitmek için omuz vermek zorundaydı. Halkın seyri için göz boyayan bir gösteri –çarpıcı bir sunum– hazırlanmalıydı ve bu amaca ulaşmak için her yol geçerliydi.

Diğer öğretmenlerin nasıl çalıştıklarının pek farkında değildim; dikkatim kendi yapmam gereken işteydi ve benim işim de en az eziyetlisi değildi. Doksan tane beyni en karmaşık ve zor bilim olarak kabul ettikleri İngilizce lisanının uygun renk karışımıyla boyamalıydım; doksan ağzı onlar için neredeyse imkânsız olan, Ada'nın peltek ve tıslayan telaffuzu için eğitmeliydim.

Sınav günü geldi. Korkunç bir gün! Endişeli bir dikkatle hazırlanılmış, sessiz bir süratle giyinilmişti –bu sefer ince ve uçuşan kumaşlar yoktu– ne beyaz ince kumaşlar ne de gök mavisi manşetler vardı; elbiseler ciddi, kapalı ve derli topluydu. Bana bugünde özellikle kaderime terk edilmişim gibi geliyordu; asıl yük ve sınav bütün kadın

1 Okul yılı.

öğretmenlerin arasında bir tek benim üstüme yıkılmıştı. Diğerlerinin kendi öğrettikleri konularda sınav yapmaları beklenmiyordu; edebiyat öğretmeni Mösyö Paul bu görevi üstlendi. Okulun diktatörü gibi dizginleri eline aldı; bütün çalışma arkadaşlarını inatla reddetti; yardım kabul etmiyordu. Madam belli ki coğrafya –iyi öğrettiği ve en sevdiği ders– sınavını kendi yapmayı arzu ediyordu ama teslim olmak ve despot akrabasının emirlerini desteklemek zorunda kaldı. Kadın-erkek bütün öğretmenleri Mösyö Paul bir kenara itti ve sınavlar süresince kürsüde tek başına durdu. Bu kurala bir istisna yapmak zorunda kalmak onu öfkelendirdi. İngilizceyi beceremiyordu; bu eğitim dalını İngilizce öğretmeninin ellerine bırakmak zorunda kaldı ve bunu yaparken safça kıskançlık duyduğunu belli etti.

Kendisi hariç, her insanın "haysiyetine" karşı sürekli bir mücadele bu yetenekli ama çabuk kızan ve doyumsuz küçük adamın tutkusuydu. Kendisi halkla ilişkilerden güçlü bir haz alıyordu ama bunu başka biri sergilediğinde aşırı bir nefret gösteriyordu. Nefretini bastırıyordu, yapabildiği kadar yüzey altında tutuyordu, bunu yapamadığında da zorla zaptedilen bir fırtına gibi burnundan soluyordu.

Sınav gününden önceki akşam diğer öğretmenler ve bütün yatılılar gibi bahçede yürüyordum. Mösyö Paul Emanuel *l'allée défendue*'de bana katıldı; purosu dudaklarının arasındaydı; paltosu –belirli bir biçimi olmayan çok karakteristik bir kıyafet– karanlık ve tehditkâr bir şekilde sarkıyordu; şapkasının püskülü sol şakağına arkadan gölge yapıyordu; siyah bıyıkları hiddetli bir kedininki gibi kıvrılmıştı; mavi gözlerinin parıltısı bulutluydu.

"*Ainsi*," diye başladı ansızın bana dönüp beni esir alarak, "*vous allez trôner comme une reine; demain, trôner à mes côtés? Sans doute vous savourez d'avance les délices de l'autorité. Je crois voir en je ne sais quoi de rayonnate, petite ambitieuse!*"[1]

Aslında, tamamen yanılıyordu. Ertesi günkü izleyicilerin olumlu

1 Yarın bir kraliçe gibi olacaksınız – benim yanımda duran bir kraliçe. Şüphesiz şimdiden otoritenin keyfini çıkarıyorsunuz. Parladığınızı görebiliyorum küçük muhteris.

kanaatlerini ya da hayranlıklarını onun kadar hesap etmiyordum, edemezdim. İçlerinde benim de onun kadar çok sayıda dostum ve tanıdığım olsaydı nasıl olurdu bilmiyorum; durumdan olduğu şekliyle söz ediyorum. Okul başarıları beni pek etkilemiyordu. Onun gözündeyse nasıl şömine sıcaklığı ve alevi gibi parladığını merak etmiştim, hâlâ da ediyorum. Belki de onlara çok değer veriyordu; bense muhtemelen pek az. Ancak benim de onun gibi kendime ait hayallerim vardı. Mesela Mösyö Paul Emanuel'in kıskandığını görmek; kıskanınca coşuyor, canlanıyordu; esmer yüzü ve menekşe mavisi gözleri (siyah saçlarının ve mavi gözlerinin *une de ses beautés*[1] olduğunu söylerdi) her türlü tuhaf ışık ve gölgeyle hareketleniyordu. Öfkesinde bir tat vardı; hilesizdi, samimi, oldukça mantıksızdı ama asla ikiyüzlü değildi. Bu durumda bana atfettiği kendini beğenmişliğe itiraz etmedim; sadece İngilizce sınavının hangi sırada olduğunu –sabah mı yoksa gün sonunda mı olduğunu– sordum.

"Kararsızım," dedi, "en başında mı olmalı, çok insan gelmeden ve hevesli tabiatınız kalabalık bir izleyici grubuyla tatmin edilemeyeceği zaman mı; yoksa sonuna doğru, herkes yorulduğunda ve sadece bıkkın ve yorgun bir ilginin size sunulacağı zaman mı?"

Yapmacık bir hüzünle "*Que vous êtes dur, Monsieur*!"[2] dedim.

"İnsan size karşı *dur*[3] olmalı. Siz bastırılması gereken tiplerdensiniz. Sizi tanıyorum! Sizi tanıyorum! Bu evdeki diğer insanlar sizin geçtiğinizi görüyorlar ve soluk bir gölgenin geçip gittiğini düşünüyorlar. Bana gelince, yüzünüzü bir kez inceledim, o bana yetti."

"Beni anladığınız için tatmin oldunuz mu?"

Doğrudan bir cevap vermeden devam etti, "O vodvilde başarılı olduğunuz için memnun olmadınız mı? Sizi seyrettim ve yüzünüzde zafer için tutkulu bir gayret gördüm. Bakışlarınızda nasıl bir ateş vardı! Sadece bir ışık değil, ama alev, *je me tiens pour averti*."[4]

1 Çok güzel.
2 Ne kadar merhametsizsiniz Mösyö.
3 Merhametsiz.
4 Kendimi uyarıda bulunulmuş kabul ediyorum.

"Mösyö, o olaydaki duygularım –ve hem niteliğini hem de niceliğini son derece abarttığınızı söylersem, beni affedin– oldukça soyuttu. Vodvil beni ilgilendirmiyordu. Bana verdiğiniz rolden nefret ettim. Sahnenin önündeki izleyicilere en ufak bir sempati duymuyordum. Kuşkusuz iyi insanlardı ama onları tanıyor muydum? Benimle bir yakınlıkları var mıydı? Yarın tekrar onların karşısına çıkmak beni ilgilendiriyor mu? Sınav benim için bir görevden, bitmiş olmasını istediğim bir görevden, öteye gidecek mi?"

"Bu görevi sizden alayım mı?"

"Bütün kalbimle isterim bunu; eğer başarısızlıktan korkmuyorsanız."

"Ama başarısız olurum. Sadece üç İngilizce cümle biliyorum, birkaç da kelime; *par exemple, de sonn, de mone, de stares, est-ce bien dit*?[1] Bana kalırsa bundan olduğu gibi vazgeçmek en iyisi: İngilizce sınavını hiç yapmamak, ha?"

"Eğer Madam kabul ederse, ben de ederim."

"İçtenlikle?"

"Son derece içtenlikle."

Sessizce purosunu içti. Aniden döndü.

"*Donnez-moi la main*,"[2] dedi, yüzündeki kin ve kıskançlık eriyip gitmiş, yerini şefkat almıştı.

"Gelin, rakip olmayacağız, dost olacağız," diye devam etti. "Sınav yapılacak ve iyi bir zaman seçeceğim; on dakika önceki gibi –çünkü benim huysuzluklarım var, çocukluğumdan beri vardı– canınızı sıkmak ve engellemek yerine size samimiyetle yardım edeceğim. Ne de olsa siz yalnızsınız ve bir yabancısınız, ilerlemeniz ve ekmeğinizi kazanmanız gerekiyor; tanınmanız iyi olur. Arkadaş olacağız, kabul ediyor musunuz?"

"Bütün kalbimle Mösyö. Dostum olması beni memnun eder. Bunu zafer kazanmaktan daha çok isterim."

"*Pauvrette*..."[3] dedi ve arkasını dönerek geçitten gitti.

---

1 İng-Fr. mesela güneş, ay, yıldız – telaffuzum doğru mu?
2 Bana elinizi verin.
3 Zavallı kız.

Sınav iyi geçti; Mösyö Paul sözünü tuttu, işimi kolaylaştırmak için elinden geleni yaptı. Bir sonraki gün sıra ödülleri dağıtmaya geldi; o da geçti; okul dağıldı; öğrenciler evlerine gitti ve uzun tatil başladı.

O tatil! Hiç unutabilir miyim? Sanmıyorum. Madam Beck tatilin ilk günü çocuklarıyla buluşmaya deniz kenarına gitti; öğretmenlerin üçünün yanına sığınabilecekleri ebeveynleri ya da arkadaşları vardı; profesörlerin hepsi şehirden ayrıldı; bazıları Paris'e gitti, bazıları Boue-Marine'e; Mösyö Paul, Roma'ya doğru yola çıktı; ev hemen hemen boşalmıştı, sadece ben, bir hizmetkâr ve uzak bir bölgede yaşayan üvey annesinin eve dönmesine izin vermediği zavallı, sakat ve zekâ geriliği olan bir öğrenci; bir nevi *crétin*[1] kalmıştık.

Kalbim sanki içimde ölüyordu; beni üzen özlemler içimde kabarıyordu. Eylül günleri ne kadar uzundu! Ne kadar sessiz, ne kadar cansızdı! Issız bina ne kadar büyük ve boş görünüyordu! Terk edilmiş bahçe ne kadar kasvetliydi; yaz mevsiminin veda ettiği şehrin tozuyla şimdi gri renkteydi. O sekiz haftanın başında ileriye baktığımda, sonuna kadar nasıl dayanacağımı bilmiyordum. Ruhum uzun zamandır yavaş yavaş canlılığını yitirmekteydi; artık çalışmanın getirdiği destek de çekilince bu durum hızlandı. İleriye bakmak bile umut etmemekti; sessiz gelecek teselli etmiyordu, umut vermiyordu, gelecekteki iyiliklere güvenerek şimdiki mutsuzluğa tahammül etmek için bir neden göstermiyordu. Yaşamaya, kısa zamanda dünyevi her şeyin sonuna ulaşmak için çaresiz bir teslimiyete yönelik kederli bir kayıtsızlık sık sık bana baskı yapıyordu. Yazık! Hayata benim gibilerin bakması gerektiği gibi bakacak boş zamanım varken, onun umarsız bir çöl olduğunu gördüm; sadece sarımsı kahverengi kumlar vardı; ne yeşil tarlalar, ne palmiye ağaçları, görünürde bir kuyu bile yoktu. Gençlikte değerli olan, onu geyrete getiren ve teşvik eden umutları bilmiyordum, bilmeye cesaret edemiyordum. Bazen bu umutlar kalbimin kapısını çaldıklarında içimdeki kapının konuksever olmayan demir sürgüsü kapatılıyordu. Umutlar bu şekilde reddedildiğinde

1 Aptal.

bazen kederli gözyaşları akıyordu; ama yapacak bir şey yoktu, böyle misafirlere yatacak yer sağlayamazdım. Haddini aşmanın zayıflığı ve günahından dehşetle korkuyordum.

Dindar okur, şimdi yazdıklarım hakkında bana uzun bir vaaz vereceksiniz, siz de öyle törebilimci ve siz, katı bilge; siz, metanetli kişi, kaşlarınızı çatacaksınız; siz, alaycı, küçümseyerek güleceksiniz; siz, zevk sahibi, alay edeceksiniz. Evet, her biriniz ve hepiniz kendi açınızdan bakacaksınız. Verdiğiniz vaazı, çatılan kaşlarınızı, küçümsemenizi ve gülmenizi kabul ediyorum; belki haklısınız, belki de benim durumumda olsaydınız siz de benim gibi hatalı olurdunuz. Gerçekten de ilk ay uzun, karanlık ve ağır geçti benim için.

Crétin mutsuz gözükmüyordu. Onu beslemek ve sıcak tutmak için elimden geleni yaptım; istediği sadece yiyecek ve güneşti, o yoksa ateş. Melekelerinin zayıflığı ona durgunluk veriyordu; beyni, gözleri, kulakları, kalbi hoşnutlukla uyuyordu; çalışmak için uyanamıyorlardı, bu yüzden uyuşukluk onların Cennet'iydi.

O tatilin üç haftasında hava sıcak, açık ve kuruydu ama dördüncü ve beşinci haftalar fırtınalı ve yağmurlu geçti. Havadaki bu değişimin bende neden zalimce bir izlenim bıraktığını, öfkeli fırtınanın ve her yeri döven yağmurun neden hava durgunken yaşadığımdan daha ölümcül bir felçle beni ezdiğini bilmiyorum; ama öyleydi ve sinir sistemim o koskoca boş evde günlerce ve gecelerce dayanacak durumda değildi. Tanrı'ya teselli ve destek için ne kadar çok dua ettim! Kaderin benim kalıcı düşmanım olduğu, onunla asla barışamayacağım inancı bana nasıl dehşetli bir baskı yapıyordu. Kalbimde, Tanrı'nın merhametini ve hakkaniyetini bu nedenle suçlamadım; bunun onun büyük planının bir parçası olduğu, bazı insanların yaşarken derin acılar çekmeleri gerektiği sonucuna vardım ve benim de kesinlikle bunlardan biri olduğumu düşünüp ürperdim.

Bir gün *crétin*'in bir teyzesi, nazik bir yaşlı kadın gelip benim garip, sakat refakatçimi götürünce ferahladım. Talihsiz yaratık zaman zaman ağır bir yük oluyordu; onu bahçenin dışına çıkaramıyordum, bir saniye bile yalnız bırakamıyordum; çünkü zavallı bedeni gibi zihni de çar-

pıktı; kötülüğe eğilimliydi. Zarar vermek için duyduğu belli belirsiz bir istek, hedefsiz bir kötü niyet, benim hep tetikte olmamı kaçınılmaz kılıyordu. Çok nadir olarak konuştuğundan ve saatlerce somurtup oturduğundan, anlatılmaz biçimde suratını çarpıtıp buruşturduğundan, bir insandan ziyade garip ve vahşi bir hayvanla aynı yere kapatılmışım gibi hissediyordum. Üstelik bir de hastane hemşiresi gibi dayanıklılık gerektiren özel işlerini yapmak gerekiyordu; dayanma gücüm kalmamıştı, bazen ölü gibi yığılıyordum. Bu görevler benim üstüme yıkılmamalıydı; şimdi gitmiş olan bir hizmetkâr bu zamana kadar bu işleri yapmıştı ve tatil telaşının içinde onun yerini alacak birisi bulunmamıştı. Bu olay, hayatım boyunca yaşadıklarımın en hafifi değildi kesinlikle. Gene de her ne kadar bayağı ve tiksindirici olsa da, ruhumdaki acı çok daha harap edici, yıpratıcıydı. *Crétin*'le ilgilenmek genelde bir lokma yemek yiyecek güç ve istek bırakmıyor, bayılmak üzereyken açık havaya ve iç bahçedeki kuyuya ya da çeşmeye gidiyordum; ama bu görev asla kalbimi burkmadı, gözlerimi doldurmadı ya da erimiş metal kadar sıcak gözyaşlarıyla yanaklarımı yakmadı.

Crétin gidince dışarı çıkmakta serbest kaldım. İlk başlarda Rue Fossette'ten uzağa gitmeye cesaret edemedim, ama sonra yavaş yavaş şehrin kapılarına vardım, onları da geçerek toprak yollarda, tarlalarda yürüyüp Katolik ve Protestan mezarlıklarının, çiftliklerin ötesine, dar geçitlere, küçük ormanlara ve bilmediğim yerlere gittim. Bir huzursuzluk beni ileriye gönderdi, bir ateş dinlenmemi yasakladı; bir dost ihtiyacı ruhumda ölümcül bir kıtlık gibi hüküm sürdü. Genelde bütün gün, öğle saatlerinin yakıcı sıcağında, kuru öğleden sonralarda, alacakaranlıkta dolaşıp ay yükselirken dönüyordum.

Tek başıma dolaşırken bazen tanıdığım diğer insanların o andaki muhtemel durumlarını tahayyül ediyordum. Madam Beck eğlenceli bir deniz kenarında çocuklarıyla, annesiyle ve aynı dinlenme yerine giden bir arkadaş topluluğuyla beraberdi. Zélie St. Pierre akrabalarıyla birlikte Paris'teydi; diğer öğretmenler evlerindeydiler. Sonra bazı tanıdıklarıyla güneye doğru hoş bir seyahate çıkan Ginevra Fanshawe vardı. Bana aralarında en mutlusu Ginevra'ymış gibi geli-

yordu. Muhteşem manzarası olan bir yoldaydı; bu eylül güneşi, hasatın ve bağların onun yumuşak ışığıyla olgunlaştığı bereketli topraklar üzerinde Ginevra için parlıyordu. Bu altın ve kristal aylar, dağlarla dalgalanan mavi ufukta onun gözlerinin önünde yükseliyordu.

Oysa bütün bunlar anlamsızdı; o sonbahar güneşini ben de hissediyordum, hasat zamanı yükselen ayı ben de görüyordum ve onların etkisinden uzakta, toprak ve gübreyle örtülmek istiyordum; çünkü onların ışığı altında yaşayamazdım, onlarla arkadaş olamazdım, onlara sevgi veremezdim. Ama Ginevra'nın sürekli güç ve rahatlık verebilecek, gün ışığını daha mutlu edebilecek ve karanlığı sarabilecek bir ruhu vardı; insanlığı koruyan iyi cinlerin en iyisi kanatlarıyla onu perdeliyor, eğilerek başını örtüyordu. Gerçek Aşk Ginevra'nın peşindeydi, asla yalnız kalmazdı. Bu varlığa karşı duyarsız mıydı? Bana bu mümkün değilmiş gibi geliyordu, böyle bir duyarsızlığı düşünemiyordum. Onun gizlice minnettar olduğunu, ihtiyatla sevdiğini hayal ediyor, bir gün sevgisini göstermeyi amaçladığını düşünüyordum; sadık kahramanının onun ürkek sevgisinin yarı farkında olduğunu, bunu bilmekle rahatladığını hayal ediyordum. Aralarındaki yakınlığın, birbirlerinden yüzlerce mil uzakta, ayrı olmalarına rağmen –tepelerden ve çukurlardan geçip birbirlerine ulaşan dua ve dileklerle haberleşerek– birlikteliklerini koruyan karşılıklı anlayışın incecik zincirini görüyordum. Ginevra yavaş yavaş benim gözümde bir kahramana dönüştü. Bir gün bu gelişen hayalin farkına vardığımda, "Sinirlerim gerçekten çok gerilmiş olmalı, zihnim bir şekilde çok acı çekti ve şimdi orada bir hastalık var; ne yapmalıyım? Kendimi nasıl sağlıklı tutabilirim?" diye düşündüm.

Aslında o şartlar altında sağlıklı kalmak mümkün değildi. Sonunda bir gün ve gece boyunca süren ve garip bir rahatsızlık veren bir depresyonu, bedensel rahatsızlık izledi. Yatağa çivilendim. Bu sırada pastırma yazı bitmiş, gündönümü fırtınaları başlamıştı; karanlık ve yağmurlu, fırtınalı, boş, telaşlı saatlerle geçen –fırtınanın sesinden duyduğum dehşetle– dokuz gün boyunca ateşler içinde yattım. Hemen hemen hiç uyuyamadım. Gece kalkıp etrafıma bakıyor ve onu

arıyordum, geri gelmesi için ısrarla yalvarıyordum. Sadece penceredeki bir tıkırtı, şiddetli rüzgârın çığlığı bana yanıt veriyordu: Uykum gelmiyordu!

Bu doğru değil. Bir kez, ama öfkeyle geldi. Benim tacizlerime tahammülü kalmadığında, bunun acısını çıkaran bir rüyayla geldi. St. Jean Baptiste'in saatine göre rüya ancak on beş dakika sürmüştü; bu kısa bir süreydi ama bütün bedenimi daha evvelden bilmediğim bir acıyla burmaya, sonsuzluktan gelen bir ziyaretçinin ses tonu, görünüşü, dehşeti ve tavrıyla bana adı konamayan bir deneyim yaşatmaya yetmişti. O gece, saat on ikiyle bir arasında dudaklarıma siyah, sert, garip bir sıvı, bir kuyudan değil de sanki dipsiz, uçsuz bucaksız bir denizden doldurulmuş, fokurdayan bir fincan dayanmıştı. Hesaplanabilir bir zaman aralığında, ölümlü dudaklar için demlenmiş hiçbir ıstırabın tadı bu acının tadıyla yarışamazdı. Bunu içip uyandığımda her şeyin bittiğini düşündüm, son gelmiş ve geçmişti. Bilincim geri geldikçe korkuyla titreyerek yatakta dizlerimin üstünde doğruldum, bana yardım etmesi için dost bir yaratığa seslenmeye hazırdım, ancak bu çılgın çağrıyı duyacak kadar yakınımda hiçbir dost olmadığını biliyordum, tavan arasındaki odada yatan Goton beni duyamazdı. Korku dolu saatler geçirdim, zihnim tarif edilemez bir şekilde parçalanmış, işkence görmüş, ezilmişti. O rüyanın korkutuculuğunun yanı sıra sanırım en kötüsü aklımın içindeydi. Hayattayken beni seven, benim de çok sevdiğim ölmüşlerimin benimle farklı bir yerde, yabancı bir yerde buluştuklarını düşündüm; ruhum gelecek hakkında dile gelmemiş bir endişeyle kırgındı. İyileşmek ya da yaşamak için hiçbir nedenim yoktu, ancak gene de bilinmedik dehşetiyle üzerime gelen Ölümün acımasız ve kibirli sesine tahammül etmek oldukça zordu. Dua etmeye çalıştığımda sadece şu sözcükler çıkabiliyordu ağzımdan: "Gençliğimden bu yana, mutsuz ruhumda, dehşetinin cefasını çektim."

Bu son derece doğruydu.

Ertesi sabah Goton, çayımı getirdiğinde bir doktor çağırmam için ısrar etti. Kabul etmedim, çünkü hiçbir doktorun beni iyileştiremeyeceğini düşünüyordum.

Bir gece –hezeyan içinde değildim, aklım başımdaydı– kalkıp giyindim, güçsüzdüm ve titriyordum. Uzun yatakhanenin yalnızlığı ve sessizliğine artık dayanamıyordum; soluk beyaz yataklar birer hayalete dönüşüyordu –yatak başlarının her biri ölümün büyük, güneşten solmuş başı gibi görünüyordu– eski bir dünyanın ve daha güçlü bir ırkın ölü hayalleri o başların geniş göz çukurlarında donmuş duruyordu. O gece, Kaderin taştan yapıldığı ve Umudun kör, kansız ve granitten yapılmış yalancı bir idol olduğu inancı her zamankinden daha kuvvetle ruhuma düğümlendi. Tanrı'nın benim için kararlaştırdığı sınamanın artık en tepe noktasına varmakta olduğumu, alev alev yanan, güçsüz ve titreyen ellerimle artık bu durumu değiştirmem gerektiğini de hissettim. Hâlâ yağmur yağıyordu, rüzgâr vardı; ama hava gün boyu olduğundan daha yumuşak, diye düşündüm. Alacakaranlık çöküyordu, etkisi acıklıydı; pencereden bakınca bulutların bayrak gibi sarktığını gördüm. Yeryüzünde çekilen bütün acılar için bu saatlerde Cennet'te şefkat ve keder olduğunu düşündüm; gördüğüm korkutucu rüyanın, artık sevilmiyor, sahiplenilmiyor olmanın katlanılamaz düşüncesinin ağırlığı üstümden kalktı, artık bana hükmetmiyordu, yerini aksi yönde bir umuda bıraktı. Eğer bu evin, mezarın üstündeki beton gibi insanı ezen çatısının altından dışarı çıkıp şehrin dışında ve uzaktaki tarlalarda sessiz bir tepeye gidersem bu umudun daha da parlayacağına emindim. Bir pelerine sarınarak (çıldırmamıştım herhalde, çünkü üstüme kalın bir şeyler giymeyi düşünebilmiştim, bunu yaptığımı da hatırlıyorum) yola çıktım. Yanından geçtiğim bir kilisenin çanları beni durdurdu; sanki beni *salut*'a[1] çağırıyorlardı, kiliseden içeri girdim. Her dini merasim, her samimi ibadet töreni, Tanrı'ya yakarmak için açılan her kapı benim için açlıktan ölmekte olan bir insana uzatılan bir parça ekmek gibiydi. Diğerleriyle birlikte taşa diz çöktüm. Eski ve heybetli bir kiliseydi, içindeki kasvet altın gibi parlamıyordu ama vitraylardan süzülen ışıkla erguvani bir renge bürünmüştü.

İçeride birkaç inanan vardı, *salut* bittiğinde yarısı çıktı. Az sonra di-

1 Kefaret. (yay. n.)

gerlerinin günah çıkartmak için kaldıklarını fark ettim. Kıpırdamadan bekledim. Kilisenin kapıları birer birer kapandı; içeriye kutsal bir sessizlik çöktü, üzerimizi heybetli bir gölge kapladı. Bir süre sonra dua etmekten yorgun düşmüş bir günahkâr soluk soluğa günah çıkartma hücresine yaklaştı. Onu seyrettim. İtirafını fısıldadı, affedilmesi için gerekenler ona fısıldandı ve teselli olmuş bir şekilde geri döndü.

Bir diğeri, sonra bir diğeri daha gitti. Benim yanımda diz çöken solgun yüzlü bir kadın alçak, yumuşak bir sesle, "Şimdi siz gidin, ben pek hazır değilim," dedi.

Mekanik bir şekilde itaat ederek kalkıp hücreye gittim. Ne yapmak üzere olduğumu biliyordum; beynim yıldırım hızıyla niyetimin üzerinden geçti. Bu adımı atmak beni olduğumdan daha perişan bir hale getiremezdi, ancak rahatlatabilirdi.

Günah çıkartma hücresindeki rahip gözlerini çevirip bana bakmadı, sadece sessizce kulağını benim dudaklarıma yaklaştırdı. İyi bir adam olabilirdi ama görevi ona bir kalıp vermişti, kayıtsız bir alışkanlıkla katlanıyordu. Duraksadım, günah çıkartmanın kurallarını bilmiyordum; alışılagelmiş girişi yapmadan "*Mon père, je suis Protestante,*"[1] diye başladım.

Hemen bana döndü. Şehrin yerlisi olan rahiplerden değildi; o sınıfın yüzünde her zaman bir yaltaklanma ifadesi vardır. Profilinden ve alnından anladığım kadarıyla Fransız'dı; saçları grileşmiş ve yaşı ileri olduğu halde bana göre duygu ve zekâdan yoksun değildi. Nazik bir şekilde, Protestan olduğuma göre neden ona gittiğimi sordu.

Bir nasihat ya da rahatlatıcı bir söz duymak için kıvrandığımı söyledim. Birkaç haftadır neredeyse tek başıma yaşıyordum; hastalanmıştım; zihnimde artık ağırlığına dayanamadığım bir üzüntünün baskısı vardı.

"Bu bir günah mı yoksa suç mu?" diye sordu hafifçe şaşırarak. Bu konuda onu elimden geldiğince rahatlattım ve yaşadığım deneyimi sadece ana hatlarıyla anlattım.

1 Peder, ben Protestanım.

Düşünceli, şaşırmış ve kafası karışmış görünüyordu. "Beni gafil avladınız," dedi. "Daha evvel sizinki gibi bir durumla karşılaşmamıştım; normal olarak rutinimizi biliriz ve buna hazırlıklıyızdır; ama bu, günah çıkartmanın normal seyrinde bir kırılma noktası olacak. Bu şartlara uygun bir tavsiyede bulunabilecek kadar donanımlı değilim."

Elbette ben de öyle olmasını beklemiyordum; ama sadece duyarlı ve kutsal bir kulağa söyleyebilmenin rahatlatıcı etkisi bile –uzun zamandır biriken, bastırılmış bir sıkıntının bir kısmını başkalarına yayılmayacağı bir yere akıtmak bile– bana iyi gelmişti. Üzüntüm hafiflemişti.

O konuşmayınca, "Gitmeli miyim, Peder?" diye sordum.

"Kızım," dedi nazikçe, –nazik bir adam olduğundan emindim; merhametli gözleri vardı– "şu an için gitmen daha iyi olur, ama emin ol ki sözlerin beni etkiledi. Günah çıkartmak, başka şeyler gibi, zamanla biçimsel ve önemsiz hale gelir. Sen geldin ve kalbini döktün; bu çok nadirdir. Durumun üzerine memnuniyetle yeniden düşünüp seni kiliseme götürmek isterdim. Bizimle aynı inançları paylaşıyor olsaydın ne demem gerektiğini bilirdim; bu kadar karışmış bir akıl ancak inzivaya çekilerek ve kendini Tanrı'ya adayarak huzur bulabilir. Bu tür mizaçların dünyada tatmin olmadığı bilinir. Azizler senin gibi tövbekârların kefaret ödeyerek, feragat ederek ve yapılması güç iyilikler yaparak cennete gidişlerini hızlandırmalarını emretmişlerdir. Yiyecek ve içecek yerine onlara burada gözyaşı verilmiştir –ıstırap ekmeği ve ıstırap suyu– onların ödülü öbür dünyadadır. Canını yakan izlenimlerinin, seni doğru Kilise'ye geri döndürmek için Tanrı'nın elçileri olduğuna inanıyorum. Sen bizim inancımız için yaratılmışsın; sadece bizim inancımızın seni iyileştirebileceğine ve yardım edebileceğine inan; Protestanlık senin için bütünüyle kuru, soğuk ve alelade. Bu konuya daha derinden baktıkça, işlerin normal seyrinden tamamen uzaklaştığını daha açık görüyorum. Seni asla gözden kaybetmeyeceğim. Şu an için git kızım; ama tekrar bana geri dön."

Ayağa kalktım ve ona teşekkür ettim. Tam çekilirken geri gelmem için işaret etti.

"Bu kiliseye gelmemelisin," dedi, "hasta olduğunu görüyorum ve

bu kilise çok soğuk, evime gelmelisin. Adresim şu; (bana adresini verdi) Yarın sabah saat onda orada ol."

Bu randevuya başımla yanıt verdim, peçemi indirip pelerinime sarınarak oradan ayrıldım.

Okur, acaba tekrar o saygıdeğer rahibin çevresinde bulunmayı düşündüğümü zannediyor mu? Günahkârlar kentindeki bir fırının içine girmek gibi olurdu bu. O rahibin beni etkileyebilecek silahları vardı, doğal olarak nazikti, duygusal bir Fransız nezaketi vardı, onun yumuşaklığına tam anlamıyla dayanıklı olmadığımın farkındaydım. Sevginin belli bazı türlerine saygı duymadan, karşı koyabileceğim bir sevgi yoktu ki gerçekliğin içinde kökleri olmasın. Ona gitmiş olsaydım bana saf Katolik inançlarının şefkatli, rahatlatıcı, yumuşak ve nazik olan her yönünü gösterecekti. Sonra içimde hayır işlerinin ateşini tutuşturacak, ateşi üfleyecek ve canlandıracaktı. Bütün bunlar nasıl sonuçlanırdı bilemiyorum. Hepimiz bazı noktalarda kuvvetli olduğumuzu düşünürüz; bazılarındaysa zayıf olduğumuzu biliriz; olasılık o ki, eğer söylenen gün ve saatte Rue des Mages, 10 numaraya gitmiş olsaydım şimdi, bu geleneklere ters hikâyeyi yazmak yerine, Villette'in Crécy Caddesi'nde bir Carmelite[1] manastırındaki hücremde tespih çekerek dua ediyor olurdum. O sevecen yaşlı rahipte Fénélon'a[2] benzeyen bir şey vardı; tarikat üyelerinin çoğu ne olursa olsun, onun Kilisesi ve inancı hakkında ne düşünürsem düşüneyim (her ikisinden de hoşlanmıyorum) kendisini her zaman minnetle hatırlayacağım. Şefkat istediğimde şefkatle davrandı; bana iyilik etti. Tanrı onu kutsasın!

O kasvetli kiliseden çıktığımda alacakaranlık geceye dönüşmüş, sokaklardaki lambalar yakılmıştı. Artık geri dönebilirdim; bu ekim rüzgârını şehir duvarlarından uzaktaki tepenin üstünde içime çekmek için duyduğum çılgınca istek bir zorunluluk olmaktan çıkmıştı ve Mantığın başa çıkabileceği bir arzuya indirgenmişti; Mantık

1 Hıristiyanlığın, Filistin'deki Carmel Tepesi'nde 1155'te ortaya çıkan dilencilere özgü bir kolu. (ç.n.)

2 Fransız din bilimcisi, şair ve yazar (1651-1715). (ç.n.)

bu isteği bastırdı ve düşündüğüm gibi Rue Fossette'e geri döndüm. Ancak şehrin tanımadığım bir bölgesine gitmiştim; burası eski şehirdi, pitoresk, eski ve çürüyen evlerin bulunduğu dar yollarla doluydu. Kafamı toplayamayacak kadar zayıftım ve ihtiyatsızdım, kendimi ve güvenliğimi düşünemiyordum. Gittikçe yolları daha çok şaşırdım; bilmediğim dönemeçlerle dolu bir ağın içine düştüm. Kaybolmuştum ve yoldan geçenlere yolu sormaya cesaretim yoktu.

Güneş batarken biraz hafiflemiş olan fırtına kaybettiği zamanı telafi ediyordu. Rüzgâr kuzeybatıdan güneydoğuya doğru enine ve sert esiyordu; fırtına yağmuru da getirmişti, bazen serpeliyor, bazen de dolu şeklinde yağıyordu; soğuk hava içime işliyordu. Korunabilmek için başımı eğdim ama rüzgâr beni geri püskürttü. Bu çatışmaya kalbim dayandı, sadece kanatlarımın olmasını, şiddetli rüzgârın üstüne çıkarak kanatlarımı bütün gücümle açmayı, kendi yolumda hızla gitmeyi, sürüklenmek istediğim yöne sürüklenmeyi diledim. Bunu dilerken eskisinden daha çok üşüdüğümü, az önce kendimi zayıf hissederken şimdi tamamen güçsüz hissettiğimi fark ettim. Yakındaki büyük bir binanın verandasına ulaşmaya çalıştım ama binanın cephesi ve kule bir anda kararda, gözlerimin önünden yok oldu. Basamaklara çökmeye çalışırken baş aşağı bir uçuruma yuvarlandığımı hissettim. Gerisini hatırlamıyorum.

İkinci Bölüm

16
Auld Lang Syne[1]

Bayıldığımda ruhumun nereye gittiğini bilmiyorum. O tuhaf gecede ne gördüğünü, nereye gittiğini bir sır gibi sakladı; Belleğe tek bir kelime bile fısıldamadı ve sürekli sessiz kalarak hayal gücünü şaşırttı. Artık dinlenmek üzere yaşamı terk ettiğini ümit ederek, maddi dünyayla olan acı verici birleşmenin sonunda bittiğini zannederek, yukarı çıkmış ve ebedi evini görmüş olabilir. O böyle zannederken bir melek tarafından Cennet'in girişinden uzakta ikaz edilmiş, gözyaşları içinde tekrar aşağı yönlendirilmiş, titreyerek ve istemeden o soğuk ve boşa harcanmış, içinde yaşamaktan yorgun düştüğü zavallı bedene bir kez daha bağlanmış olabilir.

Hapishanesine acıyla, isteksizce, inleyerek ve uzun bir titremeyle yeniden girdiğini biliyorum. Boşanmış eşler, Ruh ve Beden, yeniden birleşmekte zorlandılar; birbirlerini selamladılar ama kucaklaşarak değil adeta mücadele ederek. Görme duyum geri geldi, kanın içinde yüzer gibi kırmızıydı; askıya alınmış olan işitme duyum gürültüyle, gökgürültüsü gibi geri geldi; bilincim korkuyla canlandı, dehşetle oturdum, merakla nerede ve hangi yabancıların arasında uyandığımı düşündüm. İlk önce baktığım hiçbir şeyi tanıyamadım; duvar, duvar değildi, lamba, lamba değildi. Hayalet diye adlandırdığımızın ne olduğunu anlamalıydım, en basit nesnenin ne olduğunu da; bu, gözümün gördüğü her şeyin bana hayalet gibi göründüğünü söylemenin başka bir yolu. Ama melekelerimin hepsi kısa zamanda yerine yerleşti; yaşam makinesi her zamanki olağan çalışmasına devam etti.

Gene de nerede olduğumu hâlâ bilmiyordum; sadece düştüğüm

---

1 "Bir varmış, bir yokmuş" tekerlemesinin İskoç dilinde karşılığı olan bir halk türküsü. "Auld lang syne"in İngilizce tercümesi, uzun zaman önce anlamında "old long since"e karşılık gelir. (yay. n.)

yerden başka bir yere götürüldüğümün farkındaydım; herhangi bir sundurmanın basamaklarında yatmıyordum; gece ve fırtına, duvarların, pencerelerin ve tavanın dışındaydı. Bir eve taşımışlardı beni, ama hangi eve?

Sadece Rue Fossette'teki yatılı okulu düşünebiliyordum. Hâlâ yarı uyur gibiydim, beni hangi odaya koyduklarını keşfetmeye çalıştım; büyük yatakhaneye mi yoksa küçük yatakhanelerden birine mi? Kafam karışmıştı çünkü gördüğüm mobilyalar yatakhanelerdekilere benzemiyordu. Boş beyaz yataklar ve duvar boyunca sıralanmış geniş pencereler yoktu. "Elbette," diye düşündüm, "beni taşıdıkları oda Madam Beck'inki olamaz!" O sırada gözüm, üzeri Şam işi mavi bir kumaşla kaplı koltuğa ilişti. Minderleri buna uygun diğer koltuklar yavaş yavaş dikkatimi çekti, sonunda zevkli odanın tamamını gördüm; şöminede yanan ateş, üzerinde parlak mavi çiçekler ve süslemeler olan bir halı serilmiş sarımsı-kahverengi zemin; altın renginde sayısız yaprak ve sarmaşık dallarının arasında hafif ama bitmek bilmeyen bir çelenk halinde, bir labirentte yolunu şaşırmışçasına uzanan gök mavisi unutmabeni çiçeklerinin süslediği açık renk duvarlar. Altın yaldızlı bir ayna, Şam işi mavi, bol perdeli iki pencerenin arasındaki duvarı kaplıyordu. Bu aynada bir yatağa değil bir divana yatırılmış olduğumu gördüm. Hayalete benziyordum; gözlerim irileşmiş, çukura kaçmıştı, saçım doğal halinden daha koyuydu, zayıf, kül rengi yüzümle tezat teşkil ediyordu. Sadece mobilyalardan değil, pencerelerin, kapıların ve şöminenin konumundan da burasının tanımadığım bir evin tanımadığım bir odası olduğu belliydi.

Sanırım henüz tam olarak kendime gelmemiştim çünkü baktığım mavi koltuk bana tanıdık gelmeye başladı, aynı şekilde kanepe ve üzerinde sonbahar renklerinde yapraklar olan mavi örtülü yuvarlak orta masası; hepsinden fazla da işlenmiş kılıfları olan iki tabure ve küçük abanoz ağacından iskemle tanıdıktı. İskemlenin sırtı ve oturma yerine de koyu zemin üzerine canlı renklerde çiçekler işlenmişti.

Bunlar dikkatimi çekince etrafa daha dikkatle baktım. Bunu

söylemek garipti ama çevrem eski tanıdıklarla doluydu, *auld lang syne* her köşeden bana gülümsüyordu. Şöminenin üstündeki rafta üzerindeki kabarık ve pudralı başların incilerini, beyaz boyunları saran kadifeleri, muslin mendillerin kıvrımlarını, kol farbelalarının dantelinin desenini ezbere bildiğim iki minyatür duruyordu. Rafta ayrıca iki porselen vazo, küçük bir çay servisinden geriye kalan, emaye gibi pürüzsüz ve bir yumurta kabuğu kadar ince parçalar, beyaz bir orta süslemesi, cam altında korunan ve sumermerinden yapılmış klasik bir takım vardı. Hepsinin özelliklerini, eksiklerini ve çatlaklarını bir kâhin gibi sayabilirdim. Bunların üstünde, üzerinde özenle işlenmiş karakalem bir gravür bulunan bir çift yelpaze duruyordu; onları tekrar seyretmek gözlerimi acıttı, yorgun, zayıf, titiz bir kız öğrencinin şimdi bir iskelete benzeyen parmaklarıyla tuttuğu kalemle tekrar tekrar bu çizgilerin üstünden geçerek çalıştığı uzun saatleri hatırladım.

Neredeydim? Sadece dünyanın hangi noktasında değil, ama hangi yıldaydım? Çünkü bütün bu eşya geçmiş günlerden ve uzak bir ülkedendi. Onlara on yıl önce veda etmiştim; on dördüncü doğum günümden beri bir daha karşılaşmamıştık. Duyulabilecek bir sesle, soluğum kesilerek "Neredeyim?" diye sordum.

O zamana kadar fark edemediğim biri yerinden kıpırdadı, ayağa kalktı, bana doğru yürüdü; çevreyle uyumsuz bir figürdü ve bilmeceyi daha da karmaşık hale getirdi. Bu kişi, yöre halkından bir hizmetçiydi, üstünde basmakalıp bir hizmetçi kepi ve desenli bir elbise vardı. Ne Fransızca ne de İngilizce konuşuyordu, ne cümlelerini ne de dilini anlayabildiğim için ondan bir bilgi alamadım. Ama şakaklarımı ve alnımı serin ve kokulu bir suyla sildi, sonra yastığımı dikleştirdi, konuşmamam için birtakım işaretler yaptı ve tekrar kanepenin ayakucundaki yerini aldı.

Örgü örüyordu, bana bakmadığı için onu rahatça izleyebiliyordum. Oraya nasıl geldiğini, burayla ya da benim çocukluk günlerimle ne ilgisi olduğunu merak ettim. Aynı zamanda bu görüntülerin ve o günlerin benimle şimdi ne ilgisi olduğuna da hayret ediyordum.

Bu gizemi bütün boyutlarıyla ele alamayacak kadar güçsüz hissettiğim için bunun bir yanlış algılama, bir hayal, yüksek ateşten kaynaklanan bir nöbet olduğuna karar verdim; ama gene de ortada bir yanlışlık bulunmadığını, uyanık olduğumu biliyordum, aklımın başında olduğuna inanıyordum. Odanın bu kadar aydınlık olmamasını ve böylece küçük resimleri, süsleri, yelpazeleri ve işlenmiş iskemleyi bu kadar iyi görmüyor olmayı diledim. Şam işi mavi kumaş kaplı mobilyalar dahil bütün bu eşya aslında vaftiz annemin Bretton'daki evinden çok iyi hatırladığım ve birlikte çok zaman geçirdiğim eşyanın en ufak ayrıntısına kadar birebir aynısıydı. Sadece binanın değiştiğini, ölçülerinin farklı olduğunu düşündüm.

Aklıma uykusunda Kahire'den Şam'ın kapılarına götürülen Bedreddin Hassan[1] geldi. Bir cin, mücadele edemediğim fırtınaya karşı kanatlarını üzerime gerip beni kilisenin basamaklarından almış ve Doğu masalında anlatıldığı gibi "havaya kaldırarak" karadan ve denizden geçirip yavaşça Eski İngiltere'de bir şöminenin yanına mı bırakmıştı? Ama hayır; o şöminedeki ateşin artık koruyucu meleklerin önünde yanmadığını biliyordum; çok uzun zaman önce sönmüştü ve evin tanrıları başka bir yere taşınmıştı.

Hizmetçi tekrar bana bakmak için döndü, gözlerimin iri iri açıldığını gördüğünde, sanırım aklımın karıştığını ve heyecanlandığımı düşünerek elindeki örgüyü bıraktı. Küçük bir masanın başında bir şeyler yaptığını gördüm; bardağa biraz su koydu, içine küçük bir şişeden birkaç damla akıttı; elindeki bardakla bana yaklaştı. Bu kara ilaç ne olabilirdi? Ne türden bir cin iksiri ya da büyülü sıvıydı bu?

Sormak için çok geçti, bir anda uysalca yutmuştum bile. Sakin düşünceler beynime doldu; merhemden daha yumuşak, ılık titreşimlerle yavaş yavaş aktılar. Güçsüzlüğün acısı kollarımdan ve bacaklarımdan çıkıp gitti, kaslarım uyuştu. Hareket edecek gücüm kalmamıştı ama aynı anda hareket etme isteğimi de kaybettiğimden, önemli değildi. Şefkatli hizmetçi benimle lambanın arasına bir pa-

1 Binbir Gece Masalları'nda, bir cin tarafından cezalandırılarak yerinden edilen, uzun süre evine dönemeyen kahraman. (yay. n.)

ravan koydu; bunu yapmak için yerinden kalktığını gördüm ama tekrar yerine oturduğunu görmedim; iki hareket arasındaki sürede "uyumuştum".

Uyandığımda her şey yeniden değişmişti. Öğle saatlerinin ışığıyla kuşatılmıştım, yazın olduğu gibi sıcak bir ışık değildi; soğuk, rutubetli ve rüzgârlı sonbaharın donuk ve hüzünlü ışığıydı. Yağmurun çerçevelere vururken çıkardığı sesten, ağaçların arasındaki uğultusuyla dışarıda bir bahçe olduğunu anlatan rüzgârdan, yattığım yerin soğukluğu, beyazlığı ve yalnızlığından okulda olduğuma emindim. Beyazlık diyorum çünkü çift kişilik bir yatağın önünde sarkan pamuklu perdeler görüşümü engelliyordu.

Perdeyi kaldırıp dışarı baktım. Uzun, büyük ve beyaz badanalı bir oda görmeye hazırlanan gözlerim şaşkınlıkla kırpıştı, duvarları deniz yeşiline boyalı küçük bir bölmedeydim, beş geniş ve perdesiz pencere yerine muslin fistonun örttüğü tek bir yüksek kafesli pencere, her birinin üzerinde bir çanak ve sürahi duran iki düzine boyalı tahta masa yerine, baloya giden bir hanımefendi gibi pembe etek üzerine beyaz giydirilerek süslenmiş bir tuvalet masası, üzerinde tacıyla cilalı büyük bir ayna ve kenarı dantelli güzel bir yastık gördüm. Bu tuvalet masası, yeşil-beyaz kumaş kaplı küçük ve alçak bir koltuk, üzerindeki açık yeşil kıvır-zıvırıyla birlikte mermer tablalı bir lavabo bu küçük odayı yeterli derecede döşemişti.

Okurum: paniğe kapılmıştım! "Neden?" diye soracaksınız. Bu basit ve şirin yatak odasında en çekingen birini irkiltecek ne vardı? Sadece şu –bu mobilyalar gerçek olamazdı, ağır koltuklar, aynalar ve temizlik araç-gereci– bunlar hayalet olmalıydı; ya da bu varsayımım çok çılgınca görülüp reddedilirse, ki şaşkına dönmüş olduğum halde ben de reddediyordum, geriye benim anormal bir ruh halinde olduğuma karar vermekten başka bir şey kalmıyordu; kısacası çok hasta ve hezeyan içindeydim; ama hezeyan kurbanlarının göreceği en garip hayali görüyordum.

O küçük koltuğun yeşil kumaşını, koltuğun kendisini, aynanın

parlak, siyah, oymalı ve yaldızlı çerçevesini tanıyordum, tanımam gerekiyordu; masanın üstündeki mat yeşil porselen yıkanma araç gereci, üstündeki gri mermerin bir köşesi çatlamış masa; bütün bunları tanımaya ve kendime yakın hissetmeye mecburdum, tıpkı dün akşam ister istemez oturma odasındaki gül ağacından mobilyayı, perdeleri, porselenleri tanıdığım ve yakın hissettiğim gibi.

Bretton! Bretton! Ve on yıl öncesi o aynada yansıdı. Neden Bretton ve on dört yaşım peşimden geliyordu? Madem geldiler neden bütünüyle geri gelmemişlerdi? Neden huzursuz gözlerimin önünde sadece mobilyalar duruyordu da, odalar ve mekân yoktu? Kırmızı satenden, sarı boncuklarla süslenmiş dantel fırfırlı o yastığa gelince, onu da yelpazeleri tanıdığım gibi tanımaya hakkım vardı; onu kendim yapmıştım. Bir anda yataktan kalkarak yastığı elime aldım ve inceledim. Altın rengi zemine, çevresine beyaz ipekle oval bir çelenk işlenmiş L.L.B. harfleri oradaydı. Bunlar vaftiz annemin adının baş harfleriydi; Louisa Lucy Bretton.

"İngiltere'de miyim? Bretton'da mıyım?" diye mırıldandım ve bir anda kafesli pencereyi gizleyen güneşliği yukarı çekerek nerede olduğumu anlayabilmek için dışarı baktım; St. Ann Sokağı'nın temiz gri yolları, sakin, eski ve büyük evleriyle karşılaşmayı ve yolun sonundaki katedralin kulelerini görmeyi ya da hoş ve eski bir İngiliz şehrindeki bir sokağın değilse de Villette'in bir sokağındaki kasaba manzarasını görmeyi bekliyordum.

Tam tersine, yüksek kafesi saran yaprakların arasından ileriye, yeşil çayırlara doğru baktığımda kaç gündür gördüğüme benzeyen bir manzarayla karşılaştım. Çimenlik bir düzlüğün gerisinden, daha aşağıdaki bir düzeyden ağaçlar yükseliyordu, ormandan görülen türden yüksek ağaçlardı. Ekim rüzgârında uğulduyorlardı, gövdelerinin arasında geniş bir yol olduğu belli oluyordu, sarı yapraklar yolda birikmiş sürükleniyorlardı, arada bazıları tek tek batı rüzgârının önünde dönerek savruluyordu. Daha ötedeki manzara bir düzlük olabilirdi ama bu uzun kayın ağaçları o manzarayı kapatıyordu. Burası ıssız bir yerdi ve bana yabancıydı; burayı hiç tanımıyordum.

Tekrar yattım. Yatağım küçük bir girintideydi; yüzümü duvara döndüğümde beni dehşete düşüren eşyayla birlikte oda görünmez oluyordu. Gerçekten öyle mi oluyordu? Hayır! Çünkü bu ümitle yerime yerleşirken, açılıp yukarı toplanmış perdelerin arasındaki yeşil alanda asılı duran yaldızlı bir resim çerçevesinde bir portre gördüm. Suluboyayla yapılmış –bir eskizdi ama iyiydi– bir erkek çocuğunun başıydı, canlı, gerçek gibi, konuşan ve hayat dolu. On altı yaşlarında bir gençti, açık tenli, sağlık fışkıran kırmızı yanaklı, koyu renk olmayan, pırıl pırıl parlayan uzun saçlı, delici bakışları, kavisli bir ağzı ve neşeli bir gülümsemesi olan bir genç. O yüzü seyretmek hoşa gidiyordu, özellikle o gencin sevgisine hak iddia eden biri için; örneğin ebeveynler ya da kız kardeşler için. Henüz okul çağında olan her romantik genç kız o çerçevenin içindekine âşık olabilirdi. Gözleri, yaşı daha büyüdüğünde aşka heyecanla karşılık verecek gibi duruyordu; ama sadakat parıltısını içlerinde barındırıp barındırmadıklarını bilemiyordum. Saf bir duygusallıkla karşısına çıkanlar için dudakları tehditkârdı, çok güzeldiler ama kesinlikle kaprisli ve biraz da saygısız görünüyorlardı.

Farkına vardığım her şeyi mümkün olduğu kadar sakince karşılamaya çalışıyordum, kendi kendime, "Ah, bu portre kahvaltı odasında şöminenin üzerinde asılıydı," diye fısıldadım. "Hatırladığım kadarıyla biraz yüksekteydi. Onu askısından çıkarmak için bir piyano taburesinin üstüne çıktığımı, portreyi elimde tutup o güzel gözlere bakarken, sarıya çalan kahverengi kirpiklerinin altındaki bakışın kalemle çizilmiş bir kahkahayı andırdığını gayet iyi hatırlıyorum. Yanaklarının rengini ve ağzındaki ifadeyi de çok beğenirdim," dedim. O ağzın veya çenenin kavsini, ne kadar hayal etsem de daha fazla güzelleştiremezdim; bu konudaki bilgisizliğime rağmen ben bile her ikisinin de güzelliğinin farkındaydım ve "Bu kadar cezbedici olan bir şey aynı zamanda nasıl bu kadar acı verebilir?" düşüncesi aklımı karıştırırdı. Bir seferinde bir deneme yapmak için küçük Bayany Home'u kucağıma almış, resme bakmasını söylemiştim.

"Bu resimden hoşlanıyor musun, Polly?" diye sormuştum. Hiç cevap vermemişti ama uzun uzun bakmış, sonunda duygulu gözlerin-

den bir gölge geçmiş, "Beni yere indir," demişti. "Aynı şeyi çocuk da hissediyor," diye düşünerek onu yere indirmiştim.

Şimdi bütün bunları tekrar düşünürken "Kusurları vardı ama daha iyi bir mizaç az bulunurdu; serbest, rahat ve kendinden emin, hassas," diye ekledim. Bu derin düşüncelerim dudaklarımdan duyulur bir sesle dökülen "Graham!" sözüyle sonuçlandı.

Yatağın yanından ani bir ses "Graham!" diye yankılandı. "Graham'i mi istiyorsunuz?"

Dönüp baktım. Olay karmaşıklaşıyordu, merakım son noktasındaydı. O çok iyi hatırladığım resmi duvarda görmek garipti ama arkama döndüğümde aynı şekilde gayet iyi hatırladığım bir insanı canlı olarak karşımda görmek daha da garipti; bir kadın, bir hanımefendi, son derece gerçek ve somut, uzun boylu, iyi giyimli, başında, toplanmış anaç örgülerine yakışır ipekli bir bone. Onun yüzü de hoştu, belki şimdi yüzündeki çizgiler fiziksel bir güzellikten bahsetmek için çok fazlaydı ama duyarlılık ve karakter güzelliği açısından değil. Biraz değişmişti; daha katı, daha güçlüydü, ama o benim vaftiz annemdi, Bayan Bretton'dı.

Sessiz kaldım ama içimden çok heyecanlanmıştım; nabzım atıyordu, yanaklarımdan kanım çekilmiş, buz gibi olmuştum.

"Madam, neredeyim?" diye sordum.

"Son derece emin ve gayet iyi korunduğunuz bir sığınaktasınız; biraz daha iyileşene kadar rahat edin, bu sabah biraz hasta görünüyorsunuz."

"O kadar şaşkın bir durumdayım ki, hislerime güvenip güvenemeyeceğimi ya da her ayrıntının beni yanlış yönlendirip yönlendirmediğini bilmiyorum ama siz İngilizce biliyorsunuz, değil mi Madam?"

"Sanırım uzun bir sohbeti Fransızca sürdürmenin beni son derece şaşırtacağını söylemeliyim."

"İngiltere'den mi geldiniz?"

"Yakın zamanda oradan geldim. Siz uzun zamandır mı bu ülkedesiniz? Oğlumu tanıyor gibisiniz."

"Öyle mi Madam? Belki tanıyorumdur. Oğlunuz bu resimdeki mi?"

"O gençliğinde yapılmış bir portresi. Ona bakarken, onun adını söylediniz."

"Graham Bretton?"

Başını salladı.

"Ben eskiden Bretton bölgesinde yaşayan Bayan Bretton'la mı konuşuyorum?"

"Evet, doğru ve siz de bana söylendiğine göre burada, yabancı bir okulda İngilizce öğretmenisiniz; oğlum sizi öyle tanıyor."

"Beni nasıl ve kim buldu Madam?"

"Oğlum bunu size sonra anlatacaktır," dedi, "ama şimdilik konuşamayacak kadar güçsüzsünüz, aklınız da çok karışık; biraz kahvaltı etmeye çalışın ve sonra uyuyun."

Bütün geçirdiklerime –bedenimin yorgunluğuna, ruhumun tedirginliğine, maruz kaldığım havaya– rağmen daha iyi hissediyordum; ateşim ve bedenimi ezen illet hafifliyor gibiydi, çünkü son dokuz gün boyunca katı bir şey yemediğim ve devamlı susadığım halde bu sabah bana kahvaltı geldiğinde yemek için bir istek hissettim. İçim öyle eziliyordu ki, bu hanımefendinin verdiği çayı içmek ve yanındaki bir parça kızarmış ekmeği yemek için sabırsızlanıyordum. Sadece küçük bir parçaydı ama benim için yeterliydi, sonraki iki-üç saat boyunca, hizmetçi küçük bir kâse et suyu ve bir bisküvi getirinceye kadar beni tok tuttu.

Hava kararmaya başladığında bitmek bilmeyen rüzgâr hâlâ deli gibi ve sert esiyor, yağmur da bardaktan boşanırcasına yağmaya devam ediyordu; yatmaktan yorulduğumu hissediyordum. Oda sempatik olmakla birlikte küçüktü; içine hapsolmuşum gibi hissettim, bir değişiklik istiyordum. Artan soğuk ve çöken hüzün de moralimi bozuyordu; şöminenin ateşini görmek, hissetmek istedim. Ayrıca o uzun boylu, yaşlıca kadının oğlunu düşünmeye devam ediyordum; onu ne zaman görebilecektim? Odadan çıkmadan bu mümkün olmayacaktı.

Sonunda hizmetçi akşam için yatağımı hazırlamaya geldi. Beni bir battaniyeye sarıp küçük desenli kumaş kaplı iskemleye oturtmaya hazırlandı; ama teklifini geri çevirdim ve kendi kendime giyinmeye başladım.

Tam giyinmemi tamamlamış ve soluklanmak için oturmuştum ki Bayan Bretton geldi.

"Giyinmişsiniz!" diye haykırdı çok iyi tanıdığım bir gülümsemeyle, yumuşak olmasa da hoş bir gülümsemeydi. "O zaman, daha iyi mi hissediyorsunuz? Oldukça güçlü, değil mi?"

Benimle aşinalığı varmış gibi konuşuyordu ki neredeyse beni hatırladığını düşünmeye başlamıştım. Sesinde ve davranışlarında küçük bir kızken ondan duyduğum aynı himaye edici tavır vardı; hem boyun eğdiğim hem de sevdiğim bir tavır. Bu, maddi imkânları veya konumları daha üstün olanların alışılagelmiş davranışları gibi değildi, hele konum konusunda asla bir eşitsizlik olmamıştı; benim konumum onunkiyle aynıydı. Onun tavrı daha çok fiziksel üstünlüğün doğal bir sonucuydu, ağacın bir bitkiye barınak sunması gibi. Daha fazla merasime gerek duymadan isteğimi söyledim.

"Lütfen aşağıya inmeme izin verin Madam, burada çok üşüyorum ve sıkılıyorum."

"Eğer bu değişikliğe dayanabilecek kadar güçlü hissediyorsanız, bu beni sevindirir," diye yanıt verdi. "Gelin o zaman, koluma girin." Bana kolunu uzattı; halı kaplı merdivenden bir kat aşağıya indiğimizde açık duran yüksek kapıdan mavi Şam işi odayı gördüm. Mükemmel bir huzur veren havasıyla ne kadar hoştu! Lambadan süzülen kehribar ışık ve ateşin kızıllığıyla ne kadar sıcaktı! Bu manzarayı mükemmel kılacak şekilde çay masanın üstünde hazır duruyordu; som gümüş antika desenli semaver ve gene som gümüş kocaman demlikten kenarı altın yaldızlı ince porselen mor fincanlara kadar çok iyi tanıdığım pırıl pırıl servis takımının içindeki İngiliz çayı bana bakıyordu. Değişik bir kalıpta pişirilmiş farklı şekliyle karşımda duran susamlı çörekler Brettton'daki çay masasında her zaman bulunurdu. Graham onları severdi ve işte gene geçmişteki gibi yanında gümüş çatal bıçakla Graham'in tabağının önüne konmuştu. Demek ki Graham'in çaya gelmesi bekleniyordu; belki de zaten evdeydi ve ben birkaç dakikaya kadar onu görecektim.

Şömineye doğru yürürken sendelediğimde, "Oturun, oturun," dedi

beni yönlendiren kadın. Beni kanepeye oturttu ama ateşin çok sıcak olduğunu söyleyerek kanepenin arkasına geçtim, orada kuytuda daha uygun bir yer buldum oturmak için. Bayan Bretton'ın hiçbir zaman hiç kimsenin üzerine düşmeme alışkanlığı vardı; itiraz etmeden istediğimi yapmama izin verdi. Çayı hazırladı ve gazetesini aldı. Vaftiz annemin her hareketini seyretmekten memnundum; bütün hareketleri son derece enerjikti; artık elli yaşını geçmiş olmalıydı ama yılların pası ne enerjisine ne de ruhuna dokunabilmişti. Şişman olduğu halde atikti, sakin biri olduğu halde zaman zaman tez canlıydı, sağlığı ve mükemmel yaradılışı onu her dem taze tutuyordu.

Okurken bir taraftan da oğlunun gelişini duymak için kulak kabarttığını fark ettim. Hiçbir zaman huzursuz olduğunu itiraf edecek bir kadın değildi ama hava hâlâ sakinleşmemişti ve eğer Graham bu kuvvetli rüzgârda dışarıdaysa annesinin kalbinin de onunla beraber dışarıda olduğunu gayet iyi biliyordum.

"On dakika gecikti," dedi saatine bakarak, bir dakika sonra gözlerini okuduğu sayfadan kaldırması ve başını hafifçe kapıya doğru döndürmesi bir ses duyduğuna işaret etti. Çatılan kaşları düzeldi, sonra benim daha az alışkın kulağım bile açılan demir kapıyı, taşların üstündeki ayak seslerini ve son olarak da kapı zilini duydu. Gelmişti. Annesi semaverdeki suyla demliği doldurdu, yastıklarla bezenmiş mavi koltuğu şöminenin biraz daha yakınına çekti, aslında kendisinindi ama cezalandırılmadan o koltuğa el koyacak biri olduğunu görüyordum. O *biri*, sanırım kendisine yağmurlu ve rüzgârlı havanın gerektirdiği bakımı yaptıktan sonra, merdivenden yukarı çıkıp salona girdiğinde; sesini sertleştirip, "Sen misin Graham?" dedi vaftiz annem, gülümsemesindeki keyfi saklayarak.

Feragat edilen tahta saygısızca el koyarak, "Başka kim olabilir ki anne?" diye sordu Geciken Kişi.

"Geciktiğin için soğuk çayı hak etmiyor musun?"

"Tatlımı yemeyeceğim ama semaver neşeyle ötüyor."

"Yaklaş masaya tembel çocuk; benim koltuğuma otur bakalım; eğer sende tek bir görgü kıvılcımı olsa onu annene bırakırdın."

"Öyle yapmalıyım; ama o sevgili Anne onu bana bırakmakta ısrar ediyor. Hastanız nasıl anne?"

"Lütfen ortaya çıkıp kendi adınıza konuşabilir misiniz?" dedi Bayan Bretton benim oturduğum köşeye doğru dönerek; bu davet üzerine ben de ortaya çıktım. Graham beni selamlamak için nezaketle ayağa kalktı. Şöminenin yanında, annesinin saklamadığı gururu haklı çıkaracak şekilde dimdik duruyordu.

"Demek aşağıya indiniz," dedi, "o zaman daha iyi hissediyor olmalısınız, çok daha iyi. Bu şekilde ve burada karşılaşmamızı beklemiyordum. Dün akşam paniğe kapılmıştım; ölmek üzere olan bir hastaya yetişmek için acele etmek zorunda olmasaydım sizi o haldeyken kesinlikle bırakmazdım; ama benim annem de bir kadın doktor gibidir, Martha da mükemmel bir hemşiredir. Sadece bayılmış olduğunuzu, tehlikeli bir durum olmadığını gördüm. Buna neyin sebep olduğunu ve ayrıntılarını henüz bilmiyorum; bu arada umarım gerçekten daha iyi hissediyorsunuzdur."

"Çok daha iyi," dedim sakin bir sesle. "Çok daha iyi, size teşekkür ederim Dr. John."

Evet okur, bu uzun boylu genç adam –bu sevgili oğul– benim ev sahibim, Graham Bretton, Dr. John'dan başkası değildi, asıl garip olan bu kimliği hiç şaşırmadan kabul etmiştim. Bunun da ötesinde, merdivenden çıkarken Graham'in ayak seslerini duyduğumda içeri kimin gireceğini biliyordum. Bunu bugün keşfetmemiştim, uzun zamandır farkındaydım. Elbette genç Bretton'ı gayet iyi hatırlıyordum ve geçen on yıl (on altı yaşından yirmi altı yaşına kadar) onu genç bir delikanlıdan olgun bir adama dönüştürürken değiştirmişti ama gözlerimi kör edecek ya da belleğimi şaşırtacak kadar değiştiremezdi. Dr. John Graham Bretton hâlâ on altı yaşının çekiciliğini sürdürüyordu; gözleri ve bazı hatları aynı kalmıştı; yüzünün alt yarısının mükemmel yapısını gördükten kısa bir süre sonra anlamıştım kim olduğunu. İlk defa, birkaç bölüm önce anlattığım olay sırasında, tedbirsizce gözlerimi ona diktiğimde, paylarcasına konuştuğu ve kendimi küçük düşmüş hissettiğim zaman kim olduğunu tanıdım. Ondan sonraki gözlemle-

rim bu tahminimi her açıdan doğruladı. El hareketlerinde, ağzında ve mert tabiatında gençliğinde belirtileri olan her şeyi görmüştüm. Şimdiki boğuk sesinde eski günlerin vurgusu vardı. Eskiden ona has olan bazı ifade farklılıkları şimdi de öyleydi, tıpkı gözlerindeki ve dudaklarındaki muzip ifadenin, gülümsemesinin, karakterli alnının altından aniden parlayan ışık gibi.

Bu konuda herhangi bir şey söylemek, farkına vardığım şeyle ilgili bir imada bulunmak benim düşünce tarzıma uygun değildi, duygu sistemim tarafından benimsenmiyordu. Tam tersine bu konuyu tamamen kendime saklamayı tercih ettim. İçini göremeyeceği bir bulutun içine girmekten, buna karşılık onun benim gözlerimin önünde baştan aşağı bir ışık demeti içinde olmasından memnundum.

Eğer ortaya çıkıp "Ben Lucy Snowe'um!" deseydim bile onun için pek bir şey fark etmeyeceğini çok iyi biliyordum. Ben de öğretmen pozisyonumu korudum, hiçbir zaman adımı sormadığından ben de söylemedim. Bana "Bayan" ve "Bayan Lucy" diye hitap edildiğini duydu ama soyadımı, "Snowe"u hiçbir zaman duymadı. Kendiliğinden tanımasına gelince, belki ben ondan daha az değişmiştim ama bu onun aklına bile gelmemiştir ve kendimi hatırlatmak için nedenim de yoktu.

Çayımızı içerken Dr. John her zamanki gibi nazikti, çay bitip tepsi dışarı çıkarıldığında kanepenin üstünde yastıklarla rahat bir yer yarattı ve oraya yatmam için ısrar etti. O ve annesi de ateşe biraz daha yaklaştılar, üçümüz bu şekilde on dakika kadar oturduk. O sırada annesinin dikkatle bana baktığını fark ettim. Kadınların zekâsı bazı konularda erkeklerinkinden daha kıvraktır.

"Hayret," dedi ansızın, "böyle bir benzerlik görmedim! Graham, sen de farkında mısın?"

"Neyin farkında mıyım? Annemi rahatsız eden nedir? Anne nasıl bakıyorsunuz öyle? İnsan kehanette bulunacağınızı zanneder."

"Söyle bana Graham, bu genç hanım sana kimi hatırlatıyor?" dedi beni işaret ederek.

"Anne onu mahcup ediyorsunuz. Bu ataklığınızın hata olduğunu

hep söylüyorum; üstelik onun size yabancı olduğunu da unutmayın, sizi tanımıyor."

"İşte, yere baktığında, yan döndüğünde, kime benziyor Graham?"

"Aslında bilmeceyi ortaya koyan siz olduğunuza göre sanırım çözmesi gereken de sizsiniz anne."

"Ve sen onu bir zamandır tanıyorsun, senin dediğine göre Rue Fossette'teki okula gitmeye başladığından beri, ancak bu benzerlikle ilgili bana tek bir şey söylemedin."

"Asla düşünmediğim ve şimdi de kabul etmediğim bir şeyi söyleyemezdim. Söylemek istediğiniz nedir?"

"Aptal çocuk! Bak ona."

Graham baktı; ancak bunun devam etmemesi gerekiyordu; nasıl biteceğini fark ettim ve önceden davranmanın en iyisi olacağını düşündüm.

"Dr. John'un," dedim, "St. Ann Sokağı'nda birbirimizden ayrılırken son defa el sıkıştığımızdan beri yapacak ve düşünecek o kadar çok şeyi vardı ki, ben birkaç ay evvel Bay Graham Bretton'ı bulduğum halde onun Lucy Snowe'u hatırlamasının mümkün olacağını hiç düşünmedim."

"Lucy Snowe! Ben de öyle düşündüm! Biliyordum!" diye bağırdı Bayan Bretton. Ve bir anda şöminenin öbür tarafından gelip beni öptü. Belki bazı hanımlar böyle bir durumun farkına vardıklarında özellikle memnun olmasalar bile büyük bir telaşla davranırlar ama telaş etmek benim vaftiz annemin huyu değildi, duygusal davranışların abartılmamasını tercih ederdi. Bu nedenle o ve ben bu şaşkınlığı birkaç kelimeyle ve bir kez öpüşerek geçiştirdik, ama sanırım memnun olmuştu, ben de öyle hissettiğimden emindim. Biz eski tanışıklığımızı yenilerken karşımızda oturan Graham şaşkınlığını sessizce üzerinden atmaya çalışıyordu.

"Annem bana aptal çocuk diyor ve sanırım öyleyim," dedi sonunda; "çünkü sizi temin ederim, o kadar sık karşılaştığımız halde bundan bir kez bile şüphelenmedim; ancak şimdi olduğu gibi görüyorum. Lucy Snowe! Elbette! Onu gayet iyi hatırlıyorum, işte orada oturuyor,

hiç kuşkum yok. Ama," diye devam etti, "bu kadar zamandır beni hatırlamış olmanız ve bundan hiç söz etmemeniz mümkün değil."

"Öyle yaptım," diye cevap verdim.

Dr. John bir yorumda bulunmadı. Sanırım sessizliğimin tuhaf olduğunu düşündü ama eleştirmeyecek kadar hoşgörülüydü. Ayrıca galiba beni sorgulamayı, çekingenliğimin nedenini sormayı küstahlık saydı, biraz merak etse de bu durum merakını gidermek için nezaketini bozmasını gerektirecek kadar önemli değildi.

Bense cesaretimi toplayıp ona bir kez gözlerimi dikip baktığımı hatırlayıp hatırlamadığını sordum, çünkü o zaman açığa vurduğu hafif rahatsızlık hâlâ zihnimi kurcalıyordu.

"Sanırım evet!" dedi. "Hatta sanırım size biraz da kızmıştım."

"Beni biraz fazla cüretkâr mı buldunuz?" diye sordum.

"Hayır, asla. Sadece her zaman utangaç ve çekingen olduğunuz için, genelde başka tarafa bakan gözlerinizi bana bakmaya zorlayanın şahsımdaki veya yüzümdeki nasıl bir kötülük olduğunu merak ettim."

"Şimdi anlıyor musunuz?"

"Tam olarak."

Tam o sırada Bayan Bretton geçmiş günlerle ilgili soru üstüne soru sormaya başladı, onu tatmin edebilmek için geçmişteki sıkıntıları yeniden hatırlamak, görünüşteki yabancılaşmanın nedenlerini izah etmek, Hayat, Ölüm, Keder ve Kaderle tek başıma yaptığım savaştan bahsetmek zorunda kaldım. Dr. John çok az konuşarak dinledi. Daha sonra onlar bana hayatlarındaki değişikliklerden bahsettiler; onlar için de her şey pürüzsüz olmamıştı ve kader bir zamanlar bol olan imkânlarını azaltmıştı. Ama o cesur kadın, başarılı oğluyla birlikte dünyayla savaşacak ve sonunda üstün gelecek kadar güçlüydü. Dr. John, yıldızın parladığı anlarda doğanlardandı. Zorlukları gülümsemesiyle yenecek bir adamdı. Güçlü ve neşeli, sert ve saygılı; sabırsız değil ama cesur; alınyazısıyla cilveleşen, onun taş kalpli gözlerinden neredeyse aşk dolu bir ışık alabilen bir talipti.

Seçtiği meslekte artık başarısı kanıtlanmıştı. Son üç ayda bu evi satın almıştı (Porte de Crécy'den yarım saat uzaklıkta küçük bir

şato, dediler), bu kırsal bölge annesinin sağlığı için seçilmişti, şehir havası ona iyi gelmiyordu. Bayan Bretton'ı buraya çağırmıştı, o da İngiltere'den buraya gelirken, St. Ann Sokağı'ndaki eski evinde bulunan mobilyaların satmayı uygun görmediği parçalarını beraberinde getirmişti. Koltukların, aynaların, semaverlerin ve çay fincanlarının hayaletleri karşısında yaşadığım şaşkınlığın nedeni buydu.

Saat on biri çaldığında Dr. John annesini durdurdu.

"Bayan Snowe artık yatmalı," dedi, "rengi solmaya başladı. Yarın hastalığının nedeniyle ilgili bazı sorular sormaya cüret edeceğim. Geçen temmuz ayında onun çok komik bir centilmeni büyük bir enerjiyle oynadığını gördüğümden beri çok değişmiş aslında. Dün akşamki felakete gelince, altında bir hikâye olduğuna eminim ama bu akşam daha fazla soru sormayacağız. İyi geceler Bayan Lucy."

Beni nazikçe kapıya doğru götürdü ve elinde tuttuğu mumla yukarı kata çıkan merdiveni aydınlattı.

Dualarımı ettikten ve üstümdekileri çıkarıp yattıktan sonra, hâlâ dostlarım olduğunu hissettim. Coşkulu bir bağlılık iddiasında olmayan, uyumlu ve kafa dengi bir ilişkinin şefkatli tesellisini sunmayan, bu nedenle makul bir şefkat talep edilmesi, aramızda makul beklentilerin şekillenmesi gereken dostlar... Ama onlara karşı içgüdüsel olarak kalbim yumuşuyordu ve zaman zaman Sağduyunun durdurması için yalvardığım ısrarlı bir minnettarlıkla özlemlerini duyuyordum.

"Onları çok sık, çok fazla, çok sevgiyle düşünmeme izin verme Tanrı'm," diye dua ettim; "bu canlı akıntının ılımlı akışıyla tatmin olayım; beni susuz bırakma, onun rahatlatıcı sularına tutkuyla daldırma; o sularda yeryüzü çeşmelerinin bildiğinden daha tatlı bir lezzet olduğunu hayal ettirme. Ah, Tanrı'm! Ara sıra, dostça bir buluşmadan yeterince güç alabilirim, seyrek, kısa, zihnimi kurcalamayan, oldukça huzurlu bir buluşmayla, huzurlu!"

Bu kelimeyi tekrar ederek başımı yastığa koydum ve tekrarlamaya devam ederek yastığı gözyaşlarıyla ıslattım.

17
La Terrasse

İnsanın doğasıyla giriştiği bu mücadeleler, kalbin doğal yönelişi boşuna ve verimsiz görünebilir ama sonunda işe yarar. Ancak az bile olsa hareketlere, davranışlara Sağduyunun onayladığı ancak genelde Duygunun karşı çıktığı şekilde yön verdikleri olur; hayatın gidişatında kesinlikle bir fark yaratırlar; onun daha iyi düzenlenmesine, daha dengeli ve görünürde daha sakin olmasına olanak tanırlar; insanlar sadece yüzeye bakarlar. Daha derinlerdekilere gelince, onu Tanrı'ya bırakın. Sizin eşitiniz ve sizin kadar zayıf olan insan sizin yargıcınız olamaz ve bundan dolayı dışarıda bırakılabilir. İçinizdekileri Tanrı'ya havale edin –verdiği ruhun sırlarını gösterin ona– ona verdiği acılara nasıl katlanabileceğinizi sorun, önünde diz çökün ve karanlıkta ışık, acınası zayıflığınıza kuvvet, gereksinimlerinizin aşırılığında sabır göstermesi için ona dua edin. Kesinlikle bir gün, sizin beklediğiniz günde olmasa da, durgun sular bulanır; bir biçimde, sizin hayal ettiğiniz, kalbinizin bağlandığı, onun uğruna kanadığı biçimde olmasa da şifalı haberci ortaya çıkacak ve sakat, kör, aptal, ele geçirilmiş olanı bu ışığa yönlendirecektir. Haberci çabuk gel! Havuzun etrafında binlerce insan uzun yıllardır hareketsiz, ağlayarak ve çaresizlikle onu görmeyi bekliyor. Cennet'in "zamanı" uzundur; meleklerin yörüngeleri ölümlü gözlere geniş görünür; asırları kucaklayabilirler, bir gidiş ve geri dönüş dönemi sayısız kuşağı kapsayabilir; kısa çileli bir yaşamı acıyla ateşleyen, acıdan geçerek tekrar eski haline dönen toz, belleklerden tekrar tekrar silinebilir. Doğulular'ın Azrail diye adlandırdığı melek kaç milyon sakatı ve yaslı insanı ziyaret eden ilk ve tek melektir.

Ertesi sabah kalktım; hareketlerimi zorlaştıran titremenin önünü alabilmek için arada yıkanma leğeninin yanındaki sürahiden soğuk su içerek giyinirken Bayan Bretton odaya girdi.

İlk sözü "Bu çok saçma!" oldu. Sonra "Böyle olmaz," diye ekleyerek eskiden oğluna haşin davrandığı ve ben de çocuğun ona tüm

gücüyle karşı durmasını keyifle izlerken olduğu gibi kendine özgü haşinliği ve enerjisiyle iki dakika içinde beni tekrar geniş yatağa yatırdı. "Öğleden sonraya kadar yatacaksın," dedi. "Oğlum gitmeden önce böyle yapılması için emir verdi ve seni temin ederim patron oğlumdur ve ona itaat etmek gerekir. Şimdi kahvaltını yapacaksın."

Kahvaltıyı kendisi getirdi, –kendi elleriyle– beni hizmetçilere bırakmamıştı. Ben yerken o da yatağın üstünde oturdu. En saygı duyulan arkadaşlarımızın veya saygın tanıdıklarımızın hepsini yanımızda görmek, onların bize bakmasını, hizmet etmesini, bir hemşirenin bir hastaya yaklaştığı gibi yaklaşmasını istemeyiz. Bir hasta odasında her dostun gözünde ışık görülmez, varlığından teselli bulunmaz ama Bayan Bretton benim için bunların hepsiydi. Yiyecekler ve içecekler beni hiçbir zaman onun elinden aldıklarım kadar mutlu etmedi. Onun içeri girişiyle bütün odanın şenlenmediği tek bir sefer bile hatırlamıyorum. Tabiatlarımızın birbirine benzeyen ve benzemeyen eğilimleri ve zıtlıkları vardır. Gizlice uzak durduğumuz insanlar vardır, sağduyumuz iyi insanlar olduğunu söylese de onlardan uzak dururuz; huylarındaki kusurlar açıkça belli olan insanlar vardır ama sanki çevrelerindeki hava bize yarıyormuş gibi onların yanında huzur buluruz. Vaftiz annemin parlak siyah gözleri, pürüzsüz buğday teni, sıcak ve becerikli eli, özgüveni, kararlı duruşu bana sağlıklı bir iklimin havası gibi yararlı oluyordu. Oğlu ona "yaşlı kadın" diyordu ama ondan hâlâ yirmi beş yaşında birinin canlılığının ve gücünün fışkırdığını görmek içimi hoşa giden bir şaşkınlıkla dolduruyordu.

"Ben de işimi buraya getirirdim," dedi boş fincanı elimden alırken, "ve bütün gün seninle birlikte otururdum eğer o baskıcı John Graham bunu da yasaklamasaydı. 'Anne,' dedi dışarı çıkarken, 'dikkat et, vaftiz kızını dedikodularla yorma.' Kendi bölümümde kalarak senin yanına gelmemem için özellikle ısrar etti. Görünüşüne bakarak senin ateşinin sinirsel olduğunu düşünüyor. Lucy, bu doğru mu?"

Hastalığımın ne olduğunu tam bilemediğimi ama özellikle zihnimde oldukça acı çektiğimi söyledim. Bu konu üzerinde daha fazla durmanın pek doğru olmadığını, çünkü yaşananların hayatımın, vaftiz

annemin bir parçası olmasını beklemediğim bölümüne ait olduğunu düşündüm. Böyle bir sır o güçlü ve huzurlu kadını nereye sürüklerdi! Onunla aramızdaki fark, tam kadro mürettebatı, neşeli ve cesur kaptanıyla gözüpekçe ve ihtiyatla sakin sularda seyreden görkemli bir gemiyle, yılın büyük zamanını eski ve karanlık bir kayıkhanede, ıslanmadan ve tek başına geçiren, sadece kötü havalarda, dalgalar göğe yükselirken, bulutlar sularla birleşirken, tehlike ile ölüm büyük derinliği aralarında bölüştüklerinde suya indirilen bir cankurtaran sandalının arasındaki fark gibiydi. Hayır, "Louisa Bretton" öyle bir gecede ve öyle bir sahnede asla limandan ayrılmamıştı, onun mürettebatının aklı almazdı bunu; bu nedenle cankurtaran botunda yarı boğulmuş durumdaki adam kendi sırrını saklayacak ve hikâyesini anlatmayacaktı.

Beni yalnız bıraktı, ben de hoşnutlukla yattım, Graham'in gitmeden önce beni düşünmesi güzeldi.

Günüm yalnız geçti ama akşamı beklemek günü kısalttı, neşelendirdi. Hâlâ kendimi güçsüz hissediyordum, dinlenmek iyi geliyordu. Hiç işi olmayana bile yapılacak bir şeyler, bitirilmesi gereken işler olduğu duygusunu, çalışmak gerektiği izlenimini veren sabah saatleri geçip öğleden sonranın sessizliği hizmetçinin merdivenlerdeki ve odalardaki ayak seslerini susturduktan sonra ben de tatlı bir uykuya daldım.

Huzurlu küçük odam denizin içindeki bir mağaraya benziyordu. İçinde derin suları ve köpükleri çağrıştıran beyaz ve açık yeşilden başka renk yoktu; beyazlatılmış kornişlerin üstünde deniz kabuğu şeklinde süsler, tavanın köşelerinde yunusa benzer beyaz kabartmalar vardı. Kırmızı saten yastıktaki tek renk mercanı çağrıştırıyordu; koyu renkli parlak ayna bile bir denizkızını yansıtıyor olabilirdi. Gözlerimi kapattığımda sonunda yatışmaya başlayan rüzgârın sesini duydum, kayalıklara çarpan dalga gibi evin ön cephesine vuruyordu. Yukarılardaki dünyanın sahilinden çekilen dalgalar gibi rüzgârın gittikçe uzaklaştığını duydum, o dünya o kadar yukarıdaydı ki en azgın dalgaların kıyıya vurduğunda çıkan ses bile denizin altındaki bu evde bir mırıltı, bir ninni gibi duyuluyordu.

Hayaller kurarak akşamı ettim. Martha bir lamba getirdi; onun

yardımıyla hemen giyindim, sabaha kıyasla kendimi daha güçlü hissederek yardım almadan aşağıya, mavi salona indim.

Anlaşılan Dr. John işlerini her zamankinden erken bitirmişti; salona girdiğimde gözüme ilk çarpan o oldu; kapının tam karşısındaki pencere girintisinin önünde duruyor ve biten günün son cılız ışığında gazete okuyordu. Şömine yanıyordu ama masanın üstündeki lamba henüz yakılmamıştı, çay da getirilmemişti.

Bayan Bretton'a gelince, sonradan öğrendiğime göre bütün günü açık havada geçirdiğinden, kalın yastıklı koltuğuna yarı yatmış, kestiriyordu. Oğlu beni görünce kalkıp yanıma geldi. Annesini uyandırmamak için sessiz adımlarla yürüyordu; çok alçak sesle konuşuyordu; yumuşak sesinin sertleştiğini hiç duymamıştım; tıpkı şimdiki gibi, uyuyan birini irkiltecek değil sakinleştirecek bir sesle konuşuyordu.

"Burası sessiz küçük bir şato," dedi beni pencerenin yanına oturttuktan sonra. "Yürüyüşlerinizde bunu fark ettiniz mi bilmiyorum; aslında yoldan gözükmüyor; Porte de Cléncy'den sadece bir mil uzakta, kısa bir mesafe sonra caddeye dönüşen bir yoldan aşağı doğru iniyorsunuz ve o yol da tarlaların ve ağaçların arasından sizi doğruca bu evin kapısına getiriyor. Modern bir bina değil, Basse-Ville'in eski tarzına benzer bir şekilde inşa edilmiş. Bir şato değil de daha çok bir malikâne; *La Terrasse* diyorlar, çünkü ön tarafı, basamakların çimenlik bir bayırdan caddeye kadar indiği geniş yoldan yüksekte. Şuraya bakın! Ay yükselmekte, ağaçların arasından ne güzel görünüyor."

Ay nerede güzel görünmez ki? Sınırlandırılmış olsun, uçsuz bucaksız olsun, onun yuvarlağının kutsamadığı bir manzara var mıdır? Pembe bir gül ya da bir alev topu gibi, çok uzakta olmayan sahile vuruyordu ışığı; biz onun yükselişini seyrederken kızıllığı altına döndü ve kısa bir sürede artık sakinleşmiş olan gökyüzünde lekesiz parlaklığıyla yerini aldı. Ay ışığı Dr. Bretton'ı yumuşatmış mıydı yoksa hüzünlendirmiş miydi? Romantizmine mi hitap etmişti? Sanırım öyleydi. İç çekecek bir ruh hali olmamasına rağmen, ayı seyrederken içini çekti; sessizce ve kendi kendine. Bu iç çekmenin nedeni veya nesnesi üzerinde düşünmeye gerek yoktu, onu güzelliğin uyandırdığını bi-

liyordum; nesnesinin Ginevra olduğunu biliyordum. Bunu bildiğim için düşündüğü ismi telaffuz etmek zorunda olduğumu hissettim; bu konuyu açmaya hazırdı, yüzü yorum, soru ve ilgi doluydu; nasıl başlayacağını bilememenin utancıyla kontrol altında tutulan sözlerin ve duyguların baskısı diye düşündüm. Yapabileceğim en iyi şey, aslında tek yapabileceğim şey onu bu utançtan kurtarmaktı. İdolün adını anmam yeterliydi, aşkın tatlı duaları akmaya başlardı. Tam uygun bir cümle bulup, "Biliyorsunuz Bayan Fanshawe Cholmondeley'lerle bir geziye çıktı," demek için ağzımı açıyordum ki ortaya başka bir konu atıp planlarımı bozdu.

Duygularını rafa kaldırdı, aya arkasını dönüp otururken "Bu sabah ilk iş," diye başladı "Rue Fossette'e gittim ve *cuisinière*'e[1] emniyette ve iyi ellerde olduğunuzu söyledim. Biliyor musunuz, sizin evde olmadığınızın farkında bile değildi, büyük yatakhanede olduğunuzu sanıyordu. Size kim bilir nasıl hizmet verdiler!"

"Oh, bütün bunlar son derece makul," dedim. "Goton bana biraz ıhlamur ve bir parça ekmek getirmekten başka bir şey yapamazdı; son hafta her ikisini de o kadar çok reddettim ki zavallıcık evdeki mutfakla okulun yatakhanesi arasında boşuna gidip gelmekten yoruldu ve günde bir kere öğle vaktinde yatağımı yapmak için geldi. Ancak iyi huylu bir insan olduğuna inanıyorum, eğer yiyebilecek olsaydım benim için *côtelettes de mouton*[2] hazırlamaktan mutluluk duyardı."

"Madam Beck sizi neden yalnız bıraktı?"

"Madam Beck benim hastalanacağımı öngöremezdi."

"Sinir sisteminiz bu sıkıntıdan nasibini almış."

"Sinir sistemimin nasıl olduğundan pek emin değilim ama moralim son derece bozuktu."

"Bu da benim size hap veya şurupla yardım etmeme imkân vermiyor. İlaç kimsenin moralini düzeltmez. Benim sanatım melankolinin eşiğinde durur, kapıdan içeri bakar ve bir işkence odası görür ama ne bir şey söyleyebilir ne de bir şey yapabilir. Neşeli bir topluluk faydalı

1 Aşçı.
2 Kuzu pirzolası.

olabilir; mümkün olduğunca az yalnız kalmalısınız; bol bol egzersiz yapmalısınız."

Bu açıklamaları bir kabullenme ve sessizlik takip etti. Kulağa iyi geliyor bu sözler, diye düşündüm; onaylanmış gelenekleri, kullanılmışlığın yıpranmış damgasını temsil ediyor.

"Bayan Snowe," diye tekrar söze başladı Dr. John –sinir sistemim de dahil sağlığım tartışılmış ve konu kapanmıştı, ben de rahatlamıştım– "size mezhebinizin ne olduğunu sormama izin verir misiniz? Katolik misiniz?"

Şaşkınlıkla yüzüne baktım; "Katolik mi? Hayır! Neden böyle düşünüyorsunuz?"

"Dün akşam bana emanet edilme şekliniz beni kuşkuya düşürdü."

"Size emanet mi edildim? Ama farkında değilim. Hâlâ sizin elinize nasıl düştüğümü bilmiyorum."

"Beni şaşırtan koşullar altında. Dün bütün gün özellikle dikkate değer ve kritik bir vaka üzerinde çalıştım; çok nadir bir hastalıktı ve tedavisi kesin değildi; buna benzer ve hatta daha vahim bir vakayla Paris'teki hastanede karşılaşmıştım, neyse bu sizi ilgilendirmez. Sonunda hastanın en acil bulgusunun hafiflemesiyle (şiddetli ağrı bu hastalığın bulgularından biridir) serbest kalıp eve doğru yola çıktım. En kısa yol Basse-Ville'den geçiyordu, gece son derece karanlık, rüzgârlı ve yağmurlu olduğu için o yolu tercih ettim. Béguines topluluğuna ait eski bir kilisenin önünden geçerken, verandada ya da yüksek sundurmada yanan lambanın ışığında bir rahibin ne olduğunu anlamadığım bir şeyi kucağına aldığını gördüm. Lamba rahibin yüzünü gösterecek kadar ışık verdiği için adamı tanıyabildim; zenginlerin ve yoksulların yataklarının yanında ona sık sık rastlıyordum, özellikle yoksulların. İyi bir adam olduğunu düşünüyorum, bu ülkede onun sınıfından olanların çoğundan daha iyi; aslında her bakımdan daha üstün, hem daha bilgili hem de görevine gönülden bağlı. Gözlerimiz karşılaştı, durmam için bana seslendi; taşıdığı bir kadındı, ya bayılmıştı ya da ölüyordu. Attan indim."

"'Bu kadın sizin ülkenizden,' dedi, 'onu kurtarın, eğer ölmediyse.'"

"Muayene ederken benim ülkemden olan kadının Madam Beck'in okulundaki İngilizce öğretmeni olduğu ortaya çıktı. Bilinci tamamen kapalıydı, kanı tamamen çekilmişti ve neredeyse buz gibiydi."

"Bütün bunlar ne demek?" diye sordum.

"Bana tuhaf bir hikâye anlattı; o gece ona günah çıkarmaya gitmişsiniz; bitkin ve ıstıraplı haliniz söylediğiniz bazı şeylerle birleşince..."

"Söylediğim şeyler mi? Ne dediğimi merak ediyorum!"

"Şüphesiz korkunç suçlar; ama bana ne olduğunu söylemedi; bilirsiniz günah çıkarmanın sır kalması gerekliliği, onun gevezelik etmesini, benim de merakımı engelledi. Ancak itiraflarınız iyi kalpli pederi size düşman etmemiş; görünüşe göre çok etkilenmiş ve öyle bir gecede dışarıda tek başınıza kalmanız onu çok üzmüş, kiliseden çıktığınızda sizi izlemenin, evinize varıncaya kadar sizi gözden kaybetmemenin bir Hıristiyanlık görevi olduğunu düşünmüş. Belki de bu değerli adam bilmeden bu işe biraz da sınıfının kurnazlığını karıştırmış olabilir; evinizin yerini öğrenmeye kararlı olabilir, günah çıkarırken bu bilgiyi verdiniz mi?"

"Vermedim, tam tersine, herhangi bir ipucunun gölgesinden bile uzak durdum; günah çıkarmama gelince, Dr. John sanırım böyle bir adım attığım için deli olduğumu düşünüyorsunuz, ama buna engel olamadım, sanırım hepsi sizin 'sinir sistemim' dediğiniz şeyin suçu. Durumu kelimelere dökemiyorum ama günlerim ve gecelerim dayanılmaz bir hale gelmişti, acımasız bir yalnızlık duygusu beynimi oyuyordu, bu öyle bir duyguydu ki ya bir yolunu bulup dışarı çıkacak ya da beni öldürecekti; sanki (siz bunu anlayabilirsiniz Dr. John) kalbimin ortasından geçen ve bir anevrizma ya da başka bir hastalık doğal yolunu engellediğinden, olağandışı bir çıkış noktası arayan bir ırmaktı. Yanımda birini istedim, bir arkadaş istedim, birine danışmak istedim. Bunların hiçbirini küçük bölmemde ya da odalarda bulamazdım, bu nedenle ben de gidip kilisede ve günah çıkarmada aradım. Ne dediğime gelince, sır değildi, açıklama değildi. Yanlış hiçbir şey yapmadım; hayatım, romantik ya da gerçek herhangi bir karanlık ey-

lem için yeteri kadar hareketli olmadı, ona sadece kalbimdeki kasvetli ve umarsız dertleri döktüm."

"Lucy, altı ay kadar seyahat etmelisiniz, sakin tabiatınız gittikçe biçim değiştiriyor! Madam Beck'in suçu bu! O küçük tombul dul en iyi öğretmenini yalnızlığa mahkûm etmeye hiç mi utanmıyor?"

"Bu Madam Beck'in hatası değil," dedim, "hiç kimsenin hatası değil, kimsenin suçlandığını duymak istemiyorum."

"O zaman kim hatalı Lucy?"

"Ben, Dr. John, ben ve o soyut kavram: bunları taşımak için yontulmuş geniş omuzlarına dağlar kadar suç yüklemek istediğim Kader."

"'Ben' gelecekte kendine daha iyi bakmalı," dedi Dr. John gülümseyerek.

"Hava değişimi, mekân değişimi; benim reçetem bu," diye devam etti genç doktor. "Ama konumuza dönelim Lucy. Peder Silas, bütün zekâsına rağmen (Cizvit olduğu söyleniyor), sizin verdiğinizden daha fazla bilgi sahibi olamaz, çünkü Rue Fossette'e dönmek yerine yüksek ateşin verdiği dalgınlıkla... Ateşiniz çok yükselmiş olmalı..."

"Hayır, Dr. John, ateşim o gece düşmeye başlamıştı; hezeyan içinde olduğumu düşünmeyin çünkü ben öyle olmadığını biliyorum."

"Tamam! O anda aklınız benim kadar yerindeydi, buna kuşku yok diyelim. Dalgınlığınız sizi, okulun aksi yönüne, *Béguinage*'ın[1] yakınına, fırtınanın ve yağmurun ortasına sürüklemişti; karanlıkta şaşırıp baygınlık geçirdiniz, düştünüz. Rahip yardımınıza geldi ve doktor da, gördüğümüz gibi, olaya dahil oldu. Birlikte bir at arabası bulduk, sizi buraya getirdik. Peder Silas, yaşına rağmen sizi yukarı taşıyabilirdi, sizi o kanepeye yatırabilirdi. Yeniden kendinize gelinceye kadar kesinlikle yanınızda kalırdı, ben de öyle yapmalıydım ama o anda daha yanından yeni ayrıldığım, ölmekte olan hastadan telaşlı bir haberci geldi; son görevlerin yapılması gerekiyordu; doktorun son bir kez ziyareti ve rahibin son duası; yağın sürülmesi[2] geciktirilemezdi.

1 Katolik kilisesine bağlı, kendini dine vakfetmiş kadınlar teşkilatının yaşadığı yer. (ç.n.)

2 Katoliklerde ölmekte olan birinin bedenine mukaddes yağ sürme ayini. (ç.n.)

Peder Silas'la birlikte evden ayrıldık, annem o gece evde kalmıyordu; sizi Martha'nın ellerine teslim ettik, gereken talimatları verdik, anlaşılan o da bunları titizlikle uyguladı. Şimdi söyleyin, siz Katolik misiniz?"

"Henüz değil," dedim gülümseyerek, "ve Peder Silas'a nerede yaşadığımı söylemeyin, aksi takdirde inancımı değiştirmeye çalışacaktır; ama onu gördüğünüz zaman en iyi dileklerimi ve samimi teşekkürlerimi iletin. Eğer bir gün zengin olursam yaptığı hayır işleri için ona para göndereceğim. Gördünüz mü Dr. John, anneniz uyanıyor, çay için zili çalmalısınız."

Dr. John zili çaldı; Bayan Bretton kendini düşürdüğü duruma içerlemiş ve şaşkın bir halde, uyuyakaldığını inkâr etmeye hazırlıklı olarak yerinden doğrulurken oğlu neşeyle saldırıya başladı.

"Hadi uyuyun, anne! Tekrar uyuyun. Uykunuzda çok masum görünüyorsunuz."

"Uykumda mı John Graham! Sen neden söz ediyorsun? Gayet iyi biliyorsun ki ben gündüz asla uyumam, sadece azıcık gözlerim kapandı."

"Elbette! Bir meleğin hafifçe kendinden geçişi, bir perinin rüyası bu. Anne böyle durumlarda her zaman bana Titania'yı[1] hatırlatıyorsunuz."

"Çünkü sen kendin Bottom'un[2] ta kendisisin."

"Bayan Snowe, annemin kıvrak zekâsının benzerini gördünüz mü hiç? Cüssesi ve yaşına göre en hayat dolu insan."

"İltifatlarınızı kendinize saklayın bayım ve kendi cüssenizi de yabana atmayın, bana gittikçe irileşiyor gibi göründü. Lucy, onda henüz başlangıç aşamasındaki John Bull[3] havası yok mu? Eskiden çiroz gibi zayıftı, şimdi ona bakınca bir etoburluk eğilimi, ejderhalığa doğru bir

1 Ortaçağda periler kraliçesi. Shakespeare'in Bir Yaz Gecesi Rüyası'nda perilerin kraliçesi ve Oberon'un eşi. (ç.n.)

2 Shakespeare'in Bir Yaz Gecesi Rüyası'ndaki sakar işçilerden biri, kafası orman perisi Puck tarafından eşek kafasına çevrilir. (ç.n.)

3 İngiltere'de, özellikle politik karikatürlerde, şişman ve orta yaşlı bir adam gibi gösterilen bir çizgi karakter. (ç.n.)

gidişat görüyorum. Graham, dikkat et! Eğer şişmanlarsan seni evlatlıktan reddederim."

"Sanki önce kendinizi reddetmeyecekmişsiniz gibi! Bu yaşlı kadının mutluluğu için ben vazgeçilmezim, Lucy. Eğer onun paylayabileceği bir seksenlik günahım olmasa, melankoliyle sararıp solar. Bu onu canlı tutuyor, ruhunun bütün mayası bu."

Şimdi her biri şöminenin bir tarafında, karşılıklı duruyorlardı; birbirlerine söyledikleri sözler sevgi dolu değildi, ama bakışları kelimelerdeki eksikliği telafi ediyordu. En azından Bayan Bretton'ın en değerli hazinesi kesinlikle oğlunda saklıydı; nabzı oğlunun kalbinde atıyordu. Dr. John'a gelince, elbette başka bir aşk yüreğini evlat sevgisiyle paylaşıyordu ve kuşkusuz bu yeni tutku, duyguları içinde daha yeni olduğundan Benjamin'in[1] porsiyonuna sahipti. Ginevra! Ginevra! Bayan Bretton kendi genç gözdesinin sadakat yeminini kime yönelttiğini biliyor muydu? Bu seçimi onaylar mıydı? Bunu bilemiyorum ama eğer Bayan Fanshawe'un Graham'e davranışlarını, soğukluk ve gönül almak, kabaca reddetmek ve aklını başından almak arasında gidip gelmelerini bilseydi; genç adama verdiği acıyı, Ginevra'ın onu nasıl ıstırap çektirerek sınadığını hiç değilse birazcık tahmin edebilseydi, benim gördüğüm gibi o da Dr. John'un hassas ruhuna nasıl boyun eğdirip tedirgin ettiğini, kendisinden düşük düzeydeki birinin ona tercih edildiğini, onu aşağılamak için bu kişinin kullanıldığını görebilseydi, o zaman, Bayan Bretton Ginevra'nın budala ya da doğru yoldan çıkmış olduğunu söylerdi, ya da her ikisini de.

O gece de ilki gibi çok güzel geçti, belki daha da güzel; daha tatlı bir sohbetin keyfini çıkardık, geçmişteki sorunlardan söz edilmedi, tanışıklığımız daha da güçlendi, ben daha mutlu, daha rahat ve daha evimdeymişim gibi hissettim. O gece, ağlayarak uykuya dalmak yerine güzel düşüncelerle çevrili bir yoldan geçerek rüyalar ülkesine gittim.

1 Eski Ahit'te, Yaradılış Kitabı'nda, Rachel'in küçük oğlu. Annesinin uzun süren oruç ve adak döneminin ardından, ödül olarak dünyaya geldiğinden, abisi Joseph'e göre daha çok beslenmiş, şımartılmıştır. (ç.n.)

18
Kavga Ediyoruz

Terrace'da kaldığım ilk günlerde Graham asla yanıma oturmadı ya da sık sık yaptığı gibi odada bir aşağı bir yukarı gezinirken benim oturduğum, bir şeyle meşgul olduğum ya da her zamankinden daha kederli göründüğüm tarafa yaklaşmadı. Ama ben Bayan Fanshawe'u düşünüyor, bu adın dudaklarından dökülmesini bekliyordum. Kulaklarımı ve ruhumu bu hassas konu için hazırlıklı tutuyordum; sabrım sürekli hazırda beklemeliydi, içini döktüğünde duygularını anlamaya hazırlıklı olmak istiyordum. Sonunda, iç dünyasında kısa bir mücadele verdikten sonra, ki bunu görmüş ve saygı göstermiştim, bir gün konuyu açtı; incelikli bir biçimde ve isim vermeden.

"Duyduğuma göre arkadaşınız tatilini seyahat ederek geçiriyormuş, öyle mi?"

"Ne arkadaş!" dedim kendi kendime ama onun dediğine itiraz etmek doğru olmayacaktı; onun istediği gibi olmalıydı; hafif suçlamayı kabul etmeliydim, o zaman demek ki arkadaş diyecektik. Gene de, denemek için, kimden bahsettiğini sormadan edemedim.

Çalışma masamın önündeki iskemleye oturmuştu; elinde tuttuğu bir iplik bobinini farkına varmadan açmaya başlamıştı.

"Ginevra... Bayan Fanshawe Fransa'nın güneyine yaptıkları turda Cholmondeley'lere refakat ediyormuş, değil mi?"

"Evet öyle."

"Yazışıyor musunuz?"

"Sizi şaşırtacağım ama tek bir kere bile böyle bir ayrıcalığa sahip olmak için bir şey söylemedim."

"Onun mektup yazdığını gördünüz mü hiç?"

"Evet, amcasına birkaç mektup yazmıştı."

"O mektuplarda zekâ ve *naiveté*[1] eksikliği yoktur; onun ruhunda ne çok kıvılcım ve ne kadar az sanat var, değil mi?"

---

1 Saflık.

"Mösyö de Bassompierre'e yeteri kadar anlaşılır şekilde yazıyor, koşarken bile okunabilir." (Aslında Ginevra'nın zengin akrabasına yazdığı mektuplar basit iş yazışmaları, doğrudan para isteyen taleplerdi.)

"Peki ya elyazısı? Güzel, zarif ve bir hanımefendininki gibi olmalı diye düşünüyorum."

Öyleydi ve bunu söyledim.

"Her şeyi çok iyi yaptığına derinden inanıyorum," dedi Dr. John, ben bu yoruma katıldığımı söylemek için acele etmeyince, "Siz onu tanıyorsunuz, yetersiz olduğu bir noktayı söyleyebilir misiniz?" diye ekledi.

"Bazı şeyleri gayet iyi yapıyor." ("En çok da flört etmeyi," diye devam ettim, içimden.)

Kısa süre sonra "Acaba kasabaya ne zaman dönecek?" diye sordu.

"Bağışlayın Dr. John, buna bir açıklık getirmeliyim. Bana, Bayan Fanshawe'la aramda henüz oluşmamış bir yakınlık derecesi atfederek beni çok fazla onurlandırıyorsunuz. Planlarını ve sırlarını bana hiçbir zaman açıklamadı. Onun özel arkadaşlarını benimkinden farklı bir dünyada aramalısınız; Cholmondeley'ler mesela."

Kendisininkine benzer bir kıskançlıkla yüreğimin sızladığını düşündü.

"Onu mazur görün," dedi, "onu hoşgörüyle yargılayın; gözü kamaşıp yanlış yönlere gidiyor ama kısa sürede bu insanların boş olduğunu fark edecek, size daha da güçlü bir bağlılık ve tazelenmiş bir güvenle geri dönecektir. Cholmondeley'ler hakkında çok şey biliyorum; yapay, gösteriş meraklısı, egoist insanlardır, buna inanın, Ginevra kalbinde size onlardan çok daha fazla değer veriyor."

"Çok naziksiniz," dedim kısaca.

Bana atfedilen duyguları reddedecek kelimeler dudaklarımı yakıyordu ama ateşi söndürdüm. Seçkin Bayan Fanshawe'un önce aşağılanıp dışlanan, şimdi de sırdaşı olmak için çırpınan kişi olarak görülmeyi kabul ettim ama sevgili okur, bu zor bir kabuldü.

"Ancak, gördüğünüz gibi," diye devam etti Graham, "sizi avuturken aynı teselliyi kendime veremiyorum; onun bana değer vereceği-

ni ümit edemiyorum. De Hamal son derece değersiz ama korkarım onun hoşuna gidiyor, korkunç bir hile!"

Sonunda beklenmedik bir anda sabrım tükendi. Sanırım hastalık ve halsizlik sabrımı yeterince zorlamış, kırılganlaştırmıştı.

"Dr. Bretton," diye patladım, "asıl hilenin tuzağına düşen sizsiniz. Tek bir nokta hariç siz açıksözlü, sağlıklı, doğru düşünen, ileriyi görebilen bir erkeksiniz; hariç tuttuğum nokta, köleden başka bir şey olmadığınızdır. Bayan Fanshawe söz konusu olduğunda saygıyı hak etmediğiniz gibi, ben de size karşı saygı duymuyorum."

Ayağa kalkıp salondan çıktım, çok heyecanlıydım.

Bu küçük sahne sabah sergilendi; onunla akşam tekrar karşılaşmak zorundaydım ve o zaman kötülük ettiğimi gördüm. Sıradan bir hamurdan yaratılmamıştı, kaba malzemelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmamıştı; doğasının ana hatları açıkgörüşlülük ve kudretle yoğrulduysa da ayrıntılar neredeyse kadınsı bir zarafetin el işçiliğinin ürünüydü; ummadığınız kadar, yıllardır tanımış olsanız bile sahip olduğunu aklınıza getiremeyeceğiniz kadar zarifti, çok daha zarifti. Gerçekten sinirlerine keskin bir dokunuş aşırı duyarlılığını ele verinceye kadar, bu karmaşık yapısı göz ardı edilmeliydi, özellikle kendini başkasının yerine koyma yetisi pek fazla gelişmemiş olduğu için. Hissetmek ve birinin ne hissettiğini anlamak farklı özelliklerdir; çok az insan her ikisine de sahiptir, bazıları ise hiçbirine. Dr. John bir tanesine üstün bir mükemmellikte sahipti ve ben diğerine aynı derecede sahip olmadığını kabul ettiğim için, okur aşırılığa kaçıp onu başkasının halinden anlamayan, duygusuz biri olarak düşünmesin; tam tersine nazik ve cömert bir adamdı. İhtiyacınızı söylediğinizde hemen elini açardı. Kederinizi kelimelere döktüğünüzde kulak ardı etmezdi. Algılarından incelik, sezgilerinden mucize beklediğinizde ise hayal kırıklığına uğrardınız. O gece Dr. John odaya girip lambanın ışığı onu aydınlattığında bütün mekanizmasını bir bakışta ve gayet iyi gördüm.

Ona "köle" diyene ve neden olursa olsun onu saygıdan men edene karşı garip duygular içinde olmalıydı. Hakaret yerinde miydi, saygıdan men edilmeye layık mıydı; bunu inkâr edecek bir şey ileri sür-

medi, hatta zihninde bu cesaret kırıcı ihtimali samimiyetle düşündü. Bu suçlamada, zihinsel huzurunu yaralayan başarısızlığın nedenini aradı, kendini suçlayarak yaptığı hesaplaşmanın kaygısıyla kuşatılmış haldeyken, hem bana hem de annesine karşı davranışları ciddi, hatta soğuktu. Ama gene de yüzünde kötü duygular, kötü niyet, kin ve kendini küçültücü bir ifade yoktu, bunalımdayken bile bir erkeğin olabileceği kadar güzeldi. O hizmetkârı beklerken, ben aceleyle iskemlesini masanın önüne yerleştirip elim titreyerek çayını servis ettiğimde o güne kadar duyduğum en hoş ses tonuyla ve olabildiğince nazikçe, "Teşekkür ederim Lucy," dedi.

Bana gelince, takip edilebilecek tek bir plan vardı; yaptığım hatanın kefaretini ödemeliydim yoksa o gece uyuyamayacaktım. Olamazdı, buna dayanamazdım; bu durumdayken birine savaş açmaya gücüm olduğu iddiasına kalkışacak değildim. Okuldaki yalnızlığım, manastır sessizliği ve durağanlığı, her şeyi Dr. John'la kavgalı yaşamaya tercih ederdim. Ginevra'ya gelince, bir güvercinin ya da uçan herhangi bir kuşun gümüş kanatlarını alıp en yüksekteki yıldızın en tepesine, âşığının en ulaşılmaz hayallerinin onun cazibesinin takıyıldızını kondurabildiği en yüksek yere uçabilirdi, bir daha asla buna karşı çıkmayacaktım. Uzun zaman Dr. John'la göz göze gelmeye çalıştım. O gözler tekrar tekrar benimkilerle karşılaştı ama söyleyecek bir şeyleri yoktu, geri çekildiler, bense bocalıyordum. Çaydan sonra kitabını okuyarak, üzgün ve sessiz oturdu. Gidip yanına oturmaya cesaret edebilmek istedim ama öyle sanıyordum ki o adımı atmaya cüret edersem mutlak surette düşmanlık ve öfke gösterecekti. Konuşmak için can atıyordum ama fısıldamaya bile cesaret edemiyordum. Annesi odadan çıkınca dayanılmaz bir pişmanlıkla sadece "Dr. Bretton," diye mırıldandım.

Gözlerini kitaptan kaldırdı, bakışları soğuk veya kötü niyetli değildi, dudaklarında iğneleyici bir ifade yoktu; ne söyleyebileceğimi duymaya hazır ve istekliydi; ruhu tek bir gök gürültüsüyle hırçınlaşmayacak kadar cömert ve olgundu.

"Dr. Bretton, aceleyle söylenmiş sözlerimi bağışlayın; lütfen, lütfen bağışlayın."

Ben konuştuğum anda gülümsedi. "Belki de onları hak ettim, Lucy. Siz bana saygı duymuyorsanız, eminim saygıya değer olmadığım içindir. Korkarım ben beceriksiz bir aptalım; yanlış yaptığım bir şey var, mutlu etmeye çalıştığım yerde, görünen o ki mutlu edemiyorum."

"Bundan emin olamazsınız; öyle bile olsa bu sizin karakterinizin mi yoksa bir başkasının algılamasının mı hatası? Ama şimdi kızgınlıkla söylediklerimi geri almama izin verin. Bir konuda ve her konuda size sonsuz saygı duyuyorum. Kendinizden çok başkalarının değerli olduğunu düşünüyorsanız, bu mükemmeliyetten başka neyin işareti olabilir ki?"

"Ginevra'ya gereğinden fazla önem verebilmem mümkün mü ki?"

"Bana kalırsa evet; ama siz mümkün olmadığına inanıyorsunuz. Farklı düşüncelerde olduğumuzda anlaşalım. Beni bağışlayın; bütün istediğim bu."

"Tek bir tatlı söz için kötü niyeti bağrıma bastığımı mı düşünüyorsunuz?"

"Bunu yapmadığınızı ve yapamayacağınızı görüyorum; ama 'Lucy, seni bağışlıyorum,' deyin. Beni kalbimdeki ağrıdan kurtarmak için bunu söyleyin."

"Kalbinizin ağrısını bir kenara koyun, benim kendiminkini kenara koyacağım gibi; çünkü beni biraz yaraladınız Lucy. Şimdi acı geçtiğinden, bağışlamaktan daha fazlasını söyleyeceğim; samimi ve iyi niyetli dosta müteşekkirim."

"Ben sizin iyi niyetli dostunuzum, bunda haklısınız."

Böylece kavgamız son buldu.

Sevgili okur, bu kitabı okurken benim Dr. John hakkındaki fikirlerimin değişime uğradığını fark ederseniz, görünürdeki bu tutarsızlığı bağışlayın. Duyguları o an hissettiğim şekilde aktarıyorum; bir karakter hakkındaki görüşlerimi ilk ortaya çıktığında göründüğü gibi anlatıyorum.

Bu yanlış anlamadan sonra bana daha da nazik davranarak ne kadar mükemmel bir mizacı olduğunu gösterdi. Aslında bu olay benim teorime göre bir dereceye kadar bizi yabancılaştırmalıydı; sonuçta

acılar içinde –beklediğim şekilde olmasa da– aramızdaki ilişkiyi değiştirdi. Görünmez ama soğuk bir şeyi, çok hafif, çok şeffaf ama soğuk olan bir şeyi, bütün hayatımız boyunca, ilişkimiz sırasında aramızda duran buzdan paravanı yok etti. O birkaç sıcak kelime, kızgınlığın sıcaklığıyla bile olsa, aradaki ince buza üflendiğinde onu eritti. Sanırım o günden sonra, arkadaşlığımız devam ettiği sürece benimle konuşurken asla resmi konular üzerinde durmadı. Eğer kendisi ya da en çok ilgisini çeken konu hakkında konuşursa beklentilerimin karşılanmış, arzularımın tatmin olacağını biliyor gibiydi. Doğal olarak "Ginevra"yı duymaya devam ettim.

"Ginevra!" Onun çok güzel, çok iyi olduğunu düşünüyordu; onun cazibesi, tatlılığı, masumiyeti hakkında öye bir aşkla konuşuyordu ki gerçek hakkındaki basit ve sıkıcı bilgime rağmen, benim aklımdaki Ginevra'nın üzerine bile bir ışıltı yerleşmeye başladı. Gene de sevgili okur, Dr. John'un genellikle saçmaladığını itiraf edebilirim; ama ona karşı inatla sabırlı olmaya gayret ediyordum. Dersimi almıştım; onu kızdırmanın, üzmenin ya da hayal kırıklığına uğratmanın benim için ne kadar ağır bir acı olduğunu öğrenmiştim. Bana yabancı ve yeni bir duyguyla daha bencilleştim, onun ruh halini hoş görmenin ve onun isteklerine boyun eğmenin mutluluğundan kendimi mahrum etmek konusunda gittikçe zayıfladım. Bayan Fanshawe'un kendisini tercih edeceğinden ısrarla kuşku duyması ve kapıldığı ümitsizlik bana hâlâ son derece gülünç görünüyordu. Ginevra'nın sadece onu kışkırtmak için cilve yaptığı ve yüreğindeyse onun sözlerine ve görünüşüne sahip herkese göz dikeceği kanısı beynimde her zamankinden inatçı köklerini salmaya başlamıştı. Tahammül etmek ve dinlemek için verdiğim karara rağmen Dr. John bazen beni yoruyordu; böyle tahammül edip dinlemenin verdiği tarif edilmez mutluluğun ortasında, tüm metanetimi yıkıyor, içimdeki ateş tutuşuyordu. Bir gün, onun sabırsızlığını yatıştırmak için, Bayan Fanshawe'un zamanla onu kabul etmeye niyeti olduğundan emin bulunduğumu söyledim.

"Emin mi! Bunu söylemek kolay ama bu güvencenin dayanağı var mı?"

"Hem de mümkün olan en iyi dayanak."

"Hadi Lucy, ne olduğunu söyleyin bana!"

"Siz de benim kadar iyi biliyorsunuz ve bildiğiniz halde Dr. John, Ginevra'nın sadakatine nasıl olup da tam olarak güvenmediğinize şaşıyorum. Bu şartlar altında kuşkulanmak neredeyse hakaret demek."

"Şimdi soluk almadan konuşmaya başladınız, ama bana bir açıklama yapıncaya kadar biraz daha hızlı konuşun ve daha az soluk alın; tam bir açıklama istiyorum."

"Tamam Dr. John. Bazı durumlarda siz müsrif, cömert bir adamsınız, Peder Silas inancınızı değiştirebilse adak olarak sunulmaya hazır olacak kadar, taparcasına sevebilecek bir insansınız, onun yoksulları için bol miktarda yardım yaparsınız, mihrabını mumlarla doldurursunuz, en sevdiğiniz azizin mabedini zenginleştirmek için elinizden geleni yaparsınız: Ginevra, Dr. John..."

"Susun," dedi, "devam etmeyin."

"Susmayacağım ve devam edeceğim; Ginevra'nın elleri sayısız kez sizin ona verdiklerinizle doldu. Onun için en pahalı çiçekleri aradınız; en zarif hediyeyi bulmak için beyninizi zorladınız; insan yalnızca bir kadının böyle incelikli davranabileceğini düşünüyor. Ayrıca Bayan Fanshawe, satın alırken cömertliğinizin iyice aşırıya kaçmış olması gereken bir takıya sahip."

Ginevra'nın bu konuda asla göstermediği alçakgönüllülük şimdi hayranının yüzünü alev alev yakıyordu.

"Saçmalık!" dedi Dr. John, makasımı alıp bir ipek çilesini parçalarken, "Onları kendimi mutlu etmek için sundum ve kabul ederek bana lütufta bulunduğunu hissettim."

"Lütuftan daha fazlasını yaptı Dr. John, size bir karşılık vermeye kendi şerefi üzerine and içti ve eğer size sevgiyle karşılık veremiyorsa, o zaman alışveriş yapar gibi, altın külçeleriyle vermeli karşılığını."

"Ama onu anlamıyorsunuz; benim hediyelerimi umursamayacak kadar ilgisiz ve değerlerini bilemeyecek kadar cahil."

Kahkahayla güldüm, Ginevra'nın her mücevhere değer biçtiğini hep duymuştum, para sıkıntısını, para için yaptığı komploları çok iyi

biliyordum; ne kadar genç olsa da, paranın değeri ve onu elde etme çabası yıllardır aklını en çok meşgul eden düşünce olmuştu.

"Onun kucağına önemsiz bir şey bıraktığımda onu görmelisiniz; almak için en ufak bir istek göstermeden, bakmaktan bile mutluluk duymadan o kadar soğukkanlı, o kadar umursamaz ki. Sadece beni üzmemek için çiçek buketinin yanında durmasına izin verir, alıp götürmeye razı olur. Yahut fildişi koluna bir bilezik takmayı başarabildiğimde, o önemsiz şey ne kadar güzel olursa olsun (ve hep bana güzel geleni ve elbette değersiz olmayanı seçmeye özen gösteririm), pırıltısı asla onun güzel gözlerini kamaştırmadı, benim hediyeme sadece göz atmakla yetinirdi," diye devam etti.

"Peki, o zaman, değersiz bulduğu bu hediyeleri size geri mi veriyordu?"

"Hayır, böyle geri çevirmeyecek kadar iyi huylu o. Yaptığımı unutmuş görünmeye razı oluyor ve ona sunulanı bir hanımefendi gibi sessizce ve rahat bir kayıtsızlıkla alıkoyuyor. Bu şartlar altında bir erkek hediyelerinin kabulünü nasıl olumlu bir belirti gibi düşünebilir? Bana kalırsa, sahip olduğum her şeyi ona sunsaydım ve o da kabul etseydi, çıkarcı düşüncelerle aklının çelinmesi o kadar mümkün değil ki, yaptığımın beni bir adım ileri götürdüğüne inanmaya cüret edemezdim."

"Dr. John," diye başladım, "aşkın gözü kördür." Ancak tam o sırada Dr. John'un gözlerinden küçük, hilekâr bir mavi ışık geçti ve bana eski günleri, portresini hatırlattı. Onun ifadesiyle, Bayan Fanshawe'un *naiveté*'sine olan inancının en azından kısmen varsayımdan ibaret olduğunu düşünmeme yol açtı; belki de kızın güzelliğine olan tutkusuna rağmen zayıf yanlarını takdirde, aksini ima etse de, daha az hatalı, daha öngörülüydü. Ne de olsa gördüğüm sıradan bir bakış, ya da anlık bir izlenimin işareti de olabilirdi. Sıradan da, kasıtlı da, gerçek ya da hayal ürünü de olsa, o bakış konuşmamızı bitirdi.

19
Kleopatra

La Terrasse'ta kaldığım süre tatilin bitmesinden sonra iki hafta uzatıldı. Bu fazladan tatili Bayan Bretton'ın işi nezaketle halletmesi sonucu alabildim. Oğlu bir gün, "Lucy henüz o okul denen mağaraya gidecek kadar güçlü değil," hükmünü verdiğinde derhal Rue Fossette'e gitti, müdireyle görüştü ve tam olarak iyileşmem için bir müddet daha dinlenmem gerektiği bahanesiyle anlayış göstermesini sağladı. Ancak sonradan, olmasa daha memnun olacağım bir ilgi gördüm, yani Madam Beck bir nezaket ziyaretinde bulundu.

Güzel bir günde bir atlı arabayla şatoya kadar geldi. Sanırım içten içe Dr. John'un nasıl bir yerde yaşadığını görmeye karar vermişti. Elbette güzel arazi ve evin içi onun beklentilerinin üstündeydi; gördüğü her şeyi övdü, mavi salon için "*une pièce magnifique*",[1] dedi, dost edindiğim için beni bolca tebrik etti, "*tellement dignes, aimables, et respectables*"[2] bana da iltifat etti. Dr. John geldiğinde neşeyle ona doğru koştu, hızlı hızlı konuşmaya başladı, söyledikleri *château*'su hakkında tebrikler ve tespitlerle doluydu; "*Madame sa mère, la digne châtelaine*".[3] Tabii aynı zamanda onun görünüşü hakkında da bir şeyler söyledi ki, Dr. John gerçekten çok sağlıklı görünüyordu, üstelik o sırada Madam'ın akıcı ve gösterişli Fransızcasını dinlerken dudaklarında beliren eğlenceli, neşeli gülümsemesiyle daha da güzelleşmişti. Kısacası Madam o gün tam formundaydı; bir iltifat, keyif, sempati fişeği gibi sahneye girdi ve çıktı. Biraz kasıtlı olarak, biraz da okulla ilgili bazı sorular sormak için ona arabasına kadar eşlik ettim, arabaya oturduktan ve kapı kapandıktan sonra içeri baktım. O kısacık zaman diliminde nasıl büyük bir değişikliğe uğramıştı! Bir saniye önce ışıldayıp espriler yaparken şimdi bir yargıçtan daha katı, bir filozoftan daha ciddi bir şekilde oturuyordu. Tuhaf bir küçük kadın!

1 Muhteşem bir oda.
2 O kadar değerli, nazik ve saygıdeğer.
3 Annesi madam, şatonun vakur hanımı.

İçeri girip Dr. John'a Madam'ın ona olan bağlılığı konusunda takıldım. Nasıl da güldü! Madam'ın bazı sözlerini hatırlayıp, geveze konuşmasını taklit ederek tekrarlarken gözleri nasıl eğlenerek parlıyordu! Keskin bir mizah anlayışı vardı ve dünyadaki en iyi arkadaştı; tabii Bayan Fanshawe'u unutabildiği zamanlar.

"Güneşte sakin ve tatlı tatlı oturmanın"[1] güçsüz insanlar için mükemmel olduğu söylenir, güneş onlara yaşam gücü verir. Küçük Georgette Beck iyileşirken onu kucağıma alıp her saat başı bahçede, üstünden güney güneşinin olgunlaştırdığı üzüm salkımları sarkan bir duvarın altında yürürdüm. O güneş onun küçük solgun yüzünü, meyveleri büyüttüğü ve olgunlaştırdığı gibi okşardı.

Bazı mizaçlar vardır, öyle yumuşak başlı, iyi huylu ve ışıltılıdırlar ki, böyle insanların etki alanı içinde yaşamak, güçsüz birinin öğle vakti güneşin altında keyif çatmasına benzer. Dr. Bretton ve annesi kuşkusuz bu seçkin tabiata sahip olanlar arasındaydılar. Bazı kişiler nasıl mutsuzluğa neden oluyorlarsa, onlar da çevrelerine mutluluk dağıtmaktan zevk alıyorlardı; bunu içgüdüsel olarak yapıyorlardı; gösterişe kaçmadan ve aslında farkına bile varmadan; mutluluk vermenin yolları bir anda akıllarına geliyordu. Evlerinde kaldığım süre boyunca her gün keyifli bir plan ortaya atılıyordu. Dr. John'un zamanı yoktu ama gene de bütün kısa gezintilerimizde bize eşlik etmeye vakit ayırıyordu. İşlerini nasıl ayarladığını bilemiyordum; çok çalışıyordu ama kendine has bir sistemle hepsini sıraya koyuyor, kendisine her gün serbest zaman ayırabiliyordu. Genellikle çok çalıştığını görüyordum ama nadiren yorgun görünüyordu, onu asla sinirli, kafası karışmış ya da baskı altında görmedim. Yaptığı işi her şeye yeten gücünün zarafeti ve rahatlığıyla, yüksek ve kesintisiz enerjisinin verdiği neşeyle başarıyordu. Onun rehberliğinde, sadece on beş günlük mutlu bir zaman zarfında Villette'i, çevresini ve içinde yaşayanları o güne kadar, orada geçirdiğim sekiz ayda tanıdığımdan çok daha

1 Thomas Moore'un "Lalla Rookh" (1817) adlı romantik oryantalist başyapıtında, "Fire Worshippers" adlı şiirinden. (yay. n.)

iyi tanıdım. Dr. John beni şehirde görülmesi gereken ama daha önce adını bile duymadığım yerlere götürdü, bütün önemli bilgileri isteyerek ve keyifle verdi. Benimle konuşmak ona sıkıntı vermiyordu ve elbette benim için de onu dinlemek bir görev değildi. Konuyu soğuk ve üstünkörü ele almak onun tarzı değildi, genelleme yapmıyor ve sıkıcı olmuyordu. Güzel ayrıntıları neredeyse benim kadar çok seviyordu; karakterleri gözlemliyordu, üstelik bunu yüzeysel yapmıyordu. Bunlar söylediklerini ilgi çekici hale getiriyordu; doğrudan kendi kaynaklarına dayanarak, kitaplardan alıntı yapmayarak; oradan kuru bir bilgi, buradan basmakalıp bir cümle, bir başka yerden beylik bir fikir kullanmadan konuşması, nadir olsa da hoş karşılanan bir tazelik içeriyordu. Üstelik gözlerimin önünde düzeninin yeni bir aşaması ortaya seriliyordu: taze bir güne başlıyordu, daha yeni ve daha soylu bir şafakta uyanıyordu.

Annesi çok hayırseverdi, ama o daha iyisini ve daha fazlasını yapıyordu. Ona *Basse-Ville*'e –şehrin yoksul ve kalabalık bölgesine– gittiğinde eşlik ettiğim zaman orada doktorluk kadar hayır işleri de yaptığını anladım. Onun neşeyle, alışkanlıkla ve orada yaptıklarına fazladan bir erdem atfetmeden, berbat durumdaki bir toplumdan iyilikle dolu bir dünya yaratmayı başardığını gördüm. Alt tabakadakiler onu seviyordu; hastanelerdeki yoksul hastaları onu coşkuyla karşılıyorlardı.

Ama durun; güvenilir bir anlatıcıyken taraf tutan bir övgü yazarına dönüşmemeliyim. Dr. John'un mükemmel olmadığını, kendimin de mükemmel olmadığını bildiğim kadar iyi biliyordum. İnsanoğlunun hataya eğilimi onun mayasında da vardı; onunla geçirdiğim zaman zarfında bir saat, hatta bir an bile, hiçbir davranışı, konuşması veya bakışı olmadı ki hiç de tanrısal olmayan bir şeyleri açığa vurmasın. Bir tanrıda, Dr. John'un zalim kibri ya da ara sıra beliren düşüncesizliği olamazdı. Hiçbir ölümsüz de onun şimdiye dahil olmayan her şeyi, geçici de olsa büsbütün unutuşuyla yarışamazdı; şimdiye karşı gelgeç tutkusunu, hoyratça ve maddi yönüne düşkünlük göstererek değil, ama bencilce, erkeksi kendini beğenmişliğini besleyebilecek nesi varsa oradan alıp özümseyerek göstermesiyle de; o açgözlü duyguyu, be-

sinin bedeline bakmadan, onu düzgün halde, bolluk içinde tutmanın neye mal olduğunu umursamadan beslemek Dr. John'un zevkiydi.

Okuyucu Graham Bretton hakkında birbiriyle çelişkili gibi görünen şu iki görüşü dikkate almalı: herkesin içindeki ve özelindeki, dışarıdaki ve evdeki görüşü. Birincide, yani ortada olanda kendisini ikinci plana atıyormuş gibi gösterilir; yeteneklerini segilemekte alçakgönüllü olduğu kadar çalışmalarında istekli ve samimidir. İkincisinde, yani şömine başındaki resimde, sahip oldukları ve kimliği ile ilgili açıkça ortaya konmuş bir farkındalık söz konusudur; kendisine gösterilen saygıdan alınan zevk, kışkırtıcılığında bir pervasızlık ve kışkırtılmaya çalışılan kendisi olduğunda gösterdiği kibir. Her iki portre de doğrudur.

Dr. John'u sessizce ve gizlice memnun etmek pek mümkün değildi. Siz, ona hizmet edecek öteberiyi hazır edip fark ettirmeden yerine koyduğunuzu sanarak, diğer erkekler gibi, lazım olduğunda onu kullanacağını ve asla nereden geldiğini sormayacağını düşündüğünüzde sizi, gülümseyerek dile getirdiği birkaç gözlemle şaşırtır, başından beri her şeyin farkında olduğunu kanıtlardı; ne tasarladığınızı fark ettiğini, ilerlemesini takip ettiğini ve tamamlandığını gördüğünü belirtirdi. Kendisine bu şekilde hizmet edilmesinden memnun olurdu, memnuniyetini gözlerindeki ışık ve dudaklarındaki gülümsemeyle belli ederdi.

Bu nazik ve mütevazı tavrına, borç saydığını ödemekteki inatçılığı eklemese, her şey daha iyi olacaktı. Annesi onun için bir şeyler yaptığında, hemen karşılık verirdi, her zamanki keyifli, eğlenceli, takılan, sevgi dolu halinden daha da büyük boyutta.

Hizmet Lucy Snowe'un elinden çıkmışsa karşılık olarak hoş bir gezi planlardı.

Villette hakkındaki mükemmel bilgisine hayret ediyordum; bu bilgi sadece sokaklarıyla sınırlı değildi, bütün galerilerine, salonlarına ve odalarına giriyordu; her müzenin, her toplantı salonunun içinde sanata ya da bilime ait görmeye değer bir şey saklayan bütün kapılara "Açıl susam açıl!" demeyi biliyordu. Bilimle hiçbir zaman ilgilenmedim ama bilgisiz, kör ve meraklı bir içgüdü beni sanata yöneltmişti.

Resim galerilerini gezmeyi seviyordum, orada tek başına bırakılmak beni daha da memnun ediyordu. Yanımda birisi varsa, berbat huyum fazla bir şey görmemi veya hissetmemi engelliyordu. Yabancısı olduğum ve güncel konu üzerinde sohbet etmem gereken kişilerin yanında, bedensel bir bitkinlik ve zihinsel yetersizlikle yarım saat içinde yorulurdum. Tabloları, tarihi yerleri ya da binaları ya da halkın ilgisini çeken, görülmeye değer yerleri gezerken iyi yetişmiş bir çocuğun, hele okumuş bir yetişkinin bilgi birikimiyle beni utandırmadığı bir an yoktu. Kalbimden sonra rehberim Dr. Bretton'dı; galeriler kalabalıklaşmadan evvel beni oraya götürür, iki üç saat bırakır ve işlerini hallettikten sonra almaya gelirdi. Bu arada ben mutlu olurdum, gördüklerime her zaman hayranlık duymuyordum ama incelemek, sorgulamak ve sonuçlara varmak beni mutlu ediyordu. Bu ziyaretlerin başlangıcında, İrade ile Güç arasında bazı yanlış anlamalar ve bunu takiben bir mücadele oldu. İrade neyin hoşa gitmesi gerektiğini emrediyordu, Güç ise buna uymamak konusunda ayak diriyordu; bu da kendi kendini küçümsemesiyle, kışkırtılmasıyla, zevkinin incelmesi yönünde tahrik olması ve hevesinin bilenmesiyle sonuçlanıyordu. Ancak azarlandıkça övgüleri azalıyordu. Bu vicdan muhasebesinden kaynaklanan muhteşem bir yorgunluk hissinin yavaş yavaş beni sardığını fark edince bu büyük uğraştan kurtulmam gerekip gerekmediğini düşünmeye başladım, sonunda kurtulmaya karar verip sergilenen yüz resmin doksan dokuzunun önünde tembelliğin rehaveti içinde öylece durdum.

Özgün ve iyi bir resmin, özgün ve iyi bir kitap gibi nadir olduğunu düşünüyordum; hem büyük imzalar taşıyan bazı "başyapıtlar"ın önünde dururken kendi kendime "Bunlar doğaya bir nebze olsun benzemiyor. Doğanın ışığı asla bu rengi almamıştır; fırtınalı ya da bulutlu bir havada bile hiçbir zaman orada resmedildiği gibi, çivit mavisi gökyüzü altında bu kadar bulanık olmadı; o çivit mavisi gökyüzü değil, üzerine sıvanmış o koyu renkli otlar da ağaç değil," demekten de korkmuyordum. Güzel resmedilmiş, halinden hoşnut ve kendilerini tanrıça sanır gibi görünen birkaç kadın figürü dikkatimi çekti. Birçok

küçük, mükemmel Flaman resmi ve eskizi; ki bunlar iyi kumaşlardan dikilmiş değişik kıyafetlerin sergilendiği moda kitapları için son derece uygundu, övgüye değer bir sanayinin tuhaf bir şekilde uygulandığının kanıtıydı. Ancak yine de şurda burda, vicdanı tatmin eden gerçeklik kırıntıları ve göze hitap eden ışık oyunları bulmak mümkündü. Doğanın kudreti bir yerde, dağdaki kar fırtınasında; görkemi, bir başka yerde güney güneşinin aydınlattığı bir günde ortaya çıkıyordu. Şu portredeki bir ifade karakterin içini gösteriyordu; o tarihi tablodaki bir yüz kendisini yaratan dâhiye sanki oğluymuş gibi benziyordu. Bu istisnalar hoşuma gidiyordu, arkadaşlarımmış gibi seviyordum onları.

Bir gün, erken bir saatte kendimi bir galeride neredeyse yalnız buldum. Olağanüsü büyük boyutta bir tablo en iyi ışığın altında sergileniyordu, önüne bir kordon çekilmişti ve karşısına onu beğenen meraklıların bir müddet ayakta seyrettikten sonra, daha uzun bir süre keyfini çıkarması için oturacakları yastıklı bir bank yerleştirilmişti, sanırım bu resim bütün koleksiyonun kraliçesi gibi muamele görüyordu.

Resimde gerçek hayattakinden daha büyük olduğunu düşündüğüm bir kadın vardı. Onun hacimli bir malın tartılmasında kullanılabilecek büyüklükte bir teraziye konulursa seksen doksan kilo çekebileceğini hesapladım. Gerçekten çok iyi beslenmişti; bu genişliğe ve boya erişebilmesi, bu kas yoğunluğuna ve kiloya sahip olabilmesi için kasap dükkânı dolusu etle –ve ek olarak ekmek, sebze ve içeceklerle– beslenmiş olmalıydı. Nedenini söylemek zor ama bir sedire yarı yatar konumda uzanmıştı, parlak gün ışığı etrafını sarmıştı, son derece sağlıklı ve iki aşçının işini yapabilecek kadar güçlü görünüyordu, omurgasının zayıflığı bahane olamazdı, ayakta duruyor ya da hiç değilse dik oturuyor olmalıydı. Öğle saatlerini bir sedirde uzanarak geçirecek hali yoktu. Aynı şekilde üzerine doğru dürüst bir şeyler, onu örtebilecek bir elbise giymesi de gerekirdi ama durum böyle değildi; tahminen yirmi beş metre kumaştan üzerini yeteri kadar örtmeyen bir giysisi vardı. Etrafındaki berbat dağınıklığa gelince, bunun için bir mazereti olamazdı. Tencereler, tavalar –belki de sürahiler ve maşrapalar demeliyim– ön planda oraya buraya serpiştirilmişti; aralarına

gereksiz çiçekler karıştırılmıştı, saçma ve düzensiz bir perde kumaşı sedire atılmış, yere sarkmıştı. Kataloğa baktığımda bu dikkat çeken eserin adının "Cleopatra" olduğunu gördüm.

Öylece orada oturmuş (madem bank vardı, yararlanayım diye düşündüm) gözümü resimden almadan bazı ayrıntılar –güller, altın kadehler, mücevherler vs. son derece güzel resmedilmişti, bütünüyle yapmacıklı bir parçaydı– üzerinde düşünürken, girdiğimde neredeyse bomboş olan salon dolmaya başlamıştı. Bunun pek farkında değildim (aslında benim için önemli de değildi) ve bu devasa esmer Çingene kraliçeyi incelemekten çok dinlenmek için oturmaya devam ettim. Bir müddet sonra bu resim beni yordu ve rahatlamak için bazı zarif küçük natürmortları incelemeye başladım; yabani çiçekler, berrak yeşil denizin içindeki incilere benzeyen yumurtaları saklayan yosunlu ağaç kovukları, o kaba saba ve saçma tuvalin altında alçakgönüllü duruyorlardı.

Aniden biri hafifçe omzuma dokundu. İrkilerek geri döndüğümde bana doğru eğilmiş bir yüz gördüm; kaşları çatılmıştı, beyninden vurulmuşa benziyordu.

"*Que faites-vous ici?*"[1] diye sordu.

"*Mais, Monsieur, je m'amuse.*"[2]

"*Vous vous amusez! Et à quoi, s'il vous plait? Mais d'abord, faites-moi le plaisir de vous lever; prenez mon bras, et allons de l'autre côté.*"[3]

Bana söyleneni yaptım. Mösyö Paul Emanuel (oydu) Roma'dan dönmüştü, artık seyahat etmiş bir adam olarak taktığı bu yeni ayrıcalık şapkasıyla itaatsizliğe karşı eskisinden daha az hoşgörülüydü.

"Sizi arkadaşlarınızın yanına götürmeme izin verin," dedi salonun öbür tarafına doğru yürürken.

"Arkadaşım yok."

"Burada yalnız mısınız?"

1 Burada ne yapıyorsunuz?
2 Vakit geçiriyorum Mösyö.
3 Vakit mi geçiriyorsunuz! Neyle? Ama once lütfen ayağa kalkın, koluma girin ve öbür tarafa gidelim.

"Evet Mösyö."

"Buraya tek başınıza mı geldiniz?"

"Hayır Mösyö. Beni buraya Dr. Bretton getirdi."

"Dr. Bretton ve elbette annesi, değil mi?"

"Hayır; sadece Dr. Bretton."

"Ve size o resme bakmanızı mı söyledi?"

"Kesinlikle hayır; resmi ben kendim buldum."

Mösyö Paul'ün saçları kuzgun tüyü gibi sık ve kısaydı; fırça gibi dikelmişti. Niyetini anlamaya başladığımdan sakin durmaktan özel bir zevk alıyor ve onu kışkırtıyordum.

"Adada yaşayanların müthiş cüreti!" diye haykırdı Profesör. "*Singulières femmes que ces Anglaises*!"[1]

"Sorun nedir, Mösyö?"

"Sorun! Genç bir insansınız, erkek çocuğu gibi sakince oturup o resme bakmaya nasıl cüret edebilirsiniz?"

"Çok çirkin bir resim ama neden ona bakmamam gerektiğini hiç anlayamıyorum."

"*Bon! Bon*![2] Bu konuda daha fazla konuşmayın. Ama burada yalnız olmamalısınız."

"Ancak eğer birlikte geldiğim birileri, sizin deyişinizle arkadaşlarım olmadığına göre? Üstelik benim yalnız olmam ya da birileriyle gelmiş olmam neyi gösterir? Kimse bana karışmıyor ki."

"*Taisez-vous, et asseyez-vous là, là*!"[3] dedi, beni özellikle sıkıcı bir köşede kasvetli *cadre*'ların önündeki iskemleye oturturken.

"*Mais, Monsieur*?"[4]

"*Mais, Mademoiselle, asseyez-vous, et ne bougez pas –entendez-vous?– jusqu'à ce qu'on vienne vous chercher, ou que je vous donne la perBayanion.*"[5]

1 Bu İngilizler tuhaf kadınlar.
2 Tamam tamam.
3 Susun ve şuraya otırun.
4 Ama Mösyö.
5 Ama Matmazel oturun ve kıpırdamayın, anlıyor musunuz? Biri sizi almaya gelinceye veya ben izin verinceye kadar.

"*Quel triste coin*!"[1] diye bağırdım, "*et quelles laids tableaux*!"[2]

Ve gerçekten çirkindiler; katalogda *La vie d'une femme*[3] adı verilen dörtlü bir gruptu. Oldukça dikkat çekici bir stilde resmedilmişlerdi; dümdüz, ölü, solgun ve ciddi. Birincisi bir kilisenin kapısından çıkan bir *Jeune Fille*'di,[4] elinde bir dua kitabı vardı, kıyafeti aşırı ciddiydi, gözleri yere bakıyordu, dudakları büzülmüştü; son derece büyümüş de küçülmüş görünen küçük, ikiyüzlü bir köylüydü. İkincisi, uzun beyaz duvağı ile odasındaki küçük bir dua bankına diz çökmüş, ellerini birbirine yapıştırmış, gözlerinin aklarını son derece sevimsiz bir şekilde gösteren bir *Mariée*[5] idi. Üçüncüsü, dolunay gibi yusyuvarlak yüzüyle kilden yapılmışa benzeyen, şişirilmiş gibi duran bir bebeğin üzerine eğilmiş bir *Jeune Mère*[6] idi. Dördüncüsü, bir *Veuve*[7] siyahi bir küçük kızı elinden tutan siyahi bir kadındı ve ikisi *Père la Chaise*'in[8] köşesindeki zarif bir Fransız heykelini seyrediyorlardı. Bu dört *Anges*'in[9] hepsi hırsız gibi suratsız ve renksiz, hayalet gibi soğuk ve cansızdı. Birlikte yaşanamayacak kadar sevimsiz kadınlar! Kötü huylu, kansız, beyinsiz, değersiz insanlar! Dev Çingene miskin Kleopatra gibi kötüydüler.

İnsanın dikkatini uzun süre bu eserlere vermesi olanaksızdı, bu nedenle yavaş yavaş dönerek galeriyi inceledim.

Oldukça kalabalık bir izleyici grubu benim huzurundan kovulduğum Dişi Aslan'ın çevresinde toplanmıştı; bu kalabalığın hemen hemen yarısı kadındı ama Mösyö Paul'ün bana daha sonra söylediğine göre bunlar *des dames*[10] idi, onların hiçbir *demoiselle*'in[11] bakmaması ge-

1 Ne kadar kasvetli bir köşe!
2 Ve ne kadar çirkin tablolar.
3 Bir kadının hayatı.
4 Genç kız.
5 Gelin.
6 Genç anne.
7 Dul.
8 Paris'te bulunan çok eski bir mezarlık. (yay. n.).
9 Melek.
10 Evli kadınlar.
11 Genç bayan.

rekeni seyretmeleri yanlış değildi. Bu ilkeyi kabul edemeyeceğimi ve bunun mantığını göremediğimi açıkça söyledim; bunun üzerine her zamanki buyurganlığıyla susmamı söyledi, ayrıca kafa karışıklığımı ve bilgisizliğimi kınadı. Mösyö Paul'den daha despot bir öğretmen olamazdı. Bu arada onun gayet rahat bir şekilde uzun bir süre resme baktığını gördüm; ancak ara sıra sanırım emirlerine uyduğumdan ve sınırları aşmadığımdan emin olmak için bana göz atıyordu. Sonra tekrar benimle konuşmaya başladı.

Hasta değil miydim, diye soruşturdu; öyle olduğumu sanıyordu.

Evet, ama artık oldukça iyiydim.

Tatilimi nerede geçirmiştim?

Büyük kısmını Rue Fossette'te; bir kısmını Madam Bretton'la.

Rue Fossette'te yalnız bırakıldığımı duymuştu, bu doğru muydu?

Tamamıyla yalnız değil: Marie Broc (*crétin*) benimleydi.

Omuzlarını silkti; yüzünde değişen, birbirinden farklı ifadeler dolaştı. Mösyö Paul, Marie Broc'u iyi tanıyordu; kendisinin üçüncü bölümde (en gelişmemiş öğrencilerin olduğu bölüm) verdiği dersler sırasında Marie'nin karşıt izlenimler arasında çelişki yaşatmadığı bir gün geçmemişti. Kızın fiziksel görünümü, itici davranışları, genellikle baş edilemeyen tutumu rahatsızlık ve güçlü bir antipati uyandırıyordu; zaten keyfi kaçtığında, istediğini alamadığında böyle hissetmeye her zaman hazırdı. Öte yandan, kızın talihsizliği yüzünden ona sabır gösteriyor, acıyordu, doğası gereği bunları ondan esirgeyemezdi. Böylece her gün bir tarafta sabırsızlık ve tiksinme, öte tarafta acıma ve adalet duygusuyla savaşıyordu; onun lehine söylemem gerekir ki birincinin kazandığı çok nadirdi; öyle zamanlarda da Mösyö Paul karakterinin insanı dehşete düşüren bir yönünü ortaya çıkarıyordu. Tutkuları güçlüydü, nefreti ve bağlılığı da benzer şekilde sağlamdı; her ikisini de kontrol altında tutmak için harcadığı güç, görenlerin nezdinde duygularının şiddetini hafifletemiyordu. Bu tip eğilimlerle sıradan beyinlerde korku ve nefret uyandırıyordu; ancak ondan korkmak bir hataydı; hiçbir şey onu endişeli ve güvensiz bir insanın titremesi kadar çıldırtmadığı gibi, kibarlıkla dokunmuş bir güven kadar

da rahatlatamazdı. Ancak bu duyguları açığa çıkarmak onun doğasını tam anlamıyla anlamayı gerektiriyordu ve doğası zor anlaşılabilir türdendi.

Birkaç dakikalık bir sessizlikten sonra, "Marie Broc'la nasıl geçinebildiniz?" diye sordu.

"Mösyö, elimden geleni yaptım; ama onunla baş başa kalmak korkunçtu!"

"Demek ki zayıf bir kalbiniz var! Cesaretiniz, belki de acıma duygunuz yetersiz. Sizde *Sisters of Mercy*'nin[1] sahip olduğu özellikler yok."

(Kendi çapında dindar bir küçük adamdı; Katolik dininin kendini reddetme ve kendini feda etme kısmı ruhunun biat etmesini emrediyordu.)

"Bilmiyorum, aslında, ona elimden geldiğince iyi baktım ama teyzesi gelip aldığında büyük bir rahatlama hissettim."

"Ah! Çok bencilsiniz. Onun gibi şanssız kişilerle dolu hastanelerde hemşirelik yapan kadınlar var. Siz yapamaz mıydınız?"

"Mösyönün kendisi bunu yapabilir mi?"

"Adını hak eden kadınlar bizim kaba, hatalı, kendine hoşgörülü cinsimizi bu gibi görevleri başarmak konusunda her zaman geçerler."

"Onu yıkadım, temiz tuttum, besledim, eğlendirmeye çalıştım ama o konuşacağı yerde bana suratını ekşitti."

"Çok fazla bir şey yaptığınızı mı düşünüyorsunuz?"

"Hayır; ama yapabileceğim kadarını yaptım."

"O zaman yetenekleriniz sınırlı, çünkü tek bir aptala bakmakla bile hastalandınız."

"Onun için değil, Mösyö; sinirden ateşim yükseldi, zihnim rahatsızdı."

"*Vraiment! Vous valez peu de chose.*[2] Kahramanlık yok yapınızda; cesaretiniz hayatınızı tek başına sürdürebilmenize yeterli değil; sadece soğukkanlılıkla Kleopatra'nın resimlerine bakma cüretini verebiliyor."

Bu küçük adamın alaycılığına ve sesindeki düşmanca tona kolay-

1 Katolik Rahibeler. (yay. n.)

2 Gerçekten de! Pek de önemli değilsiniz.

ca öfkelenebilirdim. Henüz ona hiç öfkelenmemiştim, şimdi başlamak için de gerek görmüyordum.

"Kleopatra!" diye tekrarladım sessizce. "Mösyö de Kleopatra'ya bakıyordu; onun hakkında ne düşünüyor?"

"*Cela ne vaut rien*," diye yanıt verdi. "*Une femme superbe; une taille d'impératice, des formes de Junon, mais une personne dont je ne voudrais ni pour femme, ni pour fille, ni pour sœur. Aussi vous ne jeterez plus un seul coup d' œil de sa côté.*"[1]

"Ama Mösyö konuşurken ona birçok kez baktım, bu köşeden gayet iyi görebiliyorum."

"Duvara dönün ve bir kadının hayatı ile ilgili dört resmi inceleyin."

"Beni bağışlayın Mösyö Paul; onlar çok çirkin ama siz onlara hayranlık duyuyorsanız bana izin verin, oturduğum yerden kalkıp sizi onlar hakkında derin düşüncelere dalmanız için yalnız bırakayım."

"Matmazel!" dedi hafif bir tebessümle yüzünü çarpıtarak ya da tebessüm etmeye çalışarak, ama bu telaşı suratını çirkinleştirdi. "Siz Protestanlığın süt çocukları beni hayrete düşürüyorsunuz. Siz korunmasız İngiliz kadınları kızgın saban demirlerinin arasında sakince yürür ve yanmaktan kurtulursunuz. Eminim ki bazılarınız Nebukadnezar'ın en kızgın fırınına atılsanız, çıktığınızda üzerinizde ateşin kokusu bile olmaz."

"Mösyö bir santim yana kayabilir mi acaba?"

"Nasıl! Şimdi nereye bakıyorsunuz? O *jeunes gens*'ların arasında tanıdığınız biri yok herhalde?"

"Sanırım var, evet, orada tanıdığım birini görüyorum."

Aslında Albay de Hamal'dan başkasına ait olamayacak kadar süslü bir baş görmüştüm. Nasıl özenle hazırlanmış, süslenmiş bir kafaydı! Ne kadar derli toplu ve iyi giyimli bir bedendi! Elleri ve ayakları nasıl da bir kadınınkine benziyordu! Bir gözlük camını bir gözünün

1 Fazla değeri yok. Muhteşem bir kadın – bir imparatoriçe vücudu, Junon formlu ama ne karım, ne kızım, ne de kız kardeşim olarak isteyeceğim biri. Onun için artık ona hiç bakmayacaksınız.

önünde ne kadar zarif bir şekilde tutuyordu! Kleopatra'ya nasıl bir hayranlıkla bakıyordu! Ve sonra dirseğinin dibindeki arkadaşına nasıl çekici bir şekilde kıkırdayarak fısıldadı! Ah, duyguların erkeği! Ah, üstün zevk ve nezakete sahip kibar beyefendi! On dakika kadar onu izledim, bu esmer ve şişman Nil Venüs'üyle nasıl kendinden geçtiğini gördüm. Onun davranışlarıyla öylesine ilgiliydim ki Mösyö Paul'ü neredeyse unutmuştum. Bu arada onunla arama bir grup girdi ya da belki de sağduyusu o anki dalgınlığımdan ötürü ikinci ve daha beter bir darbe aldı da o yüzden kendiliğinden geriye çekildi, her neyse tekrar etrafıma baktığımda onu göremedim.

Gözlerim onu ararken, kalabalığın içinde hem boyu hem de duruşuyla dikkati çeken ve ona benzemeyen başka birini gördüm. Dr. John bu tarafa doğru geliyordu; Hesperides'in elmalarının yabani dikenler arasında yetişen çakaleriğine; cesur ama uysal Arap atının kaba ve inatçı Şetland midillisine benzemediği gibi, onun da ne görünüşü ne de havası esmer, müstehzi ve iğneleyici küçük profesöre benziyordu. Beni arıyordu ama öğretmenin beni yerleştirdiği köşeyi henüz görmemişti. Sesimi çıkarmayarak bir dakika kadar onu seyredebildim.

De Hamal'a yaklaştı ve onun yanında durakladı; onun tepesinden bakmanın Dr. Bretton'a keyif verdiğini düşündüm; o da Kleopatra'yı inceliyordu. Onun zevkine uygun olduğundan kuşkuluydum; küçük Kont gibi sırıtmadı, dudakları pek beğenmediğini gösteriyordu, gözleri soğuktu, sessizce bir adım yana çekildi, diğerlerinin yaklaşması için yer açtı. Beklediğini ve sabırsızlandığını fark edince yanına gittim.

Galeride bir tur attık, Graham'le dolaşmak keyifliydi. Resimler ya da kitaplar hakkında söylediklerini dinlemeyi seviyordum çünkü uzmanlık taslamadan fikrini söylüyordu ve bu da kesinlikle taze bir fikir olurdu, çoğunlukla da adil ve etkileyiciydi. Ona bilmediği bir şeyler söylemek de hoş oluyordu, nezaketle, öğrenir gibi dinlerdi; erkeklik haysiyetini tehlikeye atmadan ve resmileşmeden, yakışıklı başını eğer, bir kadının kekeleyerek yaptığı, anlaşılması oldukça güç açıklamaları dinlerdi. O bir konu hakkında bilgi verdiğinde bunu öyle kolay anlaşılır bir şekilde yapardı ki kelimeler insanın belleğine kazı-

nırdı; yaptığı hiçbir açıklamayı, söylediği hiçbir şeyi asla unutmadım.

Galeriden ayrılırken ona Kleopatra hakkında ne düşündüğünü sordum (daha önce ona Profesör Emanuel'in beni nasıl aksi yöne gönderdiğini anlatıp, dikkatimi çekmeye çalıştığı resimlerin yanına götürüp güldürmüştüm).

"Pöh!" dedi. "Annem çok daha güzel bir kadın. Oradaki bazı Fransız züppelerin onu *'le type du voluptueux'*[1] diye tanımladıklarını duydum. Bu durumda *'le voluptueux'*[2] benim hoşlandığım bir şey değil diyebilirim. Bu melezi Ginevra ile karşılaştırsanıza!"

20
Konser

Bir sabah Bayan Bretton odama gelerek çekmecelerimi açmamı ve elbiselerimi göstermemi istedi; tek kelime etmeden istediğini yaptım.

"Tamam," dedi bütün elbiselere baktıktan sonra, "yeni bir elbisen olmalı."

Odadan çıktı. Bir terziyle birlikte döndü. Ölçülerimi aldırdı. "Bu konuda kendi zevkime göre hareket etmeye niyetliyim," dedi.

İki gün sonra eve pembe bir elbise geldi.

Yüksek tabakadan bir Çinli kadın gibi giyinmek üzere olduğumu hissederek, "Bu hiç bana göre değil," dedim hemen.

"Sana göre mi, değil mi göreceğiz," diye yanıtladı vaftiz annem karşı konulmaz bir kararlılıkla, "Beni iyi dinle. Bu elbiseyi bu gece giyeceksin."

Giymemem gerektiğini düşündüm; hiçbir gücün beni bu elbisenin içine sokmaya yetmeyeceğini düşündüm. Pembe bir elbise! Ne ben böylesine alışıktım, ne de bu elbise bana alışıktı. Buna layık değildim.

Vaftiz annem o gece kendisi ve Graham'le birlikte bir konsere gideceğimi bildirdi; dediğine göre bu konser önde gelen bir müzik

1 Şehvetin örneği.
2 Şehvet.

topluluğu tarafından büyük bir *salle*'da ya da salonda, gerçekleştirilecek muazzam bir olaydı. Konservatuvarın en yetenekli öğrencileri çalacaktı: konserden sonra *au bénéfice des pauvres*[1] bir piyango çekilişi yapılacaktı, bütün bunları gölgede bırakacak olay, Labassecour Kralı, Kraliçesi ve Prensi'nin de bu konsere katılacağıydı. Graham biletleri gönderdiğinde kıyafet seçiminde, kraliyet ailesine saygı gerektiğinden, dikkatli olunmasını ve saat tam yedide hazır olunması gerektiğini tembih etmişti

Saat altı civarında yukarı götürüldüm. Hiçbir zorlama olmadan, kendimi bir başkasının istekleri doğrultusunda yönlendirilirken buldum; bana danışılmamıştı, ikna edilmemiştim, sessizce idare ediliyordum. Kısacası siyah dantelle yumuşatılmış pembe elbise giyildi. *En grande tenue*[2] olduğum söylendi, aynaya bakmam istendi. Çekinerek ve titreyerek söyleneni yaptım; daha da büyük bir korku ve titremeyle arkamı döndüm. Saat yediyi vurdu; Dr. Bretton gelmişti; vaftiz annemle aşağı indik. Onun kıyafeti kahverengi kadifeydi; peşinden yürürken onun elbisesinin ciddi, koyu renkli, ihtişamlı kıvrımlarını nasıl kıskandım! Graham salonun kapısında duruyordu.

Huzursuzluk içinde, "Umarım dikkat çekmek için süslendiğimi düşünmez," diye umut ediyordum.

"Lucy, bu çiçekler senin," diyerek bana bir buket verdi. Nazikçe gülümsedi, tatmin olduğunu işaret etti başıyla ve elbiseyle daha fazla ilgilenmedi, böylece utanç duygum ve alay konusu olma korkum silinip gitti. Elbise son derece sadeydi, farbelası yoktu, beni korkutan ince kumaşı ve parlak rengiydi ama Graham onu komik bulmadığından benim gözüm de kısa zamanda alıştı.

Her gece eğlence yerlerine giden insanlar herhalde bir opera ya da balonun galasından, böyle yerlere nadiren gidenler kadar zevk alamazlar; konserden zevk alıp almayacağımdan emin değildim çünkü ne tür bir müzik olduğu konusunda bir fikrim yoktu ama arabayla oraya gidişimizden bile hoşlandım. Bu berrak ama soğuk gecede kapalı arabanın

1 Fakirler yararına.
2 Her şeyiyle tamam.

sıcaklığı, bu kadar neşeli ve arkadaş canlısı insanlarla birlikte yola çıkmak, bulvarda ilerlerken ağaçların arasından parlayan yıldızlar; daha sonra açık yola çıktığımızda rahatça görülen gökyüzünün görüntüsü, şehrin kapısındaki geçit, orada yanan ışıklar, görev başındaki nöbetçiler, onların göstermelik yaptıkları, bizim de uyduğumuz ve bizi çok eğlendiren kontrol; bütün bu küçük şeylerin benim için yeni oluşu heyecan vericiydi. Ne kadarı birlikte olduğum insanlardan yayılan dostluk atmosferinden kaynaklanıyordu bilmiyorum; hem Dr. John hem de annesi çok keyifliydiler, yol boyunca birbirlerine takıldılar, bana sanki onların akrabasıymışım gibi samimi ve nazik davrandılar.

Yolumuz Villette'in en şık sokaklarından geçiyordu, sokaklar ışıl ışıldı, ortalık bu saatte gün ortasında olduğundan çok daha kalabalıktı. Dükkânlar ne kadar aydınlık görünüyordu! Geniş kaldırımlarda hayat ne kadar mutlu, neşeli ve bolluk içinde akıp gidiyordu! Etrafı seyrederken Rue Fossette'i düşündüm; bu saatlerde tek başıma dolaşmaktan keyif aldığım, perdesiz yüksek pencerelerinden tepedeki yıldızları seyrettiğim, uzaktan yemekhanede monoton bir sesle *lecture pieuse* okumalarını dinlediğim, duvarlarla çevrili bahçeyi ve okul binasını, dolaştığım karanlık ve büyük *classe*'ları... Yakında tekrar aynı şeyleri dinlemek, aynı yerlerde gezinmek zorundaydım ve geleceğin gölgesi, ciddiyetiyle şimdinin parıltısından çaldı.

Bu arada hepsi aynı yöne giden bir araba ırmağının içinde kalmıştık, az sonra önümüzde ışıklandırılmış büyük bir bina belirdi. Daha evvel belirttiğim gibi bu binanın içinde ne göreceğim hakkında doğru dürüst bir bilgim yoktu çünkü o zamana kadar hiçbir eğlence yerine gitmemiştim.

Binanın sütunlu girişinde arabadan indik, burası çok kalabalıktı, herkes telaşlıydı ama daha fazla ayrıntı hatırlamıyorum. Sonra kendimi geniş ve rahat, görkemli bir merdivenden yukarı çıkarken buldum, yukarıdaki gene kırmızı kumaş kaplı büyük kanatlı kapılara doğru uzanan basamaklar kırmızı yumuşak bir halıyla kaplıydı.

Bu kapıların nasıl bir sihirle açıldığını fark etmedim –bu konuları Dr. John hallediyordu– ancak kapılar açıldığında büyük, geniş ve yüksek tavanlı bir salonla karşılaştım. Nefes kesici yuvarlak duvarları ve

kubbe şeklindeki tavanı bana tamamen altın kaplama gibi geldi (güzel resimlerle bezenmişti); pervazlarla, yivli süslerle, ya altınla parlatılmış gibi parlak ya da kaymaktaşı gibi kar beyazı, beyaz ve altın rengi karışık çiçeklerin arasına serpiştirilmiş altın varak yapraklar ve lekesiz zambaklarla yumuşatılmıştı. Salondaki bütün perdelerin, halıların, yastıkların hepsi koyu kırmızıydı. Kubbeden sarkan muazzam yanar bir kütle gözlerimi kamaştırdı; neceftaşından gibi geldi bana, yüzeyi elmas kesimli, akan damlalarla süslü, yıldızlar gibi ışıltılı, erimiş değerli taşlardan çiğ damlalarının göründüğü, ya da gökkuşağı parçalarıyla titreşen bir nesneydi. Bu sadece bir avizeydi sevgili okur, ama benim için Doğu'nun cinlerinin eseri gibiydi; az kaldı kubbenin parfüm kokulu, ışıltılı havasında süzülen ve muhteşem hazinesini koruyan büyük esmer ve bulanık bir eli –Lambadaki Cin'in elini– görmek için etrafıma bakacaktım.

Yürümeye devam ettik; nereye gittiğimizin tam olarak farkında değildim ama bir köşeyi dönünce birdenbire aksi yönden gelen bir grupla karşılaştık. O grubu hâlâ o anda göründüğü haliyle görür gibiyim. Koyu renk kadife elbisesiyle orta yaşlı hoş bir hanımefendi; onun oğlu olması gereken bir beyefendi, ki ömrümde gördüğüm en güzel yüze, en düzgün bedene sahip, diye düşündüm; pembe elbiseli ve siyah dantel pelerinli üçüncü bir kişi.

Hepsini fark ettim –diğer ikisiyle birlikte üçüncü kişiyi de– ve saniyenin onda biri kadar bir zaman için yabancı olduklarını sandığımdan, görüntülerini tarafsız bir gözle inceledim. Ancak bu izlenim iki sütunun arasını kaplayan büyük bir aynanın önünde olduğumuzu fark ettiğimde yok oldu, bu grup bizdik. Böylece hayatımda ilk kez ve muhtemelen son kez kendimi başkalarının gördüğü gibi görme "armağanının" keyfini çıkardım. Sonuç üzerinde çok düşünmeye gerek yok. Gördüğüm uyumsuzluk sarstı beni, yüreğime pişmanlık saplandı; gururum okşanmamıştı ama gene de müteşekkir olmalıydım; daha kötü olabilirdi.

Sonunda o büyük, parlak ama sıcak ve neşeli salona hâkim bir yere oturtulduk. Salon çok güzel bir toplulukla çoktan dolmuştu. Kadınlar

çok güzel miydi bilmiyorum ama elbiseleri mükemmeldi ve yabancılar, hatta evlerinin mahremiyetinde hiç zarif olmayanlar bile toplum içinde zarif görünme sanatını biliyorlardı; evde her gün sabahlık ve bigudilerle ne kadar kaba ve gürültülü davransalar da, galalar için bir kenarda tuttukları bir akıcılıkla, kıvraklıkla hareket ediyorlar, başlarının ve kollarının duruş biçiminde, ağızlarında ve gözlerinde bir eda oluyordu; bu tavırlar hep şık tuvaletler ve mücevherlerle birlikte takınılıyordu.

Etrafta çok zarif vücutlar vardı, farklı bir güzellik tarzıydı bu; İngiltere'de sanırım hiç görmediğim bir tarz; heykel gibi bir tarz. Bu vücutların köşeleri yoktur: neredeyse mermerden yapılmış kadın şeklindeki sütunlar kadar esnektirler; Phidias'ın[1] yaptığı bir tanrıça bile o soylu duruşuyla daha mükemmel değildir. Yüz hatları, Hollandalı ressamların elinden çıkma Meryem Ana tablolarındakine benzer: Hollandalı kadına özgü klasik hatlar, sıradan ama yuvarlak; düz ama duygusuz; ifadesiz sakinliklerinin, tutkusuz huzurlarının derinliğinin aynısı ancak kutuplardaki buz tabakasında görülebilir. Bu tip kadınların süse ihtiyaçları yoktur, nadiren takı takarlar; sıkıca örülmüş düz saçları pürüzsüz yanaklarına ve alınlarına tezat oluşturur; elbiseleri sadedir, tombul kolları ve kusursuz boyunları ne bilezik ne de zincire ihtiyaç duyar.

Bir seferinde bu güzellerden birini çok yakından tanımak onuruna sahip oldum, kendine duyduğu derin ve sabit sevginin sarsılmaz gücü harikaydı; olsa olsa bir başka canlıyı sevmedeki başarısızlığı bunu geçebilirdi. Soğuk damarlarından kan akmıyordu; durağan lenf sıvısı damarlarını doldurmuş, neredeyse tıkamıştı.

Yukarıda tarif ettiğim gibi bir Juno[2] tam önümüzde oturuyordu; gözleri üzerine çekiyordu, bunun da farkındaydı, bir bakışın manyetik etkisini kanıtlıyordu; soğuk, yuvarlak, sarışın ve yanındaki altın varaklarla bezenmiş beyaz sütun gibi güzeldi.

Dr. John'un dikkatini de çekmiş olduğunu görünce ona alçak sesle, "Tanrı aşkına kalbinizi koruyun. O kadına âşık olmamanız gereki-

1 Yunanlı bir heykeltıraş, ressam ve mimar (M.Ö. 480-430). (ç.n.)
2 Roma mitolojisinde bir tanrıça. (ç.n.)

yor," dedim, "çünkü söylemedi demeyin; ayaklarının dibinde ölebilirsiniz ama o gene de sizi sevmeyecektir."

"Pekâlâ," dedi, "bu muhteşem duygusuzluk manzarasının benim biat etmem için güçlü bir teşvik olmayacağını nasıl bilebilirsiniz? Umutsuzluğun verdiği acı sanırım duygularımı epeyce kışkırtıyor ama, (omuzlarını silkerek) siz bu konularda hiçbir şey bilmiyorsunuz, ben anneme sorayım. Anne, ben tehlikeli bir yoldayım."

"Hiç umurumda değil!" dedi Bayan Bretton.

"Eyvah! Zalim kaderim!" diye yanıtladı oğlu. "Hiçbir erkeğin benim kadar duygusuz bir annesi yoktur, böyle bir felaketin onun gelini olabileceğini hiç aklına getirmiyormuş gibi."

"Eğer düşünmüyorsam bu, aynı felaketin başımın üstünde sallanmasını istediğimden değil: son on yıldır beni bununla tehdit ediyorsun. Daha okuldayken bile 'Anne, yakında evleneceğim,' diyordun."

"Ama anne yakında bir gün bu gerçek olacak. Aniden, en beklemediğin bir anda Jacob veya Esau ya da bir başka aile reisi gibi gidip kendime bir eş alacağım, belki de bu ülkenin kızlarından birini."

"Sorumluluğu sana ait, John Graham! Hepsi bu."

"Annem yaşlı bir bekâr olarak kalmamı istiyor. Ne kadar kıskanç bir yaşlı kadın! Ama açık mavi saten elbiseli ve elbisesi gibi *reflets satinés*'li[1] açık kumral saçlı muhteşem yaratığa bir bakın. Bir gün bu tanrıçayı eve getirsem ve size genç Bayan Bretton olarak tanıştırsam gurur duymaz mıydınız anne?"

"*La Terrasse*'a hiçbir tanrıçayı getirmeyeceksin; o küçük şatonun iki hanımefendisi olmayacak; özellikle ikincisi tahta, balmumu, oğlak derisi ve saten içindeki o iriyarı bebeğin boyunda, ağırlığında ve çapındaysa."

"Anne, sizin mavi koltuğunuzu ne kadar güzel doldurur!"

"Benim koltuğumu doldurmak mı? Onu ele geçirecek bir yabancının alnını karışlarım! Onun için bir pişmanlık koltuğu olur; ama sus Graham! Dilini tut ve gözlerini kullan."

Bu çekişme sırasında, içeri girerken dolu olduğunu düşündü-

1 Parlak röfleli.

ğüm salona, gruplar girmeye devam etti, sonunda sahnenin önündeki yarım daire, yerden tavana doğru eğimlenen insan başlarıyla doldu. Yarım saat önce bomboş olan sahne, daha doğrusu herhangi bir sahneden daha büyük, geniş podyum da şimdi canlanmıştı; iki piyanonun etrafına, sahnenin ortasına beyazlar giymiş konservatuvar öğrencisi kızlar sessizce gelip yerleşmişlerdi. Graham ve annesi mavi saten elbiseli güzelle ilgili konuşurlarken kızların toplandıklarını fark etmiş ve yerlerini almalarını ilgiyle seyretmiştim. Bu bakire birliğine komuta eden iki beyefendiyi tanıyordum. Biri, sanatçı görünümlü, sakallı ve uzun saçlı olan, tanınmış bir piyanist ve aynı zamanda Villette'teki ilk müzik öğretmeniydi; haftada iki gün Madam Beck'in okulunda ondan ders aldırabilecek kadar zengin birkaç ailenin kızlarına ders veriyordu; adı Mösyö Joseph Emanuel'di ve Mösyö Paul'ün üvey kardeşiydi. İkincisi ise kudretli şahsiyeti kendini gösteren Mösyö Paul'dü.

Mösyö Paul beni eğlendiriyordu; onu seyrederken kendi kendime gülümsedim, yaptığı işte son derece titizdi, geniş ve büyük bir topluluğun karşısında dikkat çekici bir biçimde durmuş, tahminen yüz genç hanımı hizaya getiriyor, zapt ediyor, sindiriyordu. Aynı zamanda son derece ciddi, enerjik, gayretli, hepsinden öte kararlı; ama burada ne işi vardı? Müzikle, konservatuvarla ne ilgisi vardı, o ki notaları bile birbirinden ayıramaz. Onu buraya getirenin gösteriş merakı, otorite sergileme arzusu olduğunu biliyordum, naif olduğu için de çirkin değildi bu arzu. Kardeşi Mösyö Joseph de tıpkı kızlar gibi onun denetimi altındaydı. Bu Mösyö Paul gibi küçük bir atmaca görmemiştim! Çok geçmeden sahnede şarkıcılar ve çalgıcılar göründü. Bu yıldızlar doğarken kuyrukluyıldıza benzeyen profesör yerine oturdu. Ünlülere ve tanınmış kişilere tahammül edemezdi. Onları bastıramayacağını gördüğü zaman kaçardı.

Artık her şey hazırdı; ama salonun bir bölümü hâlâ boştu, bu bölüm de merdivenler ve kapılar gibi kızıl renkteydi, kumaş döşeli, üzeri minderli bankları vardı, banklar devasa merdivenin her iki tarafına yerleştirilmişti, bir tentenin altına vakur bir havada dizilmişlerdi.

Bir işaret verildi, kapılar açıldı, topluluk ayağa kalktı, orkestra çalmaya başladı, koronun hoş geldin notaları arasında Kral ile Kraliçe salona, iki-üç yabancı elçiden ve o sıralar Villette'te bulunan elit yabancılardan oluşan maiyetleriyle girdiler. Maiyet kırmızı sıralara yerleşti; hanımlar oturdu, beylerin çoğu ayakta durmaya devam etti; onların oluşturduğu kurşuni sıra arka plana bir çizgi çekiyor, önlerinde sergilenen ihtişamın arkasında koyu renkli bir paravan gibi duruyordu. Bu ihtişamda çeşit çeşit renk ve ton ile düzen de eksik değildi; orta bölümde kadifeler ve satenler, tüyler ve mücevherler içinde yaşça büyük evli kadınlar oturuyordu. Ön tarafta, Kraliçe'nin sağındaki sıralar tamamen genç kızlara, Villette aristokrasisinin çiçeklerine –belki de goncalarına demeliyim– ayrılmıştı. Burada mücevherler, şapkalar, kadifeler ya da ipek parlaklığı yoktu, bu bakire grubunda saflık, basitlik ve havai bir zarafet hüküm sürüyordu. Genç başlarındaki saçlar basitçe örülmüş, güzel bedenleri (ince ve narin bedenleri diye yazacaktım ama bu pek doğru olmazdı; bu *jeunnes filles*'in bazıları daha sadece on altı-on yedi yaşlarında oldukları halde yirmi beş yaşındaki bir İngiliz kadınının gürbüz ve dolgun hatlarına sahipti) Cennet'i ve melekleri çağrıştıran beyaz, açık pembe ya da açık mavi elbiseliydi. Bu *rose et blanche*[1] insan numunelerinin en azından ikisini tanıyordum. Madam Beck'in öğrencilerinden ikisiydi bunlar; Matmazel Mathilde ve Matmazel Angélique; bu öğrenciler okuldaki son senelerinde birinci sınıfta olmalıydılar ama beyinleri onları ikinci kısımdan öteye geçirememişti. İngilizce dersinde benim öğrencim olmuşlardı, onların "Wakefield'in Papazı"ndan[2] bir sayfayı mantık dahilinde tercüme etmelerini sağlamak kolay iş değildi. Ayrıca üç ay boyunca bir tanesi yemek masasında karşımda oturuyordu ve *second déjeuner*'de[3] yediği ev yapımı ekmek, tereyağ ve komposto hayret uyandıracak miktardaydı; üstelik yiyemediği dilimleri de cebine koyuyordu. Yalnızca

1 Pembe beyaz.

2 Wakefield Papazı, şair ve oyun yazarı Oliver Goldsmith'in, 1766 yılında yazdığı tek romanı. (yay. n.)

3 Öğle yemeği.

gerçeği söylüyorum, hem de eksiksiz.

Bu meleklerin bir tanesini daha tanıyordum; en güzeli, en azından aralarında en az ciddi, en az ikiyüzlü görüneni, bir İngiliz soylusunun dürüst ama kibirli duran kızının yanında oturuyordu; her ikisi de İngiliz büyükelçisinin maiyetinde gelmişlerdi. Benim tanıdığımın yabancı genç kızlarınkine hiç benzemeyen bedeni narin ve kıvraktı; saçı da sımsıkı örülmemişti, kabuk ya da saten bir başlık gibi değil, saç gibi duruyor, uzun bukleler halinde başında dalgalanıyordu. Yüksek sesle konuşuyor, kendisinden ve durumundan duyduğu tatminle aklı bir karış havada görünüyordu. Dr. Bretton'a bakmadım ama onun da Ginevra Fanshawe'u gördüğünü biliyordum; sessizleşmişti, annesinin yorumlarına kısa yanıtlar veriyordu, sık sık iç çekmemek için kendini tutuyordu. Neden iç çekecekti ki? Zorluklar karşısında aşkı sürdürmenin ona zevk verdiğini itiraf etmişti; işte burada o zevk tam olarak tatmin edilebilirdi. Sevdiği kadın kendisinin dünyasının dışındaki bir yerden onun üzerine ışık saçıyordu; ona yaklaşamazdı; onun kendisine bakacağından emin değildi. Ginevra'nın ona bir bakış lütfedip etmeyeceğini görmek için baktım. Yerimiz kırmızı banklardan uzak değildi, bu nedenle, Bayan Fanshawe'unki gibi zeki ve hareketli gözlerin bizi görmesi kaçınılmazdı; kısa bir süre sonra da gördü, en azından Dr. ve Bayan Bretton'ı. Ben hemen tanınmak istemediğimden, biraz siperde ve görüş alanının dışında kaldım, bir müddet sabit bakışlarla Dr. Bretton'a baktı, sonra annesini incelemek için gözlüğünü gözüne tuttu; bir-iki dakika sonra gülerek yanındakine bir şeyler fısıldadı ve gösteri başlamak üzere olduğundan dikkatini sahneye çevirdi.

Konser üzerine fazla konuşmayacağım; okur benim bu konu hakkındaki izlenimlerimle ilgilenmeyecektir, üstelik bilgisiz birinin izlenimleri olduğu için onları kayda geçirmek gereksiz. Konservatuvarın genç hanımları korku içinde, iki piyanonun önünde titreyerek bir gösteri sundular. Mösyö Joseph Emanuel onlar çalarken yanlarında durdu ama kardeşindeki idarecilik ve nüfuz onda yoktu, Mösyö Paul böyle bir durumda öğrencilerinin kendilerini küçük düşürmelerini cesurca ve soğukkanlılıkla engellerdi. Mösyö Paul ilk gösterilerine çıkan sinir-

leri bozulmuş bu kızları iki ateş arasında bırakarak –izleyicinin verdiği dehşet ve kendisinin verdiği dehşet– onları umutsuzluğun cesaretiyle teşvik ederdi ve bu ikinci dehşet diğerinin verdiğiyle karşılaştırılamayacak kadar büyük olurdu; Mösyö Joseph bunu yapamamıştı.

Beyaz muslin elbiseli piyanistleri takiben beyaz satenler içinde yaşlıca, asık suratlı, zarif bir kadın şarkı söyledi. Onun şarkı söyleme tarzından bir sihirbazın numaralarını seyrediyormuşum gibi etkilendim; bunu nasıl yaptığını merak ettim; sesini nasıl yükseltip alçaltabildiğini, nasıl böyle olağanüstü sıçramalar yapabildiğini; ama sıradan bir sokak çalgıcısının çaldığı basit bir İskoç melodisi beni genellikle çok daha derinden etkilemiştir.

Daha sonra Kral ve Kraliçe'ye doğru dönüp defalarca eğilen, sık sık beyaz eldivenli elini kalbine götüren bir beyefendi sahneye çıktı ve *fausse Isabelle*[1] diye biri hakkında acı acı feryat etti. Özellikle Kraliçe'nin şefkatini talep ettiğini düşündüm ama eğer korkunç bir yanılgıya düşmediysem, Majesteleri samimi bir ilgiden çok nezaket gereği veriyordu dikkatini. Bu beyefendinin durumu çok yürek parçalayıcıydı ve aynı hissi veren şarkısını sonlandırdığında mutlu oldum.

Oldukça hareketli korolar bana göre o gece eğlencenin en iyi bölümüydü. En iyi bölgesel koro topluluklarından temsilciler geceye katılmıştı; gerçek, fıçı gibi yerli Labassecour'lular. Bu saygın kişiler zorlanmadan söyledikleri için en azından sonuç iyi oldu; böylece kulaklarımız onların güçlü sesleriyle doldu.

Bütün performans boyunca; çekingen enstrümantal düetler, gururlu solo şarkılar, gür sesli, atak korolar süresince sadece tek gözüm ve tek kulağım sahnedeydi; diğer gözüm ve kulağım ise sürekli olarak Dr. Bretton'ın üzerindeydi. Onu unutmadım, neler hissettiğini, ne düşündüğünü, eğlenip eğlenmediğini sorgulamaktan geri kalmadım. Sonunda konuştu.

"Peki, siz nasıl buldunuz, Lucy? Çok sessizsiniz," dedi her zamanki neşeli sesiyle.

1 Yalancı Isabelle.

"Sessizim," dedim, "çünkü çok, çok ilginç buluyorum; ama sadece müziği değil, etrafımdaki her şeyi."

Sonra öyle bir ağırbaşlılık ve dinginlikle başka yorumlar da yapmaya devam etti ki benim gördüklerimi görmediğini düşünmeye başladım; "Bayan Fanshawe burada, onu fark ettiniz mi?" diye fısıldadım.

"Ah, evet! Ve sizin de onu fark ettiğinizi gördüm."

"Sizce Bayan Cholmondeley'le mi geldi acaba?"

"Bayan Cholmondeley orada çok büyük bir grupla birlikte. Evet, Ginevra onun maiyetindeydi ve Bayan Cholmondeley de Lady ...'nin maiyetindeydi ki, o da Kraliçe'nin maiyetindeydi. Eğer burası, resmiyetin samimiyetten biraz daha geçerli olduğu ve gala ihtişamının tatil gününün gösterişsiz kıyafetlerinden farksız olduğu Avrupa'nın küçük kraliyetlerinden biri olmasaydı bütün bunlar çok iyi olurdu."

"Sanırım Ginevra sizi gördü, değil mi?"

"Ben de öyle düşünüyorum. Siz ona bakmaktan vazgeçtikten sonra birkaç kez ona baktım ve sizin göremediğiniz küçük bir manzaraya tanık oldum."

Ne olduğunu sormadım; bana kendiliğinden bilgi vermesini bekledim, öyle de yaptı.

"Bayan Fanshawe'un," dedi, "yanında yüksek seviyeden bir refakatçisi var. Lady Sara'yı uzaktan tanıyorum; saygıdeğer annesi beni viziteye çağırmıştı. Gururlu bir kızdır ama hiç saygısız değildir, Ginevra'nın komşularıyla alay ederek onun gözünde bir değer kazandığını hiç sanmam."

"Hangi komşular?"

"Ben ve annem. Benim açımdan bunlar çok doğal, sanırım genç burjuva doktordan daha hoş bir şaka yoktur; ama annem! Hayatımda hiçbir zaman onunla alay edildiğini görmedim. Biliyor musunuz, Ginevra'nın dudaklarını kıvırması ve alaycılıkla kaldırıp anneme yönelttiği izleme gözlüğü bana çok garip bir duygu verdi."

"Bunun üzerinde durmayın Dr. John, değmez. Eğer Ginevra bu gece yaptığı gibi gülüp eğlenmek istiyorsa o yumuşak, düşünceli

ORHAN KİTAP

Kraliçe'ye ya da o melankolik Kral'a da tereddütsüz gülecektir. Kötü niyeti yok, sadece safça, düşüncesizce, aptalca davranıyor. Kuş beyinli bir kız öğrenci için kutsal hiçbir şey yoktur."

"Ama unuttuğunuz bir şey var, ben Bayan Fanshawe'u kuş beyinli gibi görmeye alışık değilim. O benim ilahem, hayatımın meleği değil miydi?"

"Evet! İşte hatanız buydu."

"Dürüst olmak gerekirse, yapay abartıya kaçarak ya da aşk hayalinden kaçınarak söylüyorum; altı ay önce onun ilahi bir varlık olduğunu düşündüğüm bir an olmuştu. Hediyelerle ilgili konuşmamızı hatırlıyor musunuz? O konuyu tartışırken sizinle çok açık konuşmamıştım; gösterdiğiniz sıcak ilgi beni eğlendirmişti. Saçtığınız ışıktan sonuna dek yararlanarak, olduğumdan daha mutsuz gösterdim kendimi. Ginevra'nın ölümlü olduğunu ilk kanıtlayan, hediyelerle yaptığım sınavdı. Elbette güzelliğinin cazibesi sürüyordu; üç gün, üç saat önce hâlâ onun kölesiydim. Bu gece güzelliğiyle övünerek yanımdan geçtiğinde duygularım ona bağlılık yemini ediyordu; annemi talihsizce küçümsemeseydi onun en sadık hizmetkârı olmaya devam ederdim. Benimle alay edebilirdi, yaram kanasa da beni kendinden uzaklaştıramazdı, benim üzerimden on senede yapamayacağını bir an içinde annem üzerinden yaptı."

Bir süre sessizliğini korudu. Bugüne kadar Dr. John'un mavi gözlerinde asla böyle bir alev ve bu kadar az gün ışığı görmemiştim.

"Lucy," diye tekrar konuşmaya başladı "anneme iyi bakın ve korkmadan, taraf tutmadan size nasıl göründüğünü söyleyin."

"Her zamanki gibi; orta sınıftan nazik bir İngiliz hanımefendisi; ciddi kıyafetler giymiş olsa da, genellikle doğal, yapısı gereği sakin ve neşeli."

"Bana da öyle görünüyor; Tanrı onu kutsasın! Mutlu insanlar annemle birlikte gülebilirler ama sadece zayıf olanlar ona güler. Onunla alay edilemez, en azından ben buna izin vermem, buna kalkışanı hakir, nefret edilesi..."

Sustu ve susmasının zamanıydı, çünkü gereğinden fazla heyecan-

lanmış gibi görünüyordu. O zaman Bayan Fanshawe'dan bu kadar uzaklaşmasına neden olacak ne gördüğünü bilmiyordum. Kızaran yüzü, genişleyen burun delikleri, gururun biçimli alt dudağına kondurduğu sert kıvrım ona yeni, çarpıcı bir biçim veriyordu. Doğaları gereği kibar ve sakin olanlar nadiren öfkelenince ortaya pek hoş bir görüntü çıkmıyordu, ben de onun güçlü ve genç yüzünde okunan nefreti beğenmemiştim.

"Sizi korkutuyor muyum Lucy?" diye sordu.

"Neden böylesine öfkelendiğinizi anlamıyorum."

"Çünkü," diye mırıldandı kulağıma, "Ginevra ne saf bir melek ne de iyi niyetli bir kadın."

"Saçma! Abartıyorsunuz, onun içinde kötülük yok."

"Bana göre çok fazla var. Sizin göremediklerinizi ben görebiliyorum. Şimdi konuyu kapatalım. Anneme takılarak biraz eğleneyim; uyuduğunu ileri süreceğim. Anne, lütfen uyanın."

"John, eğer düzgün davranmazsan ben seni uyandıracağım. Sen ve Lucy biraz susun da ben de müziği duyabileyim."

O sırada koro gürlüyordu, biraz evvelki konuşmaları bu yüksek sesin perdelemesiyle yapabilmiştik.

"Müziği mi duyacaksınız anne! Şimdi hepsi hakiki olan aygırlarıma karşı sizin taklit broşunuza bahse girerim ki..."

"Taklit broşum mu, Graham? Saygısız çocuk! Bunun değerli bir taş olduğunu biliyorsun."

"Ah, bu da sizin boş inancınız; o alışverişte aldatılmış olmalısınız."

"Senin sandığından çok daha az konuda aldatıldım. Maiyetteki genç hanımları nereden tanıyorsun John? Son yarım saattir ikisinin seninle oldukça ilgilendiklerini gözlemledim."

"Keşke onları gözlemlemeseydiniz."

"Neden? Bir tanesi izleme gözlüğünü alaycılıkla bana doğru çevirdiği için mi? Güzel ve aptal bir kız ama onun kıkırdamasının bu yaşlı kadını sinirlendireceğinden mi endişe ediyorsun?"

"Mantıklı, hayran olunası yaşlı kadın! Anne siz benim için on eşten daha önemlisiniz."

"Gösteriş yapma John, yoksa bayılacağım ve beni dışarı taşımak zorunda kalacaksın; bu yük üstüne bindiğinde biraz evvel söylediklerini tersine çevirip, 'Anne benim için on eş sizden daha kötü olamazdı,' diyeceksin."

Konser bittikten sonra sıra *au bénéfice des pauvres* piyangosuna geldi; ikisinin arasındaki sürede herkes rahatladı, çok hoş bir hareketlilik ve telaş yaşandı. Beyaz giysili kızlar sahneden çekildi, onların yerini çekiliş için gerekli düzenlemeleri yapan bir beyefendiler kalabalığı aldı; bunların arasında –en meşgul olanı– o malum kişi de vardı, uzun boylu değildi ama hareketliydi, uzun boylu üç erkeğin enerjisiyle doluydu. Mösyö Paul nasıl da çalışıyordu! Nasıl da direktifler veriyor, aynı zamanda işlere kendisi de omuz veriyordu! Piyanoları çıkartmak vs. için yarım düzine yardımcı onun emrine amadeydi ama gene de onların kuvvetine kendisininkini de ekliyordu. Gereğinden fazla atik olması biraz can sıkıyordu, biraz da aptalcaydı; kafamın içinde bu telaşın çoğunu onaylamadım ve alaya aldım. Ancak gene de, önyargılarla ve sıkıntıyla onu seyrederken, yaptığı ve söylediği her şeyde hoşa giden bir saflık olduğunu fark etmekten kendimi alamadım; fizyonomisinin, daha heyecansız yüzlerin arasında bir tezat yaratarak göze çarpan bazı dinamik özelliklerini de görmezlik edemedim; gözlerindeki derin ve istekli merak, solgun ve geniş alnındaki güç; kıvrak dudaklarındaki hareketlilik. Gücün verdiği serinkanlılığa sahip değildi, ama o gücün verdiği hareketliliğe ve coşkuya sahipti.

Bu arada bütün salonda bir kıpırtı vardı; birçok insan ayağa kalkmıştı, bazıları etrafta dolaşıyordu, hepsi konuşuyor ve gülüyordu. Kırmızı bölümde de tuhaf bir canlılık vardı. Delikanlılar bölünüp gökkuşağını andıran kızların arasına karışıyordu; görevliye benzeyen iki-üç erkek Kral'a yaklaşıp onunla bir şeyler konuştu. Kraliçe yerinden kalkarak genç kızların arasından yürüdü, o geçerken kızların hepsi ayağa kalktı, o da her birine bir iltifatta bulundu: nazik bir kelime, bakış veya gülümsemeyle. İki güzel İngiliz kızı Lady Sara ve Ginerva Fanshawe'la birkaç cümle konuştu; onlardan ayrılırken her ikisi de, özellikle ikincisi, mut-

luluktan parlıyordu. Daha sonra kızların yanına birkaç hanımefendi yaklaştı ve erkeklerden oluşan küçük bir grup çevrelerini aldı; onların arasında –Ginevra'ya en yakın duran– Kont de Hamal da vardı.

Dr. Bretton ani bir sabırsızlıkla yerinden kalkarak, "Bu salon insanı boğacak kadar sıcak," dedi. "Lucy, anne, biraz temiz hava almak ister misiniz?"

Bayan Bretton "Sen onunla git Lucy," dedi, "ben yerimde kalmayı tercih ediyorum."

Ben de yerimde kalmayı tercih ederdim ama Graham'in isteği benimkinden önce gelirdi; ona eşlik ettim.

Gece serindi, ya da en azından bana öyle geldi, Graham ise serinliği hissetmiyor gibiydi; hava durgundu, yıldızlı gökyüzü bulutsuzdu. Bir kürk şala sarınmıştım. Kaldırımda biraz yürüdük, bir lambanın altından geçerken Graham gözlerime baktı.

"Dalgın görünüyorsunuz Lucy, benim yüzümden mi?"

"Sadece üzülmüş olmanızdan korkuyorum."

"Hiç değil, neşeli ol, benim gibi. Lucy, ölümüm bu kalp ağrısı nedeniyle olmayacak. Acı çekebilirim, bir süre için ümitsizliğe düşebilirim ama bugüne kadar hiçbir acı ve duygusal rahatsızlık bünyemi etkisi altına alamadı. Beni evde hep neşeli görmüyor musunuz?"

"Genellikle."

"Annemle alay ettiğine memnunum. Yaşlı hanımı bir düzine güzele değişmem. O alaycılık bana çok iyilik etti. Teşekkürler Bayan Fanshawe!" Ve şapkasını dalgalı saçlarının üzerinden kaldırarak alaycı bir reverans yaptı.

"Evet," dedi, "ona teşekkür ederim. Kalbimin on parçasından dokuzu sağlıklı ve zarar görmedi, onuncusu da hafifçe delindi, çabucak iyileşecek bir neşter deliği."

"Şimdi öfkelisiniz, kızgın ve küskünsünüz, yarın daha farklı düşünecek ve hissedeceksiniz."

"Ben mi kızgın ve küskünüm! Beni tanımıyorsunuz. Tam tersine kızgınlık gitti; gece kadar sakinim; ki bu arada galiba sizin için fazla serin. İçeri girelim."

"Dr. John bu çok ani bir değişim."

"Değil, öyleyse bile bunun iyi nedenleri var, iki iyi neden; size birini söyledim. Ama şimdi içeri girelim."

Yerimize oturmamız kolay olmadı; piyango çekilişi başlamıştı, ortalıkta heyecanlı bir karmaşa vardı; geçmemiz gereken koridoru kalabalık kapatmıştı, bu yüzden zaman zaman durmamız gerekti. Etrafa bakarken adımın söylendiğini duydum ve oldukça yakınımda, her zaman hazır ve nazır, kaçınılmaz Mösyö Paul'ü gördüm. Ciddi ve dikkatli gözlerle bana bakıyordu; daha doğrusu pembe elbiseme; gözlerinde alaycı bir bakış parlıyordu. Madam Beck'in okulunda, öğretmenlerin ve öğrencilerin elbiselerini eleştirmek onun âdetiydi; en azından öğretmenlerin saldırganca küstahlık saydıkları bir âdet; bugüne kadar ben buna maruz kalmamıştım, basit günlük kıyafetlerim dikkate değer bulunmuyordu. Bu gece herhangi bir saldırıya daha izin verecek halde değildim, onun alaylarını dinlemek yerine varlığını yok saymayı tercih ediyordum; yüzümü Dr. John'un paltosunun koluna çevirdim, o siyah kolda, küçük esmer öğretmenin itici görüntüsünden daha fazla mutluluğu ve huzuru andıran, daha güler yüzlü, daha dostça bir olasılık gördüm. Dr. John bilmeden bu tercihi onaylar gibi bana bakarak yumuşak sesiyle, "Aman bana yakın durun Lucy, bu kasabalı kalabalık insanlara saygılı değildir," dedi.

Ancak kendime verdiğim sözü tutamadım. Beni şaşırtan bir etkinin –istenmeyen, nahoş ama bana söz geçiren bir etkinin– pençesindeydim, arkama dönüp Mösyö Paul'ün gidip gitmediğine baktım. Hayır, orada aynı noktada duruyordu, hâlâ bakıyordu ama gözlerindeki ifade değişmişti; benim düşüncelerimi ve ondan uzak durma isteğimi okumuştu. Alaycı ama kötücül olmayan bakışı karanlık ve hoşnutsuz bir bakışa dönmüştü; bir uzlaşma sağlamak için başımla selam verdiğimde başını son derece katı ve haşin bir şekilde eğdi.

"Kimi kızdırdınız Lucy?" diye fısıldadı Dr. Bretton gülümseyerek. "O vahşi görünüşlü arkadaşınız kim?"

"Madam Beck'in okulundaki öğretmenlerden biri, çok öfkeli bir küçük adam."

"Şu anda oldukça öfkeli görünüyor, ona ne yaptınız? Neler oluyor? Ah, Lucy, Lucy! Bana bunun ne demek olduğunu söyleyin."

"Sizi temin ederim esrarengiz bir şey değil. Mösyö Emanuel çok güç beğenen birisi ve ona reverans yapıp eğilecek yerde sizin paltonuzun koluna baktığım için kendisine saygıda kusur ettiğimi düşünüyor."

"Küçük..." diye başladı Dr. John, devamında ne gelecekti bilmiyorum çünkü tam o sırada neredeyse kalabalığın ayaklarının dibine savruldum. Mösyö Paul kaba bir şekilde herkesi iterek geçmişti, etraftakilerin huzurunu ve güvenliğini düşünmeden dirsekleriyle yol açarak öyle bir gidişi vardı ki sonuç son derece rahatsızlık verici oldu.

"Sanırım kendi kendisinin bile *méchant*[1] diyeceği türden birisi," dedi Dr. Bretton. Ben de aynı fikirdeydim.

Ağır ağır ve zahmetle koridorda kendimize yol açarak ilerledik ve sonunda tekrar yerimize oturabildik. Piyango çekilişi yaklaşık bir saat sürdü; hareketli ve eğlenceli bir sahneydi; her birimizin elinde bir bilet olduğu için hepimiz çarkın her dönüşünde umutla korku arasında gidip geldik. Beş ve altı yaşlarında iki küçük kız numaraları çekti, ödüller hemen sahneden ilan edildi. Dr. John da ben de birer ödül kazandık; benimki bir puro kutusuydu, onunki ise bir kadın şapkası –bir kenarında kar bulutu gibi tüyler olan mavi ve gümüş renginde çok havalı bir başlık. Değiş tokuş yapmaya pek hevesliydi ama ben oralı olmadım ve puro kutumu bugüne kadar sakladım; ona her baktığımda bana eski günleri ve çok mutlu olduğum bir geceyi hatırlatıyor.

Dr. John şapkayı başparmağıyla işaretparmağının arasında kol uzaklığında tutmuş, ona saygı ve şaşkınlık karışımıyla, insanı güldürecek bir şekilde bakıyordu. Seyretmesi bittiğinde soğukkanlılıkla narin başlığı yere, ayaklarının arasına koymaya girişti; ona nasıl özen gösterilmesi gerektiği hakkında en ufak bir fikri yoktu, eğer annesi araya girmeseydi büyük ihtimalle kolunun altında bir opera şapkası gibi ezecekti; Bayan Bretton şapkayı alıp tekrar kutusuna yerleştirdi.

Graham bütün gece boyunca oldukça neşeliydi ve bu neşesi zorla-

1 Kötü huylu.

ma değil doğal görünüyordu. Davranışlarında ve bakışında kolaylıkla tarif edilemeyecek, özel ve yeni bir şey vardı. Tavrında, tutkuların egemenliğini göremedim, derin, sağlıklı bir kudret okudum, fazla çaba sarf etmeden hayal kırıklığını yenmiş ve Ginevra'nın zehrini çıkarmıştı. Davranışları bana *Basse-Ville*'de yoksulların, suçluların ve acı çekenlerin yanında işini yaparken onda fark ettiğim nitelikleri hatırlatıyordu; şimdi kararlı, dayanıklı ve iyi huylu görünüyordu. Onu kim sevmezdi ki? Zayıflığını nasıl destekleyeceğinizi düşündürecek bir tutumla duygularınızı taciz etmiyor; çevresine sakin, bastırılmış bir sevinci irkiltecek bir asabiyet yaymıyordu; dudaklarından insanın içini yakacak sözler dökülmüyordu; gözleriyle kalbinizi donduracak, paslı ve zehirli oklar göndermiyordu, onun yanı huzurlu bir sığınaktı, çevresine güneş gibi ışık saçıyordu.

Ancak gene de Bayan Fanshawe'u ne bağışlamış ne de unutmuştu. Bir kez öfkelendiğinde Dr. Bretton'ın kolay yatıştırılacağından kuşkuluydum; bir kez yabancılaştığında tekrar geri kazanılabileceğinden de. Ona birçok kez baktı; hissettirmeden ya da çekinerek değil, kendine güvenerek, açıkça izleyerek baktı. Artık de Hamal Ginevra'nın yanına yapışmış gibiydi; Bayan Cholmondeley yakında oturuyordu, üçü birlikte salonun taşralı seyircilere ayrılmış banklarında olduğu gibi kendi oturdukları kırmızı banklarda da hareketlenen konuşmalara, neşeye ve heyecana katılıyorlardı. Çok heyecanlı olduğu anlaşılan bir konuşma sırasında Ginevra bir-iki kez elini, kolunu havaya kaldırdığında kolundaki şık bilezik parladı. Bu parıltının Dr. John'un gözlerine yansıdığını ve orada alaycı ve öfkeli bir ışıltı belirdiğini gördüm; güldü...

"Sanırım," dedi, "bu başlığı her zamanki sunak yerine bırakacağım, orada ne olursa olsun ilgi çeker; bir işçi kız bile onun kadar kolay hediye kabul etmez. Tuhaf! Çünkü ne de olsa iyi bir aileden geliyor."

"Ama eğitimini bilmiyorsunuz Dr. John," dedim. "Bütün hayatı boyunca bir yabancı okuldan diğerine savrulup durmuş, kusurlarının çoğunun hafifletici nedeni olarak bilgisizliğini ileri sürebilir haklı olarak. Üstelik anlattıklarından anne ve babasının da aşağı yukarı onun gibi yetiştirildiklerine inanıyorum."

"Yeterli imkânı olmadığını biliyordum ve bir zamanlar bu düşünce beni mutlu ediyordu," dedi.

"Bana ailesinin yoksul olduğunu söyledi," diye yanıtladım, "bu konularda her zaman çok açıkyüreklilikle konuşur; bu yabancılar gibi yalan söylemez. Ebeveynlerinin geniş bir ailesi var, öyle bir konumdalar ve öyle bağlantıları var ki bunları göstermeleri gerekiyormuş; şartların zorlayıcı gereklilikleri ve yaradılışlarının doğasında var olan düşüncesizlik birleştiğinde, görünüşü kurtarmak için gerekeni pervasız bir ilkesizlikle elde ediyorlar. Onun çocukluğundan beri gördüğü durum bu, sadece bu."

"Buna inanıyorum ve ona daha iyi bir şekil vermeyi düşünmüştüm; ama Lucy, gerçeği söylemek gerekirse, bu gece ona ve de Hamal'a bakarken yeni bir şey hissettim. Bunu anneme yöneltilen küstahlıktan önce hissettim. İçeri girdikleri anda birbirlerine bakışlarını gördüm ve bu zihnimde son derece nahoş bir ışık çaktırdı."

"Ne demek istiyorsunuz? Aralarındaki flörtün uzun zamandan beri mi farkındasınız?"

"Of, flört! Bu gerçek bir âşığın aklını çelmek için çocukça ve masum bir oyun olabilir; ama benim bahsettiğim flört değildi; karşılıklı ve gizli bir anlaşmayı işaret eden bir bakıştı; ne çocukçaydı ne de masumdu. Afrodit kadar güzel bile olsa öyle bir bakışla bakan ya da öyle bir bakışı kabul eden hiçbir kadını evlilik için düşünemem. Kısa iç etekli ve yüksek boneli bir *paysanne*[1] ile evlenmeyi tercih ederim, onun dürüstlüğünden emin olurum."

Gülümsememe engel olamadım. Artık durumu abarttığından emindim: Ginevra'nın bütün kıkırdamasına rağmen, yeteri kadar dürüst olduğundan emindim. Bunu ona da söyledim. Başını olumsuzca salladı ve şerefini ona emanet edecek erkeğin kendisi olmadığını söyledi.

"Sadece bunu ona güvenle teslim edebilirsiniz," dedim. "Bir kocanın cebine ve malına vicdansızca zarar verebilir, sabrını ve sinirlerini çekinmeden zorlayabilir ama onun şerefine dokunmaz ve bir başkasına da dokundurmaz."

1 Köylü kadın.

"Onun avukatı gibi konuşmaya başladınız," dedi. "Eski zincirlerime bağlanmamı mı istiyorsunuz?"

"Hayır, sizi hür görmek beni memnun ediyor ve bu hürriyetinizin uzun sürmesini ümit ediyorum. Ama aynı zamanda adil olmalısınız."

"Öyleyim, Rhadamanthus[1] kadar adilim Lucy. Tamamıyla birisinden soğuduğumda haşin olmaktan kendimi alamıyorum. Ama bakın! Kral ve Kraliçe ayağa kalkıyorlar. Kraliçe'yi seviyorum, hoş bir yüzü var. Annem de fazlasıyla yoruldu; biraz daha kalırsak yaşlı hanımı eve götüremeyeceğiz."

"Ben mi yoruldum John?" dedi Bayan Bretton. En az oğlu kadar canlı ve enerjik duruyordu. "Senden uzun oturabileceğimi garanti ederim; her ikimizi de sabaha kadar burada bıraksınlar, sabah güneş doğduğunda hangimizin daha yorgun olduğunu görürüz."

"Bunu denemek istemem çünkü işin doğrusu, siz her daim çiçek açmış gibi ve tazesiniz anne. O zaman oğlunuzun hassas sinirleri ve kırılgan yapısı nedeniyle bir an evvel gitmemizi rica ediyorum."

"Tembel genç adam! Kuşkusuz şu anda yatakta olmayı isterdin, sanırım suyuna gitmemiz gerekiyor. İşte Lucy de orada tükenmiş görünüyor. Utan Lucy! Senin yaşındayken bütün hafta her gece dışarı çıksam bile bu kadar solgun görünmezdim. Hadi gelin, ikiniz de; yaşlı hanıma istediğiniz kadar gülebilirsiniz, şapka kutusuyla başlığı ben alıyorum."

Ve öyle de yaptı. Ben almayı teklif ettim ama nazikçe geri çevrildim; vaftiz annem sadece kendimi idare etmemin yeterli olacağını düşünüyordu. Kral ve Kraliçe oradan ayrıldıktan sonra artık resmiyete gerek olmadığı için karmakarışık durumdaki neşeli kalabalığın ortasında Bayan Bretton önümüzden yürüdü ve bize kalabalığın içinde yol açtı. Onu takip eden Graham, annesinin, şapka kutusu taşıyan işçi kızların içinde o güne kadar gördüklerinin en gösterişlisi olduğunu söyledi, hatta annesinin o gök mavisi başlığı sevdiğini ve bir gün onu kullanacağına emim olduğunu da ekledi.

Dışarısı artık çok soğumuş, hava kararmıştı ama biraz gecikmeli de

1 Yunan mitolojisinde Zeus'un oğlu ve ruhların adil yargıcı. (ç.n.)

olsa arabayı bulduk. Az sonra üçümüz de binmiştik, arabanın içi sanki şömine başındaymışız gibi rahat ve sıcacıktı. Eve dönüş yolu bana daha da keyifli geldi. Arabacı, bizim konserde olduğumuz süreyi bir *marchand de vin*'de[1] geçirdiğinden, *La Terrasse*'a giden sapağı kaçırıp karanlık ve boş yolda biraz uzağa götürdüğü halde yolculuk keyifliydi. Hepimiz konuşmak ve gülmekle öyle meşguldük ki Bayan Bretton her zaman *château*'nun uzakta olduğunu düşündüğünü ama dünyanın öbür ucunda bulunduğunu şimdiye kadar fark etmediğini çünkü bir buçuk saattir yolculuk ettiğimiz halde hâlâ eve giden yola sapmadığımızı söyleyene kadar doğru yolu izlemediğimizi fark etmedik.

Ancak o zaman Graham dışarı baktı ve etrafta tanımadığı tarlaları ve normalde görünmeyen çitlerin arkasındaki sıra sıra budanmış ağaçları ve misket limonlarını gördüğünde durumu anladı, arabacıya durmasını söyledikten sonra arabadan inip dizginleri eline aldı. Onun sayesinde bir buçuk saat geç de olsa salimen eve vardık.

Martha bizi unutmamıştı, şömine çıtır çıtır yanıyordu, yemek odasında güzel bir sofra hazırlanmıştı; her ikisi de bizi mutlu etti. Odalarımıza çıkarken neredeyse gün ağarıyordu. Pembe elbisemi ve dantel pelerinimi onları giyerken hissettiğimden daha mutlu bir duyguyla çıkardım. O konserde göz alıcı olanların çoğu belki de aynı şekilde hissetmiyorlardı, çünkü onlar sakin bir huzur ve mütevazı bir umut getiren bir dostluğu tatmamışlardı.

21
Tepki

Üç gün sonra okula geri dönmek zorundaydım. Kalan günlerin neredeyse saniyelerini bile sayıyordum, zamanın yavaşlamasını isterdim ama gözlerimin önünde hızla geçiyordu: ben henüz zamanın geçmesinden korkarken o geçip gitmiş oluyordu bile.

1 Şarap dükkânında.

Sabah kahvaltısında Bayan Bretton ikna edici bir dille, "Lucy bugün bizden ayrılmayacak," dedi, "dinlenme süresini bir kez daha uzatabileceğimizi biliyor."

"Eğer bu konuda fikrimi söylememe izin verirseniz bir uzatma istemem," dedim. "Bir an evvel vedalaşıp tekrar Rue Fossette'e yerleşmek istiyorum. Bu sabah gitmeliyim; doğruca oraya gitmeliyim, eşyam hazır."

Ancak öyle görünüyordu ki gidişim Graham'e bağlıydı; beni kendisinin götüreceğini söylemişti ve anlaşılan bütün günü doluydu, eve ancak güneş batarken dönebildi. Bunu kısa bir sözlü tartışma izledi. Bayan Bretton ve oğlu bir gece daha kalmam için bana baskı yaptılar. O kadar tedirgin ve gitmek için o kadar sabırsızdım ki ağlayabilirdim. Tıpkı bir suçlunun idam edilirken baltanın inmesini beklemesi gibi onlardan ayrılmayı, yani acının bitmesini istiyordum. Bunu ne kadar çok istediğimi bilemezlerdi. Benim bu konuda hissettiklerim onların asla yaşamadıkları bir durumdu.

Dr. John beni Madam Beck'in kapısında arabadan indirdiğinde karanlık çökmüştü. Kapının üstündeki lamba yakılmıştı, bütün gün yağan kasım yağmuru devam ediyor, lambanın ışığı ıslak kaldırımda parlıyordu. Aynı böyle bir gecede ilk defa bu kapının eşiğinde durmamın üzerinden bir yıl bile geçmemişti; manzara aynıydı. Boş gözlerle baktığım kaldırım taşlarının biçimini, kalbim çarparak, tek başıma ve içimden yalvararak önünde durduğum kapının açılmasını nasıl beklediğimi hatırladım. O gece de şimdi yanımda duranla kısa bir süre için karşılaşmıştım. Ona bu rastlantıyı hiç hatırlattım ya da açıkladım mı? Hayır, bunu yapmadım, yapmayı da hiç düşünmedim; hoş bir anıydı, sadece benim beynimdeydi ve öyle kalması en iyisiydi.

Graham zili çaldı. Kapı derhal açıldı, çünkü o saatler bazı öğrencilerin eve gittikleri saatti ve Rosine tetikte bekliyordu.

"İçeri girmeyin," dedim ama o bir an girdi. Onun "gözlerime dolan yaşları"[1] görmesini istemiyordum, çünkü gereksiz yere böyle bir ke-

1 Yazarın Jane Eyre adlı eserinde, Jane'in kör olan Rochester'le karşılaşıp onunla evlenmeyi kabul ettiği bölüme atıfta bulunuluyor. (yay. n.)

der işareti gösterilmeyecek kadar nazik bir yapıdaydı. Doktor olarak elinde bir çare ve teselli olmadığında bile o tedavi etmek istiyordu.

"Cesur olun Lucy. Annemi ve beni gerçek dostunuz olarak kabul edin. Sizi unutmayacağız."

"Ben de sizi unutmayacağım Dr. John."

Sandığım içeri getirilmişti. El sıkıştık, gitmek üzere arkasını döndü ama tatmin olmamıştı, davranışı ve sözleri cömert duygularını tatmin etmemişti.

"Lucy," dedi arkamdan gelerek, "burada çok yalnızlık hissedecek misiniz?"

"Başlarda evet."

"Annem yakında sizi görmeye gelecek, bu arada size ne yapacağımı söyleyeyim. Size yazacağım, aklıma gelen her neşeli saçmalığı yazacağım, olur mu?"

"Güzel, yiğit kalp," diye düşündüm ama başımı iki yana salladım, gülümseyerek, "Bunu düşünmeyin bile; üzerinize böyle bir görev almayın. Siz mi bana yazacaksınız! Buna zamanınız yok ki!" dedim.

"Ah, zaman bulacağım ya da yaratacağım. Hoşça kalın!"

Gitmişti. Ağır kapı kapandı; balta düştü; acı kendini hissettiriyordu.

Kendime düşünecek ya da hissedecek zaman tanımadan, gözyaşlarımı şarap gibi yutarak, gerektiği gibi Madam'ın oturma odasına geçtim. Beni büyük bir samimiyetle karşıladı, hatta karşılaması kısa olsa da gösterişliydi. On dakika sonra odadan çıktım. Salondan öğrencilerin ve öğretmenlerin akşam etüdü için toplandığı yemekhaneye geçtim, burada da yapmacık olmadığını düşündüğüm şekilde karşılandım. Bu da bittikten sonra yatakhaneye çıkmakta serbesttim.

"Graham gerçekten yazacak mı?" diye düşündüm, yorgun argın yatağın kenarına otururken.

Mantık, o uzun, loş odanın alacakaranlığında sinsice gelerek ciddiyetle fısıldadı: "Bir kez yazabilir. O kadar nazik bir tabiatı var ki bir kez bu çabayı göstermek için onu teşvik edebilir. Ama devamlı olamaz, devamlı olmayacaktır. Böyle bir söz vermek çok aptalca bir davranıştı, bu yağmur birikintisini mevsimler boyu su temin edecek

bir kaynak sanan saflık akıldışıdır."

Başımı eğdim, bir saat düşündüm. Mantık, kuru elini omzuma koymuş, soğuk mavi yaşlı dudaklarını kulağıma dokundurarak hâlâ bana fısıldıyordu.

"Eğer," dedi, "eğer yazarsa, o zaman ne olacak? Yanıt yazmaktan zevk alacağını mı düşünüyorsun? Ah, aptal! Seni uyarıyorum! Yanıtın kısa olsun. Kalbinin mutlu olacağını, zihninin hoşgörü göstereceğini ümit etme; duygularının gelişmesine izin verme, tek bir duyunu bile tatile çıkarma, arkadaşça bir değiş tokuşla oyalanma, hayat dolu karşılıklı bir ilişkiyi besleme..."

"Ben Graham'le konuştum ve sen de beni azarlamadın," diye savundum.

"Hayır," dedi, "bunu yapmama gerek yoktu. Konuşmak seni yola getirir. Çok iyi konuşamıyorsun. Konuştuğun sürece daha aşağı bir düzeyde olduğunu unutmazsın, hayal gücün cesaretlenmez; acı, mahrumiyet, yoksulluk sözlerini damgalıyor..."

"Ama," diye araya girdim, "bedensel olarak var olunamazsa, konuşma becerilemezse yazmak, beceriksiz dudaklardan daha iyi bir aracı olmaz mı?"

Mantık, "Bu fikri yaşatarak kendini tehlikeye atıyorsun ya da kendi yazacaklarını gerçekleştirmek için onun etkisinin işkencesine katlanıyorsun!" diye yanıtladı beni.

"Eğer hissediyorsam bunu hiçbir zaman ifade etmemeli miyim?"

Kesin bir ifadeyle "Asla!" dedi Mantık.

Uzlaşmaz yaklaşımının altında inledim. Asla, asla; ah, ne katı bir kelime! Bu cadı Mantık başımı kaldırmama, gülümsememe, ümit etmeme izin vermiyor; ben tamamen ezilmeden, sindirilmeden, terbiye edilmeden ve yıkılmadan rahat etmeyecek. Ona göre ben sadece bir parça ekmek için çalışmak, ölümün acılarını beklemek ve bedbin bir hayat sürmek için doğmuştum. Mantık haklı olabilir; ama zaman zaman ona meydan okumak, sopasından kurtulmak ve bir saat için hayal dünyasına, Mantığın tatlı, parlak düşmanına, tatlı Yardımcımıza, ilahi Umudumuza kaçmak bizi mutlu eder. Dönüşümüzde bizi bek-

leyen korkunç intikama rağmen ara sıra sınırları yıkarız ve bunu yapmak zorundayızdır. Mantık şeytan kadar kindardır, benim için her zaman bir üvey anne gibi zehirlidir. Eğer ona itaat ettiysem bu sevgiden değil korkudandı. Sırdaşım olan, bana bağlılık yemini eden, Mantık'tan daha nazik Güç olmasaydı öbürkünün kötü davranışı, esirgedikleri, soğukluğu, boş sofrası, buzdan yatağı, bitmek bilmeyen vahşi tokatlarıyla uzun zaman önce ölebilirdim. Mantık sık sık beni gece yarısı, kış ortasında, soğuk karların üstüne fırlatıp attı, yaşamımı ancak köpeklerin bıraktığı kemirilmiş kemiklerle sürdürebildim. Onun dükkânında benim için hiçbir şey olmadığına haşince yemin etti, daha iyi şeyler isteme hakkını bana tanımadı... Ve bir gün yukarı bakınca, daireler çizen yıldızların ortasında en parlağının anlayışlı ve düşünceli ışığıyla aydınlattığı bir baş gördüm. İnsan Mantığından daha yumuşak ve iyicil bir ruh sessizce uçarak viranenin üstüne indi, ebedi yazdan borç aldığı havayla onu sardı; asla solmayan çiçeklerin rayihasını, meyvesi yaşam olan ağaçların kokusunu getirdi, günlerin aydınlanmak için güneşe ihtiyaç duymadığı bir dünyadan saf meltemler estirdi. Bu iyi melek, ilahi bir günün ilk taze ışığında, çiğ beyazı ekinleri derleyerek başakları toplayan meleklerin arasından aldığı tatlı ve tuhaf yemeklerle açlığımı giderdi. Hayatı gözyaşlarına boğan tahammül edilmez acıları şefkatle dindirdi –amansız yorgunluğu dinlendirdi– felce uğramış umutsuzluğa ümit ve güç verdi. İlahi, şefkatli, yardımsever güç! Tanrı'dan başkasına diz çökersem, bu bir dağda ya da ovada, senin beyaz ve kanatlı güzel ayaklarının dibinde olacak. Tapınaklar sırtlarını güneşe dayamış, mihraplar aya adanmış. Ah ne büyük şeref! Senin için ne eller bir şey inşa etti ne de dudaklar takdis etti; ama kalpler asırlar boyu, sadakatle sana tapındılar. Yaşadığın yer duvarlar için çok geniş, kubbeler için çok yüksek, tabanı boşluk olan bir mabet, ayinlerinin gizemleri, çıra gibi yananlara dünyaların uyumunu üfler.

Ey her şeye hâkim olan! Şehitlerinin ordusu sana güç verir, seçtiğin kişiler amacına hizmet eder. Hikmetinden sual olunmaz, senin tözün, yozlaşmayı engeller.

İşte Cennet'in bu kızı o gece beni hatırladı; beni ağlarken gördü, teselli etmek için geldi: "Uyu," dedi, "tatlı bir uykuya dal, senin rüyalarını ben süsleyeceğim."

Sözünü tuttu ve gece boyunca beni korudu; ama şafak sökerken Mantık bu koruyucuyu gönderdi. İrkilerek uyandım; yağmur camlara vuruyor, rüzgâr aralıklarla hırçın çığlıklar atıyordu; yatakhanenin ortasındaki siyah yuvarlak masanın üstündeki gece lambası sönmek üzereydi, gün çoktan ağarmıştı. Zihin acılarının harekete geçirmek yerine sersemlettiklerine ne kadar acıyorum! Bu sabah uyanmanın sancısı beni bir devin eli gibi aldı yatağımdan. Sabah ayazında çabucak giyindim. Sürahimdeki buz gibi soğuk suyu kana kana içtim. Su her zaman kalbimi harekete geçiren içki olmuştur, insanların koklayarak içki içmesi gibi, ne zaman hayal kırıklığıyla dolsam hemen başvurduğum içecek sudur.

Çok geçmeden okuldaki *réveillée*[1] zili çaldı. Çoktan giyinmiş olduğum için, tek başıma yemekhaneye indim; soba yanıyordu, içerisi ısınmıştı. Evin geri kalanını Kıta kışının içe işleyen sert soğuğu doldurmuştu, henüz kasımın başı olduğu halde kuzey rüzgârı karakışı Avrupa'ya erken getirmişti; ilk geldiğimde siyah sobaları pek beğenmediğimi hatırlıyorum, ama şimdi hoşuma gidiyorlardı, İngiltere'de şömine başındaymışım gibi seviyordum onları.

Beni rahatlatan bu kara sobanın önüne otururken hayat ve tanıdığı fırsatlar, kader ve hükümleri üzerine kendi kendimle derin bir tartışmaya girdim. Dün geceden daha sakin ve güçlü olan zihnim, kendi kendisine ihlal edilemez kurallar, geçmişteki mutlulukların hatırlanması durumunda ölümcül cezalar koydu; inanca bağlılığı –rehberlik ederken, boyunduruk altına alan bulutla sütunu[2] takip etmeyi, verdikleri ışıktan huşu duymayı– yasaklayarak, tapınırcasına sevme güdüsünü susturarak, nehirleri ancak ve ancak ölüm döşeğindeki rü-

1 Uyanma.

2 Tevrat'ta, Exodus sırasında, Tanrı'nın İsrailoğullarına Mısır'dan çıkarken yol göstermesi için gönderdiği bulut sütunu kastediliyor. (yay. n.)

yalarda ulaşılabilen, güzel tarlaları sadece Nebo Tepesi'nin[1] metruk mezarlıkları andıran zirvesinden görülebilen o uzak vaat edilmiş ülkeye olan özleme ket vurarak bugünün vahşi yollarında sabırla ilerlemeyi emretti.

Yavaş yavaş birbirine karışmış bir kuvvet ve acı hissi kalbimi kuşattı, atışlarını devam ettirdi ya da en azından sakinleştirdi, beni günlük çalışmalarım için hazırladı. Başımı kaldırdım.

Daha evvel söylediğim gibi sobanın önünde oturuyordum, soba yemekhane ile kare salonun alt tarafında duvara gömülmüştü, böylece her iki bölümü de ısıtıyordu. Aynı duvarda ve sobanın yakınında, girişe de bakan bir pencere vardı. Başımı kaldırdığımda bir şapka püskülü, bir alın, iki göz o pencerenin bir tarafını kaplamıştı; o gözlerin sabit bakışları gözlerimi yakaladı, beni seyrediyorlardı. O ana kadar yanaklarımın gözyaşlarıyla ıslandığının farkında değildim ama şimdi gözyaşlarını hissediyordum.

Burası garip bir evdi, hiçbir köşesinde yalnız kalmaya saygı duyulmaz, rahatça gözyaşı dökülemez, derin düşüncelere dalınamazdı, ancak her ânı kaydeden, her şeyi görüp sezen casuslar boldu. Peki ama bu yeni, dışarlıklı erkek casus bu alışılmamış saatte neden buraya gelmişti? Benim mahremiyetime böyle tecavüz etmeye ne hakkı vardı? Ders zili çalmadan hiçbir öğretmen girişi geçmeye cesaret edemezdi ama Mösyö Emanuel için saatlerin ya da hakların hiç önemi yoktu; birinci sınıfın kütüphanesinde bakması gereken bir başvuru kitabı vardı, onu almaya gelmişti, yemekhane yolunun üstündeydi. Her yerinde, önünde, arkasında, her iki yanında gözleri olması onun alışkanlığıydı, küçük pencereden beni görmüştü, yemekhanenin kapısını açmıştı, karşımda duruyordu.

"Mademoiselles, vous êtes triste."[2]

"Monsieur, j'en ai bien le droit."[3]

1 Zirvesinden Kutsal Toprakların görülebildiği, bugünkü Ürdün'de bulunan bir tepedir. Tevrat'ta Tensiye Kitabı'na göre Hz. Musa vaat edilmiş toprakları ilk bu tepeden görmüş ve Tanrı'nın eliyle buraya defnedilmiştir. (yay.n.)

2 Matmazel, üzgünsünüz.

3 Mösyö, buna hakkım var.

"*Vous êtes malade de cœur et d'humeur*,"[1] diye ısrar etti. "Hem kederli hem isyankârsınız. Yanaklarınızda iki kıvılcım kadar sıcak ve denizden gelen iki kristal kadar tuzlu olduğunu bildiğim iki damla gözyaşı var. Ben konuşurken bana garip garip bakıyorsunuz. Sizi seyrederken görüntünüzün bana neyi hatırlattığını söyleyeyim mi?"

"Mösyö, az sonra dualar için çağırılacağım; bu saatte zamanım sohbet etmek için kısıtlı ve az, beni bağış..."

"Her şeyi bağışlarım," diye kesti sözümü, "öylesine uysal bir ruh halindeyim ki ne reddedilme hatta ne de hakaret bunu bozabilir. Bana yeni yakalanmış, ehlileştirilmemiş ve kendisini terbiye etmek isteyeni ilk kez gören gözlerinden korku ve alev saçan genç bir vahşi hayvanı anımsatıyorsunuz."

Mazur görülemeyecek bir söz! Bir öğrenciye söylendiğinde düşüncesizlik ve kabalık ama bir öğretmene söylenmesi kabul edilemez. Öfkeli bir yanıt almak için beni kışkırttığını düşünmüştü; daha önce de hiddetli insanları kışkırtarak patlamalarına yol açtığını görmüştüm. Onun kötü niyeti benimle tatmin olmayacaktı, sessizce oturdum.

"Tatlı bir zehri içmek için susuz kalmış gibi üzerine atılacak ve acı ama yararlı içecekleri tiksintiyle reddedecek gibi görünüyorsunuz," dedi.

"Aslında acı içecekleri hiçbir zaman sevmedim, onların yararlı olduğuna da inanmıyorum, tatlı olansa ister zehir ister yiyecek olsun en azından lezzetini, tatlılığını inkâr edemezsiniz. Belki de çabuk ve rahat bir ölüm uzun ve sevimsiz bir hayat sürdürmekten daha iyidir."

"Gene de," dedi, "eğer karar benim elimde olsaydı, acı dozunuzu her gün aksatmadan almanızı sağlardım; çok sevdiğiniz zehire gelince, herhalde içine konduğu bardağı kırardım."

Başımı sertçe başka tarafa çevirdim, hem varlığı beni son derece rahatsız ediyordu hem de soruları savuşturmak istiyordum, içinde bulunduğum ruh halinde yanıt vermek için çaba harcarken kendime hâkim olamayabilirdim.

1 Kalbiniz ve ruhunuz hasta.

"Gelin," dedi sesini yumuşatarak, "bana gerçeği söyleyin; arkadaşlarınızdan ayrıldığınız için üzgünsünüz, değil mi?"

Sesindeki yatıştırıcı tonlama meraklı sorgulamasından daha kabul edilebilir değildi. Sessiz kaldım. Odaya girdi, iki metre uzağımdaki bir banka oturdu, uzun bir süre, onun için fazla uzun bir süre sabırla bekledi. Beni bir sohbetin içine çekmeye çalıştı ama boşunaydı çünkü ben konuşamıyordum. Sonunda yalnız bırakılmayı rica ettim. Bu isteğimi söylerken sesim titriyordu, başımı kollarıma, masaya koydum. İçimi çeke çeke, ama sessizce ağladım. Bir müddet daha oturdu. Kapanan kapı ve uzaklaşan ayak sesleri onun gittiğini belirtene kadar başımı kaldırmadım ve konuşmadım. Gözyaşlarım beni rahatlattı.

Kahvaltıdan önce gözlerimi yıkayacak vaktim vardı, kahvaltı masasına oturduğumda sanırım oradaki herhangi biri kadar sakindim; ancak gene de karşıma oturan neşeli genç hanım kadar değil. Neşeyle parlayan küçük gözlerini bana dikti, beyaz elini masanın üzerinden tokalaşmak üzere samimiyetle bana uzattı. Seyahatleri, eğlenceler ve flörtler Bayan Fanshawe'a pek yarıyordu, oldukça kilo almıştı, yanakları elma gibi yuvarlaklaşmıştı. Onu en son gördüğümde üzerinde zarif bir gece elbisesi vardı. Şimdi belli belirsiz, rengi solmuş siyah ekose çizgileri olan koyu mavi kumaştan özensiz bir sabahlığa benzer okul elbisesi içinde daha az mı çekiciydi, bilmiyorum. Bu koyu renk sabahlığın, teninin açık rengini, tazeliğini ve altın rengi buklelerinin güzelliğini daha da ortaya çıkaracak bir tezat yaratarak onun güzelliğini taçlandırdığını bile düşündüm.

"Geri geldiğine sevindim Timon," dedi. Timon onun bana hitap ederken söylediği bir düzine isimden biriydi. "Bu kasvetli delikte olmanı ne kadar istediğimi bilemezsiniz."

"Öyle mi? O zaman, eğer burada olmamı istediysen benim yapmam gereken bir işin olmalı, belki yamanacak bir çorap." Ginevra'nın çıkar beklemeyecek olmasına bir an için bile inanmıyordum.

"Her zamanki gibi huysuz ve haşin!" dedi. "Bunu bekliyordum, kötü davranmasaydın sen olmazdın. Ama şimdi büyükanne, umarım

kahveyi her zamanki kadar çok ve Fransız ekmeklerini her zamanki kadar az seviyorsundur; değiş tokuş etmek ister misin?"

"İstediğin gibi yap."

Bu âdet beni kullandığı yollardan biri haline gelmişti. Sabah kahvesini sevmiyordu; okulda yapılan onun damak tadına uyacak kadar sert ya da tatlı değildi ve her sağlıklı talebe gibi onun da taze pişirilmiş, lezzetli ve herkese belli sayıda verilen küçük ekmekler için muhteşem bir iştahı vardı. Verilen miktar bana fazla geldiğinden yarısını Ginevra'ya veriyordum, yemediklerime göz koyan çok olduğu halde ben tercihimi hep ondan yana kullanıyordum. O da bazen bana kahvesinden bir miktar veriyordu. Bu sabah bu alışverişten memnundum çünkü hiç aç değildim ama susuzlukla kavruluyordum. Ekmeğimi bir başkası yerine neden Ginevra'ya vermeyi tercih ettiğimi bilmiyorum. Mesela kırlarda yürüyüş yaptığımız zamanlarda aynı bardağı iki kişi paylaşmak zorunda olduğumuzda ve bir çiftlikte bir şeyler içmek üzere durduğumuzda, her zaman paylaştığım kişinin o olmasının bir yolunu buluyordum. Beyaz bira, tatlı şarap ya da yeni sağılmış süt olsun aslan payını onun alması beni memnun ediyordu; bu hep böyleydi, o da bunu biliyordu, bu nedenle her gün tartışsak da hiçbir zaman birbirimizden uzaklaşmıyorduk.

Kahvaltıdan sonra, birinci sınıfa çekilerek orada tek başıma oturup okumayı ya da düşünmeyi âdet edinmiştim (genellikle sonuncusunu yapardım). Saat dokuz ziliyle bütün kapılar açılıp gündüzlü öğrenciler ve yarı yatılılar içeri doluncaya kadar sürerdi bu, ondan sonra saat beşe kadar rahatlayacak zaman yoktu.

Bu sabah tam oturmuştum ki kapıya vuruldu.

Öğrencilerden biri usulca içeri girerek, "*Pardon mademoiselle*," dedi, masasından kendisine gereken bir kitabı ya da kâğıdı alarak parmaklarının ucunda yanımdan geçerken, "*Que mademoiselle est appliqué*!"[1] diye mırıldanarak dışarı çıktı.

Ama ne *appliquée*![2] Kendimi adayabileceğim her şey önümde serili

1 Matmazel ne kadar da adanmış!

2 Özenli.

duruyordu ama ben hiçbir şey yapmıyordum, yapmamıştım, yapmayı da düşünmüyordum. Sahip olmadığımız erdemlere sahipmiş gibi görünüyoruz bazen. Madam Beck benim edebiyatla ilgili olduğumu düşünüyordu ve "bütün kanım başımda toplanmasın" diye zaman zaman ciddi bir şekilde çok fazla çalışmamam için beni uyarıyordu. Aslında Rue Fossette'teki herkesin "Meess Lucie"nin bilgili olduğuna dair boş bir inancı vardı, Mösyö Emanuel hariç. O kendine özgü ve benim anlayamadığım şekilde benim gerçek yeteneklerimi oldukça doğru tahmin etmişti, yetersizliklerimi kötülüğünden keyif alarak kulağıma fısıldamak için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Benim açımdan bu yetersizlik rahatsızlık vermiyordu. Kendi düşüncelerimi çok seviyordum; çok değil bir-iki kitap okumak bana büyük zevk veriyordu, tercihim üslubunda veya duygularında yazarın damgasını taşıyanlardı. Niteliksiz kitaplar ne kadar zekice ve övgüye layık olurlarsa olsunlar beni mutlaka yoruyordu, Tanrı'nın zihinsel melekelerimin gücünü ve sınırlarını kısıtladığının bilincindeydim, bana bağışlanana müteşekkirdim, daha büyük yetenekler için hırsım olmadığından kültürümü genişletmeye heves edip kendimi huzursuz etmiyordum.

Nazik öğrenci yeni gitmişti ki, kapıya vurmadan ve teklifsizce içeri biri daha girdi. Kör bile olsam gelenin kim olduğunu bilirdim. Bugüne kadar mesafeli tavrım oldukça etkili olmuş, aynı çatı altında yaşadığım insanlara bir şeyler anlatmıştı; artık kaba ve sırnaşık davranışlara muhatap olmuyordum. İlk geldiğimde birkaç kez pervasız bir Alman omzuma vurup koşu yarışına katılmamı istemişti, söz dinlemez bir Labassecour'lu da beni kolumdan tutup oyun alanına sürüklemişti. *Pas de géant*'da sallanmak ya da hareketli bir saklambaç oyunu olan *un, deux, trois*'ya katılmam için eskiden saat başı rahatsız edilirdim; ama bütün bunlar bir süre evvel; üstelik ben kesin olarak sona erdirme zahmetine bile girmeden bitmişti. Artık beni dehşete düşüren ya da tahammül etmek zorunda kaldığım bu gibi gösteriler yoktu, sadece bir kişi kalkışıyordu bunlara, o da İngiliz olduğu için dayanıyordum. Holde yürüken, Ginevra Fanshawe zaman zaman hiç tereddüt etmeden beni yakalıyor, zorla vals adımları attırıyor, yap-

tığının yarattığı zihinsel ve fiziksel rahatsızlıkla eğleniyordu. Şimdi "kitap keyfimi" bölen de Ginevra Fanshawe'du. Kolunun altında kocaman bir müzik kutusu taşıyordu.

"Çalışmana geri dön," dedim derhal, "doğru küçük salona!"

"Seninle konuşmadan olmaz *chère amie*.[1] Tatilini nerede geçirdiğini, erdemlerinden nasıl vazgeçmeye başladığını, her salon kadını gibi hayattan nasıl zevk aldığını biliyorum. Geçen gece seni konserde gördüm, diğer insanlar gibi giyinmiştin. Terzin kim?"

"Gevezelik, nasıl da güzel başlıyor! Terzimmiş! Boş laf! Hadi git Ginevra. Gerçekten burada bulunmanı istemiyorum."

"Ama ben seninle olmayı bu kadar çok isterken *ange farouche*,[2] senin istememenin ne önemi var? *Dieu merci*! Yetenekli yurttaşımıza nasıl taktik uygulayacağımızı biliyoruz; ilim irfan sahibi *ourse Britannique*.[3] Peki *ourson*,[4] demek Isidore'u tanıyorsunuz?"

"Ben John Bretton'ı tanıyorum."

"Aman yavaş!" (Elleriyle kulaklarını kapattı) "İngilizlere özgü kabalığınızla kulak zarımı patlatacaksınız. Peki ama bizim sevgili John'umuz nasıl? Bana onu anlat. Zavallı adam üzgün olmalı. Geçen geceki davranışım hakkında ne söyledi? Zalimdim, değil mi?"

"Seni fark ettiğimi mi sanıyorsun?"

"Harika bir geceydi. O muhteşem de Hamal! Ve sonra diğerini uzakta surat asar ve ölürken seyretmek; bir de yaşlı hanım, gelecekteki kaynanacığım! Ama korkarım Lady Sara'yla birlikte onunla alay etmemiz biraz kabalık oldu."

"Lady Sara onunla hiç alay etmedi! Ve senin yaptığına gelince, hiç tasalanma, Bayan Bretton senin küçümsemelerinle baş edebilir."

"Olabilir, yaşlı hanımlar dayanıklıdır; ama o zavallı oğlu! Ne dediğini söyle bana, fena halde altüst olduğunu gördüm."

"Kalben çoktan Madam de Hamal olduğunuzu söyledi."

1 Sevgili arkadaşım.
2 Yabani melek.
3 İngiliz dişi ayı.
4 Ayı yavrusu.

"Öyle mi?" diye bağırdı mutlulukla. "Bunu fark etti mi? Ne hoş! Ben kıskançlıktan deliye döneceğini düşünmüştüm."

"Ginevra, cidden Dr. Bretton'la işin bitti mi? Senden vazgeçmesini mi istiyorsun?"

"Ah, bunu yapamayacağını biliyorsun; ama deli olmadı mı?"

"Oldukça," diye doğruladım, "mart tavşanı gibi delirdi."

"Güzel, peki onu eve nasıl götürdün?"

"Nasıl mı? Zavallı annesine ve bana hiç acımadın mı? Biz onu arabada tutmaya çalışırken, o ikimizin arasında çılgına dönmüştü, düşün. Arabacı bile yanlış yöne gitti ve yolumuzu kaybettik."

"Deme! Benimle alay ediyorsun, Lucy Snowe..."

"İnan ki gerçek; aynı zamanda Dr. Bretton'ın bizimle arabada kalmadığı da gerçek, dışarı çıktı, atla gitti."

"Peki sonra?"

"Sonra, eve vardığında manzarayı tarif etmek mümkün değil."

"Ama anlat; anlıyorsun ya, çok eğlenceli."

"Senin için eğlenceli Bayan Fanshawe! Ama (ciddiyetle) atasözünü bilirsin: 'Birine eğlence gibi gelen bir başkası için ölüm anlamına gelebilir.'"

"Devam et, canım Timon'um."

"Biraz kalbin olduğunu bana kanıtlamazsan devam edemem."

"Ne kadar kocaman bir kalbim olduğunu bilemezsin!"

"İyi! Bu durumda ilk anda Dr. Graham Bretton'ın yemeğini geri çevirdiğini anlayabilirsin. Tavuk, onun için hazırlanmış çörekler masada el sürülmeden kaldı. Sonra... Ama yürek parçalayıcı ayrıntıları uzun uzun anlatmanın gereği yok. Şu kadarını söyleyeyim ki, çocukluğundaki en hırçın anlarda bile annesi üstünü örtmek için o geceki kadar uğraşmamış."

"Sakin durmuyor muydu?"

"Sakin durmuyordu, işte bu kadar. Üstü örtülebilirdi, ama önemli olan öyle de kalmasıydı."

"Peki, ne dedi?"

"Ne mi dedi? İlahi Ginevra'sını istediğini, o de Hamal şeytanını

lanetlediğini, altın buklelerden, mavi gözlerden, beyaz kollardan, parıldayan bileziklerden söz ettiğini hayal edemiyor musunuz?"

"Öyle mi dedi? Bileziği görmüş mü?"

"Bileziği görmek mi? Evet, benim gördüğüm gibi o da görmüş ve belki de ilk defa bileziğin kolunuzda bıraktığı izi de gördü Ginevra," (ayağa kalktım, sesimin tonunu değiştirdim) "hadi, buna bir son verelim. Çalışmanıza gidin," dedim.

Ve kapıyı açtım.

"Ama bana her şeyi anlatmadınız."

"Her şeyi anlatmamı beklemeyin. Daha fazlası size hiç keyif vermeyecektir. Hadi yürüyün!"

"Aksi şey!" dedi ama itaat etti, aslında birinci sınıf benim bölgemdi; kurallar gereği, yanıtıma itiraz etmesi mümkün değildi.

Gene de gerçeği söylemek gerekirse, o zamana kadar bugün olduğu gibi canımı sıkmamıştı. Gerçek ile benim anlattıklarım arasındaki tezatı düşünmek keyif veriyordu; Dr. John'un eve dönüş yolculuğundan aldığı zevki, yemeğini iştahla yemesini ve son derece sakin bir şekilde uyumak üzere odasına çekilmesini hatırlamak keyifliydi. Sadece onu çok mutsuz gördüğümde çektiği acının kaynağı olan o sarışın ve narin kişiye öfke duyuyordum.

Aradan iki hafta geçti; yeniden okulun koşullarına alışmıştım ve değişimin tutkulu acısı, rutinin durgunluğuna dönüşmüştü. Bir akşamüstü "üslup ve edebiyat" dersine yardımcı olmak için birinci sınıfa gitmek üzere holü geçerken, uzun ve büyük pencerelerden birinin yanında duran kapıcı kız Rosine'i gördüm. Davranışları her zamanki gibi umursamazdı. Duruşu da rahattı, bir eli önlüğünün cebindeydi, diğerindeyse bir mektup tutuyordu. Kız sakince ve dikkatle adresi okuyor, mührü inceliyordu.

Bir mektup! Şekli, yedi gündür beynimi kemirene benzeyen bir mektup. Dün akşam rüyamda bir mektup görmüştüm. Şimdi şiddetle o mektuba doğru çekiliyordum; ancak gene de Rosine'e ortasında kırmızı mühür bulunan o beyaz zarfa, en azından bir göz atmak istediğimi söylemeye cesaret etmeli miydim, bilmiyordum. Hayır, sanırım

bir hayal kırıklığı yaşama korkusuyla bunu yapmamalıydım, kalbim öyle deli gibi atıyordu ki sanki ayak seslerini duyuyordum. Bir yanılgı! Koridorda yürüyen edebiyat öğretmeninin ayak sesleriydi duyduğum. Hemen kaçtım. Eğer o gelmeden önce, sınıfa gidip sessizce masama oturabilirsem ve öğrencileri susturabilirsem belki beni fark etmez ama holde yakalanırsam bana nutuk çekebilir, diye düşündüm. Mösyö Emanuel hızla kapıyı açıp paldır küldür içeri girinceye, eğilip derin selamını verinceye kadar yerime oturup sessizliği sağlayacak, o derin sessizliğin içinde çalışmaya başlayacak vaktim vardı.

Bu kez de fırtına gibi içeri daldı ama kapıdan kürsüye şimşekler yağdırmak yerine, hızla yürüyerek masamın önünde durdu. Yüzü bana ve pencereye, arkası öğrencilere ve odaya dönük durarak bana baktı –bu öyle bir bakıştı ki bana derhal ayağa kalkıp ne demek istediğini sorma hakkını veriyordu– gözlerinde sert bir güvensizlik ifadesi vardı.

"*Voilà*! *Pour vous*,"[1] dedi, elini cebinden çıkarıp masamın üstüne bir mektup bırakırken. Bu Rosine'in elinde gördüğüm mektuptu; beyazın üstünde parlak kırmızı bir Tek Göz vardı. Biliyordum, bunun ümit ettiğim mektup olduğunu, arzularımın meyvesi olduğunu, beni şüphelerimden ve korkumdan kurtaracağını hissediyordum. Bu mektubu Mösyö Paul hakkı olmadığı halde, her şeye burnunu soktuğu için kapıcıdan almış, bana kendisi getirmişti.

Öfkelenebilirdim ama böyle bir duyguyla harcayacak bir saniyem bile yoktu. Evet, elimde tuttuğum basit bir not değildi, ama bir zarftı ve içinde en azından bir sayfa vardı: ince değildi, kalın, sahici ve doyurucuydu. Üzerinde temiz, net, eşit ve kararlı bir elyazısıyla, "Bayan Lucy Snowe" yazılıydı; üzerindeki mühür yusyuvarlaktı; titremeyen, kararlı parmaklardan akıtılmıştı balmumu, temiz kesimli "J.G.B." harfleriyle damgalanmıştı. Hissettiğim mutluluk kalbimi ısıtıp bütün damarlarımda dolaştı. Elimde gerçek ve sağlam bir sevincin parçasını tutuyordum; bu, insanlığın arzu ettiği ama yaşayamadığı bir rüya değildi, beynin yarattığı bir hayal değildi, hayal ürünü bulanık bir

1 Bu sizin için.

resim değildi. Bir süre önce budalaca bahsettiğim, önce anlatılamayacak, olağanüstü bir tatlılıkla dudaklarda eriyen ama sonunda ruhumuzun nefret ettiği ruh gıdası değildi; toprakta yetişmiş, doğal gıda için çıldıran insanı, Gökyüzündeki Ruhlara, onların gıdası olan ama ölümlüler için öldürücü ruhani özü geri almaları için yalvartan ilahi besin değildi. Rastladığım şey ne tatlı bir dolu yağmuru, ne küçük bir kişniş tohumu, ne ince bir bisküvi ne de güzel kokulu baldı; avcının yabani ve lezzetli yemeğiydi, besleyici ve yararlı, ormandan veya çölden elde edilmiş, taze, sağlıklı ve hayatı idame ettiren gıdaydı. Ölmekte olan yaşlı kabile reisinin, oğlu Esav'dan talep ettiği ve karşılığında son nefesinde onu takdis ederek ödül olarak vaat ettiği şeydi. Tanrı'dan gelendi ve içimden onu bana lütfeden Tanrı'ya, yüksek sesle ise onu getiren adama teşekkür ettim; "Teşekkür ederim, teşekkür ederim Mösyö."

Mösyö dudaklarını kıvırdı, bana haince baktı ve kürsüsüne yürüdü. İyi yönleri olsa da iyi bir adam değildi o.

Mektubumu hemen o anda orada okudum mu? Esav'ın atlı arabasının her günkü uçuşu gibi aceleyle ve göz açıp kapayıncaya dek o gıdayı aldım mı?

Bunu yapmamam gerektiğini biliyordum. O an için zarfın üzerindeki adres –üç belirgin harfli damgasıyla– yeterliydi. Odadan çıktım, gündüzleri kilitli tutulan büyük yatakhanenin anahtarını aldım. Şifoniyerime gittim, aceleyle, Madam'ın yukarı çıkıp beni gözetlemesinden korkarak çekmeceyi, içindeki kutuyu açtım, çantayı çıkardım. Gözlerimi bir kez daha doyurdum, şaşkınlık, utanç ve mutlulukla damgaya bakarak dudaklarıma götürdüm. Tadına bakılmamış, hâlâ temiz ve bozulmamış hazineyi katlayıp gümüş rengi bir kâğıda sararak çantaya koydum ve kutuyu, çekmeceyi, yatakhaneyi sırayla kilitleyip sınıfa geri döndüm. Peri masalları gerçekmiş ve perilerden gelen hediyeler hayal değilmiş gibi hissediyordum. Garip, tatlı bir delilik! Ve bu mektubu, neşemin kaynağını, henüz okumamıştım, içinde kaç satır olduğunu bilmiyordum.

Tekrar sınıfa girdiğimde Mösyö Paul'ün öldürücü bir hastalık gibi galeyana gelmiş olduğunu gördüm. Öğrencilerden biri duyulabilir bir sesle onun kulağının ya da keyfinin istediği kadar açık konuşmamıştı; şimdi bütün öğrenciler ağlıyordu, o da kürsüsünde öfkeden neredeyse mosmor olmuştu. Ben içeri girdiğimde nedense bana da saldırdı.

"Bu kızların eğitmeni ben miydim? Onlara bir hanıma uygun tarzda davranmayı öğrettiğini iddia eden ben miydim? Ve, (gerçi hiç kuşkusu yoktu) anadillerini gırtlaklarında boğarak, dişlerinin arasında ezerek ve ufalayarak, sanki söyledikleri kelimelerden utanmaları için bir neden varmış gibi konuşmaya onları ben mi teşvik etmiştim? Bu alçakgönüllülük müydü? Olmamalıydı. Bu iğrenç ve sahte bir duyguydu, kötülüğün çocuğu ya da atasıydı. Birinci sınıf öğrencilerinin bu kesip biçen, yüzünü çarpıtıp buruşturan, bu soylu bir dili ezen, sahte tavırlar takınan, rahatsız edici inatçılıkları karşısında pes etmek yerine, onları atıp yerlerine bir grup tahammül edilmez *petite maîtresses* almayı ve üçüncü bölümün bebeklerine alfabeyi öğretmeyi tercih ederdi."

Bütün bunlara ne diyebilirdim ki? Hiçbir şey... Sessiz kalmama izin verse diye umdum. Fırtına yeniden başladı.

"Demek bütün sorduklarına yanıt vermeyi reddediyordum. Orada, –o kendini beğenmişlerle dolu, gösterişli kitaplığı, yeşil boyalı sıraları, saçma çiçeklikleri, işe yaramaz çerçeveli resimleri ve haritaları, yabancı gözetmeni ile o birinci sınıfta– gerçekten, edebiyat öğretmeninin sorularına yanıt vermeye tenezzül etmemenin moda olduğu düşünülüyordu. Bunlar yeni fikirlerdi, hiç şüphesi yoktu ki doğruca *la Grande Bretagne*'dan[1] ithal edilmişlerdi; Ada'nın saygısızlığının, küstahlığının tadına varılıyordu."

Bir saniyelik sessizlik; kızların hiçbiri başka bir öğretmenin azarları karşısında asla ağlamamıştı, şimdi Mösyö Emanuel'in kızgınlığıyla buzdan heykeller gibi eriyorlardı. Ben henüz etkilenmemiştim, yerime oturarak işime devam ettim.

Ya süren sessizliğim ya da elimin dikiş dikerken yaptığı bir hareket

1 Büyük Britanya'dan.

Mösyö Emanuel'in sabrının sınırlarını tüketince kürsüsünden sıçradı. Benim masamın yanında duran sobaya saldırdı, sobanın demir kapağı, neredeyse menteşelerinden kurtularak açıldı, alevler dışarı uğradı.

Alçak ve öfkeli bir sesle bana, "*Est-ce que vous avez l'intention de m'insulter?*"[1] dedi sobayla ilgilenir gibi yaparken.

Mümkünse onu biraz sakinleştirmenin vakti gelmişti.

"*Mais monsieur,*"[2] dedim, "size dünyada hakaret etmem. Bir kez dost olmamız gerektiğini söylediğinizi gayet iyi hatırlıyorum."

Sesimin titremesini istemezdim, ama öyle oldu, sanırım bu, o anki korkudan çok biraz önce hissettiğim mutluluğun heyecanından kaynaklanıyordu. Gene de Mösyö Paul'ün öfkesinde insanın gözlerini yaşartan başka bir şey vardı; sanki bir duygunun heyecanı gibi. Mutsuz değildim, korkmuyordum da ama gene de ağladım.

"*Allons, allons!*"[3] dedi etrafına bakıp odadaki gözyaşı yağmurunu gördüğünde. "Kesinlikle canavar ve kabadayıyım. Sadece tek bir mendilim var," diye devam etti, "ama yirmi tane olsaydı her birinize bir tane verirdim. Öğretmeniniz sizin temsilciniz olacak. Alın Bayan Lucy."

Ve temiz bir ipek mendil çıkarıp bana uzattı. Mösyö Paul'ü tanımayan, ona ve ani hareketlerine alışık olmayan biri bu teklif karşısında doğal olarak bocalardı, mendili reddederdi vs. Ama ben böyle olmaması gerektiğini hissettim, en küçük bir tereddüt yeni başlayan barış sürecini baltalayabilirdi. Yerimden kalkıp nezaketle mendili aldım, gözlerimi kuruladım ve barış bayrağını elimde tutarak tekrar yerime oturdum, dersin geri kalan kısmında iğneye, yüksüğe, makasa ya da kumaşa dokunmamaya özen gösterdim. Mösyö Paul, bu malzemeye kıskançlıkla baktı, onlardan ölesiye nefret ediyordu çünkü onları, kendisine yöneltilmesi gereken dikkati dağıtan kaynak olarak görüyordu. Gayet güzel bir ders yaptı ve sonuna doğru son derece nazikleşti, arkadaşça davrandı. Ders sona ermeden bulutlar dağılmış, güneş çıkmıştı; gözyaşları yerini tebessümlere bırakmıştı.

1 Bana hakaret etmeye mi niyetlisiniz?
2 Ama Mösyö...
3 Haydi ama...

Odadan çıkarken bir kez daha masamın önünde durakladı.

"Peki ya mektubunuz?" dedi; bu sefer öfkeli değildi.

"Henüz okumadım Mösyö."

"Ah, hemen okumamak gerekir; benim küçükken olgun bir şeftaliyi sakladığım gibi saklayın."

Bu benzetme gerçeğe o kadar yakındı ki, söylenir söylenmez bir anda yüzümün kızarmasına engel olamadım.

"O mektubu okumak için kendinize hoş bir an ayırırsınız," dedi, "onu yalnız kaldığınızda açarsınız; *n'est-ce pas*?[1] Evet, tebessümünüz bana yanıt veriyor. Çok iyi! İnsan çok acımasız olmamalı; *la jeunesse n'a qu'un temps*."[2]

"Mösyö, Mösyö," diye seslendim, daha doğrusu gitmek üzere döndüğünde arkasından fısıldadım, "beni töhmet altında bırakmayın. Bu sadece bir dosttan gelen bir mektup. Onu okumadan da bunu söyleyebilirim."

"*Je conçois, je conçois: on sait ce que c'est qu'un ami. Bonjour, mademoiselle*!"[3]

"Ama Mösyö, mendilinizi alın."

"Mektubu okuyuncaya kadar sizde kalsın, sonra getirirsiniz, ben de notun içeriğini gözlerinizden okurum."

Gittiğinde öğrenciler de çoktan sınıfı boşaltarak, saat beşte yenilen akşam yemeğinden önceki dinlenme zamanını geçirmek üzere pergolaya, bahçeye ve oyun alanına dağılmışlardı. Kısa bir süre durup, mendili kolumun üstünde döndürerek düşündüm. Sanırım çocukluğumun altın ışıltısının aniden geri gelmesinden memnun, o gücün olağandışı bir şekilde yenilenmesinden heyecanlı, kapanış saatiyle gelen serbestlikle mutlu ve hepsinden çok yukarıdaki çekmecede duran hazinenin verdiği keyfin kalbimde yol açtığı teselliyle, elimdeki mendille top gibi oynamaya, onu havaya atıp tutmaya başladım. Bu oyun bir başka elin, paltonun yeninden çıkıp omzumun üstünden

1 Değil mi?

2 Gençlik bir kez yaşanır.

3 Anlıyorum, anlıyorum; onun yalnızca arkadaşınız olduğunu biliyorum.

uzanarak doğaçlama oyuncağı havada yakalamasıyla durduruldu.

"*Je vois bien que vous vous moquez de moi et mes effets,*"[1] dedi ses, küskünce.

Bu küçük adam gerçekten sıkıcıydı; kaprisli ve her an her yerde olabilen bir hayalet gibiydi, insan, ne aklından geçeni ne de nerede olduğunu bilebilirdi.

22
Mektup

Evde her şey sakinleştiğinde; yemek bitip gürültülü dinlenme saati sona erdiğinde, karanlık çöküp yemekhanede küçük bir okuma lambası yandığında, gündüzlüler eve giderken hızla çarpılan kapıların ve zilin sesi sustuğunda, Madam, annesi ve bazı arkadaşlarıyla salona yerleştiğinde mutfağa gittim, yarım saat için özel bir nedenden ötürü bir muma ihtiyacım olduğunu söyledim. Arkadaşım Goton, bu ricamı kırmadı, "*Mais certainement, chou-chou, vous en aurez deux, si vous voulez,*"[2] dedi ve ben de elimde mumla sessizce yatakhaneye çıktım.

Orada, rahatsızlanarak yatmış bir öğrenciyi görünce hayal kırıklığına uğradım; bu hayal kırıklığı muslin gece takkesinin kenarlarından Genç Bayan Ginevra Fanshawe'un *figure chiffonnée*'sini[3] görünce daha da arttı. Şu anda uyuyordu ama en uygunsuz zamanda uyanarak gevezelikleriyle beni bunaltacağı kesindi; hatta onu seyrederken gözkapaklarının hafifçe titremesinden uyuyor gibi yaptığını ve "Timon"un hareketlerini gözlemek için sinsice tetikte olduğunu fark ettim; güvenilmez biriydi. Oysa ben yalnız kalmayı, huzur içinde değerli mektubumu okumayı ne kadar çok istiyordum. Neticede sınıflara geri dönmeliydim. Kutudaki ödülümü alıp aşağıya indim. Kör talihim pe-

1 Benimle ve eşyamla alay ettiğinizi görüyorum.
2 Elbette şekerim, istersen iki tane al.
3 Büzülmüş hali.

şimi bırakmadı. Haftada bir yapıldığı gibi, sınıflar mum ışığında süpürülüp temizleniyordu; sıralar masaların üstüne konmuştu, ortalık tozdan büsbütün loşlaşmış, ıslak kahve telvesi (Labassecour'lu hizmetçiler çay yaprağı yerine bunu kullanıyorlardı) yerleri karartmış, bunların hepsi bir karmaşa yaratmıştı. Şaşkına dönmüştüm ama pes etmedim ve yalnız kalabileceğim başka bir yer bulmak için çekildim.

Deponun anahtarının nerede durduğunu biliyordum, onu alıp üç kat merdiven çıkarak karanlık, dar ve sessiz bir sahanlığa ulaştım; kurt yeniği bir kapıyı açıp büyük, karanlık ve soğuk tavan arasına girdim. Burada kimse beni takip edemezdi, kimse araya giremezdi, Madam bile. Tavan arasının kapısını kapattım, elimdeki mumu eski ve küflü bir çekmeceli dolabın üzerine koydum; içerisi çok soğuk olduğu için şalımı üzerime aldım; tatlı bir sabırsızlıkla titreyerek mektubumun mührünü açtım.

"Acaba uzun mu yoksa kısa mı?" diye düşündüm, güzel bir güney rüzgârıyla gelen yağmurun gümüşi loşluğunu yok etmek için elimi gözlerimin önünden geçirirken.

Uzundu.

"Soğuk mu? Nazik mi?"

Nazikti.

Kontrollü, dizginlenmiş, disiplin altına alınmış beklentilerime göre fazlasıyla nazikti; arzu ettiğime ve aç bırakılmış tahminlerime göre belki gerçekte olduğundan daha nazikti.

Ne kadar az şey umut etmiştim, ne kadar çok korkmuştum; muradıma ermenin tadında tam bir tatmin vardı; belki de birçok insanın hiç hissetmeden yaşadığı gibi. Soğuk tavan arasındaki zavallı İngiliz öğretmen, soğukta titreyerek yanan bir mumun loş ışığında, salt iyi niyetle yazılmış bir mektubu okuyordu –gerçi bu iyi niyet bana o zaman ilahi gelmişti ama gene de daha fazlası yoktu– ve saraylardaki kraliçelerin çoğundan daha mutluydu.

Elbette bu kadar sığ bir kaynaktan gelen mutluluk kısa sürecekti ama sürdüğü sürece gerçek ve şiddetliydi; bir bal damlası gibiydi. Dr. John bana ayrıntılı yazmıştı, zevkle yazmıştı, sevecen bir ruh haliyle

yazmıştı, paylaştığımız manzaraları –birlikte gittiğimiz yerleri– basit konularda yaptığımız sohbetleri, kısacası son birkaç sakin haftayı hatırlayarak yazmıştı. Ama bu hazzın esas merkezi bütün bunların sadece beni mutlu etmek için değil, rahat, cana yakın üslubunun açıkladığı gibi, kendisini tatmin etmek için yazıldığı inancıydı. Bundan daha büyük bir tatmin arzulamadığı, aramayacağı duygusu uyandırıyordu, bu da nereden bakılırsa bakılsın, kesin sayılacak bir varsayımdı; ama bu geleceğin konusuydu. Yaşadığım anda hiçbir acı, leke, eksiklik yoktu; bu dopdolu, saf ve mükemmel an beni derinden etkiledi. Oradan geçen bir peri yanıma oturmuş gibiydi, kalbime doğru eğildi, yumuşatan, serinleten, iyileştiren, kutsayan kanadını üzerine serdi. Dr. John, bana daha sonra acı çektirdiniz; hatırlanan o tek iyiliğin hatırına her kötülüğü bağışlıyorum, gerçekten bağışlıyorum.

İnsanın mutluluğunu kıskanan, insan sayılmayan kötü bir şeyler mi var? Havaya musallat olan, onu insanlar için zehirli hale getiren şeytani etkiler mi var? Yanımda duran neydi?

O büyük, ıssız tavan arasında tuhaf bir ses duydum. Sinsice atılan adımların sesini duyduğuma kesinlikle emindim; sanki kötücül pelerinlerin olduğu karanlık girintiden bir şey kayarak çıktı. Arkama döndüm, ışığım azdı, mekân uzundu ama yaşadığımdan emin olduğum kadar siyah-beyaz bir cisim gördüğüme de emindim; düz ve dar siyah eteğiyle, başı bandajlı, peçeli ve bembeyazdı; o ürkütücü odanın ortasında duruyordu.

Ne isterseniz söyleyin sevgili okurum; bana sinirlerimin bozuk olduğunu ya da deli olduğumu söyleyin; o mektubun heyecanıyla huzursuz olduğumu ileri sürün; hayal gördüğümü ilan edin; ama yemin edebilirim ki orada, o odada, o gece RAHİBEYE benzeyen bir görüntü vardı.

Bağırdım, midem bulandı. Eğer o siluet, bana yaklaşsaydı bayılabilirdim. Geri çekildi, kapıya koştum. Bütün o basamakları nasıl indiğimi bilmiyorum. İçgüdüyle yemekhaneden uzak durdum ve kendimi Madam'ın oturma odasına attım, içeri daldım.

"*Grenier*'de[1] bir şey var; oradaydım, bir şey gördüm. Gidip bakın, hepiniz bakın!" dedim.

"Hepiniz," dedim çünkü oda bana kalabalık görünmüştü ama aslında dört kişi vardı, Madam Beck, annesi Madam Kint, ki hastaydı ve şimdilik burada kalıyordu, erkek kardeşi Mösyö Victor Kint ve bir beyefendi daha, o da ben odaya girdiğimde yaşlı bayanla konuşuyordu ve sırtı kapıya dönüktü.

Ölesiye korkmuştum, bayılmak üzereydim, sapsarı kesilmiştim. Üşüyor, titriyordum. Hepsi şaşkınlıkla kalkıp çevremi sardılar. Tavan arasına gitmeleri için ısrar ettim; beyleri görmek bana iyi geldi, cesaret verdi; yanımızda erkek olması yardımcı olabilecekleri ümidini verdi. Kapıya doğru döndüm, beni takip etmelerini işaret ettim. Beni durdurmak istediler ama onlara gelmelerini söyledim; benim gördüğümü görmeliydiler; tavan arasının ortasında duran garip şeyi. Ve birden mektubumu hatırladım, çekmeceli dolabın üstünde, mumun yanında kalmıştı. O değerli mektup! Onun hatırına, kanlı-canlı olsun, ya da ruh olsun, her şeye karşı koymak gerekiyordu. Yukarı uçarcasına çıktım, beni takip ettiklerini bildiğim için hızlı hareket ediyordum, gelmek zorundaydılar.

Sonunda tavan arasının kapısına ulaştığımda içerisi zifiri karanlıktı, ışık sönmüştü. Bereket birisi, sanırım Madam, her zamanki soğukkanlılığıyla odadaki lambayı getirmişti; bu nedenle onlar yukarı çıktıkça bir ışık yarı saydam karanlığı deldi. Mum, orada dolabın üstündeydi, sönmüştü; ama mektup neredeydi? Şimdi rahibeyi değil, onu arıyordum.

"Mektubum! Mektubum!" dedim soluk soluğa. El yordamıyla yerde mektubu arıyordum, ellerim acıyordu. Zalim, zalim kader! Ufacık bir teselli, daha tadına varamadan elimden çekilip alınmıştı!

Diğerlerinin ne yaptığını bilmiyordum; onlara bakamazdım, bana yanıtlamadığım sorular sordular; her köşeyi iyice araştırdılar; pelerinlerin öyle veya böyle düzenlenmediği hakkında, tepe penceresin-

1 Tavan arası.

deki bir kusur ya da çatlak üzerine çene çaldılar. "Buraya bir şey veya birisi girmiş," dediler, kendilerinden emin bir şekilde.

"Mektubumu almışlar!" diye bağırdı yerde sürünen, elleriyle yerde mektup arayan takıntılı kişi, yani ben.

"Ne mektubu Lucy? Sevgili kızım, hangi mektup?" diye sordu tanıdık bir ses kulağımın dibinde. Doğru duymuş olabilir miydim? Hayır, ama başımı kaldırdım. Gözlerime güvenebilir miydim? Bu sesi tanımış mıydım? Şimdi o mektubu yazanın yüzüne mi bakıyordum? Bu loş tavan arasında yanımda duran beyefendi John Graham'in, Dr. Bretton'ın kendisi miydi?

Evet, öyleydi. O gece yaşlı Madam Kint'in hastalığı için reçete yazsın diye çağırılmıştı; içeri girdiğimde salonda gördüğüm ikinci beyefendi oydu.

"Benim mektubum muydu Lucy?"

"Sizin, bana yazdığınız mektuptu. Sakin sakin okuyabilmek için buraya gelmiştim. Yalnız kalabileceğim başka bir yer bulamamıştım. Bütün gün saklamıştım, akşama kadar açmamıştım, ancak şöyle bir bakabildim, onu kaybetmeye dayanamam. Ah, mektubum!"

"Susun, ağlayıp kendinizi böyle acımasızca üzmeyin. Ne değeri var ki? Ağlamayın! Bu soğuk odadan çıkalım; inceleme yapsın diye polisi çağıracaklar, burada kalmamıza gerek yok, gelin, aşağıya inelim."

Buz gibi parmaklarımdan tutan sıcak bir el beni aşağıya, içinde soba yanan bir odaya götürdü. Dr. John'la birlikte sobanın önüne oturduk. Benimle konuştu, son derece iyi davranıp beni sakinleştirdi, kaybolanın yerine yirmi mektup yazacağına söz verdi. Açtıkları derin kesikler asla iyileşmeyen, bilenmiş, zehre batırılmış ucuyla yaralar açan, inciten keskin bıçak gibi sözler ve haksızlıklar olduğu gibi, ömür boyu kulağınızda kalan, azalmayan bir sevgiyle hatırlanan ve ölümün belirtisi olan o kuzguni bulutun çağrısına, parlak bir ışıkla yanıt veren sesler de vardır. Daha sonraları Dr. Bretton'ın sandığım kadar mükemmel olmadığı söylendi bana; asıl karakterinin benim sandığım gibi derinlikli, yüce, kapsamlı ve sabırlı olmadığı söylendi. Bilemiyorum; o bana kuyunun, susuzluktan kavrulmuş gezgine, gü-

neşin, üşüyen mahkûma davrandığı gibi iyi davrandı. Ben onu kahraman olarak hatırlıyorum. Hep öyle kalacak.

Gülümseyerek, neden bu mektuba bu kadar değer verdiğimi sordu. Ona damarlarımdaki kan kadar önem verdiğimi düşündüm ama bunu söylemedim. Sadece çok az mektup aldığım için değer verdiğimi söyledim.

"Eminim okumamışsınızdır," dedi, "aksi takdirde bu kadar büyütmezdiniz!"

"Okudum, ama sadece bir kez. Tekrar okumak istiyordum. Kaybolduğu için üzgünüm." Ve yeniden gözyaşlarına boğuldum.

"Lucy, Lucy, zavallı vaftiz kardeşim (sanki böyle bir ilişki varmış gibi) alın, işte mektubunuz burada. Bu gözyaşlarına ve böylesine abartılmış bir sadakate değer mi?"

Tuhaf şey; tipik bir tuzak! Ben yerde mektubu ararken, keskin gözleriyle görüp el çabukluğuyla yerden alarak ceketinin cebine saklamıştı. Eğer biraz daha az gergin ve üzgün olsaydım mektubu bulduğunu söyleyip bana geri verir miydi bilmiyorum. Döktüğüm gözyaşları biraz daha soğuk olsaydı bu, Dr. John'u ancak eğlendirirdi.

Mektuba tekrar kavuşmanın keyfi, muzipçe bana çektirdiği eziyetin hak ettiği azarı unutturdu; mutluluğum sonsuzdu; saklayamıyordum ama sanırım konuşmamdan çok yüzümden belli oluyordu. Çok az konuştum.

Dr. John, "Artık tatmin oldunuz mu?" diye sordu.

Tatmin olduğumu, mutlu olduğumu söyledim.

"O zaman," diye devam etti, "fiziksel olarak nasıl hissediyorsunuz? Biraz sakinleştiniz mi? Sanırım pek değil çünkü hâlâ yaprak gibi titriyorsunuz."

Halbuki yeteri kadar sakinleştim gibi geliyordu, en azından artık dehşet içinde değildim. Yatıştığımı söyledim.

"Böylece artık ne gördüğünüzü anlatabilir misiniz? Biliyor musunuz, sözleriniz son derece anlaşılmazdı. Kâğıt gibi bembeyazdınız, sadece 'bir şey'den bahsettiniz, ne olduğunu izah etmediniz. İnsan mıydı? Hayvan mıydı? Neydi?"

"Bir başkası da aynı şeyi görmediği sürece tam olarak ne gördüğümü asla anlatmayacağım," dedim, "ve o zaman da, doğrulayarak tanıklık edeceğim. Aksi halde saygınlığımı yitiririm, hayal görmekle suçlanırım."

"Bana anlatın," dedi Dr. Bretton, "işimle ilgiliymiş gibi dinleyeceğim; şimdi size bir doktor gözüyle bakıyorum ve belki de sakladığınız her şeyi şaşılacak derecede canlı ve huzursuz gözlerinizden, kanı çekilmiş yanaklarınızdan, titreyen ellerinizden okuyorum. Hadi Lucy, konuşun, anlatın bana."

"Gülersiniz..."

"Eğer anlatmazsan, bir daha mektup alamazsın."

"Şimdiden gülüyorsunuz."

"O tek mektubu geri alırım; ben yazdığıma göre sanırım geri almaya da hakkım var."

Sözlerinde şaka yollu bir alay hissettim, bu da beni ciddileştirdi ve sessizleştirdi ama mektubu katlayıp kaldırdım.

"Saklayabilirsiniz ama istediğim an geri alabilirim. Elimin ne kadar çabuk olduğunu bilmiyorsunuz; istesem sihirbazlık yapabilirim. Annem de bazen gözümün ve dilimin uyum içinde olduğunu söylüyor ama siz bunu hiç görmediniz bende değil mi Lucy?"

"Evet, evet, siz küçükken her ikisini de görüyordum, şimdikinden çok daha fazla; çünkü şimdi güçlüsünüz ve güç zekâdan vazgeçebilir. Ama gene de Dr. John, bu ülkede dedikleri gibi, sizde hiç kimsenin görmezden gelemeyeceği *un air fin*[1] var. Madam Beck de bunu gördü ve..."

"Ve sevdi," dedi gülerek, "çünkü onda da var. Ama Lucy, bana mektubu verin, onu gerçekten önemsemiyorsunuz."

Bu kışkırtıcı sözlere yanıt vermedim. Neşelenen Graham daha fazla eğlendirilmemeliydi. Şimdi dudaklarında farklı bir tebessüm vardı -çok tatlı bir tebessümdü ama beni nedense kederlendirdi- gözlerinde yeni bir ışık parlıyordu; saldırgan değildi ama güven vermiyordu.

1 Zeki bir eda.

Gitmek üzere ayağa kalktım, kendisine iyi geceler dilerken biraz üzgündüm.

Duyarlılığı –o garip, hassas, algılayan yeteneği– bir anda anlatılmayan şikâyeti, düşünülmeyen sitemi hissetti. Darıldınız mı, diye sordu usulca. Başımı olumsuz anlamda salladım.

"O zaman bana izin verin, gitmeden evvel sizinle biraz ciddi konuşayım. Sinirleriniz oldukça bozuk. Ne kadar iyi kontrol edilmiş olsa da, davranışlarınızdan ve görünüşünüzden buna eminim. Bu gece, o kasvetli, soğuk, mezara benzer tavan arasında, rutubet ve küf kokan ve bir daha asla girmemeniz gereken yerde yalnızken, hayal gücünü etkileyecek garip bir şey gördünüz ya da gördüğünüzü sandınız. Hiçbir zaman maddeden kaynaklanan bir dehşet, hırsız korkusu vs. hissetmediğinizi biliyorum; yalnız, hayalete benzeyen bir görüntünün aklınızı karıştırmayacağından pek emin değilim. Şimdi sakin olun. Bu sadece sinirlerle ilgili bir durum, bunu görebiliyorum, ama gördüğünüz hayaleti biraz açıklayın."

"Kimseye söylemeyeceksiniz, değil mi?"

"Kimseye, emin olun. Bana Père Silas'a güvendiğiniz gibi tamamen güvenebilirsiniz. Aslında doktor, kır saçlı olmasa da, pederden daha emin bir günah çıkarandır."

"Gülmeyeceksiniz ama."

"Size faydalı olmak için belki gülebilirim, ama küçümseyerek değil. Lucy, her ne kadar kolay kolay birine güvenemeseniz de size karşı dostluk hissediyorum."

Şimdi bir dost gibi bakıyordu; o benzersiz tebessüm ve parıltı yok olmuştu; dudaklarının, burun deliklerinin, kaşlarının güçlü ve kavisli kıvrımı kaybolmuştu; davranışı sakindi, gösterdiği dikkat yüzünü ciddileştirmişti. Güven duyuyordum, gördüğüm şeyi olduğu gibi anlattım, daha önce ona evle ilgili hikâyeyi anlatmıştım; ılık bir ekim gününde, onunla *Bois l'Etang*'da dolaşırken bir saat kadar bu hikâyeyle vakit geçirmiştik.

Oturduğu yerde uzun uzun düşündü, o sırada diğerlerinin aşağı indiğini duyduk.

"Buraya mı gelecekler?" diye sordu yüzünde rahatsız bir ifadeyle kapıya doğru bakarak.

"Buraya gelmezler," diye yanıt verdim çünkü Madam'ın akşamları asla oturmadığı küçük salondaydık, bereket sobadaki kor henüz sönmemişti. Gelenler kapının önünden geçip salona gittiler.

"Şimdi," diye devam etti Graham, "hırsızlardan falan söz edecekler, bırak öyle yapsınlar; onlara bir şey söyleme, rahibenle ilgili kimseye bir şey söylememe kararını sürdür. Sana tekrar görünebilir, sakın korkma."

"O zaman," dedim içten içe korkarak, "ben kafamda uydurdum onu, şimdi orada duruyor, beklemediğim bir günde, beklemediğim bir anda tekrar dışarı çıkabilir, öyle mi?"

"Sanırım bu hayal gücüne dayanan bir göz aldanması, bence zihinde uzun süren çelişkilerden kaynaklanıyor."

"Ah, Dr. John, bu hayalle tekrar karşılaşacağım düşüncesiyle titriyorum! O kadar gerçek görünüyordu ki. Tedavisi var mı? Beni ondan koruyabilecek bir şey?"

"Tedavisi mutluluk, koruyucusu neşeli bir ruh; her ikisini de besleyin."

Bu dünyadaki hiçbir saçmalık, bana mutluluğu beslememin söylenmesi kadar boş gelmiyordu. Böyle bir öğüdün anlamı ne olabilir? Mutluluk toprağa ekilip, gübrelenen patates değil ki. Mutluluk, Cennet'ten üzerimize serpilen bir ışıktır. O, bir yaz sabahında bir goncadan ve Cennet'in altın meyvelerinden ruha düşen bir çiğ damlasıdır.

"Mutluluğu beslemek!" dedim doktora, "siz mutluluğu besleyebiliyor musunuz? Bunu nasıl yapıyorsunuz?"

"Tabiatım itibarıyla neşeli bir adamım, üstelik başım hiç derde girmedi. Şanssızlık bir kez bana ve anneme dokundu ama biz ona karşı geldik, daha doğrusu gülüp geçtik ve bitti."

"Bütün bunlarda bir besleme durumu yok."

"Ben melankoliye geçit vermiyorum."

"Hayır, ben sizi bu duyguya boyun eğmiş durumda gördüm."

"Ginevra Fanshawe konusunda, değil mi?"

"O zaman zaman sizi kederlendirmedi mi?"

"Pöh! Zırva! Saçmalık! Görüyorsunuz artık iyiyim."

Eğer ışıl ışıl gülen gözler ve sağlıklı bir enerjiyle parlayan bir yüz onun iyi olduğunu doğruluyorsa, evet iyiydi.

"Pek fena gözükmüyorsunuz," dedim.

"Ya siz neden benim gibi görünüp hissetmiyorsunuz Lucy, neşeli ve cesur olup Hıristiyan dünyasındaki bütün rahibelere ve hafif kadınlara neden meydan okumuyorsunuz? Bunlara tepeden baktığınızı görmek için hemen bir altın verirdim. Beni deneyin."

"Ya şu anda Bayan Fanshawe'u yanınıza getirsem?"

"Yemin ederim Lucy, beni etkilemez ya da sadece tek bir şekilde etkileyebilir; gerçek ve tutkulu bir aşkla. Ancak o zaman bağışlayabilirim onu."

"Gerçekten mi! Bir süre önce onun bir tebessümü sizin için dünyalara değerdi."

"Değiştim Lucy, değiştim! Hatırlarsanız bir kere bana köle olduğumu söylemiştiniz! Ama şimdi hür bir adamım."

Ayağa kalktı, başının duruşunda, bedenini taşımasında, parlayan gözlerinde ve yüzünde özgürlük okunuyordu, bu, rahatlıktan daha fazla bir şeydi; geçmişteki zincirlerini küçümseyen bir ruh haliydi.

"Bayan Fanshawe," diye devam etti, "bana artık bitmiş olan bir duygu evresi yaşattı. Artık başka bir durumdayım ve aşka karşılık aşk, tutkuya karşılık tutku için hazırım."

"Ah, doktor! Doktor! Doğanızda aşkı zor koşullarda kovalamak olduğunu kendiniz söylediniz, gururlu bir duyarsızlık sizi kendine çekiyordu."

Güldü. "Benim doğam değişkendir, bir an hissettiklerim bazen bir sonraki ânın eğlencesi olur. Evet, Lucy," (eldivenlerini giyerken) "rahibenin bu gece tekrar geleceğini düşünüyor musunuz?" diye sordu.

"Geleceğini sanmıyorum."

"Eğer gelirse ona saygılarımı iletin –Dr. John'un saygılarını– ve ondan doktorun ziyaretini beklemesini isteyin. Lucy, güzel bir rahi-

be miydi o? Yüzü güzel miydi? Bana bundan söz etmediniz, gerçekten önemli olan nokta bu."

"Yüzünde beyaz bir örtü vardı," dedim, "ama gözleri parlıyordu."

"Cinleri karışsın!" dedi hürmetsizce, "Ama en azından gözleri güzelmiş, parlak ve yumuşak."

"Soğuk ve katı," oldu yanıtım.

"Hayır, hayır, artık bitti; sizi rahatsız etmeyecek Lucy. Eğer tekrar gelirse elini sıkın. Sizce buna dayanabilir mi?"

Bunun bir hayaletin dayanamayacağı kadar nazik ve samimi bir hareket olacağını düşündüm, gülümseyerek "İyi geceler," dileğine karşılık verdim.

Peki, tavan arasında bir şey var mıydı? Ne buldular? Uzun uzun incelediler ama pek bir şey bulamadılar. Önce pelerinlerin karıştırıldığından söz ettiler ama Madam Beck sonradan bana onların hep öyle asılı olduğunu açıkladı. Tavan penceresindeki kırık cama gelince, o pencerenin bir-iki camının her zaman kırık veya çatlak olduğunu, üstelik birkaç gün önce şiddetli bir dolu yağdığını söyledi. Madam ne gördüğüm konusunda beni sıkı sıkı sorguya çekti ama ben sadece siyahlar giymiş belirsiz bir beden gördüğümü söyledim; "rahibe" kelimesinin ağzımdan kaçmamasına dikkat ettim çünkü eğer bunu söyleseydim onun aklına hemen görüntünün gerçekdışı ve hayali olduğu gelecekti. Bu konuda hiçbir hizmetkâr, öğrenci ya da öğretmene bir şey söylemememi istedi; bu korku hikâyesini okulun yemekhanesine taşıyacağım yerde doğrudan onun özel salonuna gitme sağduyusunu gösterdiğim için beni kutladı. Böylece konu kapandı. Ben de kendi zihnimde gizlice, o garip cismin bu dünyaya mı yoksa mezarların ötesindeki bir ülkeye mi ait olduğunu ya da pençesine düştüğüm bir hastalığın ürünü mü olduğunu üzüntüyle düşündüm.

23
Vashti

Üzüntüyle düşündüm dedim, değil mi? Hayır, hayatımda yeni bir şeyler oldu ve üzüntü bir süre uzakta kaldı. Ormanın içlerinde yeşil bir vadi düşünün, sisli ve loş; toprağı nemli, yeşilliği soluk ve rutubetli. Bir fırtına ya da bir balta, meşe ağaçlarının arasında bir boşluk yaratıyor; rüzgâr içeri giriyor, güneş üzerine parlıyor; kederli ve soğuk vadi ışıldamaya başlıyor, yazın muhteşem göğünden o vadinin o güne kadar açlığını hissettiği mavi bir güzellik ve altın ışık dökülüyor.

Yeni bir inancım oldu; mutluluğa inandım.

Tavan arası serüveninin üstünden üç hafta geçmişti; yukarıdaki çekmecede duran kutudaki çantada ilkine arkadaşlık eden dört mektup daha vardı, aynı kalemle yazılmış, aynı mührle kapatılmış, aynı yaşamsal huzuru sağlayan dört mektup. O zamanlar bana yaşamsal bir huzur gibi gelmişti; sonraki yıllarda onları tekrar okudum; yeteri kadar naziktiler, mutlu eden mektuplardı, çünkü çok mutlu edilen biri tarafından yazılmıştı; son iki tanesinde yarı neşeli, yarı şefkatli, "duygulu ama boyun eğmeyen" üç dört kapanış satırı vardı. Zaman, sevgili okur, onları bu hafif niteliğe indirgedi ama iksirlerinin tadına ilk baktığımda, bu kadar saygı duyulan kaynağından ilk geldiğinde, bana ilahi bir hasadın ürünü gibi gelmişti; Hebe'nin doldurduğu ve tanrıların onayladığı bir ilaç gibi.

Okurum, birkaç sayfa önce yazılanları hatırlayıp bu mektuplara nasıl yanıt verdiğimi, Mantığın kuru ve kısıtlayan kontrolü altında mı yoksa Duygunun eksiksiz ve hür içgüdüsüyle mi yanıtladığımı öğrenmek ister mi?

Gerçeği söylemek gerekirse, ikisini uzlaştırdım; her iki ustaya da hizmet ettim: Rimmon'un[1] önünde eğildim ama kalbimi bir başka mihrapta rahatlattım. Bu mektuplara iki yanıt yazdım, biri kendimi rahatlatmak için, diğeri Graham'e verilmek üzere.

1 Tevrat'ta Krallar Kitabı'nda bahsi geçen Suriye tanrısı Rimmon. Rimmon'un önünde eğilmek, bir pagan tanrısına tapmak anlamındaydı. (yay. n.)

Önce Duyguyla birlikte Mantığı kapı dışarı edip üzerine kilit vuruyorduk, sonra oturup kâğıdımızı önümüze koyuyor, kalemimizi hevesle mürekkebe batırarak derin bir keyifle kalbimizdekileri samimiyetle kâğıda döküyorduk. İki sayfayı, son derece ısrarcı bir sevginin diliyle, köklü ve canlı bir minnettarlıkla doldurunca, hedefindeki nesnenin kaderinde acı veren ne varsa kendine çekmek, yüklenmek isteyen; becerebilirse tüm fırtınaları ve şimşekleri üzerine titrediği o varlıktan uzaklaştırmak isteyen bağlılığımı ifade edebildiğimde, ancak o zaman, kalbimin kapıları sarsılarak açılır, engel kalkardı. Dinç ve kinci Mantık içeriye dalardı, dolu sayfaları alay ederek okur, yazıları siler, yırtıp parçalar, yeniden yazar, katlayıp mühürler, kısa ve incelikten yoksun bir sayfalık mektubu postaya verirdi. Yaptığı doğruydu. (Bu parantezin içinde ilk ve son kez, "sıcak duygular" denen şeyden sinsice kuşkulanmayı küçük görerek reddediyorum; kadınlar bu "sıcak duygular"ı beslemezler, bir tanışıklığın başlangıcından itibaren böyle hissetmenin ölümcül bir hata olacağını bilirler; hiç kimse Aşkın fırtınalı sularında Ümit yıldızının yükseldiğini görmeden ya da bunu hayal etmeden Aşka dalmaz.)

Sadece mektuplarla yaşamıyordum, ziyaretime geliniyordu, benimle ilgileniliyordu; haftada bir kez *La Terrasse*'a götürülüyordum, her zaman önemseniyordum. Dr. Bretton bu kadar nazik davranmasının nedenini bana söylemeyi ihmal etmiyordu, "Rahibeyi uzak tutmak için," demişti, "onunla avı için kavga etmeye hazır" olduğunu da ilave etmişti. Ondan nefret ediyordu, özellikle yüzünü kapatan o beyaz örtü ve soğuk gri gözleri yüzünden; bu iğrenç ayrıntıları öğrendiği andan beri nefret ettiğini söylüyordu. "Eksiksiz bir tiksinme ona karşı çıkmasını teşvik ediyordu; onun mu kendisinin mi daha zeki olduğunu denemeye kararlıydı ve ikimiz birlikteyken rahibenin bir kez daha bana uğramasını istiyordu, ama o bunu hiçbir zaman yapmadı. Kısacası, bana hastasıymışım gözüyle bakıyor, doğal iyilikseverliğini samimi ve özenli bir tedavi yoluyla tatmin ediyordu.

Bir gece, aralık ayının ilk gecesiydi, kare avluda tek başıma dolaşıyordum; saat altıydı, sınıfların kapıları kapalıydı ama içeride öğrenciler dinlenme saatinin serbestliğiyle küçük bir kargaşa yaratmışlardı.

Sobanın altından ve çevresinden sızan kırmızılık dışında avlu oldukça karanlıktı; geniş cam kapılar ve yüksek pencereler buzlanmıştı; bu beyaz kış örtüsünü yer yer bir yıldızın kristal pırıltısı süslüyor, yer yer görülen ışıltılar soluk görünümü bozuyordu. Ay çıkmamıştı ama bulutsuz bir geceydi. Böyle tek başıma karanlıkta durabiliyor olmam sinirlerimin güçlenmeye başladığını gösteriyordu, rahibeyi düşündüm ama ondan korkmadım; kör ve karanlık gecenin içinde sahanlıktan sahanlığa, perili tavan arasına çıkan merdiven arkamdaydı. Gene de, ansızın bir soluk alış ve kumaş hışırtısı duyup arkama döndüğümde merdivenin karanlığında daha da karanlık bir gölgenin hareket ederek aşağı indiğini gördüğüm zaman, kalbimin çarptığını, nabzımın hızlandığını kabul ediyorum. Gölge bir müddet bir sınıfın kapısında durdu, sonra benim önümden kayarak geçti. Aynı anda uzaktan kapının zili duyuldu. Hayata ait sesler hayata ait duygular getirir; bu gölge benim rahibeme göre fazla yuvarlak hatlı ve kısaydı: görev başındaki Madam Beck'ti o.

"*Mademoiselle Lucy*!" diye bağırdı Rosine, elinde lambayla koridordan koşarak gelirken, "*on est là pour vous au salon.*"[1]

Madam beni gördü, ben Madam'ı gördüm, Rosine her ikimizi de gördü, kimse birbirini selamlamadı. Doğruca salona gittim. Orada bulacağımı düşündüğüm insanı buldum; Dr. Bretton, üzerinde gece kıyafeti vardı.

"Araba kapıda," dedi, "annem sizi tiyatroya götürmesi için gönderdi arabayı; kendisi gelecekti ama bir ziyaretçi onu engelledi; o da hemen, 'Benim yerime Lucy'yi götür,' dedi. Gelir misiniz?"

"Şu anda mı? Giyinik değilim," diye bağırdım ümitsizce koyu renk yünlü elbiseme bakarak.

"Giyinmek için yarım saatiniz var. Size önceden haber vermeliydim ama ben de gitmeye saat beşte, büyük bir aktrisin hazır bulunduğu, gerçek bir eğlence olduğunu duyunca karar verdim."

Söylediği isim beni heyecanlandırdı; o günlerde o isim bütün Avrupa'yı heyecanlandırıyordu. Şimdi artık suskun o ses, bir zamanki

1 Sizi salonda bekliyorlar.

heyecanlı yankıları duyulmuyor; o ismin sahibi, yıllar önce dinlenmeye çekildi; gece ve ilgisizlik üzerini örttü; ama o günlerde –Sirius gibi parlak günlerde– bütün haşmeti, ışığı ve coşkusuyla ününü yaşıyordu.

"Gelirim; on dakikada hazırlanırım," dedim. Ve uçarak gittim, sizin büyük bir ihtimalle şu an düşündüğünüzü aklıma bile getirmedim; yani, yanımızda Bayan Bretton olmadan Graham'le bir yere gitmemin sakıncalı olabileceğini. Böyle bir şeyi –böyle bir tereddüdü– kendimden zalimce nefret etmeden, değil Graham'e söylemek, düşünemezdim bile; böyle bir şey, içimdeki söndürülemeyen ve beni yiyip bitiren utanç ateşini alevlendirir, kısa zamanda damarlarımdaki kanı kuruturdu. Ayrıca vaftiz annem oğlunu ve beni tanıdığı için, gelişimizi ve gidişimizi endişeyle beklercesine, bir kız kardeşi ağabeyinin himayesine bırakıyordu,

Gösterişli giysilere gerek yoktu; sis rengi krep elbisem yeterli olurdu; yatakhanedeki büyük meşe dolapta asılı duran en az kırk elbisenin arasında kendiminkini aradım. Ama orada bazı değişiklikler yapılmıştı ve bu değişikliği yapan bu sıkışık dolaptakileri de azaltmış, birçok giysiyi tavan arasına çıkartmıştı; benim krep elbisem de bunlardan biriydi. Onu bulmalıydım. Anahtarı aldım ve korkusuzca, neredeyse düşüncesizce yukarı çıktım. Kapının kilidini açıp içeri daldım. Okur, inanıp inanmamakta serbest ama ben böyle aniden içeri girdiğimde o tavan arası olması gerektiği kadar karanlık değildi; bir köşeden ışık geliyordu, yıldız parıltısı gibiydi ama daha genişti. O kadar parlıyordu ki eski kırmızı perdenin çekildiği derin girintiyi açığa çıkarıyordu. Bir anda sessizce yok oldu, tabii perde ve girinti de; tavan arasının o bölümü koyu karanlığa gömüldü. Ne olduğunu araştırmadım, bunu yapacak ne zamanım ne de isteğim vardı; neyse ki elbisem kapının yanındaki duvarda asılıydı, onu alarak dışarı fırladım, kapıyı aceleyle tekrar kilitledim, aşağıya, yatakhaneye koştum.

Ama kendi kendime giyinemeyecek kadar titriyordum: titreyen parmaklarımla kopçaları tutturmak, saçımı düzeltmek mümkün değildi, dolayısıyla Rosine'i çağırıp bana yardım etmesi için rüşvet verdim. Rosine rüşvetten hoşlanırdı, bu nedenle elinden geleni yap-

tı, saçımı bir kuaförün yapabileceği gibi düzeltip ördü, dantel yakayı düzgün bir şekilde yerleştirdi, boyun kurdelesini bağladı –kısaca işini istediği zaman yaptığı gibi gayet iyi yaptı. Bana mendilimle eldivenlerimi de verdikten sonra mumu alarak merdivenden aşağı indirdi. Şalımı unutmuştum, koşarak onu almaya gitti, ben de Dr. John'la birlikte onu girişte bekledim.

"Ne oldu Lucy?" dedi Graham, gözlerini kısıp bana bakarak. "Yine heyecanlısın. Gene mi rahibe?"

Ancak ben bu suçlamayı tamamen reddettim; ikinci kez hayal gördüğümden kuşkulanılması canımı sıkmıştı. Graham kuşkulanmıştı.

"Yine geldiğine eminim," dedi, "onun bedeni senin önünden geçtiğinde gözlerinde tuhaf bir pırıltı ve yanlış anlamaya imkân tanımayan bir ifade bırakıyor."

"Gelmedi," diye ısrar ettim, çünkü aslında onun göründüğünü inkâr edebilirdim.

"Eski belirtiler yine var," dedi, "belirli bir solgunluk ve İskoçların 'mayalanmış' dediği bir bakış."

O kadar inatçıydı ki gerçekten ne gördüğümü söylememin daha iyi olacağını düşündüm. Elbette o bunu aynı nedenin başka türlü bir etkisi olarak kabul etti: hepsi optik bir yanılmaydı – asabi bir hastalık, vs. Ona bir nebze bile inanmadım; ama karşı çıkmaya cesaret edemedim; doktorlar o kadar dik kafalı, kendi kuru ve materyalist görüşlerinde o kadar ısrarcıdır ki.

Rosine şalımı getirdi ve arabaya bindirildim.

Tiyatro ağzına kadar doluydu, kraliyet ailesi ve soylular da oradaydı; sarayda ve otelde yaşayanlar o kalabalık ve sessiz sıraları doldurmuştu. Sahnenin önünde oturuyor olmakla kendimi ayrıcalıklı hissettim; hakkında yazılanlar nedeniyle garip beklentiler içinde olduğum kişiyi görmeye can atıyordum. Şöhretini haklı çıkarıp çıkartmayacağını düşünüyordum; garip bir merakla, güçlü ve sert duygularla ama yoğun bir ilgiyle bekledim. Benim gözlerimin o güne kadar görmediği bir doğa incelemesiydi o; yeni ve büyük bir

gezegendi ama şekli nasıldı? Çıkışını bekledim.

O gece saat dokuzda çıktı; ufuk çizgisinin üstünden gelişini gördüm. Hâlâ parlayabilirdi ama soluk bir ihtişam ve durağan bir kudretle; ancak o yıldız çoktan ahiret gününün sınırındaydı. Yakından bakıldığında bir karmaşaydı, içi boş, yarı tükenmiş; yok olmakta ya da yok olmuş bir küre, yarı lav, yarı kor.

Bu kadın hakkında "dobra" dendiğini duymuştum; taş gibi sert ve acımasız olmasını bekliyordum, iri, köşeli, asık suratlı olduğunu sanıyordum. Gördüğüm, kraliyet ailesinden Vashti'nin[1] gölgesiydi; bir zamanlar kar gibi beyaz tenli, ama şimdi akşam karanlığı gibi solmuş, aleve tutulan balmumu gibi erimiş bir kraliçe.

Bir süre –uzunca bir süre– bu kalabalığın önünde kudret ve zarafetle hareket eden benzersiz bir kadın da olsa sadece bir kadın olduğunu düşündüm. Yavaş yavaş hatamı gördüm. Onda ne bir kadına ne de bir erkeğe ait olan bir şey vardı; her gözünde bir şeytan oturuyordu. Bu kötü güçler trajedi boyunca onu taşıdılar, zayıf olduğu için destek verdiler, çünkü narin bir yaratıktı; oyun doruğa yaklaştıkça, heyecan arttıkça tutkularına kapılıp onu sarstılar. Düz ve mağrur alnına CEHENNEM yazdılar. Sesini acı çeken bir tona ayarladılar. Muhteşem yüzünü şeytani bir maskeye dönüştürdüler. Nefret, Cinayet ve Delilik onda vücut buldu.

Muhteşem bir görüntüydü, kudretli bir açılmaydı.

Rezil, korkunç ve ahlaksız bir gösteriydi.

Saldırıp, arenanın kumlarında kendi kanlarının içinde ölen silahşorların; atları boynuzlayarak karınlarını deşen boğaların görüntüsü halk için, üşüştükleri evi dağıtan, acı çığlıklar atan, dışarı atılmayı reddeden yedi iblis tarafından parçalanan Vashti'ninkinden daha basit bir tabloydu.

Acı, sahnenin imparatoriçesini etkilemişti, seyircisinin önünde ne ona baş eğerek, ne tahammül ederek, ne de, sınırlı ölçüler içinde, etkilenmeden duruyordu; mücadelesine kenetlenmişti, direnişinden

1 Tevrat'ta adı geçen Kraliçe Vashti. (ç.n.)

ödün vermiyordu. Giyinik değildi, kadim zamanların örtüye sarınmış bir heykeli gibi uzun ve kıpırtısızdı. Arka plandaki, çevresindeki ve yerdeki koyu kırmızı onu beyaz bir mermer ya da gümüş gibi öne çıkarıyordu; daha doğrusu Ölüm gibi.

Kleopatra'nın ressamı neredeydi? Gelsin de oturup bu farklı görüntüyü incelesin. Taptığı güçlü kasları, gür akan kanı, tombul bedeni burada arasın; bütün materyalistler yaklaşıp baksın buna.

Istırabına içerlemediğini söylemiştim. Hayır, bu kelimenin zayıflığı onu yalan gibi gösterir. O kadının canını acıtan neyse hemen şekillenir; onu saldırılacak, eziyet edilecek, parçalara ayrılacak bir şey gibi görür. Kendisi tam olarak özleşemediği halde soyut şeylerle çatışır. Felaketten önce dişi bir kaplandır; kederlerini paramparça eder, onları tiksintiyle parçalar. Acı onun için iyilikte son bulmaz; gözyaşları bilgelik getirmez; hastalığa, ölüme isyanla bakar. Belki kötüdür ama aynı zamanda güçlüdür, gücü Güzelliği fethetmiş, Zarafetin üstesinden gelmiştir; her ikisini de yanına bağlamıştır, benzersiz güzellikte ve güzel oldukları kadar uysal iki esir. Enerjiyle coşup taştığı, kendinden geçtiği anlarda bile o kadının her hareketi soylu, görkemli, haşmetlidir. Savaşırken ya da eğlenirken serbestçe uçuşan saçları meleklerin saçlarına benzer, vuran ışığın altında olağanüstüdür. Mağlup olduğunda, kafa tuttuğunda, kovulduğunda, isyan ettiği cenneti hatırlar. Onun kovuluşunu izleyen Cennet'in ışığı, bu sürgünün sınırlarını deler, onun ıssız uzaklığını göz önüne serer.

Şimdi Kleopatra'yı ya da herhangi başka bir sümüklüböceği onun önüne bir engel olarak koyduğunuzu düşünün, Selahaddin-i Eyyubi'nin palasıyla kuştüyü yastığı yardığı gibi, onun da o tombul kütleyi ortadan ikiye böldüğünü görün. Bırakın Paul Peter Rubens yeniden canlansın, kefeninden çıksın ve bu varlığın karşısına şişman kadınlarından bir ordu çıkarsın; Musa'nın ince asasına verilen sihir gücü ya da peygamber üstünlüğü, bir hareketiyle denizi ikiye ayırıp tekrar birleştirmesini, kalabalık ordunun boğulmasını sağlamıştı.

Bana Vashti'nin iyi olmadığı anlatılmıştı, ben de iyi görünmediğini söylemiştim; bir ruhtu, ama Tophet'den çıkmış bir ruhtu. Eğer

bu kadar kutsal olmayan bir güç yerin dibinden çıkabiliyorsa, günün birinde yukarıdan aynı miktarda kutsal varlık aşağı inemez miydi?

Dr. Graham bu varlık hakkında ne düşünüyordu?

Uzun süre onun nasıl davrandığına bakmayı ya da ne düşündüğünü sorgulamayı unuttum. Dehanın kuvvetli çekim gücü kalbimi her zamanki yörüngesinden çıkarmıştı; ayçiçeği güneyden kızgın bir ışığa doğru döndü, güneş ışığı değildi bu –akan, kırmızı, kuyruklu yıldız gibi bir ışıktı– gözleri ve duyguları yakıyordu. Daha önce de rol yapanları görmüştüm ama bunun gibisini asla görmemiştim; bunun gibi Ümidi şaşırtanı ve Arzuyu susturanı; İçgüdüyü geride bırakanı ve Düşünceyi solduranı görmemiştim; ne *yapılabileceği* düşüncesiyle hayal gücünü huzursuz etmek, aynı zamanda *yapılmadığı* için sinirleri yıpratmak yerine çağlayan gibi gürül gürül akan, derin, kabarmış bir nehir gibi gücü açığa çıkaran ve aşağı hızla akarken ruhu yaprak gibi sürükleyenini asla görmemiştim.

Bayan Fanshawe her zamanki muhakeme olgunluğuyla Dr. Bretton'ın ciddi, tutkusuz, son derece ağırbaşlı ve aşırı duygusal bir adam olduğunu söylemişti. Ben onu hiç bu şekilde görmemiştim, ona böyle kusurlar yükleyemezdim. Ne derin düşüncelere dalardı, ne de duygusal biriydi. Su gibi kolay *etkilerdi*, ama yine su gibi kolay *etkilenmezdi*. Rüzgâr ve güneş onu etkilerdi, ama çelik oyamaz, ateş yakamazdı.

Dr. John *düşünebiliyordu*, derin düşünebiliyordu ama düşünce değil hareket adamıydı; *hissedebiliyordu*, kendi açısından canlılıkla hissedebiliyordu ama yüreği coşkusuzdu: Parlak, yumuşak, tatlı etkilere gözleri ve dudakları parlak, yumuşak ve tatlı bir karşılık veriyordu, yaz bulutlarını anımsatan pembeli gümüşlü, sedefli morlu renkleri gözlerinde görmek güzeldi; fırtına gibi esene, vahşi, yoğun; tehlikeli olana, parlayıp öfkelenene acımazdı, onlarla bir şey paylaşmazdı. Acele etmeden, içimden ona yeniden bakmak gelince, onun o fesat ve baskıcı Vashti'yi şaşkınlıkla, hayranlıkla ya da kaygıyla değil, derin bir merakla izlediğini görmek beni eğlendirdi, öğretici oldu. Kadının acısı onu rahatsız etmiyordu, feryat bile denemeyecek vahşi iniltilerinden fazla etkilenmemişti; öfkesi bir dereceye kadar isyan ettirdi ama dehşet

duyacak kadar değil. Soğukkanlı genç Britanyalı! Kendi İngiltere'sinin falezleri Manş Denizi'nin dalgalarına, onun o gece Pythian'dan esinlenen oyunu seyrettiğinden daha sakin bakmıyorlardır.

Yüzüne bakarken gerçek fikirlerini bilmeyi arzu ettim ve sonunda bunu ortaya çıkaracak bir soru sordum. Benim sesimi duyduğunda bir rüyadan uyanır gibi oldu çünkü düşünüyordu, derin düşünüyordu, kendi tarzında düşünüyordu. "Vashti'yi nasıl buldun?" diye sordum.

"Hmm..." diyerek zar zor anlaşılan ama anlamlı bir yanıt verdi; sonra dudaklarında garip bir tebessüm dolaştı, çok eleştirel ve neredeyse duygusuz bir tebessüm. Sanırım bu tip mizaçlar karşısında duyarsızdı. Birkaç kısa cümleyle oyuncu hakkındaki düşüncesini ve duygularını söyledi: onu bir oyuncu değil bir kadın gibi yargılamıştı: bu onu damgalayan bir yargıydı.

O gece, çoktan benim hayat kitabımda beyazla değil, kırmızı bir çarpıyla işaretlenmişti. Ama gece benim için henüz bitmemişti, sabit mürekkeple başka bir not daha yazılacaktı.

Geceyarısına doğru, derinleşen trajedi koyulup ölüm sahnesi yaklaşırken herkes soluğunu tutmuştu, hatta Graham bile alt dudağını ısırıp kaşlarını çatmış bekliyordu. Bütün tiyatro derin bir sessizliğe gömülmüştü, bütün gözler bir noktadaydı, herkesin kulağı tek bir yerdeydi; bir koltuğa çökmüş beyaz bir cisimden başka hiçbir şey görünmüyordu, o cisim kendisine üstün gelmiş, son ve en nefret edilen düşmanıyla mücadele ederken titriyordu; ıstırabı, soluması, isyanla aldığı soluklar ve soluk soluğa karşı koyması dışında hiçbir ses duyulmuyordu. Göründüğü şekliyle, güçlü bir irade ölmekte olan faniyi kıvrandırıyor, onu kaderiyle ve ölümle savaştırıyor, yerin her santiminde savaşıyor, her damla kanı satıyor, sahip olduğu her gücün zorla alınıp götürülmesine karşı koyuyordu. Ölüm bütün duyulara ve bütün varlıklara "Buraya kadar ve daha ilerisi yok" dediği ana kadar, o an, o anın ötesinde de görecekti, duyacaktı, soluk alacaktı, yaşayacaktı.

Tam o sırada perdenin arkasında çok şeye gebe bir hareket oldu, birileri koştu, konuşmalar duyuldu. Bütün salon, ne olduğunu sordu. Yanıt, bir alev ve duman kokusuydu.

Salon, "Yangın!" sesiyle çınladı. "Yangın!" diye tekrarlandı, yankılandı, tekrar duyuldu, sonra göz açıp kapayıncaya kadar bir panik, koşuşturma, birbirini ezme başladı – kontrolsüz, bencil, vahşi bir karmaşaydı.

Ya Dr. John? Koşullara uygun cesareti ve içten gelen sakinliğiyle gördüm onu. "Biliyorum ki Lucy kıpırdamadan oturacak," dedi, aynı sakinlikle bana bakarak, tıpkı annesinin evindeki şöminenin sıcaklığında huzurla arkasına yaslanıp oturduğunda gördüğüm rahatlıktaydı. Evet, benden kımıldamamamı bu şekilde isteyince, tepemde kayalar sallansa da kıpırdamadan otururdum ama zaten bu durumda içgüdüsel olarak da öyle yapardım; hayatım pahasına bile onu sıkıntıya sokmaz, isteğine karşı çıkmamak için kıpırdamaz, benimle ilgilenmesini talep etmezdim. Biz koltuklarımızda oturuyorduk, birkaç dakika boyunca çevremizde korkunç ve acımasız bir baskı oluştu.

"Kadınlar ne kadar korktu," dedi Graham, "ama erkekler de o kadar korkmuş olmasalar düzen sağlanabilirdi. Bu acıklı bir manzara; şu anda elli tane bencil canavar görüyorum, yakınlarında olsaydım her birini bile-isteye yere sererdim. Erkeklerden bazılarından daha cesur kadınlar görüyorum. Orada bir tane var –Aman Tanrım!"

Graham konuşurken önümüzde duran bir beyefendiye sessizce ve sıkıca tutunmuş genç bir kız bir anda kasap kılıklı iri bir zorbanın çarpmasıyla koruyucusunun kolundan fırladı, kalabalığın ayakları altında kaldı. İki saniye görünmez oldu. Graham ileri atıldı, o ve kır saçlı ama güçlü bir adam olan beyefendi kalabalığı geride tutmak için güçlerini birleştirdiler; kızın başı ve uzun saçları Graham'in omzunun arkasından sarkıyordu, kendinde değildi.

"Onu bana bırakın, ben doktorum," dedi Dr. John.

"Eğer yanınızda bir hanım yoksa elbette," diye geldi yanıt. "Onu tutun, ben de yol açmaya çalışacağım; onu temiz havaya çıkartmamız gerekiyor."

"Yanımda bir hanım var," dedi Graham, "ama bize ne engel ne de yük olur."

Bana gözleriyle işaret etti; ayrı düşmüştük. Onun yanına gitmeye

kararlıydım, aralarından ya da üstlerinden geçemediğimde yerde sürünerek insan duvarını deldim.

"Bana tutun ve sakın bırakma," dedi, onu dinledim.

Önümüze düşen adam güçlü ve becerikli olduğunu kanıtladı, yoğun kalabalığı yardı, sabırla ve uğraşarak etten duvarın içinde yol açarak bizi buz gibi geceye çıkardı.

Sokağa çıktığımızda "Siz İngilizsiniz!" dedi Dr. Bretton'a dönerek.

"İngilizim. Ve sanırım bir vatandaşımla konuşuyorum, değil mi?"

"Evet. Lütfen ben arabamı buluncaya kadar iki dakika burada kalın."

"Papa, yaralanmadım," dedi küçük bir kız sesi, "babam burada mı?"

"Bir dostla birliktesiniz ve babanız da burada."

"Ona yaralanmadığımı söyleyin, sadece omzum. Ah, omzum. Tam oraya bastılar."

"Herhalde yerinden çıktı," diye mırıldandı Doktor: "Ümit edelim de daha önemli bir şey olmasın. Lucy, bir dakika bana yardım edin."

Ve o elbiseyi düzenleyip canı acıyan kızı rahatlatmak için gerekenleri yaparken yardım ettim. Kız, iniltisini bastırdı, Graham'in kollarında sessizce ve sabırla yattı.

"Çok zayıf," dedi Graham, "çocuk gibi!" ve kulağıma eğilerek, "Bu bir çocuk mu Lucy? Yaşını fark ettin mi?" diye sordu.

"Ben çocuk değilim, on yedi yaşında bir yetişkinim," diye cevap verdi kız, çekingen ve ağırbaşlı bir sesle. Ve hemen "Babama gelmesini söyleyin, merak ediyorum," dedi.

Araba geldi, babası kızı Graham'den aldı ama birinin kollarından diğerinin kollarına geçerken kızın canı acıdı, yine inledi.

"Canım!" dedi babası şefkatle, sonra Graham'e dönerek, "Doktor olduğunuzu söylemiştiniz, değil mi beyefendi?" diye sordu.

"Ben La Terrasse'tan Dr. Bretton."

"Güzel. Benimle arabaya biner misiniz?"

"Benim arabam da burada; onu bulup size eşlik ederim."

"O zaman lütfen bizi takip edin." Adresi verdi: "Rue Crécy'deki Otel Crécy."

Onu takip ettik, araba hızla gidiyordu, Graham de ben de sessizdik. Bir serüven yaşayacak gibiydik.

Kendi arabamızı ararken biraz zaman geçmiş ve otele bu yabancılardan yaklaşık on dakika sonra varmıştık. Farklı bir oteldi, han gibi değildi, birtakım evler vardı, kemerli sokak kapısı üstü kapalı bir yola açılıyordu, bu yoldan geçerek ulaşılan alanın çevresinde evler diziliydi.

Arabadan indik, geniş bir merdiveni çıktık, ikinci katta 2 numaranın önünde durduk, birinci katta Graham'in söylediğine göre "Rus prensi" bilmem kim yaşıyordu. İkinci büyük kapının zilini çaldığımızda çok şık bir daireye alındık. Üniformalı bir hizmetkâr adımızı bildirdi, içinde İngiliz ateşi yanan şömineli salona geçtik. Duvarlarında yabancı aynalar vardı. Şöminenin yanında küçük bir grup gördük, ufak tefek biri büyük bir koltuğa gömülmüştü, çevresinde onunla ilgilenen bir-iki kadın vardı, kır saçlı beyefendi endişeyle ona bakıyordu.

"Harriet nerede? Harriet'in buraya gelmesini istiyorum," dedi çocuk sesli kız, usulca.

Beyefendi sabırsızca, biraz da sert bir sesle, bizi içeri alan hizmetkâra "Bayan Hurst nerede?" diye sordu.

"Üzgünüm ama şehir dışında efendim; genç hanımım ona yarına kadar izin vermişti."

"Evet, verdim... verdim. Kız kardeşini görmeye gitti; gidebileceğini söyledim, şimdi hatırlıyorum," diye araya girdi genç hanım, "ama ne yazık ki Manon ve Louison söylediklerimin tek kelimesini anlamıyorlar, istemeden canımı acıtıyorlar."

Dr. John ve beyefendi selamlaştılar; onlar konuşurken ben koltuğa yaklaştım ve narin kızın istediğini yaptım.

Onunla meşgulken Graham yanımıza geldi, kızı ustalıkla muayene ettikten sonra durumun öncekinden farklı olmadığını, başka bir tedaviye gerek bulunmadığını belirtti. Kızın odasına götürülmesini söyledi, bana dönerek, "Onunla gidin Lucy, diğerleri pek becerikli değil, siz hiç değilse onları doğru yönlendirir, daha fazla acı çekmesine engel

olursunuz. Ona dokunurken çok dikkat etmek gerekir," diye fısıldadı.

İçerisini koyultan açık mavi muslinden pencere ve karyola perdeleri olan odadaki yatak kar yığını ya da sis gibi lekesiz, yumuşak, tiril tirildi. Kadınlara uzakta durmalarını söyledim, onların iyi niyetli ama beceriksiz ellerinin yardımına başvurmadan genç hanımın elbisesini çıkarttım. Üstünden çıkarttıklarımın ayrıntılarını hatırlayacak kadar kendimde değildim ama genel olarak mükemmel, zevkli ve eksiksiz bir kişisel kültürü yansıttığını gördüm. Daha sonra bunu düşündüğümde Bayan Ginevra Fanshawe'un eşyasına zıt oldukları dikkatimi çekti.

Kızın kendisi ufak tefek ve narindi ama model gibiydi. Gür ve ince telli saçlarını arkaya topladığımda, parlak, yumuşak ve son derece bakımlı saçların arkasından beliren genç, solgun, yorgun ama soylu yüzü gördüm. Alnı düz ve açık, kaşları belirgin ve yumuşaktı, belli belirsiz şakaklarına doğru uzuyor, orada son buluyordu. Gözleri doğanın cömert bir hediyesiydi, güzel, büyük, derindiler, daha ince hatlarına hükmeder gibiydiler ve büyük olasılıkla başka bir zamanda ve başka şartlar altında daha göze çarparlardı, ama şimdi bitkin ve acı içindeydiler. Teni beyazdı, boynundaki ve ellerindeki damarlar bir çiçeğin yapraklarına benziyordu; bu narin dış görünüşü buz gibi ince bir gurur tabakası cilalıyordu. Dudağındaki kıvrımın doğuştan ve bilinçsiz olduğundan kuşkuluydum ama ilk kez gördüğümde sağlığı yerinde olsaydı da o kıvrım bana uygunsuz gelirdi ve genç hanımın hayatla ve kendi durumuyla ilgili oldukça yanlış bir görüşe sahip olduğunu kanıtlardı.

Doktor onu muayene ederken kızın tavrı önce beni eğlendirdi, çocukça değildi, genelde sabırlı ve sakindi, ama bir-iki kez ani ve sert bir dille canını acıttığını, daha dikkatli olmaya çalışması gerektiğini söyledi. İri gözlerinin tatlı ve merak içindeki bir çocuk gibi doktoru incelediğini de gördüm. Graham'in bu incelemenin farkında olup olmadığını bilmiyorum ama eğer farkına vardıysa, bu bakışa karşılık vererek kontrol altında tutmamak ve rahatsız etmemek için dikkatliydi. İşini son derece dikkatle ve yumuşaklıkla yaptığını, elinden geldiğince kızın canını acıtmamaya çalıştığını düşünüyorum, genç kız da bunun

farkındaydı ve işi bittiğinde müteşekkir bir ifadeyle, "Teşekkür ederim doktor, iyi geceler," dedi ama ciddiyeti ve yoğunluğu dikkatimi çeken bakışlarla inceledi doktoru yine.

Görünüşe göre yaraları önemli değildi, babası bu haberi gülümseyerek aldı, dostluk kurulmak istenecek bir adamdı, çok mutlu ve müteşekkirdi. Kendisine hizmet eden, ama hâlâ yabancı olan birine ancak bir İngilize uygun düşen samimiyetle teşekkür ettikten sonra Graham'den ertesi gün tekrar uğramasını rica etti.

Perdesi kapatılmış yataktaki ses, "Baba," dedi, "hanıma da teşekkür edin, orada mı?"

Perdeyi gülümseyerek açıp ona baktım. Şimdi eskisine kıyasla daha rahat yatıyordu; biraz solgun olsa da güzeldi, yüz hatları narindi, ilk bakışta gururlu görünse de yumuşak olduğuna inandım.

"Hanıma çok teşekkür ederim" dedi babası, "kızıma çok iyi davrandığını düşünüyorum. Sanırım Bayan Hurst'e onun yerini kimin aldığını ve işini kimin yaptığını söylemeye cesaret edemeyeceğiz, utanacak ve kıskanacaktır."

Böylece son derece dostça karşılıklı iyi geceler diledik, bir şeyler içmemiz teklif edildi ama çok geç olduğundan bu teklifi reddettik ve Hotel Crécy'den ayrıldık.

Geri dönüş yolunda tekrar tiyatronun önünden geçtik, telaş içindeki kalabalık dağılmıştı, başlayan yangın gibi pus da yok olmuştu. Ertesi günkü gazeteler yangının sarkan bir perdeye sıçrayan bir kıvılcımla çıktığını ve hemen söndürüldüğünü yazıyordu.

24
Mösyö de Bassompierre

Tek başına yaşayanlar, hayatları bir okulun ya da başka bir dört duvarın arasına sıkışmış olanlar, aniden ve uzun bir süre için daha özgür yaşayan dostlarının akıllarından çıkabilir. Belki de sık görüşmelerin üzerine açıklanamayan bir nedenle karanlık çökebilir, do-

ğal gidişatı iletişimin askıya alınmasını değil hızlanmasını sağlayan heyecan verici küçük olayların arkası birden kesilebilir, bir sessizlik ve unutulmanın boşluğu yaşanabilir. Bu boşluk kesintisizdir, bütünlüğünü korur, açıklanamaz. Bir zamanlar sık gelen mektuplar, mesajlar kesilir; eskiden düzenli yapılan ziyaretler durur, insanın hatırlandığının işareti olan kitaplar, kâğıtlar ya da başka ufak-tefek şeyler artık gelmez olur.

Bu sessizliklerin her zaman mükemmel bir nedeni vardır ama yalnız yaşayan kişi bunu bilemez. Kendisi hücresinde hareketsiz kalsa da, dışarıdaki bağlantıları hayatın merkezindedir. Sanki saatler durmuş gibi son derece yavaş geçen, kanatsız dakikaların yürüyerek yolculuk eden ve adım başı dinlenmek isteyenler gibi ağır ilerlediği bu ara dönem belki de dostları için olaylarla dolu ve telaşla geçer.

Yalnız yaşayan kişi, eğer mantıklıysa, içindeki bu kış süresince, kendi düşüncelerini susturur, duygularını kilitler. Kaderin ondan bir orman faresine öykünmesini istediğini, kendisinin de uyum sağlayacağını bilir, kendini küçük bir top haline getirip hayat duvarının bir oyuğuna saklar ve eserek kısa sürede onun önünü kapatan rüzgâra boyun eğer, bütün mevsimi buz içinde korunarak geçirir.

"Önemli değil, böyle olması gerekiyorsa, böyle olmalı," der. Belki bir gün buzdan küre açılır, ilkbaharın yumuşaklığı geri döner, güneş ve güney rüzgârı ona ulaşır, çalıların tomurcukları, kuşların cıvıltıları ve özgür ırmakların şarkısı onu yavaşça yeniden canlanmaya çağırır. Belki böyle olur belki de olmaz ve soğuk kalbine işleyerek bir daha asla çözülmez; bahar geldiğinde bir karga ya da saksağan duvarı gagalar ve sadece kemiklerini bulabilir. O zaman bile her şey yoluna girecektir; en başından beri ölümlü olduğunu ve bir gün "geç olmadan" bütün ölümlülerin gittiği yere gideceğini bildiği varsayılır.

Tiyatrodaki olaylı geceden sonraki yedi hafta benim için yedi boş sayfa kadar çıplaktı, üzerine ne bir kelime yazılmıştı, ne bir ziyaret olmuştu ne de bir hediye gelmişti.

O sürenin ortalarında La Terrasse'taki dostlarıma bir şey olduğunu düşündüm. Yalnız yaşayan için boşluğun ortası her zaman

içinden çıkılması zor bir noktadır, uzun süren beklemenin gerginliğiyle sinirleri ağrır; o günc kadar koca bir yığın haline gelmiş olan kuşkular zevkle öç alarak üzerine yığılır. Gece de acımasızlaşır ve onun doğası uykuyla uyuşmaz, gariplikler başlar, yatağında debelenir, başında felaketin dehşeti ve tümüyle terk edilmiş olmanın korkusuyla kötü rüyalar orkestrası ona karşı olan bu gruba katılır. Zavallı sefil! Dayanmak için elinden geleni yapar ama o zavallı, silik ve tükenen bir sefildir.

O yedi uzun haftanın sonuna doğru, ilk baştaki altı hafta boyunca ısrarla reddettiğim şeyi kabul ettim, bu boşlukların kaçınılmaz olduğuna inandım. Olayların sonucunu, kaderin kararını, bahtımın bir parçası olduğunu ve hepsinden öte, nedeniyle ilgili hiçbir soru sorulmaması gerektiğini, acı veren sonuçları hakkında tek kelime bile edilmeyen şeyi kabul ettim. Elbette acı çektiğim için kendimi suçlamadım; kendi kendimi suçlamak gibi aptalca bir saçmalığa düşmediğim için bana daha gerçekçi bir yargılama duygusu verdiğinden dolayı Tanrı'ya şükrediyorum. Bu sessizlik nedeniyle başkalarını suçlamaya gelince, mantığım ve kalbim onların suçsuz olduğunu biliyordu ama bu çok zor ve engebeli bir yoldu ve daha iyi günler için yanıp tutuşuyordum.

Varlığımı doldurmak ve devam ettirebilmek için farklı yollar denedim; zor bir dantel işine başladım, yoğun bir şekilde Almanca çalıştım, düzenli olarak kütüphanedeki en yavan ve kalın kitapları okudum ve bütün bu çabalarımda olabildiğince akılcı oldum. Bir yerlerde bir hata mı vardı? Büyük ihtimalle. Sadece sonucun, açlığımı bastırmak için bir eğeyi kemirmişim veya susuzluğumu gidermek için deniz suyu içmişim gibi olduğunu biliyorum.

İşkence saatim posta saatiydi. Ne yazık ki o saati çok iyi biliyordum ve gayet iyi tanıdığım o zil sesinden önceki beklentinin eziyetinden ve sonraki hayal kırıklığının çöküşünden korkarak bu bilgimi unutmak için boşu boşuna uğraşıyordum.

Kafeslerde tutulan ve hep açlık sınırında kalacak kadar beslenen hayvanlar da yiyeceklerini benim mektup beklediğim gibi beklerler.

Evet, doğruyu söylemek ve insanın tahammülünü yıpratan o yalancı sükûnet tonundan vazgeçmek gerekirse, o yedi hafta boyunca şiddetli korkular ve acılar çektim, kendi içimde tuhaf muhakemeler yaptım, umudun beni terk etmesinin yıkıntısını, ümitsizliğin dayanılmaz saldırısını yaşadım. Bu sonuncusu bazen bana o kadar yaklaştı ki soluğu sanki içimi deldi. Onun uğursuz bir nefes veya iç çekme gibi içime işlediğini, kalbimde durduğunu ve anlatılmaz bir eziyetle ilerlediğini hissediyordum. O mektup – o sevgili mektup – gelmiyordu ve hayatımda beklediğim tek güzellik oydu.

Arzunun en üst noktasında kutudaki o küçük pakete, beş mektuba başvuruyordum. Göklerinde beş yıldızın yükseldiği o ay ne kadar muhteşemdi! Onları hep geceleri ziyaret ediyordum ve her gece mutfaktan bir mum istemeye cesaret edemediğim için kendime mum ve onu yakmak için kibrit satın almıştım. Etüt saatinde gizlice yatakhaneye gidip Barmecide[1] gibi ekmek kabuklarıyla kendime ziyafet çekiyordum. Bu beni beslemiyordu, hasret çekiyordum ve bir gölge kadar zayıflamıştım yoksa hasta değildim.

Aralıksız okunmaktan mektuplar özünü ve önemini kaybediyor, altının gözlerimin önünde un ufak oluyordu ve hayal kırıklığı beni kederlendiriyordu. Bir gece oldukça geç bir saatte orada okurken ve okuma gücünün beni terk ettiğini düşünürken aniden koşarak merdivenlerden yukarı çıkan ayak seslerini duydum. Ginevra Fanshawe'un ayak sesini tanıyordum; o akşamüstü şehirde yemek yemişti, şimdi geri gelmiş ve şalını ve diğer eşyalarını dolaba koymak üzere buraya gelecekti.

Evet, üzerinde parlak ipekli bir elbise, şalı omuzlarından aşağı kaymış, bukleleri gecenin rutubetiyle boynunun etrafına dökülmüş bir halde içeri girdi. Benim yanıma geldiğinde ancak hazinemi kutusuna koyup kilitlemiştim, onun ruh hali de benimkinden daha iyi değildi.

"Çok aptalca bir geceydi, çok aptal insanlar," diye başladı.

"Kim? Bayan Cholmondeley mi? Onun evini her zaman keyifli bulmuyor muydunuz?"

1 Binbir Gece Masalları'nda dilenciye boş tabaklarla hayali bir ziyafet çeken Bağdatlı prens. (ç.n.)

"Bayan Cholmondeley'de değildim."

"Öyle mi! Yeni arkadaşlar mı edindiniz?"

"Amcam de Bassompierre geldi."

"Amcanız de Bassompierre! Mutlu değil misiniz? – Onun favoriniz olduğunu zannediyordum."

"Yanlış düşünmüşsünüz; iğrenç bir adam, ondan nefret ediyorum."

"Yabancı olduğu için mi? Yoksa aynı ağırlıkta başka bir nedeni mi var?"

"Yabancı değil. Allah bilir ya, adam yeteri kadar İngiliz ve üç dört yıl evveline kadar İngiliz adı vardı ama annesi yabancıydı, bir de Bassompierre ve bazı aile üyeleri ölünce ona mülk, bir unvan ve bu adı bıraktılar, şimdi çok büyük bir adam."

"Ondan bu nedenle mi nefret ediyorsunuz?"

"Annemin onun hakkında söylediklerini bilmiyor muyum? O benim amcam değil sadece annemin kız kardeşiyle evlenmiş. Annem ondan nefret ediyor, zalimliğiyle teyzem Ginevra'yı öldürdüğünü söylüyor; adam bir ayıya benziyor. Ne kadar sıkıcı bir geceydi!" diye devam etti. "O büyük oteline bir daha hiç gitmeyeceğim. Beni bir odaya tek başıma girerken düşünün ve elli yaşında kocaman bir adam gelip birkaç dakika konuşuyor, sonra bana arkasını dönüp odadan çıkıyor. Ne olmayacak şey! Sanırım vicdanı rahatsız oldu çünkü evde herkes benim tıpatıp Ginevra teyzeme benzediğimi anlatır. Annem sık sık benzerliğin oldukça anlamsız olduğunu söyler."

"Tek misafir siz miydiniz?"

"Tek misafir mi? Evet sonra küçük hanım, benim kuzinim vardı, küçük şımarık şey."

"Mösyö de Bassompierre'in kızı mı var?"

"Evet, evet, beni sorularınızla sıkmayın. Ah Tanrı'm, ne kadar yorgunum."

Esnedi. Kendisini teklifsizce benim yatağımın üstüne atıp "Görünüşe göre Matmazel birkaç hafta evvel tiyatroda çıkan kargaşada jöle gibi ezilmiş."

"Ah, evet. Ve Rue Clécy'deki bir otelde kalıyorlar, değil mi?"

"Justement.[1] Siz nereden biliyorsunuz?"

"Oradaydım."

"Öyle mi? Gerçekten! Bu günlerde her yere gidiyorsunuz. Sanırım Anne Bretton götürdü sizi. O ve Esculapius sık sık o eve girip çıkıyorlar, öyle görünüyor ki kazadan sonra küçük hanıma 'oğlum John' bakmış – Kazaymış. Pöh! Bütün o şefkat, hava attığı için hak ettiğinden fazla ezildiğini sanmam. Şimdi oldukça samimiler; 'auld lang syne'[2] hakkında bir şey duydum. Of, hepsi ne kadar aptaldı."

"Hepsi? Tek misafirin siz olduğunu söylemiştiniz."

"Öyle mi dedim? Görüyorsunuz, insan yaşlı bir kadını ve oğlunu saymayı unutuyor."

"Dr. ve Bayan Bretton da mı bu gece de Bassompierre'lerdeydi?"

"Evet, evet! Canlı boyutlarında ve küçük hanım da ev sahibesi rolünü oynadı. Ne yapmacık bir bebek!"

Hırçın ve huzursuzca Bayan Fanshawe onu perişan eden durumun nedenlerini açıklamaya başlamıştı. Cilvesi etkisini kaybetmiş, ona duyulan öfke azalmış, saygı ve ilgi görmemiş, gururu kırılmıştı. Buram buram öfke tütüyordu.

"Bayan de Bassompierre artık iyileşmiş mi?" diye sordum.

"Hiç şüphe yok ki sizin benim kadar iyi ama o küçük bir sahtekâr ve doktorun ilgisini çekmek için kendisine sakat havası veriyor. O yaşlı dul kadın ona kanepeye uzanmasını söylüyor ve 'oğlum John' heyecanlanmasını yasaklıyor vs. pöh! Manzara insanı hasta ediyordu."

"Eğer ilgi odağı başkası olsaydı, eğer Bayan de Bassompierre'in yerinde siz olsaydınız böyle düşünmezdiniz."

"Cidden! 'Oğlum John'dan nefret ediyorum!"

" 'Oğlum John'la kimi kastediyorsunuz? Dr. Bretton'ın annesi onun için asla bu kelimeleri kullanmaz."

"O zaman kullanmalı. Budala ve kaba bir John o."

"Böyle diyerek gerçeği çarpıtıyorsunuz ve artık bütün sabrım tü-

1 Tam tamına.

2 Eski güzel günler.

kendiği için kesin olarak yataktan kalkmanızı ve odadan çıkmanızı istiyorum."

"Tutkulu varlık! Yüzünüz gelincik rengi oldu. A l'endroit de gros Jean[1] sizi her zaman bu kadar huysuzlaştıranın ne olduğunu merak ediyorum, 'John Anderson, benim Joe'm, John!' Oh, ne seçkin bir isim!"

Öfkeden titrediğimi açığa vurmak müthiş aptalca olurdu çünkü bu önemsiz tüyle, solgun kanatlı güveyle mücadele etmeye gerek yoktu, mumu söndürdüm, masamı kilitledim ve o gitmediği için ben onu orada bırakıp çıktım. Önemsiz biriydi ve dayanılmaz bir şekilde iğneleyici olmuştu.

Ertesi gün perşembeydi ve yarım gün tatildi. Kahvaltı bittiğinde birinci sınıfa çekildim. Korkulan saat, posta saati yaklaşıyordu ve ben oturmuş, hayalet görenlerin hortlaklarını beklediği gibi bekliyordum. Bir mektubun gelmesi her zamankinden daha da imkânsızdı; ama ne kadar çaba sarf etsem de bunun mümkün olduğunu unutamıyordum. Dakikalar geçtikçe her zamankinden çok daha büyük bir huzursuzluk ve korku kapladı. Kış rüzgârının doğudan estiği bir gündü ve ben bir müddettir rüzgârlar ve değişimleriyle sağlıklı insanların bilmediği, anlayamayacağı korkulu bir arkadaşlığa başlamıştım. Kuzey ve doğu rüzgârlarının müthiş bir etkileri vardı, çekilen acıyı daha şiddetli, kederi daha hüzünlü yapıyorlardı. Güney rüzgârı sakinleştirebiliyordu, batı rüzgârı kanatlarında ağırlığı ve sıcaklığıyla bütün enerjiyi öldüren gök gürültüsünü taşımıyorsa zaman zaman neşelendiriyordu.

Bu Ocak gününün acılığı ve karanlığında sınıftan çıktığımı ve başımda bonem olmadan uzun bahçenin dibine kadar koştuğumu ve orada çalıların arasında bir müddet oyalandığımı hatırlıyorum. Postacının benim duymayacağım sırada zili çalmasını ve böylece sinirlerimin bozulmamasını, aklımdaki tek düşüncenin zihnimi kemirmemesini umarak bekledim. Yokluğumun dikkati çekeceğinden korkmadan cesaret edebildiğim kadar uzun süre orada kaldım. Başımı önlüğümün içine sakladım ve bir işkence gibi gelen zilin deh-

1 Şişman Jean'ın bahsi geçince.

şetiyle kulaklarımı kapattım, sonra gene bir sessizliğin, kısır bir boşluğun takip edeceğinden emindim. Sonunda tekrar sınıfa dönmeye cesaret edebildim. Saat daha dokuz olmadığı için öğrenciler gelmemişti. İlk gördüğüm masamın üstünde duran beyaz bir şeydi, beyaz ve düz bir şey. Rosine bir melek gibi hücremi ziyarete gelmiş ve arkasında parlak bir hediye bırakmıştı. Masamın üstünde parlayan o şey bir mektuptu, gerçek bir mektup; üç metre uzaktan bu kadarını görebiliyordum ve bana sadece tek bir yerden mektup geldiğinden bunun da kaynağı aynı olmalıydı. Beni hatırlıyordu. Öylesine derin bir şükran duygusu kalbime yeniden hayat vermişti ki!

Yanına yaklaşarak eğildim ve mektuba baktım, titreyerek ama tanıdığım elyazısını görmek ümidiyle baktım; ancak tam tersine, gördüğüm o an için tanımadığım bir elyazısıydı – güçlü ve erkeksi bir karakter yerine bir kadının hafif ve düzensiz yazısı. O zaman kaderin bana çok sert davrandığını düşündüm ve duyulabilir bir sesle "Bu çok zalimce," dedim.

Ama aynı zamanda duyduğum acının üstesinden geldim. Bütün ıstıraplarına rağmen, hayat gene de devam ediyordu; gözlerimiz, kulaklarımız bizimleydi ve onları mutlu eden tamamen geri çekilmiş, teselli eden ses susmuş olsa bile işlevlerini sürdürüyorlardı.

Mektubu açtım, artık elyazısını da tanımıştım. Köşesinde "La Terrasse" yazıyordu ve içeriği şöyleydi:

"SEVGİLİ LUCY, – Son bir iki aydır neler yaptığını sormak istedim. Yaptıklarının hesabını vermekte zorlanacağını düşündüğümden değil. En az bizim La Terrasse'ta olduğumuz kadar meşgul ve mutlu olduğunu umarım. Graham'e gelince, işi her geçen gün gelişiyor, o kadar çok aranıyor ve o kadar çok meşgul ki ona kendini beğenmiş biri olacağını söylüyorum. İyi ve doğru bir anne olduğumdan ayaklarının yere basması için her şeyi yapıyorum; bilirsin, benden tek bir iltifat bile almaz. Ama gene de o iyi bir adam Lucy, onu gördüğünde annesinin kalbi mutluluktan dans ediyor. Bütün gün oraya buraya koşuşturduktan, elli farklı huysuzlukla uğraştıktan, yüzlerce kaprisle mücadele ettikten ve

zaman zaman zalim acılara –belki de ona söylediğim gibi ara sıra kendi neden olduğu acılara– şahit olduktan sonra akşam eve geldiğinde gene de son derece nazik ve hoş bir ruh halinde oluyor. Gerçekten bir çeşit manevi zıtlıklar içinde yaşıyor gibiyim, bu Ocak gecelerinde diğer insanların gecesi başlarken benim günüm aydınlanıyor.

"Gene de düzene, düzeltilmeye ve baskı altında tutulmaya ihtiyacı var ve bu hizmeti ona ben veriyorum; ama o kadar esnek ki canını tamamen sıkmak mümkün değil. Tam onu küstürme noktasına geldiğimde bana dönüp intikam şakaları yapmaya başlıyor; ama sen onu ve bütün günahlarını bilirsin ve ben de onu bu mektubun ana konusu yapan aptal bir yaşlıdan başka bir şey değilim.

"Bana gelince, eski Bretton vekilim buradaydı ve iş konularına daldım. Babasının ona bıraktıklarının hiç değilse bir kısmını tekrar geri kazanmayı öyle çok istiyorum ki. Bu konudaki endişeme gülerek beni azarlıyor, kendisine ve bana ne kadar iyi bakabildiğini görmemi istiyor ve yaşlı kadının sahip olmadığı ve isteyebileceği daha ne olduğunu soruyor. Gök mavisi türbana gönderme yapıyor, beni pırlantalar içinde gezmek, üniformalı hizmetkârlar, bir otel sahibi olmak ve Villette'teki İngiliz'lerin arasında modanın başını çekmek istemekle suçluyor.

"Gök mavisi türbandan bahsetmişken, geçen gece bizimle beraber olmanı isterdim. O akşam gerçekten çok yorgun geldi ve ona çayını verdikten sonra kendini her zamanki küstahlığıyla benim koltuğuma attı. Orada uyuyakalması beni son derece keyiflendirdi. (Arada uyukladığım için benimle nasıl alay ettiğini biliyorsun, halbuki ben gün içinde asla gözümü kırpmam.) O uyurken çok sevimli olduğunu düşündüm; onunla bu kadar gurur duymam çok aptalca Lucy, ama buna nasıl engel olunabilir ki? Bana onun gibi bir kişi daha göster. Nereye baksam Villette'te onun gibi birini göremiyorum. Neyse, ona bir şaka yapmaya karar verdim ve gök mavisi türbanı getirip büyük bir dikkatle bu ihtişamlı şapkayı başına koydum. Seni temin ederim oldukça da yakıştı; rengi o kadar açık olmasa tam bir Doğuluya benzedi. Ancak artık kimse ona kızıl saçlı diyemez – tam kestane – koyu ve parlak kestane rengi ve büyük kaşmir şalımı da etrafına sarınca hoş ve genç bir

bey, Cezayir valisi veya paşaya benzedi, nasıl görmek istersen.

"Çok eğlenceliydi ama tek başıma olduğum için keyfim yarım kaldı, sen de burada olmalıydın.

"Bir zaman sonra lordumuz uyandı, şöminenin üstündeki aynada kendini gördü ve tahmin edebileceğin gibi ben artık alacağı öcün korkusu ve tehdidiyle yaşıyorum.

"Mektubumun asıl nedenine gelince. Perşembe günü Rue Fossette'te yarım gün tatil olduğunu biliyorum; saat beşe kadar hazır ol, seni La Terrasse'a getirmesi için bir araba göndereceğim. Mutlaka gelmelisin, bazı eski tanıdıklarınla karşılaşabilirsin. Allahaısmarladık benim akıllı, sevgili, ciddi küçük vaftiz kızım. – Sevgilerimle,

"LOUISA BRETTON"

Evet, böyle bir mektup insanı kendine getirir. Mektubu okuduktan sonra hâlâ üzgün olabilirdim ama daha sakindim; tam anlamıyla neşeli olmasam da sanırım biraz rahatlamıştım. En azından dostlarım iyi ve mutluydular, Graham'in başına bir şey gelmemişti, annesi bir hastalığın pençesine düşmemişti, uzun bir süredir rüyalarımda görüp düşündüğüm gibi bir felaket olmamıştı. Benim için hissettikleri eskisi gibiydi. Gene de Bayan Bretton'ın yedi haftasına bakıp kendiminkiyle karşılaştırmak ne kadar garipti! Üstelik ayrıcalıklı durumdaki insanların dillerini tutup durumlarını düşüncesiz bir kabalıkla ilan etmemeleri ne kadar bilge bir davranıştı. Dünya açlıktan ölenlerin neler yaşadığını gayet iyi anlar ama sadece birkaç kişi yalnızlıktan çıldıranı anlayabilir. Uzun zaman gömülü kalan mahkûm dışarı çıkarıldığında onu bir çılgın veya aptal gibi görürler! – duygularının terk ettiği, sinirleri önce alev almış, anlatılmaz bir acı çekmiş ve sonra felce uğramış biri incelenmesi gereken çapraşık biridir ve halkın anlayabilmesi için çok soyuttur. Bundan bahsetmek, Avrupa'da bir pazar yerinin ortasında durup, hastalıklı imparator Nebuchadnezzar'ın şaşkın Chaldean'lılarla konuştuğu ruh halinde ve onların lisanında kötü sözler söylemesiyle hemen hemen aynıdır. Bu tip konuların bir sır olmadığı, çekilenleri acıyarak anlayan zihinler sayıca çok az ve

karşılaşma ihtimali çok nadir de olsa uzun yaşasınlar. Sadece fiziksel mahrumiyetlerin merhameti hak ettiğini ve gerisinin hayal olduğunu düşünenler çok yaşasın. Dünya şimdikinden daha genç ve dinç olduğu zamanlarda manevi yargılamalar daha da derin bir sırdı; belki bütün Israel ülkesinde sadece tek bir Saul vardı ve onu anlayan ve sakinleştiren kesinlikle tek bir David vardı.

Sabahın keskin soğuğu günün ileri saatlerinde yerini Rusya'dan gelen şiddetli rüzgâra bırakmıştı, soğuk hava ılıman havayı kısa zamanda dondurmuştu. Kasvetli ve kar yüklü bulutlar kuzeyden gelerek Avrupa'nın üstüne yerleşmişti. Akşamüstüne doğru yağış başladı. Beyaz fırtına öyle yoğun ve vahşiydi ki arabanın gelmeyeceğinden korkuyordum. Ama vaftiz anneme güvenmek gerekir! Bir kez davet ettiyse misafirini mutlaka ağırlayacaktır. Saat altı civarında arabadan alınıp şatonun çoktan karla kapanmış merdivenlerinden çıkarılarak La Terrasse'ın kapısına bırakıldım. Girişi ve oturma odasına çıkan merdivenleri koşarak geçtikten sonra Bayan Bretton'ı bir yaz günü gibi karşımda buldum. Olduğumun iki katı fazla üşümüş bile olsaydım şefkatli öpücüğü ve samimi sarılışı beni gene de ısıtırdı. Bu kadar uzun süredir boş tahtaları, siyah sıraları, masaları ve sobaları olan odalara alıştıktan sonra mavi salon bana muhteşem geldi. Sadece Noel'e benzer ateşinde bile gözlerimi kamaştıran berrak ve kırmızı bir güzellik vardı.

Vaftiz annem bir müddet elimi tutarak benimle sohbet etti ve son gördüğünden beri zayıflamış olduğum için azarladı, karlı rüzgârın saçımı bozmuş olduğunu söyleyip düzeltmem ve şalımı çıkartmam için beni yukarı yolladı.

Deniz yeşili odama girdiğimde orada da ateşin ve mumların yandığını gördüm; büyük aynanın her iki yanında uzun mumlar vardı ama mumların arasında, aynanın önünde giyinen bir şey duruyordu, incecik, peri gibi, küçük, hafif beyaz bir kış perisi.

Bir an için Graham'i ve onun göz aldanmalarını düşündüm. Güvenle bu yeni görüntünün detaylarını fark ettim. Üzerindeki kıyafet beyazdı ve hafifçe kırmızı damlalar serpiştirilmişti; belindeki ku-

şak kırmızıydı, saçında yaprak gibi ama parlayan bir şey vardı –parlak yeşil küçük bir çelenk. Işık oyunu veya değil bu korkutucu bir şey değildi ve ona doğru yaklaştım.

Hızla bana doğru döndüğünde, onu rahatsız edene yönelen uzun kirpikli kocaman gözlerle karşılaştım, kirpikleri uzun olduğu kadar koyuydu ve korudukları yuvarlağı çevreleyerek yumuşatıyorlardı.

"Ah, geldiniz!" dedi yumuşak ve hafif bir sesle ve yavaşça gülümseyerek baktı.

Şimdi onu tanımıştım. Böyle bir yüzü, bu güzel ve narin hatlı yüzü bir kez gördükten sonra bir daha tanımamak mümkün değildi.

"Bayan de Bassompierre," dedim.

"Hayır," diye cevap verdi, "sizin için Bayan de Bassompierre değilim!" Başka kim olacağını sormadan onun açıklama yapmasını bekledim.

"Değişmişsiniz ama gene aynı sizsiniz," dedi bana daha da yaklaşarak. "Sizi iyi hatırlıyorum – yüzünüzü, saçınızın rengini, yüzünüzün hatlarını..."

Ateşe doğru yürümüştüm, o da tam karşımda duruyor ve bana bakıyordu; yüzü yavaş yavaş daha düşünceli ve duygusal bir ifade alıyordu ve sonunda bir donukluk berrak görüntüsünü bastırdı.

"Böyle, eski günlere bakmak beni neredeyse ağlatıyor," dedi, "ama üzgün ve duygusal olduğumu düşünmeyin, tam tersine oldukça memnun ve mutluyum."

İlgimi çekiyordu ama suçlu hissederek ne diyeceğimi bilemiyordum. Sonunda "Sanırım sizi birkaç hafta evvel yaralandığınız o geceden evvel hiç görmedim," diye kekeledim.

Gülümsedi. "Demek ki o zaman kucağınızda oturduğumu, kollarınıza aldığınızı, hatta yastığınızı bile paylaştığımı unuttunuz, öyle mi? Artık yaramaz küçük bir çocuk gibi, ki zaten öyleydim, ağlayarak yatağınızın yanına geldiğim ve beni koynunuza aldığınız o geceyi hatırlamıyorsunuz. Büyük bir kederi, verdiğiniz rahatlık ve korumanızla sakinleştirdiğinizi hatırlamıyorsunuz. Bretton'a geri dönün. Bay Home'u hatırlayın."

Ve sonunda her şeyi gördüm. "Ve siz de küçük Polly'siniz."

"Ben Paulina Mary Home de Bassompierre."

Zaman nasıl değiştiriyor! Küçük Polly'nin solgun ufak hatlarında, peri gibi simetrisinde, değişken ifadesinde ilgi uyandıracağının ve zarafetin belirtileri vardı; ama Paulina Mary çok güzel olmuştu –bir gül gibi göze çarpan bir güzellik değil– şiirsel, sağlıklı ve dolgun. Sarışın kuzini gibi etli, pembe ve sarı değildi. Ama on yedinci yaşı ona zarif ve yumuşak bir cazibe getirmişti ve bu, açık renk ve şeffaf olsa da teninde veya hatları, kolları ve bacakları mükemmel olsa da vücudunda değildi. Güzelliği sanırım içinden dışarı yansıyan bir parlaklıktı. Bu ışık geçirmeyen bir vazo değil, gösterişsiz bir şekilde parlayan, yok olmaktan koruyan ancak tapınmaktan saklanan yaşamsal ve erdemli bir alevdi. Onun güzelliğinden bahsederken kullandığım lisanı abartmıyorum ama bana son derece gerçek ve çekici geliyordu. Hepsi minyatür ölçülerde olsa da bu beyaz menekşeye ayrıcalık veren ve en geniş kamelyadan, en büyük yıldızçiçeğinden üstün olmasını sağlayan parfümüydü.

"Ah, Bretton'daki eski günleri hatırlıyor musunuz?"

"Daha iyi," dedi, "sanırım sizden daha iyi. O günleri en ufak detayına kadar hatırlıyorum, sadece orada geçen zamanı değil, günlerin, saatlerin her birini."

"Bazı şeyleri unutmuş olmalısınız."

"Sanırım çok azını."

"O zaman duyguları hızla değişen küçük bir varlıktınız; o zamandan beri, on yıl önce zihninize kazınan neşenin ve kederin, sevginin ve kaybın etkilerinden kurtulmuşsunuzdur."

"Çocukken kimi ve ne derecede sevdiğimi unuttuğumu mu sanıyorsunuz?"

"Keskinliği geçmiştir –sivriliği, acısı– derin izleri yumuşamış ve silinmiştir."

"O günleri çok iyi hatırlıyorum."

Hatırlıyor gibi görünüyordu. Gözleri hatırlayabilen, çocukluğunun bir rüya gibi silinip gitmediği veya gençliğinin güneş ışığı gibi yok olmadığı birinin gözlerine benziyordu. O hayatı gevşek ve tutarsız bir şekilde, parçalar halinde ele almıyordu; bir mevsim başladığında diğerinin kayıp gitmesine izin vermiyordu, onu da elinde tutup

ilave ediyordu; sık sık, başından itibaren tekrar gözden geçiriyor ve böylece yıllar içinde bir ahenk ve bağlılıkla büyüyordu. Gene de şimdi gözümün önünden geçen anların hepsinin onun için de canlı ve görünür olduğundan pek emin olamıyordum. Sevgiyle bağlandıkları, çok sevilen oyun arkadaşıyla yaptığı sporlar ve yarışmalar, çocuk kalbinin sabırlı ve gerçek sadakati, korkuları, çekingenliği, küçük sınamaları, ayrılığın son delici acısı... Bunları tekrar zihnimden geçirdim ve kuşkuyla başımı salladım. Israrını sürdürdü, "Yedi yaşındaki çocuk, on yedi yaşındaki genç kızın içinde yaşıyor," dedi.

"Bayan Bretton'ı çok severdiniz," dedim onu denemek için. Beni derhal düzeltti.

"Çok değil," dedi; "Onu severdim; ona saygı duyardım, şimdi de öyle olması gerekir, bana çok az değişmiş gibi geldi."

"Çok değişmedi," diye onayladım.

Birkaç dakika sessiz kaldık. Gözlerini odada gezdirerek "Burada eskiden Bretton'da olan bazı şeyler var! O iğne yastığını ve aynayı hatırlıyorum," dedi.

Açıkçası kendi hafızası hakkında yanılmamıştı; en azından şimdiye kadar.

"O zaman Bayan Bretton'ı görünce tanır mıydınız?" diye devam ettim.

"Onu hemen hatırladım; hatlarının kıvrımlarını, zeytin rengi tenini, siyah saçlarını, boyunu, yürüyüşünü, sesini."

"Elbette Dr. Bretton'ı hatırlamanız söz konusu değildi," diye sürdürdüm, "aslında ilk karşılaşmanızda size bir yabancı gibi geldiğinin farkındaydım."

"İlk gece şaşırmıştım," diye cevapladı.

"Babanızla tanıştıkları nasıl ortaya çıktı?"

"Birbirlerine kartlarını verdiler. Graham Bretton ve Home de Bassompierre isimleri sorulara ve açıklamalara yol açtı. Bu ikinci gün oldu ama ondan evvel ben bir şeyler hatırlamaya başlamıştım."

"Nasıl bir şeyler?"

"Biliyor musunuz," dedi, "bazı insanların gerçeği hissetmesi çok

zaman alıyor – görmeleri değil, hissetmeleri! Dr. Bretton beni birkaç kere ziyaret ettiğinde, yanıma oturup benimle konuştuğunda, gözlerindeki bakışı, ağzının ifadesini, çenesinin şeklini, başını tutuşunu ve çevremizdeki insanlarda gözlemlediklerimizi gördüğümde Graham Bretton'ı çağrıştırdığını nasıl düşünmezdim? Graham ondan biraz daha zayıftı, daha kısa boyluydu, daha pürüzsüz bir yüzü vardı, saçı daha uzun ve açık renkti ve sesi böyle derin değildi – biraz kız sesi gibiydi; ama gene de Graham'di, tıpkı benim küçük Polly ve sizin de Lucy Snowe olduğumuz gibi."

Ben de aynı şekilde düşünüyordum ama onun düşündüklerinin benimkilerle aynı olması beni hayrete düşürmüştü; bazı konularda bizimle aynı düşünen birine rastlamak o kadar nadirdir ki böyle biriyle karşılaştığınızda sanki bir mucize gibi gelir.

"Siz ve Graham bir zamanlar oyun arkadaşıydınız."

"Siz bunu hatırlıyor musunuz?" diye sordu.

"Hiç şüphe yok, o da hatırlayacaktır," dedim.

"Ona bunu sormadım, onun hatırlaması kadar beni şaşırtacak çok az şey var. Galiba davranışları hâlâ neşeli ve kaygısız, öyle değil mi?"

"Eskiden öyle miydi? Size öyle mi geliyordu? Onu böyle mi hatırlıyorsunuz?"

"Onu pek başka türlü hatırlamıyorum. Bazen çalışkandı, bazen neşeliydi; ama kitaplarıyla da meşgul olsa, oyun için de hazır olsa düşündüğü sadece kitaplar veya oyunlardı, birlikte okuduğu veya kendini eğlendirdiği insanlara fazla dikkat etmezdi."

"Ama gene de siz onun için özeldiniz."

"Özel miydim? Oh, hayır! Başka oyun arkadaşları vardı – okul arkadaşları; ben onun için pazar günleri hariç önemli değildim; evet pazar günleri şefkatliydi. Onunla el ele St. Mary's kilisesine yürüdüğümüzü, benim dua kitabımda duaların yerini bulduğunu ve pazar akşamları ne kadar iyi ve sakin olduğunu hatırlıyorum! Onun kadar gururlu ve canlı bir çocuk için ne kadar ılımlı, benim okurken yaptığım hatalara karşı ne kadar sabırlı ve pazar akşamlarını asla evden

uzakta geçirmediği için ne kadar güvenilirdi; hep bir davet alıp bizi terk edeceğinden korkardım ama bunu hiç yapmadı veya yapmayı ister gibi davranmadı. Elbette artık öyle olması mümkün değil. Sanırım pazar günleri Dr. Bretton'ın dışarıda yediği günler..."

"Çocuklar aşağı gelin!" diye seslendi Bayan Bretton aşağı kattan. Paulina daha orada kalabilirmiş gibi duruyordu ama ben inmeye başladım, o da benimle geldi.

25
Küçük Kontes

Vaftiz annem her zamanki gibi neşeli ve eğlenceliydi ve o gece La Terrasse'taki kadar gerçek bir keyif aldığı başka bir akşam olmadığını söyledi. Biraz sonra bu kış gecesinin vahşi uğultusunun içinden gelenlerin sesini duyduk. Kadınlar ve kızlar sıcak ateşin başında otururken, kalpleri ve düşünceleri çevrelerini saran rahatlıktan uzaklaşıp gecenin karanlığında yola çıkar, zor hava şartlarına göğüs gerer, kar fırtınasıyla mücadele eder, tek başlarına en şiddetli fırtınalarda bahçe kapılarında ve çitlerin kenarında babalarının, oğullarının, kocalarının eve gelişlerini görmek ve duymak için bakarlar ve dinlerler.

Baba ve oğul sonunda şatoya vardılar çünkü o akşam Kont de Bassompierre Dr. Bretton'a eşlik ediyordu. Üçümüzün arasından atların sesini ilk duyan kimdi bilmiyorum, havanın şiddeti hole koşup her ikisini de içeri girdiklerinde karşılamamız için bir mazeret oldu ama bizi uzak durmamız için uyardılar. İkisi de bembeyaz bir kar yığını halindeydiler ve Bayan Bretton onların halini görünce derhal mutfağa gitmelerini söyledi ve o Noel maskelerini tamamen temizleyinceye kadar halı kaplı merdivenlere ayak basmamalarını yasakladı. Ancak biz de kendimizi onların arkasından mutfağa gitmekten alamadık. Burası büyük ve eski, resim gibi güzel bir Flaman mutfağıydı. Küçük beyaz Kontes onun gibi beyaz babasının etrafında dans ederek ellerini çırpıyor ve "Baba, baba, kocaman bir kutup ayısına benzemişsin," diye bağırıyordu.

Ayı üstünü silkeledi ve küçük peri bu soğuk duştan kurtulmak için uzağa kaçtı. Ama sonra gülerek bu kutup maskesinden kurtulması için yardıma etmek üzere geri geldi. Kont sonunda paltosunu çıkardı ve karları onun üstüne atmakla tehdit etti.

"Gelin o zaman" dedi eğilerek ve karlar şakayla başına gelirken küçük bir dağ keçisi gibi, uzağa sıçradı.

Hareketleri bir kedi yavrusu gibi yumuşak ve zarifti, kahkahası gümüş ve kristalin çınlamasından daha berraktı, babasının soğuk ellerini ovuştururken parmaklarının ucuna kalkıp dudaklarını bir öpücük için uzattı, sanki çevresinde sevgi mutluluğundan bir hale parlıyordu. Ciddi ve saygıdeğer senyör ona erkeklerin gözbebeklerine baktığı gibi baktı.

"Bayan Bretton," dedi, "ben bu kızımla ne yapacağım? Ne aklı ne de boyu büyüyor. Onu neredeyse on yıl önceki çocuk gibi görmüyor musunuz?"

O sırada oğluyla kıyafetini değiştirmesi için mücadele eden Bayan Bretton, "Benim bu kocaman oğlumdan daha çocuk olamaz," dedi. Oğlu Flaman dolaba dayanmış, gülerek annesini kol hizasında tutuyordu.

"Hadi anne," dedi, "uzlaşmak ve hem içimizi hem de dışımızı ısıtmak için bir Noel içkisi hazırlayalım ve Eski İngiltere şerefine ocağın yanında kadeh kaldıralım."

Kont ateşin başında dururken ve Paulina Mary geniş mutfakta mutlu bir şekilde ileri geri dans ederek dolaşırken, Bayan Bretton Martha'ya baharatı ve içki kâsesini ısıtması için talimat verdi. Hazırlanan içki bir Bretton sürahisine boşaltıldı ve Graham'in vaftiz bardağı olduğunu hatırladığım daha küçük bir gümüş kapla hepimize servis edildi.

"Eski Günlere!" dedi Kont bardağını yüksekte tutarak. Sonra Bayan Bretton'a bakarak,

"We twa ha' paidlet i' the burn (İkimiz nehirde kürek çektik),

Fra morning sun till dine (Güneşin doğuşundan batışına kadar),

But seas between us braid ha' roared (Ama aramızdaki geniş denizler kükredi),

Sin' auld lang syne (Eski günlerden beri).

And surely ye'll be your pint-stoup (Ve elbette sen kendi bardağını alacaksın),

And surely I'll be mine (Ve ben de kendi bardağımı alacağım);

And we'll taste a cup o' kindness yet (Ve gene şefkatin tadına bakacağız),

For auld lang syne (Eski günler için)."

"İskoç İngilizcesi, İskoç İngilizcesi!" diye bağırdı Paulina; "babam İskoç İngilizcesi konuşuyor ve bir parçası İskoç. Biz Home ve de Bassompierre'iz, Kaledonyalı ve Galliyiz."

"Peki, o yaptığın bir İskoç dansı mı Kuzey İskoç perisi?" diye sordu babası. "Bayan Bretton yakında mutfağınızın ortasında yeşil bir halka oluşacak. Kızımın dikkatli olduğunu söyleyemeyeceğim, garip bir küçük fani o."

"Lucy'ye benimle dans etmesini söyleyin baba, Lucy Snowe orada."

Bay Home (hâlâ gururlu Kont de Bassompierre olmadan önceki Bay Home'dan izler vardı) bana elini uzattı ve nazik bir sesle "beni iyi hatırladığını, kendi hafızası pek güvenilir olmasa da ismimin sık sık kızı tarafından telaffuz edildiğini, benim hakkımda birçok hikâye dinlediğini ve eski bir tanıdık gibi olduğumu" söyledi.

Paulina hariç herkes içkiden bir yudum almıştı ve kimse onun pas de fée ou de fantasie'sini[1] durdurarak saygısızca bir içki teklif etmeyi düşünmemişti ama kimse onu görmezden gelemezdi ve hakları engellenemezdi.

Graham tam bardağını onun ulaşamayacağı şekilde dolabın üstüne koyarken "Ben de tadına bakayım" dedi Graham'e.

Bayan Bretton ve Bay Home derin bir sohbete dalmışlardı. Dr. John perinin dansına ilgisiz kalmamıştı, onu seyretmiş ve beğenmişti. Hareketlerin yumuşaklığı ve güzelliğiyle zarafet seven gözlerinin fazlasıyla müteşekkir olması bir yana, annesinin evindeki o rahatlık onu mutlu ediyordu çünkü onu rahatlatıyordu; bir kez daha onu ço-

1 Peri veya hayal dansını.

cuk gibi, oyun arkadaşı gibi gördü. Onunla nasıl konuşacağını merak ettim, henüz ona nasıl hitap ettiğini duymamıştım. İlk kelimeleri, bu geceki çocuksu tasasızlığın eski "küçük Polly" günlerini hatırlattığını ispat etti.

"Hanımefendi maşrapayı mı istiyorlar?"

"Öyle söylediğimi zannediyorum. Sanırım bunu belirttim."

"Asla böyle bir şeye rıza gösteremem. Kusura bakmayın ama yapamam."

"Neden? Artık oldukça iyiyim, tekrar köprücük kemiğimi kıramaz veya omzumu çıkaramaz. O şarap mı?"

"Hayır, şebnem de değil."

"Şebnem istemiyorum, şebnem sevmiyorum, ama nedir o?"

"Bir cins bira – kuvvetli bir bira – eski Ekim, belki de ben doğduğumda mayalanmıştır."

"İlginç bir şey olmalı, lezzetli mi?"

"Son derece lezzetli."

Bardağı tekrar alıp bu güçlü içkiden bir yudum daha aldı, muzip gözlerinde müthiş bir memnuniyet ifadesi belirdi ve bardağı tekrar rafın üstüne koydu.

"Birazcık istiyorum," dedi Paulina gözlerini ona doğru kaldırarak, "daha evvel hiç 'eski Ekim' içmedim, tatlı mı?"

"Tehlikeli bir tatlılıkta," dedi Graham.

Yasak olan lezzetli bir şey için can atan bir çocuğun yüzüyle bakmaya devam etti. Sonunda Doktor yumuşadı, bardağı alıp onun elinden içmesinden alacağı hazla istediğini yaptı. Keyif veren duyguları her zaman açığa vuran gözlerindeki parıltı ve gülümseme bundan zevk aldığını açıklıyordu ve bardağı bir seferde sadece küçük bir damla gül renkli dudaklarına değecek şekilde tutarak bu anı uzatıyordu.

"Biraz daha – biraz daha," dedi ve bardağı biraz daha eğmesi için başparmağıyla huysuzca onun eline dokundu. "Baharat ve şeker kokuyor ama bileğiniz o kadar katı ve öyle cimrisiniz ki tadını alamıyorum."

Doktor onun isteğine boyun eğdi ama bir taraftan da "Anneme veya Lucy'ye söylemeyin, bunu onaylamazlar," diye fısıldadı.

"Ben de onaylamıyorum," dedi ve içecekten büyücek bir yudum alır almaz bir anda, sanki bir sihirbazın değneği içkinin büyüsünü bozmuş gibi, sesinin tonu ve davranışı değişti: "Hiç de tatlı değil, acı ve sıcak, üstelik nefesim kesildi. Eski Ekim'iniz sadece yasak olduğunda arzu edilebilir bir şeydi. Teşekkür ederim, başka istemem."

Ve hafifçe eğilerek – dansı gibi kayıtsız ama zarif – kayarak ondan uzaklaşıp babasının yanına gitti.

Sanırım doğruyu söylemişti; yedi yaşındaki çocuk on yedisindeki genç kızın içinde yaşıyordu.

Graham biraz şaşkın bir şekilde arkasından baktı, gecenin geri kalanında gözleri genellikle onun üzerindeydi ama genç kız fark etmemiş gibi yaptı.

Çay için oturma odasına çıkarken babasının koluna girdi, doğal yeri babasının yanı gibi duruyordu, gözleri ve kulakları babasına adanmıştı. Bay Home ve Bayan Bretton küçük grubumuzun konuşanlarıydı ve Paulina da en iyi dinleyicileriydi, her söyleneni dikkatle dinliyor, şu veya bu konunun veya maceranın anlatılması için teşvik ediyordu.

"Peki, o zaman siz neredeydiniz baba? O zaman siz ne dediniz? Bayan Bretton'a o olayı anlatın." Böylece babasını konuşturuyordu.

Bir daha neşeyle coşmadı, çocukça pırıltısı gece boyunca bir daha ortaya çıkmadı; yumuşak, düşünceli ve uysaldı. Onu iyi geceler dilerken görmek çok hoştu, Graham'e davranışında bir ağırbaşlılık vardı; Kontes'in sözleri hafif bir tebessüm ve sessiz bir reveranstı ve Graham de ciddi bir tavırla eğilerek cevap vermekten başka bir şey yapamazdı. Dans eden periyle narin genç kızı zihninde nasıl harmanlayacağını bilemediğini fark ettim.

Ertesi sabah hepimiz tertemiz ve titreyerek kahvaltı masasının etrafında toplandık ve Bayan Bretton acil bir zorunluluk nedeniyle mecbur olmadığı takdirde o gün kimsenin evden çıkmayacağını ilan etti.

Aslında evden çıkmak neredeyse imkânsızdı; rüzgârla yığılan kar pencerelerin alt panellerini kaplamıştı ve dışarı bakıldığında göğün ve havanın kasvetli ve donuk olduğu, rüzgârla karın kızgın kavgası görülüyordu. Artık yağmıyordu ama yerdeki kar rüzgârla savruluyor

ve binbir olağanüstü şekle giriyordu.

Kontes Bayan Bretton'ı onayladı.

"Babam dışarı çıkmayacak," dedi babasının oturduğu koltuğun yanında kendisine bir yer hazırlarken. "Ben onunla ilgilenirim. Şehre inmeyeceksiniz değil mi baba?"

"Evet ve hayır" diye cevap geldi. "Eğer sen ve Bayan Bretton bana çok iyi davranırsanız Polly – biliyorsun şefkatli ve ilgili olursanız, eğer beni el üstünde tutarsanız ve ilgi gösterirseniz kahvaltıdan sonra bir saat kadar bekleyip bu keskin rüzgârın dinip dinmediğine bakarım. Ama bakın, bana kahvaltımı vermiyorsunuz, hiçbir şey teklif etmiyorsunuz, beni aç bırakıyorsunuz."

"Çabuk! Lütfen Bayan Bretton," diye yalvardı Paulina, "ben Kont de Bassompierre'in başka isteklerini yaparken siz de kahvesi koyun, Kont olduğundan beri o kadar çok ilgi istiyor ki."

Yuvarlak bir ekmeği ikiye ayırarak hazırladı.

"İşte Baba 'küçük tabancanız' hazır," dedi. "Marmelat da var, Bretton'da yediklerimizin aynısı ve siz İskoçya'da yapılmış kadar lezzetli olduklarını söylemiştiniz."

"Ve siz küçük hanımefendi de oğlum için yalvararak isterdi –onu hatırlıyor musun?" diye araya girdi Bayan Bretton. "Nasıl kolumun dibine kadar gelip elbisemin koluna dokunarak 'Lütfen bayan, Graham için lezzetli bir şey – biraz marmelat, bal veya reçel verir misiniz?' diye fısıldadığını unuttun mu?"

"Hayır, anne," diye kesti Dr. John gülerek ve kızararak, "eminim öyle olmamıştır, onlar benim için önemli değildi."

"Önemli miydi yoksa değil miydi Paulina?"

"Severdi" diye onayladı Paulina.

"Bunun için asla utanma John," dedi Bay Home cesaret vererek. "Ben de onları severim, her zaman da sevdim. Ve Polly de bir dostunun maddi rahatı için yemek tedarik edecek kadar mantıklı davranmış; onu bu şekilde yetiştiren benim ve asla unutmasına izin vermiyorum. Polly bana o dilden küçük bir parça verir misin?"

"Al baba, ama unutmayın bugün La Terrasse'ta kalmanız için ikna

edilmeniz ve rıza göstermeniz şartıyla böyle özenli bir servis alıyorsunuz."

"Bayan Bretton," dedi Kont, "ben kızımdan kurtulmak istiyorum – onu okula göndermek istiyorum. İyi bir okul biliyor musunuz?"

"Lucy'nin olduğu yer var – Madam Beck'in okulu."

"Bayan Snowe okulda mı?"

"Ben öğretmenim," dedim ve bunu söyleme şansını bulduğum için oldukça memnundum. Bir süredir yanlış bir yere konduğum hissine kapılmıştım. Bayan Bretton ve oğlu benim şartlarımı biliyorlardı ama Kont ve kızı bilmiyorlardı. Toplumdaki yerimi öğrendiklerinde bana gösterdikleri samimi davranışı değiştirmek isteyebilirlerdi. Aceleyle konuştum ama beklemediğim ve istemediğim birtakım düşünceler sözlerimle ortaya çıktı ve istemeden içimi çekmeme neden oldu. Bay Home bir-iki dakika gözlerini tabağından kaldırmadı ve bir şey söylemedi; belki ne dediğimi duymamıştı, belki de böyle bir itirafa yorum yapmanın nezaket kurallarına uygun düşmeyeceğini düşünmüştü; İskoçların gururları meşhurdu ve Bay Home gibi görünüşü gösterişsiz, alışkanlıkları ve zevkleri basit birinin bile milletinin özelliklerinden payını almış olduğunun uzun zamandır farkındaydım. Onunki sahte bir gurur muydu? Gerçek bir asalet miydi? Bu soruyu geniş anlamda cevabına karar vermeden bırakıyorum. Sadece şahsen beni ilgilendirdiği kadarı için cevap verebilirim; o zaman ve her zaman temiz kalpli bir beyefendi olduğunu gösterdi.

Doğası gereği hisseden ve düşünen bir insandı; duygularının ve düşüncelerinin üstünde boğuk bir melankoli vardı, boğuktan da fazla, sıkıntı ve yas döneminde bir bulut haline geliyordu. Lucy Snowe hakkında fazla bir şey bilmiyordu, bildiğini de pek doğru anlamamıştı. Aslında benimle ilgili yanılgıları zaman zaman beni gülümsetiyordu ama benim hayat yolundaki yürüyüşümün tepenin gölgeli tarafında olduğunu görmüştü; bu konuda dürüstçe ve dosdoğru konuşmamı takdir etmişti ve elinden gelse bana yardım ederdi, yardım şansı olmadığı için de bana iyilikler diledi. Sonunda bana baktığında gözleri şefkatliydi, konuştuğunda sesi koruyucuydu.

"Sizinki," dedi, "güç bir yol. Size bu yolda başarılı olmanız için sağlık ve kuvvet dilerim."

Küçük güzel kızı bu bilgiyi o kadar sakin karşılamadı; hayretle, neredeyse dehşetle açılmış gözlerini bana dikti.

"Öğretmen misiniz?" diye bağırdı. Bu hoş olmayan fikir üzerine duraksadı, "Aslında ne olduğunuzu hiçbir zaman bilmedim, sormayı da düşünmedim, benim için siz her zaman Lucy Snowe'dunuz."

"Peki, şimdi neyim?" diye sormaktan kendimi alamadım.

"Elbette kendinizsiniz. Ama gerçekten burada, Villette'de öğretmenlik mi yapıyorsunuz?"

"Gerçekten yapıyorum."

"Peki, seviyor musunuz?"

"Her zaman değil."

"O zaman neden devam ediyorsunuz?"

Babası ona baktı ve bir an onu frenleyeceğinde korktum, ama sadece "Devam et Polly, bu soru cevap yöntemine devam et – ne kadar ukala olduğunu ispat et. Eğer Bayan Snowe kızarıp şaşırsaydı sana dilini tutmanı söylerdim; sen ve ben bu yemeğe utanarak devam ederdik ama o sadece gülümsüyor, o yüzden biraz daha zorla, sorgulamayı artır. Peki Bayan Snowe, neden devam ediyorsunuz?"

"Korkarım özellikle aldığım para için."

"O zaman sadece insan sevgisiyle değil. Polly ve ben farklılığınızı açıklayan en uygun yol olarak bu hipoteze sarılmıştık."

"Hayır, hayır beyefendi. Daha çok başımın üstündeki dam ve kendim için çalıştığım sürece herhangi birine yük olma acısından kendimi kurtardığımı düşünmenin bana verdiği huzur için."

"Baba ne istersen söyle, ben Lucy'ye acıyorum."

"O acımayı alın, Bayan de Bassompierre, o acımayı iki elinize alın ve çıktığı sıcak kalbe tekrar geri koyup şu fısıltıyı kulağınızda saklayın. Eğer benim Polly'm bir gün bu dünyanın bilinmeyenleriyle karşılaşırsa onun Lucy gibi davranmasını isterim; kendi için çalışmasını ve ne dostlarına ne de akrabalarına yük olmamasını."

"Tamam, baba," dedi düşünceli ve uysal bir şekilde. "Ama zavallı

Lucy! Ben onun zengin bir hanım olduğunu ve zengin dostları olduğunu düşünüyordum."

"Küçük bir budala gibi düşünmüşsün. Ben hiç öyle düşünmedim. Lucy'nin davranışlarını ve görünüşünü düşünecek vaktim olduğunda onun korunması değil koruması gereken biri olduğunu, hizmet edilmeyi beklemek yerine onun harekete geçtiğini gördüm ve bütün bunlar onun eğer yeterince faydalanacak kadar uzun yaşarsa Tanrı'nın takdirine dua edeceği bir tecrübe kazandırmıştır. Ama bu okul," diyerek ciddi ses tonunu değiştirip neşeyle devam etti, "sizce Madam Beck benim Polly'mi kabul eder mi Bayan Lucy?"

Bunun için fazla uğraşmaya gerek olmadığını, kısa zamanda göreceklerini çünkü Madam'ın İngiliz öğrencileri çok sevdiğini söyledim. "Eğer," diye devam ettim, "siz hemen bu akşamüstü Bayan de Bassompierre'i arabanızla götürürseniz eminim kapıya bakan Rosine kapıyı hemen açacaktır ve Madam da en iyi eldivenlerini giyerek sizi karşılamak üzere salona gelecektir."

"O takdirde," diye cevap verdi Bay Home, "daha fazla gecikmemiz için bir neden görmüyorum. Bayan Hurst genç hanımının "eşyalarını" daha sonra gönderir, Polly de gece olmadan alfabesinin önüne yerleşmiş olur. Eminim siz de Bayan Lucy, ara sıra ona göz kulak olursunuz ve zaman zaman bana nasıl olduğunu bildirirsiniz. Umarım bu düzenlemeyi onaylarsınız Kontes de Bassompierre."

Kontes tereddütle konuştu, "Ben," dedi, "ben eğitimimi bitirdiğimi zannediyordum.."

"Bu sadece düşüncelerimizde ne kadar hatalı olduğumuzu gösterir. Ben çok daha farklı düşünüyorum, bu sabah hayat hakkındaki derin bilgine şahit olan diğerleri gibi. Ah, benim küçük kızım, daha öğreneceğin çok şey var ve baban sana daha fazlasını öğretmiş olmalıydı! Hadi, Madam Beck'i deneyelim, hava sakinleşiyor ve ben de kahvaltımı bitirdim..."

"Ama baba!"

"Evet?"

"Bir engel var."

"Bence yok."

"Hem de çok büyük bir engel, baba; aşılamayacak bir şey, üstü karla kaplanmış paltonu giydiğin zaman olduğundan daha da büyük."

"Ve o kar gibi eriyebilir mi?"

"Hayır! Çok sert ve etten; o sizsiniz. Bayan Lucy, Madam Beck'i beni alması için söylenecek sözleri dinlememesi için uyarın çünkü sonunda babamı da almak zorunda kalabilir; madem o bana böyle takılıyor ben de size onunla ilgili bir şeyler anlatayım. Bayan Bretton ve hepiniz dinleyin; beş yıl kadar önce ben on iki yaşındayken beni şımartıyor olduğunu düşündü, dünyayla uyum sağlayamayacak bir şekilde büyütüldüğüme ve buna benzer düşüncelere kapıldı. Hiçbir şekilde tatmin olmuyordu ve ona göre okula gitmem gerekiyordu. Ağladım ama Mösyö de Bassompierre taş yürekli, katı ve zalim olduğunu kanıtladı ve ben okula gitmeye başladım. Sonuç ne oldu? En hoş tavrıyla babam okula gelmeye başladı, iki günde bir beni görmek için geldi. Madam Aigredoux homurdandı ama fayda etmedi ve sonunda babam da ben de, bir şekilde kovulduk. Lucy Madam Beck'e sadece bu küçük olayı anlatsın; onu neyin beklediğini bilmeye hakkı var."

Bayan Bretton, Bay Home'a buna ne cevap vereceğini sordu. Kendini savunmadığı için karar onun aleyhine çıktı ve Paulina kazandı.

Nazlı ve saf olmasının yanında başka tavırları da vardı. Kahvaltıdan sonra iki büyük çekilip, sanırım Bayan Bretton'ın işleriyle ilgili, Kontes, Dr. Bretton ve ben kısa bir süre yalnız kaldığımızda, içindeki çocuk yok oldu. Bizimle, hemen hemen kendi yaşındakilerle birlikteyken, bir anda küçük bir hanıma benzedi; yüzü değişti, babasıyla konuşurken ortaya çıkan gamzeli samimi görünüşü daha düşünceli bir hal aldı, hatları daha belirginleşti ve daha az hareket etti.

Hiç şüphesiz Graham de bu değişimi benim gibi fark etti. Birkaç dakika dışarıdaki kara bakarak, pencerenin yanında durdu, sonra şömineye yaklaştı ve konuşmaya başladı ama her zamanki rahatlığıyla değil. Uygun konular aklına gelmiyor gibiydi, titizlikle, duraksayarak ve elbette mutsuzca, Villette, orada yaşayanlar, ilgi çeken man-

zaraları ve binaları hakkında konuştu. Bayan de Bassompierre ona oldukça kadınsı cevaplar verdi; zekice ve tamamen bireyselleştirmeden: sesindeki bir ton, bir bakış, bir el hareketi, ölçülü ve ciddi değil ama oldukça canlı ve hızlı, küçük Polly'yi çağrıştıran ama son derece ince, sakin ve saygılı bir zarafetle. Bu farklılıkları öyle süsleyip sürdürüyordu ki Graham'den daha az duygusal olan bir erkek bunları daha ciddi bir yakınlığa dönüştürecek üstünlük noktaları olarak görmeye cesaret edemezdi.

Ancak Dr. Bretton sessizliğini devam ettirdiği ve ona göre uyuşmuş gibi olduğu halde hâlâ gözlemliyordu. O tatlı içgüdülerin ve doğal açıklarının hiçbiri gözünden kaçmıyordu. Tek bir belirgin hareketini, konuşurken duraksamasını veya sözlerindeki peltekliği bile kaçırmıyordu. Ara sıra hızlı konuşurken hâlâ peltekleşiyor ve böyle durumlarda kızararak çaba sarf ediyor ve insanı küçük hatasından daha çok eğlendiren bir şekilde kelimeyi yeniden tane tane söylüyordu.

Bunu her yaptığında Dr. Bretton gülümsüyordu. Yavaş yavaş, sohbetleri devam ettikçe her ikisindeki gerginlik de rahatladı, eğer bu görüşme daha da uzasaydı sanırım kısa zamanda dostça bir hale gelecekti. Paulina'nın dudaklarına ve yanaklarına gamzeli tebessümü geri gelmişti bile; bir kez daha peltek konuştu ve sonra düzeltmeyi unuttu. Ve Dr. John değişti, nasıl değiştiğini bilmiyorum ama değişti. Daha neşeli olmadı, yüzünde alay ve laubalilik yoktu ama sanki daha çok zevk alıyormuş gibi görünüyordu ve daha rahatlamış, daha tatlı dille konuşuyordu. On yıl önce bu ikilinin her zaman birbirlerine anlatacak bir sürü şeyi vardı, araya giren on yıl bunu daraltmamış ve her ikisinin de zekâsını azaltmamıştı, üstelik öyle tabiatlar vardır ki konuştukça söyleyecek daha fazla şeyleri olur. Bu gibiler için ilişkiler bağlılığa, bağlılık da sosyal birleşmeye gider.

Ancak Graham'in gitmesi gerekiyordu; onun işi ne görmezden gelinebilir ne de ertelenebilirdi. Odadan çıktı ama evden ayrılmadan tekrar geri geldi. Geri geliş nedeninin göründüğü gibi bir kâğıt veya masasındaki kart olmadığından emindim. Bir kez daha bakarak Paulina'nın yüzünün hatırasındaki gibi olduğundan, ona taraf tutan,

suni bir ışıkta ve ciddi bir hata yaparak bakmadığından emin olmak istemişti. Hayır! İzleniminin doğru olduğunu görmüştü ve bu geri gelişle kaybetmemiş hatta kazanmıştı: ayrılırken utangaç ama çok yumuşak, eğrelti otlarının arasından bakan bir ceylanınki veya otlaktaki yatağından bakan bir kuzununki gibi güzel, masum bir bakış almıştı.

Yalnız kalınca Paulina ve ben bir müddet konuşmadık; her ikimiz de işimizi çıkardık, sessizce ve özenle çalıştık. Eski günlerdeki beyaz tahta iş kutusu yerini değerli mozaiklerle bezenmiş, altınla süslenmiş bir kutuya bırakmıştı. İğneyi zorlukla yönlendirebilen küçük ve titreyen parmakları artık hızlı ve ustacaydı: ama eskisi gibi kaşlarını çatıyor, sallanan bir bukleyi düzeltmek için veya ipek eteğinden bir tozu veya bir iplik parçasını silkelemek için aynı küçük ve narin hareketleri, aynı çabuk dönüşleri yapıyordu.

O sabah sessizlik istiyordum; kış gününün haşin öfkesi beni korkutup susturmuştu. Ocak ayının beyaz, kansız tutkusu henüz bitmemişti, fırtınanın coşkulu sesi boğuklaşmıştı ama henüz bitecek gibi değildi. Eğer o odada yanımdaki Ginevra Fanshawe olsaydı rahatsız edilmeden düşünmem veya dinlemem mümkün olmazdı. Konuşmalar yanımızdan ayrılan kişiyle ilgili olur ve tek bir konu hakkında kim bilir nasıl çeşitlemeler yapar, sorular ve tahminlerle beni rahatsız eder, duymak istemediğim yorumlar ve sırlarla endişelendirip sıkıntı verirdi.

Paulina Mary koyu gözleriyle bir-iki kez sessiz ama delici bakışlarla bana baktı, sanki bir şey söyleyecekmiş gibi dudakları aralandı ama sessizlik arzumu gördü ve nazikçe saygı gösterdi.

"Bu uzun sürmeyecek," diye düşündüm kendi kendime çünkü kadınlarda ve kızlarda kendini kontrol etme veya nefsine hâkim olma gücünü görmeye alışık değildim. Onları tanıdığım kadarıyla genelde önemsiz sırları, soluk ve önemsiz duygularıyla ilgili gevezelik etme şansını ele geçirdiklerinde hiç kaçırmazlardı.

Küçük Kontes bir istisnaydı, dikiş dikmekten sıkılıncaya kadar dikti, sonra da eline bir kitap aldı.

Şans eseri kütüphanenin Dr. Bretton'a ait olan tarafından almıştı

ve tabiat tarihi hakkında resimli eski Bretton kitaplarından biriydi. Eskiden onu hep Graham'in yanında durmuş, onun öğretmenliğinde dizine koyduğu bu kitaptan okurken ve ders bittikten sonra ona resimleri anlatması için yalvarırken görmüştüm. Onu dikkatle izledim; bu onun çok böbürlendiği hafızasının sadakatini sınamak için güzel bir fırsattı.

Sadık? Buna şüphe yoktu. Sayfaları çevirdikçe yüzünde beliren parıltılar birbirini takip ediyordu ve bunların en basiti Geçmişle selamlaşmasıydı. Sonra ilk sayfaya geri döndü ve okul çocuğunun eliyle yazılmış isme baktı. Uzun uzun baktı ve sadece bakmakla yetinmeyip parmaklarının ucunu hafifçe harflerin üzerinde gezdirdi ve bunu yaparken farkında olmadan dudaklarında şefkatli bir tebessüm belirdi, bu da dokunuşunu okşamaya çevirdi. Paulina Geçmişe âşıktı ama bu sahnedeki tuhaflık hiçbir şey söylememesiydi; duygularını kelimelere dökmeden hissedebiliyordu.

Bir saat kadar kitaplığın yanında oyalandı, birer birer kitapları indirip her biriyle tanışıklığını yeniledi. Bu bittikten sonra alçak bir tabureye oturdu, çenesini ellerine dayadı ve sessizce düşündü.

Aşağıda açılan ön kapının sesi, içeri dolan soğuk rüzgâr ve babasının holde Bayan Bretton'la konuşması sonunda onu kendine getirdi. Yay gibi yerinden fırladı ve bir saniyede merdivenlerden aşağı indi.

"Baba! Baba! Dışarı çıkmıyorsun değil mi?"

"Biriciğim, şehre inmem gerekiyor."

"Ama çok – çok soğuk baba."

Sonra Mösyö de Bassompierre'in ona rüzgâra karşı nasıl korunaklı olduğunu gösterdiğini, arabayla gideceğini ve sıcakta olacağını, kısacası onun rahatından endişe etmemesi gerektiğini söylediğini duydum.

"Ama bu akşam karanlık olmadan tekrar buraya döneceğine söz ver – siz ve Dr. Bretton, her ikiniz de arabayla. Hava ata binmek için uygun değil."

"Tamam, Doktoru görürsem bir hanımın, değerli sağlığına dikkat etmesini ve benim refakatimde eve gelmesini emrettiğini söylerim."

"Evet, bir hanım demelisin, o da annesi olduğunu düşünür ve itaat eder. Ve lütfen baba çabuk gelin çünkü gelişinizi kulak kesilerek bekliyor olacağım."

Kapı kapandı ve araba karların üstünde yavaşça hareket etti, Kontes de dalgın ve endişeli odaya geri geldi.

Gece bastırırken gerçekten kulak kesilerek bekledi, ama sessizce; oturma odasında gürültü yapmadan yürüdü. Ara ara kadife yürüyüşünü durdurdu, kulaklarını kabarttı ve gecenin seslerini dinledi; aslında gecenin sessizliğini demeliydim çünkü sonunda rüzgâr durmuştu. Gökyüzü karlardan kurtulmuş, çıplak ve solgundu ve caddedeki yapraksız ağaçların arasından rahatça görebiliyorduk. Bir buz dünyası gibi beyaz ve yuvarlak ay da bir kutup güzelliği sergiliyordu. Arabanın döndüğünü gördüğümüzde saat çok geç olmamıştı.

Bu gece Paulina hoş geldiniz dansı yapmadı. Bir ciddiyetle odaya girer girmez babasına el koydu, onu kendi istediği yere oturtup yumuşak bir şekilde eve bu kadar erken döndüğü için ne kadar iyi olduğu hakkında tatlı bir söz yağmuruna tuttu. Seyrederken sanki babasını iskemleye oturtanın ve etrafını düzenleyenin onun küçük elleri olduğunu zannederdiniz, bu güçlü adam da kendini sadece sevgiyle etkili olan bu egemenliğe bırakmaktan son derece mutlu görünüyordu.

Graham, Kont'dan bir süre sonra geldi. Ayak sesi duyulduğunda Paulina hafifçe döndü, sadece bir-iki kelime konuştular, parmakları sadece bir saniye için hafifçe birbirine değdi. Paulina babasının yanında oturmaya devam etti, Graham de kendini odanın diğer tarafındaki koltuğa attı.

Bayan Bretton'la Bay Home'un birbirleriyle konuşacak epey şeyleri, eski hatıralarla ilgili bitmek tükenmek bilmeyen konuları olması iyi bir şeydi, aksi takdirde grubumuz o akşam çok sessiz kalabilirdi.

Çaydan sonra Paulina iğnesini ve şık altın yüksüğünü alıp dikişine devam etti ama sessizdi ve düzgün, uzun kirpikli gözkapaklarını kaldırmakta isteksizdi. Graham de herhalde yorgun bir gün geçirmişti ve büyükleri dinleyip kendisi çok az konuştu, sanki sıçrayan küçük

sarı bir şeytanın altın başında veya kanadında duran pervaneymiş gibi gözleriyle Paulina'nın yüksüğünü takip etti.

26
Bir Cenaze Töreni

O günden sonra yaşantımda bir değişiklik yapma ihtiyacı hissetmedim, tanıdığım insanları, yüksek sınıftan oldukları için tam olarak onaylayan Madam Beck'in izniyle epeyce dışarı çıktım. O saygıdeğer müdire ilk gününden itibaren bana hep saygılı davranmıştı ve bir şatodan, bir büyük otelden sık sık davet alacağımın farkına vardığında saygı ayrımcılık yönünde gelişti.

Bu konuda aşırı yapmacıklı davranmıyordu: Madam dünyevi konularda asla zayıf değildi, kendi çıkarını gözetirken bile belirli bir ölçü ve mantık çerçevesinde hareket ediyordu, bir başarı elde ettiğinde sakin ve düşünceliydi. Fırsatçı ve dalkavuk gibi davranarak benim onu aşağılamama yol açmadan, incelikle, onunla birlikte çalışanların, adileşen ve can sıkan insanlar yerine, kendilerini besleyen ve yükselten insanlarla birlikte olmasından memnun olduğunu belirtti. Ne beni ne de dostlarımı asla övmedi; sadece bir kere bahçede yanında kahvesi ve elinde Gazette ile rahat rahat otururken yanına gidip o akşam dışarı çıkmak için izin istediğimde düşüncesini zarafetle belirtti.

"Oui, oui, ma bone amie: je vous donne la permission de coeur et de gré. Votre travail dans ma maison a toujours été admirable, rempli de zele et de discrétion: vous avez bien le droit de vous amuser. Sortez donc tant que vous voudrez. Quant à votre choix de connaissances, j'en suis contente; c'est sage, digne, laudable."[1]

Sustu ve Gazette'i okumaya devam etti.

1 Evet, evet iyi dostum: Size bütün kalbimle ve isteyerek izin veriyorum. Bu evdeki işinizi her zaman hayranlık uyandırıcı, becerikli ve güvenilir bir şekilde yapıyorsunuz: eğlenmek hakkınız. İstediğiniz kadar gezin. Dost seçiminizden çok memnunum; akıllıca, onurlu ve övgüye değer.

Okur, üç kilit altında oldukları halde bir süreliğine yazı masamdan yok olan mektuplarla ilgili küçük olayın üzerinde fazla durmayacaktır. Bunu fark ettiğimde ilk tepkim doğal olarak tam bir dehşetti ama hemen sonra cesaretimi topladım.

"Sabret," diye kendi kendime fısıldadım. "Hiçbir şey söylemeden sakince bekle, geri gelecekler."

Ve geri geldiler, Madam'ın odasına kısa bir ziyaret yapmışlardı, incelendikten sonra hemen geri gelmişlerdi; ertesi gün gene her zamanki yerlerindeydiler.

Mektuplarla ilgili ne düşündüğünü merak ediyorum. Dr. John Bretton'ın mektup yazma gücü hakkında nasıl bir fikir edinmişti? Akıcı ve neşeli, iddiasız bir üslupla yazılmış, genelde son derece etkileyici düşünceler, mantıklı ve zaman zaman değişik fikirler ona nasıl göründü? Beni son derece mutlu eden cana yakın ve biraz da komik yönünü beğendi mi? Sinbad'ın vadisine serpilen elmaslar gibi bolca değil, hayali kuyularda yatan mücevherler gibi seyrekçe serpiştirilmiş birkaç şefkat sözcüğü hakkında ne düşündü? Ah Madam Beck! Bunlar hakkında ne düşündünüz?

Sanırım beş mektup Madam Beck'in gözünde beğeni kazandı. Onları benden *emanet aldığı* günün ertesinde (böylesine hoş ama aldatıcı bir kadından söz ederken kullanılan terimler de hoş ama aldatıcı olmalı) biraz şaşırmış ama asla kötü niyetli olmayan dalgın bir bakışla beni incelerken yakaladım onu. İki ders arasında öğrencilerin on beş dakika dinlenmek için bahçeye çıktığı kısa teneffüstü ve birinci sınıfta ikimiz kalmıştık: göz göze geldiğimizde düşünceleri dudaklarını zorlayarak dışarı çıktı.

"Il y a," dedi, *"Quelquechose de bien remarquable dans le caractère Anglais."*[1]

"Nasıl Madam?"

"Nasıl" kelimesini İngilizce tekrarlayarak küçük bir kahkaha attı.

"Je ne saurais dire 'nasıl'; mais, enfin, les Anglais ont des idées a eux, en

1 İngilizlerin karakterinde son derece dikkate değer bir şey var.

amitié, en amour, en tout. Mais au moins il n'est pas besoin de les surveiller,"[1] diye ekledi ayağa kalkıp küçük bir midilli gibi sekerek giderken.

"O zaman," diye kendi kendime mırıldandım, "umarım gelecekte benim mektuplarımı rahat bırakırsınız."

Ah! Bana artık onun okuduğu mektuplar gibi mektupların gelmeyeceğini hatırladığımda gözlerime görüşümü buğulandıran, parlak kış güneşini, bahçeyi, sınıfı görmemi engelleyen bir şeyler doldu. Geçici bir süre kıyısında misafir olduğum, dalgalarından sıçrayan birkaç damlanın dudaklarıma değdiği o hoş ırmak başka bir yöne doğru akmaya başlamıştı; benim küçük kulübemden ayrılıyor, tarlamı sahipsiz ve kupkuru bırakıyordu. Suyunun bereketini başka yerlere götürüyordu. Değişim doğru, haklı ve doğaldı, bu konuda söylenecek bir şey yoktu: ama ben Ren'imi, Nil'imi sevmiştim, Ganj'ıma neredeyse tapıyordum, büyük dalgalar uzaklaşıp sahte bir hayal gibi yok olacağı için yas tutuyordum. Soğukkanlı olmakla birlikte metanet gösteremiyordum, damlalar hızlıca ellerimin, masamın üstüne akıyordu: yaz yağmuru gibi şiddetle ve kısa bir süre ağladım.

Ama sonra kendi kendime, "Yakındığım Umut acı çekti ve benim de acı çekmeme neden oldu; son anına kadar ölmedi, bu kadar uzun süre kalan bir ıstırabın ardından ölümün hoş karşılanması gerekir," dedim.

Onu hoş karşılamak için gayret gösterdim. Aslında uzun süre acı çekmek sabretmeyi bir alışkanlık haline getirmişti. Sonunda ölmüşlerimin gözlerini kapadım, kollarını büyük bir sakinlikle kavuşturdum. Ancak mektupların gözden uzağa kaldırılması gerekiyordu. Matemdeki insanlar genellikle hatıraları toplayıp ortadan kaldırır; her saniye pişmanlıkla kıvranıp kalbinden bıçaklanmaya dayanmak mümkün değildir.

Bir tatil günü boş bir öğleden sonra (Perşembe) onu mutlaka yok etmeye kararlı olarak hazineme gittim ve gene kurcalandığını gördüm, bu sefer iyice canım sıkılmıştı. Paket oradaydı ama onları bağla-

1 Size "nasıl" olduğunu söyleyemem ama İngilizlerin arkadaşlık, aşk, her şey için düzgün fikirleri var. Ama en azından onları gözlemek gerekmiyor.

dığım kurdele açılmış ve tekrar bağlanmıştı; birtakım başka belirtilerden de çekmecenin karıştırılmış olduğunu biliyordum.

Bu kadarı artık fazlaydı. Madam Beck'in ağzı son derece sıkıydı; üstelik bir insanın sahip olabileceği en güçlü beyne ve doğru muhakeme yeteneğine sahipti; çekmecemin içindekileri biliyor olması hoş değildi ama tahammül edilebilirdi. Bir Cizvit kadar meraklı olduğundan her şeyi doğru bir ışıkta görebiliyor, yanlış bir anlam çıkarmadan anlayabiliyordu. Ancak bu şekilde edindiği bilgileri bir başkasıyla paylaşması, kendimce kutsal saydığım şeylerle kendini ve yanındakileri eğlendirmesi beni çok sarstı. Ancak durum böyle olduğundan şimdi korkmak için nedenim vardı, hatta onun güvenilirliğini sorguluyordum. Akrabası Mösyö Paul Emanuel dün gece onunla birlikteydi; ona danışmak ve hiç kimseye açmadığı konuları onunla tartışmak Madam'ın alışkanlığıydı. Daha bu sabah sınıfta o beyefendi Vashti'ninkine benzer gözlerle bakmıştı bana. O an gözlerinde bu mavi ama donuk ışığın öfkeyle çakmasını anlayamamıştım ama bunun anlamını şimdi okuyabiliyordum. Benimle ilgili şeyleri adil bir bakış açısıyla görmesinin ya da beni hoşgörü ve tarafsızlıkla yargılamasının mümkün olmadığına inanıyordum. Onu her zaman haşin ve kuşkulu bulmuştum, ancak dostça yazılmış bu mektupların onun eline bir kez düşmüş olması ve tekrar düşebileceği düşüncesi ruhumu derinden sarstı.

Bunu önlemek için ne yapmalıydım? Bu garip evin hangi köşesinde güvenlik ve mahremiyet bulunabilirdi? Bir anahtar nerede güven sağlar, bir kilit nerede bir engel olabilirdi?

Tavan arasında mı? Hayır, orayı sevmiyordum. Ayrıca oradaki kutuların ve çekmecelerin birçoğu çürüktü, kilitlenemiyordu. Sıçanlar çürüyen tahtaları kemiriyorlar, fareler çekmecelerin içindekilerin arasına yuva yapıyorlardı: sevgili mektuplarımı (artık üstlerinde Ichabod[1] yazıyor olsa da benim için hâlâ sevgiliydiler) böcekler yiyebilirdi, rutubet kısa zamanda yazıları bozabilirdi. Hayır, tavan arası olmazdı – ama o zaman neresi?

1 Daha evvel yaşanan bir ihtişamı kaybetmenin üzüntüsünü belirtir ve aynı zamanda erkek adı olarak kullanılır. (ç.n.)

Bu sorun üzerinde düşünürken yatakhanede pencerenin önünde oturuyordum. Berrak ama ayaz bir öğle sonrasıydı, neredeyse batmak üzere olan kış güneşi solgun ışığıyla *"allée défendue"* deki çalıların üzerine vuruyordu. Yaşlı bir armut ağacı –rahibenin ağacı– uzun boylu bir orman perisi gibi gri, kuru ve çıplak duruyordu. Zaman zaman yalnız yaşayan insanların aklına gelen tuhaf ve inanılmaz fikirlerden biri aklıma geldi. Bonemi taktım, pelerinimle kürkümü aldım ve şehre gittim.

Adımlarımı şehrin eski ve tarihi bölgesine, hüzünlüyken içgüdüsel olarak hep aldatıcı ve karanlık alanlarına gittiğim tarafa yönlendirdim, yarı terk edilmiş bir meydanı geçtikten sonra kendimi eski eşyayla dolu bir tür komisyoncu dükkânının önünde buluncaya kadar bir sokaktan diğerine dolaşıp durdum. Ağzı kaynakla kapatılabilecek bir metal kutu veya ağzı tıkanabilecek ve hava geçirmeyecek şekilde kapatılabilecek kalın camdan bir kavanoz ya da şişe istiyordum. Bir sürü yığının içinde bir şişe buldum ve satın aldım.

Sonra mektuplarımı bir rulo haline getirip yağlı ipeğe sardım, sicimle bağlayarak şişenin içine soktum. Yaşlı Musevi komisyoncuya tıkacını koydurup mühürlettim ve hava geçirmez bir hale getirttim. Talimatlarımı yerine getirirken beyaz kirpiklerinin altından arada kuşkuyla bana baktı. Sanırım işin içinde kötü bir şey olduğunu düşündü. Bütün bunlar bana üzüntü verdi; mutlu değildim, sadece hüzünlü ve ıssız bir tatmin yaşadım. Bana bunu yaptıran içgüdüm, bana hâkim olan ruh halim günah çıkarmaya gittiğim zamanki halime benziyordu. Çabuk çabuk yürüyerek tam hava kararırken ve akşam yemeğine yetişecek şekilde okula geri döndüm.

Saat yedide ay çıktı. Yedi buçukta öğrenciler ve öğretmenler etütte, Madam Beck annesi ve çocuklarla *salle-à-manger*'deyken, gündüzlülerin hepsi evlerine gittiğinde ve Rosine giriş holünden ayrıldığında şalıma sarınıp mühürlü kavanozu aldım, birinci sınıfın kapısından gizlice dışarı, ağaçların arasındaki yola oradan da *"allée défendue"*ye gittim.

Armut ağacı, Methusaleh,[1] bu yolun en sonunda, benim her zaman oturduğum yerin yanındaydı. Etrafındaki bodur çalıların arasında uzun, loş ve kurşuni duruyordu. O kadar yaşlı olmasına rağmen Methusaleh'in gövdesi hâlâ sağlamdı, sadece köklerine yakın bir yerde derin bir kovuk vardı. Ağacı saran sarmaşık ve diğer bitkilerin altında böyle bir kovuk bulunduğunu biliyordum ve hazinemi oraya saklamayı tasarlıyordum. Ancak sadece hazinemi saklamayı değil aynı zamanda bir kederi de gömmeyi amaçlıyordum. Son zamanlarda ağlama nedenim olan o kederi kefenine sarmıştım ve gömülmesi gerekiyordu.

Sarmaşığı araladım ve deliği buldum; yeterince büyüktü, elimdeki kavanozu en dibine koydum. Bahçenin altındaki alet kulübesinde, yakın zamanda yaptıkları tamirattan sonra duvarcıların bıraktığı molozlar vardı. Oradan bir kayrak taşı ve biraz harç aldım, taşı kovuğa koyup üzerine çimento sıvadım, çukuru toprakla kapattım, en sonunda da sarmaşığı tekrar yerine çektim. Bu bittikten sonra ağaca yaslanarak dinlendim ve yas tutanlar gibi yeni kapatılan mezarın yanında bir müddet oyalandım.

Hava çok durgundu ama tuhaf bir buğu ayın ışığını parlak bir sise dönüştürmüştü. Bu havada ya da buğuda üzerimde yabancı bir etki yapan bir şey, belki bir elektrik vardı. O anda bir yıl önce İngiltere'de hissettiğim gibi hissettim: geç bir saatte, ıssız tarlalardaydım, kuzey ışıkları gökte kayıyordu, savruluyordu. Bayraklarla bir araya toplanan orduyu –sıraya girmiş mızrakların titremesini–, habercilerin kuzey yıldızının altından karanlığa doğru hızlıca inişlerini seyretmek için duraklamıştım. Mutlu değildim, tam tersi, ama yeniden güçlenmiş gibi hissediyordum.

Yaşam bir savaş olsaydı görünüşe göre kaderim bu savaşı tek başına yönetecekti. Kışlığımdan, yiyecek-içecek olmayan bu kamptan nasıl ayrılacağımı düşündüm. Belki de bu değişimi gerçekleştirmek için kadere karşı yeniden savaşılması gerekiyordu; eğer öyleyse bu karşılaşma için

1 Çok yaşlı adam.

hazırdım: kaybedecek bir şeyim yoktu, Tanrı benim kazanmama karar verebilirdi. Ama hangi yol açıktı? Hangi plan uygulanabilirdi?

Hâlâ bu soru üzerinde düşünürken o zamana kadar son derece loş olan ay sanki daha çok parlamaya başladı; önümde neredeyse beyaz bir ışık çaktı, bir gölge belirdi. Gözlerimi kısarak karanlık geçitte birdenbire beliren bu keskin hatlı gölgenin ne olduğunu anlamaya çalıştım; gözümde daha beyaz ve daha siyah olarak belirdi ve aniden değişip şekil aldı. Hemen hemen üç metre ötemde uzun boylu, siyah elbiseli, bembeyaz peçeli bir kadın duruyordu.

Beş dakika geçti. Ne kaçtım ne de çığlık attım. O da hâlâ orada duruyordu. Konuştum.

"Kimsiniz ve neden bana geliyorsunuz?"

Sesini çıkarmadı. Yüzü yoktu, alnından aşağısı beyaz bir örtüyle tamamen maskelenmişti, ama gözleri vardı ve bana bakıyordu.

Cesaret değil de çaresizlik hissettim, çaresizlik çoğunlukla cesaretin yerini doldurup o görevi yapmak için yeterli olur. İleriye doğru bir adım attım. Ona dokunmak için elimi uzattım. Geri çekildi. Daha yaklaştım: suskunluğunu sürdürerek hızla geri çekildi. Aramıza bir öbek çalı, yeşil yapraklı ağaçlar, defne ve gür bir porsuk ağacı benimle takip ettiğim kişinin arasına girdi. Bu engeli aştıktan sonra baktım ama hiçbir şey göremedim. Bekledim. "Eğer insanoğluna bir mesajın varsa, gel ve mesajını söyle," dedim. Hiçbir şey söylemedi, tekrar görünmedi.

Bu sefer başvurabileceğim bir Dr. John yoktu. "Rahibeyi tekrar gördüm," diye fısıldayabileceğim hiç kimse yoktu.

Paulina Mary sık sık beni Rue Crécy'ye çağırıyordu. Bretton'daki eski günlerde benden hoşlandığını asla itiraf etmediği halde benim varlığım kısa sürede onun için bilinçaltı bir gereklilik oldu. Eğer odama çekildiysem, hızla peşimden gelip kapıyı açıyor, kafasını içeri uzatarak otoriter bir sesle "Aşağı gelin. Neden burada tek başınıza oturuyorsunuz? Salona gelmelisiniz," diyordu.

Aynı şekilde şimdi de "Rue Fossette'ten ayrılın ve gelip burada

bizimle yaşayın. Babam size Madam Beck'in verdiğinden çok daha fazlasını verir," diye ısrar ediyordu.

Kızının refakatçisi olmayı kabul etmem için Bay Home da bana çok yüksek bir miktar –maaşımın üç katını– teklif etti. Kabul etmedim. Eğer şimdikinden daha kısıtlı, daha yetersiz kaynaklara sahip olsaydım ve gelecekte daha darda olacağımı düşünseydim de sanırım gene kabul etmezdim. Böyle bir yeteneğim yoktu. Öğretebilirdim, ders verebilirdim ama özel bir öğretmen ya da refakatçi olmak benim yapıma uygun değildi. Herhangi büyük bir evde bunu yapmak yerine bir hizmetçinin yerini almayı tercih ederdim, sağlam bir çift eldiven alıp huzur içinde, özgürce yatak odalarını, merdivenleri süpürür, sobaları temizlerdim. Bir refakatçi olmak yerine gömlek dikip aç kalmayı tercih ederdim.

Göz alıcı bir hanımın gölgesi olamazdım, Bayan de Bassompierre'in gölgesi de olamazdım. Genelde kapalı bir yapım ve baş eğme alışkanlığım olsa da, sönük ve hüzünlü kalmak kendi isteğimle olmalıydı; Madam Beck'in birinci sınıfındaki artık çok alıştığım öğrencilerin ortasında masamda uysalca oturmamı, onun yatakhanesinde, kendi yatağımın yanında ya da onun bahçesindeki geçitte benim olduğu söylenen yerde oturmamı sağlayan buydu. Benim niteliklerim değiştirilemez, başka şeylere uyum sağlayamazdı; hiçbir mücevherin yaldızlı kâğıdı, hiçbir güzelliğin yardımcısı, Hıristiyan dünyasındaki hiçbir büyüklüğün uzantısı olamazdım. Madam Beck ve ben birbirimize benzemeden birbirimizi anlıyorduk. Ben ne onun refakatçisi ne de çocuklarının özel öğretmeniydim. Beni serbest bırakmıştı; hiçbir yere bağlamadı, ne kendine ne de çıkarlarına. Bir seferinde bir akrabasının hastalığı nedeniyle on beş gün evden ayrıldı, yokluğunda bir şeyler ters gitmiş olabilir diye endişeli ve merak içinde geri geldiğinde, her şeyin düzgün yürümüş olduğunu, hiçbir şeyin ihmal edilmediğini görünce bütün öğretmenlere sağduyuları için teşekkür etmek niyetiyle birer hediye verdi. Gece saat on ikide yatağımın yanına geldi, bana bir hediye almadığını söyledi: "St. Pierre'e sadakatin ona fayda sağlayacağını göstermeliyim," dedi; "eğer size de aynısı-

nı yaparsam aramızda yanlış anlaşma olur, belki ayrılırız. Ancak sizi mutlu edecek bir şey yapabilirim, size hürriyetinizi verebilirim, *c'est-ce que je ferai*."[1]

Sözünü tuttu. O andan itibaren üzerimde uyguladığı hafif engellerin her birini sessizce kaldırdı. Böylece ben de onun kurallarına kendi isteğimle saygı göstermekten memnun oldum. İki misli fazla zaman adamaktan, benim gözetimime verdiği öğrencilerle iki misli uğraşmaktan zevk aldım.

Mary de Bassompierre'e gelince, onunla birlikte yaşamasam da onu ziyaret etmekten mutluluk duydum. Bu ziyaretlerim bana, ara sıra ve isteyerek onunla birlikte olmamın bir müddet sonra onun için vazgeçilmez olacağını öğretti. Mösyö de Bassompierre bu varsayımı düşünmüyordu, bu ihtimale gözünü kapatmıştı. Çocuk gibiydi, sonunda onaylamayacağı bir şeyin belirtilerinin, olasılığının, değişken başlangıcının farkında değildi.

Samimi olarak onaylayıp onaylamayacağını merak ediyordum. Bunu söylemek zordu. Zamanını bilimsel konulara ayırıyordu; en sevdiği meşgalesiyle ilgili noktalarda dikkatli, kararlı ve bir bakıma saldırgandı ama günlük olaylarda kuşkucu değildi, güven duygusuyla hareket ediyordu. Anladığım kadarıyla "sevgili kızını" hâlâ çocuk görüyordu ve büyük olasılıkla başkalarının ona farklı bir gözle bakabileceği fikrini henüz kabul etmiyordu: "Polly" kadın olduğunda, büyüdüğünde ne yapılması gerektiğinden bahsediyordu. "Polly" onun koltuğunun yanında dururken bazen gülümsüyor, babasının başını ellerinin arasına alıp kırlaşmış saçlarından öpüyor, bazen de somurtup buklelerini savuruyordu ama asla, "Baba ben büyüdüm," demiyordu.

Kız, farklı kişilere farklı ruh halleri sergiliyordu. Babasıyla beraberken gerçekten hâlâ çocuktu ya da çocuksuydu, sevecen, neşeli ve şakacıydı. Benimle beraberken ciddiydi, düşüncelerinin ve duygularının elverdiği ölçüde kadınsıydı. Bayan Bretton'la birlikteyken uysal ve güvenilirdi ama samimi değildi. Graham'le ise utangaçtı, bu

1 Ben de bunu yapacağım.

sıralar çok utangaçtı; bazen soğuk olmaya çalışıyordu; arada ondan uzak durmaya gayret ediyordu. Ayak sesi onu irkiltiyor, içeri girmesi sessizleştiriyor, Graham konuştuğunda verdiği yanıtlar akıcılığını yitiriyordu. Graham gittiğinde canı sıkkın ve sinirli oluyordu. Babası bile onun bu halini fark etti.

Bir seferinde, "Benim küçük Polly'm," dedi, "çok münzevi bir hayat yaşıyorsun; bu utangaç tavırların kadın olduğunda devam ederse toplum içinde uyum sağlaman mümkün olmayacak. Dr. Bretton'a bir yabancı gibi davranıyorsun; bu nasıl olur? Küçük bir kızken onu ne kadar sevdiğini hatırlamıyor musun?"

"Oldukça baba," dedi hafif kuru ama yumuşak ve abartısız sesiyle.

"Peki, şimdi sevmiyor musun? Sana ne yaptı?"

"Hiçbir şey. E-v-e-t, onu biraz seviyorum ama birbirimize yabancılaştık."

"O zaman bunu temizle, Polly; yılların pasını ve yabancılaşmayı sil. Buradayken onunla konuş ve ondan korkma."

"O fazla konuşmuyor. Acaba benden korkuyor mu, ne dersiniz baba?"

"Ah, eminim, hangi erkek böyle küçük ve sessiz bir hanımdan korkmaz ki?"

"O zaman bir gün ona benim sessizliğime aldırmamasını söyleyin. Benim huyumun böyle olduğunu ve samimiyetsizlik gibi bir niyetim olmadığını söyleyin."

"Senin huyun mu, seni küçük geveze? Senin huyun filan değil, bu sadece senin kaprisin."

"Tamam, baba, daha iyi olacağım."

Ve ertesi gün sözünü tutmaya çalışırken gösterdiği zarafet çok hoştu. Onu Dr. John'la genel konularda nezaketle konuşurken gördüm. İlgisi misafirinin yüzüne mutlu bir parıltı getirdi, ona ihtiyatla karşılık verdi, sanki havada derin bir soluk aldığında rahatsız etmekten korktuğu çok hafif bir mutluluk varmış gibi en yumuşak sesiyle konuştu. Elbette dostluğu geliştirmek için attığı bu utangaç ama dürüst adımda son derece güzel ve masalsı bir çekicilik olduğu da inkâr edilemez.

Doktor gittiğinde babasının koltuğuna yaklaştı.

"Sözümü tuttum mu baba? Daha iyi davrandım mı?"

"Benim Polly'm bir kraliçe gibi davrandı. Bu ilerleme devam ederse onunla çok gurur duyacağım. Yavaş yavaş benim konuklarımı sakince, yakışır şekilde ağırlayacağını göreceğiz. Bayan Lucy ve ben etrafımıza bakıp gölgede kalmamak için en iyi şekilde ve zarafetle davranmak zorunda kalacağız. Gene de Polly, biraz titriyorsun, ara sıra kekeliyor, hatta altı yaşındaki gibi peltek konuşuyorsun."

"Hayır, baba," diye öfkeyle atıldı kız, "bu doğru olamaz."

"Bayan Lucy'ye soralım. Dr. Bretton ona Bois l'Etang Prensi'nin sarayını görüp görmediğini sorduğunda 'evet, müseyaddid' defalar demedi mi?"

"Baba alay ediyorsunuz, siz *méchant*'sınız![1] Alfabedeki bütün harfleri sizin kadar iyi söyleyebilirim. Ama söylesenize, benim Dr. Bretton'a kibar davranmam konusunda çok ısrarcısınız, siz onu seviyor musunuz?"

"Elbette, eski tanışıklığımıza dayanarak onu seviyorum; üstelik annesine karşı son derece iyi bir oğul ve işinde de iyi kalpli ve akıllı, evet yeteri kadar iyi bir *callant*."[2]

"*Callant*! Ah, İskoç! Baba sizinki Edinburg aksanı mı yoksa Aberdeen mi?"

"Her ikisi de tatlım, her ikisi de ve kuşkusuz içinde biraz da Glascow var. Benim bu kadar iyi Fransızca konuşmamı sağlayan bu; *gude*[3] bir İskoç dili Fransızcada her zaman başarılı olur."

"Fransızca! Gene İskoç İngilizcesi, iflah olmazsınız baba. Sizin de okula gitmeniz gerekiyor."

"Tamam Polly, her ikimizi de ele alıp seni sakinleştirip kadınsı ve beni de zarif ve mükemmel hale getirmesi için Bayan Snowe'u ikna etmelisin."

Mösyö de Bassompierre'in "Bayan Snowe" hakkındaki düşüncesi

1 Kötü.
2 Delikanlı (İskoç İngilizcesi).
3 İyi (İskoç İngilizcesi).

bana kendim hakkında derin bir bilgi veriyordu. Bazen bize atfedilen özellikler bize bakan gözlere bağlı olarak ne kadar aksi yönde oluyor! Madam Beck benim bilge ve hüzünlü olduğuma inanıyor; Bayan Fanshawe iğneleyici ve alaycı olduğuma, küçümsediğime; Bay Home ağırbaşlı ve tedbirli, örnek bir öğretmen olduğuma; belki biraz geleneksel, fazla sıkı, sınırlı ve titiz buluyor ama gene de dürüst bir özel öğretmen olduğumu düşünüyor. Halbuki bir başkası, yani Profesör Paul Emanuel çabuk kızan ve düşüncesiz bir mizacım olduğunu belirtmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyor, maceracı, inatçı ve cüretkâr buluyor beni. Hepsine gülümsedim. Eğer beni tanıyan bir kişi varsa, o da küçük Paulina Mary idi.

Paulina'nın resmi ve parayla tutulmuş refakatçisi olmadığımdan, ilişkimizi arkadaşça ve uyumlu bulmaya başladım; o da düzenli ve devamlı bir iletişim sağlamak için birlikte bir çalışma yapmamız konusunda beni ikna etti. Benim gibi onun da ustalaşmakta zorlandığı Almanca lisanını önerdi. Rue Crécy'de aynı öğretmenden ders almak konusunda anlaştık, bu düzenleme bizi her hafta saatlerce bir araya getirdi. Mösyö de Bassompierre çok memnun görünüyordu, Madam Minerva Gravity'nin boş zamanının bir kısmını onun güzel ve sevgili kızıyla geçirmesini takdir ediyordu.

Kendini benim yargıcım olarak seçen bir diğeri, Rue Fossette'teki profesör, birtakım sahtekârca casusluklara girişip eskisi gibi durağan olmadığımı, belirli günlerde belirli saatlerde düzenli olarak dışarı çıktığımı fark edip beni gözetim altında tutmayı kendine vazife edinmişti. Başkaları Mösyö Emanuel'in Cizvitlerin arasında büyütüldüğünü söylemişti. Eğer yaptıklarını daha iyi maskeleseydi buna daha kolay inanırdım. Ama bu şekliyle bundan pek emin değildim. Onun gibi gizlenmeyi bilmeyen bir entrikacı, daha açık sözlü ve başarısız bir dalavereci asla yoktur. Kendi entrikalarını çözümlerdi; özenle hazırlanmış komplolar tertip eder ve övünerek hemen bunların marifetlerini açıklamaya başlardı. Bir sabah yanıma gelip ciddi bir şekilde gözünün üzerimde olduğunu, en azından bir dost olarak vazifesini yapacağını ve beni kendi halime bırakmayacağını söylediğinde güle-

yim mi ağlayayım mı bilemedim. Benim davranışlarımın o aralar son derece istikrarsız göründüğünü, bundan ne anlam çıkarması gerektiğini bilmediğini, onun evindeki bir öğretmenin böyle kararsızlık içinde olmasının kuzini Beck'in suçu olduğunu, kendini ciddi bir göreve, eğitime adamış birinin Kontlar ve Konteslerle, oteller ve şatolarla ne işi olabileceğini, ona göre tamamen *"en l'air"*[1] olduğumu, yedi günün altısında dışarı çıktığıma inandığını fısıldadı.

"Mösyö abartıyor. Son zamanlarda yaşadığım değişiklikten keyif aldığım doğru, ancak gerekli olmadan yapmadım bunu, bu ayrıcalıkta asla aşırıya kaçmadım," dedim.

"Gerekli! Nasıl gerekliydi? Yeteri kadar iyi olduğumu mu düşünüyordu? Değişiklik gerekli! Bana Katolik *'religieuses'*e[2] bakmamı ve onların hayatlarını incelememi tavsiye ederdi. Onlar değişiklik talep etmiyorlardı."

Bu şekilde konuştuğunda yüzümde nasıl bir ifade belirdiğini bilemiyorum ama onu kışkırtan bir ifadeydi. Beni düşüncesiz, dünyevi ve keyfine düşkün olmakla suçladı; büyüklük hırsım vardı, hayatın şatafatı ve gösterişine açtım. Görünüşe göre karakterimde *"dévouement"*[3] *"réceuillement"*[4] yoktu; merhamet, inanç, fedakârlık veya kendini alçaltma yoktu. Bu suçlamalara yanıt vermenin bir yararı olmayacağını hissettiğimden sessizce İngilizce alıştırmaları yığınını düzeltmeye devam ettim.

"Bende Hıristiyanlıkla ilgili bir şey görmüyordu; tıpkı diğer Protestanlar gibi ben de dinsizliğin gururundan ve bencilliğinden zevk alıyordum."

Hâlâ sessizliğimi sürdürürken ona hafifçe arkamı döndüm.

Dişlerinin arasından belli belirsiz bir homurtu çıktı, bunun bir *"juron"*[5] olması mümkün değildi; küfür etmeyecek kadar dindardı

1 Havada.
2 Rahibeler.
3 Fedakârlık.
4 Düşüncelilik.
5 Küfür.

ama *sacré*[1] kelimesini duyduğumdan eminim. Bunu söylemek üzücü ama yaklaşık iki saat sonra Rue Crécy'deki Almanca dersime gitmeye hazırlanırken koridorda yanından geçtiğimde aynı kelime *mille*[2] filan sözcüklerinin ilavesiyle tekrarlandı. Bazı konularda Mösyö Paul'den daha iyi bir küçük adam yoktu; başka konularda ise ondan daha zalim bir despot olamazdı.

Almanca öğretmenimiz Fräulein Anna Braun kırk beş yaşlarında değerli, samimi bir kadındı; Kraliçe Elizabeth döneminde yaşamış olmalıydı çünkü sabah kahvaltısında ve öğle yemeğinde bira içip biftek yeme alışkanlığı vardı. Biz ona karşı son derece candan davrandığımızı düşündüğümüz halde, dolaysız ve açıksözlü Alman tabiatı, onun tabiriyle bizim İngiliz çekingenliğimiz karşısında zalimce kısıtlanıyordu. Omzuna vurmuyorduk, eğer yanağından öpmeye razı olduysak bu sessizce yapılıyordu. Bu eksiklikler onun içini oldukça daraltıyor, sıkıntı veriyordu, gene de bütününde iyi geçiniyorduk. Neredeyse hiçbir zaman kendi başlarına düşünmeyen ve çalışmayan –bir zorlukla boğuşmak ve onu düşüncenin ya da özen göstermenin gücüyle yenmek hakkında en ufak fikri olmayan– yabancı kızlara eğitmenlik yapmaya alışık olduğundan, bizim gösterdiğimiz gelişme, aslında yavaş olduğu halde, onu hayretler içinde bırakıyordu. Onun gözünde biz buz devrine ait bir çift dâhiydik, soğuk, gururlu ve olağandışıydık.

Genç Kontes biraz gururluydu, biraz da müşkülpesentti; belki de özündeki hassasiyet ve güzellikle bu duygulara hak kazanıyordu ama bunları bana da yakıştırmanın tamamen hata olduğunu düşünüyorum. Ben sabah selamından asla kaytarmadım ama Paulina bundan elinden geldiğince kaçtı; üstelik beni koruyan zırhta sürekli bir küçümseme silahı yoktu, halbuki Paulina zırhını her zaman temiz, iyi durumda ve parlak tutuyordu; herhangi bir kaba Alman esprisi karşısında çeliğinin parlaklığını ortaya çıkarıyordu.

1 Kutsal.
2 Binlerce.

Dürüst Anna Braun bazı açılardan bu ayrımı fark etmişti; bir taraftan zarif bir peri – bir su perisi gibi gördüğü Paulina'dan yarı korkup yarı taparken diğer taraftan tam olarak fani ve daha yumuşak mizaçlı olduğumu düşündüğünden bana sığınıyordu.

Okumayı ve tercüme etmeyi sevdiğimiz kitaplardan biri Schiller'in Baladları'ydı; Paulina kısa zamanda onları son derece güzel okumayı öğrendi. Fräulein yüzünde mutlu bir tebessümle onu dinler ve sesinin ahenkli olduğunu söylerdi. Rahat ve akıcı bir şekilde, aynı anlatımda ve şiirsel bir coşkuyla tercüme de edebiliyordu; okudukça yanakları kızarır, dudakları titreyerek gülümser, güzel gözleri alev alev yanar ya da erirdi. En iyilerini ezberlemişti ve ikimiz yalnızken sık sık tekrar ederdi. En çok sevdiklerinden biri "Des Mädchens Klage" idi, yani kelimeleri tekrar etmekten zevk alırdı, seslerinde dertli bir melodi olduğunu söylerdi, anlamını ise eleştirirdi. Bir akşam ateşin başında otururken mırıldanmaya başladı:

Du Heilige, rufe dein Kind zurück,
Ich habe genossen das irdische Glück,
Ich habe gelebt und geliebet![1]

"Yaşadı ve sevdi!" dedi, "dünyevi mutluluğun zirvesi, hayatın sonu bu mu – sevmek mi? Ben öyle olduğunu sanmıyorum. İnsanların mutsuzluğunun en uç noktası olabilir, sadece zaman kaybı ve duyguların sonuçsuz işkencesi olabilir. Eğer Schiller sevilmek demiş olsaydı, gerçeğe daha yaklaşmış olurdu. Sevilmek, bu başka bir şey, değil mi Lucy?"

"Sanırım olabilir, ama neden bu konu hakkında düşünüyorsunuz? Aşkın sizinle ne ilgisi var? Onun hakkında ne biliyorsunuz?"

Biraz rahatsız olduğu, biraz da utandığı için kızardı.

"Lucy," dedi, "sizin bunu söylemenizi kabul edemem. Babam beni bebek gibi görebilir, zaten beni böyle görmesini tercih ederim; ama siz benim on dokuzuncu yaşıma yaklaştığımı biliyorsunuz."

1 Yüce Tanrı'm çağır çocuğunu geri/ Tattım dünyevî mutluluğu/ Yaşadım ve sevdim.

"Yirmi dokuzuncu olması bile önemli değil; tartışarak ve üzerinde konuşarak hiçbir duygunun beklentisi içinde olmayacağız; aşk hakkında konuşmayacağız."

Telaşla, hararetli bir şekilde "Elbette!" dedi, "siz istediğiniz kadar beni kontrol altında tutmayı isteyin ama ben bu konu hakkında konuştum ve dinledim; son zamanlarda oldukça fazla, uygun olmayacak ve zarar verecek kadar; bir bakıma sizin onaylamayacağınız bir şekilde."

Ve kırgın, zaferiyle övünen, güzel, yaramaz varlık güldü. Ne demek istediğini anlayamadım, sormayacaktım, şaşkına dönmüştüm. Ancak yüzünde bir an beliren aksi ve kırgın ifadeyle karışık sonsuz masumiyeti gördüğümde, "Bu gibi konularda sizinle uygun olmayan tarzda, zarar verici şekilde konuşan kim? Sizin çevrenizdekilerin hangisi böyle bir şey yapmaya cüret edebilir?" diye sordum.

"Lucy," diye cevap verdi daha yumuşak bir sesle, "bazen beni son derece mutsuz eden ve benden uzak durmasını istediğim biri – onu istemiyorum."

"Ama bu kim olabilir Paulina? Beni merakta bırakıyorsunuz."

"O – o kuzinim Ginevra. Ne zaman Bayan Cholmondeley'e gidecek olsa önce buraya geliyor, beni yalnız bulduğunda hep hayranlarından söz etmeye başlıyor. Aşk, gerçekten! Onun aşk hakkında söylediklerini duymalısınız."

"Ah, duydum," dedim serinkanlılıkla, "ve sonuç olarak belki sizin de duymuş olmanız iyi oldu, üzülecek bir şey yok. Gene de eminim ki Ginevra'nın beyni sizi etkileyemez. Sizin kafanız da kalbiniz de onunkinin çok üstünde."

"Ama beni çok etkiliyor. Benim mutluluğumu bozmayı, düşüncelerimi huzursuz etmeyi başarıyor. Beni duygularımla ve en sevdiğim insanlarla yaralıyor."

"Ne diyor Paulina? Söyleyin bana. Verilen zararın etkisini giderecek bir şey olmalı."

"En eski tanıdıklarımı, en çok sevdiğim insanları iki paralık ediyor. Ne Bayan Bretton'ı ne de ... Graham'i esirgiyor."

"Hayır, inanırım, peki bunları duyguları ve...aşkıyla nasıl birleştiriyor? Anladığım kadarıyla birleştiriyor, değil mi?"

"Lucy, o terbiyesiz ve inanıyorum ki yalancı. Siz Dr. Bretton'ı tanıyorsunuz. Her ikimiz de onu tanıyoruz. Düşüncesiz ve gururlu olabilir ama ne zaman şahsiyetsiz ve köle gibi davrandı ki? Ginevra her gün onun ayaklarının dibinde diz çöktüğünü ve kendisini gölge gibi takip ettiğini söylüyor. Dr. Bretton'ı hakaret ederek reddettiğini, Graham'in ise ona delice bir aşkla yalvardığını söylüyor. Lucy, bu doğru mu? Bu söylenen doğru mu?"

"Bir zamanlar onu güzel bulduğu doğru olabilir; Graham'den hâlâ talibi gibi mi söz ediyor?"

"Onunla her an evlenebileceğini, Graham'in sadece onun rızasını beklediğini söylüyor."

"Graham'e karşı babanızın da fark ettiği çekingen davranışın arkasındaki hikâye buymuş demek ki."

"Kesinlikle bunlar onun karakteri hakkında kuşkuya düşmeme neden oldu. Ginevra konuştuğunda tamamen gerçek gibi gelmiyor, abarttığına inanıyorum, hatta belki de uydurduğuna; ama ne kadardır, onu bilmek istiyorum."

"Bayan Fanshawe'dan kanıtlamasını isteyebiliriz. O kadar övündüğü gücü göstermesi için ona bir şans tanıyabiliriz."

"Bunu hemen yarın yapabilirim. Babam bazı beyleri yemeğe davet etti, hepsi bilgin. Babamın yeni fark etmeye başladığı gibi Graham de bir bilgin; onun birden fazla fen dalında yeteneği olduğunu söylüyorlar; geleceklerin arasında o da var. Şimdi, ben böyle bir topluluğun olduğu bir masada tek başıma kalırsam çok mutsuz olurum. Hepsi Parisli akademisyenler olan Mösyölerle konuşamam; davranışlarımla kazandığım yeni itibar tamamen tehlikeye girer. Siz ve Bayan Bretton benim hatırım için gelmelisiniz, bir sözünüzle Ginevra da katılır."

"Evet, o zaman davet mesajını ben götürürüm ve onun da karakterini doğrulayacak şansı olur."

27
Hotel Crécy

Ertesi gün, beklediğimizden –ya da en azından benim beklediğimden– daha hareketli ve meşgul geçti. Anlaşılan Labassecour prenslerinden birinin –en büyüğünün, galiba Duc de Dindonneau'nun– doğum günüydü ve onun şerefine bütün okullar, özellikle en başta "Athénée", ya da kolej tatildi. O okulun gençleri de hazırlanmışlardı, bir sadakat bildirisi sunacaklardı. Bu nedenle sene sonu sınavlarının yapıldığı ve ödüllerin dağıtıldığı kamu binasında toplanmışlardı. Sunum töreninden sonra profesörlerden biri tarafından bir nutuk veya "discours" verilecekti.

Mösyö de Bassompierre'in arkadaşlarından bazıları –bilginler– bir şekilde Athénée'yle bağlantılı olduklarından, Villette'in saygıdeğer belediye başkanı Mösyö le Chevalier Staas ve Athénée'lilerin ebeveynleri ve akrabalarıyla birlikte bu etkinliğe katılacaklardı. Mösyö de Bassompierre arkadaşlarına refakat edecekti; elbette güzel kızı da bu grubun bir parçası olacaktı; o da Ginevra'ya ve bana küçük bir not yazarak erken gelerek ona katılmamız için davet etti.

Ginevra'yla birlikte Rue Fossette'teki yatakhanede giyinirken birdenbire kahkahalarla gülmeye başladı.

"Şimdi ne oldu?" diye sordum, çünkü giyinmeyi bırakmış, d'Anglai gözlerini dikerek bana bakıyordu.

"Bu çok tuhaf," diye yanıt verdi, her zamanki yarı dürüst yarı cüretkâr içtenliğiyle, "sizin ve benim şimdi aynı seviyede olup aynı çevreyi ziyaret etmemiz ve aynı bağlantılara sahip olmamız."

"Evet, doğru," dedim, "bir müddet önce sık sık birlikte olduğunuz bağlantılarınıza pek saygım yoktu: Bayan Cholmondeley ve çevresi bana asla uygun olamaz."

"Siz *kimsiniz* Bayan Snowe?" diye sorguladı, asla gizlemediği masum merakıyla; bu sefer ben kahkahaya boğuldum.

"Küçük çocukların mürebbiyesi olduğunuzu söylerdiniz, buraya ilk geldiğinizde bu evde de çocukların bakımını üstlenmiştiniz. Sizi

küçük Georgette'i dadı gibi kucağınızda taşırken gördüm –çok az mürebbiye bunu yapmaya tenezzül eder– ve şimdi Madam Beck size Parisli St. Pierre'den daha saygıyla davranıyor ve o gururlu yumurcak, kuzinim sizi can dostu yapıyor."

"Harika!" dedim şaşkınlığıyla eğlenerek. "Aslında ben kimim? Belki kılık değiştirmiş önemli bir kişiyim. Yazık ki öyle görünmüyorum."

"Bütün bunlardan gururunuzun okşanmamasına hayret ediyorum," diye devam etti, "her şeyi garip bir soğukkanlılıkla kabul ediyorsunuz. Eğer bir zamanlar düşündüğüm gibi gerçekten önemsiz biriyseniz, çok kayıtsız biri olmalısınız."

"Bir zamanlar önemsiz olduğunu düşündüğünüz biri," diye tekrar ettim; yüzüme ateş bastı ama kızmayacaktım. Bir öğrenci kızın önemsiz veya önemli terimlerini zalimce kullanmasının ne önemi vardı ki? Bu nedenle kendimi ancak nezaketle karşıladığım bu açıklamayla sınırladım ve "karşısındakini utandırmayı nasıl bir nezaket olarak gördüğünü" sordum.

"İnsan bazı şeyleri merak etmekten kendini alamıyor," diye sürdürdü.

"Kendi uydurduğunuz mucizeleri merak ediyorsunuz. Artık hazırlandınız mı?"

"Evet, kolunuza gireyim."

"Bunu yapmamanızı tercih ederim, yan yana yürüyelim."

Koluma girdiğinde her zaman bütün ağırlığıyla bana yaslanırdı; ben de bir beyefendi veya sevgilisi değildim, bundan hoşlanmıyordum.

"Bakın işte!" diye bağırdı. "Sizin kolunuza girmeyi teklif ederek kıyafetinizi ve genel görünüşünüzü beğendiğimi açıklamak istemiştim; bunu bir iltifat olarak söylemiştim."

"Öyle mi? Yani kısacası benimle sokakta birlikte görünmekten utanmayacağınızı ifade etmek istemiştiniz, öyle mi? Yani eğer Bayan Cholmondeley bir pencerenin önünde süs köpeğini severken ya da Albay de Hamal bir balkonda dişlerini kurcalarken bizi görürse yanınızdaki şahıs nedeniyle yüzünüzün kızarmayacağını, değil mi?"

"Evet," dedi en iyi tarafı olan o doğruluğuyla; bu da söylediği ya-

lanlara dürüst bir sadelik veriyordu, kısacası tutmak için biçimlenmemiş karakterinin tuzuydu bu, tek koruyucu malzemesiydi.

Bu "evet"in yanıtını yüzümdeki ifadeyle vermeyi tercih ettim; elbette ona bakışlarımda bir saygı ve ciddiyet yoktu.

"Tepeden bakan, hor gören yaratık!" diye devam etti büyük bir meydanı geçip sessiz ve hoş parka girerken. Rue Crécy'ye giden en kısa yol buydu. "Bu dünyada hiç kimse bana karşı sizin gibi cesur davranmadı!"

"Bunu siz istediniz; beni rahat bırakın. Sağduyunuzu kullanıp sessiz olun, ben de sizi rahat bırakırım."

"Siz bu kadar tuhaf ve gizemliyken nasıl rahat bırakabiliriz sizi?"

"Gizem ve tuhaflık tamamen sizin beyninizin ürünü –kurtçukları– olmaktan öteye gitmiyor, onları benim göremeyeceğim bir yerde tutun lütfen."

"Peki, siz önemli biri misiniz?" diye inatla sürdürdü ve aynı zamanda elini kolumun altına soktu. Bense kolumu onu engellemek için sıkı sıkıya yanıma yapıştırmıştım.

"Evet," dedim, "yükselen bir kişiliğim var; bir zamanlar yaşlı bir hanımın refakatçisiydim, sonra küçük çocukların mürebbiyesi oldum, şimdi de bir öğretmenim."

"Lütfen bana kim olduğunuzu söyleyin. Kimseye söylemeyeceğim," diye ısrar etti; kılık değiştirmiş biriyle birlikte olduğu fikrine bağlı kalarak, gülünç bir kararlılıkla. Bir taraftan da artık tamamen eline geçirmiş olduğu kolumu sıkıyor, dil döküyor, yalvarıyordu. Sonunda parkın ortasında durup kahkahalarla gülmeye başladım. Yürüyüşümüz süresince bu konuyu alabildiğine işledi; doğuştan ya da sonradan olan zenginliğe dayanmayan, aile adından ya da bağlantılarından destek almayan birinin makul bir tutarlılığı nasıl sürdürebileceğini anlamaktaki yetersizliğini inatçı saflığı ya da kuşkuculuğuyla kanıtlamış oldu. Bana gelince, zihnimin huzuru için tanınmamın önemli olduğu yerlerde tanınıyor olmak yeterliydi, geri kalanı bana rahatlıkla uyuyordu: soy, sosyal statü ve bilinmeyen fikri edinimler ilgi alanlarım ve düşüncelerimde aynı ölçüde yer kaplıyordu.

Onlar benim üçüncü sınıf kiracılarımdı; onlara sadece küçük bir oturma odası ve arka tarafta küçük bir yatak odası verilebilirdi; yemek ve oturma odaları boş kalsa da onları hiçbir zaman oralara kabul etmedim, çünkü küçük yerlerin durumlarına daha uygun olduğunu düşündüm. Kısa zamanda öğrendim ki dünya daha farklı düşünüyordu; dünyanın görüşünde haklı olduğundan kuşkum yok ama gene de benim düşüncemin de çok hatalı olduğuna inanmıyorum.

Düşük seviyede bir konumda olunca moralleri bozulan insanlar var, bağlantılarını kaybederlerse kendilerine olan saygılarını da kaybederler; bu, saygınlıklarını kaybetmekten koruyan görevlere ve ilişkilere en yüksek değeri vermeleriyle kanıtlanmıyor mu? Bir adam atalarının kibar değil basit, zengin değil yoksul, kapitalist değil işçi olduğunun herkes tarafından bilinmesiyle kendi gözünde bile aşağılanacağını hissediyorsa, bu önemli bilgileri gizlediği, onların ortaya çıkma olasılığıyla irkilip titrediği ve korktuğu için onu suçlamak doğru olur mu? Yaşadıkça deneyimimiz artıyor, komşumuzun davranışlarını daha az yargılıyoruz, dünyanın bilgeliğini daha az sorguluyoruz; nerede küçük savunmalar görürseniz, ister sağgörünün erdemini, ister görmüş geçirmiş birinin saygınlığını kuşatsın, emin olun ki orada buna gerek vardır.

Hotel Crécy'ye ulaştık; Paulina hazırdı, Bayan Bretton da onun yanındaydı; hep birlikte Mösyö de Bassompierre'in eşliğinde toplantı yerine gittik, kürsüye uygun bir uzaklıktaki yerlerimize oturduk. Athénée'li gençler önümüzde sıralanmışlardı, belediye başkanı ve yöneticileri şeref locasındaydı, genç prensler ve eğitmenleri göze çarpan bir yerdeydiler; aristokratlar ve şehrin ileri gelenleri bütün binayı doldurmuştu.

"Discours"u yapacak olan profesörün kim olduğuyla ilgilenmemiş ve sormamıştım. Bir bilginin çıkıp Athénée'lilere dogmatizm, prenslere yaltakçılık içeren bir konuşma yapmasını bekliyordum.

Biz içeri girdiğimizde kürsüde henüz kimse yoktu, bir saniye içinde aniden kırmızı masanın arkasında bir kafa, göğüs ve kollar belirdi. Bu başı tanıyordum: rengi, şekli, duruşu, ifadesi hem bana hem

de Bayan Fanshawe'a yabancı değildi; bu baştaki saçların siyahlığı ve sıklığı, alnının genişliği ve solgunluğu, bakışlarındaki mavilik ve alev öylesine belleğime yerleşmiş, birçok değişik ilişkiyle dokunmuş ayrıntılardı ki aniden ortaya çıktığında gülme hissi veriyordu. Aslına bakarsanız güldüm de, ama sonra başımı eğerek mendilimi ve indirilmiş peçemi bu neşemi saklamak için kullandım.

Sanırım Mösyö Paul'ü görmekten memnun olmuştum; onu orada sınıftaki kürsüsünde egemen olduğu gibi sert ve samimi, asık suratlı ve candan, sabırsız ve korkusuz görmek hoştu. Varlığı tam bir sürpriz olmuştu; kolejde edebiyat bölümünde olduğunu bildiğim halde onu görmeyi hiç beklemiyordum. Kürsüde o varken resmiyet ya da yaltakçılıkla karşılaşmayacağımıza emindim, ama bize lütfedilen, aniden, hızla, sürekli bir şekilde üstümüze yağan şey için hazırlıklı değildim.

Prenslere, asillere, yargıçlara ve ileri gelenlere, Rue Fossette'teki üç bölüme nutuk çekerken olduğu gibi aynı iğneli üslubuyla, öfkeli ciddiyetiyle hitap etti. Kolejlilerle okul çocuklarıymış gibi değil de geleceğin vatandaşları ve vatanseverleriymişler gibi konuştu. Sonradan Avrupa'nın yaşayacakları henüz bilinmiyordu; Mösyö Emanuel'i ilk kez böyle görüyordum. Labassecour'un düz ve doygun topraklarında böyle politik inançlar ve milli duygular yetişebileceğini kim tahmin edebilirdi? Onun fikirlerini burada özel olarak belirtmeyeceğim ama küçük adam söylediklerinde azimli olduğu kadar haklıydı da; tam anlamıyla sert ve mantıklıydı; ütopik teorileri ayaklar altına aldı, çılgın hayalleri küçümseyerek reddetti, ancak despotların yüzüne baktığında, işte o zaman gözlerinde görülmeye değer bir ışık belirdi; haksızlıktan söz ederken sesinde belirsizlik yoktu; bana alacakaranlıkta parkta çalan bir trompeti anımsattı.

Dinleyicilerinin genel olarak onun ateşini bütün saflığıyla paylaşabilecek kadar duyarlı olduklarını sanmıyorum, ancak etkili konuşmasında kolejli gençlere ülkelerinin ve Avrupa'nın geleceği için yollarının ve çabalarının ne olması gerektiğini söylerken bazıları coştu. Konuşmasını bitirirken onu uzun uzun, yüksek sesle ve neşeyle alkışladılar; bütün sertliğine rağmen en gözde profesörleri oydu.

Grubumuz toplantı salonundan ayrılırken girişte duruyordu; beni görüp tanıyınca şapkasıyla selamladı, yanından geçerken elini uzattı ve "*Qu'en dites vous*?"[1] dedi; çok tipik bir soruydu, bana, yaşadığı bu zafer ânında bile, kusurları arasında olan o sorgulayan huzursuzluğunu, sahip olması gerektiğine inandığım kendini kontrol etme becerisinden yoksunluğunu hatırlattı. O anda bana ya da bir başkasına ne düşündüğünü sormayı umursamamalıydı ama umursadı, bu isteğini bastıramayacak kadar düşüncesiz ve gizleyemeyecek kadar doğaldı. Evet! Fazla sabırsız olduğu için suçladım ama saflığını sevmiştim. Onu övebilirdim çünkü kalbimde bolca övgü vardı, ama hayır! Tek bir kelime bile etmedim. Doğru zamanda kim konuşabilir ki? Birtakım saçma sözler kekeledim ama başkaları onu tebrik yağmuruna tuttuğunda memnun oldum, onların aşırı ilgisi benim eksikliğimi kapattı.

Bir beyefendi onu Mösyö de Bassompierre'le tanıştırdı, aynı şekilde memnun olan Kont da onu, dostlarıyla birlikte (bu dostların çoğu Mösyö Emanuel'in benzeriydi) Hotel Crécy'de birlikte yemek yemeye davet etti. Zenginlerin yakınlık göstermesine karşılık veremeyecek kadar utangaçtı, yemek davetini geri çevirdi; gergin sinirlerinde sağlam bir bağımsızlığın gücü vardı, göze batmıyordu ama kişiliğini tanımaya başladıkça fark edilen hoş bir güçtü. Gecenin daha ileri bir saatinde arkadaşı Fransız akademisyen M. A. ile birlikte uğramaya söz verdi.

O gün yemek sırasında hem Ginevra hem de Paulina kendi tarzlarında çok güzel görünüyorlardı; Ginevra sanki fiziksel güzelliğinin avantajıyla böbürleniyordu, Paulina ise daha zor fark edilen, manevi bir çekicilikle rakipsiz bir şekilde parlıyordu; gözündeki ışık ve ifade, tavırlarındaki zarafet, yüzündeki değişken ve sevimli ifadelerle. Ginevra'nın koyu kırmızı elbisesi sarı buklelerini ortaya çıkarıyordu, gül goncasını andıran gençliğiyle gayet uyumluydu. Paulina'nın modaya uygun ve kusursuz, parlak beyaz kumaştan kıyafeti, tenindeki narin canlılık, yüzündeki yumuşaklık, gözlerindeki derinlik, kahverengi saçlarının gölgeli ve isyankâr dökülüşü, Sakson kuzininkin-

1 Bu konuda ne diyorsunuz?

den daha koyu kaşları, kirpikleri, gözbebekleri gözleri okşuyordu. Tabiat Bayan Fanshawe'un hatlarını hafif ve dikkatsiz bir el hareketiyle çizmişti, Bayan de Bassompierre'in hatlarının güzelliği ise yüksek kalitedeydi.

Paulina bilginlere karşı huşu içindeydi, ama sessiz değildi; alçakgönüllü, çekingen bir şekilde konuşuyordu, çaba harcıyordu ama bunu gerçekten şirinlikle, duyulara hitap ederek, zarafetle yapıyordu, babası birkaç kere onu dinlemek için kendi konuşmasını kesti, gurur ve mutlulukla ona baktı. Onu konuşturan M. Z. kibar bir Fransız'dı, son derece bilgili ve oldukça saygılı bir adamdı. Paulina'nın Fransızcasıyla büyülenmiştim; kusursuzdu, cümle kuruluşları doğru, kullandığı deyimler yerinde, aksanı mükemmeldi; hayatının yarısından fazlasını Kıta Avrupa'sında geçirmiş olan Ginevra ise ona yaklaşamıyordu. Bayan Fanshawe kelime açısından bir sıkıntı çekmiyordu ama öteki gibi doğru ve kusursuz konuşamıyordu, kaç yıl geçerse geçsin konuşamayacaktı da. Mösyö de Bassompierre bu açıdan da memnundu, çünkü dil söz konusu olduğunda son derece titizdi.

Odada onları dinleyen ve gözlemleyen birisi daha vardı, mesleğinin gerektirdiği acil bir durum nedeniyle yemeğe sonradan katılan Dr. Bretton masadaki yerini alırken her iki hanımı da sessizce inceledi, hem de birkaç kez. Onun gelişi o zamana kadar ilgisizce oturan Bayan Fanshawe'u canlandırdı; artık gülüyordu, keyfi yerindeydi, konuşuyordu; gerçi söyledikleri pek anlamlı değildi ya da ortamın düzeyinin utandıracak kadar altındaydı. Havadan sudan, saçma sapan gevezelikleri bir zamanlar Graham'i mutlu etmiş olabilirdi, hatta belki de hâlâ ediyordu. Genç adamın gözleri ve kulakları doyduğunda, işin içine zevkini, hayattan aldığı güçlü hazzı, kıvrak zekâsını aynı oranda kattığını düşünmek belki yanlıştı. Ginevra'nın onun ilgisini zorla ve bıkmadan çekmek için gösterdiği çabalara karşın gereken her şeyi zaten nezaketle yerine getiriyordu, davranışlarında ne kırgınlık ne de soğukluk vardı. Ginevra masa komşusuydu, Graham yemek süresince hemen hemen bütün ilgisini ona verdi. Ginevra tatmin olmuş gözüküyordu, oturma odasına geçerken ruh hali son derece iyiydi.

Ancak sığınağımıza vardığımız anda gene durgun ve kayıtsız oldu; kendisini bir kanepeye atarak hem "discours"un hem de yemeğin aptalca şeyler olduğunu belirtip kuzinine babasının çevresine topladığı bu sıkıcı "*gros-bonnets*"[1] grubunu nasıl dinleyebildiğini sordu. Beylerin hareket ettiğini duyunca söylenmekten vazgeçti, hemen yerinden kalkıp piyanoya koştu, hevesle çalmaya başladı. İçeri ilk girenlerden olan Dr. Bretton onun yanında durdu. Orada fazla kalmayacağını düşündüm; şöminenin yanında onu cezbedeceğini düşündüğüm bir yer vardı, buraya sadece gözucuyla baktı, o sırada diğerleri de içeri girdi. Paulina'nın zarafeti ve zekâsı bu nazik Fransızları cezbetmişti: güzelliğindeki mükemmellik, tavrındaki yumuşak nezaket, davranışlarındaki henüz tam olgunlaşmamış ama gerçek ve doğal incelik onların zevkine hitap ediyordu. Onu suskunlaştıracak bilimsel konuşmalara girmeden edebiyat, sanat, gerçek hayat hakkında çeşitli konulara değinerek Paulina'nın çevresinde toplandılar. Kısa sürede onun bütün bu konular hakkında okumuş ve üzerinde düşünmüş olduğu belli oldu. Onu dinledim; Graham'in de uzakta durduğu halde dinlediğinden eminim, gözleri kadar kulakları da iyi, hızlı ve ayırt ediciydi. Süregelen sohbeti anladığını biliyordum, konuşmaların ona mükemmel uyduğunu ve neredeyse acı verecek kadar memnun ettiğini hissediyordum.

Paulina'da hem duygusallık hem de karakter açısından birçok insanın sandığından –ve Graham'in tahmininden–, onun da görmek istemeyenlere göstermediğinden daha fazla güç vardı. Gerçeği söylemek gerekirse sevgili okur, böyle mükemmel, tam ve güvenilir bir güç olmadan mükemmel bir güzellik, kusursuz bir zarafet, güvenilir bir kibarlık yoktur. Zayıf ve uyuşuk bir karakterde cazibe aramak, köksüz ve kuru bir ağaçta meyve veya çiçek aramaya benzer. Bir müddet için dış görünüşteki güzellik zayıflığı kuşatabilir, ama şiddetli bir rüzgâra dayanamaz o güzellik, ne kadar güneş olsa da kısa zamanda solar. Graham'in kulağına o narin tabiatı besleyen dayanıklılık ve kuvvet fı-

1 Burjuva.

sıldansaydı Graham harekete geçerdi ama Paulina'yı daha çocukken tanıdığım için ben zarafetinin gerçeğin sağlam toprağına hangi iyi ve güçlü köklerle tutunduğunu biliyor ya da tahmin ediyordum.

Dr. Bretton bir taraftan onu dinler bir taraftan da kızın çevresinde bir boşluk yakalamayı beklerken, ara sıra huzursuzca odada gezinen gözleri, tesadüfen bana takıldı; vaftiz annem ile Mösyö de Bassompierre'in, Bay Home'un "çift kollu çene çalma", Kont'un baş başa diye adlandıracağı bir sohbette oldukları yerin yakınında, sakin bir girintide oturuyordum. Graham gülümsedi, yanıma geldi, nasıl olduğumu sorup solgun göründüğümü söyledi. Bense kendi düşündüklerimle gülümsedim. Dr. John benimle en son konuştuğundan bu yana hemen hemen üç ay geçmişti, farkında bile olmadığı bir süre. Sessizce oturdu. Konuşmaktan çok bakmak istiyordu. Ginevra ile Paulina şimdi onun karşısındaydı; gözünü doyurabilirdi: Her ikisine de dikkatle baktı, her iki yüzü de inceledi.

Yemek bittiğinden beri odaya gece sohbetine katılmak için yeni konuklar, beyler ve hanımlar gelmişti. Bu arada belirteyim ki, iç salondaki beylerin arasında bir an için gözucuyla ciddi, esmer, profesör tipli birinin dolandığını görmüştüm. Mösyö Emanuel oradaki beylerin birçoğunu tanıyordu ama sanırım ben hariç hanımların çoğuna yabancıydı, şömine tarafına baktığında beni görmemesi mümkün olmadığından yanıma gelir gibi oldu, ancak Dr. Bretton'ı görünce fikrini değiştirdi ve uzakta durdu. Hepsi bu kadarla kalsaydı kavga etmek için bir neden olmazdı ama uzakta durmak onu tatmin etmediğinden kaşlarını çattı, dudaklarını uzattı ve öylesine çirkin bir görünüm aldı ki bakışlarımı kaçırdım. Hoşgörüsüz kardeşiyle beraber Mösyö Joseph Emanuel de gelmişti; o sırada Ginevra'nın piyanodaki nöbetini devralıyordu. Ginevra'nın okul öğrencisi tıngırtısından sonra ne ustaca bir çalıştı! Piyano, gerçek bir sanatçının elleri altında ne kadar muhteşem ve güzel sesler çıkarıyordu!

Ginevra ona kısaca bakıp önünden kayarcasına geçerken "Lucy," diye başladı Dr. Bretton suskunluğuna son verip gülümseyerek, "Bayan Fanshawe kesinlikle güzel bir kız."

Elbette onayladım.

"Odada onun kadar güzel bir başkası var mı?" diye devam etti.

"Sanırım onun kadar güzeli yok."

"Sizinle aynı fikirdeyim Lucy; sanırım sizinle sık sık aynı düşünceyi ve zevki paylaşıyoruz, ya da en azından aynı görüşteyiz."

"Öyle mi?" dedim kuşkuyla.

"Eğer kız değil de erkek olsaydınız – annemin vaftiz kızı yerine vaftiz oğlu olsaydınız sizinle çok iyi arkadaş olurduk, fikirlerimiz birbirine karışırdı."

Şakacı bir hava takınmıştı; gözlerinde yarı sevecen, yarı alaycı bir ışık vardı. Ah, Graham! Senin Lucy Snowe hakkındaki düşüncelerin ve onu nasıl gördüğün hakkında birkaç kez düşündüm; her zaman nazik ve adil miydi o? Lucy özünde aynı olsaydı ama buna ek olarak zenginlik ve konum avantajına da sahip olsaydı ona karşı davranışların, ona verdiğin değer şimdiki gibi olur muydu? Ancak bu sorularla ciddi bir suçlamada bulunmuyorum. Hayır, bazen beni üzüyor ve endişelendiriyorsun ama zaten benim hemen üzülen ve kolayca dengesi bozulan bir yaradılışım var, bir bulut güneşi gölgelese bile kötü hissediyorum. Eşitlik açısından bakıldığında ben senden daha hatalıyım.

Graham'in başkalarına en derin, en samimi, en erkeksi ilgiyle yaklaşırken, eski arkadaşı Lucy'ye hafif alaycı davranmasının bana hissettirdiği, kalbimi titreten mantıksız acıyı bastırmaya çalışırken sakinliğimi bozmadan, "Hangi noktalarda bu kadar yakın fikir birliğimiz var?" diye sordum.

"İkimizin de gözlem yeteneği var. Belki siz benim buna sahip olduğumu düşünmüyorsunuz ama var."

"Ama zevklerden bahsediyordunuz, aynı nesnelere bakabiliriz ama farklı değerlendirebiliriz."

"O zaman bir deneme yapalım. Elbette Bayan Fanshawe'un meziyetlerini takdir etmemeniz mümkün değil, odadaki diğerleri için ne düşünüyorsunuz? Örneğin annem ya da oradaki aslanlar Mösyö A... ve Z...; ya da o solgun küçük hanım, Bayan de Bassompierre için?"

"Anneniz hakkında ne düşündüğümü biliyorsunuz. Mösyö A... ve Mösyö Z... hakkında bir fikrim yok."

"Peki ya diğeri?"

"Sanırım sizin de söylediğiniz gibi solgun bir küçük hanım, şu anda, fazla heyecandan yorgun düştüğü için kesinlikle solgun."

"Onun çocukluğunu hatırlamıyor musunuz?"

"Bazen sizin hatırlayıp hatırlamadığınızı merak ediyorum."

"Onu unutmuştum ama belleğinizden silinen olayların, insanların, hatta sözlerin ve bakışların bazı durumlarda belirli yönleriyle sizin veya bir başkasının zihninde yeniden canlanması dikkate değer."

"Bu oldukça mümkün."

"Gene de," diye devam etti, "yeniden canlanma mükemmel olmaz, onay gerektirir, bir rüyadaki silik bir kişiye ya da düşlenen bir hayale o kadar benzer ki doğrulanması için bir tanık gerekir. On yıl önce Bay Home, o zaman 'küçük Polly' dediğimiz kızını annemle kalması için getirdiğinde siz de orada konuk değil miydiniz?"

"Geldiği geceden gittiği sabaha kadar oradaydım."

"Oldukça tuhaf bir çocuktu, değil mi? Ona nasıl davrandığımı merak ediyorum. O günlerde çocukları sever miydim? İyi ve şefkatli bir yanım var mıydı, azametli, delidolu bir öğrenci olduğum zamanlarda? Ama elbette beni hatırlamıyorsunuzdur, değil mi?"

"La Terrasse'taki kendi resminizi gördünüz. O tam sizsiniz. Davranışlarınız bugün nasılsa o zaman da öyleydi."

"Ama Lucy, bu nasıl olabilir? Bu söylediğiniz benim merakımı kışkırtıyor. Bugün nasılım? On yıl önce nasıldım?"

"Sizi mutlu edenlere karşı iyiydiniz – hiçbir şeye karşı kötü ve zalim değildiniz."

"Orada yanılıyorsunuz; sanırım örneğin size karşı kabaydım."

"Kaba mı? Hayır, Graham, kabalığa asla sabırla tahammül edemezdim."

"Ancak şunu da hatırlıyorum: Sessiz Lucy benim nezaketimden nasibini almamıştı."

"Kabalığınızdan nasibini almadığı kadar."

"Neron olsaydım bile bir gölge kadar zararsız birine işkence edemezdim."

Gülümsedim ama aynı zamanda iniltimi de bastırdım. Ah! Sadece beni rahat bırakmasını istiyordum, bana laf dokundurmayı kesmesini. Bu sıfatları, bu yakıştırmaları istemiyordum. Onun "sessiz Lucy Snowe"u, onun "zararsız gölge"si, bunları ona iade ediyordum, küçümseyerek değil ama sonsuz bir bıkkınlıkla; soğuk ve kurşun gibi ağırdılar; beni böyle bir ağırlıkla ezmeseydi. Neyse ki konuyu değiştirdi.

"'Küçük Polly' ve ben nasıl geçiniyorduk? Eğer belleğim beni yanıltmıyorsa düşman değildik."

"Çok belirsiz konuşuyorsunuz. Sizce küçük Polly'nin hafızası daha kesin değil midir?"

"Ah! Şimdi 'küçük Polly'den konuşmuyoruz. Rica ederim, Bayan de Bassompierre o; ve elbette böylesine ulu bir kişi Bretton'la ilgili hiçbir şey hatırlamıyordur. O kocaman gözlerine bakın Lucy, anıların sayfasından herhangi bir şeyi okuyabilirler mi? Benim alfabeye yönlendirdiğim gözlerle aynılar mı? Ona okumayı kısmen benim öğrettiğimi bilmiyor."

"Pazar akşamları İncil'den, değil mi?"

"Şimdi sakin, narin ve oldukça güzel bir profili var: bir zamanlar ne kadar huzursuz ve endişeliydi yüzü! Bir çocuğun tercihi nedir, nasıl da coşkuludur! Buna inanabilir misiniz? O hanımefendi bana hayrandı!"

"Sanırım bir miktar hayrandı," dedim usulca.

"Demek hatırlamıyorsunuz? Ben unutmuştum ama şimdi hatırlıyorum. Bretton'da en çok beni severdi."

"Siz öyle düşünüyordunuz."

"Gayet iyi anımsıyorum. Ona hatırladığım her şeyi söylemek isterdim ya da daha iyisi birisinin, mesela sizin arkasına geçip kulağına her şeyi fısıldamanızı isterdim; ben de burada otururken bu bilgiyi aldığı andaki halini seyrederek keyiflenirdim. Düşünün Lucy, bunu yapabilir misiniz, sonsuza kadar size minnettar olurdum."

"Sizi sonsuza kadar minnettar kılmak benim elimde mi?" dedim.

"Hayır, yapamam." Parmaklarımın hareketlendiğini, ellerimin birbirine kenetlendiğini hissettim; aynı zamanda içimde sıcak, dirençli bir cesaret uyandı. Bu konuda Dr. John'u mutlu etmek için kullanılmayacaktım, asla. Şimdi hissettiğim güçle, benim karakterimi ve tabiatımı nasıl yanlış anladığını fark ettim. Bana her zaman benim olmayan bir rol vermeye çalışmıştı. Doğa ve ben ona karşı çıktık. Benim ne hissettiğimi asla tahmin etmedi, gözlerimi, yüzümü ya da davranışlarımı okumadı; halbuki hepsinin konuştuğuna eminim. Bana doğru eğildi, ikna etmeye çalışarak, yumuşak bir şekilde, "Beni memnun edin Lucy," dedi.

Onu memnun edebilirdim, ya da en azından aydınlatabilir, benden aşk hikâyelerindeki çokbilmiş hizmetçi kız rolü beklememesini öğretebilirdim. Ancak tam o sırada, onun yumuşak, hevesli, neredeyse yalvaran, boğuk, "Beni memnun edin Lucy" mırıltısının hemen ardından diğer kulağımda sert bir tıslama duydum.

"*Petite chatte, doucerette, coquette*!"[1] diye avını yakalayan bir boa yılanı gibi tısladı ses; "*vous avez l'air bien triste, soumis, rêveur, mais vous ne l'êtes pas: c'est moi qui vous le dis: Sauvage! La flamme a l'âme, l'éclair aux yeux*!"[2]

"*Oui; j'ai la flamme a lâme, et je dois l'avoir*!"[3] diye sertçe yanıtladım, hiddetle dönerek ama Profesör Emanuel hakaretini etmiş ve gitmişti.

En kötüsü, daha evvel de söylediğim gibi son derece keskin kulakları olan Dr. Bretton söylenenin her kelimesini duymuştu, mendilini yüzüne götürerek katıla katıla güldü.

"Çok güzel Lucy," dedi; "mükemmel! *Petite chatte, petite coquette*! Ah, anneme anlatmalıyım! Bu doğru mu Lucy, yoksa kısmen mi doğru? Doğru olduğuna inanıyorum. Bayan Fanshawe'un elbisesinin rengi gibi kızardınız. Üstelik şimdi ona bakıyorum da, konserde size zalimce davranan küçük adam değil mi o, evet o, ve şu

1 Küçük kedi yavrusu, tatlı şey, koket!

2 Çok hüzünlü, itaatkar, rüyada gibi görünüyorsunuz ama değildiniz: size söylüyorum: Vahşi! Ruhun alevi, gözlerdeki şimşek!

3 Evet. Ruhumda bir alev var ve olmalı.

anda benim güldüğümü gördüğü için çileden çıkmış durumda. Ah! Kızdırmalıyım onu!"

Ve Graham muziplikten vazgeçmedi, beni ağlatana kadar güldü, bana takıldı ve fısıldayıp durdu.

Sonra bir anda ciddileşti. Bayan de Bassompierre'in yanındakiler azalmıştı, birer birer ayrılıyorlardı. Graham'in her zaman, hatta gülerken bile tetikte olan gözleri bu değişimi anında yakaladı, yerinden kalktı, cesaretini topladı, odanın öteki tarafına geçerek bu avantajdan faydalandı. Dr. John bütün hayatı boyunca şanslı ve başarılı bir adamdı. Peki neden? Çünkü fırsatlardan yararlanmasını bilirdi, iyi zamanlanmış bir hareketi yapacak cesareti vardı, işlerini mükemmel sonuçlandıracak sağlam sinirlere sahipti. Hiçbir tutku onu yolundan çeviremiyor, hiçbir heves, hiçbir zaaf engel olmuyordu. Şu anda ne kadar iyi görünüyordu! Paulina'nın yanına geldiğinde kız başını kaldırıp ona bakınca Graham'in canlı ama alçakgönüllü bakışlarıyla karşılaştı; Paulina'yla konuşurken Graham'in yüzü hem hafifçe kızardı, hem de parladı. Kızın yanında hem cesur hem çekingen duruyordu: itaatkâr ve mütevazı, ancak amacında kararlı ve heyecanına sadıktı. Bütün bunları bir bakışta görmüştüm. Fazla seyretmedim, zamanım dardı, saat ilerlemişti; Ginevra'yla benim çoktan Rue Fossette'e dönmüş olmamız gerekiyordu. Ayağa kalktım, vaftiz annemle Mösyö de Bassompierre'e iyi geceler diledim.

Profesör Emanuel'in benim Dr. Bretton'ın şakasını gönülsüzce kabul ettiğimin farkına varıp varmadığını bilmiyorum ya da benim acı çektiğimin; tümüyle bakıldığında o gecenin hoppa, zevk düşkünü Matmazel Lucie için mükemmel ve mutlu geçip geçmediğini de bilemiyorum. Ancak ben odadan çıkarken Profesör yanıma gelip beni Rue Fossette'e bırakacak kimse olup olmadığını sordu. Kibar, hatta saygılı konuşuyordu; özür diler gibiydi, pişman görünüyordu ama ne onun kibarlığını söylediği bir kelimeden anlayabilirdim ne de olanları unutup pişmanlığını kabul edebilirdim. O zamana kadar onun haşin davranışlarına hiç bu kadar içerlememiştim, şiddeti önünde böyle donmamıştım; bu gece söylediklerinin mazur görülemez olduğunu düşünüyordum; hareket tarzından duyduğum büyük memnuniyet-

sizliği bir biçimde belirtmeliydim. Sadece "Refakatçim var," dedim.

Bu doğruydu çünkü Ginevra ile ben arabayla gönderiliyorduk; yanından geçerken eğilerek selam verdim, tıpkı sınıfta öğrencilerinin kürsüsünün önünden geçerken yaptıkları gibi.

Şalımı aldım ve girişe döndüm. Mösyö Emanuel beni bekliyormuş gibi orada duruyordu. Hoş bir gece olduğunu belirtti.

"Öyle mi?" derken temkinli ve soğuktu sesim, bu da içime sindi. Kederli olduğumda ya da incindiğimde vakur ve soğuk davranmak için verdiğim kararı nadiren uygulayabildiğim için bu sefer başarmış olmaktan gurur duyuyordum. O "Öyle mi?" cümlesi tıpkı başkalarının söylediği gibi söylenmişti. Bunun gibi önem verilmeden söylenen, kısa, kuru cümleleri kendinden emin, kendine yeterli küçük hanımların ve matmazellerin mercan renkli büzülmüş dudaklarından yüzlerce kez duymuştum. Mösyö Paul'ün bu tip konuşmalara uzun süre tahammül edemeyeceğini biliyordum ama kesinlikle kaba ve kuru bir ses tonunu hak etmişti. Sanırım o da aynı şekilde düşünüyordu çünkü tavrımı sakinlikle karşıladı. Şalıma bakıp inceliğini eleştirdi. Kararlı bir sesle, istediğim kalınlıkta olduğunu söyledim. Ondan uzaklaşarak merdivenin korkuluğuna dayandım, şalıma sarındım, gözlerimi duvarı karartan kasvetli bir dini tabloya diktim.

Ginevra gecikmişti: oyalanması canımı sıkıyordu. Mösyö Paul hâlâ aynı yerde duruyordu ve kulaklarım ondan gelecek öfkeli bir sesi bekliyordu. Bana yaklaştı. "Şimdi gene tıslayacak!" diye düşündüm; ayıp kaçmayacak olsaydı ellerimle kulaklarımı kapatabilirdim. Hiçbir şey beklediğimiz gibi olmaz; bir cıvıltı ya da mırıltı beklersiniz, bir avın çığlığını ya da acıyla haykırıldığını duyarsınız. Kulakları sağır edici bir çığlık, öfkeli bir tehdit bekleyin ve dostça bir selam, alçak sesli nazik bir fısıltıyla karşılaşın. Mösyö Paul tatlı tatlı konuşuyordu: "Dostlar," dedi, "bir kelime yüzünden kavga etmezler. Söyleyin bana, gözlerinizi yaşartan ve yanaklarınızın kızarmasına neden olan ben miyim yoksa *ce grand fat d'Anglais*[1] mi?" (Dr. Bretton'dan bu şekilde saygısızca söz ediyordu)

1 O iri, şişman İngiliz mi?

"Sizin ya da bir başkasının belirttiğiniz gibi bir duyguya neden olduğunun farkında değilim Mösyö," diye yanıtladım onu; bunları söyledikten sonra bir kere daha kendimi aşıp mükemmel ve buz gibi bir tavır takındım.

"Ama ben ne dedim ki?" diye ısrar etti, "söyleyin bana; öfkeliydim, söylediklerimi unuttum, ne demiştim?"

"Unutulmasının daha iyi olacağı şeyler!" dedim, hâlâ oldukça sakin ve soğuktum.

"O zaman sizi yaralayan *benim* sözlerimdi, öyle mi? Onları söylenmemiş farz edin, geri almama izin verin, özrümü kabul edin."

"Öfkeli değilim Mösyö."

"O zaman öfkeli olmaktan daha da kötüsü, üzgünsünüz. Beni bağışlayın Bayan Lucy."

"Mösyö Emanuel, sizi *bağışlıyorum*."

"Bu yabancı sesle değil, kendi normal ses tonunuzla *'Mon ami, je vous pardonne'*[1] dediğinizi duyayım."

Gülümsememi sağladı. Üzüntüsüne, doğallığına, samimiyetine gülümsemekten kendini kim alıkoyabilirdi ki?

"*Bon*!" dedi. "*Voila que le jour va poindre! Dites donc, mon ami.*"[2]

"*Monsieur Paul, je vous pardonne.*"[3]

"Mösyö kelimesini kabul etmiyorum, diğer kelimeyi söyleyin yoksa samimi olduğunuza inanmayacağım; bir kez daha gayret edin – *mon ami* ya da İngilizce olarak arkadaşım deyin!"

"Arkadaşım" kelimesinin "*mon ami*"den daha farklı bir tonu ve anlamı vardı; onun gibi ailevi ve mahrem bir sevgi duygusu vermiyordu; Mösyö Paul'e "*mon ami*" diyemezdim ama "arkadaşım" diyebilirdim ve bunu zorlanmadan söyledim. Ancak onun açısından arada bir fark yoktu ve İngilizcesinden tatmin olmuş gözüküyordu. Gülümsedi. Onun gülümsemesini ve o andaki yüzüyle yarım saat önceki arasındaki farkı görmeliydiniz, değerli okur. Daha önce asla

1 Dostum, sizi affediyorum.
2 Tamam! İşte güneş çıkıyor! Söyleyin dostum.
3 Mösyö Paul, size affediyorum.

Mösyö Paul'ün dudaklarında ya da gözlerinde bir mutluluk, tatmin ya da yumuşaklık gülümsemesine tanık olduğumu söyleyemem. Alaycı, iğneleyici, küçümseyen, tutkulu mutluluğunu yansıtan gülümsemesini yüzlerce kez gördüm ama yüzünün daha yumuşak ve sıcak duygularla aydınlanması benim için yepyeniydi. Bu, görünüşünü bir maskeden bir yüze çevirdi, yüzündeki derin çizgiler yok oldu, teni ışıyıp canlandı, İspanyol kanını belli eden o esmer, solgun, güneyli teninin rengi açıldı. Daha önce hiçbir insanda benzer bir nedenle bunun gibi bir değişim görmemiştim. Beni arabaya götürdü; o sırada Mösyö de Bassompierre de yeğeniyle birlikte dışarı çıktı.

Bayan Fanshawe pek keyifli değildi; geceyi tam bir başarısızlık olarak görmüştü. Arabaya yerleştiğimizde kapı kapanır kapanmaz kontrol edilemez bir şekilde huysuzlaştı. Dr. Bretton hakkındaki sövgüleri adeta zehir gibiydi. Onu kendine hayran edemediği ya da iğnesiyle sokamadığı için tek yapabildiği nefret etmekti ve bu nefreti öyle ölçüsüzce ve canavarca ifade etti ki bir müddet sabırla dinledikten sonra sonunda adalet duygum aniden parladı. Patladım da, ben de hiddetlenebilirdim, özellikle içimde birikenleri altüst eden bu güzel ama hatalı tanıdığıma karşı. Arabanın tekerleklerinin Choseville'in sert taşları üzerinde korkunç bir gürültüyle dönüyor olması isabetliydi çünkü sizi temin ederim ki arabanın içinde ne derin bir sessizlik ne de sakin bir tartışma vardı. Yarı samimi yarı sahte, Ginevra'ya şiddetle hücum ettim. Rue Crécy'den çıktığında gözü dönmüştü, Rue Fossette'e varmadan önce onu ehlileştirmek gerekiyordu; artık gerçek değeri ve hak ettikleri ortaya dökülmeliydi, bunu yaparken de John Knox'un Mary Stuart'a yaptığı iltifatlarla karşılaştırılabilecek sadakat ve sadelikte bir dil kullanılmalıydı. Ginevra için gerekli olan terbiye buydu. O gece yatağına yattığında zihninin ve ruhunun daha iyi, daha rahatlamış olduğundan ve yediği manevi dayakla daha tatlı bir uykuya daldığından oldukça eminim.

Üçüncü Bölüm

28
Saat Zinciri

Mösyö Paul Emanuel, hangi nedenle olursa olsun, ders sırasında kesintiye uğratılmaktan son derece rahatsız oluyordu; böyle durumlarda sınıftan geçmenin bir kadının ya da kızın hayatına mal olabileceğini okuldaki öğretmenler ve öğrenciler bilirlerdi.

Madam Beck bile çok mecbur kaldığında, eteklerini toplayarak ürkütücü kürsünün kenarından dev dalgalardan kaçan bir gemi gibi telaşla geçerdi. Rosine'e gelince, yarım saatte bir öğrencileri bir bölümün ortasından alıp müzik dersi için küçük kiliseye, büyük veya küçük salona, yemek odasına veya içinde bir piyano olan başka bir yere götürmekle görevliydi. İkinci veya üçüncü seferden sonra, bir gözlüğün arkasından ok gibi atılan müthiş bakışlar nedeniyle korkudan neredeyse dili tutulurdu.

Bir sabah holde oturmuş öğrencilerden birinin başladığı ama bitirmekte geciktiği bir işlemeyle uğraşırken kulaklarım da yandaki sınıftaydı; kâh sakinleşen kâh uğursuzca değişen tonlarda nutuk atan sesin yükselişini ve ahengini dinleyerek eğleniyordum. Benimle fırtına arasında sağlam bir duvar ve eğer benden tarafa eserse cam kapıdan bahçeye kaçabileceğim bir yol vardı; korkarım bu artan belirtiler beni telaşlandıracağı yerde daha çok eğlendiriyordu. Zavallı Rosine güvende değildi; o sabah bu tehlikeli yolu dört defa yapmıştı ve şimdi –deyim yerindeyse– beşinci kez kızgın bir demiri ateşten almak –Mösyö Paul'ün burnunun dibinden bir öğrenciyi çıkarmak– gibi tehlikeli bir görevi vardı.

"*Mon Dieu! Mon Dieu!*" dedi. "*Que vais-je devenir? Monsieur va me tuer, je suis sûre; car il est d'une colere!*"[1]

Ümitsizliğin verdiği cesaretle kapıyı açtı.

---

1 Tanrı'm! Tanrı'm! Bana ne olacak? Eminim Mösyö beni öldürecek çünkü çok öfkeli.

"*Mademoiselle La Malle au piano!*"[1] diye bağırdı.

Daha geri çekilmeden ya da kapıyı kapatamadan içeriden gelen ses şöyle dedi:

"*Des ce moment! La classe est défendue. La premier qui ouvrira cette porte, ou passera par cette division, sera pendue – fut-ce Madam Beck elle même!*"[2]

Bu kararın bildirilmesinin üzerinden daha on dakika bile geçmeden Rosine'in Fransız terliklerinin hışırtısı koridorda duyuldu.

"Matmazel," dedi, "şu anda beş frank için bile o sınıfa tekrar girmem. Mösyö'nün gözlüğü korkunç ve Athénée'den bir görevli mesaj getirdi. Madam Beck'e bu mesajı iletemeyeceğimi söyledim, o da bu görevi sizin yapmanızı istedi."

"Ben mi? Hayır, bu çok kötü olur! Bu benim görevim değil. Haydi Rosine! Kendi yükünüzü kendiniz taşıyın. Cesur olun – bir kez daha saldırın."

"Ben mi Matmazel? Mümkün değil! Bugün onu beş kez kızdırdım. Madam'ın bu görevi gerçekten bir jandarmaya vermesi gerek. *Ouf! Je n'en puis plus!*"[3]

"Hadi! Sadece korkaksın. Mesaj nedir?"

"Tam da Mösyö'nün en sinirlendiği tipte; hemen Athénée'ye gitmesi için acil bir çağrı, çünkü resmi bir ziyaretçi –müfettiş– ya da her kimse, oradaymış ve Mösyö onunla görüşmek zorundaymış; zorunda olmaktan ne kadar nefret ettiğini biliyorsunuz."

Evet, bunu gayet iyi biliyordum. Yerinde duramayan bu küçük adam mahmuzdan ve gemden nefret ederdi; acil ya da zorunlu olan her şeye kesinlikle karşı çıkardı. Ancak bu sorumluluğu kabul ettim; elbette korkuyordum ama korkuya, merak da dahil başka duygular da karışmıştı. Kapıyı açıp içeri girdim, titreyen ellerimle olabildiğince çabuk ve sessizce kapıyı arkamdan kapattım, çünkü yavaş ya da te-

1 Matmazel La Malle piyanoya.

2 Şu an itibarıyla bu sınıf yasaklandı. Bu kapıyı açan ya da bu bölümden geçen ilk kişi, bu Madam Beck bile olsa asılacak.

3 Uf! Daha fazla yapamam!

laşlı olmak, kapı dilinin tıkırtısı ya da kapıyı açık bırakmak genelde asıl suçtan daha kötü sonuçlar doğuracak şeylerdi. İçeri girmiştim, o da oturuyordu, keyifsiz olduğu belliydi. Aritmetik dersi veriyordu, istediği her konuda ders verirdi, aritmetik kuru bir konu olduğundan ona pek uymuyordu; sayılardan söz ettiğinde titremeyen tek bir öğrenci yoktu. Masasının üstüne eğilmiş oturuyordu; kapının sesiyle başını kaldırıp onun isteklerine ve yasalarına karşı gelenin kim olduğuna bakmak için o an bir çaba gösterecek durumda değildi. Bu benim için iyi oldu, çünkü böylece uzun sınıfın öbür ucuna yürümek için zaman kazanmış oldum; tehditlerine uzaktan muhatap olmaktansa onunki gibi bir öfkeyi yakından karşılamak benim tabiatıma daha uygundu.

Kürsüsünün tam önünde durdum, elbette hemen ilgi görecek kadar önemli değildim, derse devam etti. Ama beni böyle küçümseyemezdi, mesajımı dinlemeli ve yanıtını vermeliydi.

Boyum, yüksekçe bir yerdeki masasının üstünü görebilecek kadar uzun değildi, bu nedenle durumumdan sıkıntı duyarak sadece onun yüzünü daha iyi görebilmek amacıyla yandan başımı uzatmaya çalıştım: karşımdaki, siyah ve solgun bir kaplana benziyordu. İki kez görülmeden kafamı uzatıp geri çekerek bakmaktan keyif aldım; üçüncü seferinde, daha masanın ucundan başım görünmemişken gözlük beni yakaladı. Rosine haklıydı, bu nesnede, kullananın donuk gözlerindeki öfkenin de ötesinde anlamsız ve sabit bir terör vardı.

Şimdi yakında olmanın avantajına sahiptim; bu miyop *"lunettes"*[1] Mösyö'nün burnunun dibinde duran suçluların incelenmesine yaramıyordu, bu nedenle onu çıkardı ve daha eşit şartlarda karşılıklı durduk.

Ondan gerçekten fazla korkmadığıma memnundum, aslında yakınında olduğum zaman hiç korku duymuyordum, çünkü söylediği cümleyi uygulamak için ip ve darağacı istediğinde ona öyle uysalca, öyle nazikçe nakış ipliği veriyordum ki hiddetinin hiç değilse bir kısmı bastırılıyordu. Elbette bu nezaketi herkesin gözü önünde gös-

1 Gözlük.

termedim, ipliği masanın kenarından uzattım ve ilmeği profesörün iskemlesinin arkasındaki çubuğa bağladım.

"*Que me voulez-vous?*"[1] diye homurdandı. Dişleri sıkılı olduğundan sesi göğsünde ve gırtlağında sıkışmıştı; dünyevi hiçbir şeyin onu gülümsetmeyeceğine içinden yemin ediyor gibi duruyordu.

Kendimden emin bir şekilde yanıt verdim: "*Monsieur*" dedim, "*je veux l'impossible, des choses inouies*"[2] ve olayı fazla uzatmadan, kararlılıkla "*douche*"u[3] vermemin daha iyi olacağını düşündüğümden alçak sesle ama çabucak ve haberin aciliyetini gösterişli bir şekilde abartarak Athenée'den gelen mesajı ilettim.

Elbette duymak bile istemedi. "Gitmeyecekti, sınıfı bırakmayacaktı, Villette'in bütün resmi makamları onu çağırabilirdi. Kralın, kabinenin ya da meclislerin istekleri için yolundan bir adım bile sapmayacaktı."

Ancak ben onun gitmesi gerektiğini biliyordum, böyle konuşsa da hem görevi hem de çıkarı bu davete derhal ve gereken saygıyla uymasını gerektiriyordu. Bu nedenle sanki o hâlâ bir şey söylememiş gibi, orada sessizce durdum. Başka ne istediğimi sordu.

"Aracıya iletmek üzere Mösyö'nün cevabını bekliyorum sadece."

Eliyle sabırsızca olumsuz bir hareket yaptı.

Elimi pencerenin içinde duran *bonnet-grec*'e uzatmaya cesaret ettim. Bu meydan okuyan hareketimi, bu şekilde haddimi aşmam karşısında duyduğu şaşkınlık ve acıma dolu gözleriyle takip etti.

"Ah!" diye söylendi, "iş bu noktaya geldiyse, eğer Bayan Lucy onun *bonnet-grec*'ine dokunduysa, o zaman bir iyilik yapıp şapkayı kendisi taksın, bu iş için delikanlı rolüne bürünüp onun yerine Athénée'ye gitsin."

Saygıyla şapkayı masanın üstüne koydum. Şapkanın püskülü beni onaylıyor gibi görünüyordu.

"Bir özür notu yazacağım, bu yeterli olur!" dedi, hâlâ bu işten yakasını kurtarmaya çalışarak.

---

1 Benden ne istiyorsunuz?
2 Mösyö, imkânsızı, duyulmamış bir şeyi istiyorum.
3 Ani haber.

Bunun yeterli olmayacağını gayet iyi bildiğimden şapkayı nazikçe eline doğru ittim. Bu şekilde itilince, bunu anlatmak bile korku veriyor ama, önüne kattığı çelik çerçeveli hafif "*lunettes*"le birlikte şapka cilalı masanın üstünden kayarak yere düştü. Bundan evvel birçok kez bu şekilde yere düştüğü halde gözlüğün kırılmadığını görmüştüm ama bu sefer, Lucy Snowe'un talihsizliği yüzünden öyle bir şekilde düştü ki her iki cam da kırıldı, ortalarında birer biçimsiz yıldız oluştu.

Artık umutsuzluğa düşmüştüm, umutsuzluk ve pişmanlığa. Bu "*lunettes*"in değerini biliyordum: Mösyö Paul'ün gözleri problemliydi ve bu hariç hiçbir gözlük uymuyordu. Onu hazinesi saydığını söylediğini duymuştum; kırılmış ve artık işe yaramaz durumdaki gözlüğü yerden alırken ellerim titriyordu. Korkudan titreyerek verdiğim zararı gördüm ama sanırım korkmaktan ziyade üzülmüştüm. Birkaç saniye kederli Profesör'ün yüzüne bakmaya cesaret edemedim, ilk konuşan o oldu.

"*Là!*" dedi, "*me voilà veuf de mes lunettes*![1] Sanırım Matmazel Lucy şimdi darağacını hak ettiğini itiraf edecektir, feci akıbetini düşünerek titriyor. Ah, *traitress! Traitress*![2] Neredeyse kör ve çaresiz durumda elinize düşmemde kararlısınız!"

Gözlerimi kaldırdım; yüzü öfkeli, tehditkâr ve asık olacağı yerde bir tebessümle kaplıydı ve o gece Hotel Crécy'de gördüğüm gibi parlıyordu. Öfkeli değildi, hatta üzüntülü bile değildi. Gerçekten yaralandığında merhamet dolu olduğunu, gerçek bir meydan okuma karşısında bir aziz gibi sabırlı olduğunu göstermişti. Onu ikna etme şansımı bir anda yok ettiğini düşündüğüm bu talihsiz olay aslında bana yardımcı oldu. Ona zarar vermediğim sürece idaresi zor biriydi, ama yaptığının bilincinde ve pişman bir suçlu olarak karşısında durduğum an zarifçe uysallaştı.

Gene de, tatlı bir sesle, "*une forte femme – une Anglaise terrible – une petite casse-tout*"[3] diye benden şikâyetçi oldu ve tehlikeli ustalığını gös-

1 İşte, gözlüğümü kaybettim!
2 Hain kadın! Hain kadın!
3 Güçlü bir kadın – korkunç bir İngiliz kadını – erkek gibi bir küçük kız.

teren birine itaat etmekten başka çaresi olmadığını söyledi. Bu sanki "büyük İmparatorun korku vermek için vazoyu kırması" gibiydi. Böylece sonunda *bonnet-grec*'ini taktı, mahvolmuş "*lunettes*"ini elimden beni bağışladığını ve cesaretlendirdiğini göstererek aldı, eğilerek selam verdi ve son derece keyifli ve iyi bir ruh halinde Athénée'ye gitti.

Bütün bu hoşluktan sonra okuyucu benim gece olmadan Mösyö Paul'le gene kavga ettiğimi duyunca üzülecektir, ama öyle oldu ve engel olamadım.

Akşamları etüt sırasında *à l'improviste*,[1] habersizce sınıfa dalmak onun sıkça yaptığı ve çok da takdire değer ve kabul edilebilir âdetiydi. Hepimizin üstünde aniden baskı kurar, kitapları kaldırtır, iş torbalarını çıkarttırırdı. Sonra ya kalın bir kitap ya da birtakım broşürler çıkarır, uykulu bir öğrencinin ağır ağır okuduğu aptalca "*lecture pieuse*" ün yerini muhteşem bir okuyuşla daha da güzelleşen, ateşli olaylarla dolu bir trajedi, bir tiyatro eseri alırdı. Mösyö Emanuel bunu içini dökeceği bir kap olarak kullanıyor ve kendi doğal enerjisi ve tutkusuyla bir bardağa hayati bir sıvıyı doldurur gibi dolduruyordu. Başka bir gün, içinde bulunduğumuz manastır karanlığına daha parlak bir dünyayı yansıtır, günün edebiyatından örnekler sunar, büyüleyici bir hikâyeden bölümler ya da Paris salonlarında kahkahalara neden olan son esprili *feuilleton*'u[2] okurdu. Bir trajedideki, melodramdaki, hikâyedeki ya da denemedeki "*jeunes filles*" için uygun olmayan kısımları, cümleleri, kelimeleri çıkartmaya her zaman dikkat ederdi. Birkaç kez, yerine bir şey konulmadığı takdirde anlamsız bir boşluk yaratacak ya da anlamı zayıflatacak yerlerde hemen bütün bir paragrafı doğaçlama söyledi, üstelik aynı canlılıkla; onun koyduğu diyalog ve tarif, çıkartılmış olandan genelde çok daha iyiydi.

Söz konusu gecede "inziva"daki rahibeler gibi sessizce oturuyorduk, öğrenciler ders çalışıyor, öğretmenler de işlerini yapıyorlardı. Kendi yaptığım işi hatırlıyorum: küçük bir süslemeydi ve oldukça

1 Ansızın.
2 Günlük hikâye.

ilgimi çekiyordu, sadece zaman geçirmek için değil bir amaçla yapıyordum. Bitirdiğimde hediye olarak verecektim ve bu hediyenin verileceği olay yakın bir zamanda olacağı için acele etmem gerektiğinden parmaklarım hızla çalışıyordu.

Zilin tiz sesi ve onu takip eden hızlı adımlar hepimize tanıdık geldi: tam herkesin dudağından "*Voila Monsieur*!"[1] dökülürken iki kanatlı kapı ikiye yarıldı (o içeri girerken her zaman ikiye yarılırdı; "açıldı" gibi basit bir kelime onun hareketlerini tarif etmek için yetersiz kalır) ve içeri girip ortamızda durdu.

Odada yanlarında banklar olan iki uzun çalışma masası vardı ve her birinin tam ortasında birer lamba asılıydı. Bu lambanın altında, masanın her iki tarafında birer öğretmen oturuyordu, kızlar öğretmenlerin sağına ve soluna sıralanıyordu; en büyükleri ve en çalışkanları lambaya ve tropik bölgeye en yakın yerlerde, daha tembel ve küçük olanlarsa kuzey ve güney kutbuna doğru oturuyorlardı. Mösyö genelde öğretmenlerden birine, çoğunlukla kıdemli eğitmen Zélie St. Pierre'e, kibarca bir iskemle uzatır, sonra da boşalan yere kendi oturarak Yengeç ve Oğlak kümelerinden yararlanırdı ki miyopluğu nedeniyle buna gereksinimi vardı.

Her zamanki gibi Zélie hevesle yerinden kalktı, bütün dişlerini göstererek gülümsedi, bu garip gülümseme bir kulağından diğerine uzanıyor, sadece keskin ve ince bir kavisle belirginleşiyordu ama yüzüne yayılmıyor, yanaklarına gamze kondurmuyor, gözlerine bir parıltı vermiyordu. Sanırım Mösyö onu görmedi ya da fark etmemeye kararlıydı çünkü kadınlar için kaprisli denir ama o da aynı ölçüde kaprisliydi, üstelik "*lunettes*"i (yeni bir gözlük almıştı) gözden kaçırdıkları ve ihmalleri için bahane oluyordu. Nedeni ne olursa olsun Zélie'nin yanından geçip masanın öbür tarafına geldi, ben ona yer açmak için yerimden kalkmadan, "*Ne bougez pas*"[2] diye fısıldadı ve her zaman yanımda oturan, sık sık "Ginevra, Jericho'da olmanızı ne kadar çok isterdim," dememe rağmen, dirseğini bana yaslamakta ıs-

1 İşte Mösyö.
2 Kımıldamayın.

rar eden Bayan Fanshawe'la arama oturdu.

"*Ne bougez pas*" demek kolaydı ama buna nasıl engel olabilirdim? Ona yer açmalıydım, öğrencilere öteki tarafa doğru kaymalarını söylemeliydim ki ben de kayabileyim. Ginevra'nın bana yapışık oturması sorun değildi, onun dediği gibi kış gecelerinde "kendini sıcak tutuyordu"; durmadan kımıldayıp beni dürtüklemesi kalbimi sıkıyordu ve bazen dirseğinden korunmak için belimdeki kuşağa ustaca bir iğne yerleştirirdim. Ancak Mösyö Emanuel'e aynı şekilde davranamazdım; bu nedenle kitabını koyabilmesi için nakış malzemelerimi kenara çektim, kendim de yana kayarak onun oturabileceği bir yer açtım ama aramızda bir metre kadar boşluk bırakmayı da ihmal etmedim ki her aklı başında adam bunu uygun ve saygılı bir mesafe olarak kabul ederdi. Ama Mösyö Emanuel kesinlikle mantıklı biri değildi, çakmaktaşı ve çıra gibi ânında alev aldı.

"*Vous ne voulez pas de moi pour voisin,*" diye homurdandı: "*vous vous donnez des airs de caste; vous me traitez en paria;*" diyerek kaşlarını çattı. "*Soit! Je vais arranger la chose!*"[1] Ve işe koyuldu.

"*Levez vous toutes, Mesdemoiselles!*"[2] diye bağırdı.

Kızlar ayağa kalktılar. Hepsini öteki masaya gönderdi. Sonra beni uzun masanın bir ucuna oturttu, iş sepetimi, ipekliyi, makası ve bütün eşyalarımı özenle getirip kendisi de masanın diğer ucuna oturdu.

Son derece komik olan bu düzenlemeye odadakilerin biri bile gülmeye cesaret edemedi; kıkırdamaya kalkanın vay halineydi. Bana gelince olayı son derece soğukkanlılıkla karşıladım. Orada tek başıma ve herkesten uzak, işimle ilgilenerek sessizce oturdum ama hiç de mutsuz değildim.

"*Est ce assez de distance?*"[3] diye sordu.

"*Monsieur en est l'arbitre,*"[4] dedim.

"*Vous savez bien que non. C'est vous qui avez crée ce vide immense: moi*

1 Benim komşunuz olmamı istemiyorsunuz, yüksek sınıftan olduğunuzu düşünüyorsunuz ve bana parya muamelesi yapıyorsunuz. Tamam! Olayı halledeceğim.
2 Herkes ayağa kalksın hanımlar!
3 Bu uzaklık yeterli mi?
4 Buna Mösyö karar verebilir.

je n'y ai pas mis la main."[1]

Bu sözleriyle birlikte okumaya başladı.

Talihsizlik eseri, seçtiği kitap "*un drame de Williams Shackspire; le faux dieu de ces sots païens, les Anglais*"[2] dediğinin Fransızca tercümesiydi. Eğer sinirleri bu kadar bozuk olmasaydı onu nasıl tanıtacağını açıklamama gerek yok.

Elbette Fransızcaya çevrilmiş olduğu için son derece yetersizdi; ben de heyecan uyandıracağı düşünülen bazı ümitsiz hatalar karşısında küçümsememi gizlemek için özel bir çaba sarf etmedim. Herhangi bir şey söylemek bana düşmezdi, uygun da olmazdı ama insan zaman zaman kelimelerle ifade edilmesinin yasak olduğu düşüncelcri *yüzünde gösterebiliyor*. Mösyönün *lunettes*'i hazırda bekliyordu ve her yanlış bakışı yakalıyordu, tek birini bile kaçırdığını sanmıyorum. Sonunda gözleri şimşeklerini serbestçe saçsın diye önündeki perdeyi yok etti ve kendini isteyerek sürgün ettiği kuzey kutbunda, odanın normal sıcaklığı göz önünde bulundurulduğunda Yengeç burcunun altındaki düşey ışığın verebileceğinden çok daha fazla ısındı.

Okuma bittiğinde öfkesini ifade etmeden gitmekle onu açığa vurmak arasında bocaladığı belliydi. Üstelememek huyu değildi ama gene de açıkça azarlamasını haklı gösterecek ne yapılmıştı ki ona? Tek kelime bile etmemiştim, gözlerimin ve ağzımın çevresindeki kaslara normalden biraz daha fazla serbest hareket etme izni verdiğim için azarlanmaya ya da cezalandırılmaya razı olmamı bekleyemezdi.

Ekmekten ve ılık su karıştırılmış sütten ibaret akşam yemeği getirilmişti. Profesörün varlığına duyulan saygıyla ekmeklerle bardaklar hemen dağıtılacağı yerde bekletiliyordu.

"Yemeklerinizi alın hanımlar," dedi, bir taraftan "William Shackspire"ine not almakla meşgul görünüyordu. Kızlar yemeklerini aldılar. Ben de ekmekle bardağı aldım ama yaptığım işten başımı kaldırmayarak ceza yerimi terk etmedim, bir taraftan ekmeğimi yiyip

1 Böyle olmadığını gayet iyi biliyorsunuz. Bu büyük boşluğu siz yarattınız, benimle bir ilgisi yok.

2 Bu aptal dinsizlerin, İngilizlerin sahte ilahı William Shakespeare'in bir dramı.

sütümü içerken bir taraftan da çalışmama devam ettim. Bütün bunları hiç istifimi bozmadan, rahat bir *sang-froid*[1] içinde yapıyordum ki aslında huyum değildi bu, duygularım açısından da hoş bir yenilikti. Sanki huzursuz, tedirgin ve diken gibi bir tabiatı olan Mösyö Paul bütün ateşli ve rahatsızlık veren ne varsa bir mıknatıs gibi kendine çekmiş, bana sadece dingin ve ahenkli olanlar kalmıştı.

Yerinden kalktı. Başka bir şey söylemeden mi gidecekti? Evet, kapıya doğru döndü.

Hayır, topuklarının üstünde *geriye* döndü ama belki de sadece masada bıraktığı kalem kutusunu almak içindi.

Onu aldı, kalemi içine koyup çıkarttı, tahtanın kenarında ucunu kırdı, tekrar yonttu ve cebine koydu ve ... doğruca üstüme geldi.

Kızlarla öğretmenler diğer masanın etrafında toplanmış serbestçe konuşuyorlardı; yemekler sırasında hep konuşurlardı, hızlı ve yüksek sesle konuşma alışkanlıklarını şimdi de bozmamışlardı.

Mösyö Paul gelip arkamda durdu. Yaptığım işin ne olduğunu sordu, ben de bir saat kayışı yaptığımı söyledim.

"Kim için?" diye sordu, "Bir beyefendi için – dostlarımdan biri," diye yanıtladım.

Mösyö Paul eğildi ve –romanlarda yazıldığı ve bu durumda gerçekten doğru olduğu gibi– kulağıma bazı sivri kelimeler "tısladı".

Bütün tanıdığı kadınlar arasında kendini tamamen sıkıcı hale getirenin bir tek ben olduğumu söyledi; benimle arkadaşça bir ilişkiyi sürdürmenin imkânı yoktu. "*Caractére intraitable*"[2] sahibiydim ve mucizelere karşıydım. Bunu nasıl yapıyordum ya da beni ele geçiren neydi, kendisi bunu bilmiyordu ama bir insan bana ne kadar barışçıl ve dostça niyetlerle yaklaşırsa yaklaşsın, çat! diye barışı geçimsizliğe, iyi niyeti nefrete döndürüyordum. Kendisinin benim için iyi dilekleri olduğundan emindi, bana bilerek hiç zarar vermemişti, en azından düşmanca duyguları olmayan yansız bir ahbap olma hakkını talep edebilirdi. Ama ben ona karşı nasıl davranmıştım! Nasıl

1 Soğukkanlılık.
2 İnatçı, hırçın bir karakter.

acı veren bir neşeyle, nasıl şiddetli bir isyanla, ne kadar şevkli bir haksızlıkla!

Burada gözlerimi iri iri açmaktan kendimi alamadım hatta sözünü kestim: "Neşe? Şiddetli? Şevkli? Hiç bilmiyordum..."

"*Chut! à l'instant*!"[1] İşte! İşte söyledim, *vive comme la poudre*!"[2] Üzgündü, çok üzgündü; bu talihsiz tuhaflık onu da üzmüştü. Bu "*emportement*"[3] bu "*chaleur*"ün[4] –belki cömertçeydi ama gereğinden fazlaydı– bana bir zarar vermesinden korkuyordu. Yazıktı; benim – buna bütün kalbiyle inanıyordu– iyi özelliklerim de vardı: ve eğer mantıklı, daha ağırbaşlı, daha temkinli, daha az "*en l'air*,"[5] daha az "*coquette*"[6] olsaydım, gösterişten daha uzak olsaydım, dış görünüşün mükemmelliğine –esas olarak boyu bosuyla önem kazananların ilgisine, "*des couleurs de poupée*,"[7] "*un nez plus au moins bien fait*,"[8] ve müthiş bir budalalığa– daha az değer vermeye meyilli olsaydım, işe yarar hatta belki de örnek bir karakter olabilirdim. Ama bu durumda... ve burada küçük adamın sesi bir an için boğuldu.

Başımı kaldırıp ona bakabilirdim, elimi uzatabilirdim ya da teskin edecek bir şey söyleyebilirdim ama korkuyordum, hareket edecek olsaydım ya gülecek ya da ağlayacaktım. Bütün bunların arasında acıklı ve saçma olan, tuhaf bir biçimde birbirine karışmıştı.

Bitirdiğini düşünüyordum; ama yo, daha rahat devam edebilmek için oturdu.

"Mösyö Paul bu acı veren konulardan söz ederken benim iyiliğim için öfkelenmemi göze alıyordu, kıyafetimde fark ettiği değişikliğe değinecekti. Beni ilk tanıdığında –ya da alışkanlık haline getirdiği için ara sıra bana göz attığında– onu bu konuda tatmin ettiğimi itiraf ede-

1 Susun! Şimdi!
2 Barut gibi hayat dolu.
3 Coşku.
4 Sıcaklık.
5 Aklı havada.
6 Koket.
7 Bebek renkleri.
8 Oldukça güzel bir burun.

bilirdi: ciddiyetim, sadeliğim çıkarım açısından son derece ümit vericiydi. Son zamanlarda nasıl bir vahim etki altındaydım ki *bonnet*'min altına çiçekler takıyordum, '*des cols brodés*'[1] giyiyordum, hatta bir seferinde kırmızı bir kıyafetle görülmüştüm; aslında ne olduğunu tahmin edebiliyordu ama şimdilik açıklamayacaktı.

Tekrar sözünü kestim, bu sefer öfke ve dehşet içindeydim.

"Kırmızı mı Mösyö Paul? O kırmızı değildi! Pembeydi, açık pembeydi; ayrıca siyah dantelle hafifletilmişti."

"Pembe ya da kırmızı, sarı ya da kıpkırmızı, çimen yeşili ya da gök mavisi, hepsi birdi: bunların hepsi gösterişli, hoppa renklerdi; ve bahsettiğim dantele gelince *o* bir '*colifichet de plus*'[2] dan başka bir şey değildi." Yozlaşmış halime de iç geçirdi. "Ne yazık ki bu konuda istediği kadar açık olamıyordu: bu '*babioles*'[3] isimlerini tam olarak bilmiyordu, küçük kelime hataları yapabilir, benim alaylarıma maruz kalabilirdi, aniden coşup konuşabilirdim. Genel terimler kullanarak sadece –ve bu genel terimlerin doğru olduğunu biliyordu– kıyafetimin son zamanlarda '*des façon mondaines*'[4] olduğunu söyleyebilirdi ve bunu görmek onu yaralıyordu."

Üzerimdeki yünlü elbise ve sade beyaz yakanın nesini "*façon mondaine*" gördüğünü anlayamadım; bunu ona sorduğumda ilgi çektiklerini söyledi, üstelik "boynumda bir fiyonk yok muydu?"

"Eğer bir fiyonkla bir kadını suçluyorsanız Mösyö, bir beyefendide de böyle bir şeyi onaylamazsınız değil mi?" dedim, elimdeki ipek ve altından parlak küçük zinciri kaldırarak. Tek yanıtı –sanırım benim hoppalığıma– homurdanmak oldu.

Birkaç dakika sessizce oturup her zamankinden daha gayretle zinciri yapışımı seyretti ve "Biraz evvel söylediklerinin ondan tamamen nefret etmeme sebep olup olmayacağını" sordu.

Ne yanıt verdiğimi hatırlamıyorum ya da bunu nasıl söylediğimi;

1 Dantel yakalar.
2 İlave bir takı.
3 İncik boncuk.
4 Dünya zevklerine düşkün bir tarz.

konuştuğumu sanmıyorum ama dostça bir tavırla iyi geceler demeyi başardığını biliyorum; Mösyö Paul kapının önüne vardığında sadece, "tamamen kırmızı elbiseyi suçlayarak konuştuğunun anlaşılmamasını" ("Pembe! Pembe!" diye araya girdim) "üzerimde oldukça iyi durduğunu inkâr etmeye niyeti olmadığını" (anlaşılan Mösyö Emanuel'in renkler konusundaki zevki parlak olanlara kayıyordu); "sadece onu giydiğimde sanki kumaşı *'bure'*[1] ve rengi *'gris de poussiere'*[2] imiş gibi hissetmemi tavsiye etmek istediğini" açıklamak için arkasına döndü.

"Ya *bonnet*'min altındaki çiçekler Mösyö?" diye sordum. "Onlar çok küçük?.."

"O zaman küçük olarak kalsınlar," dedi. "Tamamen açılmalarına izin vermeyin."

"Ve fiyonk Mösyö, şu kurdele parçası?"

Merhametli yanıtı *"Va pour le ruban!"*[3] oldu.

Ve böylece olay kapandı.

"Aferin Lucy Snowe," dedim kendi kendime; "iyi bir azarı hak ettin; 'kaba bir âlimi' üzerine saldın ve hepsi senin dünyevi gösterişlere duyduğun şeytani merakın yüzünden! Bu kimin aklına gelirdi? Kendini son derece ağırbaşlı sayıyordun! Bayan Fanshawe seni ikinci Diyojen gibi görüyor. Mösyö de Bassompierre geçen gün aktris Vashti hakkındaki sohbeti nazikçe başka bir konuya çevirdi, kibarca 'Bayan Snowe rahatsız oldu' dedi. Dr. John Bretton seni sadece 'sessiz Lucy' olarak, 'bir gölge kadar zararsız bir yaratık' olarak tanıyor; 'Lucy'nin kusuru zevklerindeki ve davranışlarındaki aşırı ciddiyetten –karakterinde ve kıyafetinde renklilik yok– kaynaklanıyor' dedi, bunu söylediğini sen de duydun. Hem kendinin hem de dostlarının izlenimleri böyle; ve dikkat et! Birden küçük bir adam çıkıyor ortaya, tamamen farklı konuşuyor, seni fazla havalı ve neşeli, fazla hoppa ve değiş-

1 Aba.
2 Toz grisi.
3 Kurdele kabul!

ken, fazla çiçekli ve renkli olarak tanımlıyor. Bu sert küçük adam –bu acımasız denetçi– senin ortaya saçılmış zavallı gösteriş nesnelerini, zavallı pembe şifonunu, küçük çiçeklerini, bir parça kurdeleni, aptal dantel parçasını toplayıp hesap vermeni istiyor. İnsanların senin yanından güneşin altında bir gölgeymişsin gibi geçmelerine alışıksın; göze batan bir ışınla rahatsız ettiğin için elini gözlerine siper eden birini görmek yeni bir şey."

29
Mösyö'nün Daveti

Ertesi sabah gün ağarmadan bir saat önce kalktım ve gece lambasının kalan ışığından yararlanmak için yatakhanenin ortasındaki masanın yanında yere diz çökerek zinciri bitirdim.

Bütün malzemem –bütün boncuklarım ve ipek– zincir istediğim uzunluğa ve kalınlığa gelmeden bitti; çift kat çalışmıştım çünkü biliyordum ki, memnun edilmesi gereken kişinin tercihine uygun olması için etkileyici olmalıydı. Yaptığım bu süs eşyasına küçük bir altın klips gerekiyordu, neyse ki sahip olduğum tek kolyenin bir klipsi vardı, onu söktüm ve kendi yaptığıma taktım. Sonra zinciri yuvarladım, parlak rengi nedeniyle almış olduğum "açık kırmızı" bir deniz kabuğundan yapılmış, parlak mavi taşlarla süslenmiş küçük bir kutuya koydum. Kutunun kapağının iç kısmına da makasımın ucuyla belli harfleri kazıdım.

Okurum herhalde Madam Beck'in şölenini hatırlıyordur, her yıl okulun ona aldığı pahalı hediyeyi de unutmamıştır. Bugünkü etkinlik, hem Madam hem de akrabası ve danışmanı olan Mösyö Emanuel için düzenlenen farklı bir saygı toplantısıydı. Mösyö Emanuel için yapılması önceden planlanmamıştı, bir anda karar verilmişti; diğer birçok şeyle birlikte, bütün haksızlıklarına, önyargılarına ve hırçınlığına rağmen öğrencilerinin edebiyat profesörüne verdiği değerin bir kanıtıydı.

Ona pahalı bir hediye verilmiyordu; ne tabak ne de mücevher kabul etmeyeceğini açıkça anlatmıştı. Ancak küçük bir anıdan hoşlanıyordu; fiyatı, maddi değeri onu ilgilendirmiyordu: basit ve samimi duygularla verilen bir çiçek ya da bir resim, gösterişle sunulan pırlanta bir yüzük, altın bir enfiye kutusundan daha fazla mutlu ediyordu. Tabiatı böyleydi. Akranlarından farklıydı, evlat sevgisini de hak ediyordu.

Mösyö Paul'ün daveti Mart ayının birinci günüydü ve perşembeye rastlamıştı. Güzel ve güneşli bir gündü, her sabah olduğu gibi ayine gidilmişti; aynı şekilde yarım gün tatil olduğundan öğleden sonra dışarı çıkmaya, alışverişe ya da ziyarete gitmeye izin vardı, dolayısıyla kıyafetlerin şık ve güzel olması gerekiyordu. Temiz yakalar takılmış, her zamanki rengi solmuş yün okul elbiseleri yerini daha hafif elbiselere bırakmıştı. Matmazel Zélie St. Pierre bu perşembe, makul şeyler sunan Labassecour'da paraya kıymış, lüks sayılacak bir "*robe de soie*"[1] edinmişti; bu da yetmemiş, o sabah saçını yapması için bir de "*coiffeur*" çağırtmıştı. Bazı öğrencilerin fark ettiği gibi mendiliyle ellerini yeni ve moda olan bir parfümle ıslatmıştı. Zavallı Zélie! Hayatının inzivada ve çalışarak geçmesinden son derece yorulduğunu söylemeyi, rahat yaşayacak kadar para ve boş zamana sahip olmayı arzu ettiğini, kendisi için çalışacak, borçlarını ödeyecek (feci şekilde borcu vardı), gardırobunu dolduracak ve kendi sözleriyle, "*goûter un peu les plaisirs*"[2] için serbest bırakacak bir koca isteyip duruyordu. Uzun zamandır var olan dedikoduya göre gözlerini Mösyö Emanuel'e dikmişti. Mösyö Emanuel'in gözleri de sık sık ona takılıyordu. Oturup dakikalarca bıkmadan onu seyrediyordu. Sınıftakiler sessizce çalışır, o da boş boş kürsüsünde otururken, çeyrek saat boyunca Zélie'ye baktığını görmüştüm. Zélie bu ürkütücü ilginin her zaman farkındaydı, bu bakışlar altında hem gururu okşanır, hem de şaşırıp kalırdı, Mösyö de onun bu duygularını dikkatle izlerdi. Bazen şaşırtacak kadar ciddi bakardı; bazı durumlarda yanılmayan içgüdüsüyle içini görürdü, kalbindeki en gizli

1 İpek elbise.
2 Hayatın zevklerini tatmak.

düşünceyi saklandığı yerden bulup çıkarır, göz alıcı örtünün altındaki çıplaklığı, ruhundaki boş alanları fark ederdi. Onun sapkın eğilimlerini, kadınların ve erkeklerin bilemeyeceği saklı duran yalancı kıvrımlarını, çarpık omurgasını, doğumdan gelen sakat uzuvlarını ve en kötüsü, belki de kendi kendine oluşan lekeleri ve biçim bozukluklarını fark ederdi. Mösyö Emanuel'in acıyıp bağışlamayacağı bir felaket yoktu, yeter ki açıkça kabul edilsin: ancak sorgulayan gözleri dürüst olmayan bir inkârla karşılaştığında, acımasız araştırmaları aldatıcı bir gizlenmeyi ortaya çıkardığında, işte o zaman zalim ve bana kalırsa şeytani olabiliyordu; zavallı sinmiş biçarenin önündeki perdeyi sevinçle çekip alır, dağın zirvesine çıkarır ve bütün çıplaklığını, yalanlarını, o zavallı yalanları, meydana çıkan ve önüne perde çekilmeden bakılamayan o korkunç Gerçeği herkese sergilerdi. Gerekeni yaptığını düşünüyordu, ben bir insanın başka bir insan için bunu yapmaya hakkı olduğundan emin değilim; böyle davrandığında birçok kez kurbanları için gözyaşı dökmem gerektiğini hissettim ve ona öfkelenmekten, onu suçlamaktan geri kalmadım. Bunu hak ediyordu ama onu, yaptığının doğru ve gerekli olduğu inancından vazgeçirmek çok zordu.

Kahvaltı bitip ayine gidildikten sonra okul zili çaldı ve sınıflar doldu: sınıftaki görüntü çok hoştu. Öğrenciler ve öğretmenler düzenli bir şekilde oturmuş bekliyorlardı; her birinin elinde küçük bir buket vardı, hepsi taptaze, en güzel bahar çiçeklerinden yapılmış bu buketlerin kokusu havayı sarmıştı; sadece benim elimde bir buket yoktu. Çiçeklerin büyüdüğünü seyretmek hoşuma gider ama koparılmalarını sevmem. Onlara köksüz ve yok olacak şeyler gibi bakarım, yaşamla benzerlikleri beni üzer. Sevdiklerime asla çiçek vermem, benim için önemli olanlardan asla çiçek almak istemem. Matmazel St. Pierre elimin boş olduğunu fark etti; benim bu kadar ihmalkâr olabileceğime inanamadı, gözleri merakla üzerimde ve etrafımda dolandı. Bir yerlerde mutlaka sembolik bir çiçeğim olmalıydı; zevkimle iltifat, yaratıcılığımla övgü alabileceğim küçük bir demet menekşe. Yaratıcı olmayan "*Anglaise*" Parislinin korkularını boşa çıkardı: orada kış or-

tasındaki bir ağaç gibi çiçeksiz ve yapraksız oturdu. Bundan emin olunca Zélie memnuniyetle gülümsedi.

"Paranızı harcamamakla ne kadar akıllılık etmişsiniz Bayan Lucie," dedi, "aptal ben, gidip bir buket sera çiçeği için iki frangı sokağa attım."

Ve gururla muhteşem çiçek demetini gösterdi.

Ama susun! Bir ayak sesi: *o* ayakların sesi. Her zamanki gibi zamanında ama biraz telaşlıydı, heyecanlı duygular ve ateşli istekler yanında başka birtakım duygularla da gururlanmaya hazır hissediyorduk. Profesörümüzün ayak sesinin bu sabah dostça olduğunu düşünüyorduk ve öyleydi de.

Zaten ışık içinde olan sınıfa yeni bir güneş ışığı gibi girdi. Bitkilerin arasında oynaşan, duvarlarda kahkahalar atan sabah ışıkları Mösyö Paul'ün sevecen selamıyla daha da parladı. Gerçek bir Fransız gibi (bunu neden söylediğimi bilmiyorum çünkü ne Fransız ne de Labassecour'lu bir aileden geliyordu) bu "olay" için özel olarak giyinmişti. Sırtında, onu tehditkâr, komplocu gösteren is rengi bol *paletôt*'u yoktu, tam tersine ona son derece yakışan modern bir palto ve keyifle seyredilen ipek bir yelek giymişti. Küstah ve putperest görünümlü *bonnet-grec* ortada yoktu, şapkasızdı, elinde bir kasket tutarak bize doğru yürüdü. Küçük adam iyi görünüyordu, hem de çok iyi. Mavi gözleri sevgiyle parlıyordu, iyi duyguları esmer tenine yansıyordu, bunların güzellik olarak adlandırılması son derece mümkündü. İnsan, pek küçük olmayan burnunun belirli bir şekli olmadığına, yanaklarının zayıflığına, enli alnına, pek de goncaya benzemeyen dudaklarına dikkat bile etmiyordu; onu olduğu gibi kabul ediyor ve varlığının hiç de silik ve önemsiz olmadığını hissediyordu.

Masasına geçti, şapkasını ve eldivenlerini masanın üzerine koydu. Aramızdan bazıları için birçok kez tekrarlanan öfkeli sözleri ve vahşi homurtuları telafi eden bir sesle, "*Bon jour, mes amies*"[1] dedi. Güler yüzlü, arkadaşça değildi sesi, samimiyetsiz rahipler gibi de çıkmamış-

1 Günaydın dostlarım.

tı, ama kendine ait bir sesti, kelimeleri dudaklarına kalbinden geldiği gibi kullanmıştı. O kalp ara sıra konuşuyordu; hırçın olsa da kaskatı değildi; tam içinde çok sevecen bir nokta vardı; onu küçük çocukların yanında, karşısında mütevazılaştıran, onu ne kadar isyan etse de kızlara ve kadınlara –onlarla arasında bir yakınlık vardı ve kendi hemcinslerinden çok onlarla geçinebiliyordu– bağlayan bir nokta.

Matmazel Zélie toplantıdakiler adına konuşarak, "Hepimiz Mösyö'ye iyi bir gün dileriz ve bu toplantının yıldönümü münasebetiyle kendisine tebriklerimizi sunarız," dedi ve her zamanki yapmacık tavırlarıyla kıvrıla büküle elindeki pahalı buketi onun önüne bıraktı. Mösyö Paul da başıyla selamladı.

Bunu uzun bir sıra takip etti; bütün öğrenciler yabancıların alışkanlığı gibi kayar adımlarla kürsünün önünden geçerek ellerindekini sundular. Kızların her biri hediyesini öyle bir şekilde yerleştirdi ki son buket de masaya konduğunda çiçeklerden yapılmış bir piramit oluştu; bu çiçekten piramit öyle bir yükseldi ki sonunda arkasındaki kahramanı gölgede bıraktı. Bu tören bittikten ve herkes yerine oturduktan sonra bir konuşma beklentisiyle ortalığı bir sessizlik kapladı.

Aradan belki beş dakika geçti, sessizlik devam etti; on dakika sonra hâlâ bir ses yoktu.

Oradakilerin çoğu büyük olasılıkla Mösyö'nün neden beklediğini merak ediyorlardı ve haklıydılar. Mösyö ise çiçek yığınının arkasındaki yerinden kıpırdamadı, sessizce, görülmeden, tek kelime söylemeden durdu orada.

Sonunda oldukça derinden, sanki bir boşluğun içinden konuşur gibi, "*Est-ce la tout*?"[1] dedi.

Matmazel Zélie etrafına bakındı.

Öğrencilere, "Hepiniz buketlerinizi sundunuz mu?" diye sordu.

Evet, en büyüğünden en küçüğüne, en uzunundan en miniğine kadar hepsi demetlerini vermişlerdi. Kıdemli öğretmen olumlu bir işaret yaptı.

1 Hepsi bu kadar mı?

"*Est-ce la tout*?" diye tekrar sordu, derin sesi şimdi birkaç nota daha kalınlaşmıştı.

"Mösyö," dedi, Matmazel St. Pierre yerinden kalkarken, bu sefer tatlı tatlı gülümseyerek konuşuyordu, "tek bir istisna dışında bu sınıftaki herkesin buketini sunduğunu söylemekten şeref duyarım. Meess Lucie'ye gelince, Mösyö lütfen hoş görsün çünkü bir yabancı olduğundan büyük bir ihtimalle âdetlerimizi bilmiyordur ya da öneminin farkında değildir. Meess Lucie bu seremoniye uymasının çok anlamsız olduğunu düşünüyor."

"Mükemmel!" dedim dişlerimin arasından: "Bir başladığında hiç de fena bir konuşmacı değilsin Zélie."

Matmazel St. Pierre'e kürsüden lütfedilen yanıt, piramidin arkasından yapılan bir el hareketiydi. Elinin bu hareketiyle sanki kelimelere itiraz ediyor, susun diyordu.

Çok geçmeden elin arkasından bir beden gözüktü. Mösyö ortaya çıktı, kürsünün önünde durarak sabit bakışlarla tam karşısındaki duvarda asılı olan büyük "*mappe-monde*"a[1] baktı; üçüncü kez, bu sefer gerçekten trajik bir sesle, "*Est-ce la tout*?" diye sordu.

Bir adım ileri çıkarak, o anda elimde sıkı sıkıya tuttuğum deniz kabuğundan yapılmış küçük kutuyu onun ellerine verip hâlâ her şeyi düzeltebilirdim. Yapmayı amaçladığım tam da buydu ama önce Mösyö'nün davranışlarındaki gülünçlük beni durdurdu; şimdi de matmazel St. Pierre'in yapmacık bir şekilde bu işe burnunu sokması beni inat etmeye yöneltti. Şimdiye kadar Bayan Snowe'un karakterine mükemmel sıfatını yakıştırmak için bir nedeni olmayan okuyucu onun Parislinin ima ettiği suçlamalara karşı kendini savunmak için yoldan çıkmasına pek de şaşırmayacaktır. Üstelik Mösyö Paul o kadar trajik görünüyordu ve benim ihanetimi o kadar ciddiye almıştı ki üzülmeyi hak ediyordu. Bu durumda ben de hem kutuyu sakladım hem de istifimi bozmadım, taş gibi duygusuzca oturdum.

Sonunda Mösyö Paul'ün dudaklarından, "Tamam o zaman!" dö-

1 İki yarım küre halindeki dünya haritası.

küldü; bunu söyledikten sonra büyük bir krizin gölgesi alnından geçti, öfke, aşağılama ve kararlılıkla kabardı o alın, dudakları kıpırdadı, yanaklarında çizgiler oluştu. Daha fazla yorum yapmamak için yutkundu ve her zamanki "*discours*"una başladı.

Bu "*discours*"un ne hakkında olduğunu hiç hatırlamıyorum, dinlemedim bile; yutkunması, onurunun kırılmasının ve güceniklığinin hemen üstesinden gelmesi, tekrar tekrar söylendiği "*Est-ce la tout*?"nun gülünç etkisini yarı yarıya sildi.

Konuşmanın sonuna doğru meydana gelen gelen hoş bir olay dikkatimi kendine çekti.

Sanırım yanlış bir hareket yaptığımdan yüksüğümü yere düşürdüm, onu almak için eğildiğimde başımı masamın köşesine çarptım ve bu kaza (başkası için olmasa bile benim için can sıkıcı) doğal olarak hafif bir telaş yarattı; Mösyö Paul tedirgin oldu, sakinliğinden kurtuldu, asla uzun uzadıya sürdüremediği kontrolünden ve ağırbaşlılığından sıyrıldı, en iyi ihtimalle onu gerginliğinden kurtaran bir kahkaha attı.

Nasıl olduğunu bilmiyorum ama "*discours*"u sırasında bir şekilde Manş'ı geçip İngiliz topraklarına ayak basmıştı; dinlemeye başladığımda onu orada buldum.

Hızlı, müstehzi bakışlarını –benim üzerimdeyken inciten ya da incitmesi tasarlanan bakışlarını– odada dolaştırarak beklenmedik bir şekilde, öfkeyle "*les Anglaises*"e saldırdı.

Ömrüm boyunca İngiliz kadınlarının o sabah Mösyö Paul'ün ele aldığı gibi ele alındığını asla duymamıştım; lafını esirgemedi, ne beyinlerini bıraktı ne de ahlaklarını, davranışlarını, görünüşlerini. Özellikle uzun boyları, uzun boyunları, ince kolları, çapaçul kıyafetleri, aşırı detaycı eğitimleri, günahkâr inançsızlıkları (!), dayanılmaz gururları, gösterişli erdemleri hakkındaki tacizlerini hatırlıyorum; konuşurken dişlerini kötü niyetle gıcırdatıyor ve cüret edebilse bunları tek bir kişiye söyleyecek gibi görünüyordu. Of! Kindar, tehlikeli ve vahşiydi ve elbette bunların doğal sonucu olarak nefret edilecek kadar çirkindi.

"Küçük aşağılık zehirli adam!" diye düşündüm "senin hoşnutsuzluğunun ya da duygularını incitmenin korkusuyla kendime eziyet mi

edeceğim? Hayır, tersine şu piramitteki en kötü buket kadar değersiz olacaksın benim için."

Bu kararımı pek uygulayamadığımı söylemekten üzüntü duyuyorum. Bir müddet için İngiltere ve İngilizler hakkındaki tacizi karşısında kayıtsız kaldım. Konuşmalarına on beş dakika kadar tahammül ettim ama bu tıslayan yılan sokmaya niyetliydi ve öyle şeyler söyledi ki sonunda, sadece kadınlarımıza değil ama en büyük isimlerimiz ve en iyi adamlarımıza kilitlenerek, Britanya'nın kalkanını kirletip Birleşik Krallık bayrağına çamur attığında, beni soktu. Saldırgan bir haz duyarak ana kıtadaki tarihi yanılgılar hakkında konuşmaya başladı; bundan daha saldırgan bir şey olamazdı. Zélie ve bütün sınıf intikam zevkiyle sırıtmaya başladı, Labassecour'lu bu soytarıların İngiltere'den nasıl gizlice nefret ettiklerini görmek şaşırtıcıydı. Sonunda masama yumruğumu indirdim, ağzımı açıp bağırdım:

"Vive l'Angleterre, l'Histoire et les Héros! A bas la France, la Fiction el les Faquins!"[1]

Sınıf donup kaldı. Sanırım deli olduğumu düşünüyorlardı. Profesör mendilini ağzına götürüp şeytanca gülümsedi. Kötü niyetli küçük canavar! Beni kızdırdığı için zafer kazandığını düşünüyordu. Bir saniyede keyfi yerine geldi. Sevimli sevimli çiçekler konusuna döndü; onların tatlılığı, rayihaları, saflığı hakkında sembolik ve şiirsel bir konuşmaya başladı, *"jeunes filles"* ve önünde duran taze çiçekler arasında Fransızvari benzetmeler yaptı, Matmazel St. Pierre'e çiçek buketinin güzelliğiyle ilgili iltifatlar yağdırdı, sonunda da ilkbaharın gerçekten güzel, yumuşak ve güzel kokulu ilk sabahında bütün sınıfı kırlarda kahvaltıya götüreceğini ilan etti. "En azından dostlarım arasında saydıklarımı" diye ilave etti.

"Donc je n'y serai pas,"[2] dedim kendiliğimden.

"Soit,"[3] dedi; ben işimi, makasımı, yüksüğümü ve ihmal edilmiş küçük kutuyu masama koyarken, çiçeklerini kucakladığı gibi sınıftan

1 Yaşasın İngiltere, Tarih ve Kahramanlar! Batsın Fransa, Masallar ve Ayakçılar.
2 O takdirde ben orada olmayacağım.
3 Tamam.

dışarı fırladı, merdivenden yukarı çıktı. Heyecan ve öfke hissedip hissetmediğini bilmiyorum ama benim öyle hissettiğimi itiraf edebilirim.

Gene de öfkem çabuk söndü, yatağıma oturup onun bakışlarını, davranışlarını, sözlerini tekrar tekrar gözden geçirdim, bir saat bile olmamıştı ki bütün olanlara güldüm. Kutuyu hâlâ vermediğim için hafif bir pişmanlık duydum. Onu mutlu etmek istemiştim ama kader engellemişti.

Sınıflardaki masaların fazla güvenilir olmadığını hatırlayıp öğleden sonra kapağının içine Paul Carl (veya Carlos) David Emanuel'in, –tam adı buydu, bu yabancıların upuzun vaftiz isimleri oluyor– baş harfleri olan P.C.D.E.'yi kazıdığım kutuyu almak için aşağı kattaki sınıfa indim.

Tatil nedeniyle ortalık sessizdi. Gündüzlü öğrencilerin hepsi evlerine gitmişlerdi, yatılılar yürüyüşe çıkmışlar, o haftaki nöbetçi hariç öğretmenler de ziyaret ya da alışveriş için şehre inmişlerdi. Bölümlerin olduğu kısım boştu, tıpkı tam ortasından sallanan kocaman heybetli küre, çok kollu bir çift avize ve kapalı kapağıyla, hafta ortasındaki bu tatilin keyfini sessizce çıkaran kocaman piyanosuyla büyük salonun boş olduğu gibi. Birinci sınıfın kapısını aralık görünce biraz şaşırdım, çünkü bu oda boşken genelde kapısı kilitli olurdu ve sadece Madam Beck'le benim anahtarımız vardı. Kapıya yaklaştığımda durumu daha da garipsedim çünkü içeride hayat belirtileri duyuyordum: bir ayak sesi, çekilen bir iskemle, açılan bir çekmece.

Bir saniye düşünüp "Madam Beck teftişte," diye karar verdim. Yarı aralık kapı da bu düşüncemi destekliyordu. İçeri baktım. Ne tuhaf! Gördüğüm, Madam Beck'in teftiş kıyafeti –şal ve şapka– değil palto ve bir adamın kısa kesilmiş saçlı esmer kafasıydı. Bu adam benim iskemlemde oturuyordu; esmer eli masamın açık çekmecesindeydi, burnu kâğıtlarımın arasında kaybolmuştu. Sırtı bana dönüktü ama kim olduğu hakkında en ufak bir kuşkum yoktu. Seremoni için giydiği kıyafet çoktan çıkmış, sevgili mürekkep lekeli *paletôt*'su giyilmişti; huysuz *bonnet-grec* suç işlercesine hareket eden elinden düşmüş gibi yerde duruyordu.

Artık biliyordum, uzun zamandır Mösyö Emanuel'in elinin sanki benim climmiş gibi sık sık benim masamda dolaştığının, kapağını açıp kapattığının, içindekileri karıştırıp düzenlediğinin farkındaydım. Bunun bilinmeyen bir tarafı yoktu, zaten o da bunu gizlemeye çalışmıyordu: her ziyaretinde açık ve kolay anlaşılır işaretler bırakıyordu; ancak bugüne kadar onu asla suçüstü yakalamamıştım, ne kadar dikkat edersem edeyim geldiği zamanı fark edemiyordum. Bir gece önce hatalarla dolu bırakılan alıştırmaları ertesi sabah dikkatle düzeltilmiş olarak bulduğumda iyilik perisinin çalışmasını fark ediyordum, onun değişken iyi niyetinden sonuna kadar faydalanıyordum. Rengi atmış bir sözlük ve yıpranmış bir gramer kitabının arasında, sihirli bir şekilde yeni ve ilginç ya da klasik, olgunlaşmış bir yazı bulurdum. İş sepetimin içinden bir aşk hikâyesi gülerek bakar, altında bir broşür, dergi, bir önceki gece okunanlardan çıkarılmış bir özet gizlenmiş olurdu. Bu hazinelerin nereden geldiğini anlamamak mümkün değildi. Başka bir işaret olmasa bile hepsinde ortak olan, hepsini ele veren bir hain özellik bütün kuşkuları yok ediyordu, puro kokusu vardı. Bu elbette çok hayret vericiydi: en başında öyle düşünmüştüm, aceleyle pencereyi açıp masamı havalandırıyor, günahkâr broşürleri temiz havada sallıyordum. Bu âdetten bir anda kurtuldum. Mösyö bir gün bunu yaparken beni yakaladı, nedenini anladı ve elimdekini alev alev yanan sobaya atmak üzere aldı. Bu okumak istediğim bir kitaptı; bu sefer ondan daha hızlı ve kararlı olduğumu kanıtladım, hazineyi geri aldım ve bu kitabı kurtararak bir sonrakini tehlikeye atmadım. Bu olaydan sonraki ziyaretlerinde bir daha o garip, dost ve purosever hayalete rastlamadım.

Ama en sonunda onu yakalamıştım: iyilik perisinin ta kendisi oradaydı; Hintli sevgilisinin açık mavi nefesi dudaklarından kıvrılarak çıkıyordu, dumanı masamın içine üflüyordu. Bu ayrıntı beni kızdırdı, ama gene de onu şaşırttığım için memnundum, usulca ilerledim, arkasında durup omzunun üstünden eğilip baktım.

Bu sabahki düşmanlıktan, görünürdeki ihmalkârlığımdan, duygularının yaralanmasından ve sinirinin bozulmasından sonra, unut-

maya ve affetmeye istekli bir şekilde adlarının ve yazarlarının ilgi çekici olduklarını garanti ettiği birkaç güzel kitap getirmiş olduğunu görünce sevindim. Masanın üstüne eğilmiş otururken içindekileri karıştırıyordu ama nazik ve dikkatliydi, yerlerini değiştiriyordu ama zarar vermiyordu. Kalp atışlarım hızlandı; onun arkasından eğilirken, o beni fark etmeden oturmuş, benim için elinden geleni yaparken, bana karşı kötü hisler duymadığını da söyleyebilirim, sabahki öfkem eridi, Profesör Emanuel'den nefret etmiyordum.

Sanırım soluğumu hissetti. Aniden arkasına döndü, sinirliydi ama asla irkilmezdi ve rengi nadiren değişirdi, dayanıklıydı.

"Diğer öğretmenlerle şehre indiğinizi düşünmüştüm," dedi tekrar kendine hâkim olarak. "Gitmediğiniz iyi oldu. Yakalanmak umurumda mı sanıyorsunuz? Hiç değil. Masanızı sık sık karıştırıyorum."

"Bunu biliyorum Mösyö."

"Ara sıra bir broşür ya da kitap geçiyor elinize, ama bunun kokusu sindiği için herhalde okumuyorsunuz?" Bunu söylerken purosuna dokundu.

"Evet kokuyorlar ama gene de okuyorum."

"Zevk almadan mı?"

"Mösyö yalancı çıkarılmamalı."

"Onları beğeniyor musunuz, ya da herhangi birini? Kabul edilebilirler mi?"

"Mösyö yüzlerce kez onları okuduğumu gördü, ayrıca onun getirdiklerine değer vermeyecek kadar başka eğlencelerim yok."

"Niyetim iyi ve eğer niyetimin iyi olduğunu görebiliyorsanız, benim çabalarımla biraz olsun eğleniyorsanız neden dost olamıyoruz?"

"Kaderciler bunu yapamadığımızı söylerdi."

"Bu sabah," diye devam etti, "keyifli uyandım, sınıfa mutlulukla geldim; siz benim günümü mahvettiniz."

"Hayır, Mösyö, sadece bir-iki saatini ve bu da kasıtsızdı."

"Kasıtsız! Hayır. Bu benim şölenimdi; sizden başka herkes bana mutluluk diledi. Üçüncü bölümdeki çocukların hepsi menekşe demetleri verdiler, hepsi peltek peltek tebriklerini sundular, siz ise hiç-

bir şey. Ne bir gonca, ne bir yaprak, ne fısıltı, ne de bir bakış. Kasıtsız olmayan bu mu?"

"Kasıtlı yapmadım."

"O zaman âdetlerimizi gerçekten mi bilmiyordunuz? Hazırlıksız mıydınız? Haberiniz olsaydı beni mutlu etmek için birkaç kuruş verip bir çiçek alabilir miydiniz? Böyle olduğunu söyleyin ve her şey unutulsun, acı yok olsun."

"Bunun beklendiğini biliyordum. Hazırlıklıydım ama çiçek için tek kuruş harcamadım."

"Tamam, dürüst olmakla iyi ediyorsunuz. Eğer pohpohlayıp yalan söyleseydiniz sizden nefret edebilirdim. En iyisi bir an önce 'Paul Carl Emanuel – *je te déteste, mon garçon*'[1] demeniz, ilgiyle gülümseyip bakmanızdan ve kalbinizin yalancı ve soğuk olmasından daha iyidir. Yalancı ve soğuk olduğunuzu sanmıyorum; ama inanıyorum ki hayatta büyük bir hata yaptınız; sanırım yargılarınız hatalı –müteşekkir olmanız gereken yerde ilgisizsiniz– ve belki de adınız gibi soğuk olmanız gereken yerde bağlı ve âşıksınız. Bana tutku duymanızı istediğimi sanmayın Matmazel; *Dieu vous en garde*![2] Neden irkiliyorsunuz? Tutku dediğim için mi? İşte tekrar söylüyorum. Böyle bir kelime var ve böyle bir şey var; şükürler olsun ki bu duvarların arasında değil! Çocuk değilsiniz ki var olandan söz edilmesin; ama ben o kelimeyi sadece söyledim, emin olun ki o benim hayatımın ve görüşümün dışında. Geçmişte öldü o, bugün hâlâ derin kazılmış, üzeri kapatılmış mezarında yatıyor; gelecekte yeniden dirilecek, buna bütün ruhumla inanıyorum; ama o zaman her şey –şekil ve duygular– değişecek: ölümlüler ölümsüz olacak, dünya için değil ama cennet için yerinden kalkacak. Size tek söylediğim Bayan Lucy Snowe, Profesör Paul Emanuel'e doğru dürüst davranmanızdır."

Böyle duygusal bir konuşmaya karşı çıkamazdım, çıkmadım da.

"Sizin şöleninizin ne zaman olduğunu söyleyin bana," diye devam etti, "ve ben de küçük bir hediye için birkaç kuruşu esirgemeyeceğim."

1 Senden nefret ediyorum, oğlum.

2 Tanrı sizi korusun!

"Benim gibi olacaksınız Mösyö, bu birkaç kuruştan fazla tuttu, ben de esirgemedim."

Ve açık duran masadan küçük kutuyu alarak onun avucuna bıraktım.

"Bu sabah kucağımda hazır duruyordu," diye devam ettim, "eğer Mösyö biraz daha sabırlı olsaydı ve Matmazel St. Pierre biraz daha az burnunu soksaydı –belki de söylemeliyim ki ben biraz daha sakin ve akıllı olsaydım– bunu o zaman verecektim."

Kutuya baktı; sıcak renginin ve ortasındaki parlak mavi küçük dairenin onu mutlu ettiğini gördüm. Ona kutuyu açmasını söyledim.

"İsmimin baş harfleri," dedi kapaktaki harfleri göstererek. "Adımın Carl David olduğunu size kim söyledi?"

"Küçük bir kuş Mösyö."

"Benden size doğru mu uçuyor? O zaman gerektiğinde kanadının altına küçük bir mesaj bağlanabilir."

Zinciri kutudan çıkardı –aslında fazla değerli değildi ama ipek ve pırıltılı boncuklarla parlıyordu. Onu da beğendi –bir çocuk gibi saf bir hayranlıkla baktı.

"Benim için mi?"

"Evet, sizin için."

"Bu dün gece üzerinde çalıştığınız şey mi?"

"Aynısı."

"Bu sabah mı bitirdiniz?"

"Evet öyle."

"Bunu yapmaya başlarken niyetiniz bana vermek miydi?"

"Kuşkusuz öyleydi."

"Ve benim şölenimde mi verecektiniz?"

"Evet."

"Bu niyetiniz onu örerken devam etti mi?"

Bir kez daha doğruladım.

"O zaman, bu kısmı bana ait değil, bir başkası için ve o insan düşünülerek yapıldı diyerek çıkartmam gereken bir bölümü yok mu?"

"Hiçbir şekilde. Bu ne gerekliydi ne de adil olurdu."

"Bu tamamen mi benim?"

"Bu tamamen sizin."

Mösyö derhal *paletôt*'sunun önünü açtı, zinciri mükemmel bir şekilde, mümkün olduğunca gözükecek ve aynı zamanda da saklı olacak şekilde göğsünün üstüne taktı: hoşuna giden ve süslü olduğunu düşündüğü bir şeyi saklamak gibi bir düşüncesi yoktu. Kutuya gelince, onun harika bir *bonbonniere*[1] olacağını söyledi –şekerlemeyi çok seviyordu–; hoşuna giden şeyleri başkalarıyla paylaşmayı sevdiği için kitaplarını rahatça ödünç verdiği gibi "*dragées*"lerini[2] de veriyordu. Nazik iyilik perisinin masama bıraktığı hediyeler arasında sayamayacağım kadar çok çikolatalı bonbon vardı. Bu konuda güneyli ve çocukça olduğunu düşündüğümüz bir zevki vardı. Öğle yemeği genelde üçüncü bölümdeki çocuklardan biriyle paylaştığı bir "*brioche*"dan ibaretti.

"*A présent c'est un fait accompli*,"[3] dedi, *paletôt*'sunu tekrar düzeltirken; bu konuda başka bir şey konuşmadık. Getirdiği iki kitaba göz gezdirip çakısıyla bazı sayfaları kesti (özellikle eğer bunlar romansa, kitaplarını ödünç vermeden evvel genelde budardı; sansürünün fazlalığı, anlatımı bozan boşluklar bazen beni sıkardı) sonra ayağa kalktı, *bonnet-grec*'ine kibarca dokunarak bana iyi günler diledi.

"Artık dostuz," diye düşündüm, "bir sonraki kavgamıza kadar."

Daha o gece tekrar kavga edebilirdik ama bir kez için bile olsa bu şansı kullanmadığımızı söylemekten memnunum.

Bütün beklentilerin aksine Mösyö Paul etüt saatinde geldi. Sabah onunla o kadar uzun bir süre beraber olduktan sonra akşam tekrar görmeyi beklemiyorduk. Ancak daha yeni çalışmaya başlamıştık ki geldi. Onu görmekten mutlu olduğumu söyleyeceğim, o kadar mutlu oldum ki onu gülümseyerek karşıladım ve daha evvel son derece ciddi bir yanlış anlamaya neden olan yere doğru yürüdüğünde ona fazla yer açmamaya özen gösterdim. Gözünün ucuyla, kıskançlıkla baktı bana, ondan çekinip çekinmeyeceğimi görmek istiyordu, ama otur-

1 Şekerlik.
2 Draje.
3 Tamam, işte bu da oldu.

duğumuz bank epey sıkışık olduğu halde böyle yapmadım. Mösyö Paul'den kaçma içgüdümü kaybediyordum. *Paletôt*'ya ve *bonnet-grec*'e alışmıştım; bu eşyaların yakınlığı artık beni rahatsız etmiyordu ya da ürkütücü gelmiyordu. Artık yanında gerginlik içinde (onun deyimiyle) *"asphyxidée"*[1] oturmuyordum; hareket etmek istediğimde hareket ediyor, gerektiğinde öksürüyor, hatta yorgun olduğumda esniyordum; kısacası onun hoşgörüsüne gözlerim kapalı güvenerek istediğimi yapıyordum. En azından bu gece aşırı cesaretim belki de hak ettiği cezayla karşılaşmadı; hem hoşgörülü hem de iyi bir havadaydı; gözlerinden tek bir kızgın bakış, dudaklarından tek bir öfkeli söz çıkmadı. Gecenin sonuna kadar bana hitap etmedi bile ama gene de bir şekilde dostluk dolu olduğunu hissettim. Farklı sessizlikler vardır, farklı anlamlar taşırlar; hiçbir sözcük Mösyö Paul'ün suskun varlığından daha hoş bir anlam sunamazdı. Tepsi getirilip gece yemeğinin telaşı başladığında giderken bana sadece iyi geceler ve tatlı rüyalar diledi; ve iyi bir gecem, tatlı rüyalarım oldu.

30
Mösyö Paul

Gene de okuyucuya bir sonuca varmakta acele etmesini ya da telaşla Mösyö Paul'ün karakterinin değiştiğini, onunla yaşamanın kolay olduğunu ve çevresindeyken artık tehlike ve rahatsızlık hissedilmediğini düşünmesini önermem.

Hayır, o tabiatı itibarıyla mantıksız ruh hallerine girebilen bir küçük adamdı. Çok gergin olduğunda, ki genelde öyleydi, son derece tedirgin ediyordu, üstelik damarları güzelavrat otunun moru gibi koyuydu, kıskançlığın moruydu bu. Sadece kalbin ılımlı kıskançlığından bahsetmiyorum, beyinden gelen daha katı, daha dar bir duygudan bahsediyorum.

1 Nefessiz.

Mösyö Paul'e bakarak otururken, onun kaşlarını çattığını ya da yaptığım bir çalışmaya, onun istediği kadar hatalı olmasa bile (çünkü benim hata yapmamı istiyordu; bir yanlışlıklar kümesi ona bir öbek fındık kadar tatlı geliyordu) dudak büktüğünü gördüğümde Napoleon Bonaparte'a benzeyen yanlarını fark ediyordum. Hâlâ da öyle düşünüyorum.

Yüce gönüllülüğü utanmazca göz ardı etmesi açısından o büyük imparatora benziyordu. Mösyö Paul yirmi eğitimli kadınla kavga edebilir, yüzü kızarmadan ileri gelenlerden oluşan bir grubun tamamıyla önemsiz bir konuda tartışabilir, onları suçlayabilirdi ve asla saygınlığını kaybedeceğini düşünmezdi. Onu tedirgin ederler, incitirler, ona üstün gelirler ya da karşı çıkarlarsa elli Madam de Staels'i sürgüne gönderebilirdi.

Madam Beck tarafından geçici bir süre için tarih dersi vermek üzere işe alınan Madam Panache adında biriyle yaşanan olayı gayet iyi hatırlıyorum. Zeki bir kadındı, yani çok bilgiliydi ve üstelik bildiklerinden en iyi şekilde yararlanma sanatına sahipti; kelimeler ve güven konusunda sınırsız bir hâkimiyeti vardı. Fiziksel görünümü kötü değildi, birçok kişinin onu "güzel bir kadın" bulduğuna inanıyorum; ancak gene de hareketli ve göze çarpan varlığı kadar güçlü cazibesinde de Mösyö Paul'ün ince, kaprisli zevkine uymayan noktalar vardı. Girişte yankılanan sesinin tonu Mösyö Paul'ü garip bir şekilde heyecanlandırıyor, koridorda uzun adımlarla yürüyen ayak sesleri genellikle onun hemen kâğıtlarını toplayıp kaçmasına neden oluyordu.

Şeytanca bir düşünceyle bir gün Madam Panache'ın sınıfına girmeye karar verdi ve onun öğretme metodunu bir anda anladı; kendininkinden farklıydı. Hiçbir resmiyete girişmeden ve hiç de nazik olmayan bir şekilde hata olarak gördüklerini işaret etti. Kendisine boyun eğilmesini, ilgi gösterilmesini mi istiyordu bilmiyorum; kesinlikle haksız müdahalesini kınayan sert bir muhalefetle karşılaştı.

Şerefiyle geri çekileceği halde meydan okudu. Penthesilea[1] gibi

1 Amazon Kraliçesi.

kavgacı olan Madam Panache derhal karşılık verdi. Araya girenin yüzüne doğru parmaklarını şaklattı ve bir sözcük fırtınasıyla saldırdı. Mösyö Emanuel güzel konuşuyordu ama Madam Panache'ın sesi yüksekti. Sert bir uzlaşmazlık sürüp gitti. İzzetinefsi kırılan, yüksek sesle kendini savunan güzel düşmanına kıs kıs gülmek yerine Mösyö Paul ondan müthiş bir şekilde nefret etti; en sert öfkesiyle karşılık verdi; okuldan gönderilinceye kadar yemeyip içmeyip onunla kinle ve amansızca uğraştı. Profesör zafer kazanmıştı ama başına koyduğu bu zafer tacının şakaklarını zarafetle süslediğini söyleyemem. Bir seferinde bu olayla ilgili bir imada bulundum. Haklı olabileceğimi söyleyerek beni hayrete düşürdü ama kaba, kendini beğenmiş erkeklerle ya da kadınlarla karşı karşıya geldiğinde, ki Madam Panache da onlardan biriydi, kendisine hâkim olamadığını, anlatılamaz ve canlı bir nefretin onu yok etmek için savaşa sürüklediğini öne sürdü.

Üç ay sonra, ortadan kaybolan düşmanının aksiliklerle karşılaştığını ve bir işe ihtiyacı olduğunu duyduğunda nefretini unuttu, iyi de davransa kötü de davransa gördüğümüz canlılıkla ona bir yer buluncaya kadar her yeri altüst etti. Madam Panache daha evvel yaşanan ihtilafları telafi etmek ve son nezaketi için ona teşekkür etmek üzere geldiğinde, her zamanki biraz yüksek sesi, öne çıkan davranışı Profesörü o kadar rahatsız etti ki sinirli ve gergin bir hale geldi, on dakika sonra yerinden kalktı, onu selamlayarak kendini odadan dışarı attı.

Paralellik kurmakta biraz cesaretli davranacak olursak, iktidar aşkında, herkesten üstün olmak için gösterdiği açgözlülükle Mösyö Emanuel, Bonaparte'a benziyordu. Her zaman ona boyun eğmek doğru değildi, bazen karşı koymak gerekiyordu, dik durmak, gözlerine bakıp isteklerinin mantık sınırlarını aştığını, kayıtsız şartsız hâkimiyet isteğinin zorbalığa vardığını söylemek gerekiyordu.

Çevresinde ve yönetimi altında ortaya çıkanlar, özel yeteneklerin ilk gelişmeleri onu tuhaf bir şekilde heyecanlandırıyor, hatta rahatsız ediyordu. Bu yeteneklerin hayatla mücadelesini kaşlarını çatarak seyrediyordu; elini uzatmıyordu, belki "eğer gücün varsa gel" diyordu ama doğumuna yardım etmiyordu.

İlk çatışmanın verdiği acı, doğurduğu tehlike geçtikten sonra, yaşam soluğu alındığında, ciğerlerin şiştiğini ve söndüğünü gördüğünde, kalbin attığını hissedip gözlerdeki hayatı fark ettiğinde bile teşvik etmeyi teklif etmedi.

Duruşu "Seni sevmeden önce dürüst olduğunu kanıtla" şeklindeydi ve bu, kanıtlamayı ne kadar zorlaştırıyordu! Zor yolculuklara alışık olmayan ayakların altına ne kadar çok diken, çalı ve taş serpiştiriyordu! Tek damla gözyaşı dökmeden, korkusuzca üstesinden gelinmesini beklediği zorlukları seyrediyordu. Sınıra yaklaşan zaman zaman kanlı ayak izlerini takip ediyordu, onları zalimce, acı içindeki yolcuların üzerinde uygulanan en sert polis gözetimiyle takip ediyordu. Ve sonunda karşısındakinin dinlenmesine izin verdiğinde, uyku gözkapaklarını kapatmadan onları acımasız parmaklarıyla açıp, varlığın en uzak köşelerinde herhangi bir Kibir, Gurur veya Yalancılık kırıntısı olup olmadığını araştırmak için gözbebeğinden ve irislerinden derinlere, beynine, kalbine bakıyordu. Eğer sonunda aceminin uyumasına izin verirse bu sadece bir an için oluyordu; aniden yeni testler yapmak için uyandırıyor, yorgunluktan sendelerken onu en yorucu görevlere gönderiyordu; sinirlerini, sağduyusunu ve sağlığını zorluyordu; ancak en ağır testlerin hepsi uygulandıktan ve katlanıldıktan, en aşındırıcı asit kullanıldıktan ve madeni karartamadığı görüldükten sonra gerçek olduğunu kabul ediyor, gene de donuk bir sessizlikle onay mührünü vuruyordu.

Bu şeytanlıkları bilmeden konuşmuyorum.

Son bölüm bitene kadar Mösyö Paul benim profesörüm değildi, bana ders vermemişti ama o günlerde bir kez tesadüfen benim bir eğitim dalı (sanırım aritmetikti) hakkında bilgim olmadığını söylediğimi duydu; haklı olarak yetimler okulundaki bir çocuk için yüz karası olduğunu söyleyerek beni ele aldı, önce bir sınav yaptı ve söylemeye gerek yok, son derece bilgisiz buldu, bazı kitaplar ve görevler verdi.

Bunu ilk başlarda zevkle yaptı, hatta saklamadığı bir sevinçle ve benim *"bonne et pas trop faible"*[1] olduğuma inandığını (diğer bir de-

1 İyi ve çok zayıf değil.

yişle yeteri kadar açıkta ama tamamen çıplak değil) ama elverişsiz koşullar nedeniyle "zihinsel gelişmemin hâlâ acınacak kadar yetersiz" olduğunu söyledi.

Aslında bütün çabalarımın başında acayip bir ahmaklık yaşıyordum. Sıradan bir bilgi edinirken bile ortalama bir zekâ sahibi olduğumu iddia veya ispat edemiyordum. Yaşamda çevirdiğim her sayfanın başında iç karartıcı ve zor bir paragraf yer alıyordu.

Bu paragraf boyunca Mösyö Paul çok nazik, çok iyi, çok tahammüllüydü; çektiğim keskin acıyı ve kendi yetersizlik duygumdan kaynaklanan ağır utancı görüyordu; onun şefkatini ve yardımlarını açıklamaya yeterli bir kelime yoktu. Utançla, gösterdiğim çabayla gözlerim yaşardığında onun gözleri de doluyordu; o kadar çok işi olmasına rağmen kısacık dinlenme zamanının yarısını bana ayırıyordu.

Ama tuhaf şey! O ağır ve bulutlu şafak sonunda gün doğduğunda; yeteneklerim serbest kalmak için mücadele ettiğinde, enerji ve tatmin zamanım geldiğinde, onu mutlu edeceğini düşündüğüm için verdiği ödevleri kendiliğimden iki, üç, dört katına çıkarttığımda şefkati sertliğe dönüştü. Gözündeki ışık parıltıyken kıvılcım oldu; somurttu, karşı çıktı ve beni zorbaca denetledi; ben daha çok iş yaptıkça, daha fazla çalıştıkça o daha az tatmin oldu. Şaşırdığım ağır ve alaycı sözleri kulaklarımı rahatsız etti, sonra "zekânın gururu" aleyhinde en acı imalar yağmaya başladı. Kendi cinsime tanınan sınırları geçtiğim, kadınca olmayan bilgi için izinsizce iştahlandığım takdirde karşıma çıkacak bilmediğim bir kaderle üstü kapalı tehdit ediliyordum. Yazık! Böyle bir iştahım yoktu. Sevdiğim şeyler konusunda, tatmin edecek bir çaba sarf ettiğimde mutlu oluyordum; ama soyut konumdaki bilim için soylu bir açlık çekmek, keşfettikten sonraki ilahi susuzluk... bu duygular benim için anlıktı.

Gene de Mösyö. Paul benimle alay ettiğinde o bilgilere daha da çok sahip olmak istedim; haksızlığı beni iddialı arzulara yönlendirdi, güçlü bir uyarıcıyı açığa çıkardı, tutkuyu kanatlandırdı.

İlk başta, dürtüleri tam olarak kavramadan evvel, onun bu tam olarak anlaşılmayan alayları kalbimi ağrıtıyordu, ama yavaş yavaş sadece

damarlarımdaki kanı ısıtmaya başladı, nabzıma canlılık verdi. Güçlerim ne olursa olsun –kadınca olsun olmasın– onları bana Tanrı vermişti ve onun bana verdiği hiçbir yetenekten utanmamaya kararlıydım.

Bir süre için savaş çok sertti. Mösyö Paul'ün sevgisini kaybetmiş gibiydim; bana garip davranıyordu. En haksızlık yaptığı anlarda "*faible*"[1] –yani yeteneksiz– görünerek onu aldattığımı ima ediyordu; benim yeteneksiz taklidi yaptığımı söylüyordu. Sonra aniden dönüyor, kabul edemeyeceğim şekilde taklitçi olduğumu, belki hiç duymadığım ve okurken Eutychus gibi derin bir uykuya dalmış olmam gereken kitapların özünü çıkardığımı iddia ederek mümkün olmayan bir bilgi hırsızlığı ile suçluyordu.

Bir seferinde böyle bir suçlamada bulunduğunda ona saldırdım, isyan ettim. Masamdan ona ait bir kucak dolusu kitabı alıp önlüğüme doldurdum, kürsüsüne, ayaklarının dibine yığdım.

"Bunları götürün Mösyö Paul," dedim, "ve bana daha fazla bir şey öğretmeyin. Ben asla eğitilmeyi istemedim, beni öğrenmenin mutluluk olmadığını içtenlikle hissetmeye zorladınız."

Sonra masama dönerek başımı kollarıma dayadım, ondan sonraki iki gün boyunca onunla konuşmadım. Canımı sıkmış ve üzmüştü. Sevgisi çok tatlı ve güzeldi, yeni ve benzeri olmayan bir zevkti; artık bu olmadığına göre onun dersleriyle de ilgilenmiyordum.

Ancak kitaplar geri alınmamıştı; dikkatli bir el tarafından eski yerlerine yerleştirilmişti ve Mösyö de her zamanki gibi bana ders vermeye geliyordu. Bir şekilde barış yaptı, belki de aceleyle; biraz daha dayanmalıydım, ama nazik ve iyi olduğunda ve elini dostlukla uzattığında belleğim onunla ilgili zalim anları hatırlamayı reddetmişti. Üstelik uzlaşmanın tadı bir başkadır.

Bir sabah vaftiz annemden, beni daha evvel adı geçen salonlardan birinde verilecek önemli bir konferansa davet eden bir not aldım. Mesajı Dr. John bizzat getirmişti ve sözlü olarak Rosine'e söylemişti.

1 Zayıf.

Rosine o sırada birinci sınıfın önünden geçen Mösyö Emanuel'in peşinden hiç çekinmeden gitmiş, masamın önünde *"carrément"*[1] durup eli önlüğünün cebinde, küstahça ve yüksek sesle mesajı tekrar etmiş, sonunda *"Qu'il est vraiment beau, Mademoiselle, ce jeune docteur! Quels yeux-quel regard! Tenez! J'en ai coeur tour ému!"*[2] diye bitirmişti.

O gittiğinde profesörüm, *"cette fille effrontée, cette créature sans pudeur"*[3] dedi, bana bu şekilde hitap etmesine neden katlandığımı sordu.

Tatmin edici bir yanıtım yoktu. Bunlar tam olarak Rosine'e uyan sıfatlardı çünkü bu genç hanımın kafasının içinde saygı ve çekinme duyguları pek gelişmemişti. Ayrıca genç doktor hakkında söyledikleri de doğruydu. Graham yakışıklıydı, güzel gözleri ve heyecanlandıran bakışları vardı. Bu gözlem aslında benim dudaklarımdan da dökülebilirdi.

"Elle ne dit que la vérité,"[4] dedim.

"Ah! Vous trouvez?"[5]

"Mais, sans doute."[6]

O gün vermek zorunda olduğumuz ders, bittiği için mutlu olacağımız türdendi. Ders bitince öğrenciler yarı titreyerek, yarı sevinçle dışarı fırladılar. Ben de çıkmak üzereydim. Kalmam söylendi. Biraz temiz hava almak istediğimi söyledim, soba harlı yanıyordu, sınıf gereğinden fazla sıcaktı. Acımasız bir ses susmamı öğütledi ve bu semender –onun için hiçbir oda asla fazla sıcak değildi– benimle soba arasına oturdu, oturduğu yerde kavruluyor olmalıydı, ama öyle gözükmüyordu ve Yunancadan bir alıntı yaparak benimle uğraşmaya başladı.

Mösyö Emanuel'in aklında benim hem Yunanca hem de Latince bildiğime dair bitmek tükenmek bilmeyen bir kuşku vardı. Maymunların aslında konuşmayı bildikleri ama bunu açığa çıkarmanın onlara

1 Dümdüz.
2 Bu genç doktor ne kadar yakışıklı Matmazel! O gözler, o bakış! Kalbim yerinden oynadı!
3 Bu küstah kızın, utanmaz yaratığın.
4 Sadece gerçeği söylüyor.
5 Ah! Öyle mi düşünüyorsunuz?
6 Evet, şüphesiz öyle.

zarar vereceği korkusuyla bu yeteneklerini gizlediklerinin söylendiği gibi, benim de kurnazca gizlediğim bir bilgi sahibi olduğumu düşünüyordu. Benim "klasik bir eğitim"in ayrıcalıklarına sahip olduğum ima ediliyordu; Hymettus'un[1] çiçekleri üzerinde coşup eğlenmiştim; belleğimde saklanan altın birikim şimdi sessizce çabalarıma yardımcı oluyor, gizlice zekâmı besliyordu.

Mösyö Paul sırrımı ortaya çıkartmak, onu dışarı vurmam için beni ikna etmek, tehdit etmek, şaşırtmak için yüzlerce şey denedi. Bazen Yunanca ve Latince kitapları ortada bırakıp beni seyretti, tıpkı Jean d'Arc'ın gardiyanlarının onu savaşçıların donanımlarıyla özendirmesi gibi bekledi. Başka zamanlarda bilmediğim yazarların yazdıklarından bölümler okudu ve onların kulağa hoş gelen satırlarını söylerken (dikkate değer ses genişliği, geçişleri ve benzersiz ifadesiyle klasik tonlar onun dudaklarından müzik gibi dökülüyordu çünkü güzel bir sesi vardı) uyanık, delici ve genelde şeytanca bakışlarını bana dikiyordu. Bazen önemli bir ipucu beklediği belli oluyordu; ancak bu hiçbir zaman gerçekleşmedi çünkü elbette anlamadığım için ne büyüleniyor ne de rahatsız oluyordum.

Şaşkınlık içinde, neredeyse öfkelenerek fikrini koruyordu; duygularımın mermer gibi, yüzümün maske gibi olduğunu söylüyordu. Basit gerçeği bir türlü kabul edemiyor, beni olduğum gibi göremiyordu; erkekler ve kadınlar mutlaka bir çeşit aldanma içinde olmak zorundalar; eğer ellerine hazır olarak verilmediyse kendi kendilerine abartacak bir şey uyduruyorlar.

Bazen onun kuşkularının daha sağlam bir temeli olmasını *istedim.* Onun yakıştırdığı hazinelere sahip olmak için sağ elimi feda edebileceğim zamanlar oldu. Bu hırçın ve garip düşünceleriyle cezalandırılmayı hak ediyordu. En derin endişelerini şaşırtıcı bir şekilde gerçekleştirerek bir zafer kazanabilirdim. Hayallerine hücum ederek, "lunettes"inin karşısında onları utandırarak övünebilirdim. Of, neden ben öğrenecek yaştayken kimse bana bir şeyler öğretmeye çalış-

1 Atina yakınlarında bir dağ.

madı; tek bir kez aniden, acımasızca ve fazlasıyla açığa çıkartarak, tek bir kez zalimce, ezici bir başarıyla Paul Carl David Emanuel'in alaycı ruhunu ezip geçebilirdim.

Ne yazık ki böyle bir gücüm yoktu. Bugün de, her zamanki gibi yaptığı alıntılar etkisiz kaldı ve o da kısa zamanda konuyu değiştirdi.

Bir sonraki konusu "zeki kadınlar"dı ve bu rahat ettiği bir konuydu. "Zeki bir kadın" anlaşılan bir tür "*lusus naturae*"[1] idi, şanssız bir tesadüf, yaratılışta ne yeri ne de yararı olan, ne eş ne de eleman olarak istenmeyen bir şey. Güzellik ondan önce davranmıştı. Mösyö Paul güzel, sakin, edilgen ve sıradan bir kadının, bir erkeğin ağrıyan şakaklarının rahat edeceği tek yastık olduğuna bütün ruhuyla inanıyordu. İşe gelince, ancak erkeklerin kafası uygulamada iyi sonuçlar sağlayabilir, değil mi?

Bu "değil mi?" benim karşı çıkmam veya itiraz etmem için söylenmişti. Ancak, "*Cela ne me regarde pas: je ne m'en soucie pas*;"[2] demekle yetindim, ve hemen "Gidebilir miyim Mösyö? Öğle yemeği için zil çaldı," diye ekledim.

"Ne olacak? Aç değilsiniz değil mi?"

"Aslında açım," dedim, "saat yedideki kahvaltıdan beri bir şey yemedim ve eğer bunu kaçırırsam saat beşteki akşam yemeğine kadar bir şey yiyemeyeceğim."

O da benimle aynı durumdaydı ama onun yiyeceğini paylaşabilirdim.

Ve kendisi için getirilmiş olan "*brioche*"u ikiye bölerek yarısını bana verdi. Havlaması ısırmasından daha kötüydü ama asıl saldırı daha gelmemişti. Onun çöreğini yerken beni suçladığı her şeyi gerçekten bilsem diye beslediğim gizli arzumu açıklamaktan kendimi alamadım.

"Gerçekten kendimi kara cahil bir insan gibi mi gördüğümü" sordu daha yumuşak bir sesle.

Eğer zayıf bir sesle, yetersiz bir onaylamayla yanıt verseydim eli-

1 Deforme insan, canavar.
2 Beni ilgilendirmiyor, umurumda değil.

ni uzatacağına inanıyordum; o saniye dost olabilirdik ama farklı bir yanıt verdim.

"Tam olarak değil. Bana yakıştırdığınız bilgiler konusunda cahilim Mösyö ama her zaman olmasa da bazen bilgi sahibi olduğumu hissediyorum."

"Ne demek istediğimi" sordu sertçe.

Bu soruyu bir solukta yanıtlayamadığım için konuyu değiştirerek savuşturdum. Yarım çöreğini bitirmişti, benim açlığım da geçmemiş olduğundan o küçük parçayla doymadığına emindim ve yemekhaneden gelen fırında elma kokusunu içime çekerek ona bu güzel kokuyu duyup duymadığını sordum. Duyduğunu kabul etti. Eğer izin verirse bahçe kapısından çıkıp koşarak mutfağa gidebileceğimi ve ona bir tabak getirebileceğimi ve elmaların pek lezzetli olduğundan emin olduğumu söyledim, çünkü Goton'un onları özel bir usulle, biraz baharat, şeker ve bir-iki bardak *vin blanc*[1] ilavesiyle pişirdiğini ilave ettim – gidebilir miydim?

Gülümseyerek "*Petite gourmande*!"[2] dedi. "Bir kez size verdiğim *pâté â la crême*[3] ile ne kadar mutlu olduğunuzu unutmadım ve şu an bana elma getirmenin aynı zamanda kendinize de almak anlamına geldiğini gayet iyi biliyorsunuz. Gidin o zaman ama çabuk geri gelin."

Ve sonunda beni azat etti. Planım iyi niyetle, hızla gidip gelmek ve tabağı kapıya bırakıp ortadan kaybolmaktı. Sonuçlarına ileride katlanabilirdim.

Aşırı kesin içgüdüsüyle planımı anlamıştı herhalde, çünkü beni kapıda karşıladı, aceleyle odaya sokup bir saniyede yerime oturttu. Elimdeki meyve tabağını alıp kendi payına düşeni ayırdı ve kalanını yememi emretti. Sanırım isteksizliğim nedeniyle hiç de kibarca olmayan bir tavırla ve canım sıkılarak boyun eğdim, örtülü ve tehlikeli bir savaş başlattı. O zamana kadar bütün söylediklerini bir şey ifade etmeyen ses ve öfke seli olarak kabul edebilirim ama bu saldırısı için bunu söylemem mümkün değil.

1 Beyaz şarap.
2 Küçük pis boğaz.
3 Kremalı ezme.

Bu daha önce söylediğinde beni üzen, mantıksız bir teklifti; genel sınav gününde, yabancı olduğuma göre, birinci sınıf öğrencilerinin arasında yerimi almam ve onlarla birlikte herhangi bir gözlemcinin vereceği bir konuda gramer kitabı ya da sözlük yardımı olmadan Fransızca bir kompozisyon yazmam isteniyordu.

Böyle bir denemenin sonuçlarının ne olacağını biliyordum. Doğanın doğaçlama yeteneği vermediği, kalabalık karşısında sıfır, yalnızken bile zihinsel aktivitesi pek parlak olmayan, Yaratıcı İçgüdünün yardımıyla varlığına, kendi gücüne dair bir işaret elde edebilmek için sabahın taze sessizliğine ya da akşamın münzevi huzuruna ihtiyaç duyan ben; üzerimde en inatçı, en kaprisli (onun önümde olması her zaman kabulümdü), en delirtici etkileri olan bir usta sayılan o İçgüdü; – bazen, belli durumlarda, görünürde uyumlu olan, sorgulandığında konuşmayan, seslenildiğinde duymayan, arandığında bulunmayan o ilahi varlık, buz gibi, duygusuzca, taş gibi, yontulmuş dudakları ve boş göz çukurlarıyla ve bir mezar taşına benzeyen göğsüyle karanlık bir Baal'di.[1] Sonra ansızın, bir dönemeçte bir ses, rüzgârın uzun uzun iç çekmesinde, görülmeyen bir elektrik akımının hızla geçişinde, o mantıksız şeytan kendiliğinden uyanır, garip bir şekilde canlanır, tedirgin bir Dagon[2] gibi kaidesinden fırlar, saat kaç olursa olsun kendini ona adayanlardan bir kurban, kurbanından biraz kan ya da bir soluk, durum neyi gerektiriyorsa ister, rahibini kaldırır, haince bir kehanet vaat ederek, belki mabedini kehanetlerin garip uğultusuyla doldurur, ama kader rüzgârlarını önemser, ümitsiz dinleyiciye zavallı bir enkazı bile çok görür, sanki her kelime kendi kara damarlarındaki bitmeyen cerahatin bir damlasıymış gibi esirgeyerek verir. Ve ben, bir okul sırasında, Mathilde ile Coralie'nin arasında, Madam Beck'in bakışlarının altında Labassecour'lu bir burjuvanın isteğiyle onun keyfi için bu zorbaya boyun eğdirmeye ve bir konu üzerine doğaçlama yapmaya mecbur bırakılıyordum.

Bu argüman üzerinde Mösyö Paul'la birçok kez mücadele ettik; ta-

1 Asur Tanrısı. (ç.n.)
2 Filistin Balık Tanrısı. (ç.n.)

lep ve reddin, zorlama ve geri çevirmenin çıkardığı gürültüyle güçlü bir mücadeleydi.

O gün sert bir şekilde değerlendirildim. Anlaşılan "bütün hemcinslerimin inadı" bende toplanmıştı, bende bir *"orgueil de diable"*[1] vardı. Başarısızlıktan korkuyordum, gerçekten! Başarısız olup olmamam ne fark ettirirdi? Ben kimdim ki başarısız olmayayım, benden daha iyiler bile başarısız olabiliyordu. O benim en kötü duruma düştüğümü görmek istiyordu (bunu biliyordum) ve bir dakika durup soluk aldı.

"Artık konuşup itaatkâr mı olmalıydım?"

"Bu konuda ben asla itaatkâr olamam. Kanunlar bile beni zorlayamaz. Bir platforma tüneyip, siparişle, bir gösteri için yazmak yerine para cezası ödeyebilirim ya da hapse girebilirim."

"Daha yumuşak nedenler beni etkileyebilir miydi? Bunu dostluk hatırına yapabilir miydim?"

"Asla. Hiç. Güneşin altındaki hiçbir dostluğun böyle bir ödün istemeye hakkı yok. Hiçbir gerçek dost beni bu şekilde taciz edemez."

O zaman dedi, (küçümseyerek konuşuyordu; Mösyö Paul dudaklarını büzüp, burun deliklerini açarak ve gözkapaklarını kısarak küçümsemeyi gayet iyi bilirdi), itaat edeceğim tek bir yol vardı ve kendisi o yoldan yararlanamazdı.

"Belli bazı iknalarla, belli noktalardan bakarak *Je vous vois d'ici*"[2] dedi, "bu fedakârlığı isteyerek yapacağınızı, bu çaba için tutkuyla çalışacağınızı görüyorum."

"Kendimi Villette'in 150 'annesinin' ve 'babasının' önünde bir budala, ibret ve örnek durumuna sokarak."

Ve o sırada sabrım tükendi, yeniden serbest kalmak, temiz hava almak istediğimi söyleyerek konuşmayı kestim, neredeyse ateşler içindeydim.

Merhametsiz adam, "Hah!" dedi, "bu sadece kaçmak için bir bahaneydi, soba hemen arkasında olduğu halde ona sıcak gelmiyordu, sobayla aramda o olduğuna göre ben nasıl rahatsız olabilirdim ki?"

1 Şeytanın gururu.
2 Sizi buradan görüyorum.

"Yapısını anlamıyordum. Sıcağa dayanıklı insanların doğası hakkında bir şey bilmiyordum. Bana gelince, ben soğuk bir adalıydım ve bir fırının içinde oturmak bana uygun değildi, en azından bir bardak su alabilir miydim – tatlı elmalar beni susatmıştı."

"Eğer hepsi buysa, o bana su getirebilirdi."

Suyu getirmeye gitti. Elbette arkamdaki kapının üstünde sadece mandal olduğu için bu şansı değerlendirdim. O geri gelmeden önce endişeli avı kaçıp gitmişti.

31
Orman Perisi

Bahar yaklaşıyordu, hava aniden ısınmıştı. Hava sıcaklığındaki bu değişim, büyük bir ihtimalle başkalarını da etkilediği gibi, beni geçici olarak kuvvetten düşürmüştü. Bu sıralarda sarf ettiğim en ufak bir güç bile beni yoruyordu; uykusuz geceler halsiz gündüzlere neden oluyordu.

Bir pazar öğle sonrasında yarım saatlik uzaklıktaki Protestan kilisesine yürüdükten sonra geri geldiğimde yorgun ve bitkindim; birinci sınıftaki sığınağıma kaçtığımda oturabildiğim ve masamı yastık yerine kullanarak başımı kollarımın üzerine yaslayabildiğim için memnundum.

Bir süre ağaçların arasında vızıldayan arıların ninnisini dinledim; camlı kapıdan bakıp, seyrek dokulu bahar dallarının arasından Madam Beck'in sabah ayininden sonra yemek daveti verdiği, şafak vakti dağlardaki karlar kadar saf ve sıcak renklerde kıyafetler giymiş neşeli arkadaşlarının bu mevsimde çiçek içindeki meyve bahçesinin ortasındaki yolda yürümelerini seyrettim.

Bu misafir grubunun içinde asıl dikkatimi çeken daha önceden de Madam Beck'in misafirleri arasında gördüğüm ve bana Mösyö Emanuel'in vaftiz kızı olduğu söylenen, annesi, teyzesi ya da bir başka kadın akrabası ile Profesör'ün arasında eskiye dayanan bir dostluk

olan güzel bir genç kızdı. Mösyö Paul bugün tatil grubuna dahil değildi ama daha evvel bu genç kızı onunla birlikte görmüştüm; uzaktan gözlemlediğim kadarıyla vesayet altında bulunan bir çocuğun anlayışlı vasisiyle samimi bir rahatlık içinde olduğunu düşünüyordum. Kızın ona doğru koşarak koluna girdiğini, ona yaslandığını görmüştüm. Bir seferinde gene böyle yaptığında içimde garip bir duygu doğdu –tatsız ve nedensiz bir duygu, sanırım bir önseziydi– ama bu duyguyu incelemeyi ve üzerinde düşünmeyi reddettim. Adı Matmazel Sauveur olan bu kızı seyrederken ve çiçeklerin, zümrüt yeşili yaprakların arasından parlak ipek elbisesinin (her zaman son derece pahalı kıyafetler giyiyordu, söylendiğine göre kendisi de zengindi) pırıltısını takip ederken gözlerim kamaştı ve kapandı. Yorgunluğum, havanın sıcaklığı, arıların ve kuşların sesi, hepsi bana ninni gibi geldi, sonunda uyudum.

Aradan iki saat geçmişti. Ben uyanmadan güneş yüksek evlerin arkasında kaybolmuş, bahçe ve oda gri bir renge bürünmüş, arılar evlerine gitmiş, çiçekler yapraklarını kapamıştı. Misafirler de ortadan kaybolmuşlardı, bahçedeki bütün yollar boştu.

Uyandığımda son derece rahat hissettim, iki saat boyunca kıpırdamadan oturduğum halde üşümemiştim; yanaklarım ve kollarım tahta masanın baskısıyla uyuşmamıştı. Nedenini anladım. Kollarımla masanın arasına özenle katlanmış kalın bir şal konmuştu ve başka bir şal da (her ikisi de koridordaki bu tip şeylerin saklandığı dolaptan alınmıştı) vücuduma sarılmıştı.

Bunu kim yapmıştı? Kim benim dostumdu? Öğretmenlerin hangisiydi? Öğrencilerden hangisiydi? St. Pierre hariç hiçbiri benim düşmanım değildi ama hangisi bana böyle şefkatle davranacak düşünceye, alışkanlığa sahipti? Hangisi bu kadar sessizce yürüyordu, hangisinin eli bu kadar hafifti ki ne geldiğini duymuş ne de elini hissetmiştim.

Ginevra Fanshawe'a gelince, o parlak genç yaratık asla nazik değildi ve eminim bunu yapan o olsaydı beni oturduğum iskemleden çekip kaldırırdı. Sonunda, "Bunu Madam Beck yapmıştır; içeri girdiğinde beni uyurken görüp üşüyeceğimi düşünmüştür," diye karar verdim. "Beni işe alınma nedenini tam olarak yerine getiren yararlı

bir makine olarak görüyor, onun için gereksiz yere hastalanmamı istememiştir. Şimdi de biraz yürüyüş yapacağım, bu akşam hava açık ve çok serin değil."

Cam kapıyı açıp ağaçlıklı yola çıktım.

Doğruca kendi geçidime gittim. Eğer hava kararmış, hatta alacakaranlık bile olsaydı oraya gitmeye cesaret edemezdim, çünkü birkaç ay önce orada gördüğüm o garip yanılsamayı (eğer yanılsamaysa) henüz unutmamıştım. Ama batmakta olan güneşin ışığı hâlâ Jean Baptiste'in gri tacına vuruyordu, bahçedeki kuşlar da çalıların ve kalın duvar sarmaşıklarının arasındaki yuvalarına çekilmemişlerdi. Cam kavanozumu gömdüğüm gece düşündüklerimle hemen hemen aynı şeyleri düşünerek bir aşağı bir yukarı yürüdüm; yaşamımda nasıl biraz daha ilerleyebilirdim, daha bağımsız bir duruma gelebilmek için nasıl bir adım atabilirdim. Bu düşünceler son zamanlarda çok sık aklıma gelmese de aslında hiçbir zaman zihnimden uzak olmamıştı; ne zaman belli bir göz benden başka yere baksa ve belli bir yüz nezaketsizlik ve haksızlıkla kararsa ben de hemen tahminlere dalıyordum, öyle ki yavaş yavaş bir plan yapmaya başlamıştım.

Kendi kendime "Bu ekonomik Villette kasabasında yaşamak çok fazla para gerektirmiyor," dedim, "buradaki insanlar sevgili İngiltere'dekilerden daha mantıklı; görünüşlerini çok daha az önemsiyorlar ve gösteriş yapmak için birbirleriyle pek de fazla rekabet etmiyorlar; burada kimse basit olmaktan utanmıyor, uygun gördükleri şekilde tasarruf yapıyorlar. Sağduyuyla seçilmiş bir yerdeki ev kirası çok yüksek olmayabilir. Bin frank biriktirdiğimde bir büyük, iki ya da üç küçük odası olan bir yer kiralayacağım, büyük odayı birkaç sıra ve masayla, bir kara tahta ve kendim için bir kürsüyle döşeyip bir sünger ve biraz beyaz tebeşir edindikten sonra gündüzlü öğrencilerle başlarım ve yavaş yavaş ilerlerim. Madam Beck'ten sık sık duyduğuma göre kendisi de daha yüksek bir noktadan başlamamış, şimdi bakın nereye geldi. Bütün bu binalar ve bu bahçe ona ait, onun parasıyla satın alınmış; yaşlandığında ihtiyacı olacak parayı çoktan bir kenara koymuş; onun yönetiminde gelişen bu kurum gelecekte çocukları için iş sağlayacak.

"Cesaret, Lucy Snowe! Şimdi özveride bulunup tasarruf edersen, daha sonra düzenli bir çaba gösterirsen hayatındaki amacına ulaşırsın. Böyle bir amacın çok bencil, çok sınırlı olduğunu söyleyip ilgini çekmediğinden şikâyet etmeye kalkma; ödülünü kazanıncaya, daha yüksek-lere bakma hakkını elde edinceye kadar bağımsızlığın için çalışmakla yetin. Ama sonra, benim için hayatta başka bir şey olmayacak mı, gerçek bir yuva, kendimden daha fazla seveceğim, üstün değeriyle benden sadece kendim için geliştirdiklerimden daha fazlasını alabilecek bir şey olmayacak mı? İnsan bencilliğinin bütün yükünü isteyerek ayaklarının dibine serebileceğim ve başkaları için yaşamanın ve çalışmanın soylu sorumluluğunu şerefle yüklenebileceğim bir şey olmayacak mı? Lucy Snowe, sanırım senin hayat küren o kadar yuvarlak olmayacak, senin için hilal aşaması yeterli olmalı. Tamam. Benim gibi insanların birçoğunun daha iyi durumda olmadığını görüyorum. Bir sürü erkeğin ve daha da çok sayıda kadının hayatlarını inkâr ve mahrumiyetle geçirdiğini görüyorum. Benim seçilmiş birkaç kişi arasında olmam için bir neden yok. Biraz ümit ve güneş karışımının en kötü şeyleri tatlandıracağına inanıyorum. Hayatın bundan ibaret olmadığına inanıyorum; ne başlangıcı ne de sonu. Titrerken inanıyorum; ağlarken güveniyorum."

Böylece bu konu kapandı. Ara sıra hayatlarımızın muhasebesini yaparak cesurca yüzleşmek ve samimiyetle çözmek doğrudur. Parçaları sayarken kendine yalan söyleyen ve mutluluğun ıstırap olduğunu kafasına yerleştiren, kendi kendini dolandıran bir zavallıdır. Kedere keder ve umutsuzluğa umutsuzluk deyin; silinmeyen bir kalemle, koyu karakterlerle her ikisini de yazın, Kadere borcunuzu ödeyin. Gerçekleri çarpıtın; "acı" yazmanız gereken yere "ayrıcalık" yazın ve güçlü yaratıcınızın bu aldatmacaya izin mi vereceğine yoksa onu aldattığınız parayı kabul mü edeceğine bakın. En güçlüsüne –Tanrı'nın en karanlık meleğine– kan istediğinde su ikram edin, onu kabul edecek mi? Tek bir kırmızı damla için bütün bir soluk denizi bile kabul etmez. Bir hesabı daha kapattım.

Methusaleh'in –bahçenin devi ve reisinin– önünde durakladım ve alnımı onun gövdesine yaslayıp ayağımı dibindeki küçük mezarı

kapatan taşa koydum; orada gömülü olan duygunun geçişini hatırladım; Dr. John'u hatırladım; ona olan sıcak sevgimi hatırladım; mükemmelliğine olan inancımı; zarafetinden duyduğum hazzı. Bir yanı cansızlık bir yanı hayat olan o tek taraflı garip dostluğa ne olmuştu; bir tarafta sadece gerçek ve diğer tarafta belki de bir şaka mı vardı?

Bu duygu ölmüş müydü? Bilmiyorum ama gömülmüştü. Bazen mezarın huzursuz olduğunu düşünüyordum; altüst edilmiş toprağı, tabutun yarıklarından dışarı uzanan, canlılığını ve bal rengini hâlâ koruyan saçları hayal ediyordum.

"Çok mu acele ettim?" diye soruyordum kendime; Dr. John'la ne zaman karşılaşsam zalimce yer ediyordu zihnimde bu soru. Bakışları hâlâ öyle yumuşak, elleri öyle sıcak, adımı söyleyen sesinin tonu hâlâ öyle hoştu ki; "Lucy" adını onun telaffuz ettiği zaman sevdiğim kadar hiç sevmedim. Ama gün geçtikçe bu sevecenliğin, bu samimiyetin, bu müziğin hiçbir şekilde bana ait olmadığını öğrendim; bu onun bir parçasıydı; onun huyunun tatlılığı, rayihasıydı; olgun bir meyvenin, içine giren arıyı tadıyla ödüllendirdiği gibi kullanıyordu; güzel kokulu bitkilerin çevreye bu rayihaları yaydığı gibi yayıyordu. Bitkinin nektarı kendisinden beslenen arıya ya da kuşa âşık mıdır? Güzel kokulu gül havaya hayran mıdır?

"İyi geceler Dr. John; siz iyisiniz, güzelsiniz, ama benim değilsiniz. İyi geceler ve Tanrı sizi korusun!"

Böylece düşüncelerimi sonlandırdım. "İyi geceler" dudaklarımdan sesli çıktı; kelimeleri duydum ve sonra oldukça yakınımda yankılandılar.

"İyi geceler Matmazel ya da daha doğrusu iyi akşamlar, güneş daha yeni battı; umarım iyi uyudunuz."

İrkildim ama sadece bir an için; bu sesi ve sahibini tanıyordum.

"Uyumak mı Mösyö! Ne zaman? Nerede?"

"Ne zaman, nerede diye sormakta haklısınız. Görünüşe göre gündüzü geceye döndürmüşsünüz, yastık yerine de masayı seçmişsiniz; oldukça sert bir yatak değil mi?"

"Ben uyurken benim için yumuşatılmıştı Mösyö. Sık sık masama

uğrayan o görünmeyen, bana hediyeler getiren şey beni hatırlamış. Nasıl uyuyakaldıysam kalayım, uyandığımda yastığım vardı ve üstüm örtülmüştü."

"Şallar sizi sıcak tuttu mu?"

"Hem de çok. Bunun için teşekkür mü bekliyorsunuz?"

"Hayır. Uyurken solgun görünüyordunuz, evinizi mi özlediniz?"

"İnsanın evini özlemesi için bir evi olmalı, benimse yok."

"O zaman demek ki özenli bir dosta daha çok ihtiyacınız var. Bayan Lucy, bir dosta sizden daha çok ihtiyacı olan bir başkasını tanımıyorum; kusurlarınız bunu zorunlu kılıyor. O kadar çok kontrol edilmeniz, yönlendirilmeniz ve denetim altında tutulmanız gerekiyor ki."

"Denetim altında tutmak" fikri Mösyö Paul'ün aklından asla çıkmıyordu; boyun eğdirme alışkanlığı, benim durumumda, onu bu fikirden uzaklaştıramıyordu. Önemli değil, bu neyi gösterir ki? Onu dinledim, uysal olmak için de uğraşmadım; ona "denetim altında tutulacak" bir şey bırakmadığım takdirde görevi biterdi.

"Tekrar tekrar izlenmeniz gerekiyor," diye sürdürdü "ve benim bunun farkında olmam, her iki görevi de elimden geldiği kadar iyi yapmam sizin için iyi oluyor. Sizi ve diğerlerini oldukça yakından, sürekli ve sizin ya da onların düşündüğünden çok daha yakından ve sık izliyorum. İçinde ışık yanan şu pencereyi görüyor musunuz?"

Kolejin yatakhanesinin bulunduğu binadaki kafeslerden birini işaret etti.

"Bu," dedi, "benim görünüşte bir çalışma için ama aslında bir gözlem noktası olarak kiraladığım bir oda. Orada saatlerce oturup okuyorum; bu benim tarzım, benim zevkim. Kitabım bu bahçe, içeriği insan tabiatı – kadın tabiatı. Hepinizi ezbere tanıyorum. Ah! Sizi iyi tanıyorum – Parisli St. Pierre'i – *cette maîtresse-femme*,[1] kuzinim Beck'i."

"Bu doğru değil Mösyö."

"*Comment*[2] doğru değil? Kimin inancına göre? Calvin veya Luther'in doktrinlerinden biri mi bunu kınıyor? Bu bana ne ifade

1 Bu müdire hanım.
2 Nasıl?

eder? Ben Protestan değilim. Zengin babam (yoksulluğu bildiğim, bir seferinde bir yıl boyunca Roma'da bir tavan arasında açlıktan kıvrandığım, günde sadece tek öğün yediğim, hatta bazen onu bile bulamadığım halde, ben zengindim) iyi bir Katolikti; bana öğretmen olarak bir rahip, bir Cizvit tuttu. Onun verdiği dersleri unutmuyorum; ulu Tanrı'm, bazı şeyleri keşfetmemde bana nasıl yardımcı oldular!"

"Gizlice yapılan keşifler bana şerefsiz keşifler gibi gelir."

"*Puritaine!*[1] Bundan eminim. Ama bakın benim Cizvit sistemim nasıl işliyor. St. Pierre'i tanıyor musunuz?"

"Kısmen."

Güldü. "Doğru söylediniz, 'kısmen'; halbuki ben onu iyice tanıyorum; arada fark var. Daha önceleri benim önümde sevimli rolü oynadı; bana *patte de velours*[2] sundu, okşadı, iltifat etti, yaltaklandı. Elbette mantığıma aykırı da olsa, bir kadının iltifatlarından etkilenebilirim. Asla güzel olmadığı halde, onu ilk gördüğümde gençti ya da genç görünmeyi biliyordu. Ülkesindeki diğer kadınlar gibi giyinmeyi biliyordu; soğukkanlı, rahat bir tavrı vardı herkesin içinde, bu da beni utançtan kurtarıyordu."

"Mösyö, buna gerek olmamalı. Hayatımda utandığınızı görmedim."

"Matmazel, beni çok az tanıyorsunuz; küçük bir öğrenci gibi utanabilirim; tabiatım gereği fazlasıyla mütevazı ve çekingenim."

"Mösyö, bunu asla görmedim."

"Matmazel, öyleyim. Görmüş olmalısınız."

"Mösyö, sizi toplum karşısında, platformlarda, tribünlerde unvan ve mevki sahibi olanların önünde gördüm ve siz üçüncü bölümdekilerle olduğunuz kadar rahattınız."

"Matmazel, ne unvan ne de mevki sahibi olanlar benim tevazumu etkilemez; ünlü olmak bana çok uygun düşer. Bu hoşuma gidiyor, rahatsız olmuyorum, ama – ama kısacası şu anda duygularım harekete

1 Dindar!
2 Kadife pençesini.

geçiyor, ancak ben duygularıma mağlup olmak istemiyorum. Eğer, Matmazel, ben evlenecek bir erkek olsaydım (ve değilim, siz de bu düşünceyle alay etmek için kafa yorma zahmetine katlanmayın) ve bir kadına beni gelecekteki eşi gibi görüp göremeyeceğini sormam gerekseydi, o zaman bu, söylediğim gibi tevazu sahibi olduğumu kanıtlamaz mıydı?"

Şimdi ona inanıyordum ve ona inanarak samimi duygularımla onurlandırıyordum onu, bu da kalbimi ağrıtıyordu.

Sesi hafifçe değiştiğinden kendini toparladı ve "St. Pierre'e gelince," diye devam etti, "bir zamanlar Madam Emanuel olmaya niyetliydi; oradaki ışıklı küçük kafes olmasaydı ne yöne götürülürdüm bilmiyorum. Ah, o sihirli kafes! Ne mucizevî keşiflerle örülmüşsün! Evet," diye devam etti, "onun hınçlarını, kibrini, hoppalıklarını gördüm; sadece burada değil başka yerlerde de. Onun bütün hünerlerine karşı beni koruyanları gördüm; zavallı Zélie'ye karşı güvendeyim."

"Ve öğrencilerim," diye yeniden başladı, "o sarışın *jeunes filles*[1] –öylesine tatlı ve uysallar ki, en çekingeninin bile erkek çocuklar gibi azdığını, en alçakgönüllüsünün duvarlardan üzüm koparttığını, ağaçlardaki armutları düşürdüğünü gördüm. İngiliz öğretmen geldiğinde, onu gördüm, erken saatlerde bu geçidi tercih ettiğini fark ettim, yalnız kalma isteğini gördüm, onunla konuşmaya başlamadan çok uzun zaman önce onu iyice gözlemledim. Daha birbirimize yabancıyken bir kere sessizce gelip size küçük bir demet beyaz menekşe verdiğimi hatırlıyor musunuz?"

"Hatırlıyorum. Menekşeleri kuruttum ve sakladım, hâlâ duruyorlar."

"Sakince, erdemlilik taslamadan onları hemen almanız beni mutlu etti, böyle bir aşırı hassasiyete neden olmaktan her zaman korkarım, gözlerde ya da davranışlarda böyle bir şey görmek beni rahatsız eder. Konuya geri dönersek, sizi gözleyen sadece ben değildim, sık sık –özellikle akşamüzerleri– bir başka koruyucu melek sessizce çev-

1 Genç kızlar.

renizdeydi, kuzinim Beck geceler boyunca o merdivenlerden indi ve kendini size göstermeden usulca sizin hareketlerinizi takip etti."

"Ama Mösyö, o kadar uzaktaki bir pencereden akşamları bu bahçede neler olduğunu göremezdiniz."

"Ayışığı olan gecelerde gözlükle görebilirdim –gözlüğüm var– ama bahçe bana tamamen açık. Aşağıdaki kulübede kolejle ortak bir alana açılan bir kapı var; o kapının anahtarı bende, böylece istediğim gibi gelip gidiyorum. Bu öğleden sonra da oradan geldim ve sizi sınıfta uyurken buldum, bu gece de gene aynı yoldan girdim."

"Eğer kötü niyetli, düzenbaz bir adam olsaydınız bütün bunlar ne kadar korkunç olurdu," demekten kendimi alamadım.

Konunun bu açıdan ele alınması onun dikkatini çekmedi, purosunu yaktı, ağaca yaslanıp dumanını üflerken, huzurlu anlarında yaptığı gibi sakin, eğlenen bakışlarla bana baktı. Bu ânın ona nutuk atmak için uygun olduğuna karar verdim, kendisi bana hep yapıyordu, bir kez olsun benim de düşüncelerimi söylememem için bir neden göremedim. Onun Cizvit sistemiyle ilgili izlenimlerimi söyledim.

"Bunun size verdiği bilgi çok pahalıya mal oluyor Mösyö, bu gizlice geliş gidişler sizin kendi saygınlığınızı alçaltıyor."

"Saygınlığım!" dedi gülerek, "benim saygınlığımı kendime dert ettiğimi ne zaman gördünüz? 'Saygın' olan sizsiniz, Bayan Lucy. Sizin adalı, üstün kişiliğiniz karşısında, saygınlığım dediğiniz şeyi kaç kere ayaklar altına aldım; parçaladım onu, parçalarını rüzgâra savurdum, azametle tanık olduğunuz ve üçüncü sınıf Londralı bir aktörün hezeyanı olarak gördüğünüzü bildiğim o deli heyecanlarla."

"Mösyö size o kafesten her bakışınızın, doğanızın en iyi parçasına yapılmış bir kötülük olduğunu söylüyorum. İnsan kalbini bu şekilde incelemek Havva'nın elmalarıyla gizlice ve günahkârca kendinize ziyafet çekmeye benzer. Keşke Protestan olsaydınız."

Bu isteğime kayıtsız kalarak purosunu içmeye devam etti. Kısa bir süre gülümseyerek sessizce düşündü ve birdenbire "Başka şeyler de gördüm," dedi.

"Nasıl başka şeyler?"

Purosunu dudaklarından alıp kalanını çalıların arasına attı; bir an için ateşi loşluğun içinde parladı.

"Ona bakın," dedi, "bu kıvılcım bizi gözetleyen bir göze benzemiyor mu?"

Yolun aşağısına doğru döndü, sonra geri gelip devam etti: "Bana göre açıklanamaz şeyler gördüm Bayan Lucy, öyle şeyler ki bütün gece bir çözüm bulmaya çalıştım, ama hâlâ bulabilmiş değilim."

Sesinin tonu garipti, kanım çekildi, titrediğimi gördü.

"Korktunuz mu? Benim sözlerimden mi yoksa şu anda sönmekte olan o kıskanç kırmızı gözden mi?"

"Üşüdüm, ortalık kararadı ve geç oldu, hava da değişti; içeri girme vakti geldi."

"Sekizi biraz geçiyor ama birazdan içeri girersiniz. Bana sadece bir sorunun cevabını verin."

Ancak sormadan önce duraksadı. Bahçe gerçekten kararıyordu, gün batımı beraberinde bulutları getirmişti, yağmur damlalarının ağaçların arasındaki pıtırtısı duyuluyordu. Bunları hissetmesini umdum ama o an için bu değişimin farkına varmayacak kadar derin düşünceler içindeydi.

"Matmazel, siz Protestanlar doğaüstü şeylere inanır mısınız?"

"Bu konuda Protestanlar arasında da diğer mezheplerde olduğu gibi farklı teoriler ve inançlar var," diye yanıt verdim. "Neden böyle bir soru sordunuz Mösyö?"

"Neden büzülüp bu kadar sessiz konuşuyorsunuz? Batıl inançlarınız mı var?"

"Yapı olarak sinirliyim. Bu konularda tartışmaktan hoşlanmıyorum. Hatta sevmiyorum çünkü..."

"İnanıyor musunuz?"

"Hayır, ama bazı izlenimlerim oldu..."

"Buraya geldikten sonra mı?"

"Evet, birkaç ay önce."

"Nerede? Bu evde mi?"

"Evet."

"*Bon*! Buna memnun oldum. Siz bana söylemeden önce bunu biliyordum. Sizinle aramdaki uyumun farkındayım. Siz sabırlısınız, ben çabuk öfkeleniyorum; siz sessiz ve solgunsunuz, ben yanık tenli ve ateşliyim; siz katı bir Protestansınız, ben de bir çeşit Cizvit'im: ama birbirimize benziyoruz, aramızda benzerlik var. Aynaya baktığınızda bunu görüyor musunuz Matmazel? Alnınızın şeklinin benimkiyle aynı olduğunu, gözlerinizin benimkine benzediğini görüyor musunuz? Benim ses tonumun sizinkini andırdığını duyuyor musunuz? Bana benzer birçok yanınız olduğunu biliyor musunuz? Ben bütün bunları algılıyorum ve sizin benim yıldızımın altında doğduğunuza inanıyorum. Evet, benim yıldızımın altında doğmuşsunuz! Titreyin! Çünkü ölümlüler arasında böyle bir şey varsa, kaderlerinin iplerini çözmek zordur; düğümler oluşur, ani kırılmalar ağda hasar bırakır. Ama sizin İngiliz ihtiyatıyla 'izlenimler' dediğiniz bu şeyler, benim de 'izlenimlerim' oldu."

"Mösyö, anlatsanıza."

"Ben de anlatmak istiyorum, niyetim bu. Bu eve ve bahçeye ait efsaneyi biliyorsunuz, değil mi?"

"Biliyorum. Evet. Yüzyıl önce bir rahibenin bu ağacın, şimdi üzerinde durduğumuz toprağın altına canlı canlı gömüldüğü söyleniyor."

"Ve eskiden bir rahibenin hayaletinin buraya gelip gittiği."

"Mösyö, ya hâlâ gelip gidiyorsa?"

"Buraya bir şey gelip gidiyor; geceleri bu eve gelen ve gündüz görülen şekillere benzemeyen bir şey var. Kesinlikle, bir kereden çok bir şey gördüm; bana kalırsa üzerindeki manastır kıyafeti garipti, söylenecek ne varsa söylüyordu. Bir rahibeydi o!"

"Mösyö, onu ben de gördüm."

"Bunu tahmin etmiştim. Bu rahibe ister etten kemikten olsun ister kan kuruduğunda ve et çürüdüğünde geriye kalanlardan oluşsun, sizinle olduğu kadar benimle de işi var. Bunun ne olduğunu çözmeye kararlıyım; şimdiye kadar beni şaşırttı, ama bu gizemi sonuna kadar takip etmeye kararlıyım. Yani..."

Sözlerine devam edeceği yerde aniden başını kaldırdı; ben de aynı anda aynı hareketi yaptım; her ikimiz de aynı noktaya baktık: ağaçlı yolu gölgeleyen ve bazı dalları birinci sınıfın damına değen büyük ağaca. O bölümden garip ve açıklanamayan bir ses gelmişti, sanki ağacın dalları sallanmış ve ağır yaprakları ulu gövdesine çarpmıştı. Evet, hafif bir esinti vardı ama tüy gibi çalılar kıpırdamadığı halde o koca ağaç sallanmıştı. Dalların ve yaprakların arasında birkaç dakika boyunca bir hareket oldu. Hava karanlıktı ama bana sanki gecenin ve dalların gölgesinden daha farklı bir madde ağacın gövdesini karartmış gibi geldi. Sonunda hareket durdu. Bu doğum sancısını neyin doğumu takip etmişti? Bu şiddetli ağrılarla hangi orman perisi doğmuştu? Gözlerimizi ayırmadan seyrettik. Aniden binada zilin sesi duyuldu, dua zili çalıyordu. Bir anda ağaçların arasından geçide doğru bir görüntü geldi, tamamen siyah ve beyazdı. Sanki öfkeli bir telaşla yüzlerimizin yanından hızla geçen RAHİBENİN kendisiydi. Onu daha evvel bu kadar yakından görmemiştim. Uzun boyluydu, hareketleri sertti. O giderken rüzgâr uğuldamaya, soğuk ve şiddetli bir yağmur yağmaya başladı; sanki bütün gece rahibeyi hissediyordu.

32
İlk Mektup

Artık Paulina Mary'nin nerede olduğunu sorma vakti gelmişti. Heybetli Hotel Crécy ile ilişkilerim ne durumdaydı? Bu ilişki, birkaç haftayı Fransa'nın başkenti ve diğer bölgelerinde geçiren Mösyö ve Bayan de Bassompierre'in yokluğu nedeniyle kesintiye uğramıştı. Dönüşlerinden, kısa bir süre sonra şans eseri haberdar oldum.

Bir öğleden sonra ılık nisan güneşinin tadına vararak sessiz bir bulvarda hoş düşünceler içinde yavaş yavaş yürürken bir grup binici gördüm. Yeni karşılaşmışlar gibi duruyorlardı ve yolun ortasında

karşılıklı selamlaşıyorlardı. Bir tarafta orta yaşlı bir adamla genç bir kız, diğer tarafta da genç ve yakışıklı bir adam vardı. Genç kızın hareketleri son derece zarif, kıyafeti seçkin, çok narin ve gösterişliydi. Onlara bakarken tanıdığımı fark ettim, biraz daha yaklaştığımda kim olduklarını tam olarak gördüm: Kont Home de Bassompierre, kızı ve Dr. Graham Bretton.

Graham'in yüzü ne kadar enerjikti! O yüzdeki neşe ne kadar gerçek, sıcak ve aynı zamanda çekingendi! Dr. John'u zorlayan ve heyecanlandıran, cezbeden ve büyüleyen işte bu karışımdı. Hayran olduğu inci kendi başına paha biçilmez ve lekesizdi, ama o bir mücevheri değerlendirirken içine monte edildiği yuvayı unutacak bir adam değildi. Paulina'yı aynı gençlik, güzellik ve zarafette ama tek başına, korumasız ve basit bir kıyafette, yoksul bir işçi kız olarak görseydi, onun tatlı küçük bir yaratık olduğunu düşünür, kızın hareketlerini ve davranışlarını gözleriyle severdi. Ama onu fethederek şimdi olduğu gibi mağlup duruma düşürmek, erkeklik şerefini kaybetmeden hatta daha da yücelterek egemenliği altına almak için bunlardan fazlası gerekirdi; kendi tatmini Dr. John'a yetmiyordu; toplumun da onaylaması gerekiyordu; onun hayran olduğuna bütün dünya hayran olmalıydı, aksi takdirde kendi değerlerini yanlış ve başarısız sayardı. Zaferini yaşarken, kadınında görünen her şeyi istiyordu; yüksek bir kültürün izlerini, özenli ve otoriter bir korumanın onayını, Modanın kararlaştırdığı, Zenginliğin satın aldığı, Zevkin düzelttiği tamamlayıcıları istiyordu. Benliği teslim olmadan önce bunları şart koşuyordu ve işte hepsi son noktasına kadar karşılanmış olarak buradaydı, o da gururlu, ateşli ama gene de korkarak Paulina'ya bağlılık yemini ediyordu. Paulina'nın gözlerindeki tebessüm ise elindeki gücün bilincinden değil, duygulardan kaynaklanıyordu.

Ayrıldılar. Sağı, solu, hatta bastığı yeri görmeden hızla yanımdan geçti. Çok yakışıklı görünüyordu; içindeki heyecan ve istek canlanmıştı.

Ahenkli, sevimli bir ses, "Baba, Lucy geldi," diye bağırdı. "Lucy, sevgili Lucy, lütfen buraya gelin."

Yanına gittim. Peçesini arkaya attı, beni öpmek için eyerinden aşağıya sarktı.

"Yarın sizi görmeye gelecektim," dedi, "ama bu durumda yarın siz beni görmeye gelin."

Saati söyledi, ben de gideceğime söz verdim.

Ertesi gece onunla birlikteydim; ikimiz onun odasına kapandık. Onu, özelliklerinin Ginevra Fanshawe'unkilerle karşılaştırıldığı ve belirgin bir şekilde üstün geldiği o geceden beri görmemiştim; aradan geçen zaman zarfında yaptığı seyahatler hakkında anlatacak çok şeyi vardı. Böyle baş başa kalınca son derece canlı ve hızlı konuşuyor, heyecanla anlatıyordu; ancak seçtiği sözcükler öyle doğal ve sesi öyle tatlı ve berraktı ki, çok hızlı konuşuyor veya çok şey söylüyor gibi görünmüyordu. Sanırım dikkatim dağılmayacaktı ama yavaş yavaş kendisi konuyu değiştirmek istedi ve anlattığını aceleyle toparlayıp kesti. Ancak neden böyle acele ettiğini hemen anlayamadım; bir sessizlik oldu, huzursuz bir sessizlikti, dalgın olduğu belliydi. Sonra bana dönerek çekingen ve yarı yalvaran bir sesle, "Lucy," dedi.

"Ben sizin tarafınızdayım."

"Kuzinim Ginevra hâlâ Madam Beck'in okulunda mı?"

"Kuzininiz hâlâ orada; onu görmek için can atıyor olmalısınız."

"Hayır, pek değil."

"Onu bir gece daha davet etmek mi istiyorsunuz?"

"Hayır... Herhalde hâlâ evlenmekten söz ediyordur, değil mi?"

"Sizin ilgilendiğiniz biriyle değil."

"Ama elbette hâlâ Dr. Bretton'ı düşünüyordur, değil mi? Bu konuda fikrini değiştirmiş olamaz, çünkü iki ay önce çok kesindi."

"Ama biliyorsunuz bu önemli değil. Ne durumda olduklarını gördünüz."

"O gece kesinlikle küçük bir yanlış anlama vardı; mutsuz mu gözüküyor?"

"Hayır. Konuyu değiştirelim. Yokluğunuzda Graham'den herhangi bir haber aldınız ya da onu gördünüz mü?"

"Babam bir-iki kere ondan sanırım iş konusunda mektup aldı.

Bizim yokluğumuzda ilgilenilmesi gereken bir konuyu halletmeyi üstlenmişti. Gördüğüm kadarıyla Dr. Bretton babama saygı duyuyor ve onu memnun etmekten hoşlanıyor."

"Evet; dün yolda onunla karşılaştınız; görünüşünden dostlarının onun sağlığından endişe duymasına gerek olmadığını görebilmişsinizdir."

"Babam da sizinle aynı fikirde. Gülümsemekten kendimi alamadım. Biliyorsunuz pek gözlemci bir insan değildir çünkü genelde kafasında başka şeyler vardır, burnunun dibinden geçeni görmez; ama Dr. Bretton uzaklaşırken, 'Bu oğlanın enerjisini ve canlılığını görmek insana iyi geliyor,' dedi. Dr. Bretton'dan oğlan diye bahsetti, sanırım onu gerçekten böyle görüyor, tıpkı beni küçük bir kız olarak gördüğü gibi. Babam sanki kendi kendine konuşuyor gibiydi. Lucy..."

Sesi gene yalvarır gibiydi, bir anda yerinden kalkıp ayaklarımın dibindeki tabureye oturdu.

Ondan hoşlanıyordum. Bu kitapta, tanıdığım insanlar hakkında böyle bir açıklama pek yapmıyorum; okuyucu bir kerelik buna tahammül etsin. Samimi bir ilişki, yakın bir inceleme Paulina'da sadece narin, zeki ve samimi olanları ortaya çıkarıyor; bu nedenle ona derin bir saygı duyuyorum. Daha yapay bir hayranlık, daha gösterişli olabilirdi ancak benimki sessiz bir hayranlık.

"Lucy'den ne istiyorsunuz?" dedim, "cesur olun ve söyleyin."

Ama benimkilerle karşılaşan gözlerinde cesaret yoktu, yere baktı, içinde biriken heyecanla yanakları alev alev yanmaya başladı.

"Lucy, sizin Dr. Bretton hakkındaki düşüncelerinizi bilmeyi çok istiyorum. Lütfen onun karakteri, yaradılışı hakkındaki gerçek fikirlerinizi söyleyin bana."

"Çok onurlu bir karakteri var, hakkıyla hem de."

"Peki yaradılışı? Bana ondan bahsedin," diye ısrar etti, "siz onu iyi tanıyorsunuz."

"Onu oldukça iyi tanıyorum."

"Onun ev halini de biliyorsunuz. Onu annesiyle birlikte gördünüz, nasıl bir oğul olduğunu anlatın."

"İyi kalpli bir oğul, annesinin umudu ve rahatı, gururu ve keyfi."

Elimi ellerinin arasına aldı, söylediğim her güzel kelimede hafifçe okşadı.

"Başka ne yönlerden iyi, Lucy?"

"Dr. Bretton iyi kalpli bir insan, bütün insanlara karşı iyiliksever, Dr. Bretton toplumun en alt düzeyindeki vahşi birine ya da en kötü suçluya da merhamet duyabilir."

"Bazı beylerin, babamın bazı arkadaşlarının da onun hakkında aynı şeyleri söylediğini duydum. Hastanelerdeki yoksul hastaların birçoğunun acımasız ve bencil cerrahlar karşısında titrerken onu sıcak karşıladıkları söyleniyor."

"Haklılar, buna ben de şahit oldum. Bir keresinde beni bir hastaneye götürmüştü; orada nasıl karşılandığını gördüm, babanızın arkadaşları doğru söylüyor."

Bir an gözlerini kaldırdığında orada yumuşacık bir minnettarlık gördüm. Daha söyleyeceği çok şey vardı ama zaman ve mekân nedeniyle duraksıyordu. Alacakaranlık çöküyordu, odasındaki ateş kızıl bir renk almıştı ama odanın biraz daha loş ve saatin daha geç olmasını beklediğini düşündüm.

"Burası ne kadar sessiz ve gözlerden uzak!" dedim onu rahatlatmak için.

"Öyle mi? Evet, oldukça durgun bir gece ve çay için aşağıya inmeyeceğim; babam bu gece dışarıda yiyecek."

Hâlâ elimi tutmaya devam ederek farkında olmadan parmaklarımla oynadı, kendi yüzüklerini benim parmaklarıma taktı, güzel saçlarıyla ellerimi sarmaladı, avucumu alev alev yanan yanaklarına dayadı ve sonunda bir tarlakuşununki gibi akıcı sesini temizleyerek konuşmasına devam etti.

"Dr. Bretton hakkında bu kadar çok konuşmamı, bu kadar çok soru sorup ilgi göstermemi tuhaf buluyor olmalısınız, ama..."

"Hiç tuhaf bulmuyorum, son derece doğal; onu seviyorsunuz."

"Ve eğer seviyorsam," dedi aceleyle, "bu konuşmam için bir neden mi? Sanırım benim de kuzinim Ginevra gibi zayıf olduğumu düşünüyorsunuz."

"Eğer sizin azıcık bile olsa Madam Ginevra'ya benzediğinizi düşünseydim, burada böylece oturup konuşmanızı beklemezdim. Ayağa kalkar, odada istediğim gibi, dolaşarak söyleyeceğiniz her şeyi önceden sezinler ve sizi yaylım ateşine tutardım. Devam edin."

"Devam etmeye niyetliyim," diye anında karşılık verdi, "başka ne yapacağımı düşünüyorsunuz ki?"

Ve –Bretton'daki küçük Polly gibi– huysuz ve duygusal bir şekilde bakarak konuştu.

"Eğer," dedi üstüne basa basa, "eğer Dr. John'u aşkımdan ölecek kadar sevseydim, bu bile benim bir budala damgası yememe neden olurdu, siz Lucy Snowe, siz bunu biliyorsunuz ve eğer kendime hâkim olamazsam ve tek taraflı, cılız bir sevgi hakkında vızıldarsam benden nefret edeceğinizi de biliyorsunuz."

"Duyguların zaferi hakkında böbürlenerek veya onuru kırıldığı için sızlanarak konuşan kadınlara veya kızlara pek saygı duymadığım bir gerçek. Ama size gelince Paulina, konuşun çünkü söylediklerinizi gerçekten duymak istiyorum. Söyleyince mutlu olacağınız ya da rahatlayacağınız her şeyi söyleyin, başka bir şey demeyeceğim."

"Beni seviyor musunuz Lucy?"

"Evet, seviyorum Paulina."

"Ve ben de sizi seviyorum. Sorunlu ve isyankâr bir küçük kızken bile sizinle birlikte olmak bana garip bir memnuniyet veriyordu; size yaramazlık ve kapris yapmak çok hoşuma gidiyordu. Benim için önemlisiniz ve sizinle konuşmak, size güvenmek istiyorum. Onun için dinleyin Lucy."

Yerleşti, hafifçe koluma yaslandı, ama dürüst Bayan Fanshawe gibi yorarak ve bencilce ağırlığını vererek değil.

"İki dakika önce bana yokluğumuzda Graham'den haber alıp almadığımızı sordunuz, ben babama işle ilgili iki mektup geldiğini söyledim; bu doğruydu ama size her şeyi anlatmadım."

"Geçiştirdiniz mi?"

"Biliyorsunuz, kaçamak konuştum. Ancak şimdi gerçeği anlatacağım, hava kararıyor, insan rahatça konuşabilir. Babam genelde mektup

torbasını açıp içindekileri ona vermeme izin veriyor. Bir sabah, hemen hemen üç hafta önce, Mösyö de Bassompierre adına gelen bir düzine mektubun arasında Bayan de Bassompierre'e bir not gördüğümde ne kadar şaşırdığımı bilemezsiniz. Diğerlerinin arasında onu hemen fark ettim; elyazısı yabancı değildi. Tam, 'Baba, Dr. Bretton'dan bir mektup daha var' diyecektim ki 'Bayan' kelimesi beni susturdu. Daha önce bir beyefendiden hiç mektup almamıştım. Onu babama gösterip önce onun açıp okumasına izin mi vermeliydim? Bunu asla yapamazdım, Lucy. Babamın benim hakkımdaki düşüncelerini o kadar iyi biliyorum ki; benim kaç yaşında olduğumu unutuyor; benim küçük bir çocuk olduğumu düşünüyor; başkalarının benim yeteri kadar büyüdüğümü gördüğünün farkında değil. Böylece tarif edemeyeceğim garip bir duygu karmaşasıyla, biraz kendimi kınayarak biraz heyecanla, on bir mektubu babama verdim ve kendiminkini sakladım. Kahvaltı sırasında kucağımda tutum onu, anlaşılmaz bir anlam taşıyarak bana baktı, iki hayatım varmış gibi hissetmeme neden oldu: sevgili babasının gözündeki çocuk, ama bana göre artık çocuk olmayan. Kahvaltıdan sonra mektubumu alıp yukarı çıktım ve kapımı kilitleyip kendimi güvenceye aldıktan sonra hazinemin dışını incelemeye başladım. Adresi geçip mührü açmam birkaç dakika sürdü; insan böyle bir durumda acele davranamıyor, baskı altındaki insanların söylediği gibi, bir müddet öylece önünde oturuyor. Graham'in eli de kendisine benziyor, Lucy, mühürdeki –temiz, kararlı ve yuvarlaktı– balmumu baştan savma akıtılmamıştı –dolu, mükemmel, sabit bir damlaydı– belirgin bir damgaydı; elyazısında insanın gözünü rahatsız eden sivri köşeler yoktu; okuyanı rahatlatan temiz, olgun, hoş bir yazıydı. Yüzü gibiydi, yüz hatları gibi; onun imzasını biliyor musunuz?"

"Görmüştüm, devam edin."

"Mühür bozamayacağım kadar güzeldi, onun için etrafından makasımla kestim. Sonunda mektubu okumak üzereyken bir kere daha tuttum kendimi; bu iksiri içmek için daha çok erkendi, bardağın içindeki pırıltı öyle güzeldi ki, onu bir dakika daha seyredebilirdim. Sonra birden o sabah henüz dua etmediğimi hatırladım. Babamın

kahvaltı için her zamankinden daha erken aşağı indiğini duyduğumda onu bekletmekten korkarak hemen giyinmiş ve duamı daha sonra yapmakta bir sakınca olmadığını düşünerek aceleyle onun yanına gitmiştim. Bazıları önce Tanrı'ya sonra erkeğe hizmet etmem gerektiğini söyleyebilir ama göktekilerin babam için yaptığım bir şeyi kıskanacaklarını sanmıyorum. Sanırım batıl inançlarım var. Şimdi bir ses, ortada bir evladın sevgisinden daha farklı bir duygu olduğunu –o kadar çok okumak istediğim şeyi okumadan önce dua etmem gerektiğini– bir dakika daha fedakârlık edip önce büyük görevimi hatırlamamı söylüyordu. Bu dürtüler bende her zaman vardı. Mektubu elimden bırakıp dua ettim; ne olursa olsun babamı üzecek bir şeyin beni baştan çıkarmamasını, başkalarıyla ilgilenirken onu asla ihmal etmemeyi de duamın sonuna ekledim. Böyle bir şeyin düşüncesi bile içimi yaktı, beni ağlattı. Ama gene de Lucy, zaman içinde babama gerçekleri göstermek, onu yönetmek ve mantıklı düşünmesi için zorlamak gerektiğini hissettim.

"Mektubu okudum. Lucy, hayat hayal kırıklıklarından oluşur derler. *Ben* hayal kırıklığına uğramadım. Okumadan önce ve okurken kalbim sadece çarpmadı, hızla titredi, her titreyişi susamış bir hayvanın, kuyunun başında su içerken solumasına benziyordu. Kuyu ağzına kadar doluydu ve olağanüstü berraktı; kendi kendine ve cömertçe yükselmişti; kıpırdaşan suyunda güneşi gördüm; üç kez arıtılmış altın renkli suda ne bir zerre toz, ne yosun, ne böcek, ne de atom vardı."

"Hayatın," diye devam etti Paulina, "bazıları için acı dolu olduğu söylenir. Gezginin bir acıdan diğerine yolculuk ettiği; Umudun onun önünden hızla kaçıp gittiği, yakalanacak kadar yakın durmadığı, hatta yaklaşmadığı biyografiler okudum. Gözyaşıyla dolu, sevinçle sonuçlanacak yerde zamansız bir kuraklıkla umutlarının hasadını alamayan ya da ani bir kasırgayla savrulup giden insanlar hakkında yazılanları okudum. Bazıları kışı boş ambarlarla karşılamış ve yılın en karanlık ve soğuk günlerinde tam bir yoksullukla ölmüşler."

"Bu anlattığın şekilde ölmeleri onların suçu muydu Paulina?"

"Her zaman onların suçu değildi. Bazıları iyice gayret gösteren

insanlardı. Ben gayret göstermiyorum, çok da iyi değilim, ama Tanrı güneşte, yeterli nemi alarak, babam tarafından güvenle korunarak, barındırılarak, beslenerek ve öğretilerek büyümeme olanak sağladı. Ve şimdi, şimdi başka biri de geliyor. Graham bana âşık."

Bu doruk noktasında birkaç dakika ikimiz de sustuk.

Alçak sesle, "Babanız biliyor mu?" diye sordum.

"Graham babamdan derin bir saygıyla söz ediyor ama henüz ona bir şey söylemeye cesaret edemediğini ima etmiş; önce buna layık olduğunu ispat etmesi gerektiğini, konuyu daha ileri götürmeye cesaret etmeden önce benim duygularım hakkında bir ışık görmesi gerektiğini de eklemiş."

"Nasıl bir yanıt verdiniz?"

"Kısa bir yanıt verdim ama onu geri çevirmedim. Gene de yanıtım fazla samimi olur diye de korktum; Graham çok zor beğenen biri. Her seferinde cümleleri yumuşatarak ve kontrol altında tutarak üç kere yazdım; sonunda hafif bir meyveye ya da tadı şekerli dondurmaya benzediğine karar vererek mühürlemeye ve göndermeye cesaret ettim."

"Harika Paulina! İçgüdünüz çok iyi, Dr. Bretton'ı anlıyorsunuz."

"Ama babamı nasıl idare edeceğim? Bu konuda hâlâ sıkıntılıyım."

"Hiç idare etmeye çalışmayın. Şimdilik bekleyin. Sadece babanız her şeyi öğrenip iznini verinceye kadar bir daha mektuplaşmayın."

"Acaba hiç izin verecek mi?"

"Bunu zaman gösterecek. Bekleyin."

"Dr. Bretton bana ağırbaşlı ve kısa notum için derin bir minnettarlık duyduğunu yazdığı bir mektup daha gönderdi, ama sizin bana ne öğütleyeceğinizi tahmin ettim; duygularım aynı kaldığı sürece, babamın bilgisi olmadan bir daha yazamazdım."

"Gerektiği şekilde davranmışsınız; Dr. Bretton da böyle hissedecektir; sizinle duyduğu gururu, size karşı aşkını artıracaktır, tabii eğer her ikisinin daha da artması mümkünse. Paulina, son derece saf ve güzel bir ateşi çevreleyen üzerinizdeki o yumuşak kırağı, sizin tabiatınızın paha biçilmez bir ayrıcalığı."

"Görüyorsunuz, Graham'in mizacını hissediyorum," dedi. "Ona gösterdiğim hassasiyette aşırılık olduğunu sanmıyorum."

"Onu anladığınız gayet iyi kanıtlandı, Dr. Bretton'ın yaradılışı ne olursa olsun, daha yakın bir karşılık bekliyor olsaydı da, siz gene babanıza karşı dürüst, açık ve sevecen davranırdınız."

"Lucy, her zaman böyle davranacağıma eminim. Ah, babamı uykusundan uyandırmak ve ona artık küçük bir kız olmadığımı söylemek bana acı verecek."

"Bunu yapmak için acele etmeyin Paulina. Bu açıklamayı Zamana ve iyi Kaderinize bırakın. Kaderin sizin için gösterdiği özeni ben de görüyorum; koşulları şefkatle hazırlayıp doğru zamanı bildireceğinden şüpheniz olmasın. Evet, aynı sizin düşündüğünüz gibi ben de sizin hayatınız hakkında düşündüm, sizin söz ettiğiniz hayatlarla karşılaştırdım. Geleceği bilemeyiz ama geçmiş cömertti.

"Çocukluğunuzda sizin için kaygılanıyordum; hiçbir canlı sizin küçüklüğünüzdeki tabiatınızdan daha hassas olamazdı; sertlik ya da ihmalkârlıkla karşılaşsaydınız ne dış görünüşünüz ne de benliğiniz bugünkü olgunluğuna erişebilirdi. Fazla acı, fazla korku, fazla mücadele yüz hatlarınızı etkiler, onların güzelliğini bozardı; sinirlerinizi yıpratıp sürekli bir rahatsızlığa sürükler, sağlığınızı, neşenizi, zarafetinizi ve tatlılığınızı yok ederdi. Kader sizi korumuş, eğitmiş, sadece sizin hatırınıza değil ama inanıyorum ki Graham'in hatırına da. Onun yıldızı da şanslıydı; tabiatının daha da iyiye doğru gelişmesi için sizin gibi bir refakatçi gerekiyordu; işte buradasınız, yanındasınız. Birleşmelisiniz. Sizi ilk defa La Terrasse'ta birlikte gördüğümde bunu anlamıştım. Sizin ve Graham'in ortak ilgilerinizde bir vaat, bir plan ve uyum var. Her ikinizin mutlu gençliğinin fırtınalı bir yaşlılığın habercisi olduğunu sanmıyorum. Her ikinizin de huzur içinde, mutlu bir yaşam sürmenizin kararlaştırıldığını düşünüyorum; melekler gibi değil elbette ama ölümlülerin çok azının sahip olabildiği bir mutluluk bu. Bazı yaşamlar bu şekilde kutsanmıştır, bu Tanrı'nın arzusu, Cennet'in onayladığı ve kalıcı tanıklığı. Başka hayatlar en başından farklı bir yola girerler. Bazı yolcular değişken ve fırtınalı, vahşi ve kararsız havalarla

karşılaşırlar – ters rüzgârlara göğüs gererler, erken inen kış gecelerine yakalanıp karanlıkta kalırlar. Bunların hiçbiri Tanrı'nın isteği dışında oluşamaz ve biliyorum ki onun sınırsız işleri arasında kaderin bu son sırrı saklıdır, onun lütfunda inayetinin vaadi vardır, bunu biliyorum."

33
Mösyö Paul Sözünü Tutuyor

Mayıs ayının ilk günü hepimize –yirmi yatılı öğrenci ve dört öğretmene– sabah beşte kalkmamız ve altıya kadar giyinip hazırlanmış olarak kendimizi bizi Villette'den çıkaracak olan Mösyö Profesör Emanuel'in komutasına bırakmamız talimatı verildi çünkü bize verdiği kırlarda kahvaltı sözünü o gün yerine getirecekti. Okuyucunun büyük ihtimalle hatırlayacağı gibi, bu gezi ilk öngörüldüğünde ben davet edilme şerefine nail olmamıştım, hatta tam tersi olmuştu. Ancak şimdi bunu ima ettiğimde ve nasıl olacağını bilmek istediğimde kulağım çekildi, daha fazla sorun çıkmasını istemediğimden başka bir şey söylemeye cesaret edemedim.

"*Je vous conseille de vous faire prier*,"[1] dedi Mösyö Emanuel diğer kulağıma. Napolyonvari bir iltifattı ancak yeterliydi; ben de bu gruba katılmaya karar verdim.

Sabah hava yaz gibi sakindi, kuşlar bahçede ötüyor, hafif bir pus sıcak bir günü vaat ediyordu. Hepimiz havanın sıcak olacağını söyleyip kalın kıyafetlerimizi kaldırmaktan ve güneşli bir mevsime uygun giysiler giymekten mutluyduk. Kıyafetlerimiz kural olarak, sadece Fransız terzilerin elinden çıkabilecek türdendi, hem iddasız hem son derece uygundu, çiçekli ince elbiseler giymiş, hafif hasır şapkalar takmıştık; kimse solgun ipekliler içinde değildi ve elden düşme bir şey giymemişti.

Saat altıda zil neşeyle çalınca hepimiz merdivenlerden aşağıya

1 Kendinizi davet ettirmenizi tavsiye ederim.

koştuk, kare avluyu ve koridoru geçip girişe doluştuk. Profesörümüz oradaydı; üzerinde vahşi görünüşlü *paletôt*'suyla *grec bonnet*'si değil, genç görünüşlü kemerli gömleğiyle sevimli bir hasır şapka vardı. Hepimize son derece nazikçe iyi sabahlar diledi ve çoğumuz da ona gülümseyerek karşılık verdik. Sıraya girdik ve az sonra yola çıktık.

Sokaklar henüz sessiz, caddeler de tarlalar kadar temiz ve huzurluydu. Yürüyüş boyunca hepimiz çok keyifliydik. Başımızdaki bu liderin istediği zaman insanlara mutluluk verebilme yeteneği vardı, aynı şekilde eğer huysuzluğu üstündeyse korku yaratabiliyordu.

Ne önden yürüyor ne de arkada kalıyordu; herkese bir şeyler söylüyordu, sevdikleriyle daha çok konuşuyor ama sevmediklerini bile ihmal etmiyordu. Kendime göre bir nedenle fazla göz önünde olmamaya çalışarak Ginevra Fanshawe'la birlikte yürüyordum ve elbette o meleğin güçlü kolunun baskısını kolumda hissediyordum; okurumu temin ederim ki onun ağırlığını taşımak pek hafife alınacak bir iş değildi; o sıcak gün boyunca birçok kez bu cazip yaratıktan uzak olmayı diledim. Ancak, daha evvel söylediğim gibi, ondan yararlanıp hep Mösyö Paul'le aramda tuttum, Mösyö Paul'ün sağdan ya da soldan yaklaştığını gördüğümde yerimi değiştiriyordum. Bu manevraları yapma nedenim üzerimdeki yeni pembe emprime elbiseydi, içinde bulunduğum bu grupta, daha evvel kırmızı şal kullandığımda hissettiğim gibi hissediyordum; çayırda bir boğa varsa, zigzaglar çizerek yürümek gerekir.

Bu yer değiştirmek ve siyah ipek eşarbımı farklı şekillerde kullanmak bir müddet amacıma hizmet etti; ancak zaman geçtikçe ne taraftan yaklaşırsa yaklaşsın hep Bayan Fanshawe'un aramızda olduğunu fark etti Mösyö Paul. Ginevra'yla arası hiçbir zaman iyi olmamıştı; onun İngiliz aksanını her duyduğunda sinirleri geriliyordu; aralarında hiçbir uyum yoktu, bir araya geldiklerinde çatlak bir ses çıkıyordu; Mösyö Paul onu boş ve yapmacık buluyordu, Ginevra da onun yontulmamış, her işe burnunu sokan ve tiksindirici biri olduğunu düşünüyordu.

Sonunda herhalde altıncı kez yer değiştirip kendini gene aynı nahoş durumda bulunca başını öne doğru uzatıp gözlerini bana dikti,

sabırsızlıkla *"Qu'est-ce que c'est? Vous me jouez des tours?"*[1] diye sordu.

Bu sözler ancak ağzından çıkmıştı ki her zamanki keskin zekâsıyla davranışımın temelindeki nedeni yakaladı; eşarbın saçaklarını silkeleyip geniş kenarını yaymaya boşuna çalıştım. Dudaklarından bana bir çayır lordunun ani ve rahatsız edici böğürmesi gibi gelen *"Ahh! C'est la robe rose!"*[2] sözleri döküldü.

"Sadece pamuklu," dedim aceleyle, "üstelik daha ucuz ve diğer renklere nazaran yıkanmaya dayanıklı."

"Et Mademoiselle Lucy est coquette comme dix Parisiennes,"[3] dedi. *"A-t-on jamais vu une Anglaise pareille. Regardez plutôt son chapeau, et ses gants, et ses brodequins!"*[4] Bu kıyafetler diğerlerininkilerle aynıydı, asla daha şık değildi –hatta birçoğundan daha sadeydi– ama Mösyö konuşmaya başlamıştı bir kere ve ben gelmesi beklenen nutukla tedirgin olmuştum. Ancak bir yaz fırtınası gibi geçip gitti. Gözlerinde şakacı bir gülümsemeyle sadece hafif bir şimşek gördüm; sonra, *"Courage! – a vrai dire je ne suis pas fâché, peut-être même suis je content qu'on s'est fait si belle pour ma petite fête,"*[5] dedi.

"Mais ma robe n'est pas belle, Monsieur Elle n'est que propre."[6]

"J'aime la propreté,"[7] dedi. Kısacası hoşnutsuz olmayacaktı; keyifli bir ruh halinin güneşi bu kutlu sabahta zafer kazanacaktı; akıp giden bulutları gölge vermeden önce yok edecekti.

Artık kırlarda *"Les bois et les petits sentiers"*[8] dediklerinin arasındaydık. Bu ağaçlar ve patikalar bir ay sonra toz içinde kalacak, kalabalık olacaktı; ancak bugün mayıs yeşillikleri ve sabah sakinliğiyle çok güzel görünüyordu.

---

1 Bu ne? Benimle alay mı ediyorsunuz?
2 Ah, pembe elbise!
3 Ve Matmazel Lucy on Parisli kadının toplamı kadar koket.
4 Hiç böyle bir İngiliz hanım gördünüz mü – şapkasına bakın, eldivenlerine ve potinine bakın.
5 Cesaret! Doğrusu kızgın değilim, hatta benim küçük eğlencem için kendini güzelleştirmesi beni mutlu etti.
6 Ama elbisem güzel değil Mösyö sadece temiz.
7 Temizliği severim.
8 Ormanlar ve küçük patikalar.

Labassecour zevkine uygun, misket limonu ağaçlarıyla çevrelenmiş yuvarlak bir kuyuya ulaştık; burada durduk, kuyunun çevresindeki tümsekleri saran yeşilliklere oturmamız söylendi, Mösyö tam ortamızdaydı, biz de onun etrafında bir yumak olmuştuk. Onu korkmadan sevenler ona yakın oturdular, bunlar çoğunlukla küçük olanlardı; sevenler ama korkanlar biraz daha uzaktaydılar, oldukça fazla sevgi gösterilen, hatta yaşanan korkuları bile hoşnutlukla hatırlayanlar en uzak noktadaydılar.

Bize bir hikâye anlatmaya başladı. Çok güzel anlatıyordu; çocukların bayıldığı, bilgili kişilerin gıpta ettiği bir anlatımı vardı; gücünde basit ve basitliğinde güçlü bir anlatım. O küçük hikâyede dinledikçe zihnime kazınan ve o günden beri silinmeyen harika noktalar, tatlı duygular ve renkli tasvirler vardı. Hâlâ hatırımda kalan öyle bir alacakaranlık manzarası çizdi ki bir ressamın fırçasından böyle bir resmi hiç görmemiştim.

Daha evvel de söylediğim gibi benim doğaçlama yeteneğim yoktu ve belki de bundan yoksun olmam böyle bir yeteneğe sahip olanlara daha da fazla hayran kalmama neden oluyordu. Mösyö Emanuel kitap yazacak bir insan değildi; ama ben onun kitaplarda nadiren görülen bir beyin zenginliğini düşünmeden, farkında olmadan savurganca dağıttığını duymuştum; aslında onun beyni benim kütüphanemdi, kapıları ne zaman benim için açılırsa mutlulukla içeri giriyordum. Entelektüel açıdan yetersiz olduğumdan az kitap okuyordum; beni yormayan, bitkin bırakmayan, kör etmeyen kitap sayısı çok azdı ama onun düşüncelerinden oluşan kalın ciltler ruhumun gözlerine banyo yaptırıyordu; içindekilerle ruhumun gözleri berraklaşıyor ve güçleniyordu. Onu, onun kendini sevdiğinden daha fazla seven biri için onun kayıtsızca gökyüzündeki umursamaz rüzgârlara savurduğu bu avuç dolusu altın tozunu toplayıp saklamanın ne büyük bir zevk olduğunu düşünürdüm hep.

Hikâyeyi bitirdi, Ginevra'yla birlikte oturduğum küçük tümseğe yaklaştı. Bildik talepkâr tarzıyla (insanların fikirlerini kendiliklerinden söylemesi için beklemezdi), "İlginizi çekti mi?" diye sordu.

Her zamanki gösterişten uzak tavrımla, basitçe "Evet," diye yanıtladım.

"İyi miydi?"

"Çok iyiydi."

"Ama gene de bunu kâğıda dökemem," dedi.

"Neden Mösyö?"

"Mekanik işlerden nefret ediyorum; eğilip, kıpırdamadan oturmaktan nefret ediyorum. Ama bana uygun gelen bir sekretere zevkle dikte edebilirim. Eğer istersem Matmazel Lucy benim için yazabilir mi?"

"Mösyö çok hızlı konuşur; bana acele ettirir ve eğer kalemim onun dudaklarının hızına yetişemezse öfkelenir."

"Bir gün deneyin; o şartlar altında kendimi nasıl bir canavara döndüreceğimi görelim. Ama şimdi sizden dikte almanızı istemiyorum; sizden başka bir şekilde yararlanmaya niyetim var. Uzaktaki çiftlik evini görüyor musunuz?"

"Ağaçlarla çevrili olanı mı? Evet."

"Kahvaltımızı orada yapacağız ve iyi *fermière*[1] kazanda *café au lait*[2] yaparken benim seçeceğim beş kişiyle birlikte siz elli çöreğe tereyağı süreceksiniz."

Bir kez daha mangasını sıraya soktu ve bizi dosdoğru çiftliğe yürüttü, oradakiler de gelen bu gücü gördüklerinde koşulsuz teslim oldular.

Bize temiz bıçak ve tabaklar, taze tereyağı verildi, Profesör tarafından seçilen altı kişi onun talimatları altında işe koyularak koca bir sepet dolusu çöreği kahvaltı için hazırlamaya başladı. Bizim gelişimiz beklendiğinden, fırına çöreklerin çiftliğe gönderilmesi talimatı verilmişti. Kahve ve sıcak çikolata çoktan hazırlanmıştı; kahvaltıya krema ve taze yumurta da ilave edilmişti ve her zaman son derece cömert olan Mösyö Emanuel ayrıca "jambon" ve "*confitures*"[3] de sipariş edecekti ama bazılarımız, belki de bizim etkimiz altında kalarak, bunun gereksiz bir yiyecek israfı olduğunda ısrar ettiler. Bizim gösterdiğimiz özene karşılık bize "*des ménageres avares*"[4] diye hırladı ama biz onun istediğini söylemesine izin verdik ve kendi bildiğimizi okuyarak yemekte israfı önledik.

1 Çiftçi kadın.
2 Sütlü kahve.
3 Reçel.
4 Pinti ev kadınları.

Çiftliğin mutfağında durmuş, son derece mutlu bir yüzle bizi seyrediyordu! Başkalarının mutlu olduğunu görünce mutlu olan bir adamdı; çevresinde hareketten, canlılıktan, bolluktan ve neşeden hoşlanıyordu. Nereye oturacağını sorduk. Onun bizim esirimiz ve bizim de onun zalim hükümdarları olduğunu hepimizin gayet iyi bildiğini, bizim iznimiz olmadan bir iskemle seçmeye cüret edemeyeceğini söyledi; biz de onu uzun masanın başına, çiftçinin büyük koltuğuna oturttuk.

Bütün tutkuları ve fırtınalarına rağmen, zaman zaman, şimdiki gibi sevecen ve uysal olabildiğinden onu sevebilirdik. Aslında en kötü zamanlarında rahatsız eden sadece siniriydi, temelinde kötü olan mizacı değildi; onu yatıştırdığınız, anladığınız, rahatlattığınız zaman kuzu gibi oluyordu; bir sineği bile incitmezdi. Sadece çok aptal, huysuz ve anlayışsız olanlar için bir dereceye kadar tehlikeliydi.

Her zaman dininin gereklerini yerine getirdiğinden, kahvaltıya başlamadan önce en küçüğümüze dua ettirdi ve bir kadın kadar sadakatle haç çıkardı. Daha evvel onu dua ederken veya o dindarlık işaretini yaparken görmemiştim; o kadar basitçe ve çocukça bir sadakatle yaptı ki seyrederken gülümsemekten kendimi alamadım; gözleri benim gülümsememe takıldı, şefkatle elini uzatıp, "*Donnez-moi la main*![1] Aynı Tanrı'ya, aynı ruhla ama farklı yöntemlerle tapıyoruz," dedi.

Mösyö Emanuel'in profesör arkadaşlarının çoğu eşitlik taraftarı, özgür düşünceli, imansız, ateisttiler ve bu adamların birçoğunun hayatı araştırmaya gelmezdi; Mösyö Emanuel kendine göre yaşlı ve dindar bir şövalyeydi, lekesiz bir adı vardı. Masum bir çocukluk ve güzel bir gençlik geçirmişti. Canlı tutkuları, keskin duyguları vardı ama lekesiz onuru ve doğal dindarlığı aslanları üstüne saldırtmayan en güçlü silahıydı.

Kahvaltı çok neşeli geçti, bu neşe sadece boş bir gevezelik değildi, Mösyö Paul bir şeyler icat etti, bizi yönlendirdi, kontrol etti, neşeyi doruğa çıkardı. İnsan canlısı, hareketli mizacı dizginlenmiyor ve gölgelenmiyordu; çevresinde sadece kadınlar ve çocuklar varken

1 Bana elinizi verin.

canını sıkacak ya da ona karşı gelecek bir şey yoktu; kendi bildiğini yapıyordu ve bu da çok hoştu.

Kahvaltı bittikten sonra grup kırlarda koşup oynamak için serbest kaldı; birkaç kişi tabakları kaldırmak için çiftçinin karısına yardım etmek üzere evden çıkmadı. Ben de onların arasındaydım, Mösyö Paul dışarı çıkıp ağacın altında yanında oturmam ve o purosunu içerken ona kitap okumam için beni çağırdı. Oturduğu yerden geniş kırlarda koşup oynayan grubu tam olarak görebiliyordu. Mösyö Paul tahta bir banka, bense ağacın köküne oturmuştum. Ben okurken (Corneille'den bir cep klasiğiydi, ben fazla beğenmemiştim ama o benim asla göremediğim güzellikleri gördüğü için beğendi) her zamanki tez canlı halinden çok daha etkileyici, tatlı bir sakinlikle dinledi; mavi gözlerine derin bir mutluluk doldu, geniş alnına yayıldı. Ben de mutluydum, parlak günle mutluydum, onun varlığıyla ve şefkatiyle daha da mutluydum.

Bir zaman sonra orada oturmaktansa arkadaşlarımın yanına gitmeyi tercih edip etmediğimi sordu. Hayır, dedim; onunla olmak bana yetiyordu. Eğer onun kız kardeşi olsaydım onun gibi bir ağabeyin yanında kalmanın her zaman beni hoşnut edip etmeyeceğini sordu. Öyle olacağına inandığımı söyledim; böyle de hissediyordum. Bu sefer, eğer o Villette'ten ayrılıp uzaklara giderse üzülüp üzülmeyeceğimi sordu; Corneille elimden düştü, yanıt vermedim.

"*Petite soeur*,"[1] dedi, "eğer ayrılırsak ne kadar zaman beni hatırlarsınız?"

"Bunu söyleyemem Mösyö, çünkü bütün dünyevi şeyleri unutmam için ne kadar zaman geçmesi gerektiğini bilmiyorum."

"Eğer iki-üç-beş yıl için deniz aşırı bir yere gidersem, geri döndüğümde beni karşılar mısınız?"

"Mösyö, o zaman zarfında ben nasıl yaşayabilirim?"

"*Pourtant j'ai été pour vous bien dur, bien exigeant*."[2]

Yüzümü kitabın arkasına sakladım çünkü gözümden yaşlar akıyordu. Neden böyle konuştuğunu sordum, o da bu konuda daha fazla

1 Küçük kız kardeş.

2 Ama size çok sert davrandım, çok zorladım.

konuşmayacağını söyledi ve şefkatle yüreklendirerek beni tekrar neşelendirdi. Gene de, günün geri kalanında bana olan davranışlarındaki yumuşaklık kalbime işledi. Çok yumuşaktı. Çok hüzünlüydü. Her zamanki gibi kaba, değişken ve rahatsız edici olmasını tercih ederdim.

Öğle sıcağı bastırdığında –gün beklediğimiz gibi haziran sıcaklığındaydı– çobanımız koyunları çayırlardan topladı ve usulca eve yönlendirdi. Ancak kahvaltı ettiğimiz çiftlik Villette'e bir saatlik mesafedeydi ve özellikle küçükler oynamaktan yorgun düşmüşlerdi. Günün ortasında taşlı, ağaçsız ve tozlu patikalarda yapılacak bu yürüyüş birçoğunun keyfini kaçırmıştı. Ama bu önceden düşünülmüş ve gerekli önlem alınmıştı. Çiftliğin sınırına vardığımızda, bu tip okul gezileri için kiralanan iki büyük arabanın bizi almak üzere gelmiş olduğunu gördük; herkese yetecek yer vardı ve bir saat içinde Mösyö Paul sorumluluğu altındakileri salimen Rue Fossette'e götürmüştü. Hoş bir gün olmuştu; eğer bir hüzün rüzgârı bir an için güneşi gölgelendirmemiş olsaydı mükemmel olabilirdi.

Bu kararma aynı akşam tekrarlandı.

Tam güneş batışında Mösyö Emanuel'in Madam Beck'le birlikte ön kapıdan çıktığını gördüm. Ortadaki yolda neredeyse bir saat boyunca bir aşağı bir yukarı yürüyerek ciddiyetle konuştular, Mösyö Emanuel ciddi ama huzursuz görünüyordu; Madam Beck ise şaşırmış, sitemkâr, caydırıcı bir havadaydı.

Tartıştıklarının ne olduğunu merak ettim; Madam Beck hava kararırken eve girip akrabası Paul'ü bahçede bıraktığında kendi kendime, "Bu sabah bana '*petite soeur*' diye hitap etti. Eğer gerçekten ağabeyim olsaydı şimdi ona gidip zihnini kurcalayan şeyin ne olduğunu sormayı ne kadar çok isterdim. Ağaca nasıl yaslanıyor, kollarını kavuşturmuş, başını eğmiş. Teselliye ihtiyacı olduğunu biliyorum; Madam teselli etmez, sadece sitem eder. Ne oluyor?.." diye düşündüm.

Sessizliğini birden harekete dönüştüren Mösyö Paul dimdik ve hızla bahçeden aşağıya doğru yürümeye başladı. Holün kapıları hâlâ açıktı; ara sıra yaptığı gibi saksılardaki portakal ağaçlarını sulayacağını düşündüm; ancak meydana vardığında ani bir dönüşle yürüyüş

yoluna ve birinci sınıfın cam kapısına yöneldi. Ben o sınıftaydım, onu oradan seyrediyordum ama orada onun gelmesini bekleyecek cesareti gösteremedim. Öyle aniden dönmüş, öyle hızlı yürüyor ve öyle garip görünüyordu ki içimdeki korkak sarardı, büzüldü ve mantığın sesini dinlemeden, ayaklarının altında ezilen çalıların sesini ve taşların çıtırtısını duyunca, paniğin kanatlarında kaçtı.

Boş olan küçük kiliseye sığınıncaya kadar durmadım. Kalbim deli gibi çarparak, anlatılamaz, tarif edilemez bir endişeyle orada durup dinledim; kapıları sabırsızca çarparak bütün sınıflardan geçtiğini, o sırada kutsal bir baskıyla *"lecture pieuse"*ün devam ettiği yemekhaneye girdiğini ve şunları söylediğini duydum *"Où est Mademoiselle Lucie?"*[1]

Tam cesaretimi toplayıp aşağıya inerek, aslında dünyada yapmak istediğim tek şeyi yapmaya –onu karşılamaya– hazırlanırken St. Pierre'in metalik sesi kayıtsızca ve yalan söyleyerek *"Elle est au lit"*[2] deyince sinirli adımlarla geçip koridora girdi. Orada Madam Beck onu karşıladı, yakaladı, azarladı, sokak kapısına kadar götürdü ve gönderdi.

Sokak kapısı kapanırken kendi tuhaf davranışımın doğurduğu şaşkınlık bir tokat gibi yüzüme çarptı. Başından beri hissettiğim, istediğinin ben olduğumdu, beni arıyordu; ben de onu istememiş miydim? O zaman kaçmama neden olan neydi? Neden bana ulaşmasını engellemiştim? Söyleyecek bir şeyi vardı; bana bir şey söyleyecekti; kulağım bunu duymak için yanıyordu ve bunu ben imkânsızlaştırmıştım. Onu dinlemenin ve avutmanın çok uzak olduğunu düşünür, dinleyip teselli edebilmek için can atarken, bu şans aniden karşıma çıkmıştı, bense vebadan kaçar gibi kaçmıştım.

İşte benim çılgın tutarsızlığım ödülünü almıştı. Eğer boğulurcasına paniğe kapılmasaydım, iki dakika durabilseydim elde edebileceğim rahatlama ve tatmin yerine şimdi ruhsuz bir boşluk, karanlık bir kuşku ve kederli bir endişe içindeydim.

Yattım ve geceyi mücadelelerimi sayarak geçirdim.

---

1 Matmazel Lucie nerede?

2 Yatıyor.

34
Malevola[1]

Perşembe öğleden sonra Madam Beck beni çağırdı, onun için ufak tefek bir şeyler almak üzere kasabaya inmeme engel olabilecek bir işim olup olmadığını sordu.

Yapacak bir işim olmadığından hizmetinde olduğumu söyledim, az sonra elime öğrencilerin çalışmalarında ihtiyaç duyulan yünler, ipekler, nakış iplikleri vs. listesi verildi. O gün havanın bulutlu ve kapalı olması beklendiğinden ona göre giyindim; tam dışarı çıkmak üzere sokak kapısının yaylı sürgüsünü açarken Madam'ın sesi beni bir kez daha yemek odasına çağırdı.

"*Pardon Meess Lucie*!" diye bağırdı aklına aniden gelen bir düşüncenin telaşıyla, "eğer çok fazla şey istediğimi düşünmezseniz, sizden yapmanızı istediğim bir şey daha olduğunu şimdi hatırladım."

Elbette düşünmediğimi söyleyerek "kendimi şaşırttım"; Madam koşarak küçük salona gitti ve oradan içinde seradan toplanmış meyvelerle dolu sevimli bir sepet getirdi. Meyveler koyu yeşil, balmumundan yapılmışa benzeyen yaprakların ve bilmediğim egzotik bir bitkinin açık sarı, yıldız şeklinde yapraklarının üstünde pespembe, mükemmel ve cezbedici duruyordu.

"İşte," dedi, "ağır değil, kıyafetinizin şıklığını bozup size bir hizmetkâr görüntüsü de vermez. Lütfen bu sepeti daveti için iyi dileklerimi ileterek Madam Walravens'ın evine bırakın. Eski şehirde, Rue des Mages, 3 numarada oturuyor. Korkarım sizin için uzun bir yürüyüş olacak ama önünüzde bütün bir öğleden sonra var ve acele etmenize gerek yok; akşam yemeğine yetişemezseniz sizin için bir porsiyon ayırmalarını söyleyeceğim, ayrıca gözdesi olduğunuz Goton sadece sizin için özel olarak pandispanyalı tatlı yapmaktan mutlu olacaktır. Unutulmayacaksınız *ma bone Meess*.[2] Ah, evet," beni tekrar geri çağırarak devam etti, "lütfen Madam Walravens'ın kendisini görmekte ve

1 Kötülük perisi.
2 Sevgili Bayan.

sepeti ona teslim etmekte ısrar edin ki bir hata olmasın çünkü oldukça titizdir kendisi. *Adieu! Au revoir!*"[1]

Sonunda evden çıkabildim. Dükkânlardaki işler epey bir zaman aldı, ipekleri ve yünleri seçmek, birbirine uydurmak hep sıkıcı gelmiştir bana, ama sonunda listedekileri tamamladım. Terlikler için kalıplar, çan ipleri, alışveriş çantası seçildi, para çantaları için agraflar ve püsküller; kısacası bütün "*tripotage*"[2] tamamdı; geriye sadece meyveleri ve iyi dilekleri iletmek kalmıştı.

Aslında eski ve kasvetli Basse-Ville'in derinliklerine yapacağım uzun yürüyüş fikri hoşuma gitmişti; şehrin üstüne, kenarları koyu kırmızıyla çevrelenmiş mavi-siyah bir metal kütlesi gibi gecenin düşmesine rağmen gene de memnundum.

Sert rüzgârdan korkarım çünkü fırtına hep gücümü zorlar, bu da canımı acıtır, ama kapalı bir hava, lapa lapa yağan kar ya da sağanak halinde yağan yağmur sadece bir teslimiyet ister, sırılsıklam olmaya sessizce boyun eğeriz. Karşılığında gözünüzün önünde koca bir şehir tertemiz olur; geniş ve görkemli caddeler sessiz bir yol olur; yaşayan bir şehir büyü yapılmışçasına taş kesilir; Villette Tadmor'a benzer. O zaman yağmur yağsın ve seller aksın, ama önce ben elimdeki sepetten kurtulayım.

Madam Beck'in bana verdiği adresteki sokağa ve eve geldiğimde bilmediğim bir kuledeki bilmediğim bir saat (Jean Baptiste'in sesi artık duyulmayacak kadar uzakta kalmıştı) altıya çeyrek kalayı vuruyordu. Burası bir sokak değildi; bir meydanın parçası gibiydi; sessizdi, geniş gri döşeme taşlarının arasında otlar bitmişti, evler büyüktü ve çok eski görünüyordu, arkalarındaki bahçelerin ağaçları görülüyordu. Bu bölgenin üzerinde bir eskilik hâkimdi, iş hayatı buradan uzaklaşmıştı. Bir zamanlar buraları zenginlere aitti, her yer görkemliydi. Karanlık, yarı harabeye dönmüş kuleleri meydana bakan kilise Mecusilerin kutsal ve bir zamanlar gösterişli mabediydi. Ancak zenginlik ve ihtişam uzun zaman önce altın kanatlarını açarak buradan

1 Allahaısmarladık.
2 Ivır zıvır.

kaçmışlar ve eski yuvalarını belki Yoksulluğun barınması için, belki de kışlar boyunca soğuk ve boş kalması için bırakmışlardı.

Bu terk edilmiş "*place*"ı[1] geçerken yerdeki taşların üzerine düşen neredeyse beş frank büyüklüğündeki damlalar yavaşça kararıyordu, bu geniş alanda hiçbir hayat belirtisi yoktu, sadece zayıf ve yaşlı bir papaz bir bastona dayanarak iki büklüm yanımdan geçti.

Bana verilen adresteki evden çıkmıştı; tam onun arkasından kapanan kapının önünde durup zili çaldığımda arkasına dönüp bana baktı ve bir süre bakışlarını başka yöne çevirmedi. Belki de elimdeki yaz meyveleri dolu sepetle ve yaşla birlikte gelen saygınlıktan yoksun olduğum için benim böyle bir tabloda aykırı durduğumu düşünmüştü. Biliyorum ki genç, kırmızı yüzlü bir hizmetkâr kapıyı açıp beni içeri alsaydı, ben de öyle birinin bu evle uyumlu olmadığını düşünürdüm. Ama kapıyı açan çok eski köylü kıyafeti giyen, başında aynı şekilde, yöreye has uzun danteller sarkan çirkin ve pahalı şapkasıyla, çaputtan bir önlüğü ve ceketi, ayakkabıdan çok kayığa benzeyen tahta pabuçları olan çok yaşlı bir kadındı, dolayısıyla her şey doğru ve rahatlatıcı bir şekilde uygun göründü.

Gözlerindeki ifade kıyafeti kadar rahatlatıcı değildi, onun kadar aksi birini çok az görmüştüm; Madam Walravens'ı görmek istediğimi söylediğimde neredeyse yanıt bile vermedi; sanırım yaşlı papaz topallayarak gelip onu durdurmasaydı ve getirdiğim mesajı duymasaydı, meyve sepetini elimden kapıp alırdı.

Papazın belirgin sağırlığı nedeniyle Madam Walravens'ı görmem ve meyve sepetini ona teslim etmem gerektiğini anlatmakta epey zorlandım. Ancak sonunda bana verilen talimatın bu olduğunu ve yerine getirmem gerektiğini anladı. Yaşlı kadına Fransızca değil de Labassecour'un yerel diliyle hitap etti, sonunda hiç de konuksever olmayan bu eşikten içeri beni alması için ikna etti, kendisi de bana merdivenden yukarı eşlik etti. Bir çeşit salona götürüldüm ve orada bırakıldım.

Oda büyüktü, güzel ve eski bir tavanı, kiliselerdekine benzeyen

1 Meydan.

renkli camlı pencereleri vardı; ama kasvetliydi ve yaklaşmakta olan fırtınanın gölgesinde garip bir karanlığa bürünmüştü. Bu odaya açılan daha küçük bir odadaki tek pencerenin perdesi indirilmişti, karanlıkta mobilyalar ancak seçilebiliyordu. Bu birkaç parçanın ne olduğunu anlamaya çalışarak kendimi oyaladım, özellikle duvarda asılı duran bir resim ilgimi çekti.

Yavaş yavaş resim belirginleşmeye başladı, şaşkınlıkla onun sallandığını, yok olduğunu gördüm; onun yok olduğu yerde garip yuvarlak bir merdiveni olan kavisli geçide açılan bir kemer belirdi; hem geçit hem de merdiven soğuk taş kaplıydı, halısızdı ve boyanmamıştı. Bu kule merdiveninde yere vuran bir sopanın çıkardığı tak tak sesi duyuldu; kısa bir süre sonra basamaklara bir gölge düştü, en sonunda bir cisim fark ettim.

Ama bana yaklaşan, kemeri kısmen karartan bu görüntü bir cisim miydi?

Yaklaşınca iyice görebildim. Nerede olduğumu anlamaya başladım. Bu eski meydana Mecusilerin bölgesi denmiş olabilirdi, ona bakan üç kulenin vaftiz babaları ölüp unutulmuş bir sanatın üç gizemli bilgesi olabilirdi. Burada kadim bir cazibe hüküm sürüyordu; bir büyü bana periler ülkesini açmıştı, hücreye benzeyen o oda, ortadan kaybolan resim, kemer ve geçit, taş merdiven, hepsi bir peri masalının parçalarıydı. Manzaradaki bu detaylardan daha da belirgin olarak orada biri duruyordu: büyücü Cunegonde! Kötülük perisi Malevola. Nasıl biriydi?

Bir metre boyundaydı ama bir şekli yoktu; kemikli elleri birbirinin üstünde sihirbaz değneğine benzeyen fildişi bir bastonun altın topuzuna dayanmıştı. Yüzü iriydi, sanki omuzlarının değil de göğsünün üstüne yerleştirilmişti; boynu yok gibi duruyordu; çehresinin yüz yaşında hatta gözlerinin daha da yaşlı olduğunu söyleyebilirdim; kötü, düşmanca bakan gözlerinin üstünde kalın gri kaşları ve her yeri kurşun renginde gözkapakları vardı. Bana haşin ve hoşnutsuz bakışlarla bakıyordu.

Bu varlık, gentianella çiçeği[1] renginde parlak maviye boyanmış,

1 Alpler'de yetişen mavi renklerde bir çiçek.

parlak yapraklı büyük desenleri olan brokar bir kıyafet giymişti; elbisenin üstüne kenarları göz kamaştırıcı pahalı bir şal almıştı, şal o kadar büyüktü ki rengârenk püsküllleri yerleri süpürüyordu. Ama asıl dikkati çeken mücevherleriydi: ödünç alınmış ya da taklit olamayacak kadar parlak uzun küpeler takmıştı; kemikli parmaklarında kalın altın halkalar ve mor, yeşil, kan kırmızısı taşlı yüzükler vardı. Kamburu çıkmış, cüce gibi ve yaşlı olmasına rağmen bir barbar kraliçesi gibi süslüydü.

"*Que me voulez-vous*?"[1] dedi yaşlı bir kadından çok bir erkeği andıran boğuk bir sesle; aslında çenesinde de gümüş rengi kıllar vardı.

Sepeti ve mesajı ilettim.

"Hepsi bu mu?" diye sordu.

"Evet, hepsi bu," dedim.

"Gerçekten zahmete değermiş," diye cevap verdi. "Madam Beck'e gidin ve ona istediğim zaman meyve alabileceğimi söyleyin, *et quant a ses felicitations, je m'en moque*!"[2] Ve bu nazik yaşlı hanım arkasını döndü.

O tam arkasını dönerken gök gürledi, çakan şimşek salonla küçük odayı aydınlattı. Bu büyü masalı bütün öğeleriyle devam ediyordu. Büyülü kaleye çekilen gezgin, dışarıda büyüyle uyanan fırtınanın şiddetlendiğini duydu.

Bütün bunların arasında Madam Beck için ne düşünebilirdim? Garip tanıdıkları vardı; benzersiz bir tapınağa mesajlar ve hediyeler gönderiyordu ve taptığı kaba varlık tekin görünmüyordu. Asık suratlı Sidonia bir felçli gibi sendeleyerek ve titreyerek, fildişi bastonunu taşlara vurarak, zehirli sözler mırıldanarak ortadan kayboldu.

Yağmur boşanmıştı, gök yere iniyordu; bir süre önce kırmızı, şimdiyse kara olan bulutlar, sanki dehşet içindeymişler gibi solmuşlardı. Biraz evvel sağanaktan korkmamakla böbürlenmeme rağmen dışarı çıkıp bu şiddetli sağanağın altında kalmak istemiyordum. Üstelik ürkütücü şimşekler çakıyor, gök gürültüleri çok yakından geliyordu; bu fırtına

1 Benden ne istiyorsunuz?

2 Ve onun tebriklerine gelince, umurumda değil!

Villette'in üzerinde çok çabuk toplanmıştı; sanki doruktaydı, tepeden iniyordu; beyaz metal gibi çakan şimşeklerle kırmızı zikzaklar birbirine karışmıştı ve hepsi birden kapkara ve dolu gökyüzünden iniyordu.

Madam Walravens'in düşmanlık kokan salonundan ayrılıp soğuk merdivenlere gittim; sahanlıkta oturacak bir yer vardı, orada bekledim. Tam tepemdeki geçitten biri kayarcasına geldi; yaşlı papazdı.

"Matmazel burada oturmamalı," dedi. "Velinimetimiz bu evde bir yabancıya bu şekilde davranıldığını öğrenirse mutsuz olur."

Ve salona dönmem için bana o kadar içten yalvardı ki isteğine uymamazlık edemedim. Küçük oda büyüğünden daha iyi döşenmişti, daha yaşanabilir gibiydi; beni bu odaya yönlendirdi. Perdeyi biraz açarak küçük bir odadan çok özel bir tapınağa benzeyen ciddi görünümlü odayı ortaya çıkardı; burası sanki kullanılmak ve rahat etmek için döşenmemişti, eski emanetlere ve hatıralara tahsis edilmiş bir yerdi.

İyi yürekli peder bana eşlik etmek için oturdu ama konuşacağı yerde bir kitap çıkarıp gözlerini bir sayfaya dikti, duaya benzeyen seslerle fısıldamaya başladı. Gökyüzünden gelen sarı bir ışık kel başını aydınlattı; bedeni gölgede kaldı; bir heykel gibi kıpırtısız oturuyordu; kendi dualarının arasında beni unutmuş gibiydi. Sadece daha şiddetli bir yıldırım ya da daha sert ve yakın bir sarsıntı yaklaşan tehlikeyi haber verdiğinde gözünü kitaptan kaldırdı: korkuyla değil görünür bir saygıyla yaptı bunu. Ben de huşu içindeydim ama esarete benzer bir korkunun baskısı altında olmadığım için düşüncelerimde ve gözlemlerimde özgürdüm.

Doğruyu söylemek gerekirse, bu yaşlı papazın Béguinage'daki kilisede önünde diz çöktüğüm Pere Silas'a benzediğini düşünmeye başlamıştım. Bu bulanık bir düşünceydi çünkü günah çıkarttığım insanı sadece loş bir yerde ve profilden görmüştüm ama gene de bir benzerlik buluyordum, üstelik sesini de tanıdığımı düşünüyordum. Ben onu seyrederken, başını bir an kaldırdığında, benim onu incelediğimin farkında olduğunu belli etti; ben de başımı çevirip odaya bakmaya başladım ve odanın da gizemli özellikleri olduğunu fark ettim.

Koyu kırmızı, üzerinde pahalı bir dua kitabı ve abanoz bir tespih

duran dua bankının üstünde, garip bir şekilde oyulmuş, zamanla sararmış, fildişi haçın yanında, soluk hatları daha önce dikkatimi çeken ve hareket ederek duvarla birlikte yok olup hayaletlerin içeri girmesine izin veren resim asılıydı. Tam olarak göremediğim zaman onun Madonna olduğunu sanmıştım ama daha iyi bir ışıkta bakınca bunun rahibe kıyafeti giymiş bir kadının portresi olduğunu anladım. Yüzü çok güzel olmasa da hoştu; solgundu, gençti ve keder ya da hastalıkla gölgelenmişti. Güzel olmadığını tekrar ediyorum; hatta zeki bile görünmüyordu; cana yakınlığı zayıf görüntüsünden, tutkusuzluğundan, uysal yapısından kaynaklanıyordu ama gene de bu resme uzun uzun baktım ve gözlerimi ayıramadım.

İlk başta bana sağır ve hastalıklı gibi görünen yaşlı papaz melekelerini kaybetmemişti, tüm dikkatini kitabına vermiş gibi gözüküyordu ama başını bir kez bile kaldırmadığı ya da bildiğim kadarıyla gözünü çevirmediği halde benim dikkatimin nereye çekilmiş olduğunun farkındaydı; alçak ve net bir sesle şunları söyledi:

"Çok sevilirdi.

"Kendini Tanrı'ya adamıştı.

"Genç yaşta öldü.

"Hâlâ hatırlanıyor ve onun için ağlanıyor."

Bir yakınını kaybetmenin telafisiz kederinin o yaşlı hanımın çaresiz huysuzluğunun nedeni olduğunu düşünerek, "O yaşlı hanım, Madam Walravens mı?" diye sordum.

Peder hafifçe gülümseyerek başını salladı.

"Hayır, hayır," dedi, "bir büyükanne çocuklarının çocukları için büyük sevgi duyabilir, onların kaybı onu kederlendirebilir; ama Kader, İnanç ve Ölüm'ün, birleşmelerini üç kez engellediği sevgilisinin yasını, tıpkı Justine Marie için olduğu gibi, bir âşık tutabilir."

Pederin soru sorulmasını istediğini düşündüm ve bu nedenle kimin "Justine Marie"yi kaybettiğini ve onun için yas tuttuğunu sordum. Yanıt olarak oldukça romantik küçük bir hikâye anlattı, anlatışı etkileyiciydi, artık hafiflemekte olan fırtına papaza eşlik ediyordu. Eğer biraz daha az Fransızca kullansaydı, Rousseau-vari duygusal-

laştırmaya ve eskilerin yaptığı gibi kibarlaşmaya kalkışmadan anlatsaydı bana göre daha etkileyici olurdu. Ama saygıdeğer peder elbette Fransız'dı (günah çıkarttığım pedere benzerliğinden gitgide daha emin oluyordum), gerçek bir Katolikti; gözlerini kaldırdığında bana gözünün ucuyla, yetmiş yılın yıpranmasına göğüs gerebileceğini hiç düşünmediğim kadar keskin bir zekâyla bakıyordu. Gene de iyi bir adam olduğuna inanıyorum.

Hikâyesinin kahramanı, şimdi velinimeti olan eski bir öğrencisiydi ve anlaşılan zengin bir ailenin kızı olan bu solgun yüzlü Justine Marie'ye âşık olmuştu. O zamanlar kendi mali durumu, iyi bir geliri olan bir kıza talip olma isteğini haklı çıkarıyordu. Öğrencinin bir zamanlar zengin bir banker olan babası başarısız olmuş, ölmüş, oğluna sadece borç ve yoksulluk bırakmıştı. O sırada oğulun Marie'yi düşünmesi yasaktı; özellikle gördüğüm o yaşlı cadı büyükanne bu birleşmeye çarpılmış bedeninin verdiği öfkenin bütün şiddetiyle karşı çıkmıştı. Yumuşak başlı Marie ne hata işleyerek ihanet edebilirdi ne de sevgilisine yeteri kadar güvenecek kadar güçlüydü; ilk talibinden vazgeçti ama daha zengin olan ikinci talibini kabul etmeyi reddederek bir manastıra kapandı; orada acemilik devresi sırasında öldü.

Anlaşılan ona tapanın sadık kalbini bitmek bilmeyen bir keder ele geçirmişti, papazı dinlerken o aşkın ve kederin gerçekliği beni bile etkiledi.

Justine Marie'nin ölümünden birkaç yıl sonra kızın baba evi de mahvolmuştu; aslında mücevherci olan ama Paris Borsası'nda oldukça fazla oynayan babası, başına dert açan ve iflasına neden olan bir cezayla sonuçlanan mali bir işlem yapmıştı. Kaybından dolayı duyduğu keder ve rezil olmasının verdiği utançtan ölmüştü. Yaşlı kambur annesi ve matemdeki karısı beş parasız kalmışlardı; büyük bir ihtimalle yoksulluktan ölebilirlerdi ama kaybettikleri kızlarının bir zamanlar nefret edilen ama sadık bir kalbe sahip talibi bu hanımların durumunu öğrendiğinde görülmemiş bir bağlılıkla yardımlarına koşmuştu. Onların küstahlığının ve gururlarının intikamını yürekten gelen hayırseverliğiyle almıştı; onlara bir ev vermiş, ilgilenmiş ve

dostça davranmıştı; hiçbir oğul bunu daha yumuşak ve etkin bir şekilde yapamazdı. Anne, ki aslında iyi bir kadındı, ona hayır duaları ederek öldü; garip, tanrısız, sevgisiz, insanlardan nefret eden büyükanne hâlâ yaşıyordu ve bütün ihtiyaçları kendini feda eden bu adam tarafından karşılanıyordu. Hayatının felaketi, umutlarını yok eden, duyduğu aşk ve istediği mutluluk yüzünden onu uzun bir yasa ve mutsuz bir yalnızlığa mahkûm eden bu kadına, iyi bir evladın şefkatli bir anneye gösterebileceği şekilde saygıyla davranıyordu. Onu bu eve getirmişti, "ve" diye devam etti papaz, gözleri dolu dolu, "burada bana, yaşlı öğretmenine, babasının ailesinin yaşlı hizmetkârı olan Agnès'e de bakıyor. Bizim ihtiyaçlarımız ve diğer hayır işleri için gelirinin dörtte üçünü ayırdığını biliyorum, kendi yemeği ve son derece basit yaşantısı için gelirinin sadece dörtte birini ayırıyor. Bu düzenlemelerle kendisini asla evlenemeyeceği bir duruma soktu, benim gibi bir rahipmiş gibi kendini Tanrı'ya ve artık melek olan gelinine adadı."

Bu son kelimeleri söylemeden önce peder gözündeki yaşları silmişti; konuşmasının sonunda bir an için gözlerini bana doğru kaldırdı. Bakışını yakaladım, bu bakışın arkasında saklanan anlamı hemen fark ettim.

Bu Roma Katolikleri tuhaf insanlar. Onların arasından biri, Peru'daki son İnka'dan ya da Çin'in ilk imparatorundan daha iyi tanımadığınız biri, sizi ve endişelerinizi tanıyor, size belli bir nedenle bir şeyler anlatıyor. Halbuki siz sadece bir anda ortaya çıkan bir nedenden dolayı sohbet olsun diye anlatıldığını sanıyorsunuz; onun planı sizin belli bir günde, belli şartlar altında, belli bir yere gelmeniz; bütün bu düzenleme size göre sadece bir rastlantı ya da bir zorunluluğun sonucu. Madam Beck'in aniden bir mesaj ve hediye göndermeyi hatırlaması, benim saflıkla Mecusilerin meydanına elçilik görevini yapmam, yaşlı rahibin kazara merdivenden inip meydanı geçmesi, normalde beni geri gönderecek olan hizmetkârla benim adıma konuşması, evin içindeki merdivende yeniden belirmesi, benim bu odaya alınmam, portre, cana yakın bir şekilde anlatılan hikâye... Bütün bu küçük olaylar yaşandığı sırayla ele alındığında bir sonrakinden bağımsız gibi görünüyordu; bir avuç boncuk gi-

biydi, ama bir Cizvit gözünün o hızlı ve kurnaz bakışıyla bir ipe dizilip dua masasının üstündeki tespih gibi uzun bir boncuk dizisine dönüşüyordu. Olayların kesiştikleri yer neresiydi, bu manastır kolyesinin bağlantı noktası neredeydi? Birleştiklerini görüyor ve hissediyordum ama o noktayı bulamıyordum ya da aralarındaki bağlantıyı çıkaramıyordum.

Belki de içine daldığım derin düşüncelerin soyutluğu kuşku uyandırıcıydı; papaz nazikçe, "Matmazel," dedi, "umarım bu seller akan sokaklarda çok uzağa gitmiyorsunuzdur."

"Yarım saatten fazla bir yolum var."

"Oturduğunuz yer?.."

"Rue Fossette'te oturuyorum."

"Madam Beck'in okulunda mı yoksa?" diye sordu heyecanla.

"Evet, orada."

"*Donc*," (ellerini çırparak) "*donc, vous devez connaître mon noble élève, mon Paul*?"[1]

"Edebiyat öğretmeni Mösyö Paul Emanuel mi?"

"Ta kendisi."

Kısa bir sessizlik oldu. Bağlantı noktası aniden meydana çıkmıştı ve baskı altında çözülmeye başladığını hissediyordum.

"Anlattığınız kişi Bay Paul müydü?" diye sordum. "Sizin öğrenciniz ve Madam Walravens'in velinimeti olan o muydu?"

"Evet ve yaşlı hizmetkâr Agnès'in de velinimeti ve aynı zamanda (belirgin bir vurguyla) Cennet'teki o azize Justine Marie'nin sadık, değişmez ve ebedi sevgilisi de oydu ve her zaman o olacak."

"Peki, siz peder, siz kimsiniz?" diye devam ettim; soruyu vurguladığım halde söylenmesi neredeyse gereksizdi; daha sormadan önce gelecek cevabı biliyordum.

"Ben, kızım, Père Silas'ım; Kutsal Kilise'nin o değersiz oğlu ve sizin bir kez asil ve etkileyici bir güvenle bir kalbin derinliklerini, bir zihnin içindeki mabedi gösterdiğiniz, size, kutsal bir sadakatle ve tek gerçek inanç adına yönünüzü göstermek isteyen insanım. Tek bir gün bile sizi

1 O zaman, benim asil talebemi, benim Paul'ümü tanıyorsunuz değil mi?

gözümün önünden ayırmadım, sizinle derinden ilgilenmediğim tek bir saat geçmedi. Roma disiplininden geçtiğim, onun yüksek eğitimiyle yoğrulduğum, faydalı öğretileriyle aşılandığım, sadece onun verebildiği coşkuyla esinlendiğim için o hangi manevi aşamada olduğunuzu, gerçek değerinizi anlıyorum ve Sapkınlıktan bu kurbanını kıskanıyorum."

Bu özel bir durum gibime geldi; ben de kendimi hemen hemen aynı durumda hissettim; bir disiplinden geçtiğimi, yoğrulduğumu, eğitildiğimi, aşılandığımı vs. "Yine de onun gibi değilim," diye düşündüm ama karşı çıkmayıp sessizce oturdum.

Dininden dönenlerle ilgili çılgın hayallerden daha anlamlı olduğunu düşündüğüm bir konuyu sürdürerek, "Herhalde Bay Paul burada oturmuyor, değil mi?" diye sordum.

"Hayır, sevgili azizesine ibadet etmek, bana günah çıkartmak ve annem dediği insana saygılarını sunmak için ara sıra geliyor. Kendisi iki odalı bir yerde oturuyor, hiç hizmetkârı yok ama gene de Madam Walravens'in, üzerinde gördüğünüz muhteşem mücevherleri elden çıkarmanın acısını yaşamasını istemiyor. Madam Walravens gençliğinden ve kuyumcu oğlunun zenginliğinden son kalan bu süslerle çocukça bir gurur duyuyor."

Kendi kendime, "Ne kadar çok kez bu adamın, bu Bay Emanuel'in önemsiz şeylerde yüce gönüllü olmadığını düşündüm," diye mırıldandım, "ama önemli konularda ne kadar büyük bir adam."

Onun büyüklüğünün kanıtları arasında, ne günah çıkarmasının ne de azizeye tapmasının yer aldığını düşündüğümü kabul ediyorum.

"O hanım öleli ne kadar oldu?" diye sordum Justine Marie'ye bakarak.

"Yirmi yıl. Yaşı Bay Emanuel'den biraz daha büyüktü; o zamanlar Bay Emanuel çok gençti, şimdi kırkının biraz üzerinde."

"Hâlâ onun için ağlıyor mu?"

"Kalbi her zaman onun için ağlıyor olacak; Bay Emanuel'in tabiatının özünde sadakat vardır."

Bu belirgin bir vurguyla söylenmişti.

Artık solgun ve nemli bir güneş çıkmıştı; yağmur hâlâ yağıyor-

du ama fırtına dinmişti; o kızgın gök kubbe yarılmış ve yıldırımlarını dışarı dökmüştü. Biraz daha oyalanırsam, geri dönünceye kadar karanlık basacaktı, böylece yerimden kalktım, pedere konukseverliği ve anlattığı hikâye için teşekkür ettim; bana sevecen bir sesle *"Pax vobiscum,"*[1] diye yanıt verdi, gerçekten iyilikle söylendiğini düşünerek içtenlikle kabul ettim; ancak o gizemli cümleden çok, söyleniş biçiminden hoşlanmıştım.

Kapıdan çıkar çıkmaz omuz silkmeme neden olan bir kehanet: "Kızım, ne olacaksanız o olacaksınız!"

Kesinlikle ne olacağını bilen çok az insan vardır ama şimdiye kadar olanlara dayanarak aklı başında bir Protestan olarak yaşayacağıma ve öleceğime dair umutluydum; 'Kutsal Kilise'nin içinde sahtelik, çevresinde gösteriş vardı ve bu beni cezbediyordu ama bir dereceye kadar. Aklımda pek çok düşünceyle yürüdüm. Roma Katolikliği, her ne anlama gelirse gelsin, iyi Roma Katolikleri de vardı; bu adam, Emanuel, en iyilerinden biri gibi görünüyordu; batıl inançlardan, papazlardan etkilenmişti ama gene de iş, sevgi dolu inanca, dindar bağlılığa, kendini kurban etmeye, sınırsız hayırseverliğe gelince mükemmeldi. Geriye Roma'nın aracıları tarafından bu vasıfların nasıl ele alındığı kalıyordu; bunları ait oldukları kişinin ve Tanrı'nın hayrına besliyorlar mıydı yoksa tefeciye verip faizinden kazanç mı sağlıyorlardı?

Eve vardığımda güneş batmıştı. Goton, nezaketle bana bir porsiyon yemek ayırmıştı; tam da buna ihtiyacım vardı. Yemem için beni küçük odaya çağırdı ve az sonra da Madam Beck bana bir kadeh şarap getirdi.

"Anlat bakalım," diye başladı kıkırdayarak, "Madam Walravens sizi nasıl karşıladı? *Elle est drôle, n'est-ce pas*?"[2]

Aramızdaki konuşmaları anlattım ve iletmem istenen kibar mesajı kelimesi kelimesine söyledim.

"Oh la singulière petite bossue!" diyerek güldü. *"Et figurez-vous qu'elle me déteste, parce qu'elle me croit amoureuse de mon cousin Paul; ce*

1 Huzur sizinle olsun.
2 Garip biri, değil mi?

petit dévot qui n'ose pas bouger, à moins que son confesseur ne lui donne la permission! Au reste,"[1] diye devam etti, "eğer evlenmeyi o kadar çok isteseydi –*soit moi, soit une autre*–[2] yapamazdı; zaten bakması gereken çok büyük bir ailesi var: Mère Walravens, Père Silas, Dame Agnès ve isimsiz yoksullardan koca bir ordu. Üzerine kaldırabileceğinden fazla yük alan, gereksiz sorumlulukları gönüllü olarak yüklenen onun gibi bir adam daha yoktur. Üstelik solgun yüzlü bir Justine Marie hakkında romantik fikirler besliyor; *personnage assez niaise à ce que je pense,*"[3] (Madam'ın saygısız yorumu buydu) "o, bunca yıldır Cennet'te veya başka bir yerde melek olmuş ve Paul bütün dünyevi bağlardan azade olarak ona gitmek istiyor, *pure comme un lis, à ce qu'il dit.*[4] Eğer Bay Emanuel'in garip düşüncelerinin ve tuhaflıklarının yarısını bilseniz nasıl gülerdiniz! Ama ihtiyacınız olduğunu bildiğim yemeğinizden sizi alıkoyuyorum sevgili *Meess*, yemeğinizi yiyin, şarabınızı için, *oubliez les anges, les bossues, et surtout, les professeurs; et bon soir!*"[5]

35
Kardeşlik

"*Oubliez les professeurs.*" Madam Beck böyle dedi. Madam Beck akıllı bir kadındı ama bu sözleri söylememeliydi. Bu bir hataydı. O gece beni rahat bırakmalıydı; heyecansız, kayıtsız, kendi tahminlerim ve başkalarının tahminlerine gömülmüş olarak kalmam onun işine gelirdi, unutmamı istediği o ikinci kişiyi aklıma getirmemeliydi.

Onu unutmak! Ah! Bana onu unutturmak için kurnazca bir plan yapmışlardı; uyanıklar! Bana onun ne kadar iyi bir insan olduğunu

1 Ah, tuhaf küçük kambur! Ve kuzenim Paul'e âşık olduğumu sandığı için benden nefret ediyor; halbuki bu küçük mümin, rahibi ona izin vermezse parmağını bile kıpırdatamaz! Üstelik...

2 Benimle veya bir başkasıyla.

3 Bana kalırsa oldukça saf biri.

4 Onun söyleyişiyle bir zambak kadar saf.

5 Melekleri, kamburları ve özellikle profesörleri unutun ve iyi geceler!

gösterdiler; benim sevgili küçük adamımı lekesiz bir kahramana dönüştürdüler. Ve üstelik onun aşkı hakkında boş boş konuştular. Bugüne kadar onun gerçekten sevip sevemeyeceğinden emin olma imkânım var mıydı?

Onu kıskanç, kuşkulu biri olarak tanıyordum; onda belli sevecenlikler, değişkenlikler, ılık bir hava gibi gelen bir yumuşaklık ve sabah çiği gibi geçen, hırçınlığının sıcaklığıyla kuruyan bir pişmanlık görmüştüm; gördüklerim sadece bu kadardı. Ve onlar, Père Silas ve Modeste Maria Beck, (bunu ikisinin ayarladığından şüphem yoktu) Mösyö Paul'ün kalbinin derinliklerini açtılar; bana onun büyük aşkını gösterdiler; o aşk ki, bu güneyli adamın gençliğinin meyvesi, güçlü ve mükemmel doğmuş, Ölümün suratına gülmüş, maddeyi zalimce gasp edişiyle alay etmiş, ruhun ölümsüzlüğüne tutunup, bir mezarın başında, inançlı ve muzaffer yirmi yıl beklemişti.

Bu boşuna yapılmamıştı; bu sadece bir sezginin boş tutkusu değildi; bütün enerjisini, özgeci bir amaca adayarak sadakatini kanıtlamış ve sınırsız kişisel fedakârlıklarla doğrulamıştı; bir zamanlar o genç kızın değer verdiği kişiler için intikamını bir kenara bırakıp dine sığınmıştı.

Justine Marie'ye gelince, nasıl biri olduğunu, onu görmüş kadar biliyorum. Yeteri kadar iyi kalpli olduğunu biliyorum; Madam Beck'in okulunda da onun gibi kızlar vardı; heyecansız, solgun, ağırkanlı ama iyi tabiatlı, kötülük yönünden tarafsız, iyilik yönünden de göze batmayan.

Eğer melek kanatları varsa, bunları hangi şiir hayranının verdiğini biliyordum. Eğer alnı başının üstündeki halenin ışığıyla parlıyorsa o kutsal alevin kimin gözlerindeki ateşten kaynaklandığını biliyordum.

O zaman Justine Marie'den korkmalı mıydım? Solgun, ölü bir rahibenin resmi sonsuz bir engel mi yaratacaktı? Ya Mösyö Emanuel'in bütün dünyevi varlığını tüketen hayırseverlikler ne olacak? Bekâret yemini etmiş kalbi ne olacak?

Madam Beck, Père Silas, bu soruları aklıma getirmemeliydiniz. Bunlar bir anda hayatım boyunca hissettiğim en zor bilmece, en güçlü engel ve en keskin dürtü oldu. Bir hafta boyunca uyudum, rüya

gördüm ve bu sorularla uyandım. Dünya üzerinde bunların cevabı sadece haydut *bonnet grec*'in altındaki, yer yer yanmış ve mürekkep lekeli, kederli bir *paletôt*'nun içindeki küçük esmer adamın durduğu, oturduğu, yürüdüğü, ders verdiği yerde bulunuyordu.

Rue des Mages'a yaptığım ziyaretten sonra onu tekrar görmek istedim. Sanki şimdiki bilgilerimin ışığında, çehresinin her zamankinden daha saydam, daha ilgi çekici bir sayfa sunacağını hissediyordum; rahibin hikâyesinin onun tabiatına atfettiği o ilkel bağlılığın izlerini, o yarı şövalye, yarı aziz mertliğin işaretlerini görmek için can atıyordum. Benim Hıristiyan kahramanım olmuştu; onu bu kişiliğiyle görmek istiyordum.

Bu fırsat çok gecikmedi; ertesi gün yeni izlenimlerim sınandı. Evet, bana, "Hıristiyan kahramanım"la bir görüşme yapma imkânı verildi; çok kahramanca, duygusal veya kutsal bir konuşma olmadı ama kendine göre yeteri kadar ferahtı.

O öğleden sonra saat üç civarında, Madam Beck'in, *in propriâ personâ*,[1] düzenli ve faydalı derslerinden birini verdiği birinci sınıftaki sakinlik, bir paltonun aniden içeri dalmasıyla bozuldu.

O sırada kimse benden daha sessiz değildi. Madam Beck'in varlığıyla sorumluluktan kurtulmuş, onun tekdüze sesiyle yatıştırılmış, işlenen konudaki açık ifadeleriyle bilgi edinmekten memnun, (çünkü çok iyi öğretiyordu) masama eğilmiş çiziyordum; yani gösterişli bir gravürü kopya ediyor, aslının aynısı haline getirmek için uğraşıyordum, çünkü benim sanat kavramım buydu. Söylemesi garip ama bu işten müthiş bir zevk alıyordum, hatta titizlikle çelik veya bakır tabaklardaki desenlerin basma kopyalarını da çıkarabiliyordum, olsa olsa yün iplikten yapılmış bükme işler kadar değerliydiler ama o günlerde bunları çok beğeniyordum.

Sorun neydi? Çizimim, kalemlerim, kıymetli kopyam bir el tarafından buruşturuldu ve gözümün önünden kayboldu; ben de, hevesli bir aşçının baharat kutusundan çıkarttığı kurumuş bir hint cevizi gibi oturduğum yerden alınmıştım. Her biri vahşi *paletôt*'nun bir koluyla

1 Şahsen.

kaldırılan sandalyem ve masam uzağa fırlatılmıştı; bir saniye içinde ben de mobilyaları takip ettim; iki dakikada hem onlar hem de ben büyük salonun ortasındaydık –sınıfa bitişik büyük bir odaydı ve çok ender olarak dans ve koro çalışmaları için kullanılıyordu– ve bir daha hareket etmemize izin verileceğine dair en ufak bir ümidimiz olmayacak şekilde birbirimize sabitlenmiştik.

Korkumu biraz yendiğimde kendimi iki adamın, sanırım iki beyefendinin demem gerekir, önünde buldum –biri esmer, diğeri kumraldı– birinin, sert ve askeri bir havası olanın üzerinde örgü palto vardı; diğeri, kıyafeti ve davranışıyla daha çok öğrenci veya sanatçı sınıfının salaş görüntüsündeydi. Her ikisi de bıyıklı, favorili ve keçi sakallıydı. Bay Emanuel onlardan biraz uzaktaydı; çehresi ve gözleri öfke doluydu; elini kürsüde yaptığı gibi ileri uzatmıştı.

"Matmazel," dedi, "işiniz bu beylere benim yalancı olmadığımı kanıtlamak. Onların soracağı soruları elinizden geldiği kadar yanıtlayacaksınız. Aynı zamanda onların seçtiği bir konu hakkında yazacaksınız. Onların gözünde anlaşılan, ben prensipleri olmayan bir sahtekârım. Kompozisyonları ben yazıyorum, sonra kasten sahtekârlık yaparak altını öğrencilerimin isimleriyle imzalayıp onların yazdıklarını söyleyerek böbürleniyorum. Siz bu suçlamanın doğru olmadığını kanıtlayacaksınız."

Grand ciel![1] Bu, uzun zamandır kaçınılan, gösteriye benzer mahkemenin vakti gelmişti ve gök gürültüsüne tutulmuş gibi gafil avlanmıştım. Bu düzgün, örgülü, bıyıklı, alayla gülümseyen iki adam, kolejin züppe profesörlerinden başkası değildi –Bay Boissec ve Bay Rochemorte– bir çift duygusuz züppe ve ukala, kuşkucu ve alaycı. Anlaşılan Bay Paul benim yazdığım bir şeyi –benim yanımda asla övmediği hatta lafını bile etmediği ve unuttuğunu sandığım bir şeyi– düşünmeden onlara göstermişti. Kompozisyon hiç kayda değer değildi; sadece yabancı kız öğrencilerin yaptıklarıyla karşılaştırıldığında öyle görünüyordu; bir İngiliz okulunda fark edilmezdi bile. Bay Boissec ve Bay Rochemorte

1 Ulu Tanrı'm!

gerçek olup olmadığını sorgulamış ve bir aldatmaca olduğunu ima etmişlerdi; şimdi benim bunun doğruluğunu kanıtlamam ve onların, beni sınamasının işkencesine dayanmam gerekiyordu.

Ardından asla unutulmayacak bir sahne geldi.

Klasiklerle başladılar. Hiç yanıt yoktu. Fransız tarihine geçtiler. Mérovée'yi Pharamond'dan bile ayıramıyordum. Değişik konularda sorular sordular ve sadece başımı salladım ve her seferinde titrek bir, "*Je n'en sais rien*,"[1] cevabı aldılar.

Anlamlı bir duraklamadan sonra genel kültüre geçtiler, oldukça iyi bildiğim ve üzerinde düşündüğüm bir-iki konu açtılar. O zamana kadar orada durup, kış gündönümü gibi karanlık bakan Bay Emanuel'in yüzü bir anda aydınlandı; şimdi en azından aptal olmadığımı göstereceğimi düşündü.

Hatasını öğrendi. Soruların yanıtları aklıma çabuk geliyordu, beynim suları yükselen bir kuyu gibi doluyordu, fikirler oradaydı ama kelimeler yoktu. Ya konuşamıyordum ya da konuşmayı istemiyordum; hangisi olduğundan emin değilim. Bu sanırım kısmen sinirlerimin bozulmasından kısmen keyfimin kaçmasından ileri geliyordu.

Sınav yapanlardan birinin --örgü paltosu olanın– yanındakine "*Est-elle donc idiote*?"[2] diye fısıldadığını duydum.

"Evet," diye düşündüm, "evet, aptal ve sizin gibilerin gözünde her zaman aptal olacak."

Ama acı çekiyordum, haince bir acıyı çekiyordum; Bay Paul'ün alnında biriken teri gördüm, gözlerinde tutkulu ama kederli bir suçlama vardı. Benim sıradan bir zekâya bile sahip olmadığıma inanamıyordu; istesem yanıt verebileceğimi düşünüyordu.

Sonunda onu, profesörleri ve kendimi rahatlatmak için kekeleyerek, "Beyler gitmeme izin vermeniz daha iyi olacak; benden bir şey alamazsınız; dediğiniz gibi ben aptalım," dedim.

Sakin ve ağırbaşlı bir şekilde konuşabilmiş olmayı veya mantığı-

1 Bu konuda bir şey bilmiyorum.
2 Aptal mı?

mın beni çenemi tutmaya zorlamasını isterdim; o hain dilim tökezledi ve bocaladı. Yargıçların, Bay Emanuel'e zafer edasıyla baktıklarını görüp kendi sesimin sıkıntılı titreyişini duyduğumda hıçkırarak ağlamaya başladım. Hissettiğim kederden çok öfkeydi; eğer güçlü bir erkek olsaydım, o çifte o an meydan okurdum ama erkek değildim ve gerçek hislerime ihanet etmektense cezalandırılmayı tercih ederdim.

Yeteneksizler! Sahtekârlık dedikleri o kompozisyonda bir aceminin kaba elini göremediler mi? Konu klasikti. Bay Paul, kompozisyonun konusunu söylediğinde ilk defa duymuştum; konu benim için yeniydi ve nasıl işleyeceğime dair elimde bir malzeme yoktu. Ama kitaplarım vardı, bilgileri okudum, çok çalışarak gerçeklerin kuru kemiklerini iskelet haline getirdim ve sonra onları giydirip içlerine hayat nefesi vermeye çalıştım ve bunu yaparken zevk aldım. Benim için olgular bulunup, seçilinceye ve düzgün bir şekilde birleştirilinceye kadarki süre zor ve endişe doluydu. Anatominin doğruluğundan tam olarak tatmin oluncaya kadar araştırmaktan ve çaba sarf etmekten vazgeçmiyordum; hata veya eksiklik düşüncesine karşı, içimdeki nefretin gücü bazen benim korkunç hatalardan kaçınmamı sağlıyordu; ama bilgi, kafamda hazır ve olgunlaşmış değildi. Baharda ekilip, yazın büyütülmemiş, sonbaharda hasadı yapılıp, kış boyunca bekletilmemişti; neyi istiyorsam dışarı çıkıp taze olarak toplamalıydım; yabani otları kucağıma toplayıp onları yeşilken tencereye atmam gerekiyordu. Bay Boissec ve Bay Rochemorte bunu anlamamıştı. Benim çalışmamı olgun bir öğrencinin çalışması sanmışlardı.

Henüz gitmeme izin vermiyorlardı; oturup onların önünde yazacaktım. Titreyen elimle kalemi mürekkebe batırıp yaş dolu, görmeyen gözlerle beyaz kâğıda bakarken, yargıçlarımdan biri beni üzdüğü için yumuşak sesle özür dilemeye başladı.

"*Nous agissons dans l'intérêt de la vérité. Nous ne voulons pas vous blesser,*"[1] dedi.

1 Gerçeği bulmaya çalışıyoruz. Sizi üzmek istemiyoruz.

Küçümsenmek bana cesaret verdi.

Sadece, "Dikte edin Mösyö," diye yanıt verdim.

Rochemorte konuyu söyledi: "İnsani Adalet."

İnsani Adalet! Bundan ne çıkaracaktım? Boşluk, soğuk ve soyut bir terim, bende tek bir fikir bile uyandırmıyordu ve Bay Emanuel orada Şaul kadar kederli, Joab kadar amansız, onu suçlayanlar da zaferle duruyorlardı.

O ikisine baktım. Onları tatmin etmek için ne tek kelime yazacağımı ne de tek kelime edeceğimi, verdikleri konunun bana uygun olmadığını, varlıklarının bana ilham vermediğini, Bay Emanuel'in şerefinden kimin en ufak bir kuşkusu varsa kendilerini koruyucusu ilan ettikleri gerçeği çarpıttıklarını söylemek için cesaretimi toplamaya çalışırken –bütün bunları söylemeye kararlıydım– birdenbire bir ışık hafızamı aydınlattı.

O uzun saçlar, bıyık ve favori ormanından bakan o iki yüz –soğuk ama cüretli, güvensiz ama haddini bilmez o iki çift göz– tek başıma Villette'e geldiğim gece, bir verandanın sütunlarının arkasından ışığa çıkan ve beni korkudan öldüren yüzlerin aynısıydı. Tek başına bir yabancıyı tahmininin ötesinde, gücü tükeninceye kadar şehrin koca bir bölgesinde nefesi kesilene kadar kovalayan iki kahramanın bunlar olduğundan emindim.

"Dindar akıl hocaları!" diye düşündüm. "Gençlerin namuslu kılavuzları! Eğer 'İnsani Adalet' olması gerektiği gibi olsaydı ikiniz de şimdiki pozisyonlarınızda ve şimdiki itibarınıza sahip olamazdınız."

Bir kere düşünceyi yakalayınca hemen yazmaya koyuldum. "İnsani Adalet," gözümün önünde yeni bir görüntüyle, ellerini göğsüne kavuşturmuş bir kızıl saçlı acuze görüntüsüyle hızla harekete geçmişti. Onu evinde, karmaşa içindeki ininde gördüm, hizmetkârlar ona vermediği emirler veya yardım için sesleniyorlardı; dilenciler kapısının önünde fark edilmeden bekliyor ve açlıktan ölüyorlardı; hasta ve kavga eden bir grup çocuk ayaklarının dibinde sürünüyor ve kulağına ilgi, şefkat, tedavi yakarışlarıyla bağırıyorlardı. Dürüst kadın, bunların hiçbiriyle ilgilenmiyordu. Ateşin yanında sıcak bir yeri

vardı, kısa siyah bir pipo ve içinde Bayan Sweeny'nin sakinleştirici şurubu olan bir şişeyle kendini avutuyordu, piposunu içiyor ve şişeden bir yudum alıyordu, kendi Cennet'inden memnundu. Ne zaman etrafındaki acı çeken ruhlar kulaklarını tırmalarsa, neşeli hanım ya ocak süngüsünü ya da fırçasını eline alıyordu; eğer onu rahatsız eden zayıf, haksız ve cılızsa etkin bir şekilde susturuyordu; eğer güçlü, canlı ve öfkeliyse sadece gözünü korkutuyor, sonra elini derin cebine sokarak bol miktarda şekerleme atıyordu.

"İnsani Adalet"in taslağı böyleydi, alelacele kâğıda dökülmüş ve Bay Boissec ile Bay Rochemorte'un önüne konmuştu. Bay Emanuel omzumun üstünden okudu. Onların yorumunu beklemeden üçlüye reverans yaptım ve çekildim.

O gün, okuldan sonra Bay Paul'la tekrar karşılaştık; onunla paylaşacak bir kozumuz vardı; o zorunlu sınav kolay hazmedilecek bir şey değildi. Yaptığımız aksi konuşma, *une petite moqueuse et sans-cœur*[1] olarak adlandırılmamla ve Mösyö'nün geçici olarak yanımdan ayrılmasıyla sonlanmıştı.

Onun uzaklaşmasını değil sadece bugün, yol açtığı güçlü duyguların cezasız kalamayacağını hissetmesini arzu ediyordum, bu yüzden kısa bir süre sonra onu, ağaçlı yolda bahçeyle uğraşırken görmekten mutsuz olmadım. Cam kapıya doğru yürüdü, ben de yaklaştım. Etrafta yetişen çiçeklerden bahsettik. Az sonra elindeki küreği yere bırakıp tekrar konuşmaya başladı, başka konulardan geçti ve sonunda asıl konuya geldi.

O günkü hareketinin aşırılığa kaçtığının farkında olduğundan Bay Paul, yarı özür diledi, yarı her zamanki değişken mizacından dolayı pişmanlık belirtti ama aynı zamanda onun açısından da bazı şeyleri hesaba katmak gerektiğini ima etti. "Ama," dedi, "sizden bunu bekleyemem Bayan Lucy; ne beni tanıyorsunuz, ne de konumumu, geçmişimi biliyorsunuz."

Geçmişi. Bunu derhal yakaladım ve devam ettim.

1 Küçük bir alaycı ve kalpsiz.

"Hayır, efendim," dedim. "Elbette, söylediğiniz gibi, ne geçmişinizi, ne konumunuzu, ne fedakârlıklarınızı, ne de kederlerinizi, karşılaştığınız sınavları, duygusal yakınlıklarınızı veya sadakatlerinizi biliyorum. Hayır! Sizin hakkınızda hiçbir şey bilmiyorum; siz bana tamamen yabancısınız."

"*Hein?*" diye mırıldandı kaşlarını hayretle yukarı kaldırarak. "Biliyorsunuz Mösyö, sizi sadece sınıfta görüyorum; sert, dogmatik, aceleci, otoriter. Şehirde sizin hakkınızda faal ve inatçı, bir şey meydana getirmekte hızlı, yönetmekte aceleci, ama ikna etmekte yavaş ve eğilmesi zor olduğunuzu duyuyorum. Sizin gibi evlenmemiş bir adamın bir bağlılığı olamaz; ona bağımlı kimse yoksa yükümlülüğü de yoktur. Hepimiz, sizin temas halinde olduğunuz herkes, oraya buraya savurduğunuz, duygularına karşı duyarsız olduğunuz birer makineyiz. Eğlenceyi toplum içinde, gece şamdanlarının ışığında arıyorsunuz; bu okul ve diğer kolej sizin, öğrenci denilen malı imal ettiğiniz atölyeleriniz. Nerede yaşadığınızı bilmiyorum; bir eviniz olmadığını ve buna ihtiyaç da duymadığınızı düşünmem çok doğal."

"Yargılanıyorum," dedi. "Hakkımdaki fikirleriniz tam da tahmin ettiğim gibi. Size göre ben ne bir erkeğim ne de bir Hıristiyan. Beni sevgiden ve dinden yoksun görüyorsunuz, bir dostum ve ailem olmadığını, prensipler veya inançla yönlendirilmediğimi düşünüyorsunuz. Öyle olsun Matmazel, bu hayattaki ödülümüz bu olacakmış demek."

"Siz bir filozofsunuz, Mösyö; alaycı bir filozof," (paltosuna baktım, kirlenmiş yenini hemen eliyle silkeledi) "gösterişlerin ötesinde, rahatlatıcı taraflarından bağımsız olarak, insanlığın zaaflarını küçük görüyorsunuz."

"*Et vous, mademoiselle? Vous êtes proprette et douillette, et affreusement insensible, par-dessus le marché.*"[1]

"Ancak şimdi düşünüyorum da Mösyö, siz de bir yerlerde yaşıyor olmalısınız. Nerede yaşadığınızı ve ne tip hizmetkârlarınız olduğunu söyleyin bana."

---

1 Ve siz, Matmazel? Siz makul ve rahatlatıcı, ayrıca son derece duygusuzsunuz.

Alt dudağı kararlı bir küçümseme uyarısı vererek ürkütücü bir şekilde öne çıktı, birden patladı;

"*Je vis dans un trou*![1] Bir inde yaşıyorum, Matmazel, zarif burnunuzu sokamayacağınız bir mağarada. Bir keresinde bütün gerçeği söylemekten utandığım için kolejdeki o 'çalışma odam'dan bahsetmiştim; şimdi bu 'çalışma odası'nın benim yaşadığım yer olduğunu bilin; yatak odam da orası, oturma odam da. 'Hizmetkârların sayısına' gelince," (benim sesimi taklit ederek) "on taneler; *les voil*à." Ve acımasızca, gözlerimin dibinde on parmağını açtı.

"Çizmelerimi ben boyuyorum," diye devam etti vahşi bir sesle. "*Paletôt*'mu ben fırçalıyorum."

"Hayır efendim, aslında paltonuzu fırçalamadığınız açıkça meydanda," diye araya girdim.

"*Je fais mon lit et mon ménage*;[2] akşam yemeğimi restoranda yiyorum; gece yemeğim halloluyor; günlerimi çalışarak ve sevgisiz geçiriyorum; geceler uzun ve yalnız; gaddarım, sakallıyım ve keşiş gibiyim. Belki benimki gibi yıpranmış bazı yaşlı kalpler ve yoksullaşmış, acı çeken, hem maddi hem manevi yönden fakir, bu dünyadaki hiçbir krallığın sahiplenmediği, ama bir vasiyetin Cennet'in krallığını tartışmasız vereceği varlıklar haricinde artık bu dünyada yaşayan hiçbir canlı beni sevmiyor."

"Ah, Mösyö; ama ben biliyorum!"

"Ne biliyorsunuz? Birçok şeyi bildiğinize inanırım ama beni tanımıyorsunuz Lucy!"

"Basse Ville'in güzel ve eski bir meydanında güzel ve eski bir eviniz olduğunu biliyorum; neden gidip orada yaşamıyorsunuz?"

Bir kere daha, "*Hein*?" dedi.

"Ben çok beğendim Mösyö; kapıya doğru çıkan basamakları, önündeki gri taşları, arkasında sallanan ağaçları –gerçek ağaçlar, çalı değil– koyu renkte, yüksek ve yaşlı ağaçları. Ve o özel oda –dua odası– orayı çalışma odası yapmalısınız, o kadar sessiz ve kutsal ki."

1 Bir delikte yaşıyorum.

2 Yatağımı ve temizliğimi kendim yapıyorum.

Yarı gülümseyerek, yarı kızararak beni inceliyordu. "Bütün bunları nereden öğrendiniz? Size kim söyledi?" diye sordu.

"Kimse söylemedi. Sizce rüyamda mı gördüm Mösyö?"

"Sizin hayallerinize dahil olabilir miyim? Bir kadının rüyaları bir yana, uyanıkkenki düşüncelerini tahmin edebilir miyim ki?"

"Eğer rüyaysa, rüyamda evle birlikte insanlar da gördüm. Yaşlı, iki büklüm ve kır saçlı bir rahip, bir hizmetkâr; o da yaşlı ve resim gibi bir kadın, ve şahane ama garip; başı ancak dirseğime gelebilen, ihtişamı bir dükün günahını bağışlatabilecek bir hanım da gördüm. *Lapis lazuli*[1] parlaklığında bir elbisesi, bin frank değerinde bir şalı vardı; öyle parlak takıları vardı ki daha önce hiç bu kadar güzel parlayanını görmemiştim; ama bedeni sanki ikiye katlanmış gibi duruyordu; ayrıca gereğinden uzun yaşamış ve sadece sırtındaki yükler ile hüzün elde etmiş gibi görünüyordu. Huysuzlaşmıştı –neredeyse kötü kalpliydi– ancak gene de anlaşılan, birisi güçsüzlüğünde onunla ilgilenmişti, birisi, kendi günahlarının affedilmesini umarak onun suçlarını affetmişti. Bu üç insan birlikte yaşıyorlardı; hanımefendi, papaz, hizmetkâr... Hepsi yaşlı, hepsi zayıf, hepsi bir nazik kanadın altına sığınmıştı. "Yüzünün üst kısmını elleriyle kapattı ama ağzını gizlemedi ve orada gördüğüm ifadeyi beğendim.

"Görüyorum ki sırlarımı öğrenmişsiniz," dedi, "ama bu nasıl oldu?"

Ve nasıl olduğunu ona anlattım; hangi görevle gönderildiğimi, beni alıkoyan fırtınayı, hanımefendinin kabalığını, rahibin nezaketini.

"Orada oturmuş yağmurun dinmesini beklerken Père Silas zaman geçirmek için bir hikâye anlattı," dedim.

"Hikâye mi? Ne hikâyesi? Père Silas bir romantik değildir."

"Mösyö'ye hikâyeyi anlatayım mı?"

"Evet; başından başlayın. Bayan Lucy'nin Fransızcasını duyayım –iyisiyle kötüsüyle; nasıl olduğu umurumda değil– barbarlığı iyice ele alalım ve Ada'nın telaffuzunu bol bol dinleyelim."

1 Lacivert renkte yarı değerli bir taş.

"Mösyö, anlatıcının suretinin tam ortada durduğu çok uzun bir hikâyeden hoşnut olmayacaktır. Ama ona hikâyenin adını söyleyeceğim; 'Rahibin Öğrencisi.'"

"Hah," dedi, esmer yanakları gene kızarmıştı. "Yaşlı peder daha kötü bir konu seçemezdi; bu onun zayıf noktası. Peki, ama 'Rahibin Öğrencisi'ne ne olmuş?"

"Ah, birçok şey."

"Ne olduğunu açıklayın. Bilmek istiyorum."

"Öğrencinin gençliği, öğrencinin yetişkinliği var, tamahkârlığı, nankörlüğü, acımasızlığı, sadakatsizliği var. Öyle kötü bir öğrenci ki Mösyö! Öylesine nankör, katı yürekli, kaba, bağışlamaz biri!"

"*Et puis*?"[1] dedi sigarasını çıkararak.

"*Et puis*," diye devam ettim, "kimse ona merhamet etmeden birtakım felaketler yaşamış –kimsenin hayran kalmadığı bir cesaretle hepsine dayanmış– kimsede acıma duygusu uyandıramayarak yanlışlara göğüs germiş; sonunda düşmanının başına ateşten kömürler yığarak Hıristiyanca olmayan bir intikam almış."

"Bana her şeyi anlatmadınız," dedi.

"Sanırım hemen hemen her şeyi anlattım; Père Silas'ın anlattığı bölümlerin başlıklarını belirttim."

"Birini unuttunuz; öğrencinin sevgisizliğine değineni; katı, soğuk ve keşiş kalbiyle ilgili olanı."

"Doğru, şimdi hatırladım. Père Silas, misyonunun neredeyse bir rahibinki gibi olduğunu söylemişti; hayatını Tanrı'ya adadığını."

"Hangi bağlar ve görevlerle?"

"Geçmişin bağları ve bugünün hayır işleriyle."

"O zaman her şeyi biliyorsunuz."

"Şimdi Mösyö'ye bana anlatılan her şeyi anlatmış oldum."

Birkaç dakika sessizlik içinde düşünerek geçti.

"Şimdi Matmazel Lucy, bana bakın ve asla bilerek ihlal etmeyeceğiniz doğrulukla bir soruya yanıt verin. Gözlerinizi kaldırın, benim

1 Ve sonra?

gözlerime bakın; duraklamayın; bana güvenmekten korkmayın, ben güvenilecek bir erkeğim."

Gözlerimi kaldırdım.

"Artık beni tamamen –bütün geçmişim, bütün yükümlülüklerimle– tanıdığınıza, uzun zamandır kusurlarımı bildiğinize göre siz ve ben hâlâ dost olabilir miyiz?"

"Eğer Mösyö benim dostluğumu istiyorsa, ona dostluğumu vermekten mutlu olurum."

"Ama demek istediğim yakın bir dost –mahrem ve gerçek– aynı kandan olmak hariç, her bakımdan akraba gibi. Bayan Lucy çok fakir, zincire vurulmuş, sırtına mesuliyet yüklenmiş, engellenmiş bir adamın kız kardeşi olur mu?"

Ona kelimelerle olmasa da sanırım yanıt verdim; onun elinin korumasında rahat bulan elimi tuttu. Dostluğu kuşkulu, yalpalayan bir menfaate dayanmıyordu; soğuk ve uzak bir umut, bir parmağın ağırlığına bile dayanamayacak kadar kırılgan bir duygu değildi; bir anda kaya gibi sağlam desteğini hissettim (veya hissettiğimi sandım).

"Ben dostluktan bahsettiğimde gerçek bir dostluktan bahsediyorum," diye vurguladı; kulaklarımın bu kadar samimi sözcüklerle kutsandığına neredeyse inanamıyordum; bakışlarındaki o şefkatin ve endişenin gerçekliğine inanmakta zorlanıyordum. Eğer gerçekten benim güvenimi ve saygımı istiyorsa ve o da bunları bana gerçekten verecekse, hayatın bana verebileceği daha fazla ve daha iyi bir şey olamaz gibi geliyordu. Bu durumda güçlü ve zengin olacaktım; bir anda son derece mutlu edilmiştim. Emin olmak, bu düşünceyi sağlamlaştırmak ve mühürlemek için sordum.

"Mösyö gerçekten ciddi mi? Gerçekten bana ihtiyacı olduğunu düşünüyor mu ve beni kız kardeşi gibi görebilecek mi?"

"Elbette, elbette," dedi, "benim gibi kız kardeşi olmayan, yalnız bir adam, bir kadının kalbinde bir kız kardeşin saf sevgisini bulmaktan son derece mutlu olur."

"Peki ben Mösyö'nün saygısına güvenebilir miyim? İstediğim zaman onunla konuşabilir miyim?"

"Küçük kız kardeşim bunu kendi tecrübeleriyle öğrenmeli," dedi; "hiçbir şey için söz vermeyeceğim. Onu istediği hale getirinceye kadar asi ağabeyine takılmalı ve yoklamalı. Ne de olsa o, bazı eller için yoğrulmaz bir malzeme olmaktan çıkabilir."

Konuşurken sesindeki ton, artık sevgiyle bakan gözlerindeki ışık beni o zamana kadar hiç hissetmediğim kadar mutlu etti. Hiçbir kızın sevgisini, hiçbir gelinin damadını, hiçbir kadının kocasını kıskanmadım; isteyerek, kendiliğinden verilen bu dostluk benim için yeterliydi. Eğer güvenilir olduğunu ispat edebilirse, ki güvenilir görünüyordu, onun dostluğundan başka ne isteyebilirdim? Ama ya daha önce olduğu gibi, her şey bir rüya gibi eriyip giderse?

Bu düşünce ağırlığını kalbime yükleyip yüzümü gölgelendirdiğinde, "*Qu'est-ce donc*? Ne oldu?" diye sordu. Ona söyledim ve bir an durakladıktan sonra düşünceli bir tebessümle bana nasıl aynı korkunun; benim ondan –bu kadar zor ve öfkeli tabiatı olan bir adamdan– bıkacağım korkusunun, zihnini bir günden veya bir aydan daha uzun bir zamandır kemirdiğini anlattı.

Bunu duyduğumda sessiz bir cesaret beni neşelendirdi. Ona yeniden güven verecek bir söz söylemeye cesaret ettim. O kelime, sadece hoş görülmekle kalmadı, tekrarı istendi. Güven vermekten, onu memnun edip sakinleştirmekten oldukça mutlu oldum; garip bir mutluluktu. Dün evrenin veya hayatın bana şu an yaşadıklarım gibi dakikalar vereceğine asla ihtimal vermezdim. Sayılamayacak kadar çok defa korkuyla beklenen kederin karaltı gibi çöküşünü izledim; ama beklenmeyen mutluluğun şekillenmesi, yerini bulması ve saniyeler hızla geçtikçe daha da gerçekçi bir hale gelmesi yeni bir deneyimdi.

Elimi tutmaya devam ederek, "Lucy," dedi Bay Paul alçak bir sesle, "eski evdeki odada bir resim gördünüz mü?"

"Gördüm; bir panelin üzerine yapılmış bir resim."

"Bir rahibenin resmi mi?"

"Evet."

"Onun hikâyesini duydunuz mu?"

"Evet."

"O gece ağaçlı yolda ne gördüğümüzü hatırlıyor musunuz?"

"Asla unutamam."

"Bu ikisini birbirine bağlamadınız mı, bu çılgınlık olurdu, değil mi?"

"Portreyi gördüğüm zaman hayaleti düşündüm," dedim, ki bu doğruydu.

"Cennet'teki bir meleğin yeryüzündeki rakiplerle kendisini huzursuz edeceğini düşünmediniz ve böyle bir şey düşünmeyeceksiniz değil mi? Protestanların çok nadiren batıl inançları olur, bu hastalıklı düşünceler sizi rahatsız etmeyecek değil mi?" diye devam etti.

"Bu konuda ne düşüneceğimi bilmiyorum; ama inanıyorum ki bir gün bu gizemli olayın son derece doğal bir açıklaması olacak."

"Şüphesiz, şüphesiz. Üstelik yaşayan hiçbir iyi kadın, hele saf ve mutlu bir ruh, bizimki gibi bir dostluğu rahatsız etmez, *n'est-il pas vrai*?"[1]

Ben yanıt vermeden pembe yanaklarıyla Fifine Beck, aniden içeri daldı ve beni çağırdıklarını söyledi. Annesi önceden okul hakkında bilgi almak için müracaat eden bir İngiliz aileyi görmek için şehre gidiyordu ve tercümanlık yapmam için bana ihtiyacı vardı. Bu kesinti zamansız değildi, bugünlük günah yetmişti; bu saat için bu kadarı yeterliydi. Gene de Bay Paul'e beni tehlikesine karşı uyardığı "hastalıklı düşüncelerin," onun beynini kemirip kemirmeyeceğini sormak isterdim.

36
Anlaşmazlık Elma'sı

Bu dostluk sözleşmesi onaylanmadan önce Fifine Beck'in annesi dışında Bay Paul'e ve bana söyleyecekleri olan birisi daha vardı. Uyumayan bir gözün gözetimi altındaydık; Roma, benim bir kez diz çöktüğüm, Bay Emanuel'in aydan aya yaklaştığı o mistik kafesin –günah çıkartma bölmesinin kayan panelinin– ardından, oğlunu kıskançlıkla seyrediyordu.

Okuyucu "Bay Paul'la dost olmak seni neden bu kadar mut-

1 Öyle değil mi?

lu ediyor?" diye soruyor. "Uzun zamandır dostun değil miydi? Duygularının ne yönde olduğunu sana tekrar tekrar kanıtlamadı mı?"

Evet, kanıtladı ama gene de bunu –benim yakın ve gerçek dostum olduğunu– samimiyetle söylemesini duymak hoşuma gitti; yalın şüpheleri, yumuşak saygısı; kalıcı olmak isteyen güveni hoşuma gitti ve bunun nasıl olacağının bana öğretilmesine minettardım. Bana "kız kardeşim" diyordu. Bu iyiydi. Evet, bana güvendiği sürece istediği şekilde hitap edebilirdi. Gelecekte evlendiği takdirde benden müstakbel karısına karşı da kız kardeşi gibi davranmamı beklemediği sürece onun kız kardeşi olabilirdim, bu kadar ciddi bir bekârlık yemini etmiş olduğuna göre bu konuda bir tehlike yok demekti.

O gecenin büyük bir kısmında, aramızda geçen konuşmaları düşündüm. Sabah olmasını, sonra da zilin çalmasını dört gözle bekledim; kalkıp giyindikten sonra dualar ve kahvaltı bana çok uzun geldi; saatler geçmek bilmiyordu; sonunda edebiyat dersinin saati geldi. Onun kardeşlik sözleşmesini tam olarak anlamak istiyordum; tekrar karşılaştığımızda ne kadar ağabey gibi davranacağını görmek istiyordum; kendi kız kardeşlik duygularımın ölçüsünü ona kanıtlamak istiyordum; benim bir kız kardeşin cesaretini, onunsa bir ağabeyin açıksözlülüğünü gösterip göstermeyeceğimizi keşfetmek istiyordum.

Geldi. Yaşam öyle bir şekilde inşa edilmiştir ki olaylar beklentilere uymaz, uyamaz ve uymayacaktır. Bütün gün boyunca yanıma yaklaşmadı. Dersini her zamankinden daha sakin, sessiz ve ciddi bir şekilde verdi. Öğrencilerine baba gibi davrandı ama bana davranışı bir ağabey gibi değildi. Bir kelime olmasa bile bir tebessüm bekledim; her ikisini de alamadım, benim payıma düşen, başıyla verdiği hızlı ve utangaç bir selamdı.

Bu uzaklığın tesadüfî olduğunu kabul ettim; isteyerek yapılmamıştı, biraz sabredersem yok olacaktı ama yok olmadı, günler boyu artarak devam etti. Şaşkınlığımı bastırdım ve ortaya çıkmaya başlayan diğer duyguları yuttum.

Bana kardeş olmayı teklif ettiğinde "Size güvenmeye cesaret edebilir miyim?" diye sormalıydım. Şüphesiz kendisini iyi tanıdığı için verdiği

sözleri geri alabilirdi. Evet, elbette, kendi yolumu bulmamı –ona takılmayı denememi– söylemişti. Boş bir öğüt! Göstermelik ve ulaşılmaz bir ayrıcalık! Bazı kadınlar bunu kullanabilir! Kendimi o cesur kadınların arasına koymaya ne gücüm yeterdi ne de karakterim buna uygundu. Tek başıma bırakıldığımda edilgen ve kolayca vazgeçen biriydim, geri çekiliyordum; unutulduğumda ise ne dudaklarımdan bir hatırlatma sözü dökülürdü ne de gözlerimden bir bakış. Anlaşılan tahminlerimde hata etmiştim; zamanın bunu ortaya çıkarmasını bekleyecektim.

Ama her zamanki gibi bana ders vereceği gün geldi. Uzun zamandır haftanın bir gecesini cömertçe bana bahşediyordu; o hafta çeşitli derslerde yapılanları inceliyor ve bir sonraki haftaya hazırlanıyorduk. Bu çalışmalar, diğer öğrencilerin ve öğretmenlerin olduğu veya onların görebileceği herhangi bir yerde, genellikle, gündüzlü öğrencilerin yokluğunda sakin bir köşe bulunabilen ve birkaç yatılının kürsünün etrafında toplandığı büyük ikinci bölümde olabiliyordu.

O gece, ders zamanı geldiğinde kitaplarımı ve kâğıtlarımı, kalemimi ve mürekkebimi toplayıp büyük bölüme yöneldim.

Sınıfta kimse yoktu ve ortalık loştu ama çift kanatlı açık kapıdan ışık içinde ve öğrencilerle dolu hol görünüyordu; batan güneşin kızıllığı holün ve öğrencilerin üstüne vuruyordu. Kızıllık o kadar canlıydı ki duvarların ve farklı renklerdeki elbiselerin hepsi tek bir sıcak tona bürünmüştü. Kızlar oturmuş, iş işliyor veya ders çalışıyordu; ortalarında keyifli bir şekilde bir öğretmenle konuşan Bay Emanuel duruyordu. Koyu renk *paletôt*'su, siyah saçları kızıl röflelerle parlıyordu, İspanyol çehresi bir an için döndüğünde güneşin canlı öpücüğüne yine canlı bir gülümsemeyle yanıt verdi. Bir sıraya oturdum.

Çiçeklenmiş portakal ağaçları ve birkaç bitki de güneşin güler yüzlü cömertliğinden yararlanıyordu; bütün gün güneş altında kalmışlardı ve şimdi su istiyorlardı. Bay Emanuel bahçecilikten anlıyordu; bitkilerle ilgilenmekten, onları beslemekten hoşlanıyordu. Elinde bir kürek ve ibrikle çalıların dibinde çalışmanın sinirlerini yatıştırdığını düşünüyordum; boş zamanlarını sık sık böyle değerlendiriyordu; şimdi de portakal ağaçlarına, sardunyalara, büyük kaktüslere bakıyor ve

onların ihtiyacı olan suyu veriyordu. Bütün bu zaman zarfında sigarı da dudaklarını terk etmiyordu, bu onun için gerekliydi ve hayatının tek lüksüydü; mavi halkalar gecenin ışığında, çiçeklerin arasından tatlı tatlı yukarı doğru kıvrılıyordu. Artık öğrenciler ve öğretmenlerle konuşmuyordu, onun yerine minik bir spaniyele sevgi dolu sözcükler söylüyordu; bu köpek aslında evin köpeğiydi ama sahibi olarak onu benimsemişti ve evdekilerin hepsinden çok onu seviyordu. Narin, ipek gibi, sevgi dolu ve sevimli bir minik köpekti, yanında yürüyor, ifadeli ve sadık gözlerle yüzüne bakıyor ve ne zaman Bay Emanuel, oyun olsun diye *bonnet grec*'ini veya mendilini yere düşürse, bir krallığın bayrağını koruyan minyatür bir aslan gibi yanına çöküyordu.

Bahçede çok bitki vardı, amatör bahçıvan, iç bahçedeki kuyudan suyu kendi getirdiği için işi oldukça uzun sürdü. Okulun büyük saatindeki yelkovan ilerliyordu. Aradan bir saat geçti. Hole ve genç grubun üzerine vuran, batan güneşin kızıllığı kayboldu. Gün sona eriyordu. Anladığım kadarıyla bu geceki dersim kısa sürecekti; ama portakal ağaçları, kaktüsler, kamelyalarla ilgilenilmişti. Sıra bana gelecek miydi?

Heyhat! Bahçede bakılması gereken daha çok bitki vardı; gözde güller, bazı özel çiçekler; küçük Sylvie'nin mutlu havlaması ve mızıldanan sesi, yürüyüş yollarında uzaklaşan *paletôt*'yu takip ediyordu. Bazı kitaplarımı kaldırdım; hepsini istemiyordum; oturup düşündüm ve alacakaranlığın etrafı sarmasına elimde olmadan karşı çıkarak bekledim.

Neşeyle kuyruğunu sallayan Sylvie, *paletôt*'nun geri dönüşünü müjdeleyerek tekrar göründü; görevini tamamlayan ibrik kuyunun yanına bırakıldı; ne kadar sevinmiştim! Mösyö küçük bir taş çanağın içinde ellerini yıkadı. Artık ders yapacak zaman kalmamıştı, yakında dua zili çalacaktı ama gene de karşılaşacaktık; konuşacaktı ve utangaçlığının esrarını gözlerinden okumak için bir şansım olacaktı. Temizlenmesi bitince durup, opal gökyüzüne yerleşen ve Jean Baptiste'in cumbasında hafifçe parlayan genç aya bakarak manşetlerini düzeltti. Sylvie düşüncelere dalmış adamı seyrediyordu, sessizlik onu rahatsız edince sızlanarak, bu havayı bozmak için zıpladı. Bay Paul de aşağı doğru baktı.

"*Petite exigeante*,"[1] dedi, "anlaşılan varlığın bir an bile unutulmamalı."

Durdu, onu kucağına aldı, önünde oturduğum pencerelerden bir metre kadar ötede, iç bahçede dolaştı, göğsünün üstünde tuttuğu spaniyeli okşayarak, ona sevecen bir sesle, sevgi dolu bir şeyler söyleyerek yürüdü. Ön kapının merdivenlerinde arkasına döndü, bir kez daha aya, gri katedrale, uzaktaki kulelerin ve evlerin damlarının üstünden gecenin maviliğine baktı; günbatımının tatlı havasını içine çekti, bahçedeki çiçeklerin kapandığını fark etti; aniden etrafına baktı; keskin bakışları sınıfların beyaz cephelerinde, bir dizi *croisées*[2] üzerinde gezindi. Sanırım başıyla selamladı; eğer bunu yaptıysa da nezaketine karşılık verecek zaman olmadı. Bir anda gitmişti; kapalı olan ön kapının eşiği, ayın ışığı altında solgun ve gölgesiz duruyordu.

Önümdeki sıranın üzerine yayılanları topladım ve bu kullanılmayan yığını üçüncü sınıftaki yerlerine götürdüm. Çalan dua zilinin davetine uydum.

Ertesi gün Rue Fossette'e gelmeyecekti çünkü o günü kolejde geçiriyordu. Derslerimi verdim, aradaki saatleri geçirdim, gecenin yaklaştığını görerek vereceği rahatsızlığa karşı kendimi hazırladım. Diğerleriyle birlikte oturmanın mı yoksa yalnız kalmanın mı daha kötü olacağını düşünmedim bile ve doğal olarak ikinciyi seçtim. Bir an için huzur bulma ümidi olsa bile, bu evdekilerin hiçbirinin kalbi veya zihni veremezdi bana bunu; huzur sadece masamın kapağının altına gizlenmiş, bazı kitapların sayfalarının arasına yuvalanmış, bir kalemin ucunda parlıyor veya mürekkep hokkasındaki siyah sıvıyı renklendiriyor olabilirdi. Kalbimdeki ağırlıkla masamın kapağını açtım ve yorgun elimle içindekileri çıkardım.

Alışık olduğum kitaplar, tanıdık kapaklar, ciltler birer birer dışarı çıkarıldı ve sonra tekrar umutsuzca geri kondu, hiçbir cazibeleri yoktu, beni rahatlatmıyordu. Bu leylak rengi kitapçık, bu yeni bir şey mi? Masamı daha o gün düzeltmiş olmama rağmen o kitabı daha önce

1 Küçük talepkâr kadın.
2 Pencereler.

görmemiştim, hatta öğleden sonra; yani son bir saat içinde biz yemekteyken buraya konmuş olmalıydı.

Açtım. Bu neydi? Bana ne söyleyecekti?

Ne bir hikâye ne de şiirdi, deneme veya tarih kitabı da değildi; şarkı söylemiyordu, bir şey anlatmıyordu, bir şey tartışmıyordu. Bu dini bir çalışmaydı; vaaz veriyordu ve ikna ediyordu.

Ona isteyerek kulak verdim, küçük olmasına rağmen kendine has bir büyüsü vardı ve bir anda dikkatimi çekmişti. Roma Katolikliği hakkında vaaz veriyordu ve okuyucuyu din değiştirmeye ikna etmek istiyordu. O kurnaz küçük kitabın, tatlı bir sesi vardı; vurguları bir merhem ve hoş kokulu bir krem gibiydi. Burada Roma'nın gürlemesi duyulmuyor, hoşnutsuzluk rüzgârı esmiyordu. Protestanlar, Papacılığa dönmeliydi, kâfir cehenneminin korkusuyla değil, Kutsal Kilise'nin sunduğu huzur, hoşgörü ve şefkat uğruna. Kilise, tehdit etmek veya baskı yapmaktan çok uzaktı, bütün istediği rehberlik etmek ve kazanmaktı. İşkence ediyor muydu? Elbette hayır! Asla!

Bu alçakgönüllü kitap, kalbi katılaşmış ve dünyevi zevklere düşkün olanlara hitap etmiyordu; güçlüler için bile ağır değildi; bebekler için süttü, bir annenin en hassas, en küçük yavrusuna duyduğu sevginin yumuşak etkisiydi; bütünüyle ve tam olarak, zihinlerine giden yol kalplerinden geçenlere yönelikti. Zihne hitap etmiyordu, duyguları yoluyla duygusalları, şefkatleri yoluyla şefkatlileri kazanmayı amaçlıyordu; yetimleri çevresine toplayan St. Vincent de Paul bile bu kadar tatlı konuşmamıştı.

Dinden döndürmek için başvurulan bir kandırmacayı hatırlıyorum; bir Katoliğin, ölmüş sevdiklerini, dualarıyla Araf'tan kurtarmaktan aldığı anlatılmaz teselliyi vaat ediyordu. Yazar, inançları Araf'ı tamamen yok sayan insanların, çok daha huzurlu olduğuna değinmemişti ama bu konuyu biraz düşününce ikinci doktrinin bütünüyle daha teselli edici olduğuna karar verdim. Bu küçük kitap beni eğlendirdi ve çok da mutsuz etmedi. İkiyüzlü, duygusal ve sığ bir kitapçıktı ama gene de ondaki bir şey hüznümü dağıttı ve beni gülümsetti; koyun postuyla sarmalanmış olan bu kurt yavrusunun sıç-

ramaları ve saf bir kuzunun melemesini taklit etmesi beni eğlendirdi. Bazı kısımları bana, çocukken okuduğum birtakım Metodist broşürlerini hatırlatmıştı, onlar da hemen hemen aynı fanatikliği harekete geçirecek şekilde tatlandırılmışlardı. Yazan kötü bir adam değildi ve eğitilmiş kurnazlığı, kendi sisteminin çatallı toynağını ister istemez ele vermenin önüne geçemese de onu samimiyetsizlikle suçlamadan önce biraz duraksardım. Ancak sağduyusunun tıbbi yardıma ihtiyacı vardı çünkü sarsılmışa benziyordu.

Yedi Tepelerin[1] al yanaklı yaşlı hanımından gelen bu anaç şefkatin ilaç gibi verilen bir dozuna gülümsedim; insanın içini eriten bu ayrıcalığı kabul etmekteki kendi isteksizliğime de, –kabiliyetsizliğime demeyelim– gülümsedim. Başlık sayfasına baktığımda "Père Silas" adını gördüm.

Boş bir yaprakta küçük ama açık ve tanıdık bir kalemle; "P.C.D.E.'den Ly'ye" yazıyordu. Bunu gördüğümde bu kez kahkaha attım ama daha önceki ruh halimle değil. Yeniden hayata dönmüştüm.

Şaşkınlığım birdenbire yok oldu; Sfenks'in bulmacası çözülmüştü; bu iki isim, Père Silas ve Paul Emanuel arasındaki bağlantı her şeyin anahtarıydı. Tövbekâr efendisini ziyaret etmişti, hiçbir şeyi saklamasına izin olmadığından, Tanrı ve kendisi için kutsal kalbinin hiçbir köşesini gizleyemediğinden, son görüşmemiz olduğu gibi ondan öğrenilmişti; kardeşlik sözleşmesini itiraf etmiş ve benimsediği manevi kız kardeşinden bahsetmişti. Böyle bir anlaşma, böyle bir benimseme Kilise tarafından nasıl kutsanabilirdi? Bir kâfirle kardeşlik birliği! Père Silas'ın, bu dine aykırı anlaşmayı feshettiğini duyar gibiydim; tövbekârını bunun tehlikeleri hakkında uyarmasını, yalvarmasını, istisnaları yasaklamasını, yalnızca bu değil, mevkiinin verdiği yetkiyle ve Bay Emanuel'in en sevdiklerinin, en kutsal saydıklarının hatırası adına, soğukluğu beni iliklerime kadar donduran yeni sistemi emredişini duyar gibiydim.

Bunlar hoş varsayımlar değilmiş gibi görünüyor olabilir, ancak karşılaştırmalı olarak başka varsayımlara tercih edilebilirler. Arka planda sorun çıkaran bir hayaletin havada süzüldüğü bir görüntü,

1 Yedi tepeli şehir Roma kastediliyor. (yay. n.)

Bay Paul'ün içinde, kendiliğinden yükselen değişim korkusuyla karşılaştırıldığında önemsizdi.

Aradan geçen uzun zamandan sonra, yukarıdaki tahminlerin ne kadarının kendi kendime telkin olduğundan veya kökenlerinin ve teyidinin hangi ölçüde başka bir yerden geldiğinden emin değilim. Yardım istemiyordum.

Bu akşam günbatımı parlak değildi, batı ve doğu tek bir bulut halindeydi, yaz gecesinin pembeye boyanmış mavi buğusu uzaklıkları yumuşatmıyordu, bataklıklardan gelen yapış yapış sis, griliğiyle Villette'i çevrelemişti. Bu gece su kovası kuyunun yanındaki girintisinde dinlenebilirdi, bütün öğleden sonra hafif bir yağmur yağmıştı ve hâlâ hızlı ve sessiz yağıyordu. Islak yollarda, üstlerinden sular akan ağaçların altında dolaşılacak bir hava değildi; aniden Sylvie'nin havlamasını duydum, bu onun hoş geldin havlamasıydı. Herhalde yanında biri yoktu ama yürekten bağlı olduğu tek bir kişiyi görmemiş olsa, asla böyle sevinçli ve kısa havlamazdı.

Camlı kapıdan ağaçlı yola doğru bakınca yasak yolu sonuna kadar görebiliyordum; loşluğun içinde beyaz bir gül gibi parlayarak Sylvie o yöne doğru koştu. Vızıldayarak, zıplayarak çalıların arasındaki kuşları rahatsız ederek öne arkaya koşup duruyordu. Beş dakika kadar seyrettim; beklentim gerçekleşmedi. Kitaplarıma geri döndüm; Sylvie'nin havlaması bir anda kesildi. Tekrar başımı kaldırıp baktım. Kaslarının elverdiği hızla beyaz tüylü kuyruğunu sallayarak biraz uzakta duruyor ve yorulmak bilmeyen bir elin hızla salladığı küreğin hareketlerini izliyordu. Bay Emanuel oradaydı, toprağa eğilmiş, yağmurdan sırılsıklam olmuş, üstlerinden sular akan çalıların arasında, sanki günlük ücretini kazanmak için alnının gerçekten terlemesi gerekiyormuş gibi harıl harıl ıslak toprağı kazıyordu.

Bu işarette tedirgin bir ruh hali gördüm. Sinirlendiği veya kendini suçlayarak kederlendiğinde, içinde acı veren bir duygu hissettiğinde, kışın en soğuk gününde donmuş karı da böyle kazardı. Kaşları çatılmış ve dişleri sıkılmış bir şekilde bir saat boyunca kazar ve bu zaman zarfında ne bir kez başını kaldırır ne de ağzından bir kelime çıkardı.

Sylvie sıkılıncaya kadar seyretti. Tekrar sağa sola koşturup, her yeri kokladı ve sonunda benim sınıfta olduğumu fark etti. Bir anda, sanki beni sahibinin çalışmasından aldığı zevki paylaşmaya zorlar gibi havlayarak pencereye atladı; ara sıra o yolda Bay Paul'la yürüdüğümü görmüştü ve eminim, ortalık ne kadar ıslak olursa olsun, şimdi de ona katılmanın görevim olduğunu düşünüyordu.

Öyle koşuşturdu ki sonunda Bay Paul de başını kaldırıp baktı ve elbette nedenini ve kime havladığını fark etti. Onu çağırmak için ıslık çaldı, o ise daha yüksek sesle havladı. Cam kapının açılması için oldukça kararlıydı. Sanırım köpeğin bu arsızlığından bıkıp küreği yere atan Bay Paul, yaklaşarak kapıyı araladı. Sylvie aceleyle içeri daldı, kucağıma zıpladı ve patileri boynumda, küçük burnu ve dili yüzüm, ağzım ve gözlerimle meşgul olurken tüylü kuyruğunu masamın üzerinde sallayıp kitapları ve kâğıtları her yere dağıttı.

Bay Emanuel bu gürültüyü susturmak ve dağılanları toplamak üzere yaklaştı. Kitapları toplayıp Sylvie'yi yakaladı ve *paletôt*'sunun içine soktu; sadece kafası dışarıda kalan Sylvie orada bir fare gibi sessizleşti. Çok minikti, son derece sevimli, küçük, masum bir suratı vardı, uzun kulakları ipek gibiydi ve dünyadaki en güzel gözlere sahipti. Onu hiç görmüyordum ama Paulina de Bassompierre'i hatırladım; bu çağrışımı affedin okuyucu, akla gelemeyecek gibi değildi.

Bay Paul onu uzun uzun okşadı, ona söylenen sevgi sözcüklerine şaşmamak gerekirdi çünkü güzelliği ve canlılığıyla şefkati davet ediyordu.

Spanyeli okşarken gözleri, yeni yerleştirdiği kâğıtların ve kitapların üzerinde dolaştı ve dini broşürün üzerinde durdu. Dudakları kıpırdadı, konuşma isteğini kontrol altına aldı. Ne? Bir daha bana hitap etmemeye mi söz vermişti? Eğer öyleyse bile, tabiatının daha iyi tarafı bu sözün "bozulmasının tutulmasından daha şerefli" olduğunu söyledi ve ikinci bir çabayla konuştu. "Sanırım broşürü henüz okumadınız, değil mi? Yeteri kadar ilginizi çekmedi mi?"

Okumuş olduğumu söyleyerek yanıt verdim.

Sanki sorulmadan onun hakkındaki fikrimi söylememi ister gibi

bekledi. Ancak sorulmadan bir şey yapacak veya söyleyecek bir ruh halinde değildim. Eğer ödün verilecekse –eğer adım atılması isteniyorsa– bunu Père Silas'ın söz dinleyen öğrencisinin yapması gerekiyordu, benim değil. Gözleri nazikçe benimkilerle birleşti, o anda mavi ışığında tatlılık vardı, –endişe vardı– merhamet uyandıran bir gölge vardı; karışık ve zıt anlamlar vardı; suçlama pişmanlığa karışmıştı. Sanırım o an, bende duygusal bir ifade görmekten memnun olurdu. Bunu gösteremezdim. Ancak masamdan tüy kalemleri almayı hatırlayıp ciddiyetle onları yontmaya başlamasaydım, bir dakika sonra zihnimdeki karışıklığı açığa vurabilirdim.

Bu hareketin onun ruh halini değiştireceğini biliyordum. Benim kalemleri yontmamdan hiç hoşlanmıyordu; bıçağım her zaman kördü ve ellerim de maharetli değildi; yontup ufalıyordum. Bu sefer –biraz da kasten– kendi parmağımı kestim. Ona her zamanki davranışını geri kazandırmak istiyordum, onu rahatlatmak, azarlamasına yol açmak istiyordum.

"*Maladroite*!"[1] diye bağırdı sonunda, "ellerinden kıyma yapacak."

Sylvie'yi yere indirerek *bonnet grec*'inin yanında sessizce yatmasını sağladı ve kalemlerle çakıyı benden alarak, bir makinenin hassasiyeti ve süratiyle kesip uçlarını sivriltmeye başladı.

"Küçük kitabı sevmiş miydim?" diye sordu.

Esnememi bastırarak pek bilemediğimi söyledim.

"Beni etkilemiş miydi?"

"Biraz uykumu getirmişti."

(Kısa bir duraklamadan sonra) "*Allons donc*! Onunla bu tonda konuşmanın faydası yoktu. Ne kadar kötü olsam da –ve bütün kusurlarımı bir nefeste sıralamaktan üzüntü duyardı– Tanrı'nın ve doğanın bana verdiği *trop de sensibilité et de sympathie*[2] ile bu kadar dokunaklı bir çağrıdan etkilenmemem mümkün değildi."

"Gerçekten!" diye yanıt verdim kendimi toplayarak, "hiç etkilenmedim; bir nebze bile."

1 Sakar.

2 Gereğinden fazla duyarlılık ve şefkat.

Ve kanıt olarak cebimden kupkuru, tertemiz ve katları bozulmamış bir mendil çıkardım.

Bundan sonra nazik olmaktan çok yakıcı bir dizi eleştiriye muhatap oldum. Keyifle dinledim. Garip bir sessizlikle geçen o iki günden sonra, Bay Paul'ün eskiden olduğu gibi nutuk atması kulağa müzik sesinden güzel geliyordu. Dinlerken bir taraftan da kendimi ve Sylvie'yi, Bay Emanuel'in hediyeleri sayesinde çikolatalı şekerlemelerle dolu olan *bonbonnière*'in içindekilerle teselli ettim. Onun tarafından verilen bir şeyin makbule geçtiğini görmek onu memnun etti. Biz ganimeti paylaşırken beni ve spanyeli seyretti, o arada çakısını kaldırdı. Yeni kesilmiş tüy kalemlerle elime dokunarak, "*Dites donc, petite soeur*[1] dürüstçe söyleyin, son iki gündür benim hakkımda ne düşünüyorsunuz?" dedi.

Ama dikkatimi çeken bu sorunun soruluş tarzı değildi; gözlerimi dolduran, anlamıydı. Sylvie'yi okşamaya devam ettim. Bay Paul masaya yaslanarak bana doğru eğildi, "Sizin ağabeyiniz olduğumu söyledim," dedi, "ne olduğumu ben bile bilmiyorum; ağabey, dost, bunu bilemiyorum. Sizi düşündüğümü biliyorum –sizin iyi olmanızı istediğimi hissediyorum– ama kendimi kontrol altında tutmalıyım; sizden korkmalıyım. En iyi dostlarım tehlikeyi işaret ediyorlar ve dikkatli olmamı fısıldıyorlar."

"Dostlarınızı dinlemekle iyi ediyorsunuz. Mutlaka dikkatli olmalısınız."

"Sizin dininizin, garip, kendine güvenen, sağlam inancınızın etkisi üzerinizde kutsanmamış bir zırh gibi duruyor. İyi bir insansınız, Père Silas iyi olduğunuzu söylüyor ve sizi seviyor, ama tehlike sizin korkunç, gururlu ve samimi Protestanlığınızda. Zaman zaman gözlerinizde kendisini ifade ediyor, sesinize farklı bir ton veriyor ve o zaman davranışlarınız bedenimi sızlatıyor. Gösteriş yapmıyorsunuz ama gene de, daha az önce, o kitabı elinize aldığınızda... Tanrı'm! Lucifer'in gülümsediğini gördüm."

"Elbette o kitaba saygı duymuyorum; ne olmuş?"

---

1 Söyleyin küçük kız kardeş.

"O kitaba saygı duymamak mı? Ama o inancın, aşkın, hayırseverliğin temeli! Sizi etkileyeceğini düşünmüştüm, yumuşaklığıyla başarılı olacağına inanmıştım. Onu masanıza dua ederek koydum, kalbimden gelen en sıcak dilekleri Tanrı duymadığına göre aslında bir günahkâr olmalıyım. Size sunduğum bu küçük şeyi hor görüyorsunuz. *Oh, cela me fait mal*!"[1]

"Mösyö, onu hor görmüyorum; en azından sizin hediyeniz olduğu için. Mösyö, oturun ve beni dinleyin. Ben dinsiz değilim, taş kalpli değilim, Hıristiyanlığa karşı değilim, size söylendiği gibi tehlikeli değilim; sizin inancınızı rahatsız etmem; siz Tanrı'ya, İsa'ya ve İncil'e inanıyorsunuz, ben de inanıyorum."

"Ama siz İncil'e inanıyor musunuz ki? Yeni Ahit'in son kitabını kabul ediyor musunuz? Memleketinizin ve mezhebinizin çılgın ve pervasız cesaretinin sınırları nedir? Père Silas bunlarla ilgili karanlık şeyler ima etti."

İkna ederek onu bu imaları söylemeye zorladım; kurnaz Cizvit iftiralarından başka bir şey değillerdi. O gece Bay Paul'la ciddi ve detaylı bir konuşma yaptık. O yalvardı ve tartıştı. Ben tartışamadım, bereket versin bu konuda yetersizim; efendinin etkilemek istediklerini etkileyebilmek için başarılı, mantıklı bir muhalefet gerekiyordu; ama ben kendi tarzımda konuşabiliyordum –Bay Paul'ün alışık olduğu gibi– kıvrımlarını takip edip boşluklarını doldurabileceği ve artık ona yabancı gelmeyen tuhaf kekelemeleri affedeceği tarzda konuşabiliyordum. Onun yanında rahat olduğum için mezhebimi ve inancımı kendi tarzımda savunabilirdim; bir dereceye kadar önyargılarını yatıştırdım. Giderken tatmin olmamıştı, sakinleşmemişti de, ama Protestanların, efendisinin ima ettiği gibi saygısız kâfirler olmadığını tam anlamıyla hissetmesi sağlanmıştı. Onların Işığa, Hayata, Kutsal Kitaba saygı gösterme şeklinin farklı olduğu, kutsal olana gösterdikleri saygı onun Kilisesindeki eğitime tam olarak uymasa bile Protestan eğitiminin de kendine göre, belki de daha derin bir gücü, kendi kutsal saygısı olduğunu kısmen anlamasına olanak sağlanmıştı.

1 Ah, canımı acıtıyor.

Père Silas'ın (tekrar söylemeliyim ki, kötü bir amacın avukatlığını yaptığı halde, kendisi kötü bir adam değildi) Protestanları ve dolayısıyla beni, genel olarak garip isimlerle karaladığını, bize tuhaf "izm'ler" atfettiğini anladım; Bay Emanuel konuşurken bana sevgiyle ve samimi bir korkuyla bakarak, bu suçlamalarda gerçek payı olması korkusuyla neredeyse titreyerek, bütün bunları samimiyetle açıkladı. Anlaşılan Père Silas, beni çok yakından izlemiş, sırayla ve ayrım yapmaksızın Villette'deki üç Protestan Kilisesine –Fransız, Alman ve İngiliz– yani Presbiteryen, Lüteriyen ve Episkopal kiliselerine gittiğimi tespit etmişti. Böyle bir liberallik, pederin gözünde büyük bir kayıtsızlıktı; onun mantığına göre hepsine müsamaha gösteren hiçbirine bağlı olamazdı. Aslında sık sık bu üç mezhep arasındaki ufak, önemsiz farklılıklarla önemli prensiplerinin birleşmesi ve benzerliği hakkında düşünüyordum, bir gün hepsinin tek bir Kutsal İttifak'ta birleşmesini engelleyecek hiçbir nokta görmüyordum ve her birinin kendine özgü şekil hataları, angaryaları ve saçmalıkları olduğunu düşündüğüm halde, hepsine saygı duyuyordum. Bay Emanuel'e tam olarak ne düşündüğümü söyledim ve ona yakın zamanda baktığım broşürdekiler ve öğretmenimin söyledikleri arasında bir ismi veya milliyeti olan herhangi mezhep yerine başvurmam gerekenin her zaman ve sadece İncil olması gerektiğini izah ettim.

Benden ayrıldığında yatışmıştı ama endişe doluydu ve dua kadar güçlü bir dilekte bulunarak eğer hatalıysam, Tanrı'nın beni doğru yöne yönlendirmesini istedi. Kapının eşiğinde *Marie, Reine de Ciel*'e[1] hitaben kendi umutlarının benim de umudum olmasına dair hararetli bir şeyler mırıldandığını duydum.

Tuhaf! Benim onu atalarının inancından döndürmek için böyle hararetli dileklerim yoktu. Katolikliğin yanlış olduğunu düşünüyordum, altın ve kil karışımı bir görüntüsü vardı, ama bu Katoliğin, Tanrı'nın mutlaka sevdiği masum kalbiyle mezhebinin en temiz ilkelerine sahip olduğunu düşünüyordum.

Biraz önce nakledilen konuşma, akşam sekizle dokuz arasında,

1 Gökyüzünün Kraliçesi Meryem.

sessiz Rue Fossette'te kimsenin olmadığı bir bahçeye açılan bir sınıfta geçmişti. Bir sonraki gece belki aynı saatlerde veya daha geç, bu konuşmanın kutsal sadakat tarafından toplanan yankıları, Mecusilerin yaşlı kilisesinde, ilgili bir kulağa, günah çıkartma sırasında, kelimesi kelimesine fısıldanmıştı. Ardından Père Silas, Madam Beck'i ziyarete geldi ve ne olduğunu bilmediğim birtakım nedenlerle, İngiliz kadının ruhani idaresinin bir süre için onun eline bırakılması konusunda ikna etti.

Bunun üzerine bir okuma kursuna tabi tutuldum; yani bana verilen kitaplara göz attım; bana göre okumak, işaretlemek, öğrenmek ve hazmetmek için baştan sona çok değersizdiler. Üstelik yukarıda, yastığımın altında ruhsal bilgi ihtiyacımı karşılayan, bu konudaki ilkeleri ve örnekleri kalbimin derinliklerine uygun olarak sağlayan ve daha fazla geliştirilmesi mümkün olmayan bir kitabım vardı.

Sonra Père Silas, bana Roma'nın iyi taraflarını, iyi işlerini gösterdi ve ağacı meyveleriyle yargılamamı emretti.

Yanıt olarak, bu işlerin Roma'nın meyveleri olmadığını; onun zaten pek fazla çiçeği, dünyaya verdiği iyi vaatleri olmadığını; o tek tük çiçeklerin de olgunlaştıklarında hayırseverlik lezzeti vermediklerini, tamamen olgunlaşan tek elmanın, cehalet, aşağılama ve yobazlık olduğunu hissettiğimi açıkça söyledim. İnsanların ıstıraplarından ve bağlılıklarından bir esaret zinciri yaratılmıştı. Yoksullar, Kilise'ye minnet borcuyla bağlanmaları için besleniyor, giydiriliyor ve barındırılıyordu; yetimhanedekiler Kilise'nin kucağında kalmak üzere yetiştiriliyordu; hastalar Kilise'nin kalıpları ve buyrukları dahilinde ölmek üzere tedavi ediliyordu. Erkekler fanatikti, kadınlar canice kurban ediliyorlardı ve hepsi, Tanrı'nın yarattıklarının iyiliği için güzelleştirdiği bir dünyadan feragat ederek, Roma'ya hizmet etmek, onun kutsallığını kanıtlamak, gücünü onaylamak ve despot Kilise'nin hâkimiyetini yaymak için sürtündüğü yeri yara yapan ağır haçı taşıyorlardı.

İnsanlığın iyiliği için çok az şey yapılıyordu; Tanrı'nın şerefi içinse daha da azı. Acıyla, kanlı terlerle, yaşamı israf ederek binlerce yol açılıyordu; dağlar göğüsleriyle yarılıyor, altlarındaki kayalar parçalanı-

yordu ve bütün bunlar ne içindi? Bir ruhban sınıfı, Moloch'a[1] benzeyen Kilise'sinin saltanatını genişletsin, tam anlamıyla hükmedici bir saygınlık içinde dimdik ayakta kalsın diye.

Böyle olmayacak. Tanrı Roma'nın yanında değil ve insanlığın kederleri Tanrı'nın Oğlu için susarsa, o, bir zamanlar lanetli Kudüs'teki suçlar ve felaketler için yas tuttuğu gibi Kilise'nin zalimlikleri ve hırsları yüzünden yas tutmayacak mı? Ah, kudret âşıkları! Ah, bu dünyanın krallıklarına göz koyan piskopos tacı giymişler! Sizlerin bile yüz yüze geleceği ve önünde diz çökeceği, insani merhametin ötesinde bir Rahmetin; bu güçlü ölümden daha da güçlü bir Aşkın; herhangi bir günahtan, sizinkinden bile daha kuvvetli bir Hayırseverliğin; dünyaların günahını bağışlatan –yalnız onu değil, rahipleri de bağışlayan– bir Acımanın var olduğunu kalbinizde hissedeceğiniz bir saat, sizin için de gelecektir.

Beni günaha sokan üçüncü şey, Roma'nın şatafatında, krallığının ihtişamındaydı. Dini günlerde –şenlik ve tören günlerinde– kiliselere götürülüyordum; bana Papa'nın ayinleri ve merasimleri izlettiriliyordu. İzledim.

Benden, şüphesiz bin kat üstün birçok kadın ve erkek bu gösteriyi etkileyici buluyordu, Mantıkları itiraz etse de Hayal Güçlerinin fethedildiğini söylüyorlardı. Ben aynı şeyleri söyleyemem. Ne kalabalık geçit töreni, ne Katolik Kilisesi'nin seremonisi, ne küme halindeki mumlar, ne sallanan buhurdanlar, ne kadınların dini şapkaları ne de semavi mücevherler benim hayal gücümü hiçbir şekilde etkilemedi. Gördüklerim bana ihtişamlı değil bayağı, şiirsel bir kutsallık gibi değil son derece maddi geldi.

Bunu Père Silas'a söylemedim; yaşlıydı ve saygıdeğerdi; sonuçsuz kalan her denemeden sonra, tekrarlanan her hayal kırıklığıyla şahsen bana karşı nazik davranmaya devam etti ve ben de onun duygularını incitmemeye dikkat ettim. Ancak, büyük bir evin balkonundan, kilisenin ve ordunun birlikte yaptığı geçit törenini; kutsal emanetlerle rahipleri ve silahlarıyla askerleri, ince beyaz keten ve danteller içinde, cennetkuşu tüyleriyle garip bir şekilde küçük, gri bir kargaya benze-

1 Fenikelilerin ilk doğan erkek çocuklarını kurban ettikleri tanrı.

yen çok şişman ve yaşlı başpiskoposu ve gülünç bir şekilde giydirilip başlarına çelenkler konmuş bir genç kızlar grubunu izlettikleri günün akşamında ne düşündüğümü Bay Paul'e söyledim.

"Bundan hoşlanmadım," dedim ona, "bu tür merasimlere saygı duymuyorum; daha fazla da görmek istemiyorum."

Bunu söyledikten sonra vicdanım rahatladı ve devam edebildim; her zamankinden daha akıcı ve açık bir şekilde konuşarak, ona, kendi Protestanlığıma devam etmeye kararlı olduğumu, Katolik Kilisesi'nin usul ve ayinlerini gördükçe Protestanlığa daha da sıkıca yapıştığımı; şüphesiz her kilisenin hataları olabileceğini, ama benim hoşlanmam için peçesini kaldırdıkları boyalı, gösterişli, sahte yüzle karşılaştırıldığında, kendi kilisemin ne kadar saf olduğunu fark ettiğimi söyledim. Bizim Tanrı'yla aramıza daha az şekil koyduğumuzu; aslında dinimizin gereklerini yerine getirmek için yapılan ayinlerde, aramızda belki de sadece insan doğasının kaldığını anlattım. Gizli düşüncelerin, evi Sonsuzluk, varlığı Ebedi olana iletilmeye adanması gereken şartlarda ve zamanlarda, çiçeklere ve incik boncuğa, mum ışıklarına ve işlemelere bakamayacağımı söyledim. Günah ve kederi, dünyevi yozlaşmayı, insanın ahlaksızlığını, insanların önemli üzüntülerini düşündüğümde şarkı söyleyen rahiplerin veya gösteri yapan memurların umurumda olmadığını söyledim. Var olmanın acıları ve ölümün dehşeti bana baskı yaptığında –geleceğin güçlü umudu ve ölçüsüz şüphesi ortaya çıktığında– işte o zaman bilimsel zorlanmaların veya öğrenilmiş ve ölü bir dildeki dualarının bile sadece, "Tanrı'm bana, bu günahkâr kuluna acı," diye bağırmak isteyen bir kalbi engelleyerek eziyet ettiğini söyledim.

Bu şekilde konuşup inancımı belirttiğim ve kendimi bu kadar açıkça parçaladığım zaman sonunda ondan uyumlu bir sesle duyarlı bir yankı, iki çelişen ruhtan tek bir tatlı ahenkle yanıt geldi.

"Rahipler veya tartışmak isteyenler ne derse desin," diye mırıldandı Bay Emanuel, "Tanrı iyidir ve samimi olan herkesi sever. O zaman inanabildiğinize inanın; ben de *'O Dieu, sois appaisé envers moi qui suis pécheur*!'[1] diye yakarıyorum."

1 Ah Tanrı'm, bana bir günahkâr olan bu kuluna, kızma.

Sandalyemin sırtına yaslandı. Bir süre düşündükten sonra tekrar konuşmaya başladı.

"Bütün gökleri yaratan, burun deliklerinden, yeryüzündeki veya uzaklarda parlayan yıldızlardaki bütün yaşamı çıkaran o Tanrı'nın gözleriyle bakınca insanların farklılıkları nasıl gözüküyor? Ama Tanrı için Zaman veya Kâinat olmadığından tartmak ve karşılaştırmak da yoktur. Kendi küçüklüğümüzle kendimizi küçük düşürüyoruz ve doğru yapıyoruz; gene de onun verdiği ışığa göre bir kalbin sadakati, bir zihnin doğruluğu ve inancı ona, gezegenlerinin çevresindeki uyduların, güneşlerinin çevresindeki gezegenlerin, o güçlü, görünmez merkezin çevresindeki güneşlerin anlaşılamayan, farkına varılamayan kusursuz hareketi gibi sadece garip zihinsel bir çabayla ifade edilir.

"Tanrı hepimize yol göstersin! Tanrı sizi kutsasın Lucy!"

37
Güneş Işığı

Paulina'nın, babası aralarındaki ilişkiyi onaylayıncaya kadar Graham'le yazışmaması çok iyi olmuştu. Ama Dr. Bretton Otel Crécy'den bir saatlik yolda yaşayıp orayı sık sık ziyaret etmekten uzak duramazdı. Sevgililerin her ikisi de sanırım başlangıçta birbirlerinden uzak durmaya kararlıydılar; duygularını açığa vuran iltifatlar açısından bu niyetlerini sürdürdüler ama duygusal açıdan kısa zamanda birbirlerine çok yaklaştılar.

Graham'in içinde iyi olan her şey, Paulina'yı arıyordu; içinde asil olan ne varsa Paulina'nın varlığıyla ortaya çıkıyor ve büyüyordu. Geçmişte Bayan Fanshawe'a duyduğu hayranlıkta, sanırım Graham'in zihninin bir rolü yoktu ama şimdi zihni ve en yüksek zevkleri bütünüyle işin içindeydi. Diğer yetileri gibi onlar da tetikteydiler, beslenmeye hevesli ve hissedilebilecek tatminlerin farkındaydılar.

Paulina'nın, onu bilerek kitaplar hakkında konuşmaya yönelttiğini, derin düşüncelerinde de onu kazanma görevini yüklendiğini ya da

onu zihinsel olarak geliştirmeyi planladığını, hatta herhangi bir konuda daha fazla gelişebileceğini düşündüğünü sanmıyorum. Paulina onun mükemmel olduğunu düşünüyordu; en başından beri, okuduğu bir kitaptan öylesine bahseden Graham olmuştu ve Paulina'nın yanıtında uyumun ahengini, ruhuna güzel gelen bir şeyi bulduğunda o güne kadar bu tip konularda konuşmadığı kadar çok konuşmayı sürdürdü. Paulina onu zevk alarak dinledi ve hevesle yanıt verdi. Verilen her yanıtla Graham, duygularını daha da parlatan bir müzik duydu; her yanıtta derinlerdeki bilinmeyen hazineyi ortaya seren, kendi beyninin bilinmeyen gücünü ve daha da güzeli kalbinde uyuyan iyiliği gösteren anlamlı, ikna edici, büyülü bir vurgu buldu. Her ikisi de, diğerinin konuşma tarzından hoşlanıyordu; sesleri, diksiyonları, ifadeleri birbirlerini mutlu ediyordu; her ikisi de diğerinin zekâsının tadını çıkarıyordu; birbirlerinin ne demek istediğini garip bir hızla anlıyorlardı, düşünceleri genellikle dikkatle seçilen inci taneleri gibi birbirine benziyordu. Graham'in doğuştan gelen bir neşe zenginliği vardı; Paulina'nın böyle doğal bir coşkusu yoktu –uyarılmadığı takdirde düşünceli ve dalgındı– ama şimdi, bir tarlakuşu kadar şendi, sevgilisinin yanındayken bakışlarında yumuşak ve mutlu bir ışık vardı. Mutlulukla ne kadar güzelleşmişti, bunu ifade bile edemem ama onu görmek istiyordum. Güvendiği o nazik buza gelince, o şimdi ne olmuştu? Ah, tabii ki Graham buna uzun süre dayanamamıştı; beraberinde getirdiği cömert etkiyle, bu utangaç ve kendinden kaynaklanan kısıtlamayı kısa zamanda eritmişti.

Artık eski Bretton günleri hakkındaki konuşmalar bitmişti; başında belki bölük pörçük, hafif ve çekingen bir gülümsemeyle, sonradan açıkyüreklilik ve büyüyen bir güvenle. Graham kendisi için benim yapmamı istediği hatırlatma görevi için çok daha iyi bir avantaj elde etmişti; o ricasını kabul etmeyen Lucy'nin reddettiği yardımdan bağımsız olarak başarmıştı bunu; "küçük Polly" hakkındaki bütün anıları kendi şefkatli ve güzel dudaklarından dökülmüş, kendi hoş sesinde ifadesini bulmuştu; benim söylememden çok daha iyi olmuştu bu.

Yalnız kaldığımızda çok kez, Paulina bana, Graham'in bu konudaki hafızasının zenginliğini ve kesinliğini fark etmenin ne kadar

harika ve şaşırtıcı olduğunu söyledi. Kendisine bakarken hatıraların nasıl bir anda Graham'in zihnine doluştuğunu anlattı. Bir seferinde Paulina'ya, başını kollarıyla sarıp aslan yelesine benzer saçlarını okşayarak, "Graham seni seviyorum," dediğini hatırlatmıştı. Yanına yanaştırdığı bir tabureye basarak nasıl kucağına tırmandığını anlatmıştı. Bugün hâlâ, küçük ellerinin yanağını okşamasının veya gür saçlarının içine gömülmesinin verdiği hissi hatırladığını söylemişti. Graham, onun küçük işaretparmağının dokunuşunu, yarı titreyerek yarı merakla çenesindeki çukurun üstüne koyuşunu, peltek konuşmasıyla, "güzel bir gamze" derkenki bakışını, sonra gözlerine bakıp onların neden bu kadar delici olduğunu soruşunu, ona "güzel, tuhaf bir yüzü; annesininkinden ve Lucy Snowe'unkinden çok daha güzel ve tuhaf bir yüzü" olduğunu söylediğini hatırlıyordu.

"Çocuktum ama," dedi Paulina, "bu kadar gözü pek olmaya nasıl cesaret edebildiğime hayret ediyorum. Şimdi o benim için her yönüyle kutsal, bukleleri dokunulmaz ve Lucy, onun sert mermer çenesine, düz Grek hatlarına baktığımda bir çeşit korku hissediyorum. Kadınlara güzel denir Lucy, o bir kadına benzemiyor, dolayısıyla güzel değil ama ne? Diğer insanlar da onu benim gözlerimle mi görüyorlar? Siz de ona hayran mısınız?"

"Ne yaptığımı size söyleyeyim Paulina," diye yanıt verdim sorularına. "Ben onu görmüyorum. O beni hatırlamadan yaklaşık bir yıl önce, ona iki üç kere baktım ve sonra gözlerimi kapadım, bir gün doğumundan batımına kadar on iki defa gözümün önünden geçse bile önümden geçenin şeklini sadece anılarımdan biliyordum."

"Lucy, ne demek istiyorsunuz?" dedi fısıltıyla.

"Görüntünün değerini bildiğimi ve kör olmaktan korktuğumu söylemek istiyorum."

Ona bir seferde güçlü bir yanıt vermek ve onun dudaklarından tatlılıkla çıkan ama benim kulaklarıma kızgın kurşun gibi dolan yumuşak ve tutkulu sırları, sonsuza kadar susturmak en iyisiydi. Bir daha sevgilisinin güzelliğinden bahsetmedi bana.

Ama onun hakkında konuşuyordu; bazen utangaçlıkla, sessiz kısa

cümlelerle, bazen yumuşak bir ahenkle ve kendi içinde benzersiz müzikal bir sesle, ama zaman zaman, beni kötü bir şekilde yaralıyordu ve o zaman ona sert sözler ve bakışlarla karşılık veriyordum; ancak bulutsuz bir mutluluk doğasındaki berrak bakışı kamaştırmıştı ve sadece Lucy'nin ruh halinin değişken olduğunu düşünüyordu.

"Sparta'lı kız! Gururlu Lucy!" diyordu bana gülümseyerek. "Graham sizin tanıdığı en tuhaf ve kaprisli küçük kadın olduğunuzu söylüyor; ama gene de mükemmelsiniz, ikimiz de böyle düşünüyoruz."

"İkiniz de her şeyi bildiğinizi sanıyorsunuz," dedim. "Bir iyilik yapın ve konuşmalarınızda ve düşüncelerinizde beni mümkün olduğu kadar az konu edin. Benim sizden ayrı bir hayatım var."

"Ama Lucy, bizimki çok güzel bir hayat veya öyle olacak ve siz de bunu paylaşacaksınız."

"Bu dünyada hiçbir kadının veya erkeğin hayatını, sizin anladığınız şekilde paylaşmayacağım. Sanırım kendime ait bir dostum var ama henüz tam olarak emin değilim ve emin oluncaya kadar yalnız yaşayacağım."

"Ama yalnızlık kederlidir."

"Evet, kederlidir. Ancak hayatta daha da üzücü şeyler var. Kalp kırıklığı melankoliden daha derindir."

"Lucy, herhangi birinin bir gün sizi tam olarak anlayıp anlamayacağını merak ediyorum."

Sevgililerde bir çeşit bencillik vardır; birisinin mutluluklarına tanık olmasını isterler, o tanığın ne bedel ödediği önemli değildir. Paulina mektupları yasaklamıştı ama Dr. Bretton gene de yazıyordu; Paulina mektuplaşmamaya karar vermişti ama o da sadece azarlamak için bile olsa yanıt veriyordu. Bu mektupları bana gösterdi; şımarık bir çocuğun inatçılığı ve bir vârisin buyurganlığıyla beni onları okumaya zorladı. Graham'inkini okurken Paulina'nın ısrarını ve duyduğu gururu anladım; güzel mektuplardı –erkekçe ve hayranlık dolu– alçakgönüllü ve nazik. Paulina'nın mektuplarını çok güzel bulduğu belliydi. Yeteneklerini göstermek veya sevgisini ifade etmek için yazılmamışlardı. Tam tersine o duyguyu saklamayı ve sevgilisinin ate-

şini dizginlemeyi kendisine vazife edinmişti. Ama bu tip mektuplar amacına nasıl ulaşırdı? Graham onun için kendi hayatı kadar önemli olmuştu, güçlü bir mıknatıs gibi Paulina'yı kendisine çekiyordu. Onun için Graham'in her söylediğinde, yazdığında, düşündüğünde veya bakışında anlatılamaz bir etki vardı. Bu itiraf edilmeyen itirafla mektupları parlıyordu; başından sonuna kadar tutuşturuyordu.

"Keşke babam biliyor olsaydı; babamın bilmesini istiyorum!" diye huzursuzca mırıldanıyordu. "Bunu istiyorum ama gene de korkuyorum. Graham'in ona söylemesine zorlukla engel oluyorum. Bu işin halledilmesinden, açıkça konuşmaktan daha çok istediğim bir şey yok ama gene de bir krizden korkuyorum. Biliyorum, eminim ki babam önce çok kızacak; benden neredeyse nefret edecek; ona uygunsuz bir iş gibi gelecek; şaşırtacak, dehşete düşürecek; onu nasıl etkileyeceğini tam olarak tahmin edemiyorum."

Aslında, babası uzun süren bir sakinlikten sonra biraz huzursuzlanmaya başlamıştı; uzun süredir görmediği bir noktada bir ışık gözlerini aydınlatmaya başlıyordu.

Paulina'ya bir şey söylemedi ama ona bakmadığı veya onu düşünmediği zamanlarda babasının, onu süzdüğünü ve derin düşüncelere daldığını gördüm.

Bir gece, –Paulina odasında sanırım Graham'e yazıyordu; beni kütüphanede yalnız bırakmıştı, ben de okuyordum– Bay de Bassompierre içeri girdi ve oturdu; ben tam odadan çıkacaktım ki nazikçe, ama talebine uymamı istediğini göstererek, kalmamı rica etti. Benden biraz uzakta, pencerenin yanındaki yerine oturmuştu; bir masayı açtı, içinden hatıra defterine benzer bir şey çıkardı, bir süre bu defterin bir sayfasını inceledi.

"Bayan Snowe," dedi kitabı elinden bırakarak, "benim küçük kızımın kaç yaşında olduğunu biliyor musunuz?"

"On sekiz civarında, değil mi efendim?"

"Öyle görünüyor. Bu eski cep defteri bana onun 18.. yılının 5 Mayıs'ında doğduğunu söylüyor, on sekiz yıl önce. Çok garip, onun gerçek yaşını unutmuştum. Onu on iki, on dört civarında belirsiz bir yaşta görüyordum; ama bir çocuğa benziyordu."

"Hemen hemen on sekiz yaşında," diye yineledim. "Büyüdü, boyu daha fazla uzamayacak."

"Benim küçük mücevherim!" dedi Bay de Bassompierre, tıpkı kızının sesi gibi delici bir ses tonuyla.

Çok düşünceli duruyordu.

"Kederlenmeyin efendim," dedim çünkü söylenmemiş bile olsa ne hissettiğini biliyordum.

"Sahip olduğum tek inci o," dedi, "ve şimdi başkaları da onun saflığını ve paha biçilmez olduğunu fark edecekler, ona göz koyacaklar."

Yanıt vermedim. O gün akşam yemeğinde Graham Bretton da bizimle beraberdi; hem sohbetiyle hem görünüşüyle parlıyordu; konuşmalarını olgunlaştıran ve görünüşünü güzelleştiren, hangi çiçeğe sahip olmanın gururuydu bilemem. Yüksek umutların dürtüsüyle bütün davranışlarında dikkati çeken bir şey vardı. Sanırım o gün çabalarının özünü ve niyetini belirtmeye kararlıydı. Bay de Bassompierre bir şekilde onun bağlılığının yönünü ve mahiyetini tahmin etmeye zorlandığını hissetmişti. Yorum yapmakta yavaştı ama düşüncelerinde mantıklıydı; ucundan tuttuğu ip onu uzun bir labirente yönlendirmişti.

"Paulina nerede?" diye sordu.

"Yukarıda."

"Ne yapıyor?"

"Yazıyor."

"Yazıyor, değil mi? Mektup alıyor mu?"

"Bana gösteremeyeceği mektuplar almıyor diyelim. Ve o... onlar... uzun zamandır sizinle konuşmak istiyorlardı efendim."

"Pöh! Beni düşünmezler... Yaşlı bir baba! Yollarını kapatıyorum."

"Ah, Bay de Bassompierre, hiç değil, öyle olamaz! Ama Paulina kendi adına konuşmalı ve Dr. Bretton da kendi avukatlığını yapmalı."

"Biraz geç oldu. Görünüşe göre işler ilerlemiş."

"Siz onaylayıncaya kadar hiçbir şey olmayacak efendim; onlar sadece birbirlerini seviyorlar."

"Sadece!" diye yineledi.

Kaderin beni sırdaş ve aracı olarak tayin etmesiyle devam etmek zorunda kaldım: "Dr. Bretton yüzlerce kere sizinle konuşmak istedi efendim, ama ne kadar cesur olursa olsun, sizden ölesiye korkuyor."

"Korksun; benden korkmalı. Sahip olduğum en güzel şeye dokundu. Onu kendi haline bıraksaydı, daha yıllarca çocuk olarak kalırdı. Nişanlandılar mı?"

"Sizin izniniz olmadan nişanlanamazlar."

"Sizi tanımlayan bu doğrulukla konuşmak ve düşünmek sizin için kolay Bayan Snowe; ama bu konu beni kederlendiriyor. Küçük kızımdan başka kimsem yok; başka kızlarım veya oğlum yok; Bretton başka yerlerc bakabilirdi; ondan hoşlanacak çok sayıda zengin ve güzel kadın var; görünüşü, davranışları ve çevresi iyi. Onun için benim Polly'mden başkası olamaz mıydı?"

"Eğer o sizin 'Polly'nizi hiç görmeseydi başkaları onu hoşnut edebilirdi, mesela yeğeniniz Bayan Fanshawe."

"Ah, Ginevra'yı ona bütün kalbimle verirdim; ama Polly; onu almasına izin veremem. Hayır, yapamam. Ona denk değil," dedi hırçınlıkla. "Hangi konuda ona uygun ki? İnsanlar zenginlikten söz ediyor! Ben para canlısı ve menfaat gözeten bir adam değilim ama dünya bunları düşünüyor ve Polly zengin olacak."

"Evet, bu biliniyor," dedim, "bütün Villette onu bir vâris olarak biliyor."

"Benim küçük kızım hakkında bu şekilde mi konuşuyorlar?"

"Evet efendim."

Derin bir düşünceye daldı. "Herhangi birinin Paulina'ya uygun olabileceğini düşünüyor musunuz efendim? Başka birini Dr. Bretton'a tercih eder miydiniz? Daha yüksek bir mevkinin veya daha fazla servetin gelecekteki damadınız hakkındaki hislerinizde bir değişiklik yaratacağını mı düşünüyorsunuz?" diye sormaya cesaret ettim.

"Doğru noktaya parmak bastınız," dedi.

"Villette'de yaşayan aristokratlara bakın, onları istemezdiniz, değil mi efendim?"

"İstemezdim; bir dükü, baronu, vikontu asla istemezdim."

Geri çevrileceğim yerde ilgiyle karşılandığımı fark edince, cesaretimi kazanıp, "Bana bu kişilerin çoğunun Paulina'yı düşündüğünü söylediler efendim," diye devam ettim. "Bu nedenle, eğer Dr. Bretton'ı geri çevirirseniz diğer talipler gelecektir. Nereye giderseniz gidin inanıyorum ki adaylar eksik olmayacak. Bana öyle geliyor ki Paulina, vâris olmasından bağımsız olarak, onu görenlerin çoğunu cezbediyor."

"Öyle mi? Nasıl? Küçük kızım güzel değil ki."

"Bayan de Bassompierre çok güzel efendim."

"Saçmalık! Affınızı rica ederim Bayan Snowe, ama sanırım siz taraf tutuyorsunuz. Polly'yi seviyorum; –onu her yönüyle ve her görüntüsüyle severim– ama elbette ben onun babasıyım ve ben bile asla güzelliği hakkında düşünmedim. Benim için komik bir periye benziyor ve ilgi çekici; siz onu güzel bulmakla yanılıyor olmalısınız."

"İnsanları kendine hayran bırakıyor efendim; servetiniz ve mevkiniz olmasa bile böyle olurdu."

"Servetim ve mevkim! Bunlar Graham için yem mi? Eğer öyle düşünürsem..."

"Sizin de emin olduğunuz gibi, Dr. Bretton bu hususları gayet iyi biliyor Bay de Bassompierre ve her beyefendinin yapacağı gibi değerlendiriyor –aynı şartlar altında siz de aynısını yapardınız– ama bunlar onun yemleri değil. Kızınızı çok seviyor; onun en güzel niteliklerini hissediyor ve bunlar onu layık olduğu şekilde etkiliyor."

"Ne! Benim küçüğümün hangi 'güzel nitelikleri' var?"

"Ah, efendim! Birçok saygın ve bilgili erkeğin burada yemek yediği gece onu gözlemlediniz mi?"

"O günkü davranışları beni kesinlikle şaşırttı; kadınsılığı beni gülümsetti."

"Peki, o gözde Fransız erkeklerin salonda onun etrafında toplandıklarını gördünüz mü?"

"Evet, gördüm ama bunu rahatlamak için yaptıklarını düşündüm, insanın küçük bir bebekle kendini eğlendirmesi gibi."

"O kendini saygınlıkla idare etti ve Fransız beyefendilerin onun

pétrie d'esprit et de graces[1] olduğunu söylediklerini duydum. Dr. Bretton da aynı şekilde düşünüyor."

"O sevgili ve iyi bir çocuk, orası kesin; bir kişiliği olduğuna da inanıyorum. Düşünüyorum da, bir seferinde hastalanmıştım, bana Polly baktı; öleceğimi düşünüyorlardı, hatırladığım kadarıyla benim sağlığım kötüye gittikçe o bir anda daha güçlü ve şefkatli oldu. Ben iyileşirken hasta odamda nasıl parlak bir güneş gibiydi! Evet, sandalyemin çevresinde ışık kadar sessiz ve neşeyle oynadı. Ve şimdi de onunla evlenmek istiyorlar! Ondan ayrılmak istemiyorum," diyerek homurdandı.

"Dr. Bretton'ı ve Bayan Bretton'ı uzun zamandır tanıyorsunuz," diye devam ettim, "onu bir başkası yerine Dr. Bretton'a vermeniz ayrılığa daha az benzer."

Hüzünlü bir ifadeyle düşündü.

"Doğru. Louisa Bretton'ı uzun zamandır tanıyorum," diye mırıldandı. "Aslında biz çok, çok eski arkadaşız; gençliğinde çok tatlı ve nazik bir kızdı. Güzellikten bahsediyorsunuz Bayan Snowe! Asıl güzel olan oydu –uzun boylu, dimdik ve sağlıklı– Polly'min bana göründüğü gibi bir çocuk veya yaramaz değil; on sekiz yaşındayken, Louisa'nın duruşu ve endamı bir prenses gibiydi. Şimdi de alımlı ve iyi bir kadın. Oğlu ona benziyor, her zaman öyle düşündüm ve onu destekleyip iyi dilekler diledim. Şimdi bana borcunu bu hırsızlıkla ödüyor! Benim küçük hazinem, babasını yürekten ve gerçek bir sevgiyle seviyordu. Şimdi şüphesiz her şey bitti; ben bir engelim."

Kapı açıldı, "küçük hazine"si içeri girdi. Gece kıyafetindeydi; bazen gün biterken gelen o canlılık gözlerini ve yanaklarını ısıtmıştı; yaz mevsiminin hafif kırmızılığı tenini daha da güzelleştirmişti; bukleleri zambak gibi boynuna dökülüyordu; beyaz elbisesi haziran sıcağına uygundu. Benim yalnız olduğumu düşündüğünden yazdığı mektup elindeydi; katlanmış ama mühürlenmemişti. Ben okuyacaktım. Babasını gördüğünde hafifçe sendeledi, bir an durdu, yanaklarındaki renk pembeleşerek bütün yüzüne yayıldı.

1 Hem zeki hem zarif.

"Polly," dedi Bay de Bassompierre alçak bir sesle ve ciddi bir tebessümle, "babanı görünce kızarıyor musun? Bu yeni bir şey."

Kalbinden gelen bir girdap kızıllığını fark edilir biçimde yüzüne doğru gönderirken, "Ben kızarmam; ben asla kızarmam," diye iddia etti. "Ama sizin yemek odasında olduğunuzu sanıyordum ve Lucy'yi görmek istemiştim."

"Sanırım benim John Graham Bretton'la olduğumu düşündün, öyle mi? Ama biraz önce çağırıldı, yakında geri gelecek Polly. Mektubunu o postaya verebilir, Matthieu onun tabiriyle bir 'hizmet'ten kurtulabilir."

"Ben mektup postalamıyorum," dedi huysuzlukla.

"O zaman onları ne yapıyorsun? Gel buraya da anlat bana."

Hem zihni hem hareketleri "Geleyim mi?" demeden önce bir an için durakladı ama sonra yaklaştı.

"Ne zamandır mektup yazar oldun Polly? Kalemi her iki elinle birden tutarak S harfini yazmaya çalışman belleğimde daha dün gibi."

"Baba onlar sizin mektup torbanızla gönderilecek mektuplar değil; onlar sadece, ara sıra muhatabına elden verdiğim notlar."

"Muhatap! Sanırım Bayan Snowe'dan bahsediyorsun."

"Hayır baba, Lucy değil."

"Kim o zaman? Belki de Bayan Bretton'dır."

"Hayır baba; Bayan Bretton da değil."

"O zaman kim, benim küçük kızım? Babana gerçeği söyle."

"Ah baba!" diye bağırdı heyecanla, "Söyleyeceğim, size gerçeği söyleyeceğim, bütün gerçeği; size söylemek beni mutlu ediyor, titriyorum ama mutluyum."

Gerçekten titriyordu; artan heyecanı, yakıcı duyguları ve cesaretini toplamaya çalışmak onu sarsıyordu.

"Yaptıklarımı sizden saklamaktan nefret ediyorum baba. Sizden korkuyorum ve sizi Tanrı'dan başka herkesten çok seviyorum. Mektubu okuyun, adrese bakın."

Mektubu babasının kucağına koydu. O da eline alıp sonuna kadar okudu; bu arada elleri titriyor, gözleri parlıyordu.

Tekrar katladı ve mektubun yazarına garip, sevgi dolu, hüzünlü gözlerle baktı.

"Daha dün dizimin dibinde duran o küçük şey bunları yazabilir mi? Böyle hissedebilir mi?"

"Baba, bu yanlış mı? Size acı mı veriyor?"

"Yanlış bir şey yok benim masum küçük Mary'm ama bana acı veriyor."

"Ama dinleyin baba! Ben size asla acı vermem. Her şeyden hemen vazgeçerim; (kendini düzelterek) sizi mutsuz etmektense ölmeyi tercih ederim; bu çok kötü olur!"

Titredi.

"Mektup sizi mutsuz mu etti? Gönderilmemeli mi? Yırtılmalı mı? Sizin için, eğer siz emrederseniz yırtılır."

"Hiçbir şey emretmiyorum."

"Bir şey emredin baba; ne arzu ettiğinizi söyleyin; sadece üzülmeyin, Graham'i üzmeyin. Buna dayanamam. Sizi seviyorum baba, ama Graham'i de seviyorum; çünkü... çünkü buna engel olmak imkânsız."

"Bu harika Graham genç bir çapkın, Polly; onun hakkında, şimdiki düşüncem bu; bunu duymak seni şaşırtabilir, kendi açımdan onu hiç sevmiyorum. Ah! Yıllar önce o çocuğun gözlerinde asla tam olarak kavrayamadığım bir şey gördüm –annesinde olmayan bir şey– insanı o nehirde fazla yüzmemesi için uyaran bir şey; şimdi birdenbire kendimi onun tarafından teslim alınmış gibi hissediyorum."

"Baba, suya kapılmadınız, kıyıda ve emniyettesiniz; istediğiniz gibi yapabilirsiniz; kudretiniz zorbaca; eğer o kadar zalim olmayı seçerseniz beni bir manastıra kapatabilirsiniz ve yarın Graham'in kalbini kırabilirsiniz. Peki diktatör, peki çar, bunu yapacak mısınız?"

"Defolup Sibirya'ya gitsin, kırmızı favorileriyle; ben onu sevmediğimi söylüyorum Polly ve senin de seviyor oluşuna hayret ediyorum."

"Baba," dedi, "çok kötü olduğunuzu biliyor musunuz? Sizi daha önce hiç bu kadar uzlaşmaz, bu kadar insafsız, bu kadar intikamcı görmemiştim. Yüzünüzde size ait olmayan bir ifade var."

"Defolsun," diye ısrar etti Bay Home, kesinlikle çok öfkeli ve

heyecanlı, hatta biraz da buruk görünüyordu; "ama sanırım o giderse Polly de torbasını toplayıp arkasından koşar; kalbi kazanılmış... kazanılmış ve yaşlı babasından vazgeçirilmiş."

"Baba, bu şekilde konuşmanızın kötü ve kesinlikle yanlış olduğunu söylüyorum. Ben sizden vazgeçirilmedim ve hiçbir insan ve ölümlünün etkisi beni sizden vazgeçiremez."

"Evlen Polly! Kızıl favorilerle evlen. Kızım olmayı bırakıp git ve bir eş ol."

"Kızıl favoriler! Ne demek istediğinizi merak ediyorum baba. Önyargılarınıza dikkat edin. Bazen bana bütün İskoçların, sizin memleketinizdekilerin, önyargı kurbanı olduğunu söylersiniz. Kızıl ile koyu fındık rengi arasında bir fark görülmemesiyle sanırım bu şimdi kanıtlandı."

"Önyargılı yaşlı İskoç'u terk et ve git."

Bir an babasına bakarak durdu. İğnelemelere karşı üstünlük ve kararlılık göstermek istiyordu; babasının karakterini bildiğinden, zaaflarını tahmin ederek şimdiki sahneyi bekliyordu; buna şaşırmamıştı ve ağırbaşlılıkla geçmesini istiyordu, tepkiye karşı kendinden emindi. Ağırbaşlılığın bir faydası olmadı. Birdenbire ruhu gözlerinde eridi, babasının boynuna sarıldı; "Sizi bırakmayacağım baba, sizi asla terk etmeyeceğim. Size acı vermeyeceğim! Size asla acı vermeyeceğim!" diye bağırdı.

"Kuzum! Hazinem!" diye mırıldandı sevgi dolu ama sert babası. O an için başka bir şey söylemedi, aslında bu iki kelime boğuk bir sesle söylenmişti.

Oda artık kararıyordu. Dışarıda bir hareket, bir ayak sesi duydum. Mumları getiren bir hizmetkâr olduğunu düşünerek içeri girmesine engel olmak üzere yavaşça kapıyı açtım. Antrede hizmetkâr yoktu; uzun boylu bir beyefendi şapkasını masanın üstüne koyuyor ve yavaşça eldivenlerini çıkarırken bekliyordu, anlaşılan beni bekliyordu. Ne işaretle ne de kelimelerle çağırdı beni; ama gözleri "Lucy buraya gel," diyordu. Ve ben de yanına gittim.

Bana bakarken, yüzünde bir tebessüm dolaştı; onunkinden başka

hiç kimse şu anda onu heyecanlandıran endişeyi bir tebessümle ifade edemezdi.

"Bay de Bassompierre içeride, değil mi?" diye sordu kütüphaneyi işaret ederek.

"Evet."

"Yemekte beni fark etti mi? Beni anladı mı?"

"Evet, Graham."

"O zaman beni yargılıyor, Paulina da mı orada?"

"Bay Home," (zaman zaman ondan Bay Home diye bahsetmeye devam ediyorduk) "kızıyla konuşuyor."

"Hah! Bunlar zor anlar Lucy!"

Oldukça heyecanlıydı; genç eli titriyordu; (ölümlü yazacaktım ama böyle kelimeler onun gibi kanlı canlı birine uymuyor) hayati bir belirsizlik nefesini bazen sıklaştırıp bazen kesiyordu; bütün bu sıkıntı süresince gülümsemesi kaybolmadı.

"Çok mu öfkeli Lucy?"

"Paulina çok sadık Graham."

"Bana ne olacak?"

"Graham yıldızınız şanslı olmalı."

"Öyle mi? Nazik kâhin! Böyle neşelendirilince aslında cesaretimi kaybetmek için zayıf bir kalbim olmalı. Sanırım bütün kadınları sadık buluyorum Lucy. Hepsini sevmeliyim ve seviyorum da. Annem iyi bir kadın; kutsal bir kadın ve siz Lucy, siz çelik gibi sadıksınız. Öyle değil mi?"

"Evet, Graham."

"O zaman bana elinizi verin benim küçük vaftiz kardeşim; benim için küçük ve dost bir el ve her zaman öyle oldu. Ve şimdi bu büyük cüret için Tanrı haklıların yanında olsun. Lucy amin deyin."

Döndü ve ben onu memnun etmek için "amin" deyinceye kadar bekledi; benden istediğini yapmanın eski büyüsü tekrar geri geldi. Ona başarı diledim ve başarılı olacağını biliyordum. Bazılarının yenik doğduğu gibi, o doğuştan muzafferdi.

"Beni takip edin!" dedi, Bay Home'un yanına girerken peşinden gittim.

"Cezam nedir efendim?" diye sordu.

Baba ona baktı, kızı yüzünü saklamaya devam etti.

"Evet Bretton," dedi Bay Home, "bana konukseverliğin her zamanki ödülünü verdin. Seni ağırladım; sen benim en iyi şeyimi aldın. Seni görmekten her zaman memnundum; sense sahip olduğum tek değerli şeyi görmekten memnun oluyordun. Benimle her zaman nazikçe konuştun ve bu arada beni soyduğunu söylemeyeceğim ama sevdiğimi yitirdim ve benim kaybettiğimi anlaşılan sen kazanmışsın."

"Pişmanlık duyamam efendim."

"Pişmanlık! Sen değil! Sen şüphesiz galip geldin; John Graham sen kısmen bir Kuzey İskoçyalının ve bir şefin soyundan geliyorsun ve görünüşünde, konuşmanda ve düşüncelerinde Keltlerin izi var. Onların kurnazlığına ve cazibesine sahipsin. Onların kızıl (tamam Polly, sarı) saçları, kurnazlığın dili ve beyni kalıtım yoluyla sana geçmiş."

"Yeteri kadar namuslu olduğumu hissediyorum efendim," dedi Graham ve dürüstlüğüne tanıklık eden gerçek bir İngiliz pembeliği bütün yüzünü kapladı. "Gene de," diye devam etti, "bazı açılardan beni suçlamakta haklı olduğunuzu inkâr etmeyeceğim. Sizin yanınızdayken kafamda her zaman size göstermeye cesaret edemeyeceğim bir düşünce vardı. Size, dünyada benim için var olan en değerli şeyin sahibi olarak saygı duydum. Onu istedim, onun için çalıştım. Şimdi onu talep ediyorum efendim."

"Çok fazla şey istiyorsun John."

"Çok fazla efendim. Bu sizin cömertliğinizle bir hediye gibi gelmeli; adaletinizle bir ödül gibi gelmeli. Ben asla hak edemem."

"Hey! Şu Kuzey İskoç diline bakın!" dedi Bay Home. "Gözlerini kaldır Polly! Bu 'iyi giyimli talibe' yanıt ver, onu gönder!"

Paulina gözlerini kaldırdı. Utangaç gözlerle istekli, yakışıklı âşığına baktı ve sonra gözlerini sevgiyle yaşlı babasına çevirdi.

Zaman zaman, hem babasını hem de Graham'i gülümsetmek için alışkanlık haline getirdiği basit cümlelerle "Baba ben ikinizi de seviyorum," dedi, "her ikinize de bakabilirim. Graham'i göndermem

gerekmiyor, o da burada yaşayabilir; hiç rahatsızlık vermez," diye ileri sürdü. Şimdi gülümsüyorlardı.

"Bana büyük bir rahatsızlık verir," diye ısrar etti Bay Home. "Ben onu istemiyorum Polly, boyu çok uzun, yoluma çıkıyor. Ona gitmesini söyle."

"Ona alışacaksınız baba. İlk başta başımı kaldırıp ona baktığımda bana da gereğinden fazla uzun –bir kule gibi– görünmüştü; ama başka türlü olmasını da istemezdim."

"Ona her yönden itirazım var Polly; bir damadım olmadan yaşayabilirim. Dünyadaki en iyi adamın bile böyle bir bağla yanımda olmasını asla istemezdim. Bu beyefendiyi gönder."

"Ama sizi o kadar uzun zamandır tanıyor ve size o kadar uygun ki baba."

"Bana uygun, gerçekten! Evet, kendi fikirleri ve zevkleri benimkilerle aynıymış gibi yapıyordu. Kendine ait nedenlerle benim suyuma gidiyordu. Sanırım sen ve ben ona güle güle diyeceğiz Polly."

"Sadece yarına kadar. Graham'in elini sıkın baba."

"Hayır, sanırım bunu yapmayacağım; ben onunla dost değilim. Beni ikna etmeye çalışmayın."

"Aslında, aslında dostsunuz. Graham sağ elinizi uzatın. Baba siz de elinizi uzatın. Şimdi ellerinizi birbirine dokundurun. Baba elinizi öyle dümdüz tutmayın; parmaklarınızı kıvırın; esnek olun, işte! Ama baba bu el sıkma değil kavramak. Baba mengene gibi sıkıyorsunuz. Graham'in elini kemiklerine kadar ezdiniz; canını acıtıyorsunuz!"

Canını acıtmış olmalıydı çünkü parmağında etrafı pırlantalarla bezenmiş kocaman bir yüzük vardı ve taşların yontulmuş keskin yüzleri Graham'in etini kesip kanatmıştı; ama acı Dr. John'u sadece güldürüyordu, tıpkı endişenin onu gülümsettiği gibi.

Sonunda Bay Home doktora, "Benimle çalışma odama gelin," dedi. İkisi çıktılar. Konuşmaları uzun sürmedi ama sanırım anlaşmışlardı. Talip birçok konu hakkında sorgulamadan ve incelemeden geçirilmişti. Dr. Bretton, ara sıra görünüşünde veya konuşmasında kurnaz olsa da olmasa da temeli sağlamdı. Sonradan anladığıma göre

yanıtları hem akıllıca hem de dürüsttü. İşlerini iyi idare ediyordu. Karşısına çıkan zorluklarla mücadele etmişti; babasından miras kalan servetini geri kazanmak üzereydi; evlenecek durumda olduğunu kanıtlamıştı.

Baba ve âşık tekrar kütüphaneye döndüler. Bay de Bassompierre kapıyı kapattı, kızını işaret ederek,

"Alın onu," dedi, "alın onu John Bretton ve Tanrı size, sizin ona davrandığınız gibi davransın!"

Aradan çok zaman geçmeden, belki iki hafta kadar sonra, üçünü, Kont de Bassompierre, kızı ve Dr. Graham Bretton'ı, Bois l'Etang meydanındaki parkta, dalları yerlere kadar inen bir ağacın gölgesindeki bankta yan yana otururken gördüm. Buraya yaz gecesinin keyfini çıkarmak için gelmişlerdi; büyük kapıların dışında arabaları onları eve götürmek için bekliyordu. Yerdeki çimin yeşilliği sessiz ve soluk, etraflarına yayılmıştı; uzaktan Pentelicus'un[1] üzerindeki yalçın kayalık gibi bembeyaz duran saray görünüyordu; akşam yıldızı üzerinde parlıyordu; bulundukları yer çiçekler içindeki çalıların kokusuyla dolmuştu; durgun ve hoş bir saatti; bu grup hariç etrafta kimseler yoktu.

Paulina iki beyefendinin arasında oturuyordu; onlar konuşurken küçük elleri bir işle meşguldü; ilk bakışta bir çiçek demetini bağladığını sandım. Hayır, kucağında parlayan küçük bir makasla, her iki yanındaki erkeğin saçlarından birer parça kesmişti ve gri bukleyle altın dalgayı bir arada örüyordu. Saçların örülmesi bitince, elinde bağlayacak ipek iplik olmadığından, kendi saçından keserek örgünün altına fiyonk gibi bağladı, bunu bir madalyonun içine koyup kalbinin üstüne yerleştirdi.

"İşte," dedi, "sizin her zaman dost kalmanız için bir muska yapıldı. Ben bunu taktığım sürece asla kavga edemezsiniz."

Gerçekten bir muska yapılmış, düşmanlığı imkânsız kılan bir büyü kotarılmıştı. Paulina, o ikisinin arasındaki bağ, üzerlerindeki etki, ortak barışları olmuştu. Mutluluğunu onlardan alıyordu ve aldığını faiziyle geri veriyordu.

"Dünyada gerçekten böyle bir mutluluk var mı?" diye sordum,

1 Yunanistan'da antik dönemden beri mermeriyle ünlü dağ. (yay. n.)

hepsi artık birleşmiş, kutsanmış ve kutsamış olan babayı, kızını ve müstakbel kocayı seyrederken.

Evet, vardı. Aşkı süsleyip püslemeden veya hayalleri abartmadan söyleyebilirim ki dünyada böyle bir mutluluk gerçekten vardı. Bazı gerçek yaşamlar, günlerce veya yıllarca, Cennet'in mutluluğunu gerçekten beklerler ve inanıyorum ki eğer böyle mükemmel bir mutluluk iyi insanlar tarafından (çünkü mutluluk kötülere asla gelmez) bir kez hissedilirse, tatlı etkisi asla tam olarak yok olmaz. Sonradan, hastalıkların hangi acıları veya ölümlerin hangi gölgeleriyle, nasıl sınanırlarsa sınansınlar önceki mutluluk, keskin acıları neşelendirerek, koyu bulutları renklendirerek yine de parlamaya devam eder.

Daha da ileri gideceğim. Yumuşak bir beşikten ileri yaştaki mezara kadar böyle doğan, büyüyen ve yol gösterilen bazı insanlar olduğuna inanıyorum; onların paylarına çok fazla acı düşmez ve hırçın karanlıklar yolculuklarını karartmaz. Genellikle bunlar şımartılmış bencil insanlar değildir; Doğa'nın seçkin, uyumlu ve müşfik varlıklarıdır; merhametli, yumuşak başlı kadın ve erkeklerdir; Tanrı'nın iyi niteliklerinin iyi vekilleridirler.

Mutlu haberi geciktirmeyeyim. Graham Bretton ve Paulina de Bassompierre evlendiler ve Dr. Bretton böylece bir vekil olabileceğini kanıtladı. Zamanla bozulmadı, aksine kusurları yok oldu, erdemleri olgunlaştı, entelektüel mükemmelliği arttı, manevi açılardan beslendi; bütün tortular elendi ve berrak şarap parlak ve durgun şekilde kaldı. Tatlı karısının kaderi de parlaktı. Kocasının aşkını devam ettirdi, ilerlemesine yardım etti; mutluluğunun temel taşı oldu.

Bu çift gerçekten kutsanmıştı; yıllar onlara, bir kısmını cömertçe ama akıllıca dağıttıkları büyük bir refahla iyilik getirdi. Şüphesiz tartışmalar, hayal kırıklıkları, zorluklarla karşılaştılar ama bunların üstesinden geldiler. Birkaç kez kimsenin görünce yaşamaya devam edemediğine, Dehşetler Kralı'na bakmak, onu onurlandırmak zorunda kaldılar. Yıllar içinde Bay de Bassompierre, onlardan alındı; ileri bir yaşta Louisa Bretton göçtü. Hatta bir kez kendi duvarlarının

arasından bir çığlık, çocukları için ağlayan Rachel'in[1] çığlığı yükseldi; ama diğer çocukları, kaybettiklerinin yerini doldurarak sağlıkla büyüdüler; Dr. Bretton onun görünüşünü ve yapısını alan oğlunda kendini yeniden gördü, kendi gibi gösterişli kızları da vardı. Çocuklarını güler yüzle ama disiplinle yetiştirdi; hepsi kalıtsal özelliklerine uygun ve iyi bir eğitim alarak büyüdüler.

Kısacası, Graham'in ve Paulina'nın hayatlarının, Yakub'un gözde oğlu gibi, "yukarıdaki göklerin ve aşağıdaki denizlerin bereketiyle"[2] kutsanmış olduğunu söylediğimde gerçeği söylüyorum. Bu böyleydi çünkü Tanrı böyle istemişti.

38
Bulut

Ama bu herkes için böyle olmuyor. O zaman ne olacak? Biz boynumuzu bükerek teslim olsak da olmasak da onun istediği olur. Yaratılışın dürtüsü buna varır; görünen ve görünmeyen güçlerin kudreti bunu gerçekleştirmek için iş başındadır. Gelecekteki yaşama dair bir kanıt sunulmalı. Eğer gerekiyorsa bu kanıt ateş ve kanla yazılmalı. Tabiatın her yerinde bu kaydın izini ateş ve kanla sürüyoruz. Kendi tecrübelerimiz de ateş ve kanla kesişiyor. Acı çeken, bu yanan kanıtın dehşetiyle bitkin düşmez. Yorgun yolcu, kendini zorluğa hazırla; yukarı bak, ileri yürü. Seyyahlar ve kardeşlerinin yasını tutanlar dostlukla birleşin. Çoğumuzun önünde bu dünyanın vahşetinden geçen karanlık bir yol var; adımlarımız eşit ve düzenli olsun; haçımız bizim bayrağımız olsun. "Sözü denenmiş, yolu mükemmel olan" onun vaadi desteğimiz; "günahlardan kurtulmanın zırhını veren, rikkati büyük olan" Tanrı'nın takdiri bugünkü umudumuz; "Cennet'in Tepeleri'nde yaşayan" onun göğ-

1 İncil'de, İsrail kabilelerine liderlik eden Yusuf ile doğum sırasında ölen Benyamin'in annesi. (yay. n.)

2 Tekvin Kitabı'nda Yakub, oğlu Yusuf'a Tanrı'nın kendisini kutsadığından bahsederken böyle seslenir (yay. n.)

sü son evimiz; en yüksek ödülümüz ölçüsüz ve sonsuz bir şeref. Elde etmek için koşmamıza izin ver; zorluklara iyi askerler gibi dayanmamıza izin ver; galip gelenlerden daha fazla başarı kazanmaya bağlı kalarak işlerimizi tamamlamamıza, inancımızı devam ettirmemize izin ver; "Öncesizlikten beri var olan sen değil misin? Sen ölmeyeceksin!"

Bir perşembe sabahı, hepimiz sınıfta toplanmış edebiyat dersi için bekliyorduk. Ders saati gelmişti ve öğretmen de gelecekti.

Birinci sınıf öğrencileri kıpırdamadan oturuyorlardı; bir önceki edebiyat dersinden sonra hazırladıkları kompozisyonlar, bir kurdeleyle düzgün bir şekilde bağlanmış olarak, sıraların arasında hızlıca dolaşan öğretmen tarafından toplanmak üzere masalarının üstünde hazır duruyordu. Temmuz ayındaydık, güzel bir sabahtı, cam kapılar aralık duruyordu; hafif bir rüzgâr içeriye giriyor, kapının üst pervazındaki bitkiler el sallıyor, eğilip içeri bakarak haberleri fısıldıyor gibi görünüyorlardı.

Bay Emanuel her zaman tam vaktinde gelmezdi; biraz gecikmiş olması bizi şaşırtmadı ama sonunda kapı açılıp her zamanki hızı ve heyecanıyla onun içeri girmesini beklerken, yerine sessizce Madam Beck girdiğinde şaşırdık.

Bay Paul'ün masasına doğru yürüdü, önünde durdu, omuzlarındaki şala sarındı, alçak ama kararlı bir sesle, gözlerini dikerek, "Bu sabah edebiyat dersi yapılmayacak," dedi.

İkinci cümlesi yaklaşık iki dakikalık duraklamadan sonra geldi.

"Dersler büyük ihtimalle bir hafta kadar duracak. Bay Emanuel'in yerini alabilecek birini bulmak için en az o kadar zamana ihtiyacım var. Bu sürede boş zamanları faydalı bir şekilde doldurmaya çalışacağız."

"Hanımlar, öğretmeniniz," diye devam etti, "eğer mümkün olursa size veda etmek istiyor. Şu an için bunu yapacak zamanı yok. Uzun bir yolculuğa hazırlanıyor. Çok ani ve acil bir görevle çok uzağa gidecek. Belirsiz bir süre için Avrupa'dan ayrılmaya karar verdi. Belki kendisi size daha fazlasını söyler. Hanımlar, bu sabah Bay Emanuel'le yapacağınız dersin yerine Matmazel Lucy'yle İngilizce okuyacaksınız."

Kibarca başını eğdi, şalına biraz daha sarındı ve sınıftan çıktı.

Sınıfa büyük bir sessizlik çöktü; sonra mırıldanmalar başladı; sanırım bazı öğrenciler ağladı.

Aradan biraz zaman geçti. Gürültü, fısıldamalar, ara sıra duyulan hıçkırıklar arttı. Disiplinin bozulduğunu fark ettim, bir çeşit kargaşa başlamıştı; kızlarım sanki ihtiyatı elden bırakmışlar, sınıf gözetim altında değilmiş gibi davranıyorlardı. Alışkanlığım ve görev bilincim çabuk toparlanmamı, her zamanki gibi yerimden kalkıp, her zamanki sesimle ihtar etmemi ve sonunda sessizliği sağladı. Onlara uzun uzun İngilizce okuttum ve bütün sabahı böyle geçirdik. Ağlayan öğrenciler karşısında sabırsızlandığımı hatırlıyorum. Aslında onların duygusallıklarının fazla değeri yoktu, sadece heyecandan kaynaklanan bir hassasiyetti. Lafımı esirgemeden, bunu onlara söyledim. Hafifçe alay ettim. Sert davrandım. İşin doğrusu, onların gözyaşlarına veya o iç çekme gürültülerine dayanamıyordum. Oldukça iradesiz ve üzgün bir öğrenci, diğerleri sustuktan sonra da devam etti; merhametsiz bir zorunluluk beni onun yanına gidip bu gösteriye devam etmemesini, bu çırpınmaları durdurmak zorunda olduğunu söylemeye mecbur etti.

O kızın, benden nefret etmeye hakkı vardı ama ders bitip arkadaşları giderken ona kalmasını söyledim ve herkes gittikten sonra daha önce hiçbirine asla yapmadığım bir şeyi yaptım; onu göğsüme bastırdım ve yanaklarını öptüm. Ama bunu yaptıktan sonra da onu hızla sınıftan çıkardım çünkü o şiddetli gerginlikle eskisinden de çok ağlamaya başlamıştı.

O günün her dakikasını bir şeyler yaparak doldurdum ve eğer mumu yanar vaziyette bırakabilseydim bütün gece boyunca da oturabilirdim; ancak gece kötüydü ve beni kötü etkiledi, ertesi günün dayanılmaz dedikodularına beni hazırlayamadı. Elbette bu haber genel konuşma konusu olmuştu. İlk şaşkınlıkta bir ihtiyat vardı ama kısa zamanda bu yok oldu; açılan her ağızdan, hareket eden her dilden; öğretmenlerden, öğrencilerden, hizmetkârlardan, herkesin ağzından "Emanuel" adı çıkıyordu. Okulla olan bağlantısı en başından beri süregelen birisinin böyle aniden geri çekilmesi, her şey çok tuhaftı.

O kadar çok, uzun süre ve sık konuştular ki, kelimelerin ve onca rivayetin arasından sonunda akıllıca bir şeyler çıktı. Üçüncü gün, bir hafta içinde gemiyle gideceğinin söylendiğini duydum; sonra Batı Hint Adaları'na gideceği söylendi. Bunun doğrulanması veya yalanlanması için Madam Beck'in yüzüne, gözlerine baktım; bir bilgi edinmek için onu tepeden tırnağa inceledim ama hiçbir şekilde soğukkanlılığından ve sıradan davranışlarından başka bir şeyi açığa vurmadı.

"Bu ayrılışın onun için büyük bir kayıp olduğunu," söylüyordu. "Bu boşluğu nasıl doldurabileceğini bilmiyordu. Akrabasına o kadar alışmıştı ki, onun sağ kolu gibiydi; onsuz ne yapacaktı? Bu adımı atmasına itiraz etmişti ama Bay Paul bunun görevi olduğuna ikna etmişti."

Bütün bunları herkesin önünde, yemek sırasında, Zélie St. Pierre'le duyulacak bir sesle yaptığı konuşmada söylemişti.

Ona, "Bu neden onun göreviydi?" diye sorabilirdim. Sınıfta sakince yanımdan geçerken aniden elimi uzatıp onu yakalamak ve "Durun. Bu konu hakkındaki her şeyi öğrenelim. Sürgüne gitmek neden onun görevi?" diye sormak istiyordum. Ama Madam hep bir başka öğretmenle konuşuyordu ve asla bana bakmıyor, benim de bu konuyla bir ilgim olduğunun farkında değilmiş gibi davranıyordu.

Hafta böyle geçti. Bay Emanuel'in gelip bize veda etmesi ile ilgili başka bir şey söylenmedi; kimse onun gelmesini hevesle beklemiyor gibiydi; gelip gelmeyeceğini kimse sormuyordu; sessizce ve onlara görünmeden gittiği takdirde çekeceği acıyı kimse açığa vurmuyordu; sürekli olarak konuşuyorlar ama bu hayati noktaya asla değinmiyorlardı. Madam'a gelince elbette onu görecekti ve onunla istediği kadar konuşacaktı. Onun sınıflara gelmesiyle neden ilgilensindi ki?

Hafta sona erdi. Bize hangi gün gideceği ve istikametinin "Guadalup'taki Basseterre" olduğu, uzaklara gitme nedeninin kendisiyle değil bir dostunun menfaatiyle ilgili olduğu söylenmişti; ben de böyle olduğunu tahmin etmiştim.

"Guadalup'taki Basseterre." Artık çok az uyuyordum ama uyuyabildiğim zamanlarda da, sanki "Basseterre" ve "Guadalup" kelimeleri yastığımın üzerinde söyleniyor veya etrafımdaki karanlığın içinde kır-

mızı ve mor bir ışıkla yazılıyormuş gibi irkilerek uyanıyordum.

Hissettiklerimin çaresi yoktu, duygularıma nasıl engel olabilirdim ki? Bay Emanuel son günlerde bana karşı çok iyiydi, her an daha iyi ve sevecen oluyordu. Aramızdaki dini farklılıklar konusunda anlaşmaya vardığımızdan beri bir ay geçmişti ve bu süre zarfında hiç tartışmamıştık. Aramızdaki barış, ayrılığın soğuk meyvesi de değildi, birbirimizden uzak kalmamıştık; daha sık gelmişti, benimle eskisinden daha fazla konuşmuştu; yatışmış sinirleri, hoşnut gözleri, cana yakın ve tatlı davranışlarıyla benimle saatler geçirmişti. Aramızda nazik konular konuşulmuştu; hayatım hakkındaki planlarımı sormuştu ve ben de ona anlatmıştım; okul açma projem onu memnun etmişti; bana dereyi görmeden paçaları sıvadığımı söylediği halde, gene de bu projemi birçok kez anlattırmıştı. Anlaşmazlıklar bitmişti, karşılıklı uzlaşma yerleşmişti, kalpte birleşme ve umut duyguları vardı; sevgi, derin bir saygı ve ortaya çıkan güven, bağlarımızı sağlamlaştırmıştı.

Artık dersler ne kadar sessiz geçiyordu! Artık "zekâmla" ilgili alaylar, kulağı tırmalayan genel sınav tehditleri yoktu! Kıskanç alaylar, daha da kıskanç, yarı tutkulu övgüler yerini sessiz, anlayışlı yardımlara, sevgi dolu bir rehberliğe, affedici ama asla övülmeyen sevecen bir hoşgörüye bırakmıştı. Dakikalarca oturup hiç konuşmadığı zamanlar oluyordu; akşam olduğu için veya görevi nedeniyle ayrılmamız gerektiğinde, "*Il est doux, le repos! Il est précieux le calme bonheur!*"[1] gibi sözlerle gidiyordu.

Daha on kısa gün önce, bir akşam ben, her zamanki yerimde yürüyüş yaparken bana katıldı. Elimi tuttu. Yüzüne baktım. Dikkatimi ona vermemi istediğini düşünmüştüm.

"*Bonne petite amie!*" dedi yavaşça, "*Douce consolatrice!*"[2] Ancak dokunuşu ve sözleriyle yeni bir duygu ve garip bir düşünce ortaya çıktı. Bir dost veya ağabeyden daha farklı bir şeye mi dönüşüyordu? Bakışlarında kardeşlik ve dostluğun ötesinde bir sevgi mi vardı?

Anlamlı bakışlarının söyleyeceği daha fazla bir şeyler vardı, eliyle

1 Dinlenmek ne hoş, huzur dolu mutluluk ne kadar değerli.

2 Teselli veren, yumuşak başlı, küçük dostum.

beni kendine doğru çekti, dudakları hareket etti. Hayır. Şimdi değil. Bu alacakaranlık geçit, bir kesintiye uğradı; bu kesinti, iki kişi olarak ve uğursuzlukla geldi; iki uğursuz bedenle –bir kadın ve bir rahiple– Madam Beck ve Père Silas'la karşı karşıya geldik.

İkincisinin yüzünü asla unutmayacağım. İlk anda, gafil avladıkları sevgi tezahürü karşısında heyecanlanmış bir Jean-Jacques duyarlılığı; hemen arkasından dini kıskançlığın hoşnutsuzluğuyla kararan bir yüz. Benimle yapmacık bir nezaketle konuştu. Öğrencisine sertçe baktı. Madam Beck elbette bir şey görmedi; akrabası, onun yanında kâfir yabancının elini bırakmadan, hatta daha da sıkıca tutmaya devam ettiği halde hiçbir şey görmedi.

Bu olaylardan sonra aniden gideceğinin ilan edilmesi, ilk başta bana inanılmaz geldi. Aslında bunu, yanımda sık sık tekrar edilmesi ve yüz elli beynin buna inanmış olmasıyla, tam olarak kabullendim. Bu belirsizlik dolu haftanın, ondan hiçbir açıklama getirmeyen boş ama yakıcı günlerinin nasıl geçtiğini hatırlıyorum ama bunu anlatamam.

Son gün geldi. Şimdi yanımıza gelecekti. Şimdi gelip veda edecek veya sessizce ortadan kaybolacaktı ve bir daha onu göremeyecektik.

Bu ihtimal, okuldaki hiçbir canlının aklından geçmiyor gibiydi. Herkes normal saatinde kalktı, her zamanki gibi kahvaltısını etti; hepsi eski öğretmenlerini düşünmeden veya onunla ilgili tek söz etmeden her zamanki işlerini, alışılmış ilgisizlikleriyle yapmaya koyuldu.

Ev o kadar kayıtsız, yapılan işler o kadar sıkıcı ve o kadar alışılmış, görüntü o kadar beklentisizdi ki bu kadar durgun, bu kadar boğucu bir havada nasıl nefes alabileceğimi bilmiyordum. Birisi bana sesini veremez miydi? Kimsenin amin diyebileceğim bir arzusu, bir sözü, bir duası yok muydu?

Onların en ufak bir şeyi; bir ikramı, bir tatili, bir dersten muaf tutulmayı nasıl hep birlikte talep ettiklerini görmüştüm; şimdi birleşip Madam Beck'in etrafını sararak kesinlikle çok sevilen, en azından bazıları tarafından –sevebildikleri kadar– sevilen öğretmenleriyle son bir kez konuşmakta ısrar edemezler miydi? Ama kalabalığın sevgisi nedir ki?

Nerede yaşadığını biliyordum; onunla ilgili haber alınabilecek ya

da bırakılabilecek yeri biliyordum; aradaki mesafe bir taş atımı kadardı; yan odada bile olsa, çağırılmadan bu bilgimi kullanamazdım. Takip etmeye, aramaya, hatırlatmaya, anımsatmaya yetenekli değildim.

Bay Emanuel elimi uzatsam tutacak kadar yakınımdan geçmiş olabilirdi; eğer sessizce ve fark etmeden geçtiyse ben de onun geçip gitmesinin acısını sessizce ve kıpırdamadan çekerdim.

Sabah saatleri geçip gitti. Öğleden sonra olduğunda her şeyin bittiğini düşündüm. Kalbim yerinde titriyordu. Kanım damarlarımda akmakta zorlanıyordu. Oldukça hasta hissediyordum ve nasıl ayakta duracağımı, işimi nasıl yapacağımı bilmiyordum. Gene de etrafımdaki küçük dünya, kayıtsızca yavaş hareketine devam ediyordu; herkes neşeli, tasasız, korkusuz veya düşüncesizdi; daha yedi gün önce, şaşırtıcı bir haberle isteriye tutulmuş gibi ağlayan öğrenciler sanki haberi, anlamını ve hissettiklerini unutmuş gibiydiler.

Okulun tatil olduğu saat beşten kısa bir zaman önce, Madam Beck aldığı İngilizce bir mektubu okuyup ona tercüme etmem ve onun adına yanıt yazmam için beni odasına çağırdı. İşe başlamadan önce yavaşça oda kapılarını kapattığını fark ettim; sıcak bir günde hava akımı onun için vazgeçilmez olmasına rağmen pencereyi bile kapattı. Böyle bir önleme ne gerek vardı? Bu soruyu aklıma getiren güçlü bir şüphe ve neredeyse öfkeli bir güvensizlikti. Dışarıdan gelecek sesleri engellemek mi istiyordu? Hangi sesleri?

Daha önce hiç yapmadığım kadar dikkatli dinledim; bir kış gecesinde kurdun karı koklayarak avını bulması ve uzaklardaki yolcunun ayak seslerini dinlemesi gibi dinledim. Aynı zamanda hem dinleyip hem de yazıyordum. Hemen hemen mektubun ortalarında, holde bir ayak sesi duydum, kalemim durdu. Kapı çalınmamıştı; emirlere uyan Rosine kapıyı bekliyordu kuşkusuz. Madam durduğumu gördü. Öksürdü, telaşa kapıldı, daha yüksek bir sesle konuştu. Ayak sesi sınıflara doğru gitmişti.

"Devam edin," dedi Madam ama elim durmuştu, kulağım büyülenmiş, düşüncelerim esir alınmıştı.

Sınıflar başka bir binadaydı; aradaki hol, binayı ev olarak kullanılan

bölümden ayırıyordu; aradaki uzaklığa ve duvarlara rağmen öğrencilerin ani hareketini ve bütün sınıfın bir anda ayağa kalktığını duydum.

"Ellerindeki işleri kaldırıyorlar," dedi Madam.

Aslında işlerini kaldırdıkları saatti ama o ani sessizliğin, kargaşanın bir anda susmasının nedeni neydi?

"Bekleyin Madam; ne olduğuna bakayım."

Ve kalemimi koyup onu orada bıraktım. Bıraktım mı? Hayır; bırakılmayacaktı; beni orada tutamayacağı için ayağa kalkıp gölge gibi takip etti. Merdivenin son basamağında arkama döndüm.

"Siz de mi geliyorsunuz?" diye sordum.

"Evet," dedi bakışlarıma garip, karanlık ama kararlı bir bakışla karşılık vererek.

Yürümeye devam ettik; birlikte yürümüyorduk, adımlarımı takip ediyordu.

O gelmişti. Birinci sınıfa girdiğimde onu gördüm. Çok iyi tanıdığım beden işte oradaydı. Onu uzak tutmaya çalıştıklarına emindim ama gelmişti. Kızlar yarım daire şeklinde sıralanmışlardı; her birinin elini sıkıp dudaklarını onların yanaklarına değdirerek veda ediyordu. Bu merasim, ancak böyle bir ayrılıkta izin verilen, yabancılara ait bu âdet, çok ciddiydi ve uzun sürüyordu.

Madam Beck'in böyle köpek gibi beni takip etmesinin merhametsizlik olduğunu düşündüm; peşimden yürüyüp beni çok yakından izliyordu, nefesini boynumda ve omuzlarımda hissediyordum; son derece rahatsız oldum.

Yaklaşıyordu; yarım daire neredeyse bitmişti; sıra son öğrenciye geldi; arkasına döndü. Ama Madam benim önümdeydi; bir anda öne çıkmıştı; sanki bedeni ve şalı daha da büyümüştü; beni gizliyordu; görünmüyordum. Zayıflığımı ve yetersizliğimi biliyordu; bir kriz anında beni felç eden manevi tutukluğumun derecesini –hiç özgüvenim yoktu– hesaplayabilirdi. Hızla akrabasının yanına gitti, yüksek sesle araya girerek onun dikkatini çekti, aceleyle onu kapıya –bahçeye açılan cam kapıya– götürdü. Sanıyorum etrafına baktı, eğer göz göze gelebilseydik cesaretin, duygularıma yardımcı olmak için koşarak

gelirdi ve orada bir hamle yapılabilirdi; ama oda çoktan karışmıştı, yarım daire, gruplara bölünmüş ve ben, daha fazla göze çarpan otuz kişinin ortasında kalmıştım. Madam'ın istediği olmuştu; evet, onu uzaklaştırmıştı ve beni görmesini engellemişti; o da benim orada olmadığımı düşünüyordu. Saat beşi çaldı, derslerin bittiğini belirten zil duyuldu, okul dağıldı ve oda bomboş kaldı.

Hatırladığım kadarıyla, orada tek başıma geçirdiğim dakikalarda tam bir karanlık ve dalgınlık içindeydim; dayanılmaz bir kaybın üstüne gelen anlatılamaz bir keder. Ne yapmalıydım? Ah, hayatımdaki tek ümit parçalanmışken, öfkeli kalbimden kökleriyle birlikte koparılıp alınmışken ne yapmalıydım?

Küçük bir çocuk –okuldaki en küçük çocuk–, saflığı ve bilinçsizliğiyle içimdeki ikilemin öfkeli ama sessiz merkezine daldığında, ne yapmam gerektiğini bilmiyordum.

İnce bir ses peltekçe, "Matmazel," dedi, "bunu size vermem gerekiyor. Bay Paul bana bodrumdan tavan arasına kadar bütün binada sizi aramamı ve bulduğumda bunu vermemi söyledi."

Ve çocuk bir not uzattı; küçük güvercin, kopardığı zeytin yaprağını dizlerimin üstüne koydu. Üzerinde ne adres ne de isim vardı, sadece şu kelimeleri okudum:

"Niyetim diğerlerine veda ederken sizinle de vedalaşmak değildi ama sizi sınıfta görmeyi ümit ediyordum. Hayal kırıklığına uğradım. Görüşme ertelendi. Benim için hazır bekleyin. Gitmeden önce sizi rahat bir zamanımda görmeli ve uzun uzun konuşmalıyım. Hazır bekleyin, zamanım çok kısıtlı ve şimdilik dolu; ayrıca halletmem gereken özel bir işim var ve bunu hiç kimseyle hatta sizinle bile paylaşmayacağım ve asla anlatmayacağım. PAUL."

"Hazır olmak mı?" O takdirde bu gece olmalı; yarın gitmiyor muydu? Evet, bu konuda emindim. Gemisinin yola çıkacağı tarihi ilanlarda görmüştüm. Ah, hazır olacaktım ama bu kadar uzun zamandır beklenen bu görüşme gerçekleşebilecek miydi? Zaman çok daralmıştı, komplocular çok dikkatli, hareketli ve kötü niyetliydi; ulaşılacak yol bir kanal gibi dar, bir uçurum kadar derindi; Abaddon ağzından

alevler çıkararak üzerinde oturuyordu. Benim Yüce Gönüllüm üstesinden gelebilecek miydi? Rehberim bana ulaşabilecek miydi?

Bunu kim bilebilir? Gene de biraz cesaretlenip teselli buldum; kalbi benimkiyle birlikte atıyormuş gibime geldi.

Kahramanımı bekledim. Abaddon arkasında Cehennem'ini sürükleyerek geldi. Sanırım eğer Sonsuzlukta bir eziyet varsa bunun şekli alevden bir işkence sehpası, tabiatı da ümitsizlik değildir. Öyle sanıyorum ki güneşin asla doğmadığı ve batmadığı o günlerden birinde, bir melek, Hades'e girdi; orada durdu, ışık saçıp gülümseyerek bir şartlı tahliye haberi verdi, hemen değil ama beklenmeyen bir günde ve saatte gelecek bir mutluluğun kuşkulu umudunu ateşledi, kendi güzel görünüşü ve ihtişamında vaadinin büyüklüğünü ve yönünü gösterdi. Bunları söyledikten sonra yükselerek bir yıldız oldu ve kendi Cennet'ine doğru gözden kayboldu. Geriye bıraktığı kuşkuydu; ümitsizlikten daha kötü bir ihsan.

Bütün gece boyunca bekledim, güvercinle gönderilen zeytin yaprağına güvenerek ama güvenimin içinde gene de müthiş bir korkuyla. Korkum, üzerimde ağır bir baskı yapıyordu. Nadiren yanılan bir önsezinin soğuk ve garip ortağı olarak tanıyordum onu. İlk saatler uzun ve yavaş geçti; can havliyle son saatlerin uçuşan eteklerine yapıştım. Onlar da rüzgâra kapılan bulutlar, fırtınanın önünde sürüklenen bir gemi enkazı gibi geçti.

Bütün saatler geçti. Uzun ve sıcak yaz günü bir Noel kütüğü gibi yanıp bitti, sonundaki kızıllık yok oldu; serin mavi gölgelerin arasında, gecenin solgun, kül rengi pırıltılarında eğilip kaldım.

Dualar bitmişti; yatma zamanıydı; okuldakilerin hepsi odalarına çekilmişlerdi. Hâlâ o loş birinci sınıfta bekliyordum; o ana kadar asla unutmadığım veya göz ardı etmediğim kuralları unutarak ya da en azından göz ardı ederek.

O sınıfı bir baştan bir başa kaç kez yürüdüm bilmiyorum; saatlerdir ayaktaydım; düşünmeden masaları ve sıraları kenara çekmiş ve kendime boylu boyunca yürüyebileceğim bir yol açmıştım. Orada yürüdüm, evdeki herkesin yattığından ve beni duyamayacağından

emin olduğumda en sonunda ağladım. Geceye güvenerek, sırrımı Yalnızlığa açarak, gözyaşlarımı ve hıçkırıklarımı zincirlerinden çözerek ağladım; kalbimi şişirdiler, yırtarak kendilerine yol açtılar. Bu evde hangi keder kutsal olabilirdi ki?

Saat on biri geçtiğinde –Rue Fossette için çok geç bir saatti– sinsice değil ama sessizce kapı açıldı, bir lambanın alevi ay ışığını kuşattı; Madam Beck sanki olağan bir zaman ve olağan bir durumda geliyormuş gibi bir havayla içeri girdi. Hemen bana hitap edeceği yerde masasına gitti, anahtarlarını aldı ve bir şey arıyormuş gibi yaptı; bu yalandan aramayla uzun zaman, çok uzun zaman oyalandı. Sakindi, çok sakindi; bu sahteliğe zor dayanıyordum; her zamanki halimden hırsla koparılıp her zamanki saygımı ve korkularımı arkamda bırakalı iki saat olmuştu. Bir temasla yönlendirilmiş, bir kelimeyle üzerimde tahakküm kurulmasına izin vermiştim, normal şartlarda, artık hiçbir esarete katlanamaz, hiçbir kısıtlamaya boyun eğemezdim.

"Yatma zamanı çoktan geçti," dedi Madam, "evin kurallarına çok uzun bir süre karşı gelindi."

Madam'a yanıt vermedim; durmadım da; yoluma çıktığında kenara ittim.

"İzin verin de sizi sakinleştireyim *Meess*; bırakın sizi odanıza götüreyim," dedi yumuşak bir şekilde konuşmaya çalışarak.

"Hayır!" dedim, "ne siz ne de bir başkası beni ikna edemeyecek ve yönlendiremeyecek."

"Yatağınızı ısıttırayım. Goton henüz yatmadı. Sizi rahat ettirir, size bir sakinleştirici verir."

"Madam," diye sözünü kestim, "siz zevkine düşkün birisiniz. Bütün sakinliğinizin, huzurunuzun ve nezaketinizin altında inkâr edilemez bir zevk düşkünlüğü yatıyor. Siz kendi yatağınızı ısıtıp yumuşatın; istediğiniz kadar yatıştırıcı alın, etinizi yiyin, baharatlı ve tatlı içkilerinizi için. Herhangi bir keder veya hayal kırıklığı yaşadığınızda –ve belki de yaşamışsınızdır; hayır, yaşadığınızı biliyorum– kendi seçtiğiniz kaynaklarda kendi çarelerinizi arayın. Ancak beni rahat bırakın. Beni rahat bırakın diyorum!"

"Size göz kulak olması için birisini göndermeliyim *Meess*, Goton'u göndermeliyim."

"Sizi bundan men ederim. Beni yalnız bırakın. Elinizi benden, hayatımdan ve sıkıntılarımdan çekin. Madam! Elleriniz soğuk ve zehirli. İnsanı zehirleyip felç ediyorsunuz."

"Ben ne yaptım *Meess*? Paul'la evlenmemelisiniz. O evlenemez."

"Bana yâr olmayanı kimseye yâr etmem!" dedim çünkü gizlice onu istediğini ve her zaman istemiş olduğunu biliyordum. Onun için *insupportable*[1] diyor, arkasından *dévot*[2] diye söyleniyordu; onu sevmiyordu ama kendi çıkarına bağlamak için evlenmek istiyordu. Nasıl olduğunu bilmiyorum, belki nedenini bilmediğim bir önseziyle veya hisle, ama Madam'ın bazı derin sırlarının farkındaydım. Onunla yaşarken yavaş yavaş ben de, ondan daha aşağı seviyede biri olmadığı takdirde, kişinin her zaman ona rakip olacağını öğrendim. O benim rakibimdi, gizlice de olsa kalbi ve ruhuyla, en yumuşak tavırlarıyla ve onunla benden başka kimsenin bilmediği bir şekilde.

İki dakika kadar, bütünüyle hükmüm altında olduğunu bilerek, Madam'a tepesinden baktım çünkü bazen, şimdiki gibi durumlarda –şu andaki gibi algılamanın uyarıldığı hallerde– her zamanki gibi gizlediği kimliği ve maskesi önümde bir ağ gibi duruyordu; altındaki kalpsiz, nefsine düşkün ve aşağılık varlığı görebiliyordum. Sessizce benden uzaklaştı, huzursuz ama yumuşak ve sakin bir sesle, "Eğer yatmaya ikna edilemiyorsam istemeden de olsa beni yalnız bırakmak zorunda olduğunu," söyledi. Uzaklaşmaktan, belki de benim onun gittiğini görmekten duyduğum memnuniyetten daha fazla memnun olarak iradesizce gitti.

Bu, Madam Beck'le aramda geçen, kıvılcımlar çıkaran ve gerçeklerin zorlandığı tek çatışmaydı; bu geceki kısa sahne bir daha asla tekrarlanmadı. Bu bana olan davranışlarında en ufak bir değişikliğe neden olmadı. İntikam almayı istedi mi bilmiyorum. Açıkkalplilikle söylediklerim nedeniyle benden nefret etti mi bilmiyorum. Sanırım güçlü zihninin

1 Çekilmez.
2 Mazbut.

gizli felsefesini kendine kalkan yaptı ve onu rahatsız edeni unutmaya karar verdi. Ortak hayatımızın sonuna kadar bu ateşli konuşmanın bir daha ağza alınmadığını, ima bile edilmediğini biliyorum.

O gece geçti; bütün geceler, bir ayrılıştan önceki yıldızsız geceler bile, sona erer. Evdekilerin uyandığı saat olan altı civarında dışarıdaki oyun alanına çıktım ve kuyunun soğuk ve zindelik veren suyuyla yüzümü yıkadım. Hole girerken meşe dolabın üstündeki bir ayna parçasında yüzümün halini gördüm. Ayna bana, değiştiğimi, yanaklarımın ve dudaklarımın donuk beyaz, gözlerimin cam gibi ve göz kapaklarımın şişmiş ve morarmış olduğunu gösterdi.

Diğerlerine katıldığımda hepsinin bana baktığını biliyordum, kalbimdekileri keşfetmişlerdi; kendimi ele verdiğime inanıyordum. Okulun en küçüğünün bile neden ve kim için kederlendiğimi tahmin ettiğinden son derece emindim.

Hastalandığında bir kere ona baktığım çocuk, Isabelle, bana yaklaştı. O da mı benimle alay edecekti!

"*Que vous êtes pâle! Vous êtes donc bien malade, mademoiselle!*"[1] dedi parmağını ağzına sokup; o an bana en keskin zekâdan daha güzel gelen hüzünlü bir aptallıkla.

Isabelle nedeni bilinmeden verilen öğütlerde yalnız kalmadı; gün bitmeden okuldaki bütün körlere minnettarlık duyuyordum. Kalabalıkların, kalpleri okumak ve belirsiz söylentileri yorumlamaktan başka yapacak şeyleri vardır. İsteyen tavsiyelerini kendine saklayabilir, kendi sırlarının krallığına kendisi hükmedebilir. O gün boyunca sadece kederimin nedeninin tahmin edilmediği değil son altı aydır içimde yaşadıklarımın hâlâ yalnızca bana ait olduğu da tekrar tekrar kanıtlandı. Bütün canlıların içinden tek bir canlıya verdiğim değer fark edilmemişti, bilinmiyordu. Dedikodular beni es geçmişti; merak beni atlamıştı; her zaman etrafta olan bu iki kurnaz kavram asla benim üzerime yönelmemişti. Belirli bir organizma herkesin ateşler içinde yandığı bir hastanede yaşayabilir ve tifüse yakalanmayabilirdi. Bay Emanuel gelmiş ve gitmişti; eğitilmiş ve aranmıştım;

1 Ne kadar solgunsunuz! Çok hastasınız Matınazel!

zamanlı zamansız beni çağırmıştı ve ben de itaat etmiştim: "Bay Paul Bayan Lucy'yi çağırıyor", "Bayan Lucy, Bay Paul ile birlikte" lafları sürekli duyuluyordu; kimse ne yorum yaptı ne de ayıpladı. Kimse bir şey ima etmedi, kimse alay etmedi. Madam Beck'in çözdüğü bilmeceyi başka kimse çözemedi. Şimdi çektiğim acı, hastalık olarak adlandırıldı; bir baş ağrısı; ben de verilen bu adı kabul ettim.

Ama hangi fiziksel hastalık bu kadar acı verebilir? Veda etmeden gittiğinin kesinliği –kaderin ve onu kovalayan öfkelerin– bir kadının kıskançlığının ve bir rahibin dar kafalılığının zalim mahkûmiyet kararı bana, onu bir daha göremeyeceğim için acı mı çektirecek? İkinci gecenin de beni aynı durumda bulmasında; vahşi, ıstırap içinde, sessiz bir kederin değişmeyen tutkusuyla aynı boş odada gene bir aşağı bir yukarı yürürken bulmasında hayret edilecek bir şey var mıydı?

O gece, Madam Beck bana yatmamı söylemedi, yanıma gelmedi; kendi yapamadığını yapabilecek daha etkili bir aracıyı, Ginevra Fanshawe'u gönderdi. Ginevra'nın ilk sözleri "Başınızın ağrısı bu gece çok mu kötü?" oldu. (Çünkü Ginevra da, diğerleri gibi başımın ağrıdığını sanıyordu; başımın, yüzüme korkutucu bir beyazlık ve ayaklarıma delice bir huzursuzluk verecek kadar çok ağrıdığını sanıyordu.) İlk kelimeleri herhangi bir yere kaçma isteği uyandırdı, yeter ki uzakta olsun. Ve hemen kendi baş ağrılarından şikâyet etmeye başlayarak konuyu tamamladı.

Yukarı çıktım. Artık yatağımdaydım, sefil yatağımdaydım ve zeki akrepler aklımdan çıkmıyordu. Yatalı ancak beş dakika olmuştu ki bir haberci daha geldi; Goton bana içmem için bir şey getirmişti. Çok susamıştım ve hemen içtim; tatlıydı ama ilaca benziyordu.

Boş bardağı alırken, "Madam bunun sizi uyutacağını söyledi *chou chou*," dedi Goton.

Evet, sakinleştirici verilmişti. Aslında bana güçlü bir uyku ilacı verilmişti. Bir gece için sakin tutulacaktım.

Ev halkı yattı, gece lambası yakıldı, yatakhane sessizleşti. Kısa zamanda uyku hükmünü sürmeye başladı; yastıkların üzerinde uyku kolayca üstünlük sağlıyordu; ağrımayan başların ve kalplerin üstün-

deki hâkimiyetiyle yetinerek huzursuz olanın yanından geçip gitti.

İlaç işi gördü. Madam'ın dozunu artırdığını mı azalttığını mı bilmiyorum; sonuç onun istediği gibi olmadı. İlaç sersemleteceği yerde heyecan verdi. Yeni bir düşünceyle, garip renklerdeki hayallerle canlandım. Melekelerim toplantı çağrısı aldı, boruları öttü, trompetleri zamansız davetler için çaldı. Hayal gücü uykusundan uyandı ve aceleyle, cesaretle öne çıktı. Azarlayarak arkadaşı Maddeye baktı, "Uyan," dedi. "Uyuşuk! Bu gece benim istediğim olacak; sen galip gelmeyeceksin."

"İleriye bak ve geceyi seyret!" diye bağırdı ve yanımdaki pencerenin kalın perdesini kaldırdığımda krallara yaraşır bir hareketle bana muhteşem dolunayı gösterdi.

Hayal gücü, yatakhanenin hafif ışık altındaki kasvetini, dar sınırlarını, bunaltan sıcağını nefesi kesilen duyularım için tahammül edilmez hale getirdi. Bu ini terk edip çiğe, serinliğe ve ihtişama doğru onu takip etmem için aklımı çeldi.

Gözümün önüne, Villette'in gece yarısındaki tuhaf görüntüsünü getirdi. Özellikle parkı gösterdi, yaz parkı uzun yollarıyla sessizdi, tenha ve güvenliydi; yolların arasında büyük taş bir havuz vardı; o havuzu biliyordum, birçok defa yanında durmuştum, ağaçların gölgesindeydi, yeşil, yapraklı ve sazlı yatağındaki berrak serin suyla ağzına kadar doluydu. Bütün bunların anlamı ne? Parkın kapıları kapanmış, kilitlenmiş olmalıydı ve nöbetçiler vardı; oraya girilemezdi.

Girilemez miydi? Düşünmeye değer bir nokta; bunu düşünürken makine gibi giyindim. Uyumam veya kıpırdamadan yatmam mümkün değildi, tepeden tırnağa heyecan içindeydim, giyinmeyip de ne yapacaktım?

Kapılar kapalıydı, önünde askerler duruyordu; o zaman parka giriş yok muydu?

Geçenlerde bir gün parkın yanından geçerken çitlerin arasında, o zaman üzerinde durmadığım, bir boşluk görmüştüm; çitin kazıklarından biri kırılmıştı. Şimdi hatırlayınca bu açıklığı gene gördüm, sıra sıra dikilmiş ıhlamurların dalları arasında dar, biçimsiz bir açıklık

görünüyordu. Bu açıklıktan bir adam veya şişman bir kadın, Madam Beck örneğin, geçemezdi ama ben geçebileceğimi düşündüm; bir kere denemeyi istedim, bir kez içeri girebilirsem bu saatte bütün park benim olurdu; ay ışığı ve gece yarısı parkı!

Bütün yatakhane derin bir uykudaydı! Ne kadar derin bir uyku! Ne kadar sessiz nefesler! Koca ev ne kadar sessizdi! Saat kaçtı? Öğrenmek için sabırsızlandım. Alt kattaki sınıfta bir saat vardı; aşağı inip saate bakmaktan beni ne alıkoyabilirdi? Böyle bir dolunayın ışığında büyük beyaz yüzü ve simsiyah rakamları açıkça görülebilirdi.

Bu adımı engelleyecek gıcırdayan bir menteşe veya kilit sesi yoktu. Bu sıcak temmuz gecelerinde havasızlığa tahammül edilemediğinden odanın kapısı ardına kadar açıktı. Yatakhanedeki yer döşemeleri ayaklarıma ihanet etmezdi herhalde? Evet, nerede gevşek bir tahta olduğunu biliyordum ve ona basmadan yürüyebilirdim. Meşe merdiven, inerken biraz gıcırdadı ama çok değil; holdeyim.

Sınıfların büyük kapıları kapalı ve sürgülü. Diğer taraftan koridora giden kapı açık duruyor. Sınıfların büyük kasvetli kafesler olduğunu düşünüyorum; yollardan uzakta arkalara gömülmüş ve benim için kamış kalemler ve kelepçeler arasına yerleştirilmiş hayalet gibi, dayanılmaz Hatıralarla dolu. Doğrudan yola açılan yüksek girişe giden koridor neşeli bir görüntü sergiliyor.

Şişş! Saat çalıyor. Bu manastırın sessizliği periliymiş gibi derin olsa da saat henüz sadece on bir. Kulaklarım saatin son vuruşunun uğultusunu takip ederken, şehirden gelen hafif sesi duyuyorum; çanların veya bandonun sesi gibi; tatlılığın, zaferin, yasın birbirine karıştığı bir ses. Ah, bu müziğe daha yaklaşmak, sazlı havuzun yanından tek başıma dinleyebilmek! Bırakın gideyim, bırakın gideyim! Hürriyeti alıkoyabilecek, yardımını ondan esirgeyecek ne olabilir ki?

Orada, koridorda bahçe kıyafetim asılı duruyor; büyük şapkam ve şalım. Büyük, ağır *porte-cochère*'in[1] üstünde kilit yok; aranması gereken bir anahtar yok; dışarıdan açılmaması için bir çeşit yaylı sürgüyle kapatılıyor ama içeriden sessizce açılabilir. Bunu yapabilir

1 Konaklarda arabaların girip çıktığı büyük kapı.

miyim? Zorlanmıyorum, merhametle, kolaylık göstererek açılıyor. Kapı neredeyse anında kapanırken düşünüyorum, eşiği geçip taşlı yola adım attığımda bu hapishanenin gösterdiği tuhaf kolaylığa hayret ediyorum. Sanki görünmeyen birileri bana yol açmış, bir güç benim önümden giderek sorunları çözmüş gibi, çünkü ben hemen hemen hiç çaba sarf etmedim.

Rue Fossette sessiz. Bu kaldırımda düşündüğüm o avare ve davetkâr yaz gecesini buluyorum; ayın üzerime vurduğunu görüyorum; havadaki nemi hissediyorum. Ama burada duramam, eski hayaletlere hâlâ çok yakınım, zindanın o kadar yakınındayım ki mahkûmların inlemelerini duyabiliyorum. Aradığım bu ağırbaşlı sessizlik değil, bu katlanabileceğim bir şey değil; o gökyüzünün çehresinde, dünyadaki ölüm var. Park da sakin olacak –biliyorum her yerde ölümün durgunluğu var– gene de bırakın parka gideyim.

İyi bildiğim bir yolu seçtim ve yukarıya, görkemli ve asil Haute Ville'e doğru yürüdüm; duyduğum müzik kesinlikle oradan geliyordu; şimdi susmuştu ama tekrar başlayabilirdi. Yürümeye devam ettim, beni karşılamaya ne bandonun ne de çanların müziği geldi; onların yerini başka bir ses aldı, güçlü bir dalganın, büyük bir akıntının sesi gibi bir ses, ben yaklaştıkça derinleşti. Işıklar parladı, ortalık hareketlendi, çanlar çaldı; neye doğru gidiyordum? Büyük Meydan'a vardığımda kendimi bir sihrin çabukluğuyla neşeli, canlı, sevinçli bir kalabalığın ortasında buldum.

Villette bir alev, geniş bir aydınlık; bütün dünya uzakta gibi görünüyor; ay ışığı ve Cennet uzaklaştırılmış; şehir, kendi fenerleriyle kendi ihtişamını seyrediyor, parlak kıyafetler, gösterişli atlı arabalar, güzel atlar ve yiğit biniciler ışıldayan sokakları dolduruyor. Çok sayıda maske bile görüyorum. Garip bir sahne, rüyalardakinden bile garip. Ama park nerede? Ona yakın olmalıyım. Bu parlaklığın ortasında park gölgeler içinde ve sakin olmalı; en azından orada meşaleler, lambalar veya kalabalık yoktur, değil mi?

Ben bunu sorarken içinde tanıdık yüzler olan üstü açık bir araba önümden geçti. Kalabalığın içinden yavaşça ilerliyordu, enerjik atlar ateşlerinin dizginlenmesine kızgındılar. Arabanın içindekileri de

gördüm, onlar beni göremezlerdi veya en azından sıkıca sarındığım büyük şal ve başımda beni gizleyen hasır şapkayla görseler de tanımazlardı (o karmakarışık kalabalıkta hiçbir kıyafet dikkat çekecek kadar garip değildi). Kont de Bassompierre'i gördüm; güzel kıyafetler içinde, zarif ve neşeli vaftiz annemi gördüm; güzelliğinin, gençliğinin ve mutluluğunun üçlü haresiyle çevrelenmiş Paulina Mary'yi de gördüm. Neşeli yüzüne, gözlerindeki sevinçli ışığa bakarken insan, kıyafetinin şıklığına bakmayı hatırlamayabilirdi; sadece etrafında uçuşan kumaşın tamamen beyaz, hafif ve gelinlik gibi olduğunu biliyorum; onun karşısında oturan Graham Bretton'ı gördüm; Paulina'nın yüzü ona bakarken parlıyordu; Paulina'nın gözlerinden yansıyan parlaklık önce Graham'in gözlerinden fışkırıyordu.

Bu dostları görünmeden takip etmek bana garip bir mutluluk verdi ve parka gittiklerini düşünerek onları gerçekten takip ettim. Onları yeni ve beklenmedik güzelliklerin ortasında arabadan inerlerken seyrettim (arabalar içeri giremiyordu). İşte! Taş sütunların arasındaki demir kapının üzerinde yıldız yığınlarından yapılmış alev alev yanan bir kemer vardı, onları kemerin altında ihtiyatla takip ediyordum, neredeydiler ve ben neredeydim?

Büyülü bir yerde; muhteşem bir bahçede; üzerine renkli göktaşları saçılmış bir düzlük, mor, kırmızı ve altın alevlerin yeşilliğin üstünde mücevher gibi parladığı bir ormanda; ağaçlar ve gölgelerden çok farklı mimari bir zenginlik barındıran; mihraptan ve tapınaktan, piramitten, obeliskten ve sfenksten oluşan Mısır'ın harikaları ve sembolleri Villette'teki parkı doldurmuştu.

Beş dakika içinde bu sırrı öğrenmeme rağmen –nedeni açığa çıkmıştı– bu heybetli parçaların yapıldığı malzemeyi hemen fark etmeme rağmen –tahta, boya ve karton– bu kaçınılmaz keşif gecenin büyüsünü yıkmadı veya olağanüstülüğünü yok etmedi. Bu büyük eğlencenin nedenini anlamıştım, eğlence, o sabah güneş doğarken başladığı halde ve saat gece yarısına yaklaşırken hâlâ tüm enerjisiyle devam etmesine rağmen manastır benzeri Rue Fossette bu şölenden nasibini almamıştı.

Tarihe göre, geçmişte Labassecour'da, kahraman hemşerilerinin, ne olduğunu bilmediğim hakları ve hürriyetleriyle ilgili, çok kötü bir olay yaşanmıştı. Savaş çıkmamış olsa bile söylentileri vardı; sokaklarda bir mücadele –bir telaş– koşturmaca, kurulan barikatlar, kasaba sakinlerinin isyanı, askerlerin devreye sokulması, fırlatılan tuğlalardan söz ediliyordu ve hatta bir miktar da kurşun atılmıştı. Söylentiye göre vatanseverler yenilmişti; Basse Ville'in eski bölümünde şehitlerin kutsal kemiklerinin saklandığı gösterişli bir yer yapılmıştı. Her neyse, her yıl belli bir gün, gerçekliği pek de kesin olmayan bu vatanseverlerin ve şehitlerin şerefine bir festival hazırlanıyor; sabah St. Jean Baptiste'te bir *Te Deum* hazırlanıyor, gece de, benim şimdi gördüğüm merasimlere, süslemelere ve ışıklandırmalara ayrılıyordu.

Bir sütunun üzerine yerleştirilmiş beyaz Mısır turnasına, caddenin derin ve meşalelerle aydınlatılmış görünümüne ve sonuna yerleştirilmiş olan sfenkse bakarken büyük meydandan beri takip ettiğim grubu gözden kaybettim, ya da onlar bir öbek hayalet gibi yok olmuşlardı. Bütün bu manzaranın içinde karakterler hayal etkisi yapıyordu; her şekil dalgalanıyor, her hareket süzülüyor, her ses biraz alaycı, biraz belirsiz yankılanır gibi görünüyordu. Paulina ve dostları yok olduğundan onları gerçekten gördüğümü iddia etmem mümkün değildi; bu karmaşanın içinde onların rehberliğini aramıyordum ve gece boyunca benim koruyucum olmayacaklarına da üzülmüyordum.

Bu şenlik gecesi, küçücük bir çocuk için bile güvenliydi. En iyi kıyafetleriyle, Villette'in çevresindeki dış mahallelerde yaşayan köylülerin yarısıyla ve saygın kasabalılarla dolup taşıyordu. Hasır şapkam, kasketlerin ve ceketlerin, kısa eteklerin ve pamuklu uzun pelerinlerin arasında dikkati çekmiyordu; sadece şapkamın geniş kenarlarını ikinci bir kurdeleyle bağlayıp aşağı indirerek fazladan bir önlem aldım ve böylece sanki maske takmışım gibi kendimi daha da güvende hissettim.

Caddelerde güvenle yürüdüm, en yoğun olduğu yerde kalabalığa karıştığımda da güvendeydim. Sakin durmam veya sessizce gözlemem mümkün değildi. Gördüklerimden büyük bir keyif alıyordum,

geceyi, artan sesleri, bir parlayan bir solan belirsiz ışıkları içime dolduruyordum. Mutluluk ve Umuda gelince, onlarla el sıkışmıştık, ama şu an için Umutsuzluğu azarlıyordum.

Giderken amacım yeşil zemini ve berrak sularıyla taş havuzu bulmaktı; farkında olmadığım bir ateşin susuzluğuyla onun serinliğini ve yeşilliğini düşünüyordum. Parıltıların, telaşın, kalabalığın ve gürültünün ortasında hâlâ özellikle o yuvarlak kristal aynaya ulaşmak ve ayın, onun inci parlaklığındaki sularında yansımasını görmek istiyordum.

Yolumu biliyordum ama doğruca o tarafa gitmem engelleniyor gibiydi; oradaki bir görüntü, buradaki bir sesle yolumu değiştiriyor, bir o yola bir bu yola çekiliyordum. Bu titreyen ve dalgalanan aynayı çevreleyen sık ağaçları gördüğümde, sağ taraftaki boşluktan, Cennet'ten geldiğini düşündüğüm bir ses duydum, böyle bir ses Beytüllahim ovasında Müjde Gecesi'nde[1] duyulabilecek bir sesti.

Uzakta başlayıp hızla güçlenen kanatlarla gelen bu şarkı, bu güzel müzik gölgeliklerin içinden öyle ahenkli bir fırtına gibi geliyordu ki, etrafta yaslanabileceğim bir ağaç olmasaydı yere yığılabilirdim. Sayılamayacak kadar çok olduklarını düşündüğüm insan sesleri, farklı çalgılar vardı, boru, korno ve trompeti duyuyordum. Bütün dalgalarıyla denizin bir şarkıya dönüşmesi gibiydi.

Dalgalar bana doğru gelip geriye çekildi ve ben onları takip ettim. Beni bir Bizans binasına, parkın ortasındaki bir çeşit köşke doğru götürdüler. Etrafında büyük bir açık hava konseri için toplanmış binlerce insan vardı. Duyduğum sanırım çılgın bir Jäger korosuydu; gece, bulunduğum yer, manzara ve kendi ruh halim sesleri ve etkilerini artırıyordu.

Bu ışıkta son derece güzel görünen hanımlar burada toplanmıştı; bazılarının kıyafetleri tül gibiydi, bazıları satenler içindeydi, çiçekler ve sarı saçlar titriyor ve koronun sesi havayı parça parça ederken, peçeler, süslü şapkalarının etrafında sallanıyordu. Bu hanımlardan birçoğu, küçük ve hafif park iskemlelerinde oturuyordu ve arkalarında veya yanla-

1 İsa'nın Beytüllahim'de doğduğuna inanılır, doğduğu geceye de Müjde Gecesi denir. (yay. n.)

rında kendilerine eşlik eden beyler duruyordu. Vatandaşlar, halk tabakası ve polisler bu kalabalığın dış sıralarını oluşturuyordu.

Ben de bu dış sıralarda yerimi aldım. Kısa eteklerin ve tahta pabuçların sessiz ve tanınmayan, sonuç olarak konuşmayan komşusu olmaktan; ipekli elbiseleri, kadife pelerinleri ve tüylü şapkaları uzaktan seyretmekten oldukça memnundum. Böylesine büyük bir canlılığın ve neşenin içinde yalnız, tamamen yalnız olmak bana uyuyordu. Bu sıkışık kalabalığın içinden kendime yol açmak isteğim ve gücüm olmadığından en uzak yerde duruyordum ve olduğum yerden müziği duyabiliyor ama pek bir şey göremiyordum.

"Matmazel'in yeri iyi değil," dedi yanımda bir ses. Benimle, kimseyle kaynaşmayı düşünmeyen bu varlıkla, konuşmaya kim cesaret etmişti? Yanıt vermek için değil de daha çok savuşturmak için arkama döndüm. İlk anda bir kasabalı, tamamen yabancı bir adam gördüm ama onun bir dükkân sahibi, bir kitapçı olduğunu hemen fark ettim, Rue Fossette'in kitap ve kırtasiye ihtiyaçları onun dükkânından sağlanıyordu; öfkeli mizacı ve en iyi müşterisi olduğumuz halde bize karşı davranışlarında bile sık sık görülen aksilik nedeniyle okulda kötü tanınan bir adamdı ama bana göre sevebileceğim, her zaman medeni, zaman zaman nazik olduğunu düşündüğüm birisiydi; bir seferinde yabancı para bozdurmak istediğimde bana yardımcı olmuştu. Zeki bir adamdı; kabalığının altında iyi bir kalbi vardı; bazen, tabiatının bir yönüyle Bay Emanuel'in tabiatına benzediğini düşünürdüm ve içgüdüsel olarak ona karşı duyduğum olumlu hislerin nedeni bu benzerlikti. Bay Emanuel onu iyi tanıyordu ve sık sık onu Miret'nin tezgâhına oturmuş, o ayki bir derginin sayfalarını çevirirken görürdüm.

Bu adamın beni hasır şapkamın ve sıkıca sarındığım şalın altından tanımış olması garipti ve karşı çıkmama rağmen bana kalabalığın içinde yol açmakta ve daha iyi bir yer bulmakta ısrar etti. Karşılık beklemeyen bir nezaketle bir yerlerden bana bir sandalye buldu. Bir kez daha en huysuz insanın asla en kötüsü olmadığını, en alçakgönüllünün de duyguları en az yontulmuş olan olmadığını fark ettim. Bu saygılı adam benim orada olmamı garipsememişti; sadece bana göze çarpmayan

ama yeterli bir ilgi göstermişti. Bana oturacak bir yer sağladıktan sonra soru sormadan, bir yorumda bulunmadan, gereksiz bir laf etmeden çekildi. Profesör Emanuel'in, Bay Miret'nin dükkânında oturup sigarını içerken gazetelerin edebiyat bölümlerini okumaktan keyif almasına şaşırmamak gerekirdi, çünkü birbirlerine benziyorlardı.

Oturalı beş dakika olmuştu ki şans eseri ve saygıdeğer kasabalı arkadaşım sayesinde, tanıdığım ailenin yakınında olduğumu fark ettim. Tam önümde Bretton'lar ve Bassompierre'ler oturuyordu. Elimi uzatmak istesem dokunabileceğim bir mesafede kıyafeti, zambakları ve yapraklarıyla peri kraliçesine benzeyen biri yeralıyordu; beyaz kıyafetinin bazı yerleri de orman yeşiliydi. Vaftiz annem de o kadar yakınımda oturuyordu ki öne doğru eğilsem nefesim şapkasındaki kurdeleyi hareket ettirirdi. Fazla yakındaydılar; daha biraz önce tamamen yabancı biri tarafından tanındığım için bu samimi dostların bu kadar yakınında olmak beni huzursuz etti.

Bayan Bretton'ın Bay Home'a dönerek sevgiyle, "Burada olsaydı benim küçük ciddi Lucy'm bütün bunlar hakkında kimbilir ne derdi? Keşke onu da getirseydik, ne kadar çok zevk alırdı," dediğini duyduğumda irkildim.

"Doğru, ciddiyeti ve mantıklı haliyle çok zevk alırdı, yazık ki onu davet etmedik," diye yanıt verdi nazik beyefendi ve "onun öyle sessizce, fazla etkilenmeden ama çok tatminkâr bir şekilde mutlu olduğunu görmekten hoşlanıyorum," diye ekledi.

Her ikisini de seviyordum ve her zaman hatırladığım iyilikleriyle bugün de hâlâ benim için değerliler. Lucy'yi neredeyse ateşler içinde bırakan ve onu tek başına, pervasızca, delirmenin eşiğinde, uyuşturulmuş bir şekilde dışarı çıkmaya zorlayan acının şiddetini bilmiyorlardı. Bu iki büyüğün arkalarına eğilip gözlerimle teşekkür etmek geldi içimden. Bay de Bassompierre beni fazla tanımıyordu ama ben onu tanıyordum ve basit samimiyeti, sıcak sevecenliği ve bilinçsiz coşkusuyla karakterine saygı ve hayranlık duyuyordum. Belki konuşabilirdim ama tam o sırada Graham arkasına döndü, kısa boylu, huysuz bir adamınkinden çok farklı olan her zamanki ani hareketiyle

döndü; arkasında yüzlerce sıra insan, göz göze geleceği binlerce göz vardı, o zaman neden dikkatini sadece bana verdi, neden o yoğun, mavi yuvarlakların bütün kudretiyle bana eziyet etti? Eğer bakacaksa neden tek bir bakışla yetinmedi? Neden iskemlesinde dönüp kolunu arkasına dayadı ve uzun süre beni inceledi? Benim yüzümü göremezdi çünkü başımı aşağıya eğik tutuyordum; beni tanımış olması mümkün değildi; eğildim, öte tarafa döndüm, tanınmak istemiyordum. Ayağa kalktı, bir şekilde bana yaklaşmaya çalıştı, iki dakika içinde sırrımı açığa çıkaracaktı; kimliğim onun her zaman güçlü ama asla despot olmayan ellerine yakalanacaktı. Ondan kurtulmanın veya onu durdurmanın tek bir yolu vardı. Elimin yalvarır gibi bir hareketiyle yalnız kalmak istediğimi belirttim; eğer ısrar etseydi Lucy'nin öfkeli tarafını görecekti; büyüklüğü, iyiliği veya sevecenliğiyle ortaya çıkardığı (ve Lucy bunu tam olarak hissediyordu) Lucy'yi uysal veya tamamen kendi halinde bir gölge gibi tutan yönünü değil. Yakışıklı başını salladı ama sessiz kaldı. Tekrar yerine döndü ve bir daha arkasına dönerek bakışlarıyla beni rahatsız etmedi; sadece bir an meraktan ziyade endişeli bir bakışla; "güney rüzgârının toprağı susturduğu" gibi kalbimi yatıştıran bir şeyler söyleyen bir bakışla baktı. Graham'in benim hakkımdaki düşünceleri donuk bir kayıtsızlıktan oluşmuyordu. O güzel kalbinde gökyüzünün ışıkları altında, eğer gelmek isterse, Lucy'nin eğlenebileceği küçük bir yer saklıyordu. Erkek arkadaşlarını ağırladığı kadar büyük bir oda değildi; hayırseverliğinin bulunduğu hole veya çalışmalarını sakladığı kütüphaneye benzemiyordu, evlilik şöleninin yayıldığı köşke hiç benzemiyordu ama zaman içinde gösterdiği değişmez şefkatle, kapısında, "Lucy'nin odası" yazan küçük bir yer ayırdığını bana kanıtlamıştı. Ben de ona bir yer ayırmıştım, büyüklüğünü hiçbir zaman ölçmedim; sanırım Peri-Banou'nun[1] çadırına benziyordu. Bütün hayatım boyunca katlanmış bir şekilde elimin içinde taşıdım bu çadırı ama eğer avcumun kısıtlamasından kurtulsaydı ne büyüklükte olacağını bilmiyordum çünkü ev sahibi için bir tapınak kadar büyüyebilirdi.

1 Binbir Gece Masalları'nda dişi bir cin. (yay. n.)

Bu akşamki sabrına rağmen bu kadar yakınında kalamazdım; bu tehlikeli yeri ve sandalyeyi terk etmeliydim; bir fırsat kolladım ve sonunda kalkıp kaçtım. Lucy'nin o şalın içinde olduğunu ve o şapkanın altında barındığını düşünebilir hatta buna inanabilirdi; yüzümü görmediği için bundan asla emin olamayacaktı.

Artık bu zamana kadar huzursuzluğumun yatışmış olması gerekmez miydi? Yeteri kadar macera yaşamamış mıydım? Gevşemeye, korkuya kapılmaya ve bir damın altındaki güveni aramaya başlamamış mıydım? Hiç değil. Okul yatakhanesindeki yatağımdan hâlâ sonsuz nefret ediyordum; düşüncelerimi dağıtabilecek her şeye tutunuyordum. Aynı zamanda gecenin henüz başlamadığını hissediyordum; bu sadece giriş bölümüydü; bu ağaçlı ve çimenlik tiyatronun her yerinde bir sırrın gölgesi vardı; perdenin arkasında umulmadık aktörler ve olaylar bekliyordu; önsezimin böyle söylediğini düşünüyordum.

Öylesine yürüyüp beni dürten dirseklerin yönlendirmesine itaat ederek sonunda kendimi kümeler halinde ya da tek başına duran ağaçların bir şekilde kalabalığın yoğunluğunu kırdığı ve sağa sola dağılmasına yol açtığı bir yerde buldum. Burası müzikten hatta lambalardan bile uzaktı ama gene de rahatlatacak kadar ses duyuluyordu ve o dolunayla lambaya ihtiyaç yoktu. Burada genellikle grup halindeki aileler, kasabalı ebeveynler vardı; bazıları, saat epey geç olsa da, onlarla kalabalığın daha yoğun olduğu yerlere gitmenin doğru olmadığını düşündükleri çocuklarıyla birlikteydiler.

Birbirlerine yakın duran üç ağacın dalları, birbirinin içinden geçerek, yeşilliklerin üstünde bir gölgelik yaratmışlardı; burada birçok kişinin oturabileceği bir yer de vardı ama sadece tek bir kişi oturuyordu; şanslı grubun geri kalanı görev duygusuyla etrafta duruyordu; bu saygıdeğer grubun içindeki hanımlardan biri küçük bir kızı elinden tutuyordu.

Bu küçük kızı gördüğümde topuğunun üstünde dönüyor, kadının elinde sallanıyor ve maskaralıklar ve harika dönüşlerle kendini bir yandan bir yana savuruyordu. Bu sapıkça hareketler dikkatimi çekti, çok tanıdık bir karakterin davranışları gibi geldi. Yakından bakınca çocuğun kıyafetinin de tanıdık olduğunu gördüm; leylak rengi ipek

pelerin, kuğu tüyünden küçük yaka kürkü, beyaz şapkasıyla bütün bayram kıyafeti, kısaca çok iyi tanıdığım bir meleğin, o kurbağa yavrusunun, Désirée Beck'in şenlik kıyafetiydi ve o çocuk da Désirée Beck'ti; oydu veya ona benzeyen bir şeytan.

Bu keşfim, beni yıldırım çarpmışa çevirebilirdi ama bu zamansız bir abartı olurdu; keşfim doruğa derece derece ulaşacaktı.

Sevilesi Désirée, kimin elinde böyle bencilce sallanıyor, kimin eldivenini böyle pervasızca yırtıyordu; ceza almayacağından emin olarak kimin kolunu böyle zorluyordu veya kimin elbisesinin eteklerinin üstünde böyle terbiyesizce dönerek eziyordu; bu el, eldiven, kol ve elbise annesinin değilse kime aitti? Ve işte Hint şalı ve açık yeşil krep şapkasıyla, dinç, cüsseli, şen ve hoş görünen Madam Beck orada duruyordu.

Tuhaf! Madam'ın da Désirée'nin de yataklarında uyuyor olduklarını varsaymıştım, Rue Fossette'in kutsal duvarlarının arasında gözlerden uzakta dürüst bir uykuda olduklarını. Elbette onlar da "*Meess* Lucie"nin başka şeylerle meşgul olduğunu düşünmemişlerdi; ama işte üçümüz de geceyarısı eğlencelerle parlayan parkta 'oynaşıyorduk'!

Aslında Madam mazur görülebilir alışkanlığına uygun davranıyordu. Öğretmenler aralarında konuşurken, o zaman dedikodu olduğunu fark etmesem de, biz Madam'ın odasında uyuduğunu sanırken onun sık sık giyinip kuşanıp operaya, tiyatroya veya baloya gittiğini söylediklerini duymuştum. Manastır hayatı yaşamak Madam'a göre değildi ve gizlice de olsa, çoğu zaman yaşantısını dünya nimetleriyle çeşnilendirmeye özen gösteriyordu.

Etrafında, arkadaşı olan yarım düzine beyefendi vardı. Bunların arasında iki-üç tanesini tanıyordum. Biri kardeşi Bay Victor Kint'di; bir diğeri bıyıklı ve uzun saçlı olan sakin, az konuşan ama hatlarının benzerliğini fark etmeden geçemeyeceğim bir adamdı. İhtiyat ve soğukkanlılıkla, hatlarındaki ve yüzündeki aykırılıklarla gene de başka bir yüzü –hareketli, ateşli ve duygulu, değişken, bir an bulutlanan, bir sonraki an aydınlanan– benim dünyamdan çekilip alınmış, benim gözlerimin artık görmediği ama hayatımın en güzel bahar saatlerinin bazen gölgelendiği bazen ışıldadığı bir yüzü hatırlatan bir şeyler

vardı. O yüzde, sık sık bir dâhinin izlerini görmüştüm; neden o her zamanki ateş, o şey, o ruh ve sırrın kendisi parlamıyordu, bunu anlayamıyordum. Evet, Joseph Emanuel, bu huzurlu adam bana tutkulu kardeşini hatırlatıyordu.

Mösyö Victor ve Mösyö Joseph'ten başka bu gruptakilerden bir kişiyi daha tanıyordum. Bu üçüncü kişi arkalarında gölgede duruyordu, o da kambur duruyordu, ama kıyafeti ve saçsız beyaz başıyla bu grubun içinde en çok o göze çarpıyordu. Bir rahipti; Père Silas'tı. Rahibin bu şölendeki varlığının bir tutarsızlık olduğunu düşünmeyin sevgili okuyucu. Bu şölen bir *Vanity Fair*[1] değil, vatansever bir fedakârlığı anma töreniydi. Gösterişli de olsa, Kilise'nin himayesinde yapılıyordu. O gece park rahiplerle doluydu.

Père Silas bir kişinin oturduğu tahta sıraya ve o kişiye doğru eğilmişti; oturanın garip bir hali vardı, belli bir şekli yoktu ama gene de heybetliydi. Aslında bir yüzün ana hatlarını görebiliyordunuz ama bu hatlar öyle kadavra gibi ve garip bir görüntüdeydi ki gövdesinden ayrılmış ve pahalı bir kumaş yığınının üzerine fırlatılmış bir baş olduğunu sanırdınız. Uzaktaki lambaların ışığı parlayan kolyesindeki parlak sallantıların, geniş yüzüklerin üzerine düşüyordu; ne ayın berrak ışığı ne de uzaktaki meşaleler kumaşın muhteşem renklerini bastırabiliyordu. Selam Madam Walravens! Her zamankinden daha da çok cadıya benzediğinizi düşünüyorum. Ve şimdi iyi hanımefendi ölü veya hayalet olmadığını ama haşin ve dayanıklı bir yaşlı kadın olduğunu kanıtlıyordu; çünkü Désirée Beck şirretçe annesinden köşke gidip pasta almasını isterken kambur aniden altın topuzlu bastonuyla ona vurdu.

Evet, Madam Walravens, Madam Beck, Père Silas; büyücülerin, gizli cuntanın tamamı oradaydı. Onları böyle toplu olarak görmek bana iyi geldi. Onların önünde zayıf veya mahcup hissettiğimi, dehşete düştüğümü söyleyemem. Sayıca benden fazlaydılar ve beni alt etmişler, ayaklarının altına almışlardı ama gene de ölmemiştim.

---

1 John Bunyan'ın Çarmıh Yolcusu (1678) adlı eserindeki bir mekân, dünyevi hayatın nafileliğine vurgu yapan Gösteriş Dünyası. (yay. n.)

39
Eski ve Yeni Tanıdıklar

Üç başlı bir şahmaranla büyülenmiş gibi bu gruptan ayrılamıyordum; çevrelerindeki toprak sanki beni ayaklarımdan tutuyordu. Dalları birbirine geçmiş ağaçlar gölge yapıyordu, gece fısıldayarak koruyacağına söz veriyordu, işgüzar bir lambanın ışığı bana gizli ve güvenli bir yer göstermek için bir kez parlayıp yok oldu. Şimdi okuyucuya kısaca son iki hafta boyunca sessizce dinlediğim dedikodulardan öğrendiklerimi, Bay Emanuel'in gidişinin kaynağını ve amacını anlatayım. Kısa ve eski bir hikâye; başlangıcı İhtiras ve sonu da Çıkar.

Madam Walravens bir Hindu tanrısı gibi çirkin olduğu kadar, kendini ona adayanların gözünde tanrısal bir öneme de sahip görünüyordu. Aslında eskiden zengindi, çok zengindi ve şu an için parası olmasa da bir gün tekrar zengin olabilirdi. Guadalup'taki Basseterre'de altmış yıl önce evlenirken çeyiz olarak aldığı, kocasının ölümünden sonra yeddiemine verilmiş büyük bir mülkü vardı; ancak şimdi sözüm ona davalardan temizlenmişti ve eğer becerikli dürüst bir aracı tarafından işletilirse birkaç yıl içinde oldukça üretken bir hale gelebilecekti.

Père Silas, bu olası gelişmeyi, din ve Magliore Walravens'in sadık bir kızı olduğu Kilise adına takip ediyordu. Kamburla uzaktan akraba olan ve onun bir ailesinin olmadığını bilen Madam Beck, bir annenin hesaplı öngörüsüyle olasılıklar üzerinde uzun uzun düşünmüş ve Madam Walravens'in ona olan kaba davranışlarına rağmen çıkarı için ona nazik davranmaktan vazgeçmemişti. Böylece hem Madam Beck hem de rahip, parasal nedenlerle Batı Hint Adaları'ndaki bu mülkün bakımı konusuyla eşit derecede ve samimiyetle ilgilenmişlerdi.

Ama aradaki mesafe çok uzundu ve adaların iklimi tehlikeliydi. İstenen becerikli ve dürüst aracı sadık biri olmalıydı. Madam Walravens böyle bir adamı onun hayatını yok ederek, bir mantar gibi onun sırtından geçinerek yirmi yıldır hizmetinde tutuyordu; Père Silas böyle bir adamı eğitmiş, yetiştirmiş ve minnettarlık, alışkanlık ve inançla kendisine bağlamıştı. Madam Beck böyle bir adamı tanıyordu ve bir öl-

çüde etkileyebiliyordu. Père Silas, "Öğrencim," dedi, "eğer Avrupa'da kalırsa dinini terk etmek tehlikesi altında, çünkü bir kâfire bulaştı." Madam Beck de kendi özel yorumunu yaptı ve onun yurtdışına gönderilmesi için kalbindeki gizli nedeni tercih etti. Elde edemediğini bir başkasının kazanmasını istemiyordu; bunun yerine onu yok etmeyi tercih ederdi. Madam Walravens'e gelince, o parasını ve arazisini istiyordu ve Paul'ün, isterse en iyi ve en sadık kâhya olacağını biliyordu; böylece bu üç menfaatçi birleştiler ve bir özverilinin etrafını sardılar. Mantıklı konuştular, rica ettiler, yalvardılar; kendilerini onun insafına bıraktılar, çıkarlarını güvenerek onun ellerine teslim ettiler. Sadece iki veya üç yıllık bir fedakârlık istediler; ondan sonra kendi için yaşayacaktı; aralarından bir tanesi belki o zaman zarfında ölmesini dilemiş bile olabilir.

Bay Emanuel, menfaatini alçakgönüllülükle ayaklarının dibine yayan ya da güvenerek ellerine bırakan hiçbir canlının güvenini geri çevirmemiş ya da onu muhafaza etmeyi reddetmemişti. Kimse Avrupa'yı terk etmekteki gönülsüzlüğünün veya içindeki acının nedenini –kendi geleceği ile ilgili planlarını– sormamıştı, bilmiyordu veya dile getirmiyordu. Bütün bunlar benim için anlamsızdı. Günah çıkarttığı kişiyle yaptığı görüşmeleri tahmin edebiliyordum; ikna etmek için kullanılan görev ve din kısmını tasavvur edebiliyordum. Gitmişti ve bir işaret vermemişti. Bütün bilgim buraya kadardı.

Ağaç dallarının ve çalıların arasında başımı eğip alnımı ellerime dayayarak oturdum. Komşularım arasındaki konuşmaları istersem duyabiliyordum; yeteri kadar yakındım ama bir süre ilgilenmemi gerektiren bir neden olmadı. Elbiseler, müzik, aydınlatmalar, gecenin güzelliği hakkında konuştular. Onların, "Onun seyahati için sakin bir hava; *Antigua* (onun gideceği gemi) rahat bir şekilde yol alacaktır," gibi bir şeyler demelerini bekledim. Böyle bir yorum yapılmadı; ne *Antigua*'dan, ne rotasından ne de yolcusundan bahsedildi.

Galiba bu önemsiz konuşmalar benim gibi Madam Walravens'i de pek ilgilendirmiyordu; huzursuz görünüyordu, başını bir o yana bir bu yana çeviriyor, ağaçların ve kalabalığın arasından sanki birisinin gelmesini bekliyor ve gecikmesi nedeniyle sabırsızlanıyordu.

Birçok kez, "*Où sont-ils? Pourquoi ne viennent-ils*?"[1] diye homurdandığını duydum; sonunda bu zamana kadar kimsenin üzerinde durmadığı sorusuna bir yanıt almaya kararlı bir şekilde bu sefer yüksek sesle sordu –kısa, basit bir cümleydi ama beni baştan aşağıya sarstı– "*Messieurs et mesdames*," dedi, "*où est donc Justine Marie*?"[2]

"*Justine Marie*!" Bu da neydi? Justine Marie –ölü rahibe– nerede miydi? Nerede olacak, Madam Walravens, mezarında; ondan ne istiyorsunuz? Siz bir gün ona gideceksiniz ama o size gelemez.

Yanıt vermek elimde olsaydı böyle yanıt verirdim ama kimse benimle aynı fikirde değildi; kimse şaşırmamış, irkilmemiş veya ne yapacağını bilmez bir halde değildi. Kamburun garip, ölüyü rahatsız eden, Endor Cadısı'ndan[3] istenene benzer sorusuna sakin ve olağan bir yanıt verildi.

Biri, "Justine Marie geliyor," dedi, "köşkte, yakında burada olur."

Bu soru ve yanıttan, konuşmaların ilginç olabileceği ihtimali ortaya çıktı; konuşmalar hâlâ basit, rastgele ve tanıdıklarıyla ilgili dedikodular üzerineydi. Aralarında imalar, göndermeler, yorumlar yaptılar ama hepsi o kadar parça parça, isimleri söylenmeyen kişilerle veya izah edilmeyen olaylarla ilgiliydi ki ne kadar dikkatle dinlesem de –ve şimdi çok dikkatle dinliyordum– ortada bu ölü veya diri, hayalete benzeyen Justine Marie'yle ilgili bir plan olduğundan fazlasını anlayamadım. Bu aile cuntası bir nedenle ve bir şekilde ona ümit bağlamıştı; kim için olduğunu anlayamadığım, zengin bir evlilik söz konusuydu; belki Victor Kint veya Joseph Emanuel olabilirdi çünkü ikisi de bekârdı. Bir ara imaların ve şakaların Heinrich Müller dedikleri, grubun içindeki genç ve sarışın yabancıyla ilgili olduğunu düşündüm. Bütün bu şakaların arasına arada Madam Walravens'in boğuk sesiyle yaptığı aksi konuşmalar giriyordu; yaşlı kadının sabırsızlığı sadece kıpırdadığında bastonuyla tehdit ettiği Désirée'yi acımasızca gözlerken başka tarafa yöneliyordu.

1 Neredeler? Neden gelmiyorlar?
2 Beyler ve hanımlar, Justine Marie nerede?
3 İsrail Kralı Saul'ün emriyle Tanrı'nın elçisi Samuel'in ruhunu çağıran cadı.

"*La voilà*!" dedi birden beylerden biri, "*voilà Justine Marie qui arrive*!"[1]

Bu benim için çok tuhaf bir andı. Resimdeki rahibeyi gözümde canlandırdım; aklımda sadece dokunaklı aşk hikâyesi vardı; düşüncelerimde tavan arasındaki hayali; geçitteki, ağaçlı yoldaki garip görüntüyü canlandırdım; yakında ortaya çıkacak olanın güçlü inancıyla bir önseziye kapıldım. Ah! Hayaller ayaklandığında nasıl ayakta dururuz? Hayalgücü kışın hangi çıplak ağacı, yol kenarında çitleri kemiren hangi sıradan hayvanı, bir bulut veya ay ışığı marifetiyle bir hayalete dönüştürmez!

Kalbime baskı yapan ağır bir güç ve sırların ortaya çıkmasının beklentisi ile bu hayali şimdiye kadar sadece bir camın ardından belirsizce görmüştüm; şimdi onunla yüz yüze gelecektim. Öne doğru eğildim ve baktım.

Joseph Emanuel, "Geliyor!" diye bağırdı.

Hepsi yeni ve arzulanan bir üyeyi içeri almak istercesine yol açtılar. O anda tesadüfen bir meşale geçti, onun ışığı çözümü tam olarak aydınlatmada solgun aya yardımcı oldu. Yakınımdakiler benim hissettiğim hayal bile edilemeyecek derecedeki endişeyi az da olsa hissetmiş olmalılardı. O gruptakilerin en serinkanlısı bile "bir süre nefesini tutmuş" olmalıydı! Bana gelince, benim hayatım durdu.

Bitti. O an ve rahibe geldiler. Buhran ve aydınlanan sır, geçip gitti.

Bir park bekçisinin elindeki meşale, hâlâ bir metre ötedeydi, uzun alevden dili neredeyse Beklenen'in bedenini yalıyordu –işte– olduğu gibi gözümün önündeydi. Neye benziyordu? Üzerinde ne vardı? Nasıl görünüyordu? Kimdi?

Bu gece parkta birçok maske vardı ve saatler geçtikçe o kadar garip bir şenlik ve gizem duygusu etrafa yayılıyordu ki, onun tavan arasındaki rahibeye benzediğini, üzerinde siyah etek ve beyaz başlık olduğunu, yattığı yerden kalkarak dirilmiş bir hayalete benzediğini söylersem okuyucu bana kuşkuyla bakmasın.

Hepsi sahte; hepsi hayal ürünü! Bu konuyla uğraşmayacağız. Dürüst olalım ve bu ana kadar olduğu gibi basit gerçeği ortaya çıkaralım.

1 İşte! İşte Justine Marie geliyor!

Ancak 'basit' kelimesi hatalı bir seçimdi çünkü gördüğüm pek basit değildi. Orada duran, Villette'te yaşayan, okuldan yeni çıkmış bir kızdı. Çok güzeldi, bu ülkeye mahsus bir güzelliği vardı. İyi beslenmiş, sarışın ve etine dolgundu. Yanakları yuvarlak, gözleri güzel, saçları gürdü. Şık giyinmişti. Yalnız değildi; ona üç kişi refakat ediyordu; ikisi daha yaşlıydı; onlara *mon oncle* ve *ma tante*[1] diye hitap ediyordu. Gülüyor, konuşuyordu; güler yüzlü, tombul ve sağlıklı, her bakımdan bir burjuva güzeli.

"Justine Marie buraya kadar," hayaletler ve gizemler buraya kadar; bu sonuncu çözümlenmiş değil elbette, bu kız kesinlikle benim rahibem değil; tavan arasında ve bahçede gördüğüm figür daha uzundu.

Şehirli güzele baktık; saygıdeğer yaşlı amcaya ve teyzeye kısaca göz attık. Bu grubun üçüncü üyesine de şöyle bir bakabilir miyiz? Ona ayıracak bir dakikamız var mı? Onu ayrı tutmamız gerekiyor, okuyucu; bizden talepleri var; onu ilk defa görmüyoruz. Ellerimi sıkıca birbirine kenetledim ve derin bir nefes aldım; çığlığımı içimde tuttum, haykırmamı yuttum, irkilmeye izin vermedim, bir taştan daha fazla konuşup hareket etmedim; ama neye baktığımı biliyordum; ağlayarak geçirdiğim birçok gecenin gözlerimde bıraktığı bulanıklığa rağmen onu tanıdım. Onun *Antigua* ile yola çıkacağını söylemişlerdi. Madam Beck böyle söylemişti. Yalan söylemişti veya ilk söylediğinde doğruydu ama bu gerçekleşmediğinde sözlerini düzeltmemişti. *Antigua* gitmişti ve Paul Emanuel orada duruyordu.

Mutlu muydum? Üzerimden büyük bir ağırlık kalkmıştı. Bu neşelenmemi gerektirecek bir durum muydu? Bilmiyorum. Önce bu süreye eşlik eden şartların ne olduğunu sorun. Bu gecikme beni ne kadar endişelendirdi? Daha yakından ilgileneceği başkaları yok muydu?

Sonunda bu kız, Justine Marie kimdi? Bir yabancı değildi, okuyucu; daha önce görmüştüm; ara sıra Rue Fossette'e ziyarete geliyor; sık sık Madam Beck'in pazar davetlerine katılıyor. Hem Beck'lerin hem de Walravens'lerin akrabası; adını eğer yaşasaydı teyzesi olacak kutsal rahibeden alıyordu; baba adı Sauveur; bir mirasçı ve yetim ve Bay Emanuel onun vasisi; bazıları vaftiz babası olduğunu söylüyor.

1 Amcam, teyzem.

Aile cuntası bu vârisin kendilerinden biriyle evlenmesini istiyor ama hangisiyle? Hayati soru; hangisiyle?

Artık çok mutlu hissediyordum, tatlı içecekle verilen ilaç yatağın ve odanın katlanılamaz olduğu hissiyle doldurmuştu beni. Bütün hayatım boyunca her zaman gerçeği bulmaya çalıştım; tapınağındaki tanrıçayı aramayı, peçeyi kaldırıp saklı olanı ortaya çıkartmayı ve korkunç bir bakışa meydan okumayı seviyorum. Ey ilahların arasındaki dişi Titan! Görünümünün saklı hatları bazen belirsizliğiyle usandırıyor ama bize bir özelliği tarif et, bize bir çizgiyi göster, hiçbir şeyi esirgemeden açık et; o zaman tarifsiz bir dehşetle nefesimiz kesilebilir ama kesilen nefesimizle senin kutsallığının nefesini içebiliriz; kalbimiz titrer ve akıntıları depremle havalanmış nehirler gibi savrulabilir ama biz dayanıklılığı yuttuk. En kötüyü görmüş ve biliyor olmak temel üstünlüğünü Korkunun elinden almak demektir.

Walravens'lerin kalabalıklaşan grubu artık çok neşeliydi. Beyler köşkten içecek getirmişlerdi ve hepsi ağaçların altındaki yeşilliğe oturmuştu; sağlığa ve duygulara içiyorlardı; gülüyorlar, şakalar yapıyorlardı. Bay Emanuel, biraz keyifle biraz da, sanırım haince, özellikle Madam Beck'le dalga geçiyordu. Kısa sürede seyahatinin, dostlarının uygun görmemesine hatta tavsiye etmemelerine rağmen kendi isteğiyle ertelendiğini öğrendim; *Antigua* ile gitmemiş, iki hafta kadar sonra hareket edecek olan *Paul et Virginie*'de kamarasını ayırtmıştı. Bu kararına neden olan sebebi açıklamasını istiyorlardı, o da gayet belirsiz bir şekilde "yapmak istediği küçük bir işi halletmek" için diye yanıtlamıştı. Bu iş neydi? Kimse bilmiyordu. Evet, aslında bu sırrını en azından kısmen de olsa bilen biri vardı; Justine Marie'yle aralarında anlamlı bir bakışma geçmişti. *"La petite va m'aider, n'est-ce-pas?"*[1] dedi. Tanrı biliyor ya, yanıt hemen geldi!

"Mais oui, je vous aiderai de tout mon cœur. Vous ferez de moi tout ce que vous voudrez, mon parrain."[2]

---

1 Küçük kız bana yardım edecek, değil mi?

2 Evet size bütün kalbimle yardım edeceğim. Benden istediğinizi yapabilirsiniz vaftiz babacığım.

Ve bu sevgili *parrain*, onun elini alıp minnettar dudaklarına götürdü. Açık tenli genç Alman Heinrich Müller'in sanki bundan hoşlanmamış gibi huzursuzlandığını gördüm. Hatta homurdanarak bir şeyler söyledi, bunun üzerine Bay Emanuel yüzüne gülerek, kendinden emin bir fatihin acımasız zaferiyle vesayeti altındaki kızı biraz daha kendine doğru çekti.

Aslında Bay Emanuel o gece çok neşeliydi. Değişen manzara ve yaklaşan hareketlilikten hiç rahatsız değildi. Bu gruba gerçekten hayat veriyordu; belki biraz despotça, çalışmanın olduğu kadar neşenin de lideri olmaya kararlıydı, her an liderliğe hakkı olduğunu tartışmasız bir şekilde kanıtlıyordu. En zekice lafları o söylüyordu, en hoş hikâyeleri o anlatıyordu, en samimi kahkahaları o atıyordu. Kıpır kıpır bir hareketlilikle herkese hizmet etmek için uğraşıyordu; ama kimin onun gözdesi olduğunu görüyordum. Çimenlerin üstüne, kimin ayaklarının dibine uzandığını, kimi gecenin serinliğinden korumak için sarmaladığını, kime gözünün bebeği gibi bakıp izlediğini ve kimin üzerine titrediğini görüyordum.

İmalar ve şakalar hâlâ devam ediyordu, Bay Paul'ün başkaları için yapacağı işler nedeniyle burada olmayacağı süre zarfında bu başkaları da şükran duygularıyla onun Avrupa'da bıraktığı hazinesini koruyacaklardı. O Hint servetini getirdiğinde onlar da karşılığında ona genç bir gelin ve zengin bir miras vereceklerdi. O çok kutsanan "kendini Tanrı'ya adama"ya, sadakat yeminine gelince o unutulmuştu; gelişen ve cazip Şimdi, Geçmişe üstün gelmişti ve sonunda zaten onun rahibesi gerçekte toprağın altındaydı.

Böyle olmalıydı. Her şey gerçekten açığa çıkmıştı. Önsezi kendi içgüdüsünde yanılmamıştı; asla hata yapmayan bir çeşit önsezi vardır; bir an için yanlış hesap yapan bendim; kehanetin gerçek anlamını görmediğim için bir hayalden bahsettiğini düşünmüştüm ama aslında önsezi gerçeği söylüyordu.

Gördüklerim üzerine biraz daha bekleyebilirdim; bir sonuç çıkarmadan önce biraz daha düşünebilirdim. Belki bazıları açıklamaların kuşku verici, kanıtların yetersiz olduğunu kabul edebilirdi; bazı ya-

vaş kuşkucular kırk yaşındaki fakir ve özverili bir adamla vesayeti altında olan on sekiz yaşındaki zengin kızın arasındaki evlilik projesini tam olarak kabul etmeden önce kuşkuyla inceleyebilirdi. Ama böyle kaçamaklar ve tedbirler benden çok uzaktı; bir süre için gerçekten uzaklaşmak; dehşet veren bir şeyden, hızla hareket eden, her şeyi bastıran hakikatten böyle korkakça kaçmak; tek hükümrana teslim olmanın hafif şüphesi; görevi, zafer için yürümek ve zafer kazanmak olan Kudrete böyle aldatıcı ve tereddütlü bir direnç göstermek; GERÇEK'ten böyle haince ayrılmak bana göre değildi.

Hayır. Bütün bunları hızla kabul ettim. Elimi uzatıp hepsini kavradım ve içime aldım. Aceleci bir öfkeyle hepsini topladım ve savaş meydanında vurulan bir askerin bayrağını göğsüne bastırması gibi ben de bunlara sarındım. Kabul ettiklerimden nefret ederek, bunun kesinliğini en güçlü çivilerle ve bütün gücüyle üzerime çivilemesi için İnanca yalvardım ve demirler ruhumun derinlerine girdiğinde, onarıldığımı düşünerek yerimden kalktım.

Aşkın verdiği çılgınlıkla, "Gerçek, sen sadık hizmetkârların için iyi bir öğretmensin! Bir yalanın baskısı altındayken ne kadar çok acı çektim! Tatlı olduğu, hayallerin gururumu okşadığı, duygularımı ısıttığı zamanlarda bile Yalan saatlerce süren işkencelerle beni harcadı. Sevginin kazanıldığı yalanı, tekerleğin bir kez daha dönmesiyle kaybedileceği korkusundan ayrılamaz. Gerçek, Yalanı, Komplimanları ve Beklentileri sıyırdı ve işte şimdi burada hür olarak duruyorum," dedim.

Artık hürriyetimi odama, benimle birlikte yatağıma götürüp bununla ne yapacağıma karar vermekten başka yapacak bir şey kalmamıştı. Oyunun tamamı henüz oynanmamıştı. Bekleyip, ağaçların altındaki aşk sahnesini biraz daha seyredebilirdim. Gördüklerimde aşkla ilgili bir şey olmasaydı da şu anda Hayal Dünyam öyle cömert ve yaratıcıydı ki, bu sahne için en bariz çizgileri çizip tutkunun en güçlü rengini ve en derin canlılığı verebilirdi. Bakmayacaktım; kararımı vermiştim ama karakterime saygısızlık edemezdim. O anda şalımın altından bir şey beni parçaladı, gagası ve pençeleri güçlü bir akbaba gibi bir şey yan tarafımı deldi, bununla başa çıkabilmek için

yalnız kalmalıydım. Sanırım bu ana kadar hayatımda hiçbir zaman kıskançlık hissetmemiştim. Bu Dr. John ve Paulina'nın sevgi sözcüklerine tahammül etmeye benzemiyordu; onlara karşı gözlerimi ve kulaklarımı tıkamıştım ve bu şekilde düşüncelerimden uzaklaşıyordum ama aralarındaki uyumun sevimliliğini gene de görebiliyordum. Bu ise öfkelendiriyordu. Güzellikten doğan aşk benim değildi; onunla hiçbir ortak yanım yoktu; ona karışmaya cüret edemezdim, ama bir başka aşk, uzun bir tanışıklıktan sonra hayat bulmaya cesaret eden, acıyla sınanmış, bağlılıkla mühürlenmiş, sevginin saf ve kalıcı karışımıyla sağlamlaştırılmış, zekânın sınavlarından zekâyla geçmiş ve sonunda kendiliğinden oluşan kusursuz bütünlüğüyle heyecanlanmıştı. Tutku'ya, onun aniden ortaya çıkan coşkunluğuna, ateşli ve aceleci sönüşüne gülen bu Aşka hak kazanmıştım; inançlarına saldıran veya yıkımına yönelen her neyse onu duygusuzca seyredemezdim.

Ağaçlara ve gölgesindeki "neşeli gruba" arkamı döndüm. Saat çoktan gece yarısını geçmişti; konser bitmişti, kalabalık azalıyordu. Gidenleri takip ettim. Işıl ışıl parkı ve çok iyi aydınlatılmış Haute Ville'i (hâlâ ışıkları sönmemişti, anlaşılan bu Villette için bir *nuit blanche*[1] olacaktı) terk ederek şehrin karanlıkta kalan aşağı bölümüne doğru ilerledim.

Karanlık dememeliyim çünkü parkın ışıltısıyla unutulan ayın güzelliği, artık yeniden fark edildiğinden buraya sızıyordu. Tepedeydi, huzurla ve lekesiz parlıyordu. Şenlikteki müzik ve neşe, o lambaların alevi ve parlak renkleri bir saat için ayın ışığına baskın çıkmıştı ama şimdi ihtişamı ve sessizliği galip gelmişti. Rakibi olan sokak ışıkları sönüyordu, o ise beyaz bir ölüm gibi rotasını izliyordu. Davullar, trompetler ve borular çınlamışlar ve unutulmuşlardı; o ışıktan bir kalemle gökyüzüne ve yeryüzüne sonsuza dek kalacak belgelerin kayıtlarını yazıyordu. O ve yıldızlar egemen olan gerçeğin şahitleri ve yazıları gibi geldi bana. Gökteki gece onun krallığını aydınlatıyordu; yavaşça dönmeye devam etmesi gibi, onun ezelden beri var olan ve sonsuza dek var olacak ileriye doğru hareketini sürdürüyordu.

Yağ lambalarının titrek ışığı altındaki sokaklar çok hareketsizdir;

1 Beyaz gece.

onları alçakgönüllülükleri ve huzurlu oluşları nedeniyle seviyorum. Arasıra evlerine dönen kasabalılar yanımdan geçiyor ama hepsi yaya, fazla ses çıkartmıyorlar ve kısa sürede gitmiş oluyorlar. Şu anki görüntüsüyle Villette'i çok seviyorum, yeniden kapalı bir yere girmek istemiyorum ama bu garip maceramı başarıyla sona erdirmeye ve Madam Beck eve dönmeden önce sessizce yatakhanedeki yatağımda olmaya kararlıyım.

Rue Fossette'le aramda tek bir sokak var; o sokağa girerken, bir atlı arabanın sesi şehrin bu bölgesindeki derin sessizliği yırtıyor. Hızla bu tarafa doğru geliyor. Parke taşlarıyla döşenmiş yolda tekerleklerinden çıkan takırtının sesi ne kadar yüksek! Yol dar, kaldırımdan yürümeye devam ediyorum. Araba fırtına gibi yanımdan geçiyor ama o hızla giderken gördüğüm veya gördüğümü sandığım nedir? Arabanın penceresinden beyaz bir şey sallandı; bir elin mendil salladığından eminim. Bu işaret bana mıydı? Tanınıyor muyum? Beni kim tanıyabilir? Bu Bay de Bassompierre'in veya Bayan Bretton'ın arabası değil; üstelik ne Otel Crécy ne de La Terrasse o yönde bulunuyor. Tamam, varsayımda bulunacak vaktim yok, bir an önce eve gitmeliyim.

Rue Fossette'e ve okula vardığımda her şey sessizlik içindeydi; Madam ve Desirée'yi getirecek olan atlı araba henüz gelmemişti. Büyük kapıyı aralık bırakmıştım, aynı şekilde bulacak mıydım? Ya rüzgâr veya başka bir nedenle yaylı sürgü kapandıysa? O durumda içeri girmem mümkün olmayacaktı, maceram bir felaketle sonuçlanacaktı. Ağır kapıyı hafifçe ittim; açılacak mıydı?

Evet. Sanki girişte merhametli bir cin bekliyormuş gibi sessizce ve karşı koymadan açıldı. Nefes nefese içeri girdim, ayakkabılarımı çıkararak sessizce ve hızla merdivenlerden çıkıp yatakhaneye ve yatağıma ulaştım.

Evet! Yatağa ulaştım ve bir kez daha rahat bir nefes aldım. Bir saniye sonra neredeyse çığlık atıyordum; neredeyse ama bereket versin, yapmadım.

Bütün evde ve yatakhanede bu saatte bir ölüm sessizliği vardı. Herkes uyuyordu ve bu derin sessizliğin içinde anlaşılan hiçbiri

hayal görmüyordu. On dokuz yatakta on dokuz kişi kıpırdamadan boylu boyunca yatıyordu. Benimkinde, yirminci yatakta yatan bir şey olmaması gerekiyordu; onu boş bırakmıştım ve boş bulmam gerekiyordu. O zaman yarı açık perdelerin arasından gördüğüm neydi? Bu karanlık, mütecaviz, uzun, garip ve sırtüstü yatmış duran şekil neydi? Açık sokak kapısından girip orada yatarak bekleyen bir hırsız mıydı? Kapkara görünüyordu, insana benzemediğini düşünüyordum. Sokaktan gelen ve sürünerek çıkıp burada kıvrılan bir köpek miydi? Yaklaştığımda yerinden fırlayıp atlayacak mıydı? Yaklaşmak zorundaydım. Cesaret! Bir adım!

Başım döndü, çünkü gece lambasının soluk ışığında yatağıma uzanmış yatanın eski hayalet; RAHİBE olduğunu gördüm.

Bu anda atacağım bir çığlık beni mahvederdi. Bu görüntü ne olursa olsun, ne dehşet içinde kalmayı, ne çığlık atmayı ne de bayılmayı göze alabilirdim. Üstelik sırtım yere gelmemişti. Son olaylarla sertleşmiştim, sinirlerim isteriyi reddediyordu. Işıkların, müziğin, binlerce kişilik kalabalığın verdiği sıcaklıkla ve yeni bir acıyla kırbaçlanmış olarak görüntüye meydan okudum. Bağırmadan, bir anda hızla yatağa yaklaştım; hiçbir şey atlamadı, zıplamadı veya hareket etmedi, hareket eden sadece bendim, bütün yaşam, gerçek, madde, kudret hepsi bendim. Bu karabasanı parçaladım! Gulyabaniyi havaya kaldırdım! Gizemi silkeledim! Ve yere düştü, çevreme yayıldı; paramparça oldu; ayaklarımın altında çiğnedim onu.

Değişken Rosinante, bulut tabakası, ay ışığının titremesi gene buradaydı; dalları olmayan ağaca bakın hele! Uzun boylu rahibenin uzun siyah cüppe giydirilmiş ve üzerine ustaca beyaz bir peçe konmuş uzun bir yastık olduğu ortaya çıktı. Garip görünse de bu, gerçek bir rahibe kıyafetiydi ve birisi tarafından aldatmak amacıyla kullanılmıştı. Bu giysiler nereden gelmişti? Bu oyunu kim uydurmuştu? Bu sorular hâlâ yanıtsızdı. Başındaki sargıya bir kâğıt iliştirilmişti ve üzerine kalemle şu alaycı kelimeler yazılmıştı:

"Tavan arasındaki rahibe, kıyafetlerini Lucy Snowe'a miras bırakıyor. Rue Fossette'te bir daha görülmeyecek."

Peki, bana görünen neydi ve kimdi? Onu üç kez görmüştüm. Tanıdığım hiçbir kadın o boyda değildi. Bir kadından daha uzundu. Bu entrika tanıdığım hiçbir erkeğe atfedilemezdi.

Hâlâ ifade edilemeyecek kadar aklım karışmış bir durumdaydım ama hayaletlere dair ve dünyevi olmayan bütün duygulardan bir anda tamamen kurtulmuştum; bu saçma ama çözülemeyen bilmece için kaygılanıp zihnimi zorlamayı reddederek, yastığı, peçeyi ve sargıları bir bohça haline getirip yastığımın altına koydum, yatağıma uzanıp Madam'ı eve getiren arabanın tekerlek sesini duyuncaya kadar etrafı dinledim. Sonra arkamı döndüm, uykusuz geçirdiğim gecelerin yorgunluğuyla ve belki de etkisini şimdi gösteren ilacın galip gelmesiyle derin bir uykuya daldım.

40
Mutlu Çift

Bu unutulmayacak yaz gecesini takip eden gün herhangi bir gün olmaktan çok uzaktı. Gökyüzüne işaretler yazdığını veya yeryüzüne kehanetler indirdiğini söylemek istemiyorum; fırtına, sel veya hortum gibi meteorolojik olaylardan da bahsetmiyorum. Tam tersine, güneş temmuz sıcaklığıyla ve neşeyle doğdu. Sabah güzelliğini kırmızılarla süsledi ve böylece kucağını yağmur gibi yağan güllerle doldurup yolunu kırmızılaştırdı. Saatler peri tazeliğiyle birer birer uyandılar, çiğ şişelerini tepelere boşaltarak buğularından kurtulup dışarı çıktılar; gölgesiz, masmavi ve ihtişamla güneşin atlarını alevler içinde yanan, bulutsuz bir yola sürdüler.

Kısacası, bir yaz gününün olabileceği kadar güzel bir gündü; ama Rue Fossette'te bu hoşlukları umursayan ve fark eden tek kişi galiba bendim. Diğer herkesin kafası başka bir endişeyle meşguldü. Bu endişe aslında belki benim de düşüncelerimde mevcuttu ama oradakilerin çoğunun düşündüğünün aksine benim için tamamen yeni, çok tepeden inme, özellikle çok büyük bir gizem değildi ve bu benim daha

önemsiz gözlemler ve izlenimlere diğerlerinden daha açık olmama olanak tanıyordu.

Gene de güneşi hissederek, çiçek açan ve büyüyen bitkilere bakarak bahçede yürürken bütün evin tartıştığı konu üzerinde düşündüm.

Hangi konu?

Basitçe şuydu, sabah duasında yatılılara ayrılan bölümün ilk sırasında bir yer boş kalmıştı. Kahvaltı servisi sırasında kahve fincanlarından biri sahipsiz kalmıştı. Hizmetçi yatakları yaparken bir tanesinde uzunlamasına konmuş, gecelik ve gece bonesi giydirilmiş bir yastık bulmuştu ve Ginevra Fanshawe'un müzik öğretmeni sabah dersi için her zamanki gibi erken bir saatte geldiğinde öğrencisi olan o yetenekli ve gelecek vaat eden genç kız derse gelmemişti.

Bayan Fanshawe her yerde arandı; bütün evin altı üstüne getirildi ama boşuna; bu aramadan hiçbir iz, hiçbir işaret, küçük bir not bile çıkmadı; peri ortadan kaybolmuştu, bir önceki gecenin içinde kaybolmuş, kayan bir yıldız gibi karanlık tarafından yutulmuştu.

Gözetmen öğretmenler derin bir korku içindeydi; hatalı müdirenin dehşeti daha da derindi. Madam Beck'i asla bu kadar solgun, bu kadar dehşet içinde görmemiştim. Bu onun yumuşak kısmına, zayıf tarafına vurulan bir darbeydi; bu onun çıkarlarına verilen bir zarardı. Bu münasebetsiz olay nasıl olmuştu? Kaçak hangi kapıdan uçup gitmişti? Kilidi açık bir tek pencere yoktu, tek bir cam kırılmamıştı, bütün kapılar sıkıca kilitlenmişti. Bugüne kadar, ne Madam Beck ne de başka bir ilgili bu konuda asla tatmin olmamıştı, tek bir kişi, Lucy Snowe hariç; o belli bir teşebbüse olanak sağlamak için belli bir büyük kapının nasıl pervazına doğru yavaşça çekildiğini, kapatıldığını ama aslında sürgülenmediğini unutmayacaktı. Yolda karşılaşılan fırtına gibi giden araba ve çift, kafa karıştıran işaret, sallanan mendille birlikte şimdi tekrar hatırlanmıştı.

Bütün bunlar, sadece benim bildiğim bir iki başka şeyle birleşince tek bir sonuç çıkarabildim. Evlenmek üzere kaçmışlardı. Bundan tamamen emin olduğumda ve Madam Beck'in derin utancını görünce sonunda ona görüşümü söyledim. Üstü kapalı bir şekilde Bay de Hamal'ın kur yapmasından bahsettiğimde beklediğim gibi Madam

Beck'in bu aşk ilişkisinden tam olarak haberdar olduğunu anladım. Uzun zaman önce bu konuyu Bayan Cholmondeley'le konuşmuştu ve bu konudaki mesuliyetini bu hanımın omuzlarına yüklemişti. Şimdi Bayan Cholmondeley'e ve Bay de Bassompierre'e başvuracaktı.

Otel Crécy'nin olaydan çoktan haberdar olduğunu gördük. Ginevra kuzini Paulina'ya yazarak, belli belirsiz bir şekilde evlilik niyetini belirtmişti; de Hamal'ın ailesinden haber gelmişti; Bay de Bassompierre kaçakların peşine düşmüştü. Onları bulduğunda çok geç olmuştu.

O hafta içinde postacı bana bir not getirdi. Bunu olduğu gibi aktarıyorum; bazı konuları açığa kavuşturuyor.

"SEVGİLİ YAŞLI TIM" (Timon'un kısaltılmışı), "Gördüğünüz gibi gittim, hızla gittim. Alfred ve ben en başından beri bu şekilde evlenmeye niyetliydik; diğer insanlar gibi can sıkıcı bir şekilde evlenmeyi asla düşünmedik; Alfred öyle yapamayacak kadar canlı bir insan ve ben de öyleyim. *Dieu merci*! Biliyor musunuz, sizden 'ejderha' diye bahseden Alfred son aylarda sizi o kadar çok gördü ki size karşı oldukça dost duygular beslemeye başladı. Artık gittiğine göre onu fazla özlemeyeceğinizi ümit ediyor; size verdiği olası küçük rahatsızlıklar nedeniyle affınızı diliyor. Bir kez tavan arasında, tam siz çok önemli görünen bir mektubu okurken karşınıza çıktığı için sizi rahatsız ettiğini düşünüyor; ama mektubunuza o kadar dalmışsınız ki sizi ürkütme isteğine karşı koyamamış. *En revanche*, söylediğine göre bir seferinde, beni beklerken sigarını içmek üzere kibriti çaktığında siz de bir şal veya elbise almak için hızla içeri girince siz de onu korkutmuşsunuz.

"Şimdi *Bay le Comte de Hamal*'ın tavan arasındaki rahibe olduğunu ve ben kulunuzu görmeye geldiğini anlamaya başladınız mı? Bunu nasıl yaptığını size anlatacağım. Biliyorsunuz, en büyük ablası Madam de Melcy'nin oğulları olan iki veya üç yeğeni orada olduğu için *Athénée*'ye giriş izni var. *Athénée*'nin iç bahçesi sizin yürüyüş yolunuzun, *allée défendue*'nün yanındaki duvarın öte tarafında. Alfred, dans edebildiği veya eskrim yapabildiği gibi tırmanabiliyor da; önce

duvarın üstüne çıkarak sonra da –büyük ağaçlı yolun üstüne yayılan ve bazı dalları bizim binanın daha alçaktaki damlarının üstünde duran yüksek ağaç yardımıyla– birinci sınıfa ve büyük salona tırmanmayı başarmaktan keyif alıyordu. Bu arada bir akşam bu ağaçtan düştü, birkaç dalını kırdı, neredeyse kendi boynunu da kıracaktı ve sonunda kaçarken feci şekilde korktu ve neredeyse Madam Beck ve Bay Emanuel olduğunu düşündüğü, geçitte yürüyen iki kişiye yakalanıyordu. Büyük salondan binanın, tavan arasının olduğu, en yüksek yerine tırmanmak zor değil. Tavan penceresinin hava girsin diye gece gündüz aralık bırakıldığını biliyorsunuz; o da bu pencereden giriyordu. Hemen hemen bir yıl önce tesadüfen bizim rahibe efsanesinden ona bahsetmiştim; bu ona romantik bir fikir, hayalet kılığına girme fikrini verdi ki bunu çok zekice yaptığını kabul etmelisiniz.

"Rahibenin siyah elbisesi ve beyaz peçesi olmasaydı hem sizin tarafınızdan hem de kaplan Cizvit Bay Paul tarafından tekrar tekrar yakalanırdı. Her ikinizin de önemli birer hayalet-görücü olduğunuzu ve çok cesur olduğunuzu düşünüyor. Benim merak ettiğim, sizin cesaretinizden çok bunu gizli tutabilmeniz. O uzun boylu görüntünün tekrar tekrar sizi ziyaret etmesine çığlık atmadan, herkese söylemeden ve bütün evi ve çevreyi ayağa kaldırmadan nasıl dayanabildiniz?

"Bu arada rahibeyi yatak arkadaşı olarak nasıl buldunuz? Onu ben giydirdim, iyi bir iş çıkartmamış mıyım? Onu gördüğünüzde çığlık attınız mı; ben deliye dönebilirdim ama sizin öyle sağlam sinirleriniz var ki! Gerçekten çelik gibi! Hiçbir şey hissetmediğinize inanıyorum. Benim yapımdaki bir insanın duyguları gibi duygularınız yok. Bana öyle geliyor ki acıya, korkuya ve kedere karşı duyarsızsınız. Gerçekten yaşlı bir Diyojen'siniz.

"Evet, sevgili büyükanne! Ay ışığında uçup gitmeme ve evlenmek üzere kaçmama çok kızdınız değil mi? Sizi temin ederim son derece eğlenceli ve bunu biraz da o haspa Paulina'ya ve o ayı Dr. John'a nispet olsun diye yaptım; bütün havalarına rağmen benim de onlar gibi evlenebileceğimi göstermek için yaptım. Bay de Bassompierre başlangıçta Alfred'e karşı garip bir hiddet gösterdi; onu *détournement*

de mineur[1] ve bilmediğim bir şeyler yüzünden dava etmekle tehdit etti; o kadar ciddiydi ki kendimi biraz melodram oynamak zorunda hissettim; dizlerimin üstüne çöktüm, hıçkırdım, ağladım, üç mendili sırılsıklam ıslattım. Elbette *mon oncle* sonunda yumuşadı; aslında böyle ortalığı yaygaraya vermeye ne gerek vardı? Ben evlendim, bütün olay bu. Hâlâ evliliğimizin yasal olmadığını çünkü yaşımın küçük olduğunu söylüyor! Sanki bu bir şey fark ettirirmiş gibi! Yüz yaşında olsaydım da bu kadar evli olacaktım. Ancak bir kez daha evleneceğiz ve ben de çeyizimi alacağım ve buna Bayan Cholmondeley nezaret edecek; Bay de Bassompierre'in bana makûl bir miktar vermesi ümidi var, bu da çok iyi olacak çünkü sevgili Alfred'in doğuştan ve soydan gelen soyluluğundan ve maaşından başka bir şeyi yok. Eniştemin yapacaklarını şart koşmadan, cömertçe, bir beyefendiye yakışır şekilde yapmasını isterdim; vereceği çeyiz parasının ödendiği gün itibariyle Alfred'i bir daha asla oyun kâğıtlarına ve zarlara dokunmayacağına dair yazılı bir söz vermeye zorlaması o kadar can sıkıcı ki. Benim meleğimi kumar oynamaya eğilimli olmakla suçluyorlar; bu konu hakkında hiçbir şey bilmiyorum ama onun sevgili, tapılası bir yaratık olduğunu biliyorum.

"De Hamal'ın kaçışımızın planlanmasındaki zekâsını ne kadar övsem azdır. Madam'ın parktaki konsere gitmekten geri kalmayacağını söyleyerek (çünkü onun alışkanlıklarını biliyor) şölen gecesini seçmesi ne kadar zekice. Sanırım siz de onunla birlikte gittiniz. Saat on bir civarında kalkıp yatakhaneden çıktığınızı gördüm. Neden tek başınıza ve yürüyerek geri döndüğünüzü anlayamadım. Eski dar yol Rue St. Jean'da rastladığımız sizdiniz değil mi? Arabanın penceresinden mendilimi salladığımı gördünüz mü?

"*Adieu*! Benim şansımın açık olması sizi sevindirsin; büyük mutluluğum için beni kutlayın ve bana inanın sevgili alaycı ve insanları sevmeyen kadın,

Son derece sağlıklı ve mutlu olarak saygılarımla,

GINEVRA LAURA de HAMAL, kızlık soyadı ile FANSHAWE

1 Yaşı tutmayan çocuğu yoldan çıkartmak.

"Not: Unutmayın artık bir kontesim. Babam, annem ve evdeki kızlar bunu duymaktan mutlu olacaklar. 'Kızım, Kontes!' 'Kız kardeşim, Kontes!' Bravo! Kulağa Bayan John Bretton'dan daha iyi geliyor, değil mi?"

Mistress Fanshawe'un yaşam öyküsünü tamamlamak istersek, okuyucu şüphesiz onun sonunda gençliğinde yaptığı düşüncesizliğin cezasını çektiğini duymayı bekliyordur. Elbette geleceğinde oldukça fazla acı olacak.

Onunla ilgili bilgilerimi birkaç kelimeyle paylaşayım.

Balayının sonuna doğru onu gördüm. Madam Beck'i ziyarete geldi ve beni salona çağırttı. Gülerek kollarıma atıldı. Çok sağlıklı ve güzel görünüyordu; bukleleri daha uzun, yanakları her zamankinden daha da pembeydi; beyaz bonesi ile Flaman duvağı, portakal rengi çiçekleri ve yeni gelin kıyafeti ona çok yakışmıştı.

"Payımı aldım!" dedi hemen, (Ginevra hep maddiyata tutkundu; her ne kadar "burjuvaziyi" küçümsese de, her zaman onun ticari yanının iyi olduğunu düşünürdüm) "ve de Bassompierre enişteyle de barıştık sayılır. Alfred'e 'kuş beyinli' demesi umurumda değil, bu sadece onun kaba İskoç terbiyesinden geliyor; Paulina'nın da beni kıskandığına inanıyorum, Dr. John kıskançlıktan delirmiş durumda –kafasına bir kurşun sıkacak halde– ve ben öyle mutluyum ki! İsteyebileceğim başka bir şey olduğunu sanmıyorum; bir araba ve malikâne hariç ve ah! Sizi *mon mari*[1] ile tanıştırayım. Alfred buraya gel!"

Ve Alfred, Madam Beck'le konuştuğu ve hem tebrik edildiği hem de azarlandığı iç salondan göründü. Farklı isimlerimle tanıştırıldım: Ejderha, Diyojen ve Timon. Genç Albay çok kibardı. Hayaletlerin ziyareti nedeniyle benden sevimli ve zarif kelimelerle özür diledi ve sözlerini gelinini işaret ederek "Bütün bu günahların sebebi orada duruyor," diye bitirdi.

Sonra gelin onu gene Madam Beck'e gönderdi ve beni esir alarak kontrolsüz neşesi, kızlara özgü, uçarı, çılgın saçmalıklarıyla

1 Kocam.

boğmaya devam etti. Bana neşeyle yüzüğünü gösterdi, kendisinden Madam *la Comtesse de Hamal* olarak bahsetti ve bana tekrar tekrar kulağa nasıl geldiğini sordu. Çok az şey söyledim. Ona sadece tabiatımın sert ve rendelenmiş taraflarını gösterdim. Zaten benden daha farklı bir davranış beklemiyordu –beni iltifat beklemeyecek kadar iyi tanıyordu– benim kuru alaylarım onu yeteri kadar mutlu ediyordu ve tavırlarım ne kadar duygusuzca ve sıkıcı olursa o daha keyifle gülüyordu.

Evlendikten hemen sonra Bay de Hamal ordudan ayrılmaya ikna edilmişti, bu onu uygunsuz arkadaşlıklardan ve alışkanlıklardan uzak tutmak için en emin yoldu; ona bir ataşe görevi verildi ve genç eşiyle birlikte yurtdışına gitti. Artık beni unutacağını düşünmüştüm ama unutmadı. Uzun yıllar boyunca değişken ve aralıklı bir haberleşmeyi sürdürdü. İlk bir-iki yıl boyunca sadece kendisi ve Alfred hakkında yazıyordu; sonra Alfred geri plana atıldı, kendisi ve aileye yeni eklenen biri mektuplara hâkim oldu; babasının yerine bir başka Alfred Fanshawe de Bassompierre de Hamal hüküm sürmeye başladı. Bu şahıs hakkında büyük övgüler, vaktinden önce gelişmesinin mucizesi hakkında, –benim bunlara gösterdiğim duygusuz kuşkuculuğa karşı– coşkulu, abartılı serzenişler vardı. "Anne olmanın ne demek olduğunu" bilmiyordum; "duygusuzluğum nedeniyle bir anne kalbinin duyarlılığı benim için Yunanca veya İbranice gibiydi" vesaire. Zaman içinde bu genç beyefendi diş çıkarma, kızamık, boğmaca üzerine diplomalarını aldı; bu benim için korkunç bir devreydi; annenin mektupları son derece üzgün birer çığlığa dönüşmüştü; hiçbir kadın böyle bir felaketle karşılaşmamıştı; hiçbir insan bu kadar şefkat ihtiyacı hissetmemişti. İlk başta korktum ve dokunaklı yanıtlar yazdım; ama kısa sürede bunun aslı astarı olmadığını fark ettim ve her zamanki zalim duygusuzluğuma geri döndüm. Acı çeken gence gelince, o her fırtınanın üstesinden bir kahraman gibi geldi. Beş kere o genç 'ölmek üzereydi' ve beş kez mucizevi bir şekilde hayata döndü.

Yıllar içinde Birinci Alfred'le ilgili kaygı verici söylentiler ortaya

çıktı; Bay de Bassompierre'e başvurulması, borçların ödenmesi gerekti. Bu sıkıntılı ve kirli borçların bazıları için 'şeref borcu' dendi; küçültücü suçlamalar ve zorluklar sık sık ortaya çıktı. Ne hakkında olursa olsun, her bulutlanmada Ginevra, eskiden yaptığı gibi, şefkat ve yardım için güçlü çağrılar yaptı. Kendi başına bir zorluğun üstesinden gelmekle ilgili en ufak bir fikri yoktu. Bir yerlerden, bir şekilde istediğini alacağından emindi ve alıyordu; yaşam savaşını vekâletle yürütüyor ve sonuç olarak tanıdığım herhangi bir insandan daha az acı çekiyordu.

41
Faubourg Clotilde

Bitirmeden önce, o şölen gecesinde kazandığım Hürriyet ve Yenilenmenin hesabını vermeli miyim okuyucu? Benim ve o ışıklandırılmış parktan eve getirdiğim iki gözüpek arkadaşın nasıl yakın bir tanışıklığın sınavından geçtiğini anlatmalı mıyım?

Hemen bir sonraki gün yeni bulduğum Hürriyet ile Yenilenmeyi bir sınamadan geçirdim. Beni aşktan ve onun bağlarından kurtardıklarında, güçlü oldukları için yüksek sesle övünmüşlerdi ama ben kelimeler değil eylem, rahatlayacağıma dair bir kanıt, sıkıntımı hafifletecek bir hayat deneyimi istediğimde, Hürriyet, şimdilik yardım edemeyecek kadar güçsüz ve etkisiz olduğu için izin istedi; Yenilenme hiç konuşmadı, gecenin içinde çoktan ölüp gitmişti.

O zaman, varsayımların beni çok hızla ve çok uzağa götürdüğüne gizlice inanmaktan, kıskançlığın olayları çarpıtıp renkleri silen büyüsünün hatırlattıkları yoluyla sıkıcı saatlere katlanmaktan başka yapacak bir şeyim kalmamıştı. Kısa ve boşuna bir çabadan sonra kendimi tekrar kuşkunun eski işkencesinin esiri olarak, bağlanmış ve yeniden baskı altında buldum.

Gene de gitmeden onu görebilecek miydim? Beni hatırlayacak mıydı? Gelmeye niyeti var mıydı? Bugün, bir sonraki saat onu getirecek miydi? Yoksa uzun bekleyişin kemiren acısını, sonundaki

parçalanmanın o kaba ıstırabını, yüreğimin, ümidi ve kuşkuyu köklerinden söküp yaşamı sarsan o sessiz ve ölümcül burkulmasını yeniden mi yaşayacaktım; bu zorbalığı yapan el okşanarak merhamete getirilemezdi; yokluğu bunu imkânsız kılıyordu.

Hazreti Meryem'in Göğe Yükselişi bayramıydı ve okul tatildi. Yatılılar ve öğretmenler sabah ayinine katıldıktan sonra bir çiftlik evinde yapacakları *goûter*, yani ikindi kahvaltısı için kırlarda uzun bir yürüyüşe gitmişlerdi. Ben onlarla birlikte gitmedim çünkü *Paul et Virginie*'nin hareketine sadece iki gün kalmıştı ve batan bir gemiden geriye kalan canlının son taban tahtasına veya halatına tutunduğu gibi son şansıma sıkı sıkı tutunuyordum.

Birinci sınıfta marangozların yapacağı bir iş vardı, bir sırayı veya masayı tamir edeceklerdi; odalar öğrencilerle dolu olduğunda yapılamayacak bu tip işlerin yapılması için tatiller değerlendiriliyordu. Orada tek başıma oturmuş, bunu bile yapamayacak kadar yorgun hissettiğim halde bahçeye çıkarak ayak altından çekilmeye niyetlenirken işçilerin geldiğini gördüm.

Yabancı ustalar ve hizmetkârlar her şeyi iki kişi yaparlar; bana göre bir çiviyi çakmak için iki tane Labassecour'lu marangoz gerekiyor. Elimde salladığım şapkamı bağlarken sadece tek bir *ouvrier*'nin[1] ayak sesini duyduğum için bir an şaşırdım. Zindanlardaki mahkûmların en ufak, en önemsiz detayları fark edecek kadar çok boş zamanı olması gibi ben de, bu adamın tahta pabuç değil ayakkabı giymiş olduğunu fark ettim; gelenin kalfalarını göndermeden önce inceleme yapmak isteyen usta marangoz olduğuna karar verdim. Eşarbımı başıma sardım. Gelen yaklaştı ve kapıyı açtı; sırtım kapıya dönüktü; hafif bir ürperti hissettim; garip bir duyguydu ve çözümleyemeyeceğim kadar hızla gelip geçti. Usta olması gereken insana doğru döndüm; kapıya doğru bakarken bir bedenin orayı doldurduğunu gördüm ve gözlerim Bay Paul'ün resmini beynime gönderdi.

Tanrı'nın kapısını aşındıran yüzlerce dua yalvarana bir tatmin getirmez. Hayatta tesadüfen bir kez altın bir hediye kucağa düşer; yus-

1 İşçi.

yuvarlak, parlak bir lütuf, Yerine Gelmenin darphanesinden çıkmış mükemmel bir sikke.

Bay Emanuel büyük bir ihtimalle yolculuğa çıkacağı kıyafetteydi; kadife bir palto giyiyordu; hemen gitmek üzere hazırlanmış olduğunu düşündüm ama geminin yelken açmasına daha iki gün olduğunu biliyordum. İyi ve keyifli görünüyordu. Nazik ve sevecendi; sabırsızlıkla içeri girdi, bir saniyede yanımdaydı; sevgi doluydu. Böyle ışıldamasının nedeni damatlık ruh hali olabilirdi. Nedeni ne olursa olsun, onun güneşini bulutla karşılayamazdım. Eğer bu onunla geçireceğim son dakikalarsa bunu zorlama, doğal olmayan bir uzaklıkla harcamayacaktım. Onu çok seviyordum, sevgi dolu bir vedayı engelleyebilecek Kıskançlığı bile yolumdan dışarı atacak kadar çok seviyordum. Dudaklarından çıkacak candan bir söz veya gözlerindeki yumuşak bir bakış bana kalan hayatım boyunca yeterdi; yalnızlığın son dar geçidinde bana huzur verirdi; bunu kabul ederdim; Gurur, bardağın içindekileri yere dökemeden ilacın tadına bakardım.

Elbette görüşmemiz kısa olacaktı; bana da toplanan öğrencilerin her birine söylediğini söyleyecekti; elimi alıp iki dakika tutacaktı; ilk ve son kez dudaklarını yanağıma dokunduracaktı –ve sonra– her şey bitecekti. Sonra gerçekten son ayrılık, sonra geniş boşluk, benim ona gitmek için aşamayacağım ve onun diğer tarafında dururken beni hatırlamak için gözünün ucuyla bakamayacağı büyük boşluk.

Bir eliyle elimi tuttu, diğer eliyle şapkamı tekrar başıma koydu; yüzüme baktı; ışıldayan gülümsemesi kayboldu, dudakları, sanki bir annenin çocuğunu beklenmedik bir şekilde ve çok değişmiş, hastalıktan perişan olmuş veya yoksulluktan bitkin bulduğunda söyleyecekleri gibi sessiz bir dille bir şeyler söyledi. Kontrol arkasından geldi.

"Paul, Paul!" dedi bir kadın sesi arkamızdan, "Paul, salona gel; sana söyleyecek daha çok şeyim var –bütün gün sürecek bir konuşma– ve Victor'ın da öyle; Joseph de burada. Gel Paul, arkadaşlarının yanına gel."

Uyanıklığın veya anlaşılmaz bir içgüdünün buraya getirdiği

Madam Beck, çok yakınımıza gelmişti, kendini neredeyse benimle Bay Paul'ün arasına attı.

"Gel, Paul!" diye yineledi, gözleri çelik bir hançer gibi sert bakışlarla bana bakıyordu. Akrabasına abandı. Onun geri çekildiğini sandım; gideceğini düşündüm. Dayanabileceğimden daha derinden bıçaklanmıştım, artık baskıya karşı koyamayan bir hisle bağırdım.

"Kalbim kırılır!"

Hissettiğim, kelimenin tam anlamıyla kalbimin kırıldığıydı; ama bu gerilmenin altından başka bir kaynağın damgası çıktı; Bay Paul'den bir nefes, "Bana güven!" fısıltısı bir yükü üzerimden aldı, kapıyı açtı. Derin hıçkırıklarla, heyecanla, buz gibi bir titremeyle, güçlü sarsıntılarla ama gene de rahatlayarak ağladım.

"Onu bana bırak, bu bir kriz; ona ferahlatıcı bir içecek veririm; hepsi geçer," dedi Madam Beck sakinlikle.

Ona ve ferahlatıcı içeceğine bırakılmak, zehirleyene ve kâsesine bırakılmakla aynı şeydi. Bay Paul boğuk, sert bir sesle ve kısaca "*Laissez-moi*!"[1] dediğinde bu merhametsiz seste değişik, güçlü ama hayat veren bir müzik hissettim.

"*Laissez-moi*!" diye yineledi, burun delikleri açılmıştı ve konuşurken yüzündeki bütün kaslar hareket ediyordu.

"Ama böyle olmaz," dedi Madam katılıkla. Akrabası daha da katı bir şekilde yanıt verdi.

"*Sortez d'ici*!"[2]

"Père Silas'ı çağırtacağım; onu hemen çağırtacağım," diye kararlılıkla tehdit etti.

"*Femme*!" diye bağırdı profesör, artık o boğuk sesiyle değil en yüksek ve en sinirli tonda konuşuyordu, "*Femme*! *Sortez à l'instant*!"[3]

Heyecanlanmıştı ve ben onu bu öfkesinin içinde o güne kadar hissettiklerimin çok ötesinde bir tutkuyla seviyordum.

"Yaptığın yanlış," diye ısrar etti Madam, "seninki gibi güvenil-

1 Beni bırakın.
2 Dışarı çıkın.
3 Kadın! Derhal dışarı çıkın.

mez, hayalperest yaradılışta bir adamın karakteristik davranışı bu; içgüdüsel, düşüncesiz, tutarsız bir adım; insanı sinirlendiren ve daha istikrarlı, daha kararlı insanların gözünde saygı uyandırmayan bir davranış."

"İçimdeki istikrar ve kararlılığı bilmiyorsunuz," dedi, "ama göreceksiniz; olaylar bunu size öğretecek. Alçakgönüllü, nazik olun, acıyın, bir kadın olun; şu zavallı yüze bakın ve insafa gelin. Sizin ve arkadaşlarınızın dostu olduğumu biliyorsunuz; alaylarınıza rağmen bana güvenebileceğinizi gayet iyi biliyorsunuz. Kendim için fedakârlık yapmakta zorlanmadım ama gördüğüm kalbimi acıtıyor; teselli edilmeli ve teselli etmeli. Beni bırakın!" Sesindeki öfke azalmıştı.

Bu seferki "beni bırakın"da o kadar acı bir emir tonlaması vardı ki Madam Beck'in bile anında itaat edeceğini düşündüm; ama dimdik durmaya devam etti; ona korkusuzca baktı; onunla göz göze geldi; yasaklayan ve taş gibi bir bakışla baktı. Sert bir karşılık vermek üzere ağzını açtı; Bay Paul'ün yüzüne hızla yayılan bir ışık ve alev gördüm; o hareketi nasıl yaptığını bile anlatamam; şiddet yoktu; nezaketsiz değildi; elini kaldırdı; sanırım Madam'a değmedi; Madam koştu, odadan dışarı fırladı; bir saniye içinde gitmişti ve kapı kapanmıştı.

Öfke alevi hemen yok oldu. Bana gözlerimi silmemi söylerken gülümsedi; ben sakinleşinceye kadar ara sıra sakinleştirici, teselli edici birkaç kelime söyleyerek sessizce bekledi. Çok geçmeden kendimi toparlamış yanında oturuyordum; yeniden güven duyuyordum, umutsuz değildim, terk edilmiş değildim; dostsuz kalmamıştım, ümitsiz değildim, hayattan bıkmamıştım ve ölümü aramıyordum.

"Demek arkadaşınızı kaybetmek sizi üzdü, öyle mi?" dedi.

"Unutulmak beni öldürüyor Mösyö," dedim. "Bütün bu bezgin günler boyunca sizden tek bir haber almadım ve veda etmeden gideceğiniz ihtimaliyle perişan oldum!"

"Size de Modeste Beck'e söylediğimi mi söylemeliyim, beni tanımadığınızı? Size karakterimi gösterip öğretmeli miyim? Sağlam bir dost olduğuma dair bir kanıtınız mı olmalı? Açık bir kanıt olmadan bu el, benim elimin içinde kımıldamadan duramayacak mı,

omzumun emniyetli bir liman olduğuna güvenmeyecek mi? Tamam. Kanıt hazır. Kendimi ispat etmek için geldim."

"İstediğiniz her şeyi söyleyin, öğretin, ispat edin Mösyö; artık dinleyebilirim."

"O zaman ilk olarak benimle şehre, uzun bir yola gelmelisiniz. Sizi almak niyetiyle geldim."

Ne demek istediğini sorgulamadan, planını sormadan veya en ufak bir itirazda bulunmadan şapkamı tekrar bağladım; hazırdım.

Caddelerden geçtik; birkaç kez beni limon ağaçlarının altındaki banklara oturttu; yorulup yorulmadığımı sormadı ama bana baktı ve buna kendi karar verdi.

"Bütün bu bezgin günler boyunca," dedi, benim kelimelerimi kullanarak ve benim sesimi ve yabancı aksanımı nazik ve sevecen bir şekilde taklit ederek. Bunu ilk defa yapmıyordu ve bu oyuncu alay beni asla yaralamazdı, hatta genelde olduğu gibi bunu yaparken, onun dilini nasıl yazarsam yazayım, konuşurken duraksadığımı ve mükemmel konuşamadığımı, hiçbir zaman konuşamayacağımı söylediğinde bile. "'Bütün bu bezgin günler boyunca,' tek bir saat bile sizi unutmadım. Sadık kadınlar, Tanrı'nın yaratıkları içinde bir tek kendilerinin sadık olduğunu düşünerek yanılırlar. Benim için çok tutkulu ve canlı bir gerçeği, ben de yakın zamana kadar kabul etmekten her açıdan korkuyordum; ama... yüzüme bakın."

Mutlu gözlerimi kaldırdım; artık mutluydular yoksa kalbimin tercümanı olamazlardı.

"Evet," dedi birkaç saniye dikkatle baktıktan sonra, "o imzayı inkâr etmek mümkün değil; bunu Sebat yazmış; kalemi demirdendir. Yazıyı yazarken acı verdi mi?"

"Son derece acı vericiydi," dedim dürüstlükle. "Onun elini geri çekin Mösyö; yazarken yaptığı baskıya artık dayanamıyorum."

Kendi kendine konuşarak, "*Elle est toute pâle*," dedi; "*cette figure-là me fait mal.*"[1]

"Ah, bana bakmak hoşunuza gitmiyor mu?"

1 Çok solgun, bu yüz bana acı veriyor.

Bunu söylemekten kendimi alamadım; kelimeler kendiliğinden çıktı; dış görünüşümdeki yetersizliğin derecesinin ne olabileceği konusunda korkulara kapılmadığım bir zamanı asla hatırlamıyorum; bu anda da bu korkunun baskısını hissediyordum.

Yüzü yumuşadı; menekşe gözleri doldu ve uzun İspanyol kirpiklerinin altında parladı; yerinden kalktı; "Haydi, yürümeye devam edelim."

"Gözlerinizi çok mu rahatsız ediyorum?" Cesurca ısrar ettim; bu konu benim için hayati önem taşıyordu.

Durdu ve bana kısa, güçlü bir yanıt verdi; susturan, boyun eğdiren ama derinden tatmin eden bir yanıt. Ondan sonra daima onun için ne ifade ettiğimi bildim ve dünyanın geri kalanı için ne ifade ettiğim bir daha umurumda olmadı. Dış görünüm hakkındaki bir fikrin üzerinde bu kadar durmak zayıflık mı? Korkarım öyledir; o zaman ben de zayıf olduğumu kabul etmeliyim. Bay Paul'ü hoşnut edememekten çok korkuyor olmalıydım; onu mutlu etmek için çok güçlü bir arzum vardı sanıyorum.

Nereye gittiğimizi bilmiyordum. Uzun bir yürüyüş olmuştu ama gene de kısa gibi geliyordu; yol hoştu, güzel bir gündü. Bay Emanuel yolculuğu hakkında konuştu; üç yıl kalmayı düşünüyordu. Guadalup'tan döndüğünde yükümlülüklerinden kurtulmayı ve temiz bir sayfa açmayı dört gözle bekliyordu; onun yokluğunda ben ne yapmayı düşünüyordum? Bir keresinde bağımsız olmaya ve kendime ait küçük bir okul açmaya çalışmaktan bahsettiğimi hatırlattı; bu fikirden vaz mı geçmiştim?

"Aslında vazgeçmemiştim; uygulamaya koyabileceğim kadar para biriktirmek için elimden geleni yapıyordum."

Beni Rue Fossette'te bırakmaktan memnun değildi; orada onu çok fazla özleyeceğimden korkuyordu, terk edilmiş hissedeceğimden, üzüleceğimden...

Bu kesindi; ama dayanmak için elimden geleni yapacağıma söz verdim.

"Gene de," dedi alçak sesle, "şu anda yaşadığınız yerle ilgili bir

sorun daha var. Bazen size yazmak isteyeceğim; mektupların size güvenle ulaşmasından emin olmamak beni düşündürüyor ve Rue Fossette'te mektuplarım –aslında bizim bazı konulardaki Katolik disiplinimizde mazur görülebilir ve yerinde olmakla birlikte– özel nedenlerle suistimal edilebilir ve belki de kötüye kullanılabilir."

"Ama eğer yazarsanız," dedim, "mektuplarınızı mutlaka almalıyım ve alacağım; on müdür, yirmi müdire onları benden uzak tutamaz. Ben bir Protestan'ım, böyle bir disipline tahammül edemem Mösyö, kesinlikle etmeyeceğim."

"*Doucement, doucement*,"[1] diye yanıt verdi; "bir plan yapacağız; bazı olanaklarımız var; *soyez tranquille*."[2]

Bunları söylerken durdu.

Artık uzun yürüyüşten geri dönüyorduk. Şehir dışındaki temiz bir mahallenin ortasına varmıştık; evler burada küçük ama güzeldi. Bay Paul çok temiz bir evin beyaz kapısında durmuştu.

"Burayı ziyaret edeceğim," dedi.

Kapıya vurmadı, cebinden bir anahtar çıkararak kapıyı açıp hemen içeri girdi. Beni içeri soktu ve kapıyı kapattı. Ortada bizi karşılayan bir hizmetkâr yoktu. Ev gibi hol de küçüktü ama zevkli ve yeni boyanmıştı; koridorun sonunda pencereli bir kapı vardı, asmalar pencereyi çevreleyecek şekilde budanarak büyümüştü ve asma filizleriyle yeşil yapraklar camı öpüyordu. Bu evde sessizlik hüküm sürüyordu.

Bay Paul, holdeki kapılardan birini açtığında çok küçük ama çok sevimli bir salon gördüm. Duvarları çok açık pembeydi, yerler cilalıydı; tam ortasında dört köşe, renkli bir halı vardı ve odanın ortasında duran küçük yuvarlak masa ayna gibi parlıyordu; odada ayrıca küçük bir kanepe, yarı açık ipek kırmızısı kapısının arkasından raflardaki porselenler görünen bir şifoniyer, bir Fransız saati, bir lamba vardı. Etrafta porselen biblolar duruyordu ve geniş pencerenin içinde üç yeşil saksı bulunan yeşil bir çiçeklik vardı, saksılardaki çiçekler

1 Yavaş yavaş.
2 Sakin olun.

çok güzeldi, hepsi açmıştı; odanın bir köşesinde mermer tablası olan tek ayaklı bir sehpa duruyordu ve üzerinde bir iş kutusuyla içinde menekşeler olan cam bir vazo vardı. Bu odadaki pencerenin kafesi açıktı; dışarıdan gelen hava odaya tazelik veriyordu, menekşeler de kokularını etrafa dağıtıyordu.

"Çok, çok hoş bir yer!" dedim. Bay Paul benim bu kadar hoşnut olmam karşısında gülümsedi.

Etraftaki derin sessizliğin verdiği huşuyla, "Burada mı oturup bekleyeceğiz?" diye sordum fısıldayarak.

"Önce bu fındık kabuğundaki bir-iki yere daha bakacağız," diye yanıtladı.

"Bütün evi serbestçe dolaşmaya mı cüret edeceksiniz?" diye sordum.

"Evet, buna cüret edeceğim," dedi usulca.

O önden yürüdü. İçinde küçük bir ocak ve fırın, az sayıda ama pırıl pırıl pirinç tencere, iki iskemleyle bir masa olan küçük bir mutfağa girdik. Küçük bir dolapta az sayıda ama kullanışlı seramik tabak çanak vardı.

Ben altı yeşil-beyaz yemek tabağına ve onlara uyan dört çanağa, fincanlara ve sürahilere bakarken, "Salonda porselen bir kahve takımı var," dedi Bay Paul.

Dar ama temiz merdivenden yukarı çıkarken iki sevimli yatak odasına göz atmama izin verildi; sonunda tekrar alt kata indik ve biraz da ciddi bir şekilde, henüz açılmamış olan büyük kapının önünde durduk.

Bay Paul cebinden çıkarttığı ikinci anahtarı bu kapının kilidine soktu. Kapıyı açtı ve bana yol verdi.

"*Voici*!" diye bağırdı.

Kendimi şimdiye kadar gördüklerimden daha boş ama tertemiz ve büyük bir odada buldum. İyice fırçalanmış yer döşemelerinin üzerinde halı yoktu; ortasında bir geçiş yolu olan iki sıra yeşil bank ve masa vardı; geçiş yolunun sonundaki yükseltilmiş zeminde öğretmen için bir masa ve iskemle vardı, arkasındaki duvarda da bir tablo asılıydı. Duvarlarda iki harita duruyordu; pencerelerin içinde dayanıklı çiçekler vardı; kısacası burası minyatür bir sınıftı; her şeyiyle tamam, temiz ve hoş.

"O zaman burası bir okul mu?" dedim. "Kimin okulu? Bu mahallede böyle bir yer olduğunu hiç duymadım."

"Bir arkadaşım için dağıtmak üzere birkaç broşür alma iyiliğinde bulunur musunuz?" diye sordu. Bir taraftan da cebinden broşürler çıkarıp benim elime vermişti. Baktım, üzerinde yazanları okudum.

"*Externat de demoiselles. Numèro: 7, Fauburg Clotilde, Directrice, Mademoiselle Lucy Snowe.*"[1]

Ve ben Paul Emanuel'e ne dedim?

Hayatımızda bazı önemli anları hatırlamak her zaman zordur. Belirli noktalar, krizler, belirli duygular, neşeler, kederler ve şaşkınlıklar tekrar gözden geçirildiğinde bize olduğundan daha şaşırtıcı, hızla çevrilen bir tekerlek gibi baş döndürücü, bulanık gelir.

Bunu takip eden on dakika içindeki düşünceleri veya kelimeleri artık hatırlamıyorum, tıpkı hayatımın ilk yıllarında yaşadıklarımı hatırlamadığım gibi; ama gene de kesin olarak ilk fark ettiğim çok hızlı konuştuğumdu.

Ve tekrar tekrar, "Bunu siz mi yaptınız Bay Paul? Bu sizin eviniz mi? Siz mi döşediniz? Bu kâğıtları siz mi bastırdınız? Benim için mi? Müdire ben miyim? Bir Lucy Snowe daha mı var? Anlatın bana; bir şey söyleyin," dediğimi hatırlıyorum.

Ama o konuşmuyordu. Hoşnut sessizliği, gülen bakışları, davranışı hâlâ gözümün önünde.

"Nasıl? Her şeyi, her şeyi bilmeliyim," diye bağırdım.

İçinde broşürlerin olduğu paket yere düştü. O elini uzatmıştı ve ben de başka her şeyi unutarak sımsıkı tutmuştum.

"Ah, bu yorgun günler boyunca sizi unuttuğumu söylemiştiniz," dedi. "Zavallı yaşlı Emanuel! Demek ki üç ölümcül hafta boyunca, boyacıdan döşemeciye, marangozdan temizlikçi kadına koşturmasının sonunda aldığı teşekkür bu. Kafasındaki bütün düşünce Lucy ve Lucy'nin kulübesiyken!"

Ne yapacağımı bilemiyordum. Önce ceketin yenlerindeki yumuşak kadifeyi okşadım sonra onun çevrelediği eli. Onun öngörüsünün,

1 Gündüzlü kız okulu. Faubourg Clotilde, No. 7, Müdire Matmazel Lucy Snowe.

iyiliğinin, sessiz, güçlü, etkili iyiliğinin kanıtlanması beni çok etkilemişti. Dikkatli ilgisinin güvencesi üzerime Cennet'ten gelen bir ışık gibi düşmüştü; şimdi beni tarif edemeyeceğim bir şekilde sarsan onun –bunu söylemeye cesaret edeceğim– âşık ve şefkatli bakışıydı. Bütün bunların ortasında kendimi gerçeklere bakmaya zorladım.

"Bütün bu sıkıntı!" dedim, "ve masraf! Bunu karşılayacak paranız var mıydı Bay Paul?"

"Çok param var!" dedi içtenlikle. "Öğretmen olarak çalıştığım işlerden ayrılınca elime oldukça fazla para geçti ve bu paranın bir kısmını kendimi bugüne kadar etmediğim kadar mutlu etmek için harcamaya karar verdim. Bu hoşuma gitti. Son zamanlarda gece gündüz bu anı düşünüyordum. Yanınıza gelemezdim çünkü kendimi bir açık vermekten alıkoyamazdım. Bir şeyler saklamak benim ne iyi ne de kötü tarafım. Eğer kendimi sizin gücünüze bıraksaydım ve siz de gözleriniz ve dudaklarınızla sorulara başlasaydınız; 'Nerelerdeydiniz Bay Paul? Ne yapıyordunuz? Ne saklıyorsunuz?' benim tek ve son sırrım ortaya çıkarak kucağınıza düşecekti. Şimdi," diye devam etti, "burada yaşayacaksınız ve bir okulunuz olacak; ben uzaktayken kendinizi meşgul edeceksiniz; ara sıra beni düşüneceksiniz; benim için sağlığınıza ve mutluluğunuza dikkat edeceksiniz ve ben geri geldiğimde..."

Burada cümlesini tamamlamadan bıraktı.

Bana söylediklerinin hepsini yapacağıma söz verdim. Çok ve isteyerek çalışacağıma söz verdim. "Sizin sadık kâhyanız olacağım," dedim, "geldiğinizde hesaplar hazır olacak. Mösyö, mösyö, siz çok iyisiniz."

Duygularım bu kadar yetersiz bir dilde ifade edilebilmek için çırpınıyordu; anlamıyorlardı; konuşmam, hassas ve kırılgan, buz gibi soğuk, bu çabanın içinde eriyor veya titriyordu. Kıpırdamadan beni seyretti; yavaşça elini kaldırıp saçımı okşadı; geçerken dudaklarıma değdi; onu sıkıca dudaklarıma bastırıp onurlandırdım. O benim kralımdı; o elin cömertliği benim için asildi; ona saygı göstermek hem bir zevk hem de görevdi.

Öğleden sonraki saatler geçti ve gecenin gölgesiyle sessiz mahalle

daha da hareketsizleşti. Bay Paul benim konukseverliğimi benimsedi; sabahtan beri meşgul ve ayakta olduğundan içecek bir şeylere ihtiyacı vardı; sevimli, altın yaldızlı beyaz porselenlerimle ona çikolata ikram etmemi istedi. Dışarı çıkıp gerekenleri restorandan sipariş etti; küçük *guéridon*'u[1] ve iki iskemleyi camlı kapının dışına, asmaların perdelediği balkona çıkardı. Ev sahibesi rolünü ne kadar çekingen bir neşeyle kabul ettim, tepsiyi hazırladım, velinimetim olan misafirime servis yaptım.

Bu balkon evin arka tarafındaydı ve etrafındaki bahçelerle çevrelenmişti, ileride tarlalar vardı. Hava durgun, ılık ve tazeydi. Kavakların, defnelerin, servilerin ve güllerin üzerinden o kadar güzel ve dingin bir ay bakıyordu ki onun gülüşüyle insanın kalbi titriyordu; yanında saf bir aşka gıpta etmeyen ışığıyla bir yıldız parlıyordu. Yakınımızdaki bir bahçenin kuyusundan su fışkırdı ve soluk bir heykel oynayan suya doğru eğildi.

Bay Paul benimle konuştu. Sesi o kadar tatlıydı ki; hafif esintinin, çeşmenin ve yeşilliklerin verdiği sesin gümüş fısıltısı, coşkusu, müzikal iç çekişiyle avutan geceye karışıyordu.

Mutlu saat, biraz daha kal! Tüylerini indir, kanatlarını dinlendir, Cennet'in tepelerini bana doğru eğ! Beyaz Melek! Işığın biraz daha kalsın; gelecek olan bulutlara ışığının yansımalarını bırak; geçmişi düşündüğümüzde ihtiyaç duyacağımız ışığı versin diye neşeni bize miras bırak.

Yemeğimiz basitti; çikolata, çörekler, bir tabak taze yaz meyvesi, yeşil yaprakların üzerine konmuş kirazlar ve çileklerden oluşuyordu; ama bu ikimizin de bir ziyafetten daha çok sevdiği bir şeydi ve ben Bay Paul'e hizmet etmekten tarif edilmez bir keyif alıyordum. Arkadaşları Père Silas ve Madam Beck'in yaptığından haberleri olup olmadığını –benim evimi görüp görmediklerini– sordum.

"*Mon amie*," dedi, "siz ve ben hariç kimse ne yaptığımı bilmiyor; bu paylaşılmayan ve lekesiz zevk sadece ikimiz için kutsal. Doğruyu söylemek gerekirse, bu konu benim için bir mutluluk kaynağıydı ve başkalarına söyleyerek bunu bayağılaştırmak istemedim. Ayrıca, (güle-

1 Sehpa.

rek) Bayan Lucy'ye sır saklayabileceğimi de kanıtlamak istedim. O kaç kez temkinli ve dikkatli olmadığımı yüzüme vurmuştu! Kaç kez bütün yaptıklarımın Soytarının sırları kadar gizli olduğunu ima etmişti!"

Bu doğruydu; bu konuda veya saldırabileceğim herhangi başka bir konuda ona hiç acımamıştım. Muhteşem beyinli, kocaman kalpli, sevgili kusurlu küçük adam! Açık sözlülüğü hak ediyordun ve benden bunu her zaman gördün.

Sorularıma devam ederek ona bu evin kime ait olduğunu, ev sahibimin kim olduğunu, kira miktarını sordum. Bütün bunları bana hemen yazılı olarak verdi; bunu öngörmüş ve her şeyi hazırlamıştı.

Ev Bay Paul'ün değildi; bunu tahmin etmiştim; mülk edinecek bir insan değildi; onun para biriktirme yeteneğinden mahrum olduğundan neredeyse emindim; kazanabiliyor ama elinde tutamıyordu; bir muhasebeciye ihtiyacı vardı. Bu gayrımenkul Basse-Ville'de yaşayan, Bay Paul'ün dediğine göre varlıklı bir adama aitti; "sizin bir dostunuz Bayan Lucy, size son derece saygı duyan birisi," diye ekleyerek beni şaşırttı. Ve ev sahibimin o olaylı gece parkta bana nezaketle oturacak bir yer bulan asabi ve iyi kalpli kitapçı, Bay Miret'ten başkası olmadığını öğrenmek bana hoş bir sürpriz oldu. Anlaşılan Bay Miret saygı duyulduğu kadar zengin bir adamdı ve bu mahallede birçok mülkü vardı; kira hesaplıydı ve Villette'in merkezine daha yakın bir yerdeki aynı büyüklükte bir evin kirasının yarısından bile azdı.

"Ve," diye devam etti Bay Paul, "eğer şans size yardım etmese bile, ki ben edeceğini düşünüyorum, iyi ellerde olduğunuzu düşünmek beni memnun ediyor; Bay Miret insafsız olmayacaktır; ilk yılın kirasını zaten biriktirmiştiniz; bundan sonrası için Bayan Lucy, Tanrı'ya ve kendisine güvenmeli. Ama şimdi, nasıl öğrenci bulacaksınız?"

"Broşürlerimi dağıtmalıyım."

"Doğru! Zaman kaybetmemek için ben dün Bay Miret'ye bir tane verdim. Üç küçük burjuvayla, Miret'nin kızlarıyla başlamaya bir itirazınız olur mu? Sizin hizmetinizdeler."

"Mösyö, hiçbir şeyi unutmamışsınız; harikasınız. İtiraz mı? Aslında itiraz etmek bana yakışırdı! Sanırım başlangıçta küçük gün-

düzlü okuluma aristokratların gelmesini bekleyemem; hiçbir zaman gelmeseler de umurumda değil. Bay Miret'in kızlarını kabul etmekten gurur duyarım."

"Onlardan başka," diye devam etti, "bir öğrenci daha her gün İngilizce dersi almak istiyor ve o zengin, iyi bir ücret ödeyecek. Vaftiz kızım ve vesayetim altında olan Justine Marie Sauveur."

Bir isimde ne olabilir? Üç kelime ne ifade eder? O ana kadar canlı bir neşeyle dinlemiştim; sevinçli bir telaşla yanıt vermiştim; bir isim beni dondurdu; üç kelime beni susturdu. Etkisi saklanamazdı ve aslında ben de saklamaya çalışmadım.

"Şimdi ne oldu?" dedi Bay Paul.

"Hiçbir şey."

"Hiçbir şey! Yüzünüz değişiyor; renginiz gözleriniz soluyor. Hiçbir şey! Hasta olmalısınız; çektiğiniz bir acı var; ne olduğunu söyleyin bana."

Söyleyecek bir şeyim yoktu.

Sandalyesini biraz daha yaklaştırdı. Ben sessiz ve buz gibi durmaya devam ettiğim halde sinirlenmemişti. Ağzımdan bir kelime almaya çalıştı; azimle rica etti, sabırla bekledi.

"Justine Marie iyi bir kızdır," dedi, "uysal ve cana yakındır; çok zeki değildir ama onu seveceksiniz."

"Sanmıyorum. Buraya gelmemesi gerektiğini düşünüyorum."

Bütün söylediğim buydu.

"Benim kafamı karıştırmak mı istiyorsunuz? Onu tanıyor musunuz? Ama gerçekten bir şey var. Renginiz gene o heykel gibi soldu. Paul Carlos'a güvenin, üzüntünüzü söyleyin."

Sandalyesi benimkine değiyordu; yavaşça elini uzatarak yüzümü ona doğru çevirdi.

"Marie Justine'i tanıyor musunuz?" dedi tekrar.

Onun dudaklarının tekrar telaffuz ettiği isim açıklanamayan bir şekilde beni alt etti. Hayır, yere sermedi, beni kışkırttı, hızla ve alev alev damarlarıma yayıldı; ani bir sızı duyduğum bir saati ve kalbimin hasta olduğu birçok gün ve geceyi hatırlattı. Şimdi o yanımda otu-

rurken, kendi hayatını güçlü ve sıkı bir şekilde benimkine dolamışken –bu kadar ilerlemişken, zihinlerimizin ve sevgimizin birleşmesini başarmaya bu kadar yakınken– bir engellemenin, bir kalp ayrılığının rahatsızlığı, sadece kışkırtıcı bir heyecanla, şiddetli bir elemle, kibirli bir azimle, bir öfkeyle, alevini hiçbir insan gözünün veya yanağının saklayamayacağı kadar dirençli ve dürüstlüğe alışık hiçbir dilin kontrol edemeyeceği bir çığlık şeklinde duyulabilir.

"Size bir şey anlatmak istiyorum," dedim, "size her şeyi anlatmak istiyorum."

"Konuş Lucy; bana yaklaş, söyle. Size değer veren ben değil miyim? Dostunuz Emanuel değil mi? Söyleyin!"

Konuştum. Her şey dudaklarımdan döküldü. Artık kelimeler benden kaçmıyordu; hızla anlattım; hikâyemi akıcı bir şekilde anlattım; dilimin üstünden akıp gitti. Parktaki geceye geri döndüm; ilaçlı içecekten bahsettim, –neden verildiğinden, kışkırtan etkisinden– uykuyu nasıl benden söküp aldığını, beni yatağımdan çıkarttığını, canlı ama ciddi bir hayalin cazibesiyle çimenlerin üstünde, ağaçların altında, derin ve serin bir göletin yanında bir yaz gecesinin hayalinin beni nasıl dışarı çıkarttığını anlattım. Neyle karşılaştığımı anlattım; kalabalığı, maskeleri, müziği, lambaları, ihtişamı, uzaktan gelen top seslerini, çanların yüksek sesini anlattım. Karşılaştığım her şeyi detaylarıyla anlattım, tanıdığım, duyduğum ve gördüğüm her şeyi; ona nasıl dikkatle bakıp seyrettiğimi; nasıl dinlediğimi, ne kadar çoğunu duyduğumu, neyi varsaydığımı; kısacası her şeyi dürüstçe, olduğu gibi, coşkuyla ve acıyla onun sırdaşlığına emanet ettim.

Ben anlatırken o beni engelleyeceği yerde devam etmem için teşvik etti; ellerinin hareketiyle, gülümsemesiyle, arada sırada bir kelimeyle beni kışkırttı. Yarısına geldiğimde her iki elimi de tuttu, delici bir bakışla gözlerime baktı; yüzündeki ifadede beni sakinleştirmek veya eleştirmek niyeti yoktu; kendi prensibini unuttu, bunu uygulamak için başkaldırdığım anda üste çıkma kuralını terk etti. Sanırım güçlü bir kanıta ihtiyacım vardı; ama hak ettiklerimize ne zaman sahip oluruz? Ciddiyeti hak ediyordum; hoşgörüyle bakıyordu. Ben

bile kendimi buyurgan ve mantıksız görüyordum çünkü kapımı ve çatımı Justine Marie'ye yasaklamıştım; memnuniyetini belli ederek gülümsedi. Ateşli, kıskanç ve kendini beğenmiş bir haldeydim ve tabiatımın böyle huyları olduğunu bugüne kadar bilmiyordum; beni kalbine doğru çekti. Kusur doluydum; beni onlarla kabul etti. İsyanın zirveye çıktığı an için önemli bir barış büyüsünü en sona saklamıştı. Şu sözler kulağımı okşadı:

"Lucy, aşkımı kabul et. Bir gün benim hayatımı paylaş. Dünyada en sevdiğim, en değer verdiğim kişi ol."

Büyük Bahçe'nin[1] gölgeleri arasından süzülen, tanrısal bir adımın; isimsiz bir Varlığın yolunu süsleyen, Cennet'i aydınlatana benzeyen bir ay ışığı altında Rue Fossette'e geri döndük. Bazı erkekler ve kadınlar hayatlarında bir kez büyük Efendimizin ve Annesinin ilk günlerine geri dönerler –o muhteşem sabah çiğinin tadına bakarlar– onun güneşiyle ısınırlar.

Yürürken, Justine Marie Sauveur'in her zaman bir kız evlada duyulan sevgiyle sevildiği, Bay Paul'ün onayıyla aylardır genç ve zengin Alman tüccar Heinrich Mühler'le nişanlı olduğu ve bir yıl içinde evlenecekleri bana anlatıldı. Aslında Bay Emanuel'in bazı akrabalarının, serveti aile içinde tutmak için kendisiyle evlenmesini istedikleri doğruydu ama ona göre bu plan tiksindiriciydi ve bu fikir asla kabul edilemezdi.

Madam Beck'in kapısına vardık. Jean Baptiste'in saati dokuzu vurdu. On sekiz ay önce bu saatte bu evde bu adam bana doğru eğilip yüzüme ve gözlerime bakmış ve kaderimi tayin etmişti. Bu gece de bir kez daha bana doğru eğilmiş, bakmış ve hüküm vermişti. Bakışı ne kadar farklıydı; kader şimdikinden ne kadar uzaktı!

Onun yıldızının altında doğduğuma hükmetmişti; bir bayrak gibi yıldızının ışığını benim üstüme yaymıştı. Tanımadığım ve sevmediğim günlerde onu haşin ve garip görüyordum; kısa boyu, zayıflığı, köşeleri, esmerliği, tavrı hoşuma gitmiyordu. İçime işleyen etkisiyle, onun sevgisiyle yaşadığım, onun değerini zekâsı sayesin-

1 Cennet bahçesi kastediliyor. (yay. n.)

de gördüğüm, iyiliğini kalbimle hissettiğim için, şimdi onu bütün insanlara tercih ediyordum.

Ayrıldık; bana söz verdi, sonra veda etti. Ayrıldık; ertesi gün yola çıktı.

42
Son

İnsan gelecekten haber veremez. Aşk kehanet değildir. Korku bazen olmayan bir şeyi hayal eder. Onun yokluğundaki o yıllar! O yılları bekleyerek ne kadar hastalanmıştım! O yılların keder getireceği ölüm kadar kesindi. Açacakları yolu biliyordum; geçerken yüreğimi parçalayacağından şüphem yoktu. Her şeyi ezip geçen arabaları zalim yükünü o yolda taşıyacaktı. Geniş tekerleklerini ezilen yola gömerek yaklaştığını gördüğümde, yolda secde etmiş ben kulunu ezerek yok edeceğini anlamıştım.

Söylemesi garip –garip ama doğru ve hayat tecrübesine paralel olarak– o beklenen ezilme bütün işkencenin hemen hemen –evet– hepsinin doğruluğunu kanıtladı. O müthiş ezici güç, büyük arabasıyla mağrur, gürültülü ve kasvetle yaklaştı. Öğle saatlerinde gökyüzünü süpüren bir gölge gibi sessizce geçti. Dondurucu bir loşluktan başka bir şey görülmedi veya hissedilmedi. Gözlerimi yukarıya diktim. Araba ve şeytani sürücüsü gitmişti; kul hâlâ yaşıyordu.

Bay Emanuel üç yıl uzakta kaldı. Okuyucu, bunlar benim hayatımın en mutlu yıllarıydı. Bu çelişkiyi fark ediyor musunuz? Dinleyin. Okuluma başladım; çalıştım, çok çalıştım. Kendimi onun mülkünün kâhyası olarak kabul ettim ve Tanrı'nın izniyle önüne iyi bir hesap koymaya kararlıydım. Öğrenciler geldi –önce kasabalılar– çok geçmeden daha üst sınıftan ailelerin çocukları. İkinci yılın ortalarına doğru beklenmedik bir şekilde elime fazladan bir yüz pound geçti; bir gün İngiltere'den içinde bu miktar olan bir mektup aldım. Bay Marchmont'tan geliyordu, benim sevgili ve ölmüş hanımımın kuze-

ni ve vârisinden. Tehlikeli bir hastalık geçirmişti ve yeni yeni iyileşiyordu; bu para akrabasının ölümünden sonra ortaya çıkan, Bayan Marchmont'un Lucy Snowe isminden övgüyle söz ettiği birtakım kâğıtlar veya notlar nedeniyle vicdanını rahatlatmak için gönderilmişti. Adresimi ona Bayan Barrett vermişti. Vicdanına karşı ne kadar günah işlemişti hiç merak etmedim. Hiç soru sormadım ama parayı aldım ve faydalı bir işte kullandım.

Bu yüz poundla benimkine bitişik olan evi almaya cesaret ettim. Bay Paul'ün seçtiğini bırakamazdım, beni orada bırakmıştı ve orada bulmayı bekliyordu. Gündüzlü okulum yatılı oldu ve o iş de gelişti.

Başarımın sırrı sadece bana, yeteneklerime veya gücüme ait değildi; yeni şartlara, harika bir şekilde değişmiş hayatıma ve huzur bulmuş bir kalbe de aitti. Enerjimi harekete geçiren yay denizlerin ötesinde bir Hint adasındaydı. Ayrılırken bana bir bağışta bulunulmuştu; bugün için düşünülenler, gelecek için verilen böyle bir umutla, azimli, çalışkan, girişken, sabırlı ve cesur bir süreçte gevşeyemezdim. Artık çok az şey beni sarsıyordu; çok az şey canımı sıkıyor, gözümü korkutuyor veya moralimi bozuyordu; çoğu şey beni memnun ediyordu; ufak tefek önemsiz şeylerin bir cazibesi vardı.

Bu hayat veren ateşin sadece verilen bir ümide veya bir ayrılık sözüne dayanarak yaşadığını veya devam ettirildiğini düşünmeyin. Bonkör birisi bol miktarda yakıt sağlamıştı. Bütün soğuklardan, bütün kısıntılardan korunmuştum; yoksulluktan korkarak acı çekmeyecektim; kuşkuyla sınanmayacaktım. Her gelen gemiyle mektup gönderdi; eli açıklıkla verdiği ve bütün kalbiyle sevdiği gibi bol bol yazdı. Yazmayı sevdiği için yazdı; beni mahrum etmedi çünkü mahrum etmeyecek kadar önemsiyordu. Oturdu, kalemi kâğıdı eline aldı çünkü Lucy'yi seviyordu ve ona söyleyecek çok şeyi vardı; çünkü sadık ve düşünceliydi, çünkü şefkatli ve dürüsttü. İçinde sahtelik ve yalan, gerçek olmayan bir boşluk yoktu. Mazeret kaygan yağını asla onun dudaklarına damlatmadı –korkak aldatmacalarını ve değersiz sıradanlıklarını asla onun kaleminden sunmadı– ne bir taş ne bir bahane ne bir akrep ne de hayal kırıklığı verdi; mektupları besleyici birer gıda, tazeleyen suydu.

Ve ben minnettar mıydım? Tanrı bilir! Sanırım böyle hatırlanan, böyle kabul edilen, kendisine karşı bu kadar istikrarlı, şerefli ve asil davranılan birisinin ölünceye kadar minnettar olmaması mümkün değildir.

Kendi dinine bağlı kalarak (onun içinde uysal birini dininden döndürmek hırsı yoktu) beni serbestçe kendi saf inancıma bıraktı. Ne alay etti ne de baştan çıkardı. Bana şunu söyledi:

"Bir Protestan olarak kal. Benim küçük İngiliz püritenim, sendeki Protestanlığı seviyorum. Mazbut çekiciliğini kabul ediyorum. Âdetlerinde bana uymayan bir yön var ama 'Lucy' için bu tek inanç."

Roma tüm gücüyle onun içine bağnazlığı yerleştirememişti, Propagandalar da onu gerçek bir Cizvit haline getirememişti. Dürüst doğmuştu ve yalancı değildi –saftı ve kurnaz değildi– hür bir adamdı; köle değildi. Yumuşaklığı bir rahibin ellerinde ona esneklik verdi, sevgisi, bağlılığı, samimi dindar coşkusu bazen sevecen gözlerini kör etti, onu kendisine haksızlık ederek şeytanın işini yapmaya ve bencilliğin amacına hizmet etmeye zorladı; ama bunlar sık rastlanan kusurlar değildir, sahiplerine o kadar pahalıya mal olurlar ki onların bir gün değerli mücevher olarak kabul edilip edilmeyeceğini nadiren bilebiliriz.

Ve artık üç yıl geçmişti; Bay Emanuel'in geliş günü belli olmuştu. Sonbahar geldi; kasım sislerinden önce benim yanımda olacak. Okulum gelişiyor, evim hazır; ona küçük bir kütüphane yaptım, raflarını bana bıraktığı kitaplarla doldurdum; ona olan aşkımla (doğuştan bir bahçıvanlık yeteneğim olmasa da) sevdiği bitkileri yetiştirdim, bazıları henüz çiçek açmamışlardı. Gittiğinde onu sevdiğimi düşünüyordum; şimdi onu başka bir derecede seviyordum; artık sanki bana aitti.

Güneş gündönümünü geçiyor; günler kısaldı, yapraklar sarardı ama o geliyor.

Geceleri kırağı yağıyor; kasım sislerini önden gönderdi; rüzgâr sonbahar sızlanmalarına başladı; ama o geliyor.

Gök dolu ve karanlık –bir gemi enkazı batıdan yelken açtı; bulutlar kendilerini garip şekillere soktular– kavislerle yayıldılar; göz kamaştırıcı sabahlar doğuyordu; görkemli, asil, bir hükümdar gibi

onların da rengi mor; gökler tek bir alev halinde; o kadar vahşiler ki en yoğun savaşlarda çarpışıyorlar; o kadar kanlı savaşlar ki Zaferin gururunu utandırıyor. Gökyüzünün bazı işaretlerini tanıyorum; çocukluğumdan beri onların farkındayım. Tanrı o yelkenliyi korusun! Ah! Koru onu!

Rüzgâr batıya döndü. Ateşkes, ateşkes ey her pencerede ağıt yakan Ölüm Perisi! Yükselecek, büyüyecek, uzun uzun çığlıklar atacak; bütün gece evin içinde dolaşıp durduğum halde çığlıklarının şiddetli darbesini kafamın içinde yatıştıramıyorum. Saatler ilerledikçe güçleniyor; gece yarısı uykusuz bekleyenlerin hepsi vahşi bir güneybatı fırtınasını duyuyor ve korkuyor.

O fırtına yedi gün boyunca çıldırmış gibi kükredi. Atlantik enkazlarla kaplanıncaya kadar durmadı; derinlikler doyuncaya kadar susup uyumadı. Yok edici fırtına meleği işini mükemmel bir başarıyla tamamlayıncaya kadar, rüzgârı gösteren bayrağı gök gürültüsü olan kanatlarını kapadı; o tüylerin titreyişi fırtına demekti.

Sakin ol, huzur! Ah! Bekleyen sahillerde acı çekerek dua eden binlerce insan ağlayan o sesi duymak için dinledi, ama ses çıkmadı, ses çıkmadı; sessizlik en sonunda geldiğinde bazıları ne dediğini anlayamadı; sonunda güneş geri geldiğinde ışığı bazıları için geceye dönüştü!

Burada duralım; derhal duralım. Yeteri kadar konuştuk. Hiçbir sessiz, nazik kalbi rahatsız etmeyelim; güneşli hayallere, ümit bırakalım. Büyük bir dehşetten yeniden doğan neşenin keyfini, tehlikeden kurtulmanın delice sevincini, korkudan kurtulmanın harika hissini, geri dönüşün gerçekleşmesini hayal etmeyi onlara bırak. Bırak bir araya gelişi ve takip eden mutlu bir yaşamı onlar tasvir etsinler.

Madam Beck, hayatının her gününde refah içinde yaşadı; Père Silas da öyle; Madam Walravens, ölmeden önce doksanıncı yaşını tamamladı. Elveda.

Lucy Snowe, genç yaşta ailesini yitirince vatanı İngiltere'yi terk eder ve kıta Avrupası'ndaki Villette kentinde bir yatılı kız okulunda öğretmenlik yapmaya başlar. Lucy burada yalnızca geçmişin hayaletleriyle değil, geride bırakmayı arzu ettiği, kaçındığı duygularla da yüzleşecektir. Okulu sık sık ziyaret eden Doktor John'a karşı içinde yeşeren duygular, kendisine karşı hep zalimce davranan edebiyat öğretmeni Mösyö Paul ile Müdire Madam Beck ve Villette sosyetesiyle mücadelesi, okulun öğrencileriyle ilişkileri Lucy Snowe'un kendini ve dünyayı tanımasında büyük rol oynar. Protestan bir genç kadın olarak Katoliklerin dünyasında tek başına verdiği yaşam savaşı Lucy Snowe'u nereye götürecektir? Lucy Snowe'un her zorluğu göğüsleyen güçlü karakteriyle bu sorulara verdiği yanıt, mutlu sonla ilgili genel kabulleri altüst ediyor. *Charlotte Brontë*, çalkantılı ve sürprizli bir yolculuğu anlattığı son romanı *Villette* ile Jane Eyre'de ulaştığı edebi çıtayı yükseltiyor. Brontë'nin bu otobiyografik romanı, Viktorya dönemi Avrupası'nda, sesini henüz kimseye duyuramayan kadının tek başına ve dimdik ayakta durabileceğinin kanıtı.

"Tehlike, yalnızlık ve belirsiz bir gelecek, mutlaka kasvetli ve kötü olmak zorunda değildir, yeter ki karakter sağlam olsun ve yetiler kullanılabilsin; yeter ki Özgürlük bize kanatlarını ödünç versin, Umut bize yıldızıyla rehberlik etsin."

ISBN: 978-9944-756-67-9

9 789944 756679

25 TL